SIMPLICII

MAGNI DOCTORIS COGNOMENTO,

COMMENTATIONES ACCVRA-
TISSIMÆ IN PRÆDICAMENTA ARISTOTELIS,
Quibus poſtrema etiam ſex illa fuſius Prædicamenta
explicantur quæ ſtrictim nobis Ariſtoteles ve-
lut per tranſennam pręteriens oſtendit:
nuper diligentius in Latinam
linguam tranſlatę.

OPVS SEBASTIANO FOSCARENO
Doctori Excellentiſſimo Patricioq; optimo dicatum.

Ne quis hunc vſquam alius ſuę ditionis locorum impune librum imprimat, alibi ue impreſſum vendat, & Pontificis Maximi, & Veneti Senatus Illuſtriſſimi Decreto cautum eſt.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

1543.

SEBASTIANO FOSCARENO DOCTORI

Excellentiſſimo, & Patritio Veneto, Nobiliſſimoq; Senatori. S. D.

QVEMADMODVM *ipſe à primis ferè tẽporibus ætatis meæ abs te,* SEBASTIANE *Foſcarene vir vtriuſq; & Philoſophorum, & Venetorum Senatus prꝑſtãtiſſime, prima philoſophiæ initia diligenter / & accurate didici, ita hoc Simplicij cõmentariũ velut ad vniuerſam logicẽ & philoſophiã veſtibulũ à me nuꝑ Latino ſermone conſcriptum tibi, vtpote noſtra ætate* φιλοσοφωτάτῳ *inſcribere ac nuncupare voluí, qui cum quoddã perpetuæ charitatis & beneuolentiæ Chriſtianæ quaſi fœdus inire ſæpe aliàs meditatus, nunc maximè Simplicius non ſine religione vir, & accuratiſſimus Ariſtotelis Grꝑcus interpres / occaſionẽ prꝑſtitit, quẽ ipſe an è mendis, barbarie, rudiq; cuiuſdã tranſlatione liberauerim, alij viderint. Nam iudicio & aliorũ / & meo, nulla ferè in illa vetere trãſlatione linea eſt, in quã non expuat Græcarum literarũ, dialectices, ac grãmatices peritus. Eo præterea morbo elanguet vetus tranſlatio / vt ille (quiſquis fuerit) ea vocabula, quꝑ ſibi tum preſpecta non erant, omiſerit, quo iure veluti mãca, inepta, & plerũq; à vero aliena / execrãda eſt. Equidem noui / quàm difficillimũ ſit bene uertere, prꝑſertim eos libros / ſi quibus res cum ſummo ſtudio, tum etiam maxima rerũ humanarũ / diuinarumq; admiratione, digne agũtur. Quocirca neminem, aut paucos legi, qui quum Græcos codices in Latinos conuertere ſumma diligentia contenderint, citra culpam prorſus extiterint. Alij vel verba adeo in trutina veluti quadã examinant, vt de ſentẽtia certare malint, quàm de verbis, alij maximè ſententijs ſenſibusq; addicti / eiſdẽ uerba ſꝑpenumero cedere voluerũt, quod genus tranſlationis Cicero Grꝑcarum à puero imprimis peritus, quodq; Theodorus Gazza / vir de ſuis dialectis optimè meritus, quod etiam ipſe nuper in meo Simplicio ſecuti non verbis uerba ad unguem effingere, ſed ſenſibus ſenſus reddere / potiſſimũ ſtuduimus, alij prꝑterea ita uertendo obſeruãt eloquentiã, vt nullum verbum, nullumq; accentum imprimendum eſſe putent, qui vel in Cicerone, vel in Seneca, Collumella, cæteriſq; Latini dialecti authoribus / non ſit ſꝑpenumero obſeruatus, quos ipſe probarem, modo id facerent ſine ſenſuum iactura / & authoris ſententiæ fraude. in quod capitale rei literariæ crimen / ſꝑpe incidunt eloquentiꝑ* μῖμοι*. alij demum verba & ſenſus non uertunt, ſed planè euertunt, quorum officinam ingreſſus eſt is, qui hoc Simplicij cõmentarium olim in Romanum eloquium tranſtulit, linguꝑ vtriuſq; & Græcꝑ & Latinꝑ non admodum peritus, quam etiam pleriq; noſtro æuo viri / uel inutilibus fabellis ſꝑpenumeroq; hiſtorijs poetarum, uel oratoriis ornamentis forſitan diligentiſſime eruditi, ſed parum dialectices, philoſophiꝑ, medicinꝑ, ac diuinꝑ ſcientiꝑ imbuti / adeunt; quippe qui aliam (vt ita dixerim) rei literariꝑ prouinciam / adminiſtare uolunt, quum de ſua ne rectè agatur, atq; regatur incerti maximè ſint. Porrò calcotypis cauendum eſſe exiſtimo, his prꝑſertim, qui rei literariꝑ plurimum conducere ducunt, idq; fieri ſedulo ſtudent, ne hoc uertendi munus / cuiq; temere decernant, ſed ea quꝑ ſumis ingenijs / explorataq; doctrina philoſophi / Græco ſermone tractarunt, ab eis hominibus curent Latinis literis mandari, qui annos aliquot uere philoſophati ſunt. Idẽ in cꝑteris uertendis optimarũ artium Græcis authoribus, obſeruandum eſſe exiſtimo, quod quiſq; accuratius longè de ſua induſtria quàm de aliena / iudicium, & conſilium afferre ſolet. Nam de omni re iudicium vel laudando, uel uituperando exhibere ut extremꝑ leuitatis eſt indicium, ita ſummæ ambitionis eſt / Grꝑcis quibuſdam mãſuetioribus muſis / ornatos admouere manus / ad ea Latinis literis illuſtranda, in quibus parum uel nihil ꝑtatis, curꝑ, diligentiꝑ poſuere. Nec ſatis eſſe Homerũ, Heſiodum, Pindarum, Ariſtophanem, cꝑteroſq; Poetas, uel Iſocratem, Demoſthenem oratores, aut rerum ſcriptores / accuratiſſime legiſſe putent, ſi per ꝑtatem in Philoſophia nihil profecere, quibus obijciam uerba Demoſthenis / qui ad temeritatem Athenienſium / alluſiſſe uidetur.* ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμε

ῥίζας ταχεῖ ὑπολαμβάνω πολλὰ τῶν ὄντων ἐκ τοῦ παρὰ χεῖμα ἐνίοις ἂν ἐπιλαθέσθαι. Sed opinor his uer-
bis/me ſatis id negocij/communisq; commodi,perſuaſiſſe impreſſoribus. Reliquum eſt, ut tibi SE
BASTIANE excellentiſſime/& nobiliſſime uir, omne ſtudium meum,& integram huiuſce
à me ſuſcepti laboris cauſam/exponere atq; aperire,in quem dies noctesq; uerſor. Nam alij me for
ſitan lucri ſpe, aut famę/nominiſue perpetui deſiderio/has tranſlationes in publicũ uſum emittere
putant, à quibus uel maximè ſum alienus, alij forſitan ducunt me mihi complures promerendi con
ciliandiq; amicos, qui uirtutum uinculis coniuncti uel perpetui, uel ſempiterni eſſe ſolent, has lu-
cubrationes in lucem ędere. Sed quamq; id meritó faciant hi, qui primatibus ſuos inſcribunt li-
bros, tamen hic meus qualiſcunq; labor eius rei gratia libenter ſuſcipitur, ut ſtudioſi uiri non ru-
dem, ineptam, & alienam plerumq; à ſummo Peripateticorum principe uel dialecticen, uel philo
ſophiam,interdum ſeſe adeptos eſſe intelligant. Iccirco omni cura, diligentia,& gratia facio,ut ea
commentaria in lucem Latinæ linguæ prodeant, quæ exactius/exquiſitiusq; Ariſtotelis acutiſſimi
philoſophi ſententiam explicent/& interpretentur, quibus iam complures uideo operam diligen-
ter nauare/pręter nonnullos cucullatos, quos à ſuis fabellis, & inuolutis philoſophię interpre-
tibus auocare,difficillimum eſt. Nam quorũdam ingenium in eo de diuinis rebus differẽdi genere/ad
miror, quos tamen ſi in Philoſophia cum gręcis conferamus,nihilo plus q̃ ranã gyrinã cum Mer-
curio comparare uidebimur. Equidem cãdidis/limatioribusq; perſtrepunt literis,qui quum quotidię
ſumma diligentia graues & difficiles quęſtiones, cũ alias pręſertim Peripateticas,nuper uero theo-
logicas tractent, illud è uetere comœdia clamant/occinuntq;, βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ. Quid verè
mihi ſpei reliquum eſt, ut uiri iſtiuſmodi ad politiora ſtudia prouocentur,pręclara ſanè egregiaq;
huius Auguſtinianę reipublicę antiſtitis uoluntas, quem Generalem uocant,& Magiſtrum Hiero
nymum Siripandum. Nam Roma ab illo Hiſpanorũ/Germanorumq; ſuperiore bello capta,(e quit-
dem memoriter tenere adhuc potes,qui tum aderas unus è numero quadraginta,ut opinor, urbis no
ſtræ Senatorum,) Venetias confugerunt duo literis & uitæ modeſtia Cardinales,quorum alterum
Tranenſem uocãt, uirum uita & religione(vt audio)clariſſimum,alterum noſti Egidium ſuperio-
ribus annis è uita exceſſum,cuius ingenium/& facundiam,cum in Senatu orationẽ habuiſſet,mirifi-
ce laudabas. Certe & ſine aſſentatione/tu potes hunc noſtræ Reipublicæ paſtorem & generalem
nihil doctrina illo inferiorem, ſed uitę probitate ſuperiorem cenſere. Nam Gręca, Hebrea, La-
tina,ac ſummam philoſophiam,illam quoq; cœleſtem optime callet,in quo ſtudioſorum noſtrorũ con
uentum/ad meliora ſtudia reuocandi omnis ſpes ſita eſt. Quamobrem noſti SEBASTIANE
vir de Philoſophia ac Senatu benemerite, ſtudium meum transferendi ac voluntatem, ſed meam
poſtremò erga te obſeruantiam/& beneuolẽtiam,hac Simplicij cõmentatiõe à me nuper in Latinum
exactius conuerſa/bene animo meditare,quam tuę excellenti doctrinæ,tibiq; viro inſtitutis artium,
Philoſophiæ,& Teologiæ eruditiſſimo inſcripſi,vt doctrinæ tuæ titulo,& ſplẽdore/eam cæteri li
bentius perlegant. Et ne lõgioribus de amore erga te meo pollicear,atq; de tua ſingulari eruditione
prædicem/is es, cui me totum dedo/& dedico. Vale decus literatorum.

Dei Optimi Maximi
gratia,priuilegio
& gloria.

SIMPLICII ACCVRATISSIMI
PHILOSOPHI INTERPRETIS ADMODVM DOCTI

*Commentarium in Prædicamenta Ariſtotelis / vna cum ſuis ſex prę/
dicamentis quæ ipſe ediderat prtæer illa Gilberti.
Ab optimo interprete Editum.*

QVONIAM Liber Pręd icamẽtorum Ariſtotelis/non modo eſt uni/
uerſę philoſophię pręfatio, quippẽ qui logices tractatiõis initium eſt,
& logice ante uniuerſam philoſophiam merito compræhenditur, ſed
etiam modo quodã de primis principiis agit, ceu docebimus quũ libri
intentionem proſequemur, complures in eodem lucubrationes/multi
uariiq; interpretes ediderũt. Verum hi/circa huius libri interpretatio
nem/non eundem explicandi/ tractandiq; proceſſum fecerũt. Alii nãq;
ceu Themiſtius Euphrades, & quiuis huiuſmodi alius/ipſa uerba dũ/
taxat apertius/exploratiusq; transferre contẽderunt. Alii uerò ipſas ſen
tentias nudas dũtaxat, quæ ab Ariſt. proponuntur, breuiter explicare/
ſummopere studuerunt, ueluti Porphyrius fecit in eo libro quem conſcripſit de interrogatiõe/&
reſponſione. Alii uerò p̃ter interp̃tationem attigere mediocres quęſtiones, ceu Alexander Aphro
diſeus, Herminus & cæteri huiuſmodi, quorum unum etiam Maximum ipſe pono, qui Iãblici ui
ri clariſſimi diſcipulus extitit, & in cõmentario prædicamentorum, in omnibus ferè Alexandrum
ſecutus eſt. Porro quidam (ceu Boethus uir admiratione dignus) altioribus in huius libri explica
tione ſentẽtiis/uſi ſunt. Aliis uerò ſolum dubitationes aduerſum ea quæ dicũtur, ſcribere placuit,
quod ſanè Lucius fecit, & poſt ipſum Nichoſtratus qui Lucii dicta in mediũ profert, hi cõtra oĩa
penè quæ in hoc libro aguntur/inſtãtias/obiectaq; afferre deſiderio flagrarũt, quod quidem nõ in/
genuè, ſed potius Ariſt. laceſſendi ſtudio/atq; inſulſè temereq; fecerũt. Verũtñ & his grãs agamus/
tum q̃a cum cæteris negocia faceſſerent/cõplures dubitationes in mediũ prius adduxerũt / tum ẽt
quod dubitationes ſoluẽdi, & pleraq; alia & pulchra theoremata contẽplandi occaſionem/poſteris
reliquęrunt. Plotinus p̃terea magnus de his rerum generibus/in omnibus tribus libris/qui de ge/
neribus entis inſcribũtur, nõnullas inquiſitiones tractatu utiliſſimas/ huic prædicamentorũ libro
adiecit, poſt hos autẽ Porphyrius qui oĩum bonorum nobis author extitit, exactam/abſolutamq;
libri interp̃tationem/& cũctorum obiectorũ ſolutiones ſeptem libris abſoluit, quos ita ingenti cu/
ra/diligentiaq;/opera/ac labore ædidit, ut uſui/ac inſtitutioni Gedali diſcipuli accõmodarẽtur, ple/
raq; item inſtituta/& dogmata Stoicorũ/ibi iuxta eam cõcordiam/& conueniẽtiam qua in eandem
ſentẽtiam ueniebant/accurratiſſimè enarrauit. Poſt hũc uerò Diuus Iãblicus/multiplicem lõgiori
busq; uerbis tractationem/in hũc librum inuexit/qui multa loca Porphyrii/ac eadẽ uerba ad un/
guem ſequutus eſt, licet illorum aliqua accuratius diſcuſſerit/ac determinauerit. Adde illum, ut in
ſcholis fit, lõgas diſputationes contra inſtãtias in breuitatem cõtraxiſſe, qui ubiq; ferè intellectua/
lem cõtemplationem/unicuiq; capiti ingeſſit, & q̃cquid aliud præter hæc q; operi utile eẽt, adiecit.
Nam cũ etiam Archita Pithagoricus/ante Ariſto. in eò libro, quẽ de omni re/uel de uniuerſo iſcri
pſit, diuiſionẽ in decem prima genera feciſſet, & explicationes eorũ generum per exẽpla euidenter/
& apertè declaraſſet/ac oſtẽdiſſet quem ordinem inter ſe habeant, & quæ ſint uniuſcuiuſq; diffe/
rentiæ ſpecificæ, & quæ eiſdem cõmuniter/& p̃priè inſint, iſte Diuus. ſ. Iãblicus cõuenientibus ſu
iſq; in locis adducẽs/Architæ dicta, hæc ipſa perceptione cõſperſa collegit, & conueniẽtiam cõcor/
diãq; dictorum eius cũ dictis Ariſto. oſtẽdit. Quod ſi alicubi aliquod/diſcrepãs diſſentiensq; à ſen/
tentia Ariſto. ille dixerit, hoc ſanè/uel hæc pauca ob oculos eorũ poſuit, qui hæc noſcere cupiunt.
Item nec cauſam diſſenſiõis inexplorabilem reliq̃t, & meritò, quoniã ubiq; uidetur Ariſto. ſeq̃ Ar/
chitam. Cæterũ & Dexippus Iãbliçi diſcipulus/hunc librũ Ariſto. expoſuit, uerũ primarium eius
Inſtitutũ/& propoſitũ eſt diſſoluere dubitationes Plotini/quæ dialogi more ab eodẽ p̃poſitę ſunt,
uerum neq; is q̃ppiam ferè dictis Porphyrii/& Iãblici adiecit. ¶ Quũ itaq; hi qui clariſſimi/atq; pręſ
ſtãtiſſimi in philoſophia uiri fuerũt, talem diligẽtiam/operãq; libro p̃dicamentorum nauauerint,
principio illico ridiculus uidebor/q̃ppè qui etiam aliq̃d ſcribere auſim, niſi oſtẽdero audaciæ meę

conſentaneã fuiſſe cauſam.Nã & ipſe incidi in qbuſdam libris eorũ Philoſophorũ/quos pauloante
cõmemoraui:quo fit ut pro uirili mea dicta Iáblici ſequutus/diligẽtius cõſcripſerim,ac eiſdẽ uer/
bis huius Philoſophi pleriſq; in locis uſus ſim.Erat autẽ cõmentationis meæ intẽtio/ubi primum
ipſe potuiſſem/ex illius ſcribẽdi genere accuratiorem dictorũ ſentẽtiam/atq; intelligẽtiam/aſſume
re:ſimulq; ꝓfundam/& multis inacceſſibilẽ uiri mẽtem/ad dilucidiorem ꝑceptionẽ/atq; ad noſtrã
ingenii mediocritatẽ/magis reducere:tertio quoq; ingẽtem multitudinẽ diuerſorum librorũ exẽ/
plariumq;/in qualecũq; minorẽ copiam redigere.Verũ non adeo ad minimam ſũmam colligere/ut
ſapiẽtiſſimus Sirianus fecit:ſed ita in pauca cõferre/ut nihil neceſſarii pro uiribus ꝑtermiſiſſe uide
rer.Quod ſi etiã ipſe aliqd adieciſſe ualui/ꝓ hoc gratias iprimis Deo Opt.deinde his hoibus ago/
à qbus manuductus ipſe/uel dubitationem nõ aſpernãdam,uel aliquã dictorũ determinationẽ/de/
articulationẽ ue ſermone dignã/adieci/tamẽ cõſilio meo/hi qui meę cõmẽtationi ſeſe adiũgũt,nũq̃
Porphyrii & Iáblici pro his meis breuibus cõmẽtariis libros aſpernent/ac negligãt,ſed meis potius
ueluti introductiõe quadã/ac exercitio utant ad accuratiorẽ ꝑceptionẽ eorũ/q̃ iſti uiri dixere.

¶Quum librum prędicamentorum inueniamus eſſe primum librorum Ariſtotelis/atq; Ariſto.
illius ſectæ Philoſophorũ eſſe/quæ peripatetica appellatur,imprimis dicendum eſt quot quibuſq;
modis Philoſophorũ ſectæ nomenclaturas habuere.Secũdo aperienda eſt diuiſio librorũ Ariſto.
ut pateat quo in loco hũc librum locare/ordinareq; debeamus. Tertio/unde & à quo librorũ illius
ſumendum ſit initium.Quarto/quis philoſophię Ariſt.finis ſit. Quinto/quæ ſint illa quæ nos ad
finem ducunt. Sexto/quod genus/quæue formula ſit librorũ Ariſt. Septimo/cur Philoſophus de
induſtria obſuritate in dicẽdo uſus ſit.Octauo/qualem oporteat eſſe interpretem talium librorũ/
dicendũ eſt.Nono/qualem auditorẽ aſſumere deceat.Decimo/quot capita/qualiaq; ac qua de cauſa
in unoquoq; Ariſt.opere cõplectenda/& aſſumenda ſint.¶Sectæ igitur philoſophorũ ſeptem no
minãtur,uel ab eò qui inſtruit ſectã/ceu Pithagorici/Platonici,uel à prima duce ſectarũ,ut Cyrenai
ci qui Duce Ariſtippo philoſophati ſunt,& Megarenſes qui ab Euclide originem & nomẽ traxe/
re,& Eleatici à Xenophane/& Parmenide,uel à loco in quo morabãtur cum philoſopharent, ceu
Academici/& Stoici,uel ab aliqua actione accidente,ut Peripatetici,uel à philoſophandi electione/
& iudicio/ut Ephetici,qui principe Pyrrone philoſophati ſunt,uel à fine quem ſuę philoſophię ꝓ
ponũt, ceu Epicuri uoluptatibus dediti,uel à genere uiuẽdi/& forma,ut Cinici.Nã alius eſt finis/
quem animo & cõiectura intẽdunt,& alia eſt inſtitutionis ſuæ forma/& modus.Nã Epicuri ꝑ uo
luptatẽ non uenabant uoluptatem,ſed ſummis laboribus,& cõtinentia eã adipiſci contenderunt.

¶Quo aũt ad diuiſionẽ librorum Ariſt.aliq ſunt(ut ita dixerim) partiales,ueluti epiſtolæ quę ad
unum aliquẽ,& de aliquo priuato & partiali negocio/ſcriptę fuerũt,aliq autem uniuerſales,aliqui
etiã ſunt qui inter hos mediũ obtinent,ceu hiſtoriæ de aĩalibus/& plantis,qppẽ qui nõ ſint pror/
ſus æditi de partialibus/particularibuſq; rebus.Nã in eis agitur de ſpẽbus/& aĩalibus.At mõ libri
partiales,& hi qui mediũ locũ tenent,maneant indiuiſi,& eos quos nũcupauimus uniuerſales par
tiamur,quorũ alii ſunt q nos ad memoriã rerum reuocãt memoriales,ut ita dixerim nũcupati, &
hi ſunt quoſcũq; ad ſuã & peculiarem rerũ memoriam,atq; ad exactã rerum indagationẽ Philoſo/
phus cõſtruxit,quorũ alii ſunt/de rebus eiuſdẽ generis,quoniã de uno quodã mentionem & me/
moriã faciunt,alii aũt uarii/diuerſiq; habent,quoniã de pluribus rebus ęditi ſunt. Vident tamẽ hi
libri quos memoriales nũcupauimus nõ eſſe digni/ut eis operã demus,iccirco interꝑtes non cre/
dunt ea quę in illis docent,fuiſſe dogmata,iſtituta,ſentẽtias'ue Philoſophi.Porro Alex.tradit hos
libros ſtilo/& dicendi/tractãdiq; ꝓceſſu confuſos/inuolutoſq; eſſe,minimèq; ad unã intentionem
unũq; ſcopum referri,ideo aſſerit quoſdã alios appellari coordinatos ad diſtinctionẽ iſtorum.Sed
eorũ librorum/quos ritè rectèq; coordinatos dicimus,alii ſunt ęditi more dialogi ubi duo ad mi/
nus loquũtur,alii autẽ ſuæ perſonę/ubi tãtum.ſ.perſona authoris loqtur,quos autoproſopos uo
cant,quorũ alii ſpectatiui/& cõtẽplatiui,alii autẽ actiui,alii deniq; inſtrumẽtales.Item eorũ librorũ
in qbus agitur de rebus quæ in ſolã cõtemplationem ueniũt,alii ſunt theologici.i.de rebus diui/
nis,ceu liber metaphyſices,alii uerò naturales/ceu liber qui de naturali auditu inſcribit,ac ea ope/
ra & tractationes quæ hũc librũ ſequunt,alii etiã mathematici,q̃les ſunt geometrici quos ipſe ſcri/
pſit,atq; mechanici libri.Simili & librorum actiuorũ in quibus de moribus/ac gerẽdis rebus agi/
tur,alii ſunt morales/ceu illi quos cõſcripſit ad Nichomacũ/& Eudemũ,& illi qui inſcribunt ma
gna moralia,alii autẽ œconomici,& ciuileis,ceu illi qui ita inſcripti ſunt.Poſtremo librorum quos
inſtrumẽtales uocãt,alii qdem ſunt de ipſa diſciplina demõſtrandi,alii autẽ de his quæ illã ꝑcedũt,
ceu liber de priori reſolutione,& liber de interꝑtatione/ac liber ꝑdicamentorũ,alii quoq; ſunt qui

de rebus illis ſunt/quæ ſubeunt ſępe demõſtrationẽ/aut illi ſubſeruiunt, ceu liber topicorũ.ſ.de ſede argumentorũ/& locis, atq; ſophiſtici elenchi.i.apparentia arguméta,& artes rhetorices. Hęc igitur eſt ſũma/ac uniuerſalis librorum Ariſto.ſectio/& diuiſio. ¶ De tertio autẽ ꝑſequi reſtat, unde & à quo librorum Ariſto.ſumẽdum ſit initium. Nã poſt diuiſionẽ librorum/ſermo de his ſequiť. Nam qdã aiunt à libris inſtrumẽtalibus initium accipiendũ eſſe, qppè qui nos in rebus gerẽdis/ac publicis/priuatiſq; actionibus/diſcernere bona/& mala faciãt, atq; in rebus ꝑcipiẽdis/& ſpectandis uerum & falſum, q̃re eos libros q de rebus/uel gerendis/uel ſpectãdis ſunt ea ꝑcedere oportet/quę uim diſcernendi/antedicta ꝑſtant Item ſi alias artes librorũ inſtrumentaliũ notitia ꝑcedere uideť, ceu artem fabrilem, ꝑrariã cã.ſ.quæ de infundendo/diſponendoq; ęre agit, & medicinã, multo magis philoſophiã ꝑcedere debet quæ oĩa cum demõſtratione tradere polliceť, & ipſa ſola ad rectam uiuendi rõnem/& uerã rerum cognitionem, nos hortať, & inſtruit. Sed quõ ſine demonſtratione, cũ inciderimus in ſermones de rebus agẽdis/uel ſpectãdis, idem nõ ꝑſuadebimus his qui circi finitima/& adiacentia loca/ſine mercuriali herba remedìo ue adeunt/& trahunť/atq; alliciunť ab his/q unicuiq; aliqd perſuadere dicendo nituť. Quidã uerò iubent à moralibus principiũ facere. Nam aiunt inſtrumẽta iter ea numerari/quæ locũ mediũ habent, qbus inſtrumentis qđ benę/ac malę uti poſſimus, pleriq; rhetores & ſophiſtę declarãt, oportet eos igiť qui utũtur inſtrumẽtis ad capeſcẽdas ſciẽtias/prius uitæ modeſtiã/ac moderationem aſſeq. Nam ſimilis nõ eſt ædificatorũ & gubernatorum notitia/cũ illa philoſophiæ, ſed philoſophiæ compꝛhenſio uniuerſa penè in uiuẽdi ratiõe cõſiſtit: itaq; operepꝛeciũ eſt nobis compꝛhẽdẽtibus/libros de moribus iuxta id genus cõceptionum/quæ nobis de rebus natura inſitę ſunt/primã inſtitutionẽ à moralibus/nõ demõſtratiõe, ſed recta opinione fretis aggredi. Sed ipſe dicerem q; ſi moralia Ariſto.ſunt dũtaxat q̃dam inſtitutiões. & pꝛęceptiones adhortatoriæ/nulla demõſtrationis arte explicatę, ceu multę à Pithagoreis traditę fuere, rectè ab eiſdem incipiẽtes libris moraliũ/prius per eos moribus inſtitui & educari. At ſi illa Ariſto. tradidit cũ quadã diuiſionum, & demõſtrationũ arte/quæ maxiè ad ſciam attinent, nõ uideo quõ ſine regulis/ac methodis demõſtrandi/ ultro ꝓcedentes poterimus aliqd ꝓficere: itaq; forſitã prorſus opus eſt prius morali inſtitutione, ſed nõ ea quæ ab Ariſto. per libros moralium tradiť, ſed per eam cõſuetudinẽ/cuius magiſtra natura eſſe ſæpe ſolet/& nõ per aliqđ monumentum ſcriptis relictum, ſimilr etiam per eas adhortationes/& perſuaſiones ſine aliqua arte traditas q̃ mores nr̃os ſine ſcriptis: monumentis. & ſcriptis corrigunt, quibus imbuti deinde ad methodum logices/& demonſtrationis noſipſos conferre ualebimus, & hanc aſſecuti poterimus ſermones de moribus ſcientificos, atque eos qui circa rerum contemplationem uerſantur/ rectè/ ritèque proſequi. ¶ Quartum autem problema queſitũ ue erat/finem philoſophię Ariſt. inuenire. Nã eò declarato/ philoſophiæ grauitatem/& ornamentũ ſpectare poterimus. finis igitur/& huius uiri philoſophiæ de moribus eſt ipſa per uirtutes perfectio, & finis philoſophiæ cõtemplatiuæ/eſt conſenſus ad unũ omnium rerum principiũ. Etenim Ariſto. uera ſcientia ipſum nouit/explicauit, ac clariſſima uoce inuulgauit/non eſſe bonum multorũ principatũ. Verum utriq; parti philoſophiæ cõmunis finis/ quẽ homo aſſequi debet, ipſa extrema & perfectiſſima fœlicitas eſt, de qua nihil excellens/ac pręſtãs alicui Philoſophorum etiam eorum qui ad extremũ philoſophati ſunt, Ariſto. reliquit, quo illam attingere poſſent, imo nec hominem appellandum eſſe, ſed deum cenſuit, qui ad illam perueniſſet. Nã talia ipſe in extremis uoluminibus de moribus/ad Nichomacũ accurratiſſimè teſtatur. Porro ad conſequendum hunc finem/omnia opera Philoſophi nos ducunt. Equidem nõnulla opera nobis ſuggerunt artem demonſtrandi. nõnulla uerò mores docent/quibus honeſtari ualeamus: nõnulla deniq; deducunt nos ad cognitionẽ rerum naturaliũ/& deinceps ad ea quæ ſupra naturã collocantur. ¶ Genus autem uel modus cõmẽtationis/& loquutionis Ariſt. eſt ut uerba ſenſui/& ſenſus uerbis cohereant, qui ſanè modus eſt intellectualis/& celer. Vel enim ſolutionem ſtatim dubitationi affert/uel plures connectens dubitationes/una & eadem ſolutione/omnes breuiter diſſoluit. Item nuſquã uoluit ab euidentia deflectere/cũ duplex ſit ad faciendã fidem euidẽtia, aliam quidem mens ipſa facit, aliam uerò ſenſus, quã tum pręſertim adducit/& uehementer celebrat/atq; laudat, quum diſputat cum illis qui in uita niſi ſenſui cædunt/& credunt: quocirca in ſuis demonſtrationibus/neceſſitas adeo ineſt, ut ubi quiſpiam perſuaderi quibuſdam nõ temerariis aſſumptionibus non poterit, ſaltẽ neceſſitate uictus aſſentiat. Item nuſquã uoluit à natura diſcedere/ac degenerare, quinimo ea quę naturã excedũt / per habitum/& cognitionẽ naturalẽ contẽplatur, ceu & Diuinus Plato econuerſo more Pithagoreo naturalia cõſiderat/quatenus diuinis participant rebus: & his q̃ ſupra naturã ſunt. Verũtamen/neq; fabulis neq;/enigmatibus/coniecturis metaphoriſq; implicitis,

quemadmodũ nõnulli ante ipſum uſus eſt,ſed pro omni alio uelamine & inuoluto dicẽdi modo/
obſcuritatẽ maximè laudauit,& probauit:cuius cauſam quęrebat ſermo/in ſeptimo quęſito,quod
à principio capitis digeſſimus.Vnde Ariſto.de induſtria/ſponteq; in eam incidit.Nam antiquiores
maioresq; natu/cum putaſſent nõ oportere coriariis/plebeisq; hominibus/ſuã ſapiẽtiã ꝓponere, q̃
ſi ꝓpoſita fuiſſet/ne facillimè eam capeſcerent/ob clariſſimam explanationẽ & cõmentationẽ rerũ,
alii fabulis/alii coniecturis,metaphoris,ſimilitudinibus eam occultarunt:ceu arcana rerum ſacra/
rum/ſub uelaminibus abdere/occultareq; conſueuerunt.Ariſto.autem obſcuritatẽ magnifecit/qui
ea de cauſa forſitã fabularum obſcuritatẽ/& ſuſpitionem/coniecturãq; comparationum/& ſimilitu
dinum accuſat/& euitat:quia facillimè quiſq; talia pro arbitrio aliter atq; aliter interpretari poteſt.
Item forſitã talem dicendi obſcuritatem cenſet magis nos exercere/excitareq; ad ſolertiam/& accu/
ratam diligentiam/eorum quę narrãtur,qui aſſectutus eſt/q̃ uolebat: minimè exiſtimans intẽdere
fabuloſam delectationẽ torpentibus,ſed ita eos excitare/ac prouocare/ut eum teſtentur eſſe omni/
bus obſcuriorẽ.Nam quod minimè dicendi ĩbecillitas in cauſa ſit,cur obſcuritas ſuis uoluminibus
aduenerit,ſciunt quidem hi etiam/qui mediocrem dicendi artem aſſecuti ſunt/quod Ariſt.locutio
non exiguam uim dicendi oſtendat,qui paucis ſępenumero tradit ea/quę alius multis ambagibus/
& periodis/magno ſcilicet uerborum circuitu/docuit.Conſtat etiam id in his libris in quibus quũ
uoluiſſet manifeſtiſſima docuit,ceu in libris meteorum/topicorum/& ciuiliũ / qui ciuiles libri ſũt
proprii & ab eò editi ſunt,in quibus ſanè propter cõmunem contẽplationem theorematum/aper/
tius loqui uoluit,qđ itẽ potuerit planè aperteq; dicere,ĩdicat pręſertim ſuarũ epiſtolarũ character/
& ſtilus,ac dialogus qui in manibus habendus eſt, qui etiam epiſtolarum ſtilo uicinus eſt/optimè
& ornatiſſimè conſcriptus.Et certe nemo eſt praeclariſſimorũ hominum/qui ſtilo in conſcribendis
epiſtolis Ariſtotelis ſimilis ſit.Caeterum dignum interpretem librorũ Ariſto.oportet non prorſus
à profunda/ingentiq; illius ſententia/& intelligentia deficere,neq; illam omittere.Operęptiũ inquã
eſt/interp̃tem undiq; eorum quae ſcripſit philoſophus/peritũ eſſe,atq; non ignarũ eſſe Ariſtotelicę
conſuetudinis.Item non oportet habere iudicium adeo prauum/ut ea quae rectè dicuntur/praue
diſtortòq; ſenſu/recipiat,& interpretetur/ac demonſtret aliis reprobanda/reiiciendaq; eſſe.Pręterea
neq; oportet eum(ſi opus fuerit inſtãtia) prorſus contẽdere id oſtendere non eſſe reiiciendũ/ per/
inde ac ſeipſum ingerat/ſcribatq; in ſectam Philoſophi,cui uel bene/uel male dicenti/penitus uelit
aſſentire.Oportet autem(ut opinor)& eorum q̃ dicuntur ab Ariſtotele contra Platonem/non ſolũ
ad uerba reſpicere/decernentẽ/ac ſtatuentem hos philoſophos deſſentire,ſed quũ aſpexerit ad ſentẽ
tiam/& mentẽ eorum/plerisq; in locis eorum conciliationẽ/& concordiã conuincere.Et quod nono
proponebatur inquirendum eſſe,oportet auditorem bonum eſſe,& ſatis ſtudioſum,atq; omnino
indagare ſententias/conceptionesq; Ariſto.cum ſaepe ſolus, tum etiã cũ aliis/q ſimiliter ſcire cupidi
ſunt,p̃ceteris autem cauere oportet/contentioſas nugas in quibus cõplures Ariſtotelis ętate/inci/
derunt.Nam cum philoſophi ſtudium ſit omnia per indemonſtrabiles/atq; irrep̃henſibiles termi/
nos ſcientiae demonſtrare, fruſtra incaſſumq; ſapientes contendunt,euidentibus contradicere:
oculis animae ſuis/caligantes & eos occecantes,contra quos ſat eſt Ariſtoteli dicere/eis opus eſſe uel
ſenſu,uel ſupplicio,& percuſſione.Nam ſi non animaduertentes ſcientes'ue contendunt, certe ſen/
ſu carẽt.ſi uerò ſciẽtes iã uerbis ſuis ſupplicio/& pena plecti/ uidẽtur cupidi. Reliquũ ac poſtremo
decimũ quaeſitũ erat/inter ea quae propoſuimus,quot capita q̃ue Ariſt.tractationes diſtinguenda/
determinãdaq; ſint,& totidẽ ſunt,libri intentio,utilitas,cauſa ĩſcriptionis, ordo lectionis,ſi ꝓprius
ſit philoſophi liber, diuiſio in capita,forſitan neq; incõmodum erit quaerere/ſub qua philoſophiae
Ariſtotelis parte/hic Liber redigatur.

¶ Intentio enim rectè perſpecta/ determinat/ & dirigit intellectũ noſtrum/ ut nõ uagemur,& in di/
uerſis trahamur temere/atq; fruſtra,ſed ad ipſam oĩa referamus, utilitas autẽ perſpicuo nos magis
concordes/& promptiores efficit. Cauſa inſcriptionis quum manifeſta fuerit , neq; moleſta eſt, ſi
denuo uoce explicetur,& confirmat intentionem.Item ſi liber proprius ſit/atq; germanus,quod ſa
nè(ut mihi uidetur)ante oĩa alia examinare oportet,neceſſario prius accipitur.Nam affici ſolemus
opinione perſonarũ,& non abſurde,qa non ſumus ita inſtituti/ac p̃parati/ut ualeamus uerũ diſcer/
nere,ſed potius ut amemus quoſdam meliores ſequi.Nam cõplures non legitimi libri/eo tẽpore p̃
ſertim conſcripti fuerũt,atq; plures ſcripturę habitę ſunt:quum pleriq; reges/magno auri ponde
re/ac ſua impenſa bibliothecas conducere,& libros alienos emere/diligenter & accuratè ſtuduerũt.
Succedit quoq; diuiſio librorũ in capita/ceu per articulos diuidens,imitat eãm ſpeculationẽ/quae
à medicis appellatur de inciſione ſcientia.Nam ut illa inuenit uſum neceſſitatẽ'ue diuidendi incidẽ

diq;

diq́;,totum in ſingulas partes per inciſioné, atq; cognitionem accuratioré/exquiſitoremq́; cõpoſiti præbet:cum ſimul exercet/ac tractat ſimplicia, ita & hæc diuidens totum ob oculos magis ipſum agit & ponit,atq; pręſtat uſum/& opportunitaté uniuſcuiuſq; ad uniuerſam intentioné.Poſtremò oſtendere ſub qua parte comp̄hédat liber p̄ſtat /ac affert coordinationé/& ↄſtructioné ptis ad totū.

¶ Sciendum autem eſt/q̃ non ſemper hæc omnia egēt determinatione/& declaratione. Nam ſæpe utilitas ſimul cum intétione apparet,& manifeſta eſt:atq; inſcriptio interdū cuiq́; eſt manifeſta,ceu inſcriptio libri de aīa.Item neq; ſi germanus ſit liber/in cūctis libris oſtédendū eſt, ſed in quibus eſt aliqua occaſio diſſentiendi/& contradicédi. Videamus igitur in hoc libro ſingula capita/quæ prius in mediū protulimus:& primò quæ ſit huius libri intétio determinabimus/& uidebimus,quoniā apud correctiſſimos uiros uidetur in dubiū uocari/de quibus ipſa ſit.Nā quod de decem qbuſdā ſimplicibus ſermoné faciat,quæ genera quā uniuerſaliſſima appellant,perſpicuū eſt:hęc uero quidam aiunt eſſe uoces,qui etiā aſſerunt intétionem eē de uocibus ſimplicibus,& hūc librum eē primam logices parté.ut igitur ſequens liber de ꝓpoſitionibus/eſt de uocibus cõpoſitis,& nō de rebus,ita & is liber cū ſit de partibus ꝓpoſitionis/de uocibus erit.Ité Ariſtoteles initio ſermonis inquit.Eorum quæ dicūtur/alia qdem ſm cõplexioné,alia uerò ſine cõplexione dicuntur,& rurſus eorum quæ ſm nullam cõplexionem dicūtur,unumquodq; uel ſubſtantiam ſignificat:perinde ac de uocibus ſignificātibus ſit ꝓpoſitum Ité poſtq̄ numerauit decé genera.inqt.Vnūquodq; eorum quæ dicunt/ipſum per ſeipm̄ de nullo affirmatur,cõplexione autem horū inter ſe mutuo affirmatio fit.Nā cõplexio uocum/& minimè rerū fit affirmatio.Alii auté refutant hác eē intentioné.Nam Philoſophi nō intereſt ſpeculari de uocibus,ſed potius grāmatici qui cõſiderat affectiones, formationes ipſarum,ꝓprietates/& formulas:unde aſſerunt intétionem eē de rebus/quę à uocibus ſignificātur,& hæc eē illa quæ Ariſto.appellat dicta,qui etiā teſtem Ariſto.aſſerunt dicétem.Eorū quę ſunt/alia de quodā ſubiecto dicunt,perinde ac diuiſio ſit de rebus.Ité rurſus dicit.Subſtantia auté eſt/quę principaliſſimè/primò& maximè dicit,quare de ſubſtātia & aliis entibus ſermo eſt.Sed his opponitur,qa is liber eſt logices tractationis ps,at de entibus qua entia ſunt metaphyſicis/ac prorſus primæ philoſophiæ intereſt tractare/ac diſſerere.Porro alii nec de uocibus ſignificantibus, nec de rebus ſignificatis intétioné eē dicunt,ſed de ſimplicibus cõceptionibus,qppè hoc in loco de decem generibus ſit ſermo,& quū hæc poſteriora/& conceptiones animi ſint,iure de cõceptionibus/uel cõceptibus ſermo erit.Quod auté ſcopus ſit de his quæ diximus plane Ariſto.dixit,quæ auté dicuntur/& dici poſſunt cõceptiones ſunt,ut etiā Stoicis uidebatur.Sed his opus eſt conſiderare/atq; intelligere/q̃ de conceptionibus qua cõceptiones/& fabra animi ſunt,dicere nō attinet ad logicam,ſed ad tractationé de anima.Atqui unuſquiſq; horum imp̄fectè intentioné attigit,ideo & cūcti teſtem Ariſtotelem adducūt: perinde ac/partim uerum/& nō penitus dicant,& unus alterum accuſat meritò,& hi iure corrigunt.Proinde uideamus qui rectius/ac perfectius acceperint, quorum in primis mea ſentētia Alexáder Aphrodiſeus eſt/qui hūc librum dicit eē principium logices tractationis,quoniā inqt.ſermo oratioq́; eò ſit/quod partes eius primę ſignificant,& q̄dam ſunt q̄ à primis ſimplicibusq́; partibus orationis ſignificātur,& qa uult conceptiones indicare/& declarare/diuidit ens nō in ſingularia,quippè quæ nec comp̄hendi,nec cognoſci ob multitudiné/& oīno uariam mutationé queant,ſed in hæc decem ſuprema genera,quæ qdem prædicaméta appellauit tāquā generaliſſima/& nulli ſubiecta,ſed de aliis p̄dicata,quare inqt,intétio eſt de ſimplicibus/& generaliſſimis partibus orationis/quæ ſignificāt res ſimplices/& ſimplices conceptus de ſimplicibus rebus.Eiuſdem quoq; opinionis extitit Alexáder ægeus.Porphyrius uerò intétionem libri in cõmentario ad Gedalium diſcipulum/atq; in libro de interrogatione/ & reſpõſione inqt eſſe , de his quæ p̄dicantur,quæ ſunt ſimplices uoces rerū ſignificatiuę/quatenus ſignificatiuę ſunt,ſed nō q̄tenus ſunt ſimplices dictiones.Nam quatenus ſunt ſimplices dictiones/ad aliā facultatem attinēt, quas in libro de elementis orationis Theophractus tractauit,& alii qui eodem tépore ſcripſerunt, ceu hæc prius.ſ.nomen & uerbū quæ ſunt eleméta orationis,uel etiā articulos,cõiūctiones, & alia huiuſmodi quæ ſunt dictionis partes,& orationis partes ſunt nomé/& uerbū.Ité tractauit quæ ſit propria/& metaphorica dictio,ac quę ſint affectiões eiuſdem,ceu qd apocope,qdq; ſyncope,qd'ue ablatio,quæ ſimplices,quæ cõpoſitę,quæ ſubcõpoſitę & cætera hmōi.Item tractauit ea quæcūq; dicūtur de formulis ſpeciebus'ue,ac quid ſit planū in dictionibus/quid ſplédidū,quid delectabile, & perſuaſibile.Atqui quatenus dictio eſt ſignificatiua determinatur/& definitur per genera rerū. Equidem dictio p̄dicamentū dicitur,quoniā de re p̄dicatur/& ꝓmulgatur res,aut dicit id de quo ſit prædicatio.Cū ergo p̄dicamentum/uel de re ſit una cū dictiōe ſignificāte,rem uel ſignificatiua,

prædicatio ſanè quatenus ſignificatiua/ utraq; cõtinet/& dictiones & res,& quũ infinita eſſent/atq;
incomphenſibilia ſingularia. Ariſt. redegit infinita, in decẽ genera colligẽs omnes ſubſtãtias/in unã
ſupmam ſubſtãtiam/cuius eſt etiã dictio ſignificatiua, cũ ſubſtãtia ipſa.ſ. hæc dictio ſit ſignum ſub
ſtãtiæ/ſiue ſubſiſtentiæ quæ eſt in rebus, ſiue ſubſiſtẽtiæ illius quæ penes intellectũ eſt. Nam hæc
quo ad prædicationem/nõ differũt, qppè res nõ quatenus ſubſiſtunt à pdicatione prædicamento/
ue ſignificãtur, ſed quatenus cõcipiuntur/ſiue exiſtãt/ſiue ut exiſtẽtes accipiãtur. Eodẽ etiam mo/
do ſingulę quantitates/cum reductę fuerint ad unã generaliſſimam quantitatem, aliud ſit prædi/
camentum ipſa ſupręma dictio quantitatis/quæ de ſupręma re: quæ eſt quantitas, prædicatur/
hoc etiam modo/ ſe habet qualitas. Item alterum genus quoddam eſt illud/ quod ad aliquid
appellamus/ ſub quo reducuntur quæ aliquo modo ſe habent ad aliquid: & aliud ſit prædicamẽ/
tum huius dictionis ad aliquid, ſub qua duplũ/dimidium/ſeruus/dominus/pater / filius, & id ge
nus continẽtur. Item ſedere, ſtare, recũbere faciunt aliud genus: quod ſitũ uocant. Pręterea indui/ar
mari/redigitur ad pdicamentũ q; habere nũcupãt. Item in lyceo eẽ / & in academia/cõpręhenduntur
ſub uno generequod ubi ferunt. Item quãdo genus quoddã aliud eſt q; cotinet ſpecies/& partes tẽ/
poris. Rurſus incidere/& urere in pdicamẽto quod agere uocant, rediguntur: quemadmodũ ſecari p
cidi/& cõburi/in genere patiendi locant/quibus habitis. Porphyrius adiecit dicta Boethi/quæ ſunt
multa ſolertia referta, & in idem tẽdunt/cum his q̃ dixit. Nam etiam ille dixit quod ſm nomen &
uerbum ſit diuiſio orationis/in elementa, ſed ſm prædicamenta diuiſio ſit quatenus dictiones hñt
aliquem habitũ/& relationem ad res: quarũ ſunt ſignificatiuę, ideo inquit. coniũctiones q̃ dictiones
eſſe/uel in dictionibus inueniunt, ſubire modum prędicandi nequeũt, imo excidunt ab illo. Nam
nihil eorum q̃ ſunt/ac rerum ſignificãt, nec ſubſtantiã, nec quale, nec aliud quippiã huiuſmodi. Cõ/
ſtat igitur ex dictis/hos uiros intentionẽ non eſſe de nudis uocibus, nec de rebus qua res ſunt, nec
de conceptionibus ſolis determinaſſe, ſed de uocibus ſimplicibus, qm̃ hic liber eſt logices tractatio/
nis proœmium, quatenus ſignificatiuę ſunt rerum primarũ/& ſimpliciũ/& non quatenus tranſfor
mantur, uel figuras ſubeunt, aut tales affectiones recipiunt, aut tales formationes hñt. quę quidem
de dictionibus (ut dictionibus) diligens/ accurataq; conſideratio tractat. patet aũt q; quũ de dictio
nibus q̃tenus ſignificãt hic agatur, neceſſe etiam ſit res ſignificatas, & cõceptiones q̃ per ſignificatio
nes ſiũt ↄnectere, & ſimul cõſiderare: iccirco quid ſignificat unaquęq; dictio edocet, & res ſm unũ/
quodq; prędicamentũ determinat. Vnde eadem diuiſione utitur hic, ubi de dictionibus ſignificati/
uis eſt principalis intẽtio, & in libris metaphyſices, ubi de rebus qua res ſunt, docet. Similiter & in
logica ceu in Libro topicorum, atq; in libris de moribus ad Nichomacum, & in aliis facultatibus, &
operibus eadem diuiſione in decem prima genera utitur: perinde atq; eadem ubiq; ſit diuiſio, ſed
hic ſm dictiones ſignificatiuas accipitur, ut eſt propriũ logice tractationi, alibi aũt ſecundũ ſubſiſtẽ/
tiam rerum, ut eſt propriũ cõtẽplationi de rebus. uerũ hic nõ agitur de ſignificatiuis dictionibus/
quæ ſint prorſus à natura rerum ſeparatę, neq; de rebus quę ſint ſegregatę/ac alienę ab his nomini/
bus/quæ ſunt apta ſignificare illas, imo nec de cõceptionibus/quæ ſint extra utraq; rerũ naturam.
Nam cum unũ ſint hæc tria, poſterius diſtinxit, quippè mens ipſas res (quarũ etiam eſt intelligẽtia
& cognitio) idem cũ conceptionibus earũ eſſe teneat/ pp̃ter indiuiſam unionem, ubi nulla eſt uocis
opportunitas. porrò anima ad mentẽ conuerſa/eadem ſecundo tenet/qñ etiam habet in ſeipſa ratio/
nes nõ ſolum eas quibus cognoſcere poteſt, ſed etiam eas quibus generare/producereq; ualet, quæ
cũ hinc abeſt/& diſcedit, & rõnes rerũ in ſeipſa ſeparat, & ob id ſimulachra ipſa, p primis formis effi/
cit, tũ intelligẽtiã à rebus ſeiungit, & tanto magis, quãto etiam magis abfuerit à ſimilitudine/ cum
mente uel diſſimilis ei ſit, quæ anima. ſcilicet deinceps conuenientes conceptiones ipſis rebus inge/
rere/ac accõmodare ſtudet, hæc pterea cũ lapſa fuerit in generationẽ/& obliuionẽ repleta, eget aſpe/
ctu/auditu/ut ad memoriã reuocet ea, q̃ prius nouit. Nam indiget iam uoce dicẽtis/qua ualeat ue
ritatem ſpectare, quandoquidẽ uox à conceptione/& cogitatione animi proferatur, & moueat in/
tellectũ/q iã iſformatus erat his ↄceptionibus/q̃s uocis ope nũc ad memoriã reuocat, & ita uocis op
portunitas/atq; uſus habet, q̃ cõtẽdit aſſiſtari, pximè & imedietate ↄceptiõibus, & p ↄceptiões rebus
adaptatur, & cum ipſis quãdam ferè naturalem coniũctionem habet, ne temere uoces pferant, ceu
blityri/& nomina fictitia, ſed ut potius moueãt/& excitent in audiente intelligentiã/per conceptio/
nes motiuas/quæ in eò ſunt. Nã conceptiones/& intentiones à conceptibus/& intẽtionibus profici
ſcũtur, & ipſę mouent, pximè/& coniũgunt intẽtiones diſcipuli/cũ illis præceptoris, quæ etiã.ſ. mo
uentes medium tenent locũ inter utraſq; diſcipuli & præceptoris intẽtiones, unde cõceptus & in/
tentiones/rectè motę & digeſtę applicantur/& aptãtur rebus, & ita ſit rerũ cognitio, & inſitus innaſ

rusq; animi amor cõtentatur/& implet.Porrò uox eſt terminus actionis animę/& munus eſt ter/
minorũ res ad ſua principia cõuertere,icciṙco & uox animas remotas/alienasq; à mente & à rebus,
& ſeiunctas inter ſe deducit ad cõuenientiam/& cõſenſum,& mentem/ac eius notiones rebus cõue
nire/ & cõgruere efficit,& ad mẽtem omnia reuocat/& redigit:ac oſtẽdit eas animas,nõ ſolũ eſſe uo
cis expertes uelle,ſed eaſdem etiã nolle alias rerum cõceptiones habere/ab his quas uoces excitant.
Hoc igit̃ modo ea quæ in ipſa mẽte unita ſunt/anima diuiſit/& partita eſt ſimul:tamẽ eorum mu/
tuam habitudinem in diuiſione ſeruãs.Perſpicuũ igitur eſt ex his dictis ꝙ intentio ꝑpria eſt logi/
cę tractationi/ac facultati,de ſimplicibus primisq;/ac generabilibus uocibus agere quatenus ſunt ſi
gnificatiuę rerum,ſimul etiã docet res/& cõceptiones/quatenus ſignificãtur à uocibus. Et hęc Ale/
xandro/Hermino/Boetho/Porphyrio uident̃,& Diuus Iãblicus decernit/ac ſtatuit,& Sirianus ex/
plicat/atq; indicat,qbus præceptores noſtri aſſentiunt.Sed poſtq̃ demõſtratum eſt intẽtionem eſſe
de uocibus,& uocum/aliæ ſint ſimplices/aliæ uerò cõpoſitæ,intentio ſanè eſt de ſimplicibus uoci/
bus,& primis ſignificãtibus primas/& generaliſſimas res/per medias ſimplices/& primas cõceptio/
nes,ſimplices aũt in decem genera Pithagorei reduxerũt/ceu Archita,cui etiam Plato aſſentit/ ceu
docuit in libro de uniuerſalibus ſermonibus,quem etiã Ariſt.ſequutus eſt ad unguem/etiam quo
ad uocabula,qui eò dũtaxat euariauit,ut qbuſdam uidet̃,qđ ipſe Ariſto.non tractat prius,connu
meratq; illud unũ/ꝙ Plato decem genera continere dixit,nec illud iuxta naturã nominũ admittit.
Vtilis eſt horũ doctrina ad introductionem uniuerſæ philoſophiæ/ac uniuerſæ logices. Nã cõſtat
ſimplicia eſſe neceſſaria/idoneaq; ad cõſtitutionem/rerũ compoſitarũ,icciṙco & geometra à ſimpli
cioribus exordit̃,qui deinceps de triãgulis primis,& quadratis docet,& poſtea de pẽtagonis,& de
figuris multorum angulorum.Itẽ qui de numero diligenter diſſeruerunt/noſſe imprimis ſtudue
runt/qd ſit numerus par,& quid impar,& ita deinceps qd ſit numerus pariter impar,& impariter
par/cæterum qđ ad logicem facultatem initium ſimpliciũ dictionũ utile ſit,hic conſtat.Speculatio/
actioq; contrario ince ſſu/itinereq; ꝓcedunt. Nam ſpeculatio cum à fine initium capiat itinere hoc
procedit ad principiũ,actio autem ecõtra à principio iter facit/in finem,ceu in condenda domo li/
quet.Nam ſpeculatio mox intelligit eius uſum/per quem domus extruit̃,quoniã ipſa ædificat̃ ut
nos à uentis imbribusq;/ac ſummis caloribus ꝓtegat,quæ cum incipiat à fine,& quonã pacto hoc
fieri queat,contẽpletur,certè inuenit domũ ꝓtegere nos non poſſe,niſi ſupra parietibus integumẽ
tum/& tectũ collocent̃ parietes/ꝑterea collocari nõ poſſe,niſi iactis fundamẽtis,q̃ neq; iaci poſſunt/
niſi prius terra fodiat̃,& hic deſinit,unde actio ipſa exordiũ facit,q̃ppè quę primo terrã fodiat,de/
inde fundamenta iacit/ſupra q̃ ędificat parietes,& ultimo tectũ ſupponit.Hic ergo ſimile obſeruat,
nam ut nobis opus eſt ęde/quę interitũ qui fieri ſæpe ſolet à uentibus/ab imbribus/ab in gentibus
caloribus,prohibet,ita nobis opus eſt demõſtratione quę prohibeat corruptionẽ à falſo in ſpecula/
tione,& à malo in actione proficiſcentẽ/quę propriè appellat̃ corruptio.Etenim ut in ſpeculatione
falſum,opponitur uero,ita etiam in actiua practica´ue philoſophia malũ opponitur bono/quocirca
indigemus aliquo inſtrumẽto,quo hęc diſcernere ualeamus,ne ipſi in falſis pro ueris,& malis pro
bonis incidamus:hoc aũt inſtrumentũ eſt ipſa demonſtratio,quę unũquodq; diſcernit nõ permit/
tens ob inuolutũ tenueq; forſitan ueri/aut boni ueſtigiũ/nos decipi,ſed omnia aperit/denudatq; ac
examinat/recteq; rimatur.quẽadmodũ igitur conſiderantes domũ quonam pacto extruenda eſſet
deſinimus ad eam conceptionẽ qua intelligimus terrã fodiendam eſſe,eodem etiam mõ demõſtra
tionis originem conſiderantes/procedimus.Nam demonſtratio dicit aliquid alicui ineſſe,uel nõ in
eſſe,licet non ſimplr̃,ſed addita cauſa;ꝓpter quid illud inſit/uel non inſit.Conſtat etiã ꝙ oratio ſim
plex non eſt,ſed eſt collectio pluriũ.ſ.illius ꝙ ineſt,& illius cui ineſt,atq; patet cauſam adminus in
duabus ꝓpõnibus cõtineri/cõplectiq;.Nã qui oſtendit aĩum ĩmortalẽ eſſe,& ita inducit/infertq; cõ
cluſionem/ꝙ animus ĩmortalis ſit/per hoc mediũ ſeipſm mouere:ſic dicit . animus ſeipſum ciet,qđ
ſeipſum ciet eſt ĩmortale,ſic ergo deducitur cõcluſio:ergo animus ĩmortalis.demõſtratio ergo eſt
ſyllogiſmus demonſtratiuus.At quomõ diſceremus ſyllogiſmũ demonſtratiuũ,niſi prius didiceri
mus ſyllogiſmũ ſimpliciter?neq; enim ſcribere hũc / uel illum typum poterimus,niſi prius didice
rimus ſimplr̃ ſcribere.Atqui quomodo ſimplr̃ ſyllogiſmum diſcere poterimus/niſi ea didicerimus
ex quibus conſtitutus eſt,hæc aũt ſunt propoſitiones,quę etiam ex nominibus/& uerbis conſtant,
quorum alia ſunt ſubiecta,alia uerò prędicata,horũ ergo cognitione opus eſt,ſed neq; ad hæc uſq;
finem facit reſolutio.Nam hęc præcedit etiã ſimplicium uocũ ſpeculatio,ſm quã oĩa nomina ſunt,
quoniam prima poſitio uocum/tanquã nominũ eſt.Nam hominibus cũ opus eſſet mutuo ſibiipſis
ſignificare res,quia aberant à cõmuni intelligentia,& ſępe diuerſa ſentiunt , impoſuerunt huic rei

hoc nomen corpus,& huic dextrum,& alii facere,& alteri agere,& cũ nõdũ diſcrimẽ eſſet quo alia ſubiecta ſunt,& alia pdicata,atq; alia conſignificant tẽpus,& alia minimè:iure ergo pcedit ſimpliciũ uocum ſpeculatio,& ab eadem ei incipiendũ eſt qui demonſtrationẽ condere uult.meritò itaq; à pdicamentis initiũ ſumimus,qm̃ per ipſa ad orationem ſignificatiuã,& in res ſignificatas introducimur,ueluti à ſimplicioribus ad cõpoſitiora.Nam poſt ſimplices uoces,quid nomẽ/& quid uerbũ ſit addiſcimus,deinde quid affirmatio/qd negatio/& quæ ſint differentiæ harũ,quę qdem in libro de interptatione docemur,quibus ibi declaratis,deinde quid ſit terminus/quid ppoſitio/quid ſyllogiſmus,quæ ſpecies ſyllogiſmorum,& quot ſint ſm̃ unamquãq; figurã,atq; quot ſint modi in unaquaq; figura,quæ in libro de priori reſolutione docemur,& ita deuenimus in demõſtrãdi facultatem/& tractationẽ de demonſtratione,quã Ariſto.inſcripſit de poſteriori reſolutione:meritò igit̃ à libro pdicamẽtorũ incipimus/qui cum uniuerſę logices facultatis,tum etiã uniuerſę philoſophiæ initium eſt,unde etiam ex his dictis habemus ordinem etiam lectionis huius libri traditum. Sed ultro inquirenda eſt inſcriptionis cauſa,primo iuxta quot modos inſcriptus ſit is liber,& quę ſit inſcriptionum magis approbãda/dicendum eſt.Etenim hunc librum qdam inſcripſere ante topica,alii uerò de generibus entis,alii de decem generibus,alii decem prædicamẽta,alii prædicamẽta quẽadmodum & in pſentia fertur.¶ Atqui illi qui librum inſcripſere ante topica/& eidem ordinem libro tradiderũt/abſurde fecerunt Non enim ſolum pręcedit librum topicorum,ſed etiam in logices libris pcedit uniuerſam/ac oẽm cõtemplationem/quæ de ſyllogiſmis/uel de reſolutione eſt, ac eam de ppoſitionibus,quã de interptatione inſcribũt,ſimilr̃ in ſpeculatione quæ de rebus eſt/traditio ſimpliciũ præcedit omnem philoſophiam,cũ ea traditio doceat ea quæ maximè elementa ſunt:ſed quũ non quiuis temere uir eſt ille/qui cõtinuo illicoq; poſt prædicamẽta ordinauit librũ topicorum,ſed fuit Adraſtus Aphrodiſeus/uir pcipuus/atq; famoſiſſimus inter Peripateticos,qui eò in loco ubi de ordine philoſophiæ Ariſto.agit,poſt librum prædicamẽtorũ uult librum topicorum ordinari,cuius uiri cordati iudicium/atq; ſentẽtia/quãdam forſitã haberet cauſam pbabilẽ/ac ueriſimilem,quoniã omnino oportet ſimplicium uocũ cognitionem pcedere ob prędicamẽtorum librũ,ſed ante demõſtrandi methodum uel uiã docendi de demõſtratione,atq; ante diſciplinam pręcedẽtium ſyllogiſmorũ,& ppoſitionũ neceſſario oportet tradere illã methodũ quæ rõcinatur de opinabilibus/ac pbabilibus:ideo in libro topicorũ,qa ipſe etiã de ſyllogiſmo agit,prius docet quid eſt cõmunis ſyllogiſmus,eodẽ modo quo fecit in libro de priori reſolutione.Nã ſi ab opinabilibus/ad ea quæ demõſtrationis ope ſciũtur,& à pbabilibus ad ea quæ penitus uera ſunt, pcedere oportet,meritò diceret Adraſtus q opus tractatioq; topicorum,de locis,uidelicet argumẽtorum/pcedit librum de demõſtratione/atq; ea quę neceſſario accipiẽda ſunt antè demõſtrationẽ. ¶ Atqui hæc cũ uideãtur eſſe pbabilia ueriſimiliaq;,ſint etiã dicta ad perſuadẽdum & pbabiliter tãtum. Eqdem abſurda eſt huius libri hæc inſcriptio ante topica.Nã ſimplices uoces imediatè & pximè pręcedunt ppoſitiones/quæ ab ipſis pficiſcuntur/atq; illos ſyllogiſmos qui ex ipſis ppoſitionibus cõſtant ¶ Sed hi qui de generibus entis/uel de decẽ generibus inſcribũtur,ceu etiã Plotino uidetur in eò uolumine ubi cõtra hæc prędicamenta quaſdã contradictiones diſputando adducit,ſolũ ad res aſpiciũt,& minimè ad ſcopum & intẽtionem logicæ facultatis.Nã genera entis ſunt res ipſè,qđ uerò de entibus nõ ſit intẽtio,ſed de uocibus ſignificantibus res/quatenus ſignificatiuę ſunt,dictũ eſt prius,quod quidẽ ipſe Ariſto.etiã indicat cũ dicit unũquodq; eorum quæ dicuntur, ſolum qdem/& per ſe de nullo affirmatur,ſed cõplexione horum inter ſe affirmatio fit.Nam ſi affirmatio in uoce/& oratione uerſat̃,profectò non erit intentio de rebus,qppè rerum cõplexio/atq; cõiunctio nõ ſit affirmatio,ſed coniũctio uocum ſignificatiuarum.Qđ ſi dixerit unũquodq; horum quæ hic tradunt̃,uel ſubſtãtiam ſignificare,uel quãtum/uel quale & cætera alia,certè ea quę ſignificãt non ſunt res,ſed uoces.Nam res ſignificantur.Perſpicuũ igit̃ eſt hoc opus/ hãcq; facultatẽ nõ de rebus/ſed de uocibus ſignificãtibus res agere.Sed quũ à pleriſq; liber inſcriptus ſit pdicamẽta,cauſa huius iſcriptiõis inqrẽda ẽ,qppè hoc uocabulũ cathegorię ſignificet accuſatiões qbus in ius uocari ſolẽt aduerſarii,quas accuſatiões quonã pacto eas facere oporteat/per hũc librũ nõ docemur.Nam rhetorum/& nõ philoſophorũ talis cura/ opa/ & ſtudiũ eſt,unde tali ſignificato uocabuli opponitur hoc ſe cõtumacia/uel accuſatione purgare/dicendo:quod eſt dicti/uel facti rõnem reddere rñdendo,uerũ Porphyrius/Craſſius/Hebetiusq; exponẽs,inqt,res publicè proferre tractarèq; ſm̃ aliquod ſignificatũ/eſt eas pdicare, & prorſus aliquã dictionem de re dicere:quare inquit omnis ſimplex dictio ſignificatiua/qñ de aliqua re quã ſignificat tractaretur/& pnũtiaretur ac diceretur,pdicatio/& prędicamentũ dici poteſt,qui hoc modo propriis uerbis.inquit. Atqui hac rõne

Socrates & quęuis dictio ſimplex/ſignificans unũquodq; particulare ſingulare ue prædicamẽtum diceref,& ita non de generaliſſimis,ſed de ſimplicibus dictionibus ſermo eſt.Sed alii melius aiunt inſcribi librum ꝑdicamenta,quia eſt de generaliſſimis,quę ſemp apta ſunt ꝑdicare. Nam orationis enuntiatiuæ/in qua conſiſtit uerũ/& falſum,aliud eſt ſubiectũ/de quo eſt ſermo/& oratio,& aliud eſt ꝙ de illo dicitur,quod quidẽ prędicatũ uelut de ſubiecto dictũ appellatur,ceu Socra.eſt homo, ſubiectum inquã eſt Socra.ꝑdicatum aũt eſt hõ & debet quidẽ ſubiectũ eſſe/id quod eſt magis particulare,& prędicatũ id quod eſt magis uniuerſale,unde in prędicatis propriè non põt fieri conuerſió,quippè dici nequeat.hõ eſt Socrates,neq; quod animal ſit homo.Porrò ſunt aliq̃ quę duntaxat ſunt prędicat a,ceu ſunt illa quę etiam in introductione Porphyrii dicuntur genera generaliſſima, & aliqua ſunt dũtaxat ſubiecta/ut indiuidua.Etenim alia participãt illis generaliſſimis / iccirco dñr de illis à quibus participant,ſed ipſa generaliſſima aliis non participant. ideo nulli ſubiiciuntur ꝙ de ipſis prędicetur,indiuidua aũt participant his q̃ ſupra ſe collocata ſunt,& ob id eiſdem ſubiecta ſunt,quę à nullo tanquã à magis cõmune participantur,& ob id de nullo ꝑdicantur.Si ergo intentio libri eſt de ſupræmis generibus,meritò inſcriptus eſt ꝑdicamenta. Etenim Archita ẽt eandem habens intentionem/librum inſcripſit de uniuerſalibus ſermonibus, ideſt de prędicatis uniuerſalibus quę ſemper prędicanẽ de his quæ ſub ipſis ponũtur & nunquã ſubiiciuntur,quod ſi nomen extraneum & incongruũ ac pręter conſuetudinẽ poſitum eſſe uidetur,nihil mirum ſit. Nam cum nomina ad rerum cõparationẽ in minori numero ſint,Philoſophi qui non mõ cupiunt res cognoſcere quas alii non ꝑceperunt,ſed etiam oſtendere ac declarare his qui uolũt diſcere, aliqñ nomina fingere cogunt ur,ceu ipſe Ariſt.nomen entelechias.ideſt actus finxerat ,licet aũt interdũ uocabulis eis ad noſtra uti nobis propriè transferentibus,quæ ad alia ꝓpriè ſignificãdum impoſita ſunt, ceu in ꝑſentia hoc nomine cathegorias utimur.Cæterum inſcriptus eſt liber ꝑdicamenta, & non de ꝑdicamentis,quoniam cõſuetudo eſt ſæpe in principio libri/ſcribere nomen illius in recto caſu/ de quo eſt ſermo:eodẽ modo etiam ſermo de Themiſtocle/inſcriptus eſt Themiſtocles:& ſermo de adminiſtratione/uel diſciplina ciuili inſcriptus eſt ciuilis.Quod is liber ſit germanus/peculiariſq;/ Philoſopho.ſ.ab eo editus/atq; cõſcriptus/ uel maximè inditio eſt ſẽtẽtiarũ eius obſcuritas/& difficultas/atq; inuoluta eius locutio,quæ ꝓcedit ſm uim ingenii Ariſtotelis. Accedit etiam quia ipſe alias mẽtionem de hoc libro fecit,qui eũdem appellauit decem ꝑdicamenta,& ne ſuſpicaremur de Architæ Libro mentionẽ facere/qui aliam habet inſcriptionẽ. Vel ergo dicendũ eſt illa opera & cõſcripta,in quibus de hoc libro mentionẽ facit,non eſſe legitima Ariſto.ſed adulterina ab alio,quam ab Ariſto.uel ab aliis conſcripta, uel hunc fuiſſe Ariſto.non negare/neq; reſpuere oportet. Adde ſtudioſiſſimos ſocios eius/admiſiſſe hũc librum germanũ & peculiarem eius fuiſſe.Præterea/ſi is liber non fuiſſet prius ab Ariſt.conſcriptus/certè eſſet ſine principio/& ſine capite,imo omnis philoſophia Ariſto.& ꝑſertim logices facultas.Verum Adraſtus narrat eo in loco/ubi de ordine librorum Ariſt.diſſerit/ quod circũfertur ẽt alius liber prędicamentorũ,qui tanquã Ariſto.fuiſſe uidef, ꝗppè ꝗ elocutione/& dicendi mõ breuis/ſuccinctuſq;,eſt,ac exiguis quibuſdã diuiſionibus ab hoc differt.Habet autem hoc principiũ,eorum q̃ ſunt aliud quidẽ eſt,unde multitudo uerſuum,utriuſq;/libri idem perſcribunt/atq; pertractant, quare dixit/illum eſſe breue quo ad uerba/tanquàm ſuccinctè/& breuiter unũqdq; argumentũ expoſuerit/ac explicauerit. Vltimo reſtat perſequi diuiſionẽ libri in capita,quę quũ aliqui non animaduerterent/ nec ſcirent qũo per mẽbra,& ut ita dixerim,articulos diuidãtur,nec quomodo opportunitatẽ,uſumq; ad uniuerſam intentionẽ rectè complicant,nec qũo continuationẽ inter ſe ſeruent,coaceruatim/ſimulq; indigeſta/& cõfuſa capita ponẽda eſſe/eò modo putant/quo ad memoriã noſtram reuocent/ea quę hoc in libro dicuntur. Et ſanè nõnulli mihi cõtradicunt/diuiſionẽ reiicientes ac ſpernentes.Verum alii negligendã eſſe aiunt/uel uti ſuperfluã,alii aũt tanquã plura omittẽtẽ/ideſt mancã,ceu Cornutus/& Athenodorus/qui cum putent intentionẽ eſſe de dictionibus qua dictiones ſunt/multas dictiones in medium proferunt, quarum alię ſunt principales/ & proprię,alię uerò modales ,de quibus cum hic nulla fiat mentio, putant refellendã eſſe diuiſionẽ ,quia non oẽs dictiones cõprehendit. Alii autem putant etiã diuiſionem nominũ hic faciendã eſſe in æquiuoca,uniuoca,& denominatiua,qui etiam arbitrantur librum eſſe quendã aceruũ/& cumulum diuerſorum theorematũ,eorũ ſcilicet quę ad logicem,naturalem,moralẽ, & theologalem ſpectant.Nam cõſiderationes de ęquiuocis,uniuocis, denominatiuis,atq; de oppoſitis,ad logicem attinere aiunt,illa uerò de motu ad naturalẽ diſciplinã,ea quoq; de uirtute/& malitia/ad moralẽ, illa deniq; de decem generibus quæ à Philoſophis ſummo ſtudio tractantur/ad theologiã ſpectare contendunt. Sed hæc à uerò longè abſunt. Nam neq; omnium

diuiſionem hic facit,alioqui ea q̄ ſunt multorū nominū/uel multiuoca,uel diuerſorū/ideſt diuerſi uocam non prætermiſiſſet. Atqui ſi librū in maiores partes diuidamus/tres eius ſunt. In prima quidē declarat aliqua,quę ad p̄dicamēta utilia forè Ariſto.putat,ceu quid ſit ęquiuocū,quid uniuocū/ quid denominatiuū. Etenim ſi debuit dicere quod quędā prędicantur de ſubiecto ęquiuocè,& q̄/ dam uniuocè,& quod denominatiuè à qualitate dicuntur qualia,& à quantitate quanta:ut igitur non intercipiatur/atq; intercidatur continuatio doctrinę/cū de his quę diximus ip'e doceat,uel ne, hęc ipſa quid ęquiuocū/ſcilicet quiduè cętera ſi non prius explicata fuerint,uniuerſum ſermonem ac librum obſcurū efficiāt,meritò eorūdem declarationē prius fecit. Secundū autem caput eſt,quo de ipſis decem generibus tractat. Tertium aūt eſt/quo de quibuſdam diſſerit,de quibus fecit mentionem in ſermonibus de p̄dicamentis, ubi horū accuratiorem intelligentiam affert,ceu q̄d ſint ea quæ ſimul ſunt,poſtquā dixit ea q̄ ſimul ſubſiſtunt/ad aliquid eſſe. Item dicit quot modis dicitur prius,ne cum ipſe modo dicat hanc/ſubſtantiā priorem eſſe,ſi alias ſecus dixerit,ſuſpicemur ipſum ſibimet contradicere,ſed ut ſciamus quo ſignificato prioris illa dicatur eſſe prima,& quo hæc eadē ſit prima. Item de motu agit,quia de ipſo mentionē fecit in prędicamentis q̄ agere/& pati appellat. Præterea diuidit oppoſita cū de ipſis mentionē fecerit/in ſermonibus ad aliquid,& in p̄dicamento qualitatis/ ubi de quibuſdā qualitatibus agitur. ¶ Sed cur hæc non poſuit à principio ſermonis de prędicamentis,uel cur etiā illa q̄ principio ordinauit/poſt ipſa p̄dicamenta non ſubiunxit. ¶ Atqui Porphyrius cum ſit huius dubitationis author,eā pulchrè ac rectè ſoluit dicens/q; illa q̄ libri principio poſita ſunt prorſus multitudini/& cōſuetudini incognita erant, ſed de his quæ poſtremo tradita ſunt loco nōnullas habemus notitias/& cognitiones,nō tamen exactā/& abſolutā perceptionē. Cum igitur noluerit Ariſto. de eiſdē prædicamētis longius ſermonē prorogare/ac differre,hæc tractanda poſtremo loco,diſtulit,neq; ipſa prius docere coactus fuit/ob qualécunq; notitiā eorū/quæ prius habenda erant,neq; admiſit,ut illorū cognitio ignauia,iners,ac artis ingeniiq; expers ipſi auditori relinqueretur. Nam etſi aliquando quibuſdā nominibus ex conſuetudine utimur,tamen non cognoſcimus ipſorum naturas diligenter,ad quas reſpicientes nominū authores/& inuentores nomina poſuerunt/& inſtituerūt. Hæc igitur dicta ſint de diuiſione libri in propria capita. Poſtremò ſi aliquis cupit noſcere ſub qua philoſophiæ Ariſto. parte hic liber locetur,profectò patet eū collocari ſub ea parte quæ organū/& inſtrumentū aliarum partiū dicitur. Nam demonſtrauimus logices tractationis/ac facultatis/primam partem continere atq; eſſe illam doctrinam/quæ de ſimplicibus uocibus agit,uniuerſa autem logica eſt pars organica inſtrumentalisuè philoſophię,ceu regula/& perpendicula fabrorum/& ędificatorum.

¶ *De ęquiuocis.*

Equiuoca dicuntur, quorum nomen commune ſolum eſt, ratio autem ſubſtantiæ ſecundum nomen eſt altera.

Nichoſtrati ſectatores/ambigunt cur cum de p̄dicamentis dicere ꝓpoſuerit,illico non de ipſis, ſed de aliis docet:uidelicet de ęquocis/uniuocis/& denoīatiuis.q̄bus pulchre Porphyrius occurrit dicens q̄d in unaquaq; ferè tractatione/ac facultate ſpectatiua/contēplatiua ue q̄dam prius ſcribi ſolent,quæ tēdūt ad declarationem eorū/quæ deinceps agūtur,ceu in geometria termini, dignitates, & poſtulata. Hic ergo quoniā ꝓponit dicere de primis dictionibus,quæ ſunt primarum & ſimplicium rerum ſignificatiuę,ſub q̄bus oportet omnia alia colligi,porrò ſi uniuſcuiuſq; rei unū eſſet nomen peculiare,certe ſub uno p̄dicamento unaquæq; res redigeret̃. At ſi idē nomen eſt plurium rerum/quæ ſubſtātia differunt, ꝑfectò diſcretione/ac diſtinctione opus eſt. Vnde aliquādo cōſtat aliqua reduci ſub uno p̄dicamento,aliquādo minimè,ceu animal appellat̃ homo & equus,& rurſus animal uocat̃ Socrates/& Socratis ſimulachrum/q̄d coloribus figuratur/& pingit̃. Nam horū homo/& equus cū eadem ſubſtātia animalis participent,quæ uniuocè de illis p̄dicat̃,ſub uno certe p̄dicamento redigunt̃. At Socrates uerus/& ille pictus,quādo q̄dem ambo non ſint eiuſdē ſubſtantiæ animalis particeps,ſed alter eſt ſubſtātiæ particeps,alter uerò coloris uel figurę ſuperficialis, ſub eodem p̄dicamento nō redigūtur,ſed Socrates ſub ſubſtātia,ille autē pictus ſub qualitate. Oportet igit̃ prius docere de æquiuoco/& uniuoco. Quod uerò opportunū ſit prius aſſumere ęquiuoca, Andronicus indicauit,eū ꝓpoſuit ea/dicens eorū quę dicūtur/alia ſine cōplexione/alia uerò cū complexione,& eorū quæ ſine cōplexione ſunt,aliqua ęquiuoca dicunt̃,quorū nomē cōmune eſt:q̄re opportunum eſt prius aſſumere ęquiuoca,cū ob ea quæ diximus,tum etiā q̄a pleraq; eſſe ſolēt ꝯ/

plexa

plexa atq; ambigua/ſiue genus fuerit/ſiue non,quæ nobis perſpecta/atq; clara erunt/ex cognitione
ęquocorũ/et uniuocorũ. Verum uideť mihi inquit Diuus Iáblicus/ante omnia pulcherrimum illi
eſſe,qui tractat de pdicamentis ab ęquiuocis initiũ ſumere.Ná ipſa certe pdicamenta habét nomen
æquocum/pdicamenti.Ná ipſa pdicaméta rebus/& uniuerſis generibus diſcrepát/quæ nihil aliud
habét/quàm ſolũ cõmune nomen,& ipſum prædicare ęquoce dicitur:ſi ergo non eſt unũ uniuo/
cum,neq; idipſum idioma.ſ.proprietatem prædicandi conuenire,neq; quomõ de pluribus inſit,&
quá ad omnes res habitudiné habeant,inuenire aliquis poterit niſi prius nouerit/ac definiuerit ęq
uoca,meritò libri principio de ęquocis ſermonem facit.Ité ad ſophiſticas importunitates/ & conlu
ſiones nihil potius eſt/ac magis confert,q̃ nomina diſtinguere,hoc etiá Plato in Euthydemo dicit,
& oẽs alii ſimul confitenť qđ Euthydemus afferés duplicem modũ diſtinguendi noia/magná oc/
ca ſionem in dialecticem.ſ.arié differendi tradidit.Sed uideamus quo naturam ęquiuocorũ Ariſt.
declarauit,cuius uerba hoc modo explanátes dicimus/qđ rerum unaquæq; per nomé/ & per ora/
tionem deſcribẽtem/uel diffinientem ſignificať/& indicatur,ceu homo qui per nomen hoc/homo/
& per eam diffinitioné quæ dicit aíal rationale mortale/mentis & ſcientiæ capax/exprimiť.Verum
per nomen indicať ſm q; ipſe eſt una ſpés confuſè,ſed per diffinitioné indicať quo ad multas eius
partes,ſed cũ nomen ſit ſignum/qđ poteſt etiá alicui alteri differenti ſm ſubſtantiam cõpetere,ceu
homo poteſt eſſe ſignum hoís picti,diffinitio tamé quæ indicatiua eſt ſubſtátiæ/nõ poteſt compe
tere alteri/q; differat ſm ſubſtátiam.Sciédum igitur eſt/quæcũq; nomine conueniũt/& rõne diffe/
runt,ęquiuoca appellari,quæcũq; autem ecõuerſo.ſ.quæcũq; ratione conſentiunt/& noíe diſcre/
pant,hæc ipſa appellari multiuoca,ceu hoís definitio una eſt,cuius tamen nomina ſunt plura, ceu
homo/& mortalis,& cætera huiuſmodi.Ea auté quæ ambobus.noíe uidelicet & rõne uocanť/ſy/
nonyma/uniuocaq;/uelut homo/& equus/qui cõmunicant nomine animalis/& diffinitiõe eiuſdé.
Nam utriq; ſunt animalia/& ſubſtátia animata ſenſitiua,quo circa animal de ambobus uniuocę p/
dicatur.Sed ea quæ/nec noíe/nec ratione conſentiunt,diuerſiuoca appellari à nobis præſertim ſo/
lent.Sunt inquá diuerſa/tum maxime quádo non habent cõmune ſubiectum/ceu aſcenſus/& de/
ſcenſus,habent eandé ſcalam/eoſdéq; gradus.Nam talia quę non habẽt cõmune ſubiectum dicerẽ/
tur magis diuerſiuoca eſſe.Sunt præterea quædam/quæ partim ambobus cõmunicant, & partim
differunt,ceu ſunt ea quæ denominatiua dicunť,ceu quando ab albedine albũ diceretur,& ab arte
literaria literatus,uel a grámatica grámaticus.Cum ergo ex diuiſione hæc quinque manifeſta ſint.
uidelicet ęquiuoca,uniuoca,multiuoca,diuerſiuoca,& denominatiua.Ariſto.impręſentia tria ſola
cõplexus eſt,ęquiuoca.ſ.uniuoca/& denominatiua.Cauſę aũt quibus cum quinque nomina/ex di
uiſione explicata ſint.ſ.ęquiuoca/uniuoca/multiuoca/diuerſiuoca/& denominatiua,tria ſola imp/
ſentia Ariſt.accepit,& multiuoca ac diuiſiuoca omiſit,hæ forſitá ſunt,qđ his ſolis tribus in ſermo/
ne de prædicamentis uſus eſt,forſitá etiam/q̃a duobus perſpectis/facillima cognitio oppoſitorum
ſuorum habeť.Nam q nouit ęquiuoca,ea ſcilicet q̃ nomine conueniũt/& ratione differũt,profectò
ſciet etiá multiuoca/quæ habẽt eádem rõnem/& nomina differentia.Item q nouit uniuoca/ea uide/
licet quę utriſq; conſentiũt,certo ſciet/& diuerſiuoca quæ utroq; differũt,& ita rectè qſpiá diceret
addictus breuitati Ariſtotelicę/& eam animo concipiés.Sed rectius ut uideť Syriano philoſopho.
Ariſt.prætermiſit duo,uidelicet multiuoca/& diuerſiuoca,quia hæc potius ad ornatum diſſe/
rendi/atq; dicendi ſpectare,quàm ad ipſam rerum cõſiderationem uidit:quo circa in artibus rhe
toricis/uel aliis facultatibus/magis propriè de his diſſerit,In quibus idem numero dicere per mul/
tiuoca ,& diuerſa natura per diuerſa nomina proferre,ut clara & diſtincta uideatur oratio do
cet . Hic uerò de æquiuocis/& uniuocis diſputat, quæ realem differentiam habent , & primo
de æquiuocis/ quia egent ſimpliciore cognitione , ac quia uno nomine conueniunt. Deinde agit
de uniuocis/quę ambobus,nomine ſcilicet & ratione cõmunicant. Deinceps uerò/ac ultimo de de/
nominatiuis quę nullo iſtorũ /dico ſcilicet nec nomine/nec ratione cònſentiunt,q̃ etiam media ſunt
inter ęquiuoca/& uniuoca.Porrò diuus Iamblicus inquit eò ſermoné de ęquiuocis tanquá de ſim/
plicioribus pręcedere,quod pdicamenta equiuocè ſunt prædicaméta/quáuis habeant pdicari uni/
uocè de his quæ ſunt ſub eis,& quo ſunt prædicamenta/ & generaliſſima,non mõ quo ad nomen
conueniunt,ſed etiam ipſa natura pdicandi/ideſt quo ſunt generaliſſima cõis eis eſt.¶ Sed quidam
dubitát/cur de dictionibus cũ propoſuerit dicere,& nõ de ipſis rebus,de ęquiuocatione tamé nihil
dicit,ſed de ęquiuocis diſſerit,præſertim cũ præcedat cognitio de ęquiuocatione, ſiquidem ab illa
equiuoca proficiſcanť.¶ Soluũt etiam pulchrè dubitationé/dicentes quod à rebus ęquiuoca mani/
feſta fiunt,quando eodem nomine prolato/ego quidé aliam notioné/& intelligentiá/ & tu aliá aſſu/

meremus, quẽadmodũ ſi nomen canis ꝓferretur, ego quidẽ terrenũ,tu uerò marinũ intelligeres.
Jccirco in ratiocinijs quæ ſyllogiſmi denominãtur,dialectici quieſcere iubent,quouſq; is q interro/
gat/nomen ad aliud ſignificatũ deduxerit,ceu ſiquis percõctaret̃,an ueſtis uirilis ſit:ſi fortè fortu
na fuerit uirilis/concedemus,qui ſi ultro inſteterit interrogando/ne uirile ſit ainmatũ,& ipſum ꝓ/
ſecto admittemus,quippè uerũ ſit,qui ſi concluſerit demũ/ꝙ ueſtis ſit animata,certè hic ęquiuoca
tionem uirilis opus eſt diſtinguere,& accipere uerilitatẽ.uidelicet animatam,quoniã uirilitas aliter
dicitur de ueſte,& aliter de illo ꝙ uirilitatẽ habet, quare ipſe res propriè/ & non nomina efficiunt
ęquiuocationem.Etenim ipſe de ęquiuocis q̃ mox conſequuntur intentionẽ, ac de ęquiuocatione
eiuſdem intentionis/doctrinã facit.Plato etiam inquit ex rebus manifeſtũ fieri, an idẽ nomen ęqui/
uocè de pluribus dicatur,an uniuocè.Nam dicit in ſophiſta.Nunc enim ego/& tu/de nomine una
conuenimus,ſed de re/opereq;/de quo utriq; diſſerimus/forſitã quiſq; noſtrũ propriã habet ſentẽ
tiam,quare quando cognoſceretur/quod cõis nominis propriã intelligentiam/ac diſtinctã quiſq;
haberet,tunc manifeſtũ fit ꝙ nomen eſt ęquiuocũ. Non enim ęquiuoca/& uniuoca per ſeipſa talia
ſunt,ſed fiunt talia,quoties intelligentia eorũ qui diſputãt/ & nominant res/ uariat̃/permutaturq;,
uel natura ęquocorũ & uniuocorũ ꝯſona/& ꝯueniẽs eſt.Pulchrę aũt dixit Ariſt.dicunt̃,qm̃ non de
rebus ipſis ſermo eſt,ſed de ſignificatiuis dictionibus.¶ Ambigunt præterea interpræte s,quonam
pacto dixit illa ſolũ ęquiuoca eſſe,quorũ nomen ſolum cõmune,quandoquidẽ ęquiuocatio etiam
fit ĩ ipſis uerbis,ceu in hoc uerbo,in ſeruitutẽ redigi,& in participijs/uelut in hoc in ſeruitutẽ reda
ctus,& in coniunctionibus.Etenim inter has/uel,& ſiue/plures differentias tradunt hi qui ꝓprie/
tatem linguarũ docent.¶ Sed reſpõdẽt ad hoc/ꝙ nomen trifariã dicit̃.Nam alud eſt propriũ,aliud
appellatiuũ,aliud deniq; quod ad omnẽ orationis partem extenditur/ & accõmodatur,ſicut dici/
mus Platonem pulchris/ honeſtiſq; nominibus,& Xenophõtem cõmunibus uſum fuiſſe:nullum
ergo abſurdum nunc illud nomen dicere/quod cõmuniter ad omnes partes orationis extenditur.
Boethus autem dupliciter nomen dici tradit,aliud eſt cui pręponitur articulus/quod etiã propriè
nomẽ dicit̃, & aliud qđ ad oĩa orationis elementa extenditur. Cum ergo incidimus in qualẽcunq;
dictionem,ſi illa fuerit ęquiuoca,p̃ponimus ei articulũ,ſimiliter etiam dicimus in proprijs nomini
bus,& alijs dictionibus/ceu ꝙ canis eſt æquiuocũ,& in ſeruitutẽ redigi/ſimiliter eſt æquiuocum.
Nam in ſeruitutẽ redigi ſignificat captiuũ capi,& capere alium.ideſt uel quẽpiam redigi in ſeruitu
tem,uel quẽpiam redigere aliũ,meritò aũt dicit nomen ęquiuocorũ eſſe cõmune, quoniã propriũ
nominis eſt/ ut omnia obtineãt p̃poni ſibiipſis articulũ.Nam hæc q̃ ita proferũtur/ſimilia ſunt his
nominibus/quę dicunt̃ eſſe unius caſus,ceu hoc in ſeruitutẽ redigi, huius in ſeruitutẽ redigi,huic
in ſeruitutem redigi,& cætera ſimul.Sed quum dixit nomẽ, indicauit qm̃o opus ſit proferre ęqui
uocorũ diſtinctionẽ,quoniã pręponentes articulũ/& dicentes hoc in ſeruitutẽ redigi,ſignificat qui
dem hoc/atq; hoc. Nam quoties articulus p̃ponitur, ipſe certe uerbis locũ nominum impartitur.
Item inquit eſſe ęquiuocis ſolũ nomen cõmune.Solũ nãq; ſignificat interdũ unum,ceu quãdo dici
mus ſolũ eſſe mundũ,aliquãdo autẽ ſignificat diſtictionẽ contra alterum,ceu quãdo dicimus ſolũ
pallium habere/diſtinguentes ipſum/contra ueſtẽ.Hoc igitur ſignificato impręſentia aſſumpta eſt
hæc dictio/ſolũ tãquã diſtinguat cõtra rationẽ ſubſtantię,quod quidẽ etiam manifeſtã efficit ęqui/
uocorum inuentionẽ/atq; oportere illud ſolũ nomen cõmune eſſe,unũ aliquod definitum,& unũ
ad aliquid definitũ diuidi/cõtra diffinitionẽ.Rurſus & illa particula,cõmune, multipliciter dicit̃,
uel enim cõmune eſt quod in partes eſt diuiſibile, ceu terra quę per ſortẽ diſtribuit̃ unicuiq;,uel
cõmune quod indiuiſibiliter in cõem uſum proponitur/ſed non ſimul,ceu ſeruus,uel equus com
munis eſt,uel cõmune quod aſſumitur tanquã propriũ, ſed illico remittitur in cõmunẽ uſum/ut
Theatrum, uel deniq; ꝙ ſimul indiuiſibiliter in uſum multorũ uenit, ceu uox.Eodem etiã modo
nomẽ cõmune/æquiuocis omnibus eſt,quod etiã alijs poteſt indiuiſibiliter ſimul ineſſe. Iccirco &
Andronicus librum pręedicamẽtorũ mutatis uocabulis/ & paraphraſtico more interp̃tatus / ĩquit,
æquiuoca eſſe, quorũ nomen idẽ eſt.Etenim nomen/& ratio per incorporeã naturam ĩpartibiliter
pluribus adeſt.¶ Dubitat autẽ Nichoſtratus/cõtra id quod dicitur nomẽ cõmune eſſe æquiuocis.
Nam qui dicit canẽ/quod neq; bouẽ/neq; equũ/neq; aliud quid taliũ dicat, manifeſtauit:ſed quod
uult ſignificare nondũ expreſſit.Quem nã canẽ ait? nũquid ſtellarẽ/an terrenũ,an marinum, an illã
paſſionem,quæ cũ ſpamo accidit gutturi,nõdum patet:ſi ergo nihil ſignificat,neq; nomen erit,q̃/
re neq; ęquiuocum. Atqui ęquiuoca dicebant̃ habere cõmune nomen.Quod ſi aliqua adiectione
opus eſt/ad ſignificãdum aliquid eorũ plurium quæ ſignificat, ꝑfecto illud eſt perinde/ac diceret̃.
uerbi gratia canis ſtellaris/uel aliquis alius canis,quo quidem fit/ut non ſit amplius commune no/

men: nam adiectione ſm quam maximè ſignificat, id qđ uult peculiare nomẽ fiet, quare ſi non ſignificat aliquid/non eſt nomen qđ dicatur de ęquiuocis aſſignatis, qđ ſi adiectionę quæ efficit proprium eſſe uniuſcuiusq; nomẽ, ſignificat, certe quatenus cõmuni noīe participat, amplius non eſt ęquiuocum, imo aliquando cum adiectione nõ eſt amplius ſolum nomẽ/ſed oratio, quare ſi nõ ſignificat aliqđ/non eſt nomen: nã nomen ſignificatiuum eſſe uult, & ſi ſignificaret rurſus cum adiectione, tunc certe nomẽ non eſt, ſed oratio ꝓpter adiectionem differẽtię, imo nec cõmune eſt ꝓpter differẽtiam. Itẽ neq; erit ſm aliquod ſignificatum cõmunis nomẽ ꝙ dicit̃ de ęquiuocis cõe. Nã cõmune non erit qua diuiſibile, quoniã illud qđ participat nomine alterius ſyllabę non amplius erit ęquiuocũ, neq; erit illud cõmune ꝙ ſm totum in alium/atq; alium uſum uenit. Nam nomen ineſt ſimul unicuiq; ęquiuocorum/quę ſupra diximus. Item nec erit cõmune qđ aſſumit̃ ſimul/ ut peculiare. Nam cur unũqđq; debuit alio atq; alio noīe participare, ceu in theatro alius atq; alius, aliũ atq; alium capit, & non amplius ęquiuocum rurſus eſſe? Atqui neq; ut uox eſt cõe. Nam uox eandem affectionem cunctis auditoribus ingerit, ſed ęquiuocũ aliam atq; aliam, huic & illi præbet intelligentiã, ſiquidem aliqđ ſignificat, ſi autem nõ aliam huic/& aliã illi intelligẽtiã pręſtat, certè manet ſine ſignificatione, & amplius nõ erit nomẽ. ❡ Quidã autem ſoluẽtes dubitationem/ dicũt non omne nomẽ ſignificatiuum eẽ. Nam cum tripl̃r nomen dicat̃, aliud qdem ſm characterẽ/et impſſionem, & ſi non fuerit inſtitutum ad ſignificãdum aliqđ, ceu blytiri/chimerã ue, & aliud inſtitutum ad ſignificãdum aliqđ, tamẽ noīs characterem/& deſignationem nõ habet, ceu hæc coniunctio, ſed quæ ut nomẽ impoſita eſt ſeruo/ac familiari à Diodoro qui deinde grãmatices/traditiones/ determinationesq; tradidit, ac eos qui aiunt noīa eſſe natura. Aliud quoq; nomen eſt/qđ habet characterem/& deſignationem noīs, atq; impoſitũ eſt ad ſignificãdum aliqđ, ut Socrates & Plato & alia nomina. Quid ergo ꝓhibet ęquocum eſſe nomen nõ ordinatum/& inſtitutũ/ad ſignificãdũ, & tamẽ habere characterẽ & deſignationem noīs? Nam poteſt accipi cõe ſine impoſitione ad ſignificãdum aliqđ. Sed dicerent talem nomẽ non poſſe accipi in diffinitione equocorum. Nam nomẽ qđ dictũ eſt ſeparat/determinat ue quoſdam ad quos ſignificãdum inſtitutũ eſt, nomẽ autem qđ ſm ſolam deſignationem noīs/eſt nomen, non impoſitum eſt ad ſignificãdum aliqđ, ſi ergo nõ eſſet inſtitutũ ad ſignificãdum aliqđ/non locaretur in definitione, uel ſi iſtitutum fuerit ad ſignificãdum/nõ erit cõmune. Nam neq; cõis eſſe poteſt/impoſitio inſtitutiòue. Itẽ & hoc ubi dicit ſm nomẽ ratio altera/uelut de eò qđ impoſitum eſt ad ſignificãdum oīno dicit̃. Nam id qđ ſolum noīs characterẽ habet, aliquam rõnem non habet. Nam quæ eſſet ratio blytiri chimerè ue/quę nihil ſignificat, quod ſi inſtitutum eſt ad ſignificãdum, certè non eſt ſolũ, ceu nec diffinitiones ſunt/quæ ſm diuerſam iſtitutionem ſunt diuerſæ. Niſi ergo nomẽn æquiuocum/ut nomen/& non res queat pluribus & differentibus cõpetere, & ob id cum dicat̃ de aliqbus incertum eſt, de quo dicat̃/quouſq; determinatum fuerit, quod cũ determinatũ fuerit, nõ amplius eſt cõmune nomen, ſed etiam aſſumit differentiam, ut unum ſignificet, cõmune autẽ & indefinitũ eſt inſtitutum ad ſignificãdum in oībus ęquiuocis cõmuniter/& indiuiſibiliter, qđ quidem ſi cum determinatione acceptum fuerit/atq; peculiare/& diuiſum euaſerit, adhuc cõmune ſupereſt, itaq; rectè non inquiunt dicẽtes ſi ſignificat non eſt cõmune. Nam eſt etiam cõmunis/ut cõmunis ſignificatio/& inſtitutio ad ſignificandũ. Scire dignum eſt ꝙ uniuerſam ęquiuocorum deſcriptionẽ per ęquiuoca tradidit. Etenim nomen cõe, & ſolum multipl̃r dicit̃, imo numerant̃ hęc inter ea/quæ ſm ęquiuocationem inſunt.

Ratio autem ſubſtantiæ ſecundũ nomen eſt altera, ceu animal, homo/& quod pingitur. Horum *enim cõmune nomen ſolũ eſt, ſed ratio ſubſtantię ſecundũ nomen eſt altera.* Nam *ſi quiſpiã aſſignauerit quid eſt ipſorũ vtriuſq;, quo quiſq; eorũ animal eſt, propriã rationẽ tradet.*

Diffinitionem oportet eſſe oīno æqualis ambitus/æqualiterq; cõplexiõis cũ nomine definiti, ut non excedat nomẽ/neq; mãca ſit/ ac minus cõtineat/quã nomen cõplectatur. Etenim eiuſdẽ rei eſt nomen/& definitio, ſed definitio cõplet/explicatq; rem quã complectitur ſecundũ multas partes q̃ in ipſa collocantur, nomen aũt contrahit/cõplicat, & ſecundũ ipſam ſpeciẽ ſolam confuſè rem indicat, oportet igitur oẽm definitionem eſſe nomini in cõtinentia/ & cõplexione implicita parem eſſe: quæ definitũ non excedat/neq; deficiat, & manca ſit. Et quidẽ tum contingit ſuperfluã/ac mancam eſſe definitionẽ, quando ſecundũ nomen non aſſignaretur definitio, tum p̃ſertim excedit quando fieret ſecundũ aliquid eorũ/quæ ſuperiora ſunt, ceu ſi quis uoluerit definire animal non ſecũdum nomen animalis/definitionẽ traderet, ſed ſecundũ aliquid eorũ quæ uniuerſaliter magis inſunt ani

mali,ceu animatū. Nam tunc aſſignabis quod animal ſit ſubſtantia/quę motu interiore cietur,uel
nutritur,uel augeť,& q; ſimilia generat,uel utrūq; aliter quiſpiam definiret.Nā tunc uera erit ani
malis deſcriptio,attamen non erit eius definitio,quippè quæ non adequeť definito.Nā ſi aliqđ ani
mal eſt,certè illud nutriť,augetur,& ſimilia procrear:ſed non econuerſo.Nā plantę fructiceſq; nō
ſunt animalia/quæ tamē eas exercent operationes.Itē mācam eſſe definitionē contingit, quādo ſm
aliquid magis particulare,quā ſit definitum accipereť:ceu quādo definiētes aīal/diceremus eē ſub/
ſtantiam rōnalem mortalem/quæ quidem definitio eſt homo.Eteni quod eſt tale/certè animal eſt,
ſed quicquid aīal,nō eſt omne talè.Omnis ergo definitio/adeo ſit iuxta nomē/& definitū,ut queat
cum nomine conuerti.Atqui ęquoca ſm aliud/atq; aliud ſignificatum,poſſunt habere eādem diffi
nitionē,ceu Aiaces quatenus ſunt hoies,aialia rationalia mortalia ſunt,ſed quatenus Aiaces, alius
quidem eſt Troianus,alius autē Thelamonius/Aiax nāq; eſt æquocum/uelut ſubiectum. Speuſip
pus autē(ut aiunt)aiebat ſat eſſe dicere,ſed ratio altera.Atū (pace eius)-ſi quis ſic diceret,profectò
uniuoca erunt ęquiuoca,& econtra/ęquoca erunt uniuoca.Nam nobis/& equis idem cōmune no
men eſt animal,ſed definitiones diuerſæ,quatenus homo,& quatenus equus:erit igitur uniuocū,
ęquiuocum.Itē canis marinus/& terreſtris ſm aīal eandem diffinitionem habēt,& ita erūt ęquiuo/
ca uniuoca,quoniā non quatenus canis erat ęquiuocū,eorū diffinitio tradita fuit,ſed q̄tenus erat
animal:igiť neceſſe eſt addere illud.ſ.ſecūdum nomen.Cæterum ratio ſignificat qdem in calculis/
& ſupputādis rebus/computationē,& ratiocinium.Item ſignificat quādam interiorem affectionē/
ſecūdum intelligentiā,quā ſolemus dicere diſcurſum.Itē ſignificat quoddā initium,pductiuū/& ſe
minarium.Itē ſignificat id qđ eſt uniuſcuiuſq; indicatiuum/& definitiuū.Verum dixit ipſam ratio
nem/& non definitionē,ut etiam cōphenderet deſcriptionem,quæ etiā ſuprēmis generibus/& in
diuiduis cōpetit/quæ nequeūr per ueram diffinitionē explicari,q̄a ſupremorū generū genus non
eſt accipere,neq; indiuiduorū differentias eſſentiales,ſed deſcriptio cū tradat proprietatem ſubſtā/
tiæ/attingit hæc/& explicat.Item ideo neq; dixit ſimplr,ratio ſecūdum nomen,ſed ratio ſubſtātiæ,
quia ratio deſcriptiua/,ppriet atem ſubſtātiæ deſcribit.At ratio definitiua,cuiuſq; naturā/ & qd ſit
ſecūdum ſubſtātiam explicat:igiť ratio ſubſtantiæ/complexa eſt rōnem diffinitiuam/ & deſcriptio
nem,quare temerè/fruſtraq;, obiiciunt ſectatores Nichoſtrati,qui aiunt Ariſto.uideri in ſolam ſub
ſtātiam ęquiuocationem aſſerere,ſiqdem dixit in ęquocis rationem ſubſtantiæ alteram eē,quāq; ſit
etiam ęquiuocatio in qualitate,ſiqdem album colorem/& albam/clarāq;, uocē dicere cōſueuimus;
ſimilr ęquiuocatio eſt in p̄dicamento poſitionis/atq; in aliis.Sed ad hanc oīum dubitationem/Por
phyrius primo inqt/in cunctis exēplaribus non eſſe illam particulā.ſ.ſubſtātiæ.Nam ut inqt/neq;
Boethus intelligit Ariſto.illam indicaſſe cum diceret/quæ ſint ęquiuoca,quem Boethus teſtať di
cētem.Æquiuoca dicuntur,quorū nomen ſolum cōmune eſt,ratio autē ſecundum illud nomen al
tera.Vnde Boethus exponēs ſingula uerba/p̄termiſit illam particulā/ſubſtantiæ/tāquā ipſa non ſit
ſcripta.Item Andronicus qui librum Ariſto.mutatis q̄buſdam uocabulis/more paraphraſtico exę
plicat.inqt/eorū quæ dicunť ſine cōplexiōe,ęquoca dicunť:quorū nomē ſolū idē,rō aūt altera ſm
nomē.At Porphyrius inqt.nos aūt q̄m Herminus/& plerīq; alii ferè hoc nomē/ſubſtātię, in defini
tiōe/uelut poſitū/& collocatū fuenerūt,dicimus eē illius additionē neceſſariā Nā cū rō ſignificet in
ductionem/ſyllogiſmū/& oēm affirmationē/& negationē,niſi addiciatur ea particula,ſubſtātię,quo
nam pacto alia ſignificata rationis à definitione/ deſcriptione diuerſa eſſe diſcernerentur?itaq; loco
huius,definitio altera uel deſcriptio,expoſitionē definitionis/& deſcriptionis cōplexus eſt dicendo,
ratio aūt ſubſtantię altera.Etenim diffinitio eſt ratio ſubſtātię/tanquā ſubſtātiā indicans.Deſcriptio
autem ſignificat/& indicat proprietatē ſubſtantiæ/ & inexiſtentiā cōmunem q̄ propriè ſubſtantiæ,
& aliis ſubſiſtētię ineſt.Sed Nichoſtratus denuo ambigit de æquocis,& Atticus adhuc explicatius
clariuſq; dubitationē expoſuit dicens.Nam ſi uniuoca ſunt quorū nomen cōe/& definitio cōmu/
nis eſt,& ipſa ęquiuoca habent etiā cōmune nomē,cū ęquoca appellentur,atq; definitionē ęquiuo
ci,quippè de unoquoq; ęquiuoco uerū ſit dicere quod eſt ſolū nomen cōmune,ratio autem ſecun
dum nomen altera:Igitur æquiuoca ſunt uniuoca,ſed ſunt etiā uniuoca ęquiuoca, igitur omnia q̄
habēt idē nomen uniuoca ſunt.Soluit etiā hanc dubitationē Porphyrius/dicens quod nihil prohi/
bet eādem res ſecundū diuerſas appellationes ęquiuoca eſſe/& uniuoca/ceu Aiaces, qui quatenus
homines ſunt/uniuoci ſunt,quatenus uerò Aiaces ęquiuoci,ſic ergo Aiaces ęquoci,q̄tenus homi/
nes uniuoci ſunt,quatenus uerò Aiaces æquoci. ſed quiſpiā facillimè occurret/& dicet quatenus
quidem ęquiuoca-ęquiuoca nō erunt æquiuoca.ſed uniuoca,& quatenus nō ęquoca , ſed Aiaces
quo ad hoc ſunt ęquoca. Et forſitan nullū abſurdū eſt,ut ſecundū eandē ęquiuoci naturā/ quę cō/

munis eſt,ea quę eadē natura participant,ſint uniuoca,& ambo eſſe ęquoca/quatenus ſolo cōmuni
nomine/& non quatenus cōmuni natura participāt,ceu Aiaces,quatenus participant cōmuni noīe
Aiacis,ęquoca ſūt.ut igiť biſſyllabū/q̄tenus biſſyllabū/nō eſt biſſyllabū,ſed ut ita dixerim,q̄triſſylla/
bū ſed biſſyllabū eſt,quatenus Bion/uel Crates/atq; alia q̄ ſunt pp biſſyllabi naturā,& participāt ea/
dē,quo ad hoc biſſyllabū/ eſt biſſyllabū,ſic etiā nullū incōueniēs eſt,hoc mō æquoca ſe hře. Nā q̄te
nus cōi natura ęquiuoca participāt,non ſunt æquiuoca, ſed uniuoca,ſed quatenus nō natura,ſed
ſolo nomine cōmuni participant/ſecundū hoc ęquiuoca ſunt. At ſi aliq̄s diceret/quod natura ęqui
uoci participare,nihil aliud eſt quā ſolo nomine cōmuni participare / nam hæc eſt æquoci natura,
ſiquidem hęc ſit definitio eius,& ſic rurſus q̄tenus ipſum ęquiuocū eſt/uniuocū eſſe demōſtrabit.
Ad hunc dicendū eſt quod nomina de rebus principaliter p̄dicātur/ ſiue ſint propria/ſiue cōia,ſed
uniuocè uel æquiuocè p̄dicari nō ineſt principaliter,ſed propter talē uel talem nominum conue/
nientiam,quare quādo Aiaces nomine Aiacis participarent,ut ſolū nomen cōmune ineſſet/his quę
participant,certè talis participatio eſt ęquiuoca,quando aūt rurſus ęquiuocatio ita participaretur,
ut non ſolū nomē cōmune ineſſet/his quæ participant, quatenus æquiuoca appellantur,ſed etiam
participarent eadem natura æquiuocationis,tunc ſpecies/& modus participationis uniuocus eſt.
Hæ igitur ſunt dubitationes/& ſolutiones ad dicta cōtra ęquiuoca.Poſtremo cōſueuerunt hic in
terp̄tes iuniores/modos ęquocorū numerare/& inqūt duos eē ſupremos modos. Nam ęquocorū
alia ſunt à fortuna,ut Alexāder qui alius eſt Parides/alter uerò Macedo/alia autem à ſnīa cogitatio/
neuè,ceu quando aliquis excogitaret cauſas alicuius gratia/ipſa nomina imponeret, ſed ea q̄ ſunt à
fortuna cū ſint,ut ſors tulit,atq; indefinita,uelut indiuiſibilia manent. At ea quę à ſentētia uel cogi
tatiōe ſunt/quadrifariā diuidunť. Equidem diuidūtur in ea q̄ ſunt ęquiuoca/ſm ſimilitudinē/ceu
Ariſto.in exēplo equiuocorū utebatur/dicēdo animal hō,& quod pingitur:q̄ hoc nomen cōmune
habent,ſed rationē alteram,qm̄ homo eſt animal/quod eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, ſed ſimula/
chrum hoīs/uel ſtatua/ſic animal eſt,ut habens ſimilitudinē ſubſtantię animatæ. Secundus aūt mo/
dus ęquiuocorū à ſentētia/uel cogitatione eſt/ſm analogiā/uel proportionem,ceu quādo principiū
diceretur æquiuocè de unitate/& puncto,quorū aliud eſt principiū numerorum/aliud uerò lineę.
Item fluuiorū fons,& animaliū cor/dicuntur principia. Nam ut ſe habet unitas ad numerum,ita &
alia ſe habēt,quod quidē eſt proportionis propriū. Tertius autē modus æquiuocorū à cogitatione
eſt,ceu quando fieret aliqua p̄dicatio cōmunis pluribus/& differētibus rebus,ceu à medicatione li
ber medicinalis,qm̄ cōſcriptus eſt de his medicinalibus/quę diſcenda ſunt. Item medicinalis eſt ſcal
pellus,quia inſtrumentū eſt eorū q ſecant/ & incidunt ſm artem medicinalē. Item diciť remedium
medicinale, quoniām ad ſanationē eſt utile,quare nomen cōmune eſt,& ratio uniuſcuiuſq; altera.
Quartus aūt modus eſt,quādo diuerſa ad unum finē referrerētur,& ab illo appellationē aſſecūtur,
uelut cibus ſanus/& remediū ſanum,atq; exercitiū,& cætera ħid genus:q̄cūq; à ſanitate/ceu à fine de
nominātur. Verum hos duos modos quidā cōiungentes, uelut unū ab uno/& ad unū.ideſt analo/
gum numerarūt,quidā autē neq; in ęquiuocis ipſum poſuerunt, neq; in uniuocis/ſed mediū inter
utraq;,quoniā aliqua ratione participat. Equidem à medicina medicinalia p̄ficiſcuntur,& à ſanita/
te ſana. Nam non ſolū nomen cōmune eſt,& ob id ſimile eſt uniuocis,ſed quatenus nō participant
æqualiter ea q̄ participare debent,quippè non ſimiliter medicinalis liber ſit/qui cōtinet ſcientiā de
curanda ęgritudie/& curata conſeruāda,& ſcalpellū, nec ſimilr̄ ſanum eſt remediū,& ipſa deambu
latio,idcirco itaq; non ſunt uniuoca. Quidam autē quorū unus eſt Atticus/ modū qui ſit per meta
phorā & tranſlationē redigentes in eundē modū qui dicebatur eſſe ſm p̄portionem,aiunt utrūq;
ſimul eſſe unum modū ęquiuocorum. Sed ſermo dignus eſt cōſideratione. Nā dicit Porphyrius/
q̄d quando res habuerit p̄prium nomen,& quiſpiam aliter de eodē abuteretur alio nomine/ trāſſe
rendo illud,& eodem uteretur perinde/atq; de eodem eſſet/q̄d hic non eſſet aliqua ęquocatio. Nō
enim ea quæ modaliter dicta ſunt eis/quæ p̄priè dicunť,eſſent ęquoca,ſed quādo nō hn̄t aliud
nomē,tūc fieret ęquocatio,ceu mōtiū pars iſima appellať pes mōtis/atq; imum,ceu illud.

Sed alii celeriter imę partis montis/frequentis fontibus Idę

Vbi poetę imas montis partes/uocant pedes,ſicut etiam in alio carmine patet.

Iam cuncti quatiebantur pedes/frequentis fontibus Idę

Item appellantur pedes ea quæ lecticam & menſam ſuſtinent,atq; clauus nauigii. Nā poeta inq̄t.

Nam ſemper nauis pedem.

In his igitur inquit. Porphy. pedē nauis/ & mōtis aliquis non diceret ęquiuocè dici,qm̄ habent
propria nomina ſub mōtanū/& clauus. Verum in menſa/& lectica non eſt trāſlatio/ſed ęguocatio,

quoniā aliud nomē non habēt,ſed appellanſ pedes/ iuxta ſimilitudinē ad aīal:quare his ſolū eſt nomen cōmune, rationes aūt diuerſæ, ſed in monte/& naue alia nomina ſunt, transfertur aūt pedum appellatio/ſm metaphorā, ſi ergo non ſuerit aliqua ſimilitudo/hac ratione inquā erunt æquiuoca. Verūtamen Porphyrius in libris de reſponſione/& interrogatione/inquit etiam pedē nauis dici ſm metaphoram,quē propriè appellari eius clauū dicit.Item in libro ad Gedalium/pedē montis tradit ſecundū metaphorā dici,ſed illū nauis æquiuocè.Nam inquit aliud nomen de hoc non dici, quāq̄ ibi dixerit clauū appellari.Et forſitan utraq; uerè dicebanſ.Equidem ſi ibi pes clauus dicebatur, hic autem pars mali diciſ, quę aliud nomen nō habet.Sed uidetur etiam hic clauum dicere. Nam tranſpoſitum eſt ſub hoc.

Vniuoca dicuntur quorū nomen cōmune,& ratio ſubſtantię ſecundū nomē eadē eſt,ceu animal homo,& bos. Nam *horū utrūq; cōmuni nomine aīal appellatur,& ratio ſubſtantiæ eadē. Si enim aſſignauerit quiſpiā vtriuſq; rationē,quid eſt utrūq; ipſorum,aīal eſſe:eandē rōnem aſſignabit.*

Cum dixerit prius de ęquiuocis,quoniā ens ęquiuocè decem ꝑdicamentis ineſſe uidetur,deinceps iſert ſermonem de uniuocis.Nam opus eſt cognitione de uniuocis/propter prædicationē generum/quæ prædicātur uniuocè de his quæ ſub ipſis collocātur,atq; ea de cauſa,quia ea quę ſunt mutuo/& inter ſe uniuoca,ſub uno rediguntur ꝑdicamēto.uniuocū ergo cōuenit cū ęquiuoco,q̄tenus in utroq; requiritur nomē cōe,& ita in uniuocis,quēadmodū in ęquiuocis.Differt aūt,quia non ſolū nomen cōmune in uniuocis requiriſ,ſed etiā ratio ſm nomē:ideſt definitio/& deſcriptio/ cōmunis eſt uniuocis.Nam etſi hoc in loco non adiicitur ſm nomen (nam Porphyrius in libro ad Gedalium ſic ſcripſit.)Vniuoca dicūtur,quorū nomē ſolū cōmune,& ratio eadē/ſubaudiēdū/eius. Nam oportet definitionem/& deſcriptionē/parem eſſe/æqualem q;/& congruam,nomini.Item in uniuocis unū nomē/unius rei eſt indicatiuum,ſed in æquiuocis unū nomē plures res ſignificat,& alicubi unum nomē ꝑdicatur,& alicubi plura.Item ęquocum recipit cōtradictionem. Nā aīal pictum/eſt animal,& nō animal:& coruus auis/eſt corax/& nō corax:quippè non ſit iſtrumētum qđ ianuæ aponiſ,uniuocū autē non ſuſcipit cōtradictionē.Nam dici nō poteſt hoiem eſſe aīal.& nō eſſe animal.Cæterū Porphyrius intelligēdam eſſe illam particulā,ratio ſubſtātiæ,in libro de iterrogatione/& reſpōſione dicit.Nam ipſa eſt definitio,ſed in libro ad Gedaliū nō amplius dicit intelligēdam eſſe,illam.ſ.ſubſtantiæ,quoniā non quatenus unūquodq; in uniuocis eſt,corū eſt ratio eadem,ſed quatenus oīa quodam cōmuni participant.Et uideſ nunc illa particula/ſubſtātiæ/nō cōpetere/nec copulanda eē huic/ratio/ut ratio ſubſtātiæ ſignificet diffinitionē,ſed hic intelligēda eſt ſm formam/& ſpēm,qua eſt unūquodq;.Nam homo/& equus/ſunt uniuoca in animali: & rō eorum eadem eſt ſm hoc:nō tamen ſm illa/quibus maximè hō eſt hæc peculiaris ſubſtātia,& equus alia.Nam iſtiuſmodi alia eſt utriuſq; horū ratio.Et ipſe Porphyrius ultro perſequēs explicationē inq̄t,& ſi aliquis ſubintelligeret illam particulā/ſubſtātiæ/ſanè patet quod nos intelligemus uelut ſubſtātiam,nō eam quæ ꝓpriè appellatur ſubſtātia,ſed ſubſtātiam quæ ſignificat uniuſcuiuſq; inexiſtētiā/q̄ſi magis cōmunem.Verūenīuero ſciēdum eſt/qđ in pleriſq; exemplaribus/ ſic ſcriptura fertur.Vniuoca autē dicūtur,quorū nomē cōmune/& ratio ſubſtātiæ ſm nomē eſt eadē.Et Porphyrius in libro de interrogatione/& reſpōſione/ſic ſcripſit.Iāblicus autē ſine hac particula/ſubſtātiæ/ſic ſcripſit.Vniuoca dicūtur,quorū nomen cōmune,& rō ſm nomen eſt eadē Verum annotauit/qđ in q̄buſdam exēplaribus non fertur illa pars cōtextus,& ratio ſm nomen,& qđ quāuis nō afferatur,tamē ſubintelligēda eſt,cuius ſcripturā/& cōtextum ſecutus eſt etiā Syrianus. Sed Alexāder circa ſcripturā ab his diſſentit/cum ſic ſcripſerit.Vniuoca autē dicūtur,quorum nomen cōe,& ratio ſubſtātiæ eadem,ſed ſubintelligendā eſſe etiā ipſe inq̄t illā particulā,ſecundū nomē.Quo uerò ad exemplum accepit idem aīalis nomē/in uniuocis,qđ q̄dem accepit etiam in ęquocis,quāuis aliud exemplū ſibi non deeſſet,ſed eodem demōſtraſſe uoluit/q; idem nomen aliarū rerū æquiuocè , ſt ſignificatiuum,uelut aīal hoīs/& ſtatuæ,& aliarū uniuocè,ceu hominis & bouis. Nā uterq; un. eadem rōne eſt animal:q̄ppè uterq; ſit ſubſtātia animata ſenſitiua,qđ q̄dem mirū nō eſt,ſed hoc mirum magis eſſet,ſi idem & ad idem eſſet uniuocū/& ęquiuocū. Nam ſcire dignū eſt, quod quadruplr ęq̄uocum/& uniuocū diciſ.Nam aliquādo una & eadem res ſecundum aliud & aliud ſuiipſius nomē,& ad aliam/atq; aliā rem ęquocum eſt/& uniuocū,ceu corax auis.i.coruus.Equidē corax/& coruus/quatenus appellaſ ad inſtrumentū hoſtii/ianuæq; ęquiuocè diciſ,quatenus autē auis eſt cum aliis auibus uniuocè diciſ.Itē aliquādo eadē res ad eādem differentibus ſuiipſius nominibus

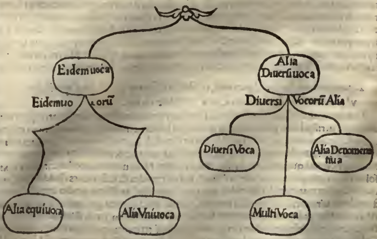
bus ęquiuocum/& uniuocum eẽ inuenit,ceu Socrates Philoſophus/eſt ęquocus ad Socraté Thæteti ludi/& diſputationis ſociũ,quatenus Socrates,ſed quatenus homo/eſt uniuocus. Cætera uerò alia/ſunt illa/quæ ſecũdum unum idem nomen ęquiuoca/& uniuoca ſunt,ad aliam/& aliã ré,tamé comparata,ceu corax auis.i,coruus qui cũ inſtruméto ianuæ/ęquocus eſt,ſed cum aliis coruis eſt uniuocus. Ité aliquãdo eadem res eſt æquiuoca/& uniuoca,ceu apud Homerum ruſticus niger/& niger. Nã quatenus niger eſt/ꝓprium nomen ęquiuocũ ſanè erit/cum ipſo nigro colore,q ab eodé nomine ſignificatur,qđ ſi forte fortuna qſpiam appellauerit ſecũdum ipm colorem/ipm nigrũ,certè is color/cum ſimilibus erit uniuocus. Eodé quoq; modo,ruſticus/ſylueſtriſq;/idem nomé obtinens,ſi fortè fortuna erit mos ruſticus,erit ꝑfecto ad ruſticum morem ęquocus,& uniuocus. Sũt ꝑterea alia huiuſcemodi nomina/quæ à uirtutibus uelut propria dicuntur,ceu liberalis/téperatus/modeſtus/& id genus,& à gẽtilibus,ceu Italus/Creticus/Eleuſinus/& hmõi alia,quãdo itaq; alius habuerit ꝓprium nomen,& alius gẽtile,ſi auté ambo etiã ꝓpria/& eádem affectionem habuerint, uel ambo nigri dicerent proprio noie,& nigri coloris eſſent,eędem hi ſecũdum ꝓpria ſunt æquiuoci:nam ꝓprium indicaret qualitatem ꝓpriè/eius qđ noiatur,ſed ſecũdum cõem nigri diſpõnẽ/affectionemq;/eſſent uniuoci Nam eadé eſt utriuſq; ratio/ſecũdum coloré,uel animę affectionem/uel patriam diſpõnem. Sed in talibus/etiã quiſpiam ad ſeipm ęquiuocus erit. Nã ſi appellaret proprio nomine niger,& eſſet etiã colore niger,ſanè ęquiuocè ineſſet nigrum ei/qui ꝓprio noie appellatur niger,& eidé qui eſt niger colore. Verum hoc exéplum traditum,ceu aial,non ſit aſſignatum ꝓpter res uniuocas,ſed ꝓpter nomen uniuoci. Nã homo inqt/& bos/cõmuni nomine animal appellantur. Cõuenientius/ac cõgruentius Ariſt. uocauit ſynonyma/uniuocaq;/ea quæ cum noie/eandé etiam habent diffinitionem,quã fecerint Stoici/qui talia appellarunt habétia ſimul plura nomina,ceu Paris/& Alexãder idem appellatur,quæ ſimplr multinomina/uel multiuoca dicunt. Nã his hæc prępoſitio/cum (ut cõnectit/& coniungit eiuſdem cõuenientiam/& cõnexum) cũ quo cõnectit certè ſignificat,ceu ſimul unaq; deambulare,ſimulq; expeditionem facere,exercitũ ue ducere. Sed forſitan reſpexerunt ad id/quo ſunt eiuſdem nomina. Nam & Ariſto. in libro de arte poetica/dixit uniuoca eſſe,quorum ſunt plura nomina,ratio auté eadem,qualia ſunt multinomina/uel multiuoca,ceu tunica/pallium/& indumentum. Sed neq; abſurdum eſt/inquit Porphyrius/cum uſus duplex ſit. Ariſt. utroq; uſum fuiſſe,quoniam & utrũq; habet quãdam rationem. Eteni plura nomina ad unum relata/ceu colona/& ſtylus gręcę.i colona cum eandem habeant rõnem,uniuoca appellarent. Et tamé ubi eadem eſſet ratio,& nomé unà ſimulq; reſpõderet,adhuc magis ꝓpriè & congruè ſynonyma/uniuocaq; uocarentur,quare uniuocũ/aliud eſt cum plura noia unam aliquam rem ſimul nominãt,aliud autem cum ſimul rõnem/& nomé noiant:& ob id ubi de generibus/ſiue de uocibus ſignificãtibus genera agitur/opus eſt ſecũdo ſignificato,ꝓpterea quod genera ſecũdum hoc ſignificatum uniuócè de ſpébus prædicãtur,ſed ubi circa ſimplices uoces,& multiformem uniuſcuiuſq; denoiationem/ſtudio adhibito uerſatur,quéadmodum in libro artis metricæ & poeticę,atq; in tertio libro rhetorices,opus eſt altero ſignificato uniuoci,qđ qdé Speuſippus multiuocum appellat. Vnde Boethſu/non rectè inquit Ariſt. p̃termiſiſſe ea quę à iunioribus ſynonyma/uniuocaq; appellantur,& ea huiuſmodi multiuoca,quæ appellantur uniuoca & ſynonyma,quæ quidem Speuſippus multinomina/multiuocaq; appellat. Nõ eni p̃termiſit,ſed in aliis tractationibus/facultatibuſq;/in quibus erat proprius ſermo habendus/ea cõplexus eſt.

Denominatiua dicuntur/quæcunq;,cũ ab alio differunt caſu,habent appellationem ſe.undum nomen,vt grammaticus à grammatica, & à virilitate virilis.

Denominatiua/aliquo modo media ſunt inter ęquiuoca/& uniuoca,& utriſq; participant,& deficiunt ab utriſq;. Nam grãmaticus/& grãmatica habẽt nomina/& rõnem/nec oino eadem,nec oino diuerſa. Etenim ratio grãmatices/eſt ſciẽtia ſcribendi/& legendi. Sed aiunt interp̃tes tribus opus eé, ei quod ab aliquo denominat/re/à qua denoiatur nomine/& diſſimilitudine terminationis/& [illegible] finitionis nominũ,quã quidem Ariſto. caſum uocat. Nam ueteres appellabant caſus nomin[illegible] nõ ſolum hos quinque qui imp̃ſentia dicunt, ſed etiã modos & inflexiones q̃ addiiciunt,etiã ſi habeãt qualeſcũq; formationes. Vnde etiã ea quę nunc appellant medietates/caſus appellabant, ceu caſum à uirilitate uiriliter,& ab honeſto honeſtè, ſic etiã apud eos erat q̃dã maſculinus caſus à fœminino, ut à grãmatica grãmaticus,& econtra,fœmininus à maſculino, ut ab Alexandro Alexãdria. Verum hos caſus appellabãt,quia idem ſm tranſformationé terminationis/cũ propriè caſibus patiebantur. Sed ubi aliquod triũ/quæ pauloante diximus,defecerit:nõ fit denominatiuũ. Nam mulier muſica

arte participãs,& ars q̃ muſica dicit̃,& ſi re/& nomine participaret, quia tamẽ eandẽ terminationẽ habet,nõ dicitur denominatiuũ à muſica, ſed æquiuoca cũ illa. Item ſi quis uirtute participans/ab eadem ſtudioſus appellaret̃,re quidẽ participat/ſed caſu differt. Item cũ nominis non ſit particeps, non uocaretur denominatiuus à uirtute,ſed neq; ſtudioſus à ſtudio denominabit̃. Nam ſtudioſus eſt/qui habet uirtutẽ,ſed circa aliqua etiã ſtudiũ adhibemus/in q̃bus fortuna incidimus. Verũtamẽ Ariſto. uidetur hæc duo ſola aſſignaſſe denominatiuis.ſ.differentiã caſus/ & appellationẽ ſecundũ nomen,tamẽ ex ipſis exẽplis participationẽ ſm rem in denominatiuis manifeſtã fecit. Nam grãmaticus/non ſolũ nomine grãmatices participat,ſed etiã poſſidet ipſam artẽ,ſilr etiam uirilis à uirtute. Cæterum opus eſt in denominatiuis quærere quid ſit primũ,& quid ſit illud, quod ab illo eſt denominatũ,ceu quod prius eſt Alexander/& ab illo eſt Alexandria denominata,& ab ipſa Alexãdria Alexandreus. Non enim ecõtra ualet,quod quidẽ manifeſtũ fiet/in his q̃ ſunt natura priora,quem admodũ conditor eſt prior ciuitate cõdita,& ciuitas eſt prior ciue. Porphyrius dicit/quod ſemper inter denominatiua collocabũtur patronomica,cõparatiua,ſuperlatiua, & diminutiua. Sed nũ illa/ uidelicet palude,exinde,& uirtuoſum,quę quidẽ deriuatiua uocant,ſint denominatiua? Equidem denominatiua ſunt,q̃m denominatiua oportet ſignificare/non idẽ inuariabiliter,ſed hæc nil quod euariatum ſit à ſeipſis ſignificant. uidelicet exinde nihil differens ab inde,nec uirtuoſum à uirtute, nec palude à palo,igitur talia ſunt denominatiua. Sed utilis eſt horũ doctrina, ut cognoſcamus q denominatiua plerũq; cadunt ſub eodẽ p̃dicamento/cũ ſuis antecedẽtibus/à q̃bus ſcilicet denominantur,ceu quale ſub q̃litate,& ſtare/& accũbere ſub ſtatione/& accubitu,quæ quidẽ ſunt ſub ipſo p̃dicamẽto poſitionis. Cum dixiſſet igitur Ariſto. de ęquiuocis/uniuocis/& denominatiuis, omiſit diuerſiuoca/& multiuoca: omiſit in quã multiuoca/quia ad res ipſas nihil cõferunt,ſed ſolũ dictiones multiplicant: ſilr obticuit diuerſiuoca/propterea q̃d impręſentia ea nõ diuidũtur/q̃ ſunt numero infinita,ſed dictiones quę ſecundũ genus ſignificant aliquid. Atqui ambo hæc etiã p̃termiſit,q̃m de his agere/magis munus/atq; diligẽtia/eſt rethorices/& poetices artis,ſed nõ naturalis ɔtẽplationis(ut diximus.) Niſi rectè ſe habeat/ut illa etiã cum p̃dictis/ac pręaceptis/ ſub una diuiſione compræhendãtur,porrò Boethus narrat/ Speuſippũ eandẽ diuiſionẽ compræhendere/omnia nomina aſſeruiſſe. Nam inq̃t,nominũ alia quidẽ eiuſdẽ noĩa/uel eidem uoca,alia diuerſiuoca. Item eidẽ uocorum/alia ęquoca ſunt,alia uniuoca. Rurſus diuerſiuocorũ alia,p̃priè diuerſiuoca,alia uerò multiuoca,alia denominatiua. Sed cũ de aliis traditũ/diſputatũq; ſit,iure ergo multiuoca ſunt plura,& differentia nomin/aquę de una re dicuntur,p̃ſertim quãdo eorũ fuerit una & eadẽ ratio,ceu enſis/gladius/cultellus/ſpatha: diuerſiuoca autẽ ſunt/quæ nominibus/ rebus/& rationibus ſunt diuerſa: ceu grãmatica/homo, lignum: differunt igitur inter ſe.

Nominum alia quidem ſunt.

Multiuoca quidẽ (quã multiuoca) cõicãt eadẽ uoce/ & re: diuerſiuoca uerò ſcd̃m ambo diſtant. ſed ad priora reuertamur/multiuoca e regione cõtraria/cũ ęquocis uertuntur,

quatenus in æquiuocis nomen cõmune erat,ſed ratio propria unicuiq;.in multiuocis aũt econtra, eadem res/& diffinitio cõmunis/ſed nomina differẽtia:ſimiliter diuerſiuoca/opponũtur uniuocis. Nam uniuoca utroq; nomine.ſ.& ratione cõſentiunt, diuerſiuoca autem nullo horũ conueniunt. Verum oportet in multiuocis obſeruare/ne erremus aliquãdo/exiſtimãtes nõ multiuoca eſſe multiuoca.Non enim ſi de uno plura noia prędicãtur,iam prorſus hęc ſunt multiuoca,ſed ſi dicuntur ſecundũ unum & idẽ, uelut impartile/& minimũ/duo nomina ſunt,& de una re dicuntur,ceu elementum de α/uel β/literis,& cauũ & gibboſum/conuexũue de circulo,& tamen nõ eſt multiuocũ id de quo dicitur.Nam utrũq; nõ ineſt eidem ſm idem.Nam alia eſt utriuſq; definitio.Scire dignũ eſt/quod in multiuocis propriè/ceu in homine/quando ipſe homo/uir mortaliſq; diceretur, unũquodq; nomẽ ſm aliam/atq; aliam hominis naturã/traditur.Aliud nãq; cõpetit ei ſm ſupremam eius ratiocinãdi ptẽ,aliud uerò ſm diuerſum modũ loquẽdi apud gentes,aliud deniq; q̃tenus ſuæ ꝯſtitutionis mortale eſt,quorũ uniuſcuiuſq; alia rõ eſt.Quid ergo nõ ſunt penitus multiuoca, uel illa ſola multiuoca ſunt,in q̃bus nõ ſm differẽtes naturas diuerſa noia ponunť,ſed alius ſm eandẽ alterius/aliter fortè ſortuna noiatus,uel ſm idẽ differẽtibus noibus traditis,nec ethymologicè/ſed iuxta licẽtiã/arbitriũq;/q̃duis illius/q iponit noia Huius rei quoq; iditio ſũt ea q̃ aliis rebus ipoſita ſunt,q̃ ſępenumero in aliorũ noia trãſferunť, ceu hęc ꝯiũctio/ſed/q̃ de familiari dr̃. Nam licet nobis quęcũq; uoluerimus/& qualiacũq; iponere nõ ſequentes ethymologiã.ſ.proprietatẽ uocabuli reſpõdẽtẽ proprietati rei.Oportet aũt/& hoc multiuocis adeſſe, ſcilicet multipliciter nominari,apud eandem gẽtẽ,alioqui hoc, dies & dies/multiuocũ nominabitur.Et hoc pulchrè animaduertimus, quod in ęquiuocis/ęquiuocatio & nomen ęquiuocũ eandẽ ſignificant habitudinẽ,ſed in multiuocis multiuocatio rem ſolum ſignificat, & non nomen. Item æquiuocũ ad aliud dicitur,iuxta illud Cunctorũ fœlicium o clare nominibus Dardanides,ſed multiuocũ non habet eſſe in aliq̃ habitudine. Quocirca Archita omiſit eandẽ nominum doctrinã/in ſermone de uniuerſalibus,quia Pithagorei nomina natura/& non poſitione aiunt eſſe,& ęquiuoca/& multiuoca recuſant,perinde ac unũ nomen/unã rem ſm naturam dicat.Sed eos diſcernere par erat/quę eſſent ęquoca/quadã progenitorũ relatione/& habitudine:quæ cognominatio ſpe bonorũ/ac rerum parentũ fit,multiuoca aũt accipiunt eſſe/nõ ea q̃ de uno dicũtur,ſed q̃ traduntur ſm differentes ethymologias,q̃ñ reuera noia ſint. Verum denominatiuorũ formationẽ/Pithagorei propriè cõiugationibus ſm res explicabunt.

Eorum quæ dicuntur/alia quidem ſecundum complexionem dicuntur,alia uerò ſine cõplexione. Quæ igitur dicuntur ſecundum complexionem/ceu homo currit,homo vincit.Quæ autem ſine complexione/velut homo/bos/currit/vincit.

Poſt doctrinã æquiuocorũ/uniuocorum/& denominatiuorũ/accedit/aggrediturq; ꝑdicamenta per propriã huius tractationis diuiſionẽ.Nam quũ intentio eſſet de ſimplicibus dictionibus(quatenus ſignificatiuę ſunt) modo diuiſionẽ facit/eorũ quæ dicuntur in ea quæ ſm cõplexionẽ dicunť, de quibus nunc dicere nõ eſt propoſitũ,ſed in ſermone de propoſitionibus, & in ea q̃ dicũtur ſine complexione,quæ deinceps diuidit in prædicamenta.Et quod diuiſio hanc intentionẽ habeat,ipſe Ariſto.paulopoſt operis proceſſu indicauit,in quibus dicit eorũ quæ ſm nullã complexionẽ dicũtur/unũquodq; uel ſubſtãtiam ſignificat/uel quãtum/uel quale/uel ad aliq̃d/ubi hæc diuiſio completa/& manca nõ eſt/cum cõplectatur/& aſſumat ea quæ dicunť,& ea quæ ſunt.Quo uerò ad cõtextum/prius noiauit ea quæ dicunť ſecũdum cõplexionem,q̃ñ prius offendimus ſenſibilia, quæ quidẽ ſunt cõpoſita,poſterius uerò principia horũ inuenimus,quæ ſunt ſimpliciora,uel q̃a per negationem eorũ quæ dicunť ſecũdum cõplexionem,debuit ſimplicia ſignificare:equidem rectè nõ cognoſcereť negatio,niſi prius illud cognoſcať,cuius q̃dem eſt negatio.Et iſtud eſt uerum dicere, quoniã quando diuidentes aliq̃d/primã ſectionis partem relinq̃mus,& alterã ulterius diuidimus, & prius ordinamus id q̃d ſeponimus,poſterius uerò id q̃d diuiſum eſt,ne nobis opus ſit eadẽ repetere,quæ ſepoſuimus,rurſus hæc ſepoſita prius,ut diuiſio inſtar cathenę/& rectè colligata ꝑcedat, diuidimus.Itẽ cum etiam ueteres ea quæ ꝓpriè dicuntur,ſignificata eſſe per orõnem dicebãt,abuſiue autem etiã ea quæ per ſimplicem dictionẽ ſignificanť,& oratio cũ ſecũdum cõplexionẽ dictionum ꝓferatur,meritò diuidẽs ea quæ dicunť,mentionem fecit prius de his/quæ ꝓpriè dicuntur. Sciẽdum eſt autem/q̃d ea quæ dicũtur/ſunt res ipſę de q̃bus eſt oratio,& conceptiones de ipſis rebus:ideo quãdo putamus eũ qui loq̃tur nihil intellexiſſe eorũ quæ ꝓfert,dicimus nihil dicis,quãq̃ proferat aliquam orõnem/uel dictionem:ſed ſm tertium ſignificatũ etiam ipſa dictio ſignificatiua,

& oratio eſt de numero eorũ quæ dicũtur. Ná aliquis dicit orõnem/& dictionem. Ité quarto ſigni/
ficato/etiam dictio nõ ſignificatiua,ſeu chimera. Eadem quatenus ꝓfertur,eſt de numero eorum
quæ dicũtur. Verũenimuero/Boethus de incõplexis,putat hoc uocabulum/dici/quadrifariá intel
ligi poſſe,ſed in his quæ ſecũdum cõplexionem dicũtur,ſolum triplr̃. Nam res cõplexę/eẽ non poſ
ſunt,uelut eſt hoc dictũ (dies eſt) nõ quia oratio nihil ſignificet,ſed quia nõ eſt rei nomé,uelut eſt
illud nomen/dies/ſed nõ eſt reuera rei. Verum cũ id quod dicit,& ipm̃ dici,de re quadrifariam di/
cat,quęrere dignũ eſt,quod ſit illud ſignificatorũ/quod in diuiſionem aſſumit. Ná Diuus Iambli/
cus/inqt Alexádrum ipſa quæ dicũtur/res ſignificatas eſſe ſtatuiſſe/quæ ſimpliciſſimę & generaliſſi
mę ſunt. Ego auté inuenio/Alexádrum ꝓpriis uerbis dicere,qđ impſentia Ariſto. uocat ea quæ di
cũtur/non ipſa ſignificata,ſed ea quæ ſignificát,& proferuntur. Nam qũo nunc dixit de rebus,quá/
do ꝓceſſu operis inquiat: eorũ quæ dicunt ſecũdum cõplexionem/unumqđq; uel ſubſtátiá ſigni
ficat/uel quátum. Non enim res ſignificát ſubſtátiam/& quátum,ſed ſunt ſubſtátia/& quátitas. Di
ctiones auté ſunt ſignificatiuę rerum. Porrò Boethus ea quæ ſolum dicũtur/& ſignificátur/conce
ptiones eſſe inqt/apud ueteres. Ná nec uerũ/nec falſum/eẽ põt in rebus,ſed in cõceptibus,& diſcur
ſibus intellectus: ceu ét ipſe Ariſt. in libro de aĩa docet. Atq ét intellectus p orõné ſignificat. Conue
nientius igitur eſt/ut per ea quæ dicuntur Ariſto. dicat dictiones ſignificatiuas/quatenus ſignifi/
catiuę ſunt,quoniá prędicamenta/neq; res ſunt/neq; conceptiones: ut demonſtrauit, neq; dictiões
ſimplr̃/quatenus uoces,ſed ſunt dictiones ſignificatiuę rerũ/per medios cõceptus,quę in unoquo/
que genere ſeminatę/ꝓdicamenta nobis afferunt/atq; tradunt. Vnde nũc etiá per ea quę dicũtur/di/
ctiones ſignificatiuas intelligere debemus,quarũ aliæ quidé ſcđm cõplexioné dicunt, aliæ autem
ſine cõplexione. Complexio igitur multiplr̃ dicitur. Nam inqt coniungi/& cõplexa eẽ/illa quæ uel
per continuatiuam cõiunctionem cõiunguntur,uel ea quæ per cognationem/& affinitatem rerũ.
Et ea quæ per cõtinuatiuam cõiunctionem cõplexa fiunt,uel hoc fit ſimplr̃/quádo dicimus/ſi dies
eſt/lux eſt,uel per copulatiuam cõiunctionem,ceu quádo diceremus,& dies eſt,& lux eſt. Cõple/
xio autem ſm̃ cognationé fit,quádo accidentia de ſubſtátiis dicerent,quoniá natura eorum eſt/ut
inſint,ſiue ut qualia acciderint,ſiue quoquo modo ſe habuerint,ceu dextrũ/& indutũ eẽ. Etenim
ſubſtantia eſt/quæ per ſe tota exiſtit,accidens autem qđ in alio eſt. igit complexio accidẽtis ad ſub/
ſtátiam/locum ſubiecti termini in ꝓpoſitione/definit,& ſignificat/qũo accidens ſe habet ad ipſum
ſubiectum. Nam aliquádo eſt accipiendũ accidens per ſe. ſ. ſolum,aliquando autem cõponendũ eſt
etiam cũ ipſo ſubiecto: quo fit ut utroq; modo ꝓdicationes fiant. Ná quando dixero album eſſe, p
ſe album cõplector,quando auté dico hoc album eſt,nihil aliud dico,quá qđ hoc habet albedinẽ,
igitur hæc uerba eſſe,& habere cõiunctionum uires/& poteſtatem cõiungẽdi habent. Item quan/
do genera de ſubiectis ꝓdicarent,tunc generibus utimur/uelut accidẽtibus,quare cõponentia per
hæc uerba eſſe/& habere/táquá per cõiunctiones horũ complicátur/& coniũguntur. Tertia autem
cõplexio eſt cõmuniter omnis cõpoſitio elementorũ/orationis qualiscũq; ipſa fuerit. etſi nõia dũ/
taxat cõpoſuerimus,ceu animal rõnale mortale,uel uerba,ut ambulat,& diſputat,uel etiá ſi defice/
ret/ac manca eſſet locutio,ceu Socrate ꝓcedente/uel etiá ſi fuerit perfecta,ut quo utiq; & unde,uel
ſi primá,uerbi ad nomen coniũctionem fecerimus,ut Socra. ambulat. Ná qđ in generibus entis Pla
to dixit/quod qdam uolunt inter ſe cõmunicare,qdam uerò nullo pacto cõmiſceri,hoc etiam ue/
rum eſt dicere de partibus orõnis ſignificantibus,quod. ſ. aliqua ſignificatiua rerũ ſimul coheren/
tium cõplicantur/& ꝙ aliqua ſignificatiua rerũ ſeparatarũ/non cõplicantur. Cum ergo conuenien
tiæ & cõmunionis rerũ/alia ſit cõnaturalis,alia uerò aduẽtitia/etiam cõplexionis duæ erũt ſupmæ
ſpecies,alia accidẽtium uelut inexiſtẽtium,& uelut eorũ quæ per coniunctiones dicuntur,táquam
ea quæ extrinſecus uniũtur. Illud ergo qđ uelut accidens cõſtruendum eſt/& cõiungendũ,uel eſt
uerbũ/ut currit/uel ꝓdicatum cum uerbo/ut homo eſt. Etenim ipm̃ currit/reſoluit in currẽs eſt.
Vbiq; igitur uerbo exiſtẽte/& tempus cõſignificatur,tamen nõ ſignificat ꝙ ambo ſint in uno tem
pore,neq; qđ alterum ſit prius,ſed ſolam habitudiné accidentis ad ſubiectũ/& tempus ꝓbet: & hoc
euenit,qm̃ accidentia propriè ſm̃ tempus adueniunt ſubiecto,& ab eodẽ deficiunt/remouenturq;/
qđ ſi eſſent inſeparabilia/& perpetuò inexiſtentia ſubſtátię/tempus nõ conſignificaretur. Nam &
ſi dixerimus qđ mens intelligit/temporale,nos adiicimus. Cæterũ aliqua ſecundum cõplexionem
dici,& aliqua ſine complexione inueniemus ſequentes naturá rerum,& differentiá cõceptuũ. Ná
quando una fuerit res/& conceptus unus/tunc id qđ dicitur ſimplex/& ſine cõplexione erit, & ſi
plures dictiones eſſe uideãtur,ceu in hoc/Neapolis/uel agathodęmon. ſ. bonus fœlix. Nam unũ ſi
gnificatum eſt,quádo autem plures res/& conceptus forent/quãq; eſſet una dictio,tunc certè dice/

mus

mus ipſa eſſe cum cõplexione,ceu uiuo.Nam ſubintelligitur ego,& pluit,qppè ſignificat ꝙ Iuppiter pluit.Verũtamen Archita initium libri pdicamentorum/ſiue uniuerſalium ſermonũ faciens, primò diſſerit de oratione,& hanc in intellectu/& in uoce/locutione cõplexus eſt,& dixit eam quę eſt in uoce eſſe ſignificantem,& eam quæ eſt in intellectum eſſe ſignificatam.Item ſimplicia/ cõpoſita/perfecta/& manca/determinauit,atq; docuit,in quibus oportet comprobare ea quæ ſunt ſecũdum complexionem/& ſine complexione,

Eorum quæ ſunt/alia de ſubiecto quodã dicuntur ,ſed in ſubiecto nullo ſunt:vt homo/qui de ſubiecto quidem aliquo homine dicitur,ſed in ſubiecto nullo eſt. alia vero in ſubiecto ſunt/ ſed de ſubiecto nullo dicuntur.

Quibuſdam uidetur hic contextus/nõ ſequi antedicta,idcirco uidetur etiã hunc contextũ conſcriptũ fuiſſe,ut hæc dicta in noſtrã memoriam reuocet.Sed nõ ita ſe habet hoc,ſed qm̃ erat intentio de ſimplicibus generibus/& dictionibus illis/pſertim/quæ ſignificant ſimplices/& generales res, antequã diuiſioné ipſarũ in plures.ſ.in decem faceret,quibus plures inueniri nõ poſſunt,uoluit/ac ſtatuit/ptius accipere diuiſioné earũdem dictionũ in minimas,qbus inueniri minores/aut in pauciores cõtrahi nequeunt.Etenim hoc ſciendũ erat.Equidé denarius numerus/in quaternario continetur,quippè nos unũ/duo/tria/quatuor/cõponentes:denarium numerũ faciamus.Rurſus quaternitatem in dualitaté contraxit.Sunt hæc quatuor ſubſtantia/accidens/uniuerſale/& particulare. Nam cum entia dupliciter diuidantur/in ea uidelicet/quę per ſe eſſe poſſunt,& nullo alio egent ad ſubſiſtentiam,quæ etiã ſubſtãtiæ appellant,eò quod ſufficientes ſibipſis ſunt/ut ſint,& in ea quæ in aliis ſubſiſtunt/quæ etiã appellamus accidentia,quoniã aliis accidunt,habemus etiam diuiſioné prædicamétorum in duo.Nam nouẽ ſub accidente colliguntur,& ſubſtãtia prima aliorum numeratur.Et horum utrũq;/uel in plura quæ ſub ipſo ſunt,ſeipm̃ impertitur,uel in unum ſolum,& ob id alia oritur cõiugatio/& eadem eſt logica.ſ.uniuerſalis/& particularis cõiugatio,qbus inter ſe cõplexis/& coniunctis,ſex fiunt cunctę cõplexiones coniugationes ue,duæ nãq; ſunt quæ in ſeipſis comphendunt ea quæ nõ ſimul ſtant/& cõtradictoria colligunt.uidelicet illa coniugatio in ſubiecto,& non in ſubiecto,& illa de ſubiecto/& nõ de ſubiecto,& reliquas quatuor Ariſt.exponit.Vel enim uniuerſalis ſubſtãtia eſt/uel accidens particulare/uel uniuerſale accidens/uel particularis ſubſtantia.Sed quoniam Ariſto.per noĩa magis inconſueta/ſignificauit prædicta,oportet hæc trãſferre ad ea quæ in uſu Philoſophi uenire ſolét.accidés igitur appellauit id quod eſt in ſubiecto , quia non poteſt ſuopte imperio ſubſiſtere,ſed alio eget/ut ſit,ſubſtãtiam autem ſecũdum negationé accidentis.ſ.quod ipſa non ſit in ſubiecto/dixit.Nam eſt uerum dicere,qđ eorum quę ſunt/uel ſuapte ui ſunt,uel in aliis ſubiectis quæ ſuapta poteſtate ſubſiſtunt/habent eſſe,qđ quidé dictu eſt,uel ſubſtãtia eſt,uel accidétia.Equidé quæcũq; non ſunt accidentia/ſunt ſubſtãtiæ prorſus,& quęcũq; ſunt aliena ab his/quæ ſunt in ſubiecto,ipſa pfectò in ſubiecto nõ ſunt.Rurſus cũ aliqua ſint uniuerſalia,qđam uero particularia,etiam nihil eorũ quæ ſunt/diuiſionem hãc fugit.Vniuerſalia auté ſunt ea/quæ pdicantur de pluribus uniuocè,quæ qdem de ſubiecto appellat.Nam hoc modo/prędicatum de ſubiecto ſubſtãtialiter prædicatur.Particulare autem cum non ſit tale/meritò illud indicauit/explicauitq; per negationem illius/ꝙ dicit eſſe in ſubiecto,quãq; in aliis,hoc.ſ.de ſubiecto utatur/pro accidente.Sed qm̃ diximus/cum quatuor ſint complicationes/ cõplexioneſue/ſex fieri, cõmunis methodus afferenda eſt:qua poſſimus inuenire quibuſcũq; terminis datis/quot fiant cõplexiones/cum eiſdé duabus.Vnde oportet per numerum terminorũ quos expoſuimus/per unitates numerando/per pauciora multiplicare:& cum dimidiũ eius quod dicimus cõprehenderimus/tot eſſe complexiones/& coniugationes dicemus.Et cauſa huius regulæ/& methodi/ manifeſta eſt. Nam quũ unũquodq; ad omnia reliqua habeat habitudinem,& ſunt habitudines numerãdo per unitates pauciores terminis/quę ſunt inter terminos, propter hoc terminorũ numero/quos expoſuimus numerãdo/per unitates pauciores multiplicamus.Vt uerò non bis accipiamus eaſdé habitudines,eam fortè fortuna quæ eſt ſubſtãtiæ ad accidés,& accidentis ad ſubſtãtiam / quæ dimidiũ eſt earum quæ fiũt,accipimus.Sed cur nõ uſus eſt ſecũdum conſuetudiné ſignificatis,cũ dicat uniuerſalem ſubſtãtiam,& particulare accidens/& reliqua? Niſi qa uniuſcuiuſq; deſcriptioné per noĩa magis indicatiua,tradidit.Nam in ſubiecto eſſe præſtat/& affert nobis eſſentiam accidentis,ceu illa particula de ſubiecto uniuerſalis indicat naturam.Et meritò ipſa per deſcriptionem indicauit. Nã genera generaliſſimorum/afferre nõ poſſumus,quare neq; definitiones.Vnde ꝓpriè accidenti tribuit/aſſignauitq; in ſubiecto eſſe,& ſubſtãtiæ in ſubiecto non eſſe.Vniuerſali auté ſubiecto/nõ am/

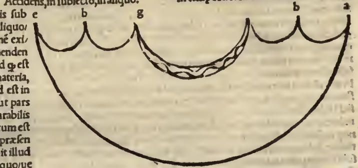
plius eſſe in ſubiecto, ſed dici de ſubiecto aſcripſit. Nam uniuerſalis ſubſtātia dicitur de ſubiecto/ſiue ſubſiſtat/ſiue nō. Et quáuis aliàs diſſeruerit de uniuerſalibus/perinde ac nō eſſent, tamē hoc in loco/uelut entia diuidit: nam inquit/eorum quę ſunt. Poſtremò non eſt ꝓpriè diuiſio in quatuor/ſed numeratio magis, ut ſi quis demonſtrans plures homines/dixerit hominum, alij ſunt Lacedemonii, alii autem Argii.

In ſubiecto autem dico/quod in aliquo eſt/non uelut pars, exiſtens: & ipoſſibile eſt ſeorſum eē/ab eo in quo eſt: uelut grammatica/in ſubiecto quidem in anima eſt, ſed de ſubiecto nullo dicitur. Et quoddam album/in ſubiecto quidem eſt in corpore: (nam omnis color in corpore eſt) ſed de ſubiecto nullo dicitur. Quædam veró de ſubiecto dicuntur/& in ſubiecto ſunt, ceu ſcientia in ſubiecto quidem in anima eſt, & de ſubiecto quidem dicitur de grammatica. Quædam veró neq; in ſubiecto ſunt/neq; de ſubiecto aliquo dicuntur, ceu aliquis homo, aut aliquis equus. Nam *talium nihil eſt in ſubiecto, neq; de aliquo ſubiecto dicitur.*

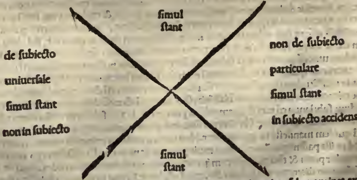
Cum ipſe poſuerit nomen hoc/in ſubiecto, meritò adiecit, dico/& genus hoc/quod in aliquo, cōplexus eſt/cū hoc eſſe in ſubiecto. Et deinceps reliquas differentias eius/quod eſt in aliquo/ſecernit: Nam multipliciter dicitur id quod eſt in aliquo, & minima ſumma/undecim cōplectuntur modi. Nam aliqd eſt in aliquo ueluti in loco, ut in licęo: uel ut in dolio/uaſeq;/ceu uinū in amphora: uel ut in tēpore/ceu res/ac expeditiones quę in Peloponeſo per gręcos/& hoſtes gerebātur/in hac olimpiade: uel ut pars in toto, ceu manus in toto corpore: uel ut totū in partibus: uel ut in genere ſpecies, ceu in animali homo, nam homo continetur in ipſo: uel ut in ſpecie genus, nam ſpecies participat genere, ceu homo animalis eſt particeps: uel ut in fine, ceu in domo omnia in bono conſiſtunt: uel ut in materia forma/ut in ęre forma ſtatuę: uel ut in mouente, uel ut in principe ea quę ad principatum attinent: quale igitur ſignificatum huius ꝙ eſt in aliquo/cōpetit ſubiecto. Vt igiť Diuus Iāblicus uidetur dicere, illud eſt ꝓprium huic/eſſe in ſubiecto: qđ eſt uelut in materia, dicit autem hoc/quum ſibi uideať Ariſt. ſequi. Nam ipſe in quarto libro de generali auſcultatione/indicans ſignificata eius/qđ eſt in aliquo, illud qđ eſt uelut in materia una/ſimulq; cum illo quod eſt in ſubiecto/cōiunxit, dicens. Item uelut ſanitas in calidis/& frigidis, & prorſus uelut forma in materia/ſm unam cōmunem (ut uideť) uim informādi id qđ ſubiicitur, qui Iāblicus accipit eādem uelut unū: ¶ Sed eſt undecimū ſignificatum eius/qđ eſt in aliquo. Nam ingens diſcrimē eſt inter id quod eſt in ſubiecto, & id qđ uelut in materia eſt. Nam qđ eſt in ſubiecto/in ſubſtātia eſt, & uelut in ſubſtātia: quæ quidem cōpoſita eſt ex materia/& forma/& naturali ſubſtātia At forma in materia eſt/uelut in ipſa informi/& parte ſubſtātiæ. Item illud quod eſt in ſubiecto/accipit eſſentiam/exiſtentiāq; à ſubiecto, forma autem dat materiæ eſſe/ſiue eſſentiam. Item id quod eſt in ſubiecto/non compleret ſubſtātiam compoſiti, ceu ſignificat definitio eius, ſed illud qđ eſt in materia/compleret. Item dico ꝙ illud quod eſt in ſubiecto/eſt accidēs, & ſub uno quodam nouem ꝑdicamentorum eſt. At formam ſpēmq; intelligemus eſſe cōpoſitum/& ſubiectum. Item cum Ariſto. hic accipiat illud eſſe in ſubiecto/quod eſt ſenſibile, & hoc aliquid, certè nō diceret illud quod eſt in ſubiecto/eſſe id qđ eſt in materia. Nam hoc aliqd/& hoc/nec prorſus materie cōuenire putat. Nam etſi dixerit in libro naturalis auſcultationis/materiā eſſe ſubſtātiam, tamē illam nō dicit eē propriè ſubſtātiam. At in hoc libro/uocat primā ſubſtātiam cōpoſitum/& ſubiectum. Sed qd multis moror? ipſe etiā Iāblicus, ꝓceſſu operis/annotauit aliud eſſe ſignificatum illius/ꝙ eſt uelut in materia, & aliud illius qđ eſt/ut in ſubiecto. Sciēdū aūt eſt/ꝙ in quarto naturalis auditus/hoc qđ eſt in aliquo/in octo modos Ariſt. diuiſit, & de illo qđ eſt uelut in tempore, nec prorſus mētionem fecit, quod forſitā fecit, qa nōdum aliquid de tēpore dixit. Item copulās id qđ eſt in ſubiecto/cum eò qđ eſt in materia, etiam id quod eſt in uaſe, & id qđ eſt in loco coniunxit, qa nōdum differentiam dixit. Cū ergo illius qđ eſt in aliquo/alia ſint, quæ uelut partes illius ſunt in quo ſunt, ut ꝓpriè pars totius, & ſpēs generis. Nā genus/uel eſt pars/uel ut pars, ſciunxit Ariſt. id qđ eſt uelut pars in toto/ab eò qđ eſt in ſubiecto, ſed neq; ſolum partē, ſed etiā genus cōſtructiuum ſpeciei. Nam genus cōpleret illius ſubſtantiam, ſed non alicuius cōpoſiti, ceu forma cū materia ſit pars compoſiti, ſed nōnulla quæ ſunt in aliquo (cū non ſint partes) ſeparātur ab his in quibus ſunt, ceu ea quæ ſunt in loco/& in uaſe/& in tempore, licet ea quæ ſunt in fine/aliter ſe habeāt. Nam cū ab eo bono in quo ſunt/exciderēt, certè nō haberent in quo ſubſiſterent. Sunt tamē q̄dam uelut mouens/& motum. Etenī ſubſiſterent ea quę ad principatum attinent/ſine principe. Et ob id ſeparauit id qđ eſt in ſubiecto/ab iis prioribus modis/qui

bus ſunt in aliquo per hæc,non uelut pars exiſtẽs,& à poſterioribus,per hoc impoſſibile eſt eẽ ſine eo in quo ſunt.¶ Sed aliqs forſitã diceret/q̃ totum in partibus exiſtẽs/non eſt uelut pars in toto,neq; ſeparatur à partibus ſuis,& ita erit ut in ſubiecto.¶ Sed ſoluit/qa cũ dicit in ſubiecto,in aliquo dicẽs,& nõ in aliqbus,quo ad hoc ſeparauit,hoc.ſ.eſſe in ſubiecto,à toto.Nam totũ eſt in partibus/& nõ in aliquo,ſed in aliqbus.Dubitãt aũt Lucii ſectatores/contra ea ubi dicit/q̃ in ſubiecto dicit/nõ uelut pars eſt.Nã ſi ea q̃ cõplent ſubſtãtiã,inqunt,ſubſtãtię ptes eſſe dicimus,& complent ſimpliciter corpus ſenſibile, color/figura/magnitudo/& ſimpliciter/q̃litas/& quantitas. Nam coloris/& figurę expers corpus nõ erit.Eqdẽ huius corporis/ceu niuis/albedo/& frigiditas/ſunt.Nã neceſſe eſt de duobus alterũ, uel dicere hęc nõ eẽ in ſubiecto,uel nõ rectè negari ea q̃ ſunt in ſubiecto nõ eẽ/uelut ptes.Equidẽ ea q̃ ſunt aliquo mõ in ſubiecto/poſſunt dici pſus cõpletiua.Nõ eni Socratis forma in ſubiecto eſt Socrate,ſed ſi qdẽ aliq̃ ſunt in ſubiectis ipſis:ea pfecto ſunt,q̃ iã pfectis ſubſtãtiis extriſecus aduenĩũt.Sed hãc dubitationẽ Porphyrius ſoluẽs,inqt,duplex eẽ ſubiectũ/nõ ſolũ apud Stoicorũ ſectatores,ſed apud ẽt ſeniores Nã ipſa materia q̃litatis expers, quã potẽtia ens Ariſto.uocat,eſt primũ ſignificatũ ſubiecti,& ſcd̃m eſt id q̃ cõiter eſt q̃le,uel qd̃ pprie ſubſtat. Nã ęs/& Socrates ſunt ſubiecta/iis q̃ aduenĩũt eis/& pdicant de ipſis.Plura igit,inqt,eorũ q̃ aduenĩunt quo ad primũ ſubiectũ ſunt in ſubiecto,uelut oĩs color,oĩs figura,& oĩs qualitas/ ſunt in ſubiecto, in ipſa materia prima,ſed non ut partes eiuſdẽ,& ea quę nequeunt ſine ipſa eſſe. In ſecundo autem ſubiecto/non omnis color,neq; omnis qualitas eſt in ſubiecto,ſed quãdo non cõplent ſubſtantiam. Porrò albũ in lana eſt/uelut in ſubiecto,ſed in niue nõ.uelut ĩ ſubiecto,ſed uelut id q̃ cõplet ſubſtantiam/ut pars,& ſubiectũ magis eſt/cum ſubſtantia. Similiter & ipſa caliditas que ignis pars eſt, ſed ĩ ſubiecto eſt in ipſo ferro,quia aduenit/& recedit à ferro/ſine ferri interitu. Ariſtote.igitur hoc in loco/accipiens ſubiectũ ſecundo modo dictum .ſ. ut eſt cõpoſitum/ & indiuidua ſubſtantia,qd̃ neq; in ſubiecto eſſe inquit/neq; de ſubiecto aliquo dici,meritò oẽ id qd̃ non dicit de ipſo ſubſtãtialiter,ſed more accidentis in ſubiecto eſſe aſſeruit, ceu caliditatẽ in ferro, quod ſi ea quæ cõplent ſubſtantiam alicuius,ueluti ignis caliditatẽ ignis partem eſſe diceret,tamen hæc ſunt quoq; in ſubiecto/quod eſt expers q̃litatis/& materia prima eſt.Sed ipſe puto contra hanc ſolutionẽ conſentaneũ eſſe dicere,quod ſi in ſubiecto id ſolũ eſt/q̃ aduenit/& recedit à ſubiecto,itaq; in his duobus modis non eſt cõplexus omnia prædicamẽta.Nam ſi non eſſe in ſubiecto ſubſtantiã ſignificat,& in ſubiecto non omnẽ qualitatem,ſed ſolam illã quæ extrinſecus uenit,igitur non omnia genera erunt cõpræhenſa.¶ Vel oportet dicere/quod non ipſę qualitates quæ extrinſecus adueniunt,ſed illæ quæ cum ſint partes ſubſtantię/ſunt ſubſtantię,& ſub ſubſtantia cõpręhenduntur.Nam ſm Ariſto.partes ſubſtantiæ/ſunt ſubſtantiæ,& forſitan ob id ſubſtantiã non dixit eſſe ſubiectũ,ſed non in ſubiecto,ut etiam tales qualitates cõpręhenderet.¶ Sed quidã dubitãt etiã de bono odore pomi, atq; de thure/& his quę cum cremãtur/exhalant/atq; odorẽ emittunt.Nam ſuauis/bonusq; odor/cum ſit accidens, egreditur tamen ex pomo/& thure/cæterisq; incenſis/& emittentibus odorem in aerẽ/& in ueſtes,& mellis dulcedo in totũ melle cõmixtum,atq; allei,& raphani, cum iam hęc in uentre alterata ſunt,prauus odor fętoruè fit/his qui colloquiũ habent.¶ Sed ſcire oportet/q̃ Ariſt.non dixit impoſſibile eſſe,ut ipſe odor/ uel fętor non poſſit ſeparari ab eo in quo erat , ſed ab eo in quo eſt. Nam etſi ab aliquo ſubiecto deflecteret,cum uniuerſum ipſum ſit continuum,uel ſm tactum,uel ſecundum unionẽ/poteſt in aliis ſubiectis ſeſe recipere; cum nullum interſtiti.ideſt uacuum adſit. ¶ Et quomodo qualitas extra ſubſtantiã migrabit? Nam hoc modo erit ſeparabilis natura,& emigrans in uiciſſitudine ſubiectorũ fit.¶ Forſitan igitur melius eſt dicere/quod omnis bonus odor/& omne tale accidens/cum propria ſubſtãtia eſt,& nunquã ab eadẽ diſtrahitur/& ſeiungitur, & quod interdum ſubſtantia cũ rara fit,in amplũ ſeſe porrigit,& in aliis ſubſtãtiis diſſeminatur/& interſpargitur:aliquando aũt ea quæ ſibi cõtinua ſunt/in ſeipſam tranſmutat,pſertim ea quæ apta ſunt pati, quod quidem manifeſtè in igne uidetur.Non enim ſcintilla ex principio omnem materiam abſorbet,ſed ex illa paſſim/paulatimq; ignis multiplicatur/ac maior fit.Ex pdictis ergo nũquã patet,qd̃ bonus odor pomi/& thuris incẽſorumq; corporum/emittẽtium ſuauem odorem/cũ ſit id qd̃ cõplet ſpẽm,non diceretur eſſe in ſubiecto:quod cõpletur.Quod uerò aliqua ſubſtãtia ſimul cũ talibus odoribus bonis deferat,indicio ſunt pomũ/cum redigitur in marcedinẽ/& rugoſitatem, & inc enſa corpora/quæ cũ emittunt odorẽ abſumuntur.¶ Sed quõ inquit/non etiam indiuiduæ ſubſtãtiæ/ceu Socrates Plato/non ſubibunt rationẽ eorum q̃ ſunt in ſubiecto,& erunt accidentia? ſiquidẽ Socr.in aliquo ſit,nam in loco/& in temporę eſt,& non ut pars,& impoſſibile eſt ut ſit ſine loco/& tempore.Nam etſi locũ mutaret,prorſus in alio erit,ceu de bono odore dicebatur.¶ Sed hãc dubi

tationem de loco Boethus ſoluere uidebaẗ/dicens ea quæ mouenẗ/non eſſe proſus in loco,ea ui/
delicet/quæ quatenus mouentur/fiunt in indiuiduis ſuis:quod uerò nō fit/nō eſt in loco,ceu neq;
uniuerſum/eſt contentū/in ipſo uniuerſo continēte, ſiquidē ſecūdum partes in loco particulari ſit:
nam extra uniuerſum/nihil eſt.Nam hoc demonſtratū eſt/in libris de motu. Simili/atq; eadē ratio/
ne non erit quippiā in tēpore particulari.Nam cum cōtinuo tempus fluat,ſemper aliud/atq; aliud
eſt:quare ſi quippiā in tēpore eſt,profectò in tempore uniuerſali eſt.Sed hoc etiā Boethus ſoluēs/
inquit,primo quod apud Ariſto.tēpus uniuerſale non eſt,quod ſi eſſet,certè nihil erit. At Ariſto.
id quod eſt in aliquo/aſſeruit eſſe,quare id quod eſt in aliquo/non poteſt eſſe in aliquo uniuerſale.
¶ Sed facillimè tales dubitationes ſoluerentur,ſi huic ꝓpoſitioni/in/coniūxerimus in exiſtens.Nam
accidens inheret ineſtq; ſubiecto, ſed quæ ſunt in loco/uel in tēpore/nō dicerentur ineſſe.

Si autē aliquis ſub id quod eſt in aliquo/ per eandē rationē exi/ ſtimaret cōprẹhendendum eſſe/ etiā id q; eſt uelut forma ī materia, quia illud quod eſt in materia,nō eſt ut pars eius, & eſt iſeparabilis ab ipſa.Sed dictum eſt prius/quod impræſentia Ariſto.accipit illud quod eſt in aliquo/uelut in cōpoſita ſubſtā/
tia,de qua uerū eſt dicere ſubſtantia/& hoc aliquid. ¶ Sed inquiſitione dignū eſt/cur poſt uniuerſa
lem ſubſtantiā/ordinauit particulare accidens,& nō aliquod uniuerſale/neq; ſubſtantiā.Nam ſi de/
ſcripſeris ī quadrāgula figura,certè uniuerſalia ſupra ordinabis/& particularia deorſum.unde nec
in longitudine,nec in latitudine,inuenies ipſa coordinata eē,ſed angularia e regione eſſe.Huius ue
rò cauſa eſt,qa omnis diuiſio ſi debet habere cōtradictionē , cuius partes ſimul accipi nequeāt, fieri
debet ſecūdum cōtradictionem. Hic autem eſt conuenientior acceptio, quoniam ſi affirmatiuum
opponitur negatiuo,ſcilicet de ſubiecto/ei q; non eſt de ſubiecto,& negatiuum affirmatiuo/oppoſi
tum facies, ſcilicet non de ſubiecto/ ei quod eſt in ſubiecto.

Quod uerò illud de ſubiecto dicitur,& in ſubiecto eſt,ſic accidēs uniuerſale nominet,ex dictis
conſtat.Poſtremò ſciendum eſt/quod in his omnibus poſuit Ariſto.uniuerſalia/perinde atq; ſubſi
ſterent,ut uniuerſalem ſcientiam,quam cōſtat eſſe uniuerſaliter in anima.Et paulo ante diuiſit ea
quæ ſunt in uniuerſalia/& particularia.Et forſitan Pythagoreos ſecutus eſt, à quibus doctrinam
decem quęſtionum accepit.

Simpliciter

Simpliciter aũt indiuidua, & vnũ numero: de nullo quidẽ ſubiecto dicunt, ſed quędã in ſubiecto eſſe nihil ꝓhibet. Nam aliqua grãmatica/eſt eorũ quæ in ſubiecto ſunt. ſed de ſubiecto nullo dicit.

Cum ipſe prius nominaſſet in ſubiecto/& de ſubiecto, opus fuit explicare quid ſibi nomina uelint, & quum prius indicaſſet quid eſt in ſubiecto, nunc qđ ſignificet de ſubiecto affert. Sed potius quid non ſignificat prius tradidit, deinde ſic quã uim habeat. Dicit igitur/qđ indiuidua/quæ differentiis nõ diuiduntur, & ob id nõ ſunt unum genere/neq; ſpecie, ſed dũtaxat unum numero, perinde ac unum habeãt eſſe cum numerãtur, de nullo ſubiecto dici: qꝑpè quę nõ habeant aliqđ ipſiſmet magis particulare, de quo prædicentur/tãquã de ſuo ſubiecto. Quod ſi nomẽ Socratis de ip̃o Socrate ꝑdicatur/tãquam de ſuo ſubiecto, tamẽ nunc de tali ꝑdicatione ſermo nõ eſt, ſed de illa in qua alterum de altero uniuocè ꝑdicatur, qđ quidem indiuiduis non ineſt. Cæterum/cũ dicat qđdam cõmune omni indiuiduo. ſ. non dici de ſubiecto, etiam diſcrimen addit. Nam etſi nõ de ſubiecto aliquo dicũtur indiuidua, tamẽ queunt in ſubiecto eſſe i. poſſunt eſſe accidẽs. Eqdem hoc non eſſe in ſubiecto cõſtat, qđ qdem eſt ſubſtantia. Forſitã quia ipſe primus hæc nomina poſuit, ne quis cum audiuerit non de ſubiecto, illico eſſe idip̃m in ſubiecto ſuſpicetur/exiſtimãs idẽ ſubiectum in utroq; intelligendũ eſſe, ob id inquit/quod non eſt de ſubiecto/ nihil ꝓhibet in ſubiecto eſſe. Nam aliud atq; aliud ſubiectũ eſt/in utroq; dicendi mõ. Quod ſi nihil ꝓhibet in ſubiecto eſſe, patet etiã quod nihil ꝓhibet in ſubiecto non eſſe. Nam particulare nihil ꝓhibet, ut ſit accidẽs/& ſubſtãtia.

Quando alterum de altero prędicatur, vt de ſubiecto: quæcũq; de prędicato dicũtur, hæc omnia etiam de ſubiecto dicẽtur, vt homo de aliquo homine prędicatur/& animal de homine, igitur animal etiam ꝑdicabitur de aliquo homine. Nam aliquis homo/& homo eſt, & animal.

Cum dixerit/quid non eſt de ſubiecto, nunc quid ſit de ſubiecto inqt, qa uniuocè/& in eo quod quid eſt ꝑdicari/eſt de ſubiecto dici, quod quidẽ fit, quãdo rationem diffinitiuã ſubiecti aſſignãtes/ per prædicatũ aſſignamus. Nam ſi quis traderet qđ eſt homo, dicet animal eſſe, quãdo igitur uelut de ſubiecto ꝑdicaretur, ceu homo, de Socrate. & de prædicato aliquid aliud prædicatur, & hoc ipſum nõ temerè/& fortuito, ſed uelut de ſubiecto/& uniuocè: ceu ſi animal de homine, & animal de Socrate ꝑdicabitur. Nam hoc quod nunc dicit Ariſto. erit primus modus primę figuræ, ubi mediũ cum ſit in maiori extremitate/uelut in toto, dicit̃ de omni minori extremitate. ⁋ Quidã ambigunt quo nam pacto quũ animal dicatur de ſubiecto/quod eſt homo, & genus de animali, genus nõ amplius ꝑdicatur de homine. ⁋ Sed ſolutio in prõptu eſt, quia & ſi genus prędicetur de animali, tamẽ de eo non ꝑdicatur uelut de ſubiecto, alioquin de omni animali prædicaret̃. Atqui nunc Socrates quidem animal eſt, ſed nõ genus. Nam genus non ꝑdicatur in eo quod quid de animali. Porrò interrogati quid eſt animal, reſpondemus nõ genus/ſed ſubſtãtiam aĩatam eſſe Non enim quõcũq; & quodlibet ꝑdicatum/uelut de ſubiecto ꝑdicatur. Porrò in hac ꝓpoſitione/ Socrates ambulat, ꝑdicatur qdem ambulat/ſed non de ſubiecto. Oſtẽdit igitur/qđ quidem dicebã, per id qđ impꝛ̃ſentia dicit̃, quid ſit de ſubiecto dici, quoniã eſt ꝑdicari uniuocè, etiam illud maximè docet, qđ de quocunq; ſubiecto aliqđ dicitur, & ꝑdicamentum in quod reducit̃, prædicatũ de eodẽ dicit̃. Nã ſi animal de homine qui eſt ſubſtãtia dicit̃, & animal reducit̃ ad ſubſtãtiã, etiã hõ ad ſubſtãtiã reducet̃. Et per hoc theorema/ſingularia/& quæ intellectu & ratione cõp̃hendi nequeunt/per ſua ſupiora in decem prædicamenta colliguntur, & rediguntur. Nam ꝙ Socrates ſit ſubſtãtia/nõ poſſumus planè perſpicere/niſi procedamus per multa/quæ ſemper uniuocè prædicantur de his/ quæ ſunt ſub ipſis. i. per ea quæ de ſubiecto dicũtur. Nam ſi Socrates eſt homo, & ꝑdicatum de hoĩe uniuocè/dicetur, quare & animal/& aĩalis prædicatum/uniuocè de Socra. dicetur, quare etiam aĩatum/& ſubſtãtia. ⁋ Sed ſi de ſubiecto dici/idẽ eſt cum eò quod eſt ꝑdicari uniuocè, quoniã & definitio ꝑdicatur de principali. (nam homo eſt animal rõnale mortale) ꝑfectò etiam definitio hominis de ipſo homine ſubiecto dicet̃, qđ ſi hoc admittit̃/uniuerſale non amplius ſignificabit̃ ab hoc/de ſubiecto dici. Vel ob id Ariſto. non ſimpl̃r dixit, quãdo aliquid ꝑdicatur ut de ſubiecto, ſed dixit quando alterum de altero ꝑdicaretur/ut de ſubiecto. At ea quæ ſignificantur à diffinitione/nõ ſunt altera à definito. Verũ aliqui idipſum dãnant. ſ. dici alterum ꝑdicatum/ꝙ ꝑdicatur de ſubiecto, Nam aĩal ꝑdicatur de homine/tãquã de animali, & color de albo/tanq̃ de colore. Et inquit Porphyrius/ꝙ duplex eſt animalis cõſideratio/atq; notio, alia qdem ordinati/& definiti, alia uerò inordinati/indeterminatiq;: prędicatur igit̃ indeterminatum de definito/& determinato, & hac ratione alterum eſt. Verũtamen Iãblicus inquit/ꝙ genera non ꝑdicãtur de ſubiectis, ſed altera per hæc. Nam quãdo di

cimus Socratem hoiem eſſe/nõ dicimus ipſum generalem hoiem eſſe,ſed participare generali:ceu dicédo uitem albá/idem eſt/ac ſi diceremus,racemos albos:cũ ipſa ſic uocetur/per relationẽ ad fructum.Sed de his Ariſto.diligẽter in metaphyſicis determinauit,nũc autem cõmunius utitur ſignificationibus,ceu etiá nos facimus/quádo dicimus diffinitiones cõſtare/genere/& differẽtiis, hoc in loco genus non ꝓpriè accipientes,ſed pro eo caſu/cuius explicatiuum eſt illud.ſ.participare generali.Sed ꝙ uelit uniuerſale eſſe id qđ de ſubiecto/indicauit dicens,indiuidua non dici de ſubiecto. Quod uerò oporteat ipm uniuocè p̄dicari,ſignificauit/indicauitq́, per hoc/& de eò ꝙ eſt ſub ipſis prædicari.Nam hoc ineſt p̄dicatis/atq; conuenit,quæ in quid eſt prędicantur.Illud autem ꝙ eſt in ſubiecto/certè in ſubiecto eſt,nõ tamen p̄dicatur de ſubiecto uniuocè,quippè non dicatur anima eſt ſciẽtia:quádo igitur idem in ſubiecto fuerit/& de ſubiecto dicetur.i.quádo fuerit uniuerſale accidens,duo ſanè ſubiecta ſpectanda ſunt,alterum in quo eſt,alterum de quo dicitur,illi uerò accidenti in ſubiecto tribuitur/& aſſignatur hoc.ſ.eſt,illi auté de ſubiecto aſſignatur illud ſ.dicitur,ſiue enim ſint uniuerſalia,ſiue in ſolo uerſentur intellectu,alterius erit tractationis/& facultatis/indagare.Quod tamẽ dicantur de ſubiecto/conſtat,nunc auté uelut exiſtentibus Ariſto.uſus eſt.Iteẽ perſpicuum eſt/quo differát ea quæ ſunt in ſubiecto/ab his quæ de ſubiecto dicunť,ſed repetať ẽt nunc,quoniá aliud eſt uniuerſale,& aliud ꝙ eſt in altero.Eqdem eorum quæ de ſubiecto dicunť, nomen/& ratio p̄dicátur de ſubiecto,ſed illius ꝙ eſt in ſubiecto/rõ nunquá prędicať,nomen uerò ſæpe prędicať,quáq̃ utrũq; ipſorum interdum cũ altero copuletur/& interdum nõ . Ná de ſubiecto/aliquádo eſt in ſubiecto/aliquádo autem minimè:& in ſubiecto/aliquádo eſt de ſubiecto,& aliquádo nõ eſt.Vniuerſalia auté/& genera/& ſpẽs,ſiue fuerint in ſubſtátiis/ſiue in accidentibus/propriè de ſubiecto dicẽtur,hoc auté indicauit etiá ipſe/dicendo ꝙ indiuidua/& unũ numero/nõ ſunt de ſubiecto.Sciẽdum auté/qđ Andronicus/& qdam alii/nõ ſolum p̄dicata in quid inqunt de ſubiecto p̄dicari,ſed etiá alia,ceu muſicus de Ariſtoxeno p̄dicatur,& Athenienſis de Socrate, & fortè illa quæcũq; aiunt eſſe p̄dicata de aliquo/illud ipm dicimus,ꝙ p̄dicamus.Nam dicẽtes Socra.ambulare,non dicimus Socra.ambulantem eſſe,ſed Athenienſem & Philoſophum eſſe dicimus,& quæcunq; de his prædicantur/dicentibus nobis hæc eſſe illa,& de ſubiecto dicentur.Ná ſi Socra. Philoſophus eſt,& Philoſophus eſt ſciẽs,erit etiá Socra.ſciẽs.Itẽ ingt ſi corpus albũ/& album color,erit etiam corpus color.Vel albũ duo ſignificat,qualitatem.ſ.& coloratum,qđ quidem de corpore prędicatur.Nam corpus non eſt albedo,ſed de qualitate coloratum non prædicatur/ſed albedo:quare color non prædicabitur de corpore,ſed coloratum.

Diuerſorum generũ,quorum vnum ſub alio non ordinatur,differentię ſunt ſpecie diuerſæ,ceu animalis/& ſcientię.Equidem animalis differentiæ/cãpeſtre,bipes, volatile,aquatile.Scientię autẽ nulla harum,quippé non differat ſcientia á ſcientia,eo quod bipes ſit.Eorum verò generũ quorum vnum ſub alio ponitur,nil probibet eaſdem eſſe differentias.Nam ſuperiora de inferioribus prædicantur.Quare quot ſunt differentiæ quę prædicantur,totidẽ etiam erunt,quæ ſubiiciuntur.

In his dicendum eſt quid genus/quid ſpecies/quid differentia, & quá habitudinẽ habeant inter ſe,quo ad diuerſitatẽ/& conuenientiá.Genus igitur diciť multipliciter, ceu Porphyrius indicauit/& docuit in ſuis introductionibus.Impræſentia aũt omittatur.Genus eſt quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie/in quid.Species auté eſt/id quod p̄dicatur de pluribus differentibus numero in quid.Differentia aũt eſt id quod p̄dicatur de pluribus differentibus ſpecie/in quale,ſed ea ſpecie differunt,quorũ unum ab altero/mutuò ratione ſubſtantię ſeparantur.Numero auté diſtát/quæcũq; curſu accidentiũ/proprietaté propriè ſubſiſtẽtię determinant/& diſtinguũt.Item in quid eſt prædicantur,quæcũq; in ratione q̃ explicat eſſentiá/& quid rei continentur/indicantia ſubſtantiale/& cõmune rei/quod diffinitur.Item in quale quid/ea ſunt / quęcũq; ſubſtátiale cum qualitate comprehendunt.Nam rationale non ſimpliciter qualitas eſt,ſed qualitas q̃ ad animal ſpectat.Vnde oportet differentiá ſeparare ſubſtantialiter/& ſm eſſe,& non per accidens.Ná & ſi hominis ſit nauigabile,tamen hoc non eſt eius differentia ſubſtantialis.oportet aũt differentiá eſſe partẽ ſubſtantiæ. Nam proprietaté determinat/circa ſubſtantiá ſeparabilem. Species auté/& differentia inter ſe diſcrepant/ut totum/& pars,quippè differentia conſtitutiua cõtineatur à tota ſpecie,ut ab homine rationale:interdũ quoq; pro tota ſpecie differẽtia dicitur,ceu ĩmortale/& mortale/ ꝓ diis & hominibus. Sed differentiarũ aliæ ſunt generum/aliæ uerò ſpecierũ.ſunt ergo generis cõſtitutiuæ/quæcũq; de omni dicunť,diuiſiuæ aũt/quæcũq; diuiſim de eodem nõ dicuntur,ſed ſimul omnes.Speciei uerò

differentię

differentiæ ſunt/ſpecificæ/& ſolæ,quarũ unaquęq; ſeparat/& diſtinguit ſpecies,contra unũquodq;/
quod contra diuiditur,ſed non ſumul omnes.Vt ergo ſpecies plures ſe habent ad unũ genus/ita &
plures differentiæ/ad uná ſpem conficiendá/concurrunt.Herminus auté/putat differentias cõpleti
uas/non eſſe appellandas differentias,ſed ſolas diuiſiuas: ſed quomodo differentiá dicimus ꝑdicari
de pluribus differentibus ſpecie,& ſpecié de pluribus differentibus numero?Nam ecce quędá diffe
rentiæ de una ſpeci: dicũtur,ceu leue de igne.Etenim alia leuia/ſunt leuia propter igné, & graue
quicquid eſt/ob ipſam terrá graue eſt,& uniuerſalr̃ extremæ/ultimæq; differentię/ſm unamquáq;
ſpeciem,ceu in homine mentis & ſcientię capax/de ſua ſpecie dicuntur.Item quędá conuertũtur cũ
diffinito. Item quædá ſpecies ſunt/quarũ unum eſt indiuiduum/ & illud eſt ſpecies:& quędá ſunt
in ſenſibilibus/quæ ſunt omnes ſempiternæ, ut ſol/ & luna/& aliorum unumquodq;:quædam in
generabilibus (ut narrant,) phœnix auis. quomodo igitur ſpecies de pluribus differentibus
numero prædicatur?Niſi hoc/& ſi non ſimul de indiuiduis exiſtentibus prædicetur. ſaltem ſe/
cundum ſucceſſionem de pluribus phœnicibus prædicatur. Sed in ſempiternis/ ſi non dicitur
ſpecies de pluribus/neq; ea compræhenditur ſub hac ſpecie, quæ modo inqritur/quæ indetermi/
nata eſt/ & in multis ſpectatur : ſed illa ſpecies quæ unum habet indiuiduum/ in materia ordi/
nata ſub tali collocatur.Nam illa ſi plura eſſent indiuidua,omnibus profectò ineſſet. Et uidetur
ꝙ talis ſpecies media ſit/inter indiuidua/& ꝓprias ſpecies,eò náq; quod ſingularia indiuidua exce
dit/indiuiduis ſuperior eſt,eò auté ꝙ in materia ſit,inferior eſt his quæ ſunt ꝓprię ſpecies.Verum
Porphyrius inqt.differétiam ut in pluribus/& ſæpenumero/dici de pluribus ſpẽbus/& non ſemp.
Iáblicus autem inquit.ꝙ etſi q̃dam differentiæ non de pluribus ſpeciebus dicunt̃,tamé ita ipſæ ſe
habent,ut quátum eſt in ſeipſis/de pluribus dicerẽtur:differétia autem magis ꝓpria inqt.& cogna
tior nature materiali eſt/quæ de una particulari ſpecie dicit̃,attamé etſi ita diſpoſita ſit, uim tamé
habet ſm ſuam rationem ſeipſam pluribus ſpẽbus impartiri.Quod ſi qdam alius euẽtus rerum/
quæ aptę ſunt ad recipiẽdum extẽſionem in multitudiné/non ſinit hoc fieri,certè nihil impedimé/
ti eſt hoc,quin ipſa differentia quo ad ſuam rõnem/pluribus ſeſe inſinuet,& accõmodet:cæterum
ad cõtextum.Diuerſa autem ſunt genera/& ſpecies/atq; differétiæ/quæ ꝑdicamentis differunt,q̃re
in unoquoq; prędicamento ſunt genera/ſpecies/& differétię.Et ea genera ſunt ſibiinuicem ordina
ta,quorum alterũ ſub altero eſt,ceu ſub animali uolatile.Ea uerò non ſunt ſibiinuicem ordinata,
quorũ alterum ſub altero non eſt ordinatum,ut animal/& ſcientia.Ná cum generũ/& ſpérum,alia
ſint genera ſolum,ceu quæcũq; ſupra ſeipſa genus non habent,ceu ſubſtátia:& alia ſpecies ſolum,
ceu ea quæ poſt ſeipſa nõ habent ſpecies,ut aquila,& alia intermedia his,ceu animal,auis, quæ ge/
nera & ſpés ſunt.Spés namq;/uelut habitudine ad ea quæ ſunt ante ſeipſa,genera uerò ſunt habi/
tudine/ad ea quæ ſunt poſt ipſa.Nam auis ſpés qdem eſt animalis,genus auté aqlę.Subalterna ue/
rò dicũtur/non quod utrũq; ſub altero tertio ſit,alioqui hoc mõ idem eiuſdé eſſet ſpés/& genus,
ſed qđ alterum ſit ſub altero tátum:ſed quádo neutrũ ſub altero fuerit,tũc nõ ſunt ſubalterna/ ceu
animal/& ſciẽtia.Nam utrũq; genus eſt,neq; ſciẽtia eſt animalis ſpés,neq; animal ſciẽtiæ. Cum igit̃
ſint diuerſa genera/& diuerſa intermedia inter ſuꝑmum genus/& infimam ſpém,atq; diuerſa ſuꝑ/
ma genera ꝑdicamentorum,quádo dixit diuerſorum generum,etiá genera ſuꝑma accipiéda ſunt,
tãquá diuerſa genera exiſtentia,& genera intermedia/quádo nõ fuerint ſubalternata,ceu animal/&
ſciẽtia.Etenim animal in ꝑdicamento ſubſtátiæ/poſt eam ordinat̃,& ſcientia in qualitate poſt eam:
igitur cum ſint diuerſa genera/& nõ ſubalternata.inqt.diuerſas eſſe differétias diuiſiuas/ & cõſti/
tutiuas.Nam animalis differétię/diuiſiuæ ſunt rationale/& irrõnale,uel uolatile/& pedeſtre,cõſti/
tutiuæ autem ſunt ſenſitiuum,quæ ſcientiæ nõ ſunt differétiæ,quorum unũ/ſub altero non ordi
natur.Eędem differétiæ ſupèrioris/prorſus ſunt cõſtitutiuæ etiá inferioris.Nam uniuocè ꝑdicã/
tur,differétiarum auté ſuperioris diuidentiũ/q̃dam ſanè ſunt cõſtitutiuę iferioris generis,ceu ani/
malis uolatile/cõſtituit auem, attamé nõ cõſtituit pedeſtre.Sũt autem q̃dam differétię,quæ ſimul
ſunt diuiſiuæ/& cõſtitutiuæ.Nam aialium alia ſunt quæ herbá comedunt,alia auté ſemé,alia car/
nes,quæ ſanè differétiæ ſunt/& ipſius generis auiũ.Præterea nõ dixit ſimplr̃ diuerſas differentias,
ſed ſpecie diuerſas,quandoqdem ſæpe & diuerſorum generum,ut aialis/& uaſis/eædem uideátur
eſſe differentiæ.Etenim aialium/alia ſunt quæ pedes habent,alia uerò:ſine pedibus Similr̃ & uaſo
rum,eędem quæ pedes habent ſunt lectica/méſa/tripes,& id genus,ſine pedibus uerò plura ſunt,
ſed hæ differentiæ nõ ſunt ſpecie eædem/ſed ſm ęquiuocationem.Ná pes animalis/& pes lecticæ/
non ſunt idem ſpecie.Nam ſm metaphorá tráſlationem uè/alterum ab altero dicit̃,cum ſolo nomi/
ne/& nõ re conueniant.Hoc quoq; ſciendũ eſt/ꝙ legendũ eſt diuerſorũ generum/& non etereo/

genorum. Herminus auté/uult eas differentias eſſe diuerſas ſpecie, quæ ſunt eorum generũ, quorum unum nõ eſt ſub altero/ſed diuerſa ſunt. Iccirco inqt. ſunt quædá genera/quæ nõ ſunt ſubalterna, tamen ambo ad unum reduci queunt, ut uolatile/& pedeſtre: quę ambo ſub animali redigũtur, & horum q̃dam differentiæ eædem ſunt. Etenim uolatilis alterum eſt bipes, alterum quadrupes/ut narraſ de gripho/& ſphince, ſilr & pedeſtri: ſed hæ differétię nõ ſunt eędé ſpecie/ſed genere. Nam primò ſunt animalis differentię. Vnde ob id inquit. quorũ unum nõ ſub altero/non ſimpliciter diuerſas, ſed ſpecie diuerſas differentias dixit. Eteni cum eędem ſint eorum generũ/quæ non ſunt ſubalterna, etſi eędem uideanſ, tamen ſpecie nõ ſunt eædem/ſed genere. Verũtamé (pace Herminii) Ariſt. diuerſa genera/& ea quæ nõ ſunt ſubalterna/ponit/nõ ſolum ꝓ his, quorũ unũ nõ eſt ſub altero, ſed etiá q̃cũq; ambo ad unũ non reducũtur. Nam ea ſunt diuerſa genera/q̃cũq; nullũ cõmune genus habét, ut ſunt diuerſa ſpecie, quæ nõ habent cõmunem ſpẽm, ꝙ cum conſtet ex exemplis, nõ eſt opus ꝓbare, neq; reddere cauſam. Eteni ſi ea ſunt ſimilia genere, quorũ eſt idem genus, profectò diuerſa genere erunt, quorum diuerſa ſunt genera. Atqui Porphyrius inqt/ob id dici diuerſorum generũ/diuerſas eſſe differétias ſpecie, quia ſpérum ſub diuerſis generibus/diuerſæ ſunt differentię. Ná diuerſa genera ſunt aial/& ſcientia/& aialis ſpecies eſt hõ, & ſcientiæ muſices, & horum diuerſæ ſunt differentiæ: quare dicet/ꝙ diuerſorũ generum/& nõ ſubalternatim ordinatorũ/differentiæ ſm ſpẽs ſunt diuerſæ, ſed melius eſt intelligere ſpecificas differétias, ut etiá ipſe Porphyrius ꝓcedendo in ſequentibus putat. Sectatores Nichoſtrati/in his culpát/& obiiciant uanum eloquium. Ná dicunt quis ignorat ꝙ ſcientia à ſciẽtia differat, nõ ſicut aial bipede/uel quadrupede/diſtinguitur? Sed his primò reſpõdemus/qđ ſi hoc manifeſtũ eſt, tamen nõ amplius illud ſimilr perſpicuum eſt. ſ. qđ ſubalternorũ generum nihil ꝓhibeat eaſdé eſſe differentias: eędé opus erat/ſimul de ambobus oppoſitis dicere. Deinde nõ uides/qđ Herminus diuerſa/& nõ ſubalterna nõ rectè acc ępit: cum putet ea etiá quæ nõ ſunt ſubalterna/poſſe ad unũ genus reduci: quare nõ erat ſermo in prõptu/& facilis, & ſi exépla rectè accępta efficiát ſermoné Ariſt. clarũ. Item aliud dictũ Ariſt. obiurgant/& criminãtur: illud uidelicet in generibus ſubalternis/ꝙ quot prædicati erunt differentiæ/totidem erũt etiá ſubiecti. Nam cũ aial/& rationale animal/ſint ſubalterna, quoniá animalis differétię ſunt rõnale/& irrationale: qũo ergo fieri poterit/ut rõnalis animalis/aliud ſit rationale, & aliud irrationale? Boethus autem cum dubitationi cederet/putabat hunc in modũ tranſcribenda/& uertenda eſſe uerba: quare quot ſunt differentię ſubiecti, totidé etiam p̃dicati erunt. Nam particularioris differentiæ/etiá erunt illius/qđ eſt magis uniuerſale, quæ ſunt uniuerſalioris cõtinentis particulare, etſi nõ eodem mõ uniuerſalr de prędicato/ut de ſubiecto dicanſ. Ná rationale de omni homine prædicaſ, ſed non amplius de omni animali, quádoq̃dem animalium ſint alia rationalia, alia uero irrationalia. Quod ſi ſcriptura hæc & cõtextus, ut iacet, manere debeat. inquit. attendédum eſt huic ſententię, nil prohibet eaſdem eſſe differétias. Nam hoc aliquádo coincidit, quippè mortale ſit animalis/& hominis differentia. Sed gratias agamus Boetho, q̃a principiũ ſolutiõis ſubiũxit. Nam cum animalis differétiæ/aliæ ſint diuiſiuæ, ceu animalis, aliud rõnale, aliud uerò irrõnale, ac mortale & ímortale: & aliæ conſtitutiuæ, ut animalis ſenſitiuũ/& ſuiipſius motiuũ: certè differentię prędicati/diuiſiuę, non oẽs inſunt ſubiecto, alioquin non eſſent oppoſitæ. Nam ſi rationale ineſt homini/certè irrationale non inerit, cõſtitutiuæ tamen p̃dicati differentiæ, etiam ſubiecto omnes inſunt. Nam ſenſitiuũ/& ſuiipſius motiuũ/intrinſecus homini/& aliis animalibus ineſt. Illud ergo/nil prohibet/dictũ eſt, quia non omnes differétiæ íſunt ſubiecto: ſed conſtitutiuæ/& diuidentiũ differentiarum/quædam ſunt proprię magis particulari/ceu rationale/& mortale/q̃ cum ſint diuiſiuę animalis/inſunt etiá homini: attamé non illę quę his opponuntur. Præterea ſunt amborũ differentiæ diuiſiuę/eędé generum ſubalternorũ, ut prius diximus. Etenim animalis/aliud eſt comedens herbas, aliud uerò ſemina, aliud carnes: quę etiá ſunt differétiæ huius generis. ſ. auis/quod eſt ſub animali. Verũtamen cum Ariſto. diceret cauſam/cur eędé ſint differentię, quia ſuperiora de inferioribus generibus prædicãtur, uidetur dicere, eaſdem eſſe differentias/q̃ ſunt ſuperioris conſtitutiuæ/& inferioris/& diuidétium, ut dicebá, proprias. Scitu dignum eſt, quod quũ dicat ſubalternorum generũ/nil ꝓhibere eaſdem eſſe differentias, tanquá de quibuſdá aſſerit/& dicit, & non ſimpliciter de omnibus: quando aũt dicit ſuperiora de inferioribus p̃dicari, & quot ſunt differentiæ prædicati, totidé eſſe ſubiecti oportere, tanquá de omnibus uniuerſaliter profert/& dicit nullá ipſarum excipiens, ná ipſe (ut dixi) hanc dubitationé ſoluit. Nam ſi ob id quia ſuperiora de inferioribus p̃dicantur/quot ſunt differentiæ p̃dicati, totidé & ſubiecti erunt, certè patet ꝙ non omnes ſuperioris erunt inferioris, ſed præſertim conſtitutiuæ/& earũ quędam quæ diuiſiuæ differentiæ ſunt. Iáblicus auté uocat

differentias

differentias generis cōſtitutiuas/generales, & diuiſiuas ſpecificas:q̄re ſi nullo modo fuerint/quorūdam generum differentiæ eędē,neq; eædem ſpecies,patet etiā ꝙ illa genera diuerſa ſunt inter ſe/& non ſubalterna. Si ergo decē prædicamentorū diuerſas eſſe differentias,atq; diuerſas eſſe ſpecies/ex vniuſcuiuſq; diuiſione oſtēſum fuerit,manifeſtū eſt,ꝙ diuerſa ſunt genera/& nō ſubalterna. Vtilis igitur eſt huius Theorematis ante ꝑdicamenta declaratio/ad ſermonē de prædicamētis,hoc quoq; indicant inſtantiæ,quas ferre cōſueuerunt:quod ea quæ ſunt ſub eodē genere diuiſit,ceu facere/& pati/quæ ſub ipſo moueri cōtinētur,uel ꝙ nōnulla genera prætermiſſa ſunt/ut ens/& unū. Attamē ſi diceret/ꝙ iſta genera nihil cōmune habent inter ſe, certè patet ꝙ neq; ens/neq; unū/neq; aliquid/ut genus,prædicatur de decem generibus, ſiquidem hæc omnia ab omnibus/uel ſingula a ſingulis/differant:& nihil commune inter ſe habeant.

Eorum quæ ſecundū nullam complexionem dicuntur, vnūquodq; aut ſubſtantiam ſignificat/aut quantum/aut quale/aut ad aliquid/aut vbi/ aut quando/aut poni/ aut habere/aut facere/aut pati. Eſt autem ſubſtantia quidē (vt ſummatim dicatur) velut homo/equus. Quantū autem/ vt bicubitū/ & tricubitū. Quale verò/ vt album/& grāmaticū. Ad aliquid/ vt duplū/dimidiū/maius. Vbi uerò vt in liceo/& foro. Quando/ vt heri/anno ſuperiore. Poni autē/ vt accumbit, ſedet. Habere verò vt veſtiri/armari. Facere autē/ vt incidere/ vrere. Pati vt incidi/& uri. Vnumquodq; autē dictorū ſecundum ſe/in nulla affirmatione, uel negatione dicitur. Ea autē quæ adinuicē/horum complexione affirmatio/uel negatio fit. Nam omnis affirmatio/& negatio, uidetur/aut uera/aut falſa eē. Eorum autem quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur nullum: neq; uerum/neq; falſum eſt, ut homo, album, currit, vincit.

Hæc ſequūtur etiam diuiſionem/quæ prius tradita eſt,in qua diuidebātur ea quæ dicunt̃ ſm complexionem,& ſine cōplexione. Nam poſteaq̄ diuiſæ ſunt/cōpoſitæ & ſimplices partes locutionis,ſeq̄batur/& cōſequens erat,ut doceret ad quot,& quæ genera ſimplicia referūtur. Verum alio mō hæc ſequūtur diuiſionem illā entium/quæ facta eſt ꝓximè in minima. Nā poſt ſectionem in minima,quibus minora ſumere nō erat,opus erat adiicere ſectionem/quæ fit in plura, in qua diuiſio in plura fieri nō poterat. Seq̄tur ergo illa,& præcedit ea quę dicenda ſunt,q̄a oportet eam cognitionem/quæ in figura/& tipo fit,ꝑcedere & prius aſſumi,q̄ exquiſita/& exacta cognitio ſumat̃: atq; cōſentaneum eſt/ut præcedat ſummaria cognitio/eam quæ fuſa/& ampla/enucleataq; tradit̃. Nam qui antea uniuerſalē/& ſummariam notitiam acceperit,facilius lōgè aſſequetur fuſas/& amplas explicationes. Cum ergo triplex ſit ſignificatio/eorū quæ ſine complexione dicūtur, uel ſecūdum ſolam appellationem,quādo dicimus ſubſtātiam:uel ab exēplis,quando dicimus,ceu homo/uel equus(nam hoc indicat uelut in tipo/& per ſenſum/eam deſcriptionem quæ apparet)tertio fit ſignificatio/ſm eam notitiam/quæ in promptu/faciliſq; eſt,& nondum arte tradita:ſed tendit iam ad exactam/& diligentē perfectionem. Ariſto.itaq; hoc in loco per nomen/& exēplū/indicauit genera,dicens. Eſt aūt ſubſtātia/ut in uniuerſum/& ſummatim dicat̃,ceu homo/equus. Quātum autem/ceu bicubitū/tricubitum/& in aliis ſimilr̄:de q̄bus notitiam(cū de unoquoq; diſputabit) nitit̃ explicare. Architas autem/cū primo docet nomen/& exēplū/ de unoquoq;,addit etiā & ſubiūxit ꝓprietatem de unoquoq;:ceu quum explicauit ſubſtātię nomen/atq; exemplum,adiecit ſimplr̄ oīa quæ per ſeipſa ſubſiſtūt. Nā prima ſubſtātiæ notitia/ſic aduenit tāq̄ ipſa primo noſcat̃ per ſe. Rurſus qualitatis nomen/& exēplum exponens,q̄a qualitates duplices ſunt,aliæ circa aīam,aliæ uerò circa corpus:nō omiſit ꝓprietatem dicendo ſimplr̄/q̄cunq; ſimul aliq̄bus inſunt. Nam cū qualitate tāquā ſimul exiſtente/& ꝑficiente ſubſtātiam/hæc ſimul intelligimus,& cōcipimus. Quātitatis quoq; nomen/& exēplum/ſm omnia genera cū feciſſet,ceu ſecūdum quale, ſecūdum inclinationē momentūuè,ſecūdum diſcretū,adiecit etiā notitiā facilem:dicendo q̄cunq; accidūt numero,uel q̄d ſignificat ſecūdum numerū. Item ad aliq̄d/adiecit ea quorū ſimpliciter unū ad alterū uiciſſim dicitur,& unū ſine altero intelligi non pōt/nec ſignificare. Item facere/adiecit actionem ſimplr̄/quæ fit circa aliq̄d ſignificando. Præterea pati/adiecit illud q̄d ab aliquo ſuapte natura aptū eſt trāſmutari. Item habere/addidit ea quæ ſimpliciter ſimul nō exiſtūt,neq; apta ſunt ſimul eſſe. Item appoſita/quæ habēt poni/ſignificat ſimplr̄ formationem corporis/aliquo mō ſe habentis. Vbi quoq; locum ſimplr̄ determinat,quādo tempus ſimplr̄ ſignificat. patet igit̃ ꝙ nō ſolam oſtenſionem hoc modo ſecūdum ſenſus,ſed etiā deſcriptionem ſecūdum intellectū/fecit. Verū quid dicemus de hac diui/

ſione/in generalia genera. Nõne diuiſio eſt? ſed qúo erit diuiſio/ſi neq; ut genus in ſpecies diuidiť,
neq; ut totú in partes? qppè non ſit aliqd cõmune decem ṗdicamentis? quale ens quidam putant,
uel quale aliqd diuidi in his, ſiquidem non æqualiter prædicatur de oibus/unde cum genus non
ſit ens, neq; differentias habebit/ſecundú quas genus diuidatur. Item neq; uniuerſaliter diuiditur
in partes. Non enim eſt quoddam cõmune collectum, quod diffinitionem hác ſuſtineat. Et pror/
ſus hæc non erunt uelut partes ſimilares alicuius/ cum diſſimiles ſint, neq; ut diſſimilares. Nam
ſiue aliquis dicat ens totú eſſe, ſiue aliquid/certè unúquodq; dicetur ens, & aliquid eodé modo, atq;
partibus diſſimilaribus/non conuenit nominari nomine totius. Sed núquid hæc diuiſio ſimilis ſit
illi partitioni q̃ in exercitu fieri ſolet, quando cohortes, cẽturię, manipuliuè inſtruũtur/& ſimul or/
dinantur in acié. ut quéadmodum turmæ manipuliuè ductor anteit/ita ſubſtantia ṗcedat ſubſtan/
tias/& aliorú unúquodq; ſm ſuam multitudinem? Sed hoc continuationé/& habitudinem adinui
cem rectè diſpoſitionis tollit, ſiquidé hoc modo nullá cõmunitaté primis generibus/relinq̃remus.
Melius ergo eſt differentias generú determinari/atq; ſeparari/ſm quaſdá primas proprietates. porrò
quatenus circa ſubſtátiá ſunt accidentia, & in ſubſtátia ſubſiſtunt/& ad ipſam coordinátur, eatenus
aſſimilandú eſt ea illis/quorum unú ab alio dependet/& coordinatur. Hæc igitur Iamblicus putat,
Herminus aút inquit. ꝙ hæc non eſt diuiſio/neq; partitio, ſed enumeratio, quoniá neq; totú eſt ſu/
pra ipſa, neq; ut genus, neq; alio mõ totum. Sed ad ea q̃ Iamblicus ait, ſuiſmet uerbis reſpõdeamus:
quia illud ab uno non eſt accipiendú à ſubſtantia, alioquin non numerarẽtur decé prædicamenta,
ſed nouem: proinde magis eſt dicendú/ꝙ prædicamenta ſe habẽt ab ente, qđ quidem hic ſępe nu/
mero dictú Ariſto. uult in decem ṗdicamenta diuidi. Et meritò/quádoqdem de dictione ſignifica/
tiua hic ſit intẽtio, ſed in metaphyſica. inquit. decem uelut ab uno ente in ordine deduci, in quo or
dine primú locum tenet ſubſtátia, & circa ipſam gradatim alia quæ coordinanť. Herminus autem/
uideť ambiguitatem quádam ciere, num tot ſint genera. Sic auté ſcribit, ob id ſi eorú quæ dicútur
ſolum ſunt ſignificationes/totidem ṗfectò erunt prima genera, totidem etiá pręlicaméta: quod ſi
alia fuerint pręter hæc, certè neq; ſermo illa reiiciet/repudiabitq;. Sed pace Hermini ubiq; Ariſto.
hac multitudine generú utitur, & nõ addit, neq; aufert, ſed ſemp diuiſionem in decé ſtatuit/& de/
cernit, ceu etiá eorum collectionem/ad q̃tuor redegit. Verum pleriq; alii ſunt/qui de ipſa diuiſiõe
dubitarunt, accuſantes per ſe diuiſioné in tátam multitudiné, ut Athenodorus/in eo libro qué in/
ſcripſit cõtra pręlicamenta Ariſto. ubi nil aliud nititur/quá inueſtigare diuiſionem in tátam mul/
titudinem. Ité Cornutus/in his quæ cõſcripſit in Athenodorú/& Ariſtotelem, & Lucius/Nicoſtra
tusq;/ceu in alia omnia ferè, ita etiá in diuiſionem inuecti ſunt. Porrò ſumenda ſunt obiecta/& cõ/
tradictiones in terminis determinatis/qui tripliciter eas diſtinguant. Etenim alii accuſant/& obiur
gant hác diuiſionem/ueluti ſuperfluá, alii uero ut mácam/& mutilatá dánant. Tertii aút ſunt/q pu/
tant Ariſto. alia genera/pro aliis introduxiſſe. Extiterút quoq; nõnulli/qui etiam plura alia obiece/
runt Ariſt. alii ſimul dánarunt defectú/& abundátiam, alii autem ultra hæc/adiecerút etiam ṗmu/
tationem generú. Porrò dicantur q̃dam dubitationes de unoquoq; genere, & ſolutiones ad ipſas q
bus cõtradictionem percipiemus, ne lõgiores ſimus/cú in eas inuehemur. Dicút ergo hi qui ſuper
fluitatem cõfutant/& obiiciút, ꝙ nõ rectè ordinauit ipm facere/cõtra pati. Ná oportebat unum cõ/
mune genus/utriſq; aſſignare/ꝙ eſt moueri: ad quos reſpõdendum eſt/qđ efficiens q̃tenus efficit/
non moueť, ſed facit moueri/ipſum exiſtens imobile, qđ ſi aliqua efficientia inſenſibilibus mouen
tur/certè per accidens moueuť/ ea de cauſa, qa duo principia in idem concurrunt. ſ principiú agen
di/& principiú patiendi. ¶ Sed forſitá oportebat de ipſo agere & pati/ambigere, qúo non reducanť
ad pręlicamentum ad aliquid. Nam agens in paſſum agit, & patiens à faciente patitur. ¶ Niſi ſcdm
hunc coaptationem reducanť ad prædicamentú ad aliqd, tamé ſcdm actionem/& paſſionem/ aliam
naturá habent, & faciunt alia genera. Etenim in aliis quæ ſunt ad aliquid, ut pater/& filius/eadé ut
per ſe ſubſiſtũt/reducunť ad ſubſtátiam, ſed ſm habitudinem ad pręlicamẽtú ad aliqd. ¶ Sed qúo
poni non eſt ipſum pati. Item qúo ipſum habere/nõ eſt ipſum facere? ¶ Niſi quia poni non eſt ma/
gis paſſio/q̃ actio, nam poni eſt ſedere/ac ſtare, quocirca poni accipiť in prædicatione nõ ſm ipſum
pati/neq; ſm agere, ſed ſm ꝙ collocatur in alio. Eodem quoq; modo/habere nõ accipiť ſm ipſum
facere. Nam armari/uel indui ueſte/nihil minus eſt q̃ pati, ſed accipiť ſcdm ipſum circũcingi & po/
ni. Porrò alii alio modo accuſant/& culpát ſuperfluitatem. ná Xenocrates/& Andronicus/ uidétur
omnia cõphendere ſub per ſe, & ad aliquid, perinde ac ſuperfluú ſit apud eos tátam multitudi/
nem generú afferri. Alii uerò ſecant/& partiútur omnia in ſubſtátiam/& accidés, & hi uidentur ali/
quo mõ idem aſſerere/cum prioribus/qui aiunt accidentia eé ad aliquid, qppè quæ ſemp ſint alio/

rum,& ſubſtātiam per ſe. ¶ Itaq; cōmuniter reſpondendum eſt ad utrūq;/quod hi qui in pauciſſi/
ma ſectionē Ariſtotelis ſectantur,impfectè ipſam attigerunt:omittentes uniuerſale/& particulare.
Itē accidentia/quorū multa genera tollunt,& redigunt in unum pdicamētum accidētium/q; eſt ad
aliquid,qa accidentia ſunt alterius,(ut īquiūt)& ea ſola pprie ſunt ad aliqd/quæ alterius ſunt.Q đ
ſi ob id/quia qualſcūq; ſunt alicuius,ad aliquid ſunt,etiā ea quæ ſunt per ſe,erūt ad aliqd.nam So
crates eſt ſophroniſci,& ager poſſeſſoris:ſi ergo hoc mō etiam accidēs referimus ad ſubiectū/nimi/
rum nō eſt,quādoqdem accidentis natura ipſa ppria/per ſe ſit.Item materia/& ſubiectū ipm/ſcdm
hanc rōnem/eſt ad aliquid. Eqdem quatenus principium/per ſe eſt Hoc igitur mō Porphyrius.&
Iāblicus dicunt/& ſtatuūt.Niſi forſitā eſſe alterius/& ad aliqd accidenti cōpetant,quatenus accidēs
opponitur ſubſtātie/quæ per ſe/& ſeipſa eſt.nā huic per ſe opponiť ad aliqd,& huic ſeipſo opponiť
id.ſ.alterius,qđ etiam Ariſt.indicat/aſſumens eādem diuiſionē/ſectionemq; in duo.Porrò ille forſi
tā rectè dicere habet,qđ Ariſt.rectè diuiſit plures accidentis pprietates/nullam excipiens,qa id qđ
eſt in ſubiecto/& quæ ſunt circa ſubiectum/diuidit,qđ qdem accipiebant qdā,& ita contra diffi
nitū ſubiectū/ponūt ea,q̄ ſunt indeterminata/circa ſubiectū.Cæterū qui aſſerūt diuiſionē mancā eē
(ceu Nichoſtratus)inquiunt hāc eē cauſam,qa ipſi facere/ponūt oppoſitū eē ipm pati,ſed nō ponūt
ipſi hrē/oppoſitū eſſe/ipm hri ¶ Niſi oportebat dicētes hæc/aiaduertere,qđ ipm hri icidit in pdica
mētū poni/nam definitū.nā cū aliqs habet ſcutū,etiā ſcutum habetur circūponi in eò qui habet,igiť
haberi eſt poſitio.Sed Lucius ingt.cur cōiunctiones ptermiſit,quādoquidē/& coniūctiōes ſint di
ctiones ſignificatiuæ.Eqdem non ſunt expertes ſignificationis. ¶ Niſi qđ nō eſt principalis ipſarū
ſignificatio,ſed cōſignificat,quēadmodum etiā conſueuimus duplices coronidas deſcribere,q̄dam
nāq; ſignificat aliquid/ſimul cū his quæ ſcribūtur,ſed ipſæ per ſe nil ſignificāt.Etenim cōiunctio/
nes cum aliis partibus orationis/ueluti collę ſimile ſignificāt.Tertio coniūctiones non ſunt orōnis
elemēta/ſed ſiquidem fortè locutionis partes ſunt.Nam neq; colla eſt pars chartæ:igiť neq; coniū/
ctiones partes ſunt,ſed ſolū pſ runť.Itē dicēdū eſt/qđ quāq̄ cōiūctiōes ſignificēt,& ſignificare lo/
quēdo cōcedanť,tñ ſignificāt ſm coordinationē/& cōplexionē.At nūc ſermo eſt de his,q̄ ſine com
plexiōe ſignificāt.Pręterea ingrūt ubi ēt articuli ordinabunť,& nos dicimus/q; de his eſt eadē rō.
Etenī uelut coniūctiōes ſunt genera cōſignificātes.ſ.maſculinū/& fœmininū indefinitè Nam qđ eſt
non ſignificat,iccirco à quibuſdā indefinita uocantur. Item negationes/& priuationes atq; diuerſi
uerborum modi/ubi ordinabūtur? Niſi Ariſto.ad hoc reſponderit/in cōmentariis,ubi q̄ ad memo
riam reuocanda ſunt,docet.Etenim in his methodicis regulis/ſuè/addiſcendi/& in cōmentariis ante
dictis/atq; in diuiſionibus/& in altero cōmentario/ quē inſcripſit de his quæ circa dictionē,qui etſi
non uideatur eſſe proprius & ab Ariſto.editus,tamē eſt alicuius uiri oīno ſtudioſi/eiuſdem ſcholę:
qui cum in his uoluminibus/etiam pdicamenta addat,ſubiungit. Dico autē eas quarum doctrinā
cum caſibus/modis/negationibus/& priuatiōibus/ & indefinitis/coordinauit.Eſt igitur eiſudē prę
dicamenti/exui ueſte,& ueſtiri.Nam uniuerſaliter/in his habent eſſe negationes/& priuationes,qđ
entia tollunt,meritò etiā ad illa reducūtur/in quibus habitus ſunt/& affirmationes Pręterea inſtāt/
quomodo unū/& unitas/ atq; punctum/non cadunt extra prædicamēta.nam neq; quanta ſunt,ut
ipſis uidetur,neq; cōtinua ſunt cum ſint impartilia/& īdiuiſilia,neq; diſcreta,nam oē quantum cō/
uenit eē uel ɔtinuū,uel diſcretum,& ſi diſcretū eſt/uel impar/uel par, uel ut principiū numeri,uel
ut metrū/ordinabitur in pdicamento ad aliquid, ut etiā Alexandro uidetur. Si autem duplex eſt
numerus/alius corporeus,alius uerò incorporeus,erit etiā (ut Boethus diceret) & unitas duplex/
alia quidē ſubſtantia in intellectuali numero,hoc autē etiam Ariſto.uidetur,alia autem ad aliqd &
quātitas.Poſtea quoq; Boethus ait,niſi forſitā melius ſit dicere/q; ſit quāta,nam ut albedo ſe habet
ad album,ſic & dualitas ad duo.ſi ergo ambo illa ſunt q̄lia,& hęc erunt quāta,proinde contradicūt
Alexandro,qui dicit fieri poſſe/ut ponatur unitas eſſe pars quāti.& ob id numerat eam in quātita/
te,nā numerus eſt multitudo/unitatibus conſtans.Qui ergo cōtradicunt Alexandro/dicūt unitatē
eē initiū numeri/ſed nō partē.Eqdē ubiq; alterū eſt pricipiū eē/& id cuius eſt pricipiū,ceu ēt pūctū
eſt principiū dimēſionis/& nō eſt dimēſio.Sed ſi hæc ſunt principia,certè ad aliqd ſunt,quādoqui
dem cuncta quæ habent naturā propriam ad aliquid,habent etiā eſſe ad aliquid, ceu pater qui eſt
homo/& ſubſtātia,qui etiā quo ad id quo pater eſt/ad aliquid eſt,oportet porrò & in his dicere/qđ
quātum principia ſunt,ad aliquid ſunt.Niſi forſitā duplex ſit principiū,alterum coordinatū/alterū
uerò dependens/& extriſecū.Coordinatum ergo in eodē genere eſt/ubi mediū/& finis,ſed extrinſe
cum forſitan eſt in eodē genere:nam ſi unitas eſt extrinſeca numero/qui cōſtitutus eſt in eodē erit
genere/q; conſtituitur/& diſcretū eſt.Etenim ſpecies/cum ſit cōſtituta/& diſcreta/etiā nomen colle/

ctum/& conſtitutũ eſt. Vel(ut Stoici dicunt) nomẽ cum ſũmatim ſignificet, & diffinitio diſtinctè, profectò in eodẽ erunt genere/nomẽ & diffinitio: ſicut etiã materia/& forma,cũ ſint principia ſubſtantiæ cõpoſitę,etiã ipſę ſunt ſubſtantiæ,& ſi hic aſſumptę non ſint. Eadẽ quoq; de puncto ambigere/& diſſoluere/(ut exiſtimo)licet,ſed melius dicunt uulgatiores expoſitores,qui unũ ob id prętermiſſum eſſe in pdicamentis aiunt,quia eſt æquiuocũ/ceu ens. At æquiuocorum/non eſt determinata diuiſio,neq; in genus reductio. Tertii deinceps pmutationem dãnant/dicentes alia genera pro aliis accæpta fuiſſe,quãdoquidẽ oporteat ſumere motũ loco agere/& pati. Nam fieri nequit/ut in aliud genus motus redigatur,neq; aliqd aliud genus ipſius/de ipſo inqt pdicatur.nam neq; in genere φ eſt agere/reducitur,quippè ꝑlures ſint in genere pati. Item neq; ad genus paſſionis tantũ reducitur,alioquin ubi motus qui ſunt in ipſo genere actionis, collocabũtur. Quibus reſpondendũ eſt/quod potentia/& actus cũ ſint æquiuoca/in ſingulis generibus ſpectãtur,icirco in nullo determinatè ordinantur/& quũ motus ſit uia à potentia in actũ, aliter quidẽ ſpectatur in ſubſtãtia/ubi dicitur eẽ generatio/uel corruptio:& aliter in quãtitate,quæ uocatur auctio/uel diminutio:& aliter in qualitate,quando alterationẽ ipſam nominamus: & aliter in ubi,& ita ſm unumquodq; pdicamentum aliter:qũo igitur motus poteſt eſſe unũ prædicamẽtum/cum & ipſe ſit quoddã æquiuocum? Eadem quoq; dicẽda ſunt de ipſa ſtatione/& quiete,q̃ aduerſatur motui. Nam ſi aliq̃ eſſet reuera quies,illa ſanè/in his ſenſibilibus inqrenda nõ eſt,ſed in ipſis intellectualibus. Stoici uerò putant numerũ primorum generũ/contrahẽdum eſſe/in pauciora, & aliqua in paucioribus pmutata aſſumunt. Nam faciunt ſectionẽ in quatuor/in ſubſtãtia,& qualia,& aliquo modo ſe habẽtia,ac aliquo modo ſe habentia,ad aliquid. Et cõſtat,φ ipſi plura ptermittunt. Nam quantũ planè,& ea quę ſunt in tẽpore/& in loco/omittunt,nam ſi aliquo modo ſe habens/putant talia cõtinere,quia φ prę terito anno fuit,uel in lyceo,uel ſedere,uel ueſtiri,diſponitur aliquo modo ſm aliquid horum/ primò dicimus φ quũ ingens ſit differentia in his/quod cõmunitas aliquo modo ſe habendi cõfuſe & indiſtinctè profertur,de ipſa differentia. Deinde hoc cõmune/aliquo modo ſe habere,etiã ſubiecto competet:& quanto pſertim. Nam & hęc/aliquo modo diſponũtur/& afficiũtur. Hæc igitur nobis ſeorſum reſpõdenda ſunt/ad unãquãq; cõtradictionẽ. Sed cõmuniter/ad omnes dicendũ eſt,quod non eſt expetẽda in ipſis tractationibus/facultatibusq;/ introductoriis/ſumma & exacta explicatio: quippè aures auditoreſuè primorũ rudimẽtorum,exactam/& diligentẽ explicationẽ/non ſufferãt. Secundo dicimus/quod difficilis eſt conatus eorũ/qui uolunt diuidere generaliſſimas entiũ differẽtias,uel ſignificatiuas ipſarũ dictiones:& ob id magis indulgendũ eſt ipſi difficultati:& ↄcertãdũ cũ ea,quã turpiter/& prauis dictis/contra eã cõtendere. Tertio autem diceremus/φ omnes aliter diuidẽtes maiores culpas/maioraq; crimina/ſubibunt,quorũ Stoici ſunt/qui diligentius uidenẽ feciſſe eam ſectionẽ/quæ in hæc quatuor fit.ſ.in ſubiecta/in qualia,& aliquo mõ ſe habẽtia,& aliquo modo ad aliqd ſe habentia Quæ uerò ptermittũt/dictum eſt prius. Iuniores etiã/quibus facilior erat facultas/ſupplere id qđ deficiebat,in pleriſq; uidentur eſſe decepti:quod cum ita ſit,quo mõ non erit danda uenia iis/qui primo hæc agere aggreſſi ſunt,ſi quippiam diligentiæ & exactæ explicationis omiſerint? Sed qui huic diuiſioni/uel enumerationi cõtradicit,ſciat ſe nõ in Ariſto. primò, ſed in Pithagoricos/& Architam iuehi:qui ante Ariſtotelẽ diuiſionem in decem genera fecit. Qđ ſi quis cupit audire aliquam diuiſionem/quæ decem genera comphendat,forſitã erit talis:quoniã omnia quæ ſunt,aut exiſtentiæ ſunt/& potentię,aut actus,potentiæ uerò cum fuerint mediæ/ſimul cũ exiſtentiis magis ſpectantur. Porrò primum diuidendũ eſt dupliciter/in ipſas agentes exiſtentias,uel patiẽtes,& in actus,& omnes actus/prędicamentum actionis continet,& omnes paſſiones/prędicamentum paſſionis. Exiſtẽtiarum autem/aliæ quidem per ſeipſas habent eſſe,quas omnes ſubſtãtia comphendit,aliæ uerò in aliis ſubſiſtunt:& harum aliæ ſpectãtur/ſecũdum habitudinem,& q̃dam ſine habitudine. Item earum quæ ſunt ſine habitudine,aliæ qdem ſecũdum deſignationem/& quaſi formam corporalium exiſtẽtiarum conſiderãtur,ceu ſunt omnes quæ ſecundum quale determinãtur:aliæ uerò ſecũdum dimenſionem/extenſionẽuè/& multiplicationem,ſicut ſunt illæ quæ ſm quãtitatẽ ſunt. Nã hæ duę differẽtię/quę ſine habitudine ſunt eorũ,q̃ in aliis ſubſiſtũt,ſm exiſtẽtiã generũ/conſiderant. Earũ autẽ ſm habitudinẽ/aliæ qdem ad conuertentia dicuntur,quas oẽs prędicamentu ad aliqd cõtinet,alię uerò nõ ad cõuertẽtiã dicunẽ:& harum aliæ ſpectantur ſecundũ habitudinem ad corpora,aliæ autẽ ſm habitudinẽ ad incorporea:& harũ alia ſecundum habitudinẽ ad locum,quã quidẽ continet prædicamentũ ubi,alia uerò ſecundum habitudinem ad tẽpus,quę quidẽ in prędicamẽto quãdo continetur. Sed earum quæ ſunt ſm habitudinem ad corpora,alia quidẽ ſecundũ habitudinẽ ad illa in quibus collocamur,aut ſtantes,aut ſedẽtes,aut

tes,aut

res,aut recũbentes:quæ quidẽ omnia ad ꝑdicamentum poni reducuntur:alia uerò eſt ſm habitudinem ad circũpoſita/quæ ab ipſo prædicamẽto habere/cõpræhẽditur. Nam corpora ad quæ talis habitudo eſt,aliquo modo ſe habent,ueluti nos in illis,aut illa in nobis/ firmantur,& collocantur.

Talis ergo quædã erit à nobis cõſolatio/exhibita ac tradita, his qui cupiũt accipere ex diuiſione nõ manca/decẽ genera:& bene ſcio ꝙ hęc multas ſubibit caſtigationes/emẽdationesq́;,ſi qui uoluerint exactiſſimè & diligẽtiſſimè eam rimari/& põderare. Diuus tamen Iamblicus/& ipſe nititur afferre enumerationẽ generum/non mutilatã/nec truncam,primo qdẽ locat ſubiectũ in quo ꝑexiſtente fiũt adueniuntq́; illa quæ duntaxat ſubſiſtũt,deinde ea q̃ ſimul exiſtunt, cum ſubiecto unà cõſiderantur:hęc autẽ ſunt qualitas/& quantitas/quarũ alia multiplicat/extẽditq́; ſubiectum,& alia format: habitudines uerò circa ſubiectũ ſpectantur/& cõſiderantur,ſm quas cõſiderantur/ alia ꝑdicamẽta.

Architas autẽ more Pithagorico argumẽtãs/ cauſam numeri generũ/reducit ad oĩa principia rerũ: Nam inquit.omnẽ artem/& ſcientiã/eſſe unã rem ordinatam/& diffinitam,& talis in numero determinatur,& uniuerſus totusq́; numerus/eſt ille denarius. meritò ergo omnia in decẽ diuidũtur/& omnes ſpecies decẽ ſunt, & ſpecifici numeri decẽ exiſtunt.Item meritò extremitates corporis/decẽ partes habent,& elemẽta omnis orationis decẽ ſunt, ſed hoc etiã per inductionẽ confirmari poteſt Nam licet hiſq́ quoduis ens in prõptu habent/uidere quo mõ in unum aliquid horum generũ, collocetur:Sed quoniã hæc mediocri,& recta diſtinctione,ac dearticulatione ſortita ſunt, cæterum opportunũ eſt ad uerba contextus uenire.Et quod intentio ſit de uocibus ſignificatiuis(ut ſępe dicebatur)quatenus ſignificatiuæ ſunt,indicauit dicendo.Eorum quę ſm nullam complexionẽ dicũtur,unũquodq; aut ſubſtantiã ſignificat,aut quãtũ,& cætera. Nam res,nec dicuntur,nec ſignificãt, ſed ſignificantur Et ſi aliquis diceret,ꝙ ipſorum entium facit diuiſionẽ,uel enumerationẽ,ſed non quatenus entia ſunt,ſed quatenus ſignificãtur,à talibus uocibus,& quod imo ſm conſtructionem uocum,& rerũ,adinuicem cognoſcuntur,ſiquidẽ dicat ſignificata numero decẽ eſſe,& ea quę ſignificãt,totidẽ eſſe.Et ſanè conſtat,ꝙ etiam diuiſio cõceptuũ,de ipſis rebus cõpræhenditur.Nam uno trium diuiſo,etiã ſimul diuiduntur reliqua,propter cõnexionẽ,quã habent,hæc tria inter ſe.Nam à rebus pendẽt,& proficiſcũtur conceptus,notioneſuè:à conceptibus autem uoces proueniũt,perinde atq; ſi quis diceret uocẽ nois ſoli ſignificatiuã,aſſerens ꝙ latuerint ipſum cõmunia.quæ ſunt, ignobiliora indiuiduis.Etenim Socra.tertiũ eſſe fatetur.ſ.Philoſophũ ipſum,& conceptũ de ſeipſo ac nomen triſyllabũ:ſed generum unũquodq; dupliciter putat ſpectãdum eſſe.ſ.ſecundum nomẽ, & ſm conceptum duntaxat:quo circa uox uana eſſet,& nomẽ fictitium,ſi nullũ ens,& nullum intellectum ſignificaret.Verum quidã alii naturam cõmunium de medio tollunt,quæ ſolum in ſingularibus ſubſiſtere putant,& nõ cõſiderantes contẽplantesq́; ea per ſe,& ſeparata. Et quãuis hi de ordinata cõmunitate/rectè dicant,oportebat tamẽ/& ſeparatã intelligere/in qua cõtinetur ordinata: nam ante ordinatã,ſeparata eſt,& ante aliud ens,eſt ipſum ens per ſe:niſi forſitã illud ſeparatũ ens,& omnium poſt ſeipſum cauſa, non ſit ſpectãdum ſm ſolam cõmunitatem, ceu.ſ.omnium animaliũ cauſa hominumq́;,equorum & reliquorum,uel cœleſtiũ,& eorum quę degunt in aere,& in aqua & in terra:ꝙ ſi ſm ſolam naturam animalis/conſideraret,profectò ſolam communitatem animalium ꝑduceret,ſed quum etiam omnes ſpecies animalium producat/manifeſtum eſt,quod nõ eſt ſolius cõmunitatis unio,ſed etiam differentium ſpecierũ unio eſt/quæ collectè illis prior eſt,& eſt omnia ante ſingula/ꝑducens cõmunitatem/& differentias ſm excellentiam/quæ ab utriſq; ſecernitur.Niſi forſitã etiam in his quæ producuntur/prorſus talis cõmunitas ſit,qualem nos intelligimus indifferentem.Nam quãdo dicimus animam/& corpus eſſe ſubſtãtiam,profectò aliquid erit cõmune/& indifferẽs omni anime & corpori,imo etiam patet/ꝙ cõmune ſubſiſtens/cum differentiis diſtinguitur,ut etiam accõmodetur ſuis differentiis.Nam ſubſtãtia animæ/nũquã cum differẽtiis corporis cõnecteretur,quãuis id quod diſtinguitur/cõmunicatum ſit/ſm eam unionem/quæ ab uno cũctis impertitur,ne omnia quæ ab uno dependent/& ꝑducuntur/ſeiũcta/ac diſperſa ſint.

At nos qui participes ſumus utriusq́;,uidelicet illius ꝙ cõnexum eſt/& illius ꝙ diſperſum eſt,cõmunitatem ipſam per ſe/uelut differens intellectu ſeparamus,quæ neq; in ipſis indiuiduis eſt.Nã hæc cõmunitas ſegregatur,neq; in his ante indiuidua eſt/nam illa non ſolum cõmune,ſed etiã diſtinctum eſſe in alia quadam natura/prius acceperunt,quæ natura potius ſm ueritatẽ nobis ignota eſt.Verum cauſa huiuſce cõmunitatis ſeparatæ/& ſeparationis cõmunicatæ/utrũq;/& aggregatum ſimul producit.Quãdo igitur Socrates diſputat/ꝙ in omnibus eſt honeſtum,& in omnibus eſt æquale:uidetur proferre non qđ in multis ſit honeſtum/prorſus indifferens,ſed qđ dialectices methodus/ac uia diſcendi,notionem noſtram confuſam/aut intellectum cõfuſum/& non potentẽ

cõmune à proprio diſtinguere/tãdem diſcernit,& tunc deinceps notiones ſeiũctas/in unionem ꝓ
confuſione ſenſim/deducit.Nam hoc eſt dialectices finis,ut etiam Socrates in libris de ciuili regno/
indicauit.Neq; igitꝰ Platonem,neq; eius magiſtrum Socratem dãnamus,qui ubiq; dialecticè oſtẽ/
dunt cõmunes ſpecies/partim participari,& partim ante participationem eſſe.Nã opus erat/his q
animo concipiunt ſolas differentias indiuiduorum/hoc modo mẽtionem de cõmunitate/& cõmu
ni cauſa/in indiuiduis facere.Sed neq; Ariſtotelem derideamus/tãquã ignarum cõmunium natu/
rarum,& ꝑexiſtentium cauſarum,qui dicit nullo pacto fieri demonſtrationem/ ſine uniuerſali ꝓ/
poſitione,ſed magis laudemus ipſum intelligẽtem mirum in modum/qđ hæc cõmunia/& omni/
no indifferẽtia ipſa/per ſe nõ ſubſiſtunt/inter entia,ſed nos ſeparantes ipſa noſtro intellectu/per ſe/
ipſa ſubſiſtere uolumus.Sed hæc à me ſupra quã par erat,dicta ſunt:ob eos qui temerè contẽdũt
Philoſophorũ clariſſimos inter ſe diſſidere/atq; digladiari. Cæterum/quoniã & ſimplicium uocũ
quædam ſunt,quæ quãuis ſimplices ſint,attamẽ neq; ſignificãt niſi unà cum alia coniungãtur,ue/
luti ſunt coniũctiones,articuli,& ꝓpoſitiones,quocirca dixit.Eorum quæ ſm nullam complexio/
nem dicũtur,unumquodq; aut ſubſtãtiam ſignificat,aut quãtum,aut quale,ne uoces ſignificatiuę
generum,dũtaxat ſepararẽtur ab illa ſignificatione/quæ ſm complexionem efficit affirmationes &
negationes;ſed etiam à ſimplicibus/quæ ſignificant ſm ſolam complexionem,ceu ſunt ea quæ di/
ximus.ſ.cõiunctiones & huiuſmodi.¶ Sed quomõ incomplexum conſiderãdum eſt/nũquid uo/
ce incomplexum/an uirtute & ſignificato?Nam ſi uoce incomplexum fuerit,accidet ut nõ omnis
uox ſimplex/ſignificet unum ꝑdicamẽtum,quippè animal(ut prius dictum eſt)& ego pronomẽ/
adſignificans ſubſtãtiã ſimul/& actionẽ/uel paſſionẽ ſignificat.Itẽ pluit,qa ẽt ſignificat Iouẽ ad ſub/
ſtãtiã,& ad ꝑdicamẽtũ actiõis redigetꝰ.Qđ ſi icõplexã/quo ad uirtutẽ ſtatuamus ipſam dictionem/
hñtẽ differẽtes uirtutes,certè ſub diuerſis ꝑdicamẽtis redigemus ipſam,ut afficior/qđ uerbum &
omnia media ad agere/& pati reducuntur. Similiter Boreas ſignificãs uẽtũ/& clima/reducetur ad
ſubſtantiam/& ad ubi.Sed forſitã oportet reſpicere ad uirtutes ſignificatiuas,& eam diuidendo/ſic
unamquãq; redigere ad ſuũ peculiare prædicamẽtũ,quãq̃ eadem dictio ſit/& nõ differens.Etenim
& dictiones/quatenus ſignificatiuæ ſunt,aſſumũtur.Porrò ſi hæc ſine cõplexione ſunt,profectò ea/
quæ his opponuntur/ſm complexionem ſunt,ea.ſ.quæ e duobus/uel pluribus prędicamentis cõ/
ſtant/& orationẽ efficiunt:ut homo ambulat:igitur nec æquiuoca/nec uniuoca/nec denominatiua
& ſi pluribus conueniant/ſm complexionẽ dicuntur:imo neq; ea nomina/uel uerba/quæ ſunt cõ/
poſita ſm complexionem erant,ut lapidibus obruit,falſidicus,& paſcit boues.Nam neq; hæc ex ꝑ/
fectis conſtant ꝑdicamentis.Item neq; illud quod ex pluribus dictionibus cõſtat,quãdo unũ fuerit
ipſum ſignificatũ/ut liquet in diffinitionibus. Nam animal rationale mortale/oratio quædã eſt:ſed
non plura ſignificãs,ſed unum ſolum hominẽ,quę neq; ex pluribus cõſtat/ꝑdicamẽtis.Nam genus/
& ſubſtantiales differẽtię/ſubſtãtię ſunt.Igitur oportet accipere cõplexionem ſecundum uirtutẽ &
non ſm dictionem,quia aliquãdo ſimplices uoces ꝓferimus,quãdo cõplexus erit conceptus in ip
ſis,ut in animali,& pluit:aliquãdo etiam proferimus cõpoſitas uoces/ſine cõplexione,ceu diximus
in diffinitiõibus.Si ergo hęc uera eſſe aſſerimus,ſcire oportet, qũo Philoſophus Sirianus diuiſionẽ
rerum/q̃ prius facta eſt/in quatuor mẽbra inquit eſſe ſm complexionẽ,quando dixit quædam de
ſubiecto dici,& in nullo ſubiecto eſſe/& cætera.Sed de illa diuiſione quę fit in decẽ generum/q̃ ſine
cõplexione dicuntur:hunc in modum Sirianus ſcribit,diuidens uoces ſignificatiuas/in eas q̃ dicũ/
tur cum cõplexione,& in eas q̃ dicuntur ſine cõplexione,qui ſm utraq; mẽbra/huius ſectiõis, fecit
ſectionẽ de rebus.Nam illã in quatuor fecit/ ſecundum uoces cõplexas,quippè unaquęq; illarum
ſecundum cõplexionẽ uocum /ſignificabat,hanc uerò quã nunc tradit Ariſto. ſm ſimplices uoces/
facit. Sed pace Siriani/quomõ quaternariã hanc cõplexionem oppoſitã fecit/his incõplexis generi/
bus,ſiquidẽ Ariſto.cum deſcribit propriè ſubſtantiã,ut docebimus,quæ eſt de numero incõplexo
rum,per unam cõbinationem/& cõplexionẽ/horum quatuor/deſcribit. Nam inquit/ſubſtantia q̃
ꝓpriiſſimè,& primo/ac maxiè dicitꝰ/eſt illa/q̃ neq; de ſubiecto aliquo dicitꝰ,neq; ĩ aliquo ſubiecto ẽ.
Nã & ſi uniuerſale & pticulare ꝓrſus ad quãtitatẽ ptinere uideantꝰ,tñ ad oĩa ꝑdicamẽta reducuntꝰ,
ut ſingulare/& plurale.Iccirco qñ dico/hõ/etſi unũ hoiem dicã/nõ fit tñ cõpoſitio/neq; oĩo.Melius
itaq; ipſum Ariſto.audire/quæ ipſe uelit eſſe ſm cõplexionẽ,quia talia ſunt/quæcũq; affirmatio/
nẽ efficiũt,ceu ſine cõplexione ſunt/non illa q̃ de ſubiecto/uel in ſubiecto,uel his oppoſita ſunt,ſed
illa q̃ non efficiunt affirmationẽ.Porrò poſtquã exẽpla in figura/& tipo de decẽ generibus tradidit,
ſubdit Vnũquodq; autẽ dictorum/ſecundum ſe in nulla affirmatione dicitur,ſed cõplexione horũ
inter ſe affirmatio fit.Vnde ſubſtantia particularis/uel accidẽs uniuerſale,aut prorſus aliquid qua/

ſuor illorum,neq; affirmationẽ,neq; negationẽ per ſe efficit:imo nec ueritatem/nec falſitatẽ ſignificat,quod quidẽ Ariſto.cõpræhendit in coniecturã/& ſignum argumentũue:q; ſimplices uoces per ſe non efficiant orationẽ enuntiatiuã,& ſyllogiſmum ſic conficit/q; uoces ſimplices non efficiãt orationem enuntiatiuã,quã dixit fieri ſecũdum cõplexionẽ,in cuius ſyllogiſmo/mediũ accipit uerum/uel falſum dicere,quod quidẽ orationi enuntiatiuę competit,& minimè ſimplicibus uocibus.Sed animaduerſione dignũ eſt,quod ab affirmatione ſola ſegregauit ſimplices uoces,& non à negatione,dicens.Vnũquodq; autem dictorum in nulla affirmatione dicit̃.Ea autẽ quæ adinuicem horũ complexione affirmatio fit.Hoc aũt fecit/q̃a ſimplices uoces potius facere affirmationem/& affirmare uiderent̃,q̃ negationem efficere:quãdoquidẽ & ipſe poſitionem ſignificẽt ut affirmationes,ſed non ablationem/& remotionem,quẽadmodum negationes,quippè dictionibus ſimplicibus/non adiungitur negatio.cũ quibus ergo ueriſimile erat ob ſimilitudinem ipſas ſimplices uoces conuenire,ab eiſdem ipſas diſcreuit/& ſeiũxit.Rurſus dixit in nulla affirmatione dici/ſimplices uoces,innuens affirmationum differẽtias . Nam affirmationũ/uel negationum,alię q̃dem ſunt uniuerſales,aliæ uerò in parte,& aliæ indefinitę.Hæc igitur de dictione/dicta ſint.Cęterum ſi quis ambigeret:num Ariſt.ſola ſenſibilia/& generabilia,diuiſerit in his uerbis/& numerauerit,an omnia qualitercũq; entia;& prorſus an genera/partim ſint intellectualia/partim uerò ſenſibilia,an hæc genera ſint eadem cum ipſis/an diuerſa ab ipſis.Nam ſi diuerſa/atq; alia ſunt,prorſus illa p̃termiſſa ſunt,ſi uerò eadem,profectò intellectualia cum ſenſilibus erunt uniuoca,ſed quomodo erit cõuenientia/cõmunioq;,eiuſdem ſubſtãtiæ in illis,in q̃bus eſt prius/& poſterius,& aliud eſt exemplar/& aliud ſimulachrum?Quod ſi decem prędicamenta/ęquiuocè dicuntur de intellectualibus,non erunt eadem,ſiq̃dem ſolo cõueniant nomine ſubſtãtiæ,ſed plura erũt genera,ſi non compręhendãtur ĩtellectualia.Item quomõ non eſt abſurdũ/& à ueriſimile lõgè alienum/in illis ĩmutabilibus ſtatuere paſſionem/& ad aliquid,quæ etiam ꝓpagini ſimilia ſunt/in his quæ per ſeipſa principaliter ſtant:ſi autem aliqua ſunt cõmunia,& aliqua ꝓpria intellectualibus/& ſenſibilibus,igitur eorum determinatio prętermiſſa eſt.Hæc igitur/& diuiniſſimus Plotinus dubitat,& Nichoſtratus/ac Lucius: uerum alii hæc dubitantes/uiſi ſunt uariare ſuppoſitionem/& dubitationis fundamentũ. Nam cum Philoſophus pollicitus ſit principaliter docere/ac differere de entibus,ſic in medium dubitationẽ producunt.Sed nos dicimus/q; non de entibus qua entia ſunt ſermonem faciens:quod ſi de illis ſecit,certè quatenus à talibus uocibus ſignificantur,principaliter de his hac ratione diſputat.Nã hæc ſunt/quæ proximè à uocibus ſignificãtur,quia hæc primo nota fuerunt,& primo nomina ſortita ſunt,intellectualia autẽ/nõdum erant perſpecta,ſed contẽplantes à ſenſibus exorſi,quia illa arcana/& occulta eſſe compręhẽderunt,iccirco paululum declinãtes/dixere humanitatem,aut ipſum hominem,uel primo hominem:itaq; qui entia uoluerit intueri/& ſpectare,ab his utendo proportione/facilè ad intellectualia aſcendere poterit,quod autem de ſenſibilibus diſſerat,de quibus uir magnus conſiderationem facit,perſpicuum eſt:primum eò quod prius tractat de ſubſtãtia illa/quam cũcti cognoſcunt/& dicũt,deinde ex his/quia cum mentionem faciat de duabus ſubſtantiis.ſ.ſenſibili/& intellectuali,neq; recurrens omnino ad eam quæ ſupra his eſt,ſenſilem inquit eſſe principaliorem intellectuali/tãquã habentem in cõſideratione de ſenſibilibus principalem ſermonẽ,in quo etiam ſubſtãtia intellectualis/nõ ſm eiuſdem naturam ſpectatur/& cõſideratur,ſed ſecũdum habitudinem quã habet ad ſenſibilem/per quam etiam nos à ſenſibili in ipſam intellectualem aſcendere poſſumus,& ab intellectuali ad ſenſibilem,quãuis ingenti infinitate/& indeterminatione repletam diffinitionem illam compręhẽdamus,unde non ſolum in ſubſtãtia/ſed etiam in aliis prædicamentis ſenſibilia/& particularia prius ordinat/& ſtatuit,q̃ uniuerſalia/& intellectualia.Et hoc meritò facit/euarians differentiam ſcdm uoces ſignificatiuas,quæ primo/& proprię ſenſibilibus impoſitę ſunt,& pleriſq; hominibus notæ ſunt.Et ob id uidetur in aliis tripliciem ſubſtantiam dicere,aliã materiam,aliam formam,aliam uerò id quod utriſq; conſtat hic.ſ.q̃ accipit.Quoniam ergo ꝑ uoces ſignificatiuas/quæ ſunt pleriſq; notę aggreditur ſpeculationem,proinde materia naturalis/eget meditatione,& forma talis/ut accidens pluribus eſſe uidetur.Quod uerò conueniat Ariſtoteli/ſm proportionem procedere à ſenſibilibus/ad hæc intellectualia,patet.ſiquidẽ materiam/& formam/prius ſtatuens eſſe principia in ipſis intellectualibus/& ſenſibilibus , rurſus ſm proportionem eadem in illis eẽ,& diuerſas differẽtes eſſe/ſm ipſm modum ſubſiſtẽtię/affirmat.Quid ergo prohibet in decem generibus ſecundum proportionem idẽtitatem ſeruari,& in ſenſibilibus/ac intellectualibus cum diuerſitate eandẽ retineri,Si ergo hic ſunt decẽ genera,& eadẽ decem in ipſis intellectualibus;igitur ęquoca/uel uniuoca eſt communio/& cõuenientia horum generũ/hac ratione ad illa,

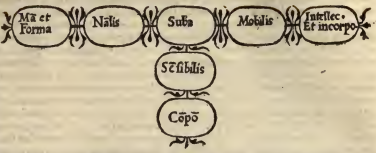
uel neq; uniuoca ſimpliciter,ſed uelut analoga/q̃ eſt uelut ab uno/ad unũ.Nam cõplexione medio
rum/fit una continuatio primorũ/& extremorum generũ,quæ nec confundit ĩmaterialia/cum ma/
terialibus.Nam utraq; ſuis terminis ſunt cõſtituta/& terminata, nec ipſa ĩter ſe/ſeu unum ab altero
ſcindet/& ſecabit,eò quod cõtinuantur cõmunibus cõiunctionibus/& ſemp deteriora/inferiora uè
à melioribus pẽdent:ſed aliquid horum ipſam cõmunionẽ/& cõtinuitatem generũ extendit,cũcta
uinculis indiſſolubilibus/ſimilitudinibus cõcludens.ob id/& Plato in libro quẽ Parmenides inſcri/
pſit/unum per oẽs ſuppoſitiones diſtribuit,ſiue de deo,ſiue de mẽte,ſiue de anima, uel de corpore
ſermo habeatur,ſecundũ cõmunitatẽ,q̃ uariis modis/ad omnia ꝓcedit. ¶ Sed quomodo ibi pati,ad
aliquid poni/& id genus eſſe poſſunt?Niſi quia hæc ibi etiã ſpectare poſſumus/ſm proportionem,
ſiquidem unũ illorum altero participare, & unũ in alio locari dicimus,& eorum alias eẽ cauſas,&
alios effectus/canimus.Quod ſi aliquis aliter intelligens pati/& ad aliquid,non putet eadẽ cõſiderã
da eſſe/in ipſis ĩtellectualibus,nõ eſt abſurdũ dicere,quod cũ uniuerſa genera decẽ ſint, in cõpoſitis
omnia ſint,& in his q̃ prę ſeferunt cõpoſitionem.Etenim/in his q̃ ſunt magis particularia/ſemp mul
to plura inſunt his/quę ſm ſectionem/particularia magis ſunt:proinde in Socrate decẽ prędicamen
ta eſſe Architas indicat,ſed in ipſis intellectualibus,nõ omnia ſunt,ſed illa ſola genera/q̃ ſimpliciori/
bus cõueniunt,& tamẽ ob id non erit diuiſio generũ manca.Non enim ſi aliqua nõ participãt om/
nibus generibus,icc irco manca diuiſio eſſe oſtẽditur,ſed ſi aliquid eorũ quę ꝓpoſuimus, nõ redu/
ceretur ad decẽ genera,tum uniuerſus ſermo ꝑdicamentorũ/mancus/ & mutilatus eſſet.

¶ De *ſubſtantia.*

*Subſtantia principaliſſimè / & primò / & maximè dicitur ea,quę neq; de ſubiecto ali/
quo dicitur,neq; in ſubiecto aliquo eſt:ut quidam homo,aut quidam equus.*

Prius in ordine numerauit oĩa genera/ſub quadã exemplari ipſorum doctrina,quod quidẽ fecit
per excẽpla.Nunc autem/cum unũquodq; ꝑtractare uelit, exactiorẽ exquiſitiorẽq; aſſignationem
uniuſcuiuſq;/pro uiribus facit,& ſententiã ſuam oſtendit/per deſcriptionẽ,atq; ea q̃ conſequuntur
& propria ſunt/explicat .Eodem quoq; mõ Architas fecit,prępoñit itaq; ſubſtantiã aliis ꝑdicamen/
tis,& cauſam/progreſſu operis/ipſe dicet.Nam oĩa alia,aut ſubſtantiæ ſunt,aut in ſubſtantiis ſunt:ſi
ergo ſubſtantia ſeipſa ſubſiſtit,& nullo aliorũ eget,ſed alia egent ſubſtantia,quæ etiã aliis eſſe impti
re prorſus uidetur,meritò ſubſtãtia præ aliis honorãda/ac prępon enda eſt.Etenim alia q̃ dicuntur
ſubſtantię accidere,ſunt ipſius ſubſtãtię ope:ſubſtantia autẽ ſeipſa/& nullius aliorũ ꝑſidio eſt,ideo
& ſeipſa ſola põt ſubſtare/ſine aliis,& cũ ipſa tollitur,cætera quoq; tollunt̃ ſimul,ſed nõ ecõtra/aliis
ſublatis,ipſa tollitur.Porrò & Architas/de ordine hæc ſcripſit.Ordo autẽ ipſorũ/ſic ſe habet. Nam
prima ordinatur ſubſtãtia/eò quod ſola hæc aliis ſubiicitur/ac ipſa per ſeipſam.ſ.ab aliis ſeiuncta/in
telligi poteſt.Cætera uerò alia/nequeunt eſſe ſine ipſa.Nam uel per ipſas ſubſtantia,uel in eiſdẽ po/
ſita/de illis prædicatur . ¶ Dubitant autẽ Plotinus/& Nichoſtratus/ contra rationẽ ſubſtantiæ,quo
modo unũ genus ſit ſubſtantia. Nam ſi aliquod intellectuali/& ſenſili ſubſtantiæ cõmune fuerit,
profectò illud erit ante utrãq;/& prædicabitur de utraq;.Et ſanè cõſtat/ ꝙ id cõmune,neq; erit cor/
pus,neq; incorporeũ/ne corpus incorporeũ fiat,uel incorporeũ corpus.¶ Sed ad hæc/ dici poſſunt
ea,quæ prius diximus:qm̃ in prę ſentia ſermo fit de ſenſibili/& naturali ſubſtantia, & de illa intelle
ctuali/quæ in ſubſtantiis naturalibus eſt,ut etiam Architas/qui initium doctrinæ ab ea ſumens/de
illa determĩat:plane ingens.Oĩs ſubſtãtia naturalis/& ſenſibilis,uel in his,uel ꝑ hęc,uel nõ ſine his
ĩtellectui hoĩum occurrere apta eſt.itaq; nõ erat pñtis ſermonis ambigere/de cõi ſubſtãtia,q̃ cõis eſt
ſenſibilibus/& ĩtellectualibus,q̃uis notitia dignũ ſit,q̃ ſit cõis ſubſtantia ĩtellectuali/& ſenſibili.Pla/
to aũt genus ſubſtantiæ/intellectuale ſtatuit/ſuppoſuitq;. Sciendũ autem/ ꝙ prima & intellectualis
ſubſtantia/facit omnes ſubſtãtias,tum intellectuales/tum etiam ſenſibiles ſubſiſtere,quarum intelle
ctuales ſunt illi proximę,& aliæ ſunt eminus/uel remotiores:& patet ꝙ talis ſubſtantia non eſt ge
nus ſolum,ſed etiam principium omnium ſubſtãtiarum/quæ ſunt poſt ipſam,quæ etiã non ęquã
liter eadem prima intellectuali ſubſtãtia participant:quare neq; propriè genus eſt talis ſubſtantia,
qđ quidem is qui dubitabat/uelut conceſſum prius aſſumpſit,Ariſtoteles autem in metaphyſica/
cum duas ſubſtãtias eſſe dicat.ſ.intellectualem/& ſenſibilem,& tertiam mathematicem/ uel anima/
ſticam,quã cõmunem ſpeculationem in omnibus inuectã/& ſparſam oſtendit/ Architas etiã oẽm
ſubſtãtiam naturalem/& ſenſibilem/& motricem/appellat:naturalem q̃dem dicit materiam/ & for
mã eſſe,ſenſibilem compoſitum,motricem autẽ intellectualem/& incorporeã/tãquã cauſa ſit illius
motus

moꝰ/quo quæq; ui ta ſpecifi/ cè ſubſi// ſtit: unde etiá ɔſtat/ quod ipſa quoq; plu res ſubſtá tias í unũ ordinẽ/cõ ꝓhẽdit. Si ergo/non

ut genus ſimpliciter prima ſubſtátia ɔſiderať, ſed uelut principium omnium ſubſtátiarum, non ergo rectè cogũt/urgentq; aſſerendũ eſſe, illam eſſe/uel incorporeá/uel corpoream. Ná incorporea/ principium ſubſtátiarum ꝓximas icorporeas ꝓducit, atq; eas corporeas/quæ remotiores ſunt. imo etſi prima ſubſtátia/eſſet genus ſubſtantiæ/incorporeæ/& corporeæ, nec rectè) ut exiſtimo) urgent, quádoq̃dem incorporea ſubſtátia/queat eſſe corpus incorporeũ/participatione primæ ſubſtátię, q; ſi corpus incorporeũ ſit, & incorporeũ corpus/fieri poteſt/per eádem cauſam Nam eadem ratiõe, quia animal eſt genus rationalis/& irrationalis/mortaliſq;/ac ímortalis; erit irrationale/ & rationa/ le, uel rationale/irrationale, & mortale/immortale, uel econtra. Atqui genus ſeiũgitur ab oppoſitis differentiis/ut id qđ ambas continet, ac uelut id quod utráq; ſeorſum excedit/ſcđm exceſſum/ quo genus ſeiũgitur Nam ſi differentiæ diuiſiuæ ſubſtátiæ/ſunt corpus/& incorporeum, & animalis/ra tionale & irrationale, & non conſtitutiuæ (quippè nihil ab oppoſitis conſtituatur) patet qđ genus prius eſt ipſa oppoſitione. Quid ergo? non neceſſe eſt omnem ſubſtátiam, uel corpus eſſe/uel icor/ poreum, & omne animal, uel mortale/uel ímortale eſſe? Niſi duplex ſit incorporeum, aliud quidẽ/ ut natura definita determinataue/& oppoſita corpori, & aliud uelut cauſa negatiõis corporalis / & incorporalis ſubſtátiæ/quę eidem oppoſita eſt. Eodem quoq; modo duplex eſt rationale/& irratio nale: quocirca ſi neceſſe eſt dicere animal eſſe, uel rationale, uel irrationale, magis dicẽdum eſt/q; ſit irrationale ſcđm negationem, ſed non irrationale/quod eſt oppoſitum rationali. Verũtamen Boe/ thus/has quæſtiones hinc excludendas/ſilentio pretereundas eſſe uult, quia hic ſermo non ſit de ſubſtantia intellectuali. Sed addubitare magis oportet, qđ alibi diuidẽs ſubſtantiam/in tres ſubſtá/ tias, aliter materiam, aliter formam, & aliter id quod utriſq; cõſtat/ſubſtátiam dici aſſeruit. At hoc in loco/ſubſtantiam ponit eſſe unum ꝓdicamentum, quæ igitur ſub ea & quo modo ipſa has tres quæ nõ dicuntur, ſm unam rationem/ordine quodam continebit? Porrò Boethus reſpõdens ad hæc. inquit rationem primæ ſubſtátię/competere materię & compoſito. Nam utriq; ipſorum cõ/ petit, nec de ſubiecto dici, nec in aliquo ſubiecto eſſe. Nam neq; alterum ipſorum eſt in alio, compo ſitum aũt etſi in alio non ſit, tamẽ formam habet/quę in alio eſt/q; eſt materia. Materia uerò nõ ha bet aliquid, quod ſit in alio, itaq; materia/& compoſitum cõmune aliquod habent/& aliquod quo differunt: materia náq; quatenus materia alicuius eſt/ut etiam ſubiectum, compoſita autẽ ſubſtan/ tia/non eſt alicuius, quo itaq; modo (inquit Boethus) materia/& compoſitum ſub ꝓdicamẽto ſub/ ſtantiæ collocabũtur? forma autẽ extra ſubſtátiam erit, & in altero prędicamento, uel in qualitate, uel in quátitate, uel in aliquo alio cadet: quæ cũ Boethus inquiat. Porphyrius inquit ipſum aber/ rare, quia diuiſa eſt forma/cõtra materiam, & ſubſtátia eſſe exiſtimatur ab Ariſt. & ipſe dicit eſſe q̃/ litatem, & aliquid aliud accidentium: nam id qđ efficit ſubſtátiam, ſubſtátiale eſt: & ob id forma eſt ſubſtátia. Etenim compoſitum per formá/maximè eſt ſubſtátia. Item per Boethũ/materia/& com/ poſitum prorſus ſubſtátiæ ſunt, quia cõueniunt in hoc/q; non ſunt in ſubiecto, ſed forma/neq; eſt in ſubiecto. Nõ enim ut album eſt in compoſito, ita & forma ineſt materię: ná ſi aliqđ cum alio pfi ceret aliquod unum, uelut forma cum materia perficit/compoſitum, certè alterum non eſt in alte/ ro/ut in ſubiecto. Nam in ſubiecto id erat/quod in aliquo erat/non ut pars, icirco Ariſto. compo ſitam ſubſtantiam diffiniens, etiam alias/ut partes ipſius cõꝑhendit. nam proceſſu operis/oſtẽdet partes ſubſtátiæ eſſe ſubſtantias, & ob id forſitá non fecit mentionem de aliis, quáq̃ Architas de il/ lis etiam mentionem fecerit. Item poſſumus hanc cauſam dicere, cur Ariſto. non fecit mentionẽ de forma/& materia, q̃a tractationẽ de ꝓdicamẽtis facere uoluit/ſm cum uſum dicẽdi, q facilior explo/

ſi autẽ ſecundũ tranſlationẽ intellectualis/à ſenſibili dicitur,ceu à pede animalis: pedes montis dici ſolent:profectò ſubſtantia ſen ſilis/erit propriè ſubſtantia,& ſm tranſlationem erit intellectualis:ſi deniq; uniuocè ſpecies,genus,& indiuiduum dicũtur,maximè ſubſtantia erit indiuiduum,cò qđ oſtenditur p ſe eẽ/& maximè ſubiici cæteris,Sed quum etiam contra hæc dicta/de prima ſubſtãtia plura ſint dubitata,rurſus uideamus quænam hæc ſint;& quæ ſolutiones adduci cõuenienter ſolent.Inquiũt itaq;/qđ Ariſto.non docet per hęc quid ſit ſubſtãtia,ſed quid nõ eſt:ceu ſi quis hominem aſſignauerit dicendo illum nõ eſſe equum/nec canem.Sed ſciendum eſt/primò q̃ hoc tale de ſubſtãtia prima nõ eſt diffinitio,ſed deſcriptio.Deinde quædam diffinitiones/per negationem tradũtur.Præterea dicta dubitatio/nõ rectè exemplum adduxit.Nam ſi hę tres ſole ẽnt ſpẽs/equus, canis,& homo;uerũ eſſet dicere/q̃ id quod nõ eſt canis,neq; equus,hoc homo eſt,& cognitis duobus/& tertium cognoſceretur,quare?q̃a hæc tria bonum/malum/& indifferens/uerum eſt q̃ ſignificãt indifferens,quod non eſt bonum/nec malum/& cognitis duobus/etiam indifferens cognoſceretur:igiẽ & hic cum hæc tria.ſ.in ſubiecto,de ſubiecto/& neutro modo ſe habens/compręhẽdant hæc,ob id docuit qđ eſt in ſubiecto/& de ſubiecto,ut per negationem ipſorum ꝑpriiſſimã ſubſtantiam ſignificaret Et cum nõ ſuffecerit ei hoc oſtẽdere/per ſolam negationem/adiecit etiã exemplũ, ut ſi quis dicendo hoiem,neq; equum,neq; bouem/eſſe,deinceps adiiceret ceu Socratem.¶ Sed inquiunt cur hic primã ſubſtãtiam ſenſibilem dicit/& alibi ſecũdam eam eſſe affirmat/tãquã ordinatam poſt intellectualem.¶ Niſi q̃a eius ꝑpoſitum nõ eſt impſentia/de intellectualibus ſubſtãtiis dicere,ſed ꝑpoſitum eius eſt agere/ac afferre ordinem/& naturã ſenſibilium,qđ quidem etiã indicauit per hoc uerbum/diciẽ.Nam ſubſtãtia ĩtellectualis/nõ uſu uenit,neq; uulgata eſt apud plures, ſed ſenſibilis eſt magis uulgata:iccirco de illa dicit.Verũtamen Alexãder inq̃t/formam ſpẽmq;/intellectualem/& ſeparabilem ſubſtãtiam indiuidualem dici,& forſitã hoc Peripathetico peculiare eſt.ſiq̃dem cõmunia uniuerſaliter/& prorſus nõ ſubſiſtũt,ſed ſunt in ipſis indiuiduis : ſi ergo ſpẽs ſeparatę ab omnibus maximè ſubſiſtunt,igitur erunt indiuiduæ & non cõmunes. Iãblicus tamen obiurgat Alexãdrum/ueluti ignorãtem/quomodo hic ſubſtãtia indiuidua dicatur. Nam conſtat inquit.q̃ Ariſto.dicit illam eſſe indiuiduam/tãquã indiuiſibilem in alias ſpecies.Sed diceret Alexã. ut exiſtimo,q̃ etiam ſubſtãtia intellectualis/& ſeparabilis,ſiquidem nõ eſt cõmunis,eſſet indiuiſibilis/in alias ſpecies ¶ Sed circa idem q̃ſitum/& ille uerſatur.Equidem cur in naturalibus ꝑponit cõmunia ſingularibus,hic uerò ſingularia cõmunibus?¶ Niſi quia dupliciter dicitur prius/& poſterius,uel natura,uel quo ad nos,& eò quod neutrum habet,unde ob id docuit prius ſubiecta,quia ſingularia/ſunt priora his quæ de ſubiecto dicũtur,nam his primo occurrimus/ſeu in his primò incidimus:natura autem cõmunia ſunt priora,quippè ſub uniuerſalibus ordinẽtur ſingularia,q̃re ſi aliquis ordine naturæ initiũ faceret,prius poneret ſimplicia,cauſas,uniuerſalia,ĩmaterialia , indiuiſibilia,& id genus;ſed quia ordo nunc ſumptus eſt ab habitudine ſignificandi,primum quoad nos/iccirco ſumetur.Verũtamen Alexãder hoc in loco/uniuerſalia eſſe natura poſteriora ſingularibus contendit,nullã ferè afferens demonſtrationem:qui illud principio accipiens/quãdo dicit cõmunia à ſingularibus accipere/eſſe & ſubſtantiam,nullam huius demõſtrationẽ adiecit,& demonſtratiões quas affert debiles ſunt.Nam inq̃t/cõmuni exiſtente/neceſſe eſt etiam indiuiduum eſſe, quippè indiuidua in cõmunibus cõtineãtur,ſed indiuiduo exiſtẽte/non omnino cõmune eſt, ſiq̃dem cõmune eſt in pluribus.Nam dicit qđ omne indiuiduum à cõmuni completur,nam inquit Ariſto.aliquis homo,& homo:unde Alexander etiam illud falſò accepit/in demõſtrationem.ſ.qđ eò indiuidua ſunt natura priora,quia cõmuni ſublato/non prorſus tollitur indiuiduum.Nã ſi cõmune habet ſubſtãtiam/qđ extenditur in uniuerſa indiuidua/q̃ ſunt ſub eo,complet & ipſa,& indiuiduum eſt ſubſtãtia/eo qđ à cõmuni completur,quomõ ſublato cõmuni/non ſtatim ĩdiuiduum tolletur.¶ Niſi fortè tertium cõmune ſit accipiẽdum,aliud q̃dem ſeparatum à ſingularibus/& cauſa cõmunitatis in ipſis ſm unam ſui/pſius naturam eſt,iuxta multiplicem acceptionem differẽtię: nam primum animal/atq; idem animal/ſm unam naturã cõmunem/cunctis animalibus quatenus animalia ſeſe impertiẽ,ſed ſcđm aſſumptionem differentium ſpẽrum,differẽtes ſpẽs animaliũ/ſubſiſtunt.Secundo autem cõmune eſt illud/qđ à cõmuni cauſa differentibus ſpẽbus diſtribuitur,& eiſdem ineſt,quẽadmodum illud quod unicuiq; animali ineſt.Tertio autẽ/illud eſt uniuerſale/ qđ in noſtris intellectibus per abſtractionem ſubſiſtit/quod eſt poſterius factum / & ſuſcipit maximè rationem cõmunis & differentiæ,nam cõmunis cauſa/ſeparata eſt ab his/quæ effectus ſunt, & eſt aliquid aliud prorſus/pręter ipſa,& ut cauſa cõmunis,ſed non ut cõmunis natura . At cõmunitas

quæ complet ſingularia/ultrà cõmune,etiam differens habet,nam aliquid ſolum cõmune/non eſt in ipſa ſubſtantia mortali/& immortali,ſed etiam cõmune differt,& differentia cõmunicatur. Solum igitur hoc cõmune/per abſtractionem quod quidem nos abſtrahentes/ & auferentes/differétias dimittimus,habet cõmunis ut cõmunis rationem.Et ad hoc forſitan Alexander aſpiciens/putat ipſum eſſe poſterius indiuiduis.Verum huic uidetur aliud ſequens dictũ/eius obuiare, quando inquit ſingularia ex cõmuni/& differentiis ſubſiſtere.Niſi forſitan ſubſiſtentiam ſm intellectũ conſideret/qui diffinitionem colligit,& cõmune denudat. ☞ Rurſus Iamblicus obiicit Alexandro hoc,quia unam ſubſtãtiam diuidit in corpoream/& ĩcorpoream/quibus nil eſt cõmune.nam hoc eſt contrarium(inquit) etiam Ariſtoteli,ſiquidẽ nec ille ponat cõitatẽ in ſenſibilibus. ☞ Sed pace Iámblici/dicimus qđ ſi Alexander acceperit ueluti unam diuiſionẽ contrariorũ/quæ ſit coordinata/cũ his quæ diuidunt/& oĩno cõe differẽs,certè abſurdũ eſt:ſed ſi accepit eam ueluti cuiuſdã cõitatis exiſtẽtis in ſubſiſtẽtia,qua oĩa cõnexa ſunt/& poſt diuiſionẽ unita manẽt,qđ abſurdi erit? Eteni & Plato/genera entis non ſolum in ipſa incorporea/uel corporea,dũtaxat extendit:ſed etiam in omnibus recipi uoluit,quorum unum erat ſubſtantia.

Subſtantiæ autem ſecundæ/dicuntur ſpecies,in quibus ſpeciebus illæ quæ principaliter dicũtur ſubſtantiæ/ inſunt.Et hæ/atq; harum ſpecierum genera, vt aliquis homo in ſpecie eſt in homine, Genus verò ſpeciei animal eſt.Secundę igitur ſubſtantię dicuntur/vt eſt homo,atq; animal.

Cum diuiſiſſet ſubſtantias in primas/& ſecũdas,& quum de primis dixiſſet, deinceps ſubdit de ſecundis/quas diſtinguit in generibus/& ſpeciebus: in ſpẽbus quidem/ueluti in his q̃ otinent indiuidua,in generibus uerò ut in his q̃ continent ſpecies,quę diligenter/& exactè adiecit, ne cũ genera & ſpecies multiplr̃ dicantur,ad alia ſignificata referamus ipſa.Etenim Porphyrius/in ipſa introductione/multa ſignificata generis/& ſpẽi numerauit/recenſuitq;:quorũ unum eſt/quo dixit ſpeciem eſſe id quod eſt indiuiduorũ contẽtiuũ,& genus id quod eſt talium ſpẽrum cõtentiuũ.Cum uerò in aliis etiã prædicamentis/ſint genera/& ſpẽs,ne putemus illa genera/& ſpecies/ſecundas ſubſtãtias eſſe,tuto & firmiter dixit,qđ illa dicuntur ſpẽs/& genera/harũ ſpecierũ, in quibus ſunt ſubſtantiæ indiuiduales,qđ qdẽ ẽt manifeſtũ p exẽpla fecit.Exẽplũ aũt ſpẽi eſt hoc/hõ/ in quo aliqs hõ eſt, & hoĩs eſt aĩal/in quo hõ/& aliqs hõ cõtinetur. ☞ Sed ſi hoĩe ſublato/indiuidui hoĩes tollũtur, & aĩali ſublato/demitur de medio hõ,& nõ econuerſo.Eqdẽ prima illa eſſe natura dicimus/qbus ſublatis alia tollunt,& aliis dẽptis/ipſa nõ auferunt:qũo ergo ſubſtãtię ĩdiuiduales/primę ſubſtãtię dicunt, & ſecũdæ ſpẽs,& tertię genera.Eteni in ſequẽtibus/dicet ſpẽs eẽ magis ſubſtãtias/quã genera. ☞ Niſi ipſę ſpẽs dicant ſecũdę ſubſtãtię/q̃tenus ſunt,uelut ptes q̃ cõplẽt ſubſtãtias ĩdiuiduales, & ptes toto ſunt poſteriores/atq; ueluti in ĩdiuiduo áctu factę/quũ prius ſm ſe in potẽtia eſſent. Vñ illud qđ eſt actu/eſt prius:& illud qđ eſt potẽtia,eſt poſterius:porrò rõ q̃ fit/ex eò qđ ſublato hoĩe/tollunt indiuidui hoĩes/& non ſublatis indiuiduis/tollitur hõ,rectè/& diligẽter non agebat, quia una ſubſtãtia indiuidua,ut Socra.nõ eſt tota prima ſubſtãtia/ſed omnes qui ſub homine continẽtur:quocirca etiam unuſqſq; eſt prima ſubſtantia, & ſublatis oĩbus indiuiduis, tollitur etiam homo uniuerſalis/ quãuis intelligãtur quædam cõmunia ex ipſis indiuiduis/quoties nos diuidimus ſemper cõmune in differentibus ſecundũ aliqua.Nam Socra.& Dion etſi pluribus ꝓprietatibus inter ſe diſtẽt,tamẽ eſt una quædã ſubſtantia indifferẽs/ſcđm quam cõmune quoddam in ipſis contẽplamur,quæ etiã intelligitur/& conſideratur/circa ſingularia,& in particularibus.Item ſingularia ſunt cã/cur cõmunia ſint.Nam hæc/eò quod aliq̃ ſunt/prius exiſtunt,cõmunia uerò adueniunt/q̃ ſane non intelligũtur eſſe aliqua,ſed talia:unde ſi ſingularia demerẽtur,neq; cõmune eſſet. Nam hoc habet naturam cõplendi indiuiduales/ſubſtantias.Itẽ dicimus p̃dicamenta eſſe de dictionibus ſignificãtibus;ſignificatiuæ autẽ dictiones/ primò ferunt in ipſa ĩdiuidua. Nã his primis ſcđm ſenſum occurrimus,& deinde deſcendimus in ſpecies/& genera:à ſenſu ad intellectũ pedem cõferẽtes.Item ſi prorſus non accipimus ſpecies/& genera per ſeipſa/& ſeorſum,ſed in ipſis indiuiduis/iuxta cõſuetudinẽ Peripatheticam:quomodo hæc cũ ſint partes ſubſtãtiarum indiuidualiũ/non erunt ſecunda quo ad rationem ſubſtantiæ,quandoquidẽ ſint etiam ſubſtantię ſecundũ hoc,quia partes ſubſtantiarum ſunt? Et cum nõ ſubſiſtant per ſeipſas,neq; ſint prorſus ſubſtãtiæ? Verũtamẽ Alex.non cogeretur ad afferendum talia reſponſa,q uult ſubſtãtias indiuiduales eſſe natura priores cõibus.nam inquit nõ exiſtentibus indiuiduis/nihil aliorũ eſſe poteſt, quod tamẽ dictum nõ rectè putat. nam etſi cõmunis

ſubſtantia

ſubſtantia habeat eſſe cum indiuiduis, tamē per ſeipſa exiſtens/confert ad ſubſtantiā ſubiectorum. Sed dicendū eſt melius/quod uniuerſale per ſeipſum ſubſtantiam principaliſſimā habens,ſeipſum impertit/etiam ſingularibus,& ita uniuerſale eſt principale magis/ac prius indiuiduis/ſcd̄m naturæ rationem. Sed cōmune inquit nō poteſt eſſe ſine indiuiduo, at indiuiduū poteſt eſſe ſine cōmune, ceu ſol/luna/& mūdus. Ad quod dicendū eſt/quod per alium euentū/& occaſionē hoc factum eſt, quod unūquodq; horum ſemel acceperit materiā/& formam, attamē ſic eorum ratio inſtituta eſt: quod ſi multi poſſent eādē formam recipere,unūquodq; dictorū ſeipſum largiretur multitudini/ ac ſeipſum in multitudinē extenderet. Sunt autē prorſus ſubſtantiæ ſecundę, etſi per ſeipſas nō ſubſiſtant,quandoquidē ſolæ/inter alia p̄dicata ſubſtantiā ſignificent. Nam omnia p̄dicamenta accidentium/ aliena ſunt,à ſubſtantiali ſignificatione,cū non ſignificent hoc aliquid,ſed accidens. At ſubſtātiæ ſecundæ/cū de ſubiectis primis ſubſtantiis dicantur/ſubſtantiā ſubiectorū ſignificant. Nam ſiqs aſſignet Socratem quid ſit, ſpeciē/& genus aſſignando/& dicēdo hominē/& animal/ conuenientius aſſignabit,& Socratem notiorē faciet:ſed ſi quis aliquod nouē prędicamentorū aſſignauerit/ut album,uel tricubitū,certè is aſſignabit id quod eſt magis alienū à Socrate:quandoquidē id quod eſt per accidens,& nō quid eſt/indicat. Item ſecundę ſubſtantię primis ſubſtantiis,ſimiles ſunt. Nam ut illæ omnibus aliis ſubiiciūtur,ita & ſecundæ ad oīa alia ſe habent. Nam de ipſis omnia alia dicunt/ denominatiuè,ut grāmaticus non ſolum aliquis homo eſt,ſed etiam homo/uel æquiuocè,ut albū, quippè non ſolum album ſit corpus,ſed etiam corpus ſimpliciter ſic appellatur,ob id ergo ſine aduerſione/& ipſæ ſubſtantiæ,quāuis ſecundę appellatæ ſint.

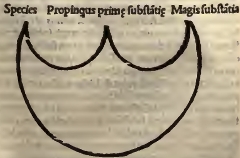
Manifeſtum autem eſt/ex his quæ dicta ſunt,quod eorū quæ dicuntur de ſubiecto,neceſſe eſt nomen/& rationē de ſubiecto prædicari,vt homo de ſubiecto aliquo homine p̄dicatur. Et prędicatur quidem nomē. Nam hominē/de aliquo homine prædicari dices. Ratio quoq; hominis/de ſubiecto aliquo homine p̄dicabitur. Quidam enim homo/& homo eſt/& animal:quare nomē/& ratio de ſubiecto p̄dicabitur. At eorum quæ ſunt in ſubiecto,in pluribus quidē/nec nomen de ſubiecto/nec ratio prędicabitur. In aliquibus autem nomen quidē nihil prohibet p̄dicari/aliquando de ſubiecto,rationē verò impoſſibile eſt p̄dicari:vt album cum in ſubiecto ſit/vt in corpore: prædicatur de ſubiecto: nam dicitur corpus album: ſed ratio alb./nūq̄ de corpore p̄dicabitur. Alia aūt omnia/aut de ſubiectis dicuntur principalibus ſubſtantijs,aut in eiſdē ſubiectis ſunt. Quod quidem manifeſtum eſt in ſingulis/quæ proponētur,vt animal de homine prædicatur: igitur & de aliquo homine p̄dicabitur: nam ſi de nullo aliquorū hominum/neq; omnino de homine. Rurſus color eſt in corpore,ergo & in aliquo corpore: nam ſi non in aliquo ſingulorum/neq; prorſus in corpore:quare omnia alia/aut de ſubiectis principalibus ſubſtantijs/dicuntur,aut in ſubiectis eiſdem ſunt. ergo non exiſtentibus primis ſubſtantijs/impoſſibile eſt aliquid aliorum eſſe.

Mirum eſt/quomodo dicit ea quæ nunc deſcribūtur/manifeſta eſſe,ex dictis. Nam quomō ſi ſecūdæ ſubſtantiæ ſunt ſpēs/& genera,ex hoc perſpicuum eſt,quod aliquo de ſubiecto uniuocè prędicantur,& quædam ęquiuocè quę ſunt in ſubiecto,quā his quæ nunc dicuntur, opportunitatē præſtant hæc quæ diximus? Forſitan ſermonem refert/ad ea quæ ante hæc dicebantur/in quibus dixit,quando alterū de altero prædicatur/ceu de ſubiecto etc. Nam in his p̄dicatio uniuoca fit,uel etiam à diuiſione primarum/& ſecūdarum ſubſtantiarum/hoc demonſtratur. Nam ſi cōe utriſq; ſubſtātiis eſt hoc.ſ.in ſubiecto non eſſe,aliis erit proprium de ſubiecto p̄dicari,& aliis nō de ſubiecto prædicari. Erāt autem ſecūdæ ſubſtantiæ/genera/& ſpecies,quæ prędicantur de his quæ ſunt ſub ipſis/uniuocè & uniuocorum nomen/& ratio de ſubiecto p̄dicatur,ſed eorū quę ſunt in ſubiecto/nec nomen/nec ratio dicitur de ſubiecto. Nam nulla ſubſtātia eſt in ſubiecto,neq; ea quę ſunt in ſubiecto/ſunt ſubſtātiæ,neq; partes ſubſtātiæ completiuę. igitur neq; ratio illius qđ eſt in ſubiecto/dicetur de ſubiecto,ceu neq; ſciētia dicitur eſſe anima,ſed denominatiuè ſciētia prędicatur de anima,neq; ratio ſcientiæ de eadem dicitur. Non enim anima eſt habitus/cōtēplatiuus. Item neq; color de corpore/nec ratio eius de illo dicitur,quare ex dictis manifeſta ſunt hæc. Cæterū aſſignaturus cauſam/cur indiuidua ſint primæ ſubſtantiæ, cum omnia/uel de eiſdem ſubiectis dicantur, uel in eiſdem ſint,& facturus defenſionē & confirmationem,cur ſubſtantiæ ſecundæ nō ſine ratio

ne ſint ſubſtantiæ,quia ſignificant primas ſubſtantias/de quibus etiã dicuntur,proinde nos per hęc reducit ad memoriã/quomodo de ſubiecto dicantur.Nam ob id opus ipſi fuit uniuocatione,quia ſubſtantiæ ſecundæ/prædicãtur de ſubiecto:& æquiuocatione/ac denominatione,quia accidentia ſunt in ſubiecto:nam hæc ſecũdum rationem/nũquã ſubſtantiis competerẽt.Non enim aliquis di ceret/ꝙ corpus eſt color diſgregatiuus aſpectus/uiſusq́;,quãuis album denominet corpus.Eędem plura dicuntur denominatiuè à talibus,ceu à grãmatica grãmaticus.Hãc igitur opportunitatem/ hæc quæ nunc reaſſumuntur exhibent,deinceps autem talia adiicit.Alia autẽ omnia/aut de ſubie ctis dicuntur primis ſubſtãtiis/aut in eiſdem ſubiectis ſunt.Hoc autem patet/ex ſingulis quę prius tractata ſunt,cum dicit quædam ſunt primæ/& quædam ſecũdæ ſubſtãtię:uidetur per id/q̃d per ſpicuum eſt/afferre ea quæ competunt primis ſubſtantiis.Nã rurſus dicit/q̃d primæ ſubſtãtię/ſunt ſcabella his quæ per ſe dicũtur,ceu ſunt ſecundæ ſubſtãtiæ,atq; his quæ ſunt in illis,ceu ſunt acci/ dentia.¶ Dubitationẽ deinde ſoluit/hic de primis ſubſtantiis,nam ſi ſubſtãtiæ primæ,nec in ſubie/ cto ſunt,nec de aliquo ſubiecto dicũtur,dubitaret aliquis nũquid ipſæ omnino ſint.Nam unde ha bent ut ſint?Hoc autem ſoluendo dicit,quod nõ ſolum ipſę à ſeipſis habent eſſe , ſed etiã aliis om/ nibus prębent ſubſiſtẽtiam.Nam quæ de ſubiecto dicuntur,& in ſubiecto ſunt/à ſubiecto trahunt eſſe.Hæc autem cum probet ſpẽm habere eſſe in indiuiduis ſubſtantiis/ueluti notius & clarũ omi ſit:ceu homo eſt in particularibus hominibus,genus autem quãq̃ de ſpecie maximè prædicet,ni/ hilominus oſtendit/hoc habere eſſe in indiuiduis ſubſtãtiis,ſicut id quod uidetur magis remotũ, ac ſimul/ut id quod alterum eſſe/unà oſtenditur.Eſt autem demõſtratio talis:nam ſi de nullo ali/ quorum hominum dicitur,nec de homine ſimpliciter dicitur,uelut uolatile ſi de nulla particulari aquila dicitur,nec ſimpliciter de aq̃la dicitur:porrò ſpẽs per ſubſtantiam indiuidualem ſubiicit ge neri.Simil'r quoq; in ſubiecto eſt primò in indiuiduo,deinde per indiuiduum ineſt ſpẽi:ceu gram matica primò Ariſtarcho aduenit,deinde per illum homini etiã ineſt:igitur ſubſtãtia indiuidualis eſt cauſa/cur alia ſint.ſ.cur ſint ea quæ dicuntur de ſubiecto,& quæ ſunt in ſubiecto.Porrò quum dicimus alia eſſe in primis ſubiectis ſubſtãtiis/ceu quãtum/quale/ad aliquid/& reliqua talia, eſſe ẽt atq; ineſſe intelligendum eſt/qualia ſunt prima,ſed non paſſiuas ſpecies/& affectiões,ceu albedinẽ/ & caliditatem.Nam ſpẽs paſſiuæ/& affectiones/atq; cætera alia,de eadem ſpecie qualitatis,nomine & rõne uerificantur.Vnde hi qui cignũ album eſſe/uerè dicũt,aſſignant quoq; illum eẽ album, q̃a albedinem habet,rõ autem hæc eſt albi/quod afficitur.ſ.illius qui albus fit.Nã tale iam fit pars ſpe/ ciei.quẽadmodum igitur ſpẽs/& forma eſt pars ſubiecti,ita etiã id quod ꝯfert ad formam/& ſpẽm erit pars:ratio igitur quæ huius eſt,uera fit de ſubiecto.ob id igitur ſpẽrum afficientium de ſpẽ.ſ. qualitatis paſſiuę,& eorum quæ ſimpliciter dicunt/diuerſus eſt ꝑdicandi modus.¶ Poſtremò am bigunt/q̃d ſi ſectio ſubſtãtiæ uelut generis facta eſt in ſubſtãtias primas/& ſecũdas/& ipſæ aſſigna/ tæ ſunt.ergo ꝑtermiſſa eſt illa generalis/& cõmunis ſubſtantia/quæ in his diuidebat.¶ Niſi & ipſa cõmunis dicatur/atq; intelligatur,ſub eò quo ſubſtantia dicit non eſſe in ſubiecto. Nã hoc eſt pro prium omni ſubſtantię,propter quod ipſa ſubiicitur/& determinatur:quare omnis ſubſtãtia per hoc.ſ.non eſſe in ſubiecto determinatur/& diffinitur:proprium autem ſubſtãtiæ ſecundæ ultra il/ lud cõmune/eſt hoc.ſ.de ſubiecto dici,proprium uerò primæ ultra cõe/eſt hoc,non dici de ſubie/ cto:quare omnium ſubſtãtiarum tradita fuit aſſignatio.¶ Sed ulterius dubitãt,quia omnis ſectio generis in ſpẽs fit,at prima ſubſtãtia non eſt ſpecies,quippè quæ ſit una numero,& ſpecies ſit plura numero.¶ Solutio autẽ huius eſt,q̃d hoc ipſum.ſ.eſſe unam numero/eſt cõmunis ratio,ſed ꝓpriũ ſpeciei eſt nõ eſſe in ſubiecto/& dici de ſubiecto:ut igit eſt cõmunis ratio/cõmuniterq́; ineſt,ſed id cui ſolum accidit hæc ratio,non eſt ſpecies.Nam eſt unum numero tale.¶ Item dubitant, quia di/ uiſio fit in ipſa inęqualia,quod ſanè alienum eſt à diuiſiõe/in ſpecies.¶ Niſi quod neq; hoc uerum eſt,nam uniuerſalia/& indiuidua ęquiualent,& unum ad alterius eſſe uiciſſim facit,uerum ſubſtã/ tiæ indiuiduales inueniuntur ſm proprietates indiuiduales rerum,ſecundæ autem ſubſtantię ſm cõmunes rationes ſubſtantiales/quæ in ſenſibilibus ſpectantur/& conſiderant.¶ Vltimo neq; hoc prætermittendum eſt,quia in uerbis Ariſto.accidit/quod duabus uicibus eadem ſententia ſcripta ſit.At Ariſto.in ſuis uerbis/nil ſuperfluum ponit.¶ Sed forſitã alia litera extra contextũ/ut in mar/ gine erat,quam ſcriptores in ipſa membrana/& contextu/ſimul cum alia ſcripſerunt.Et eſt ea ſen/ tentia/quæ ultimo contextus loco/ferè repetitur,cũ dicit.quare omnia alia de ſubiectis primis ſub ſtantiis dicuntur,uel in eiſdem ſubiectis ſunt,poſtquam ſubiungit,quare non exiſtentibus primis ſubſtantiis/impoſſibile eſt aliquid aliorum eſſe,ſed ad cætera proficiſcendum eſt.

Secundarum verò ſubſtantiarũ/magis ſubſtantia eſt ſpecies ꝙ genus:propinquior enim eſt primę ſubſtantię. Si quis enim aſſignet primam ſubſtantiam quid eſt/euidentius/& conuenientius/aſſignabit, ſpẽm proferens/ꝙ genus. Vt quẽdam hominem manifeſtius aſſignabit/hominem ꝙ animal aſſignando. Illud enim proprium eſt magis alicuius hominis:hoc autem communius. & cum aliquam arborem reddideris/manifeſtius aſſignabis cum arborem reddideris/ꝙ plantam. Amplius principales ſubſtantiæ eò quod aliis omnibus ſubiectæ ſunt/& alia omnia, aut de his prædicantur, aut in eis ſunt, ideo maximè dicuntur ſubſtantiæ primæ, ſicut autem principales ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent/ ſic & ſpecies ad genus ſe habet. ſubiacet enim ſpecies generi, genera enim de ſpeciebus prædicantur, ſpecies autem de generibus non conuertuntur: quare & ex his ſpecies magis genere ſubſtantia eſt. Ipſarum verò ſpecierum/ quandocunq; non ſunt genera/ nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt, nihil enim familiarius aſſignabis de aliquo homine hominem aſſignans/ quã de aliquo equo equum. Similiter autem & principalium ſubſtantiarum/ nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt, nihil enim magis aliquis homo ſubſtantia eſt/ ꝙ aliquis bos. meritò igitur poſt principales ſubſtantias/ ſola aliorum ſpecies/& genera dicuntur eſſe ſecundę ſubſtantiæ. Eorum enim quæ prædicantur/principalem ſubſtantiam ſola hæc indicant, aliquem enim hominem ſi quis aſſignauerit/quid ſit ſi ſpeciem protulerit/conuenientius aſſignabit ꝙ ſi genus, & manifeſtius faciet aſſignando hominem/ꝙ animal. Aliorum verò quicquid aſſignauerit quilibet/aſſignabit extraneẽ, velut album, aut currit, aut quæcunq; talium reddens. ergo meritò hę ſolæ ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Amplius principales ſubſtantiæ/ eò quod aliis omnibus ſubiaceant, & alia omnia de his prædicentur, vel in eis ſint. Iccirco propriè ſubſtantiæ dicuntur, ſicut autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent/ita principalium ſubſtantiarum genera/& ſpecies/ ad omnia reliqua ſeſe habent, de his enim omnia reliqua predicantur. Aliquem enim hominem dicis grammaticũ eſſe: ergo & hominem/& animal/grãmaticum dicis, ſimiliter autem & in aliis.

Quoniam ſpeciem,& genus,cõmuniter ſecundas ſubſtantias appellauit, prorſus inquirendum erat, ſi ambæ ſimiliter eſſent ſubſtãtię,& ſi à prima ſimiliter diſtent. Ad hãc igitur quęſtionẽ reſpõdendo, inquit, quod non ęqualiter ſunt ſecundæ ſubſtantiæ, ſed magis ſubſtantia eſt ſpecies quã genus,& hoc oſtẽdit duabus demonſtrationibus; altera ex habitudine utriuſq; ad genus indiuiduũ,& proprium ipſorũ, alia uerò ex proportione, quarũ alia ex habitudine ſic in ſyllogiſmo cõficitur. Species eſt propinquior primæ ſubſtantiæ, quod eſt,propinquius primæ ſubſtantię eſt magis ſubſtantia, ergo ſpecies eſt magis ſubſtantia quã genus. quod autẽ ſpecies ſit propinquior ſubſtantiæ indiuiduali oſtendit, eò quod conuenientior eſt aſſignatio indiuidui, per ſpeciem quã per genus. Nam aſſignãtes Socratem,longè conuenientius,& notius aſſignaremus ſi hominem diceremus illum eſſe, & remotius ſi animal.

At illud quod eſt conueniẽtius, magisq; affine, pximius eſt. Alia autem demonſtratio, ex proportione ſic procedit, ſi ut primæ ſubſtantię ad alia ſe habent, ita etiam ſpecies ad genus ſe habet, profectò ſpecies erit magis ſubſtantia, quam genus. Quod uerò hæc ita ſe habeant mutuò, ceu & illa ſe habent, oſtendit, eò quod ſpecies ſubiicitur generi, ut ſubſtãtia prima ſubiicitᷣ aliis. Deductionem rationis aũt oſtẽdit ex hoc, quia ſubſtantia eò habet ut ſit ſubſtantia, qđ aliis ſubiicitur,& omnia alia in ea ſunt, ſic ergo formetur figura.

Vt ꝑmæ ſubſtātię ad alia ſe habēt, ita ſpecies ſe habet ad genus.

Aſcenſus, & q̄ ſunt ꝓximiora primæ ſubſtātiæ ſunt magis ſubſtantiæ

At qui ſpēs ſubiicit̄ generi, & ita ſe habet ad genus ut primę ſubſtantiæ ad ſpeciem

Verūtamē̄ ipſarū ſpecierum/quæ non ſunt ſubalternæ, ac genera, altera non eſt magis ſubſtātia/quá altera, quáq̄ una excedat aliam dignitatē, & alia ſit impfectior. Nam nemo cōuenientius/peculiareq́; magis/aſſignabit, ſi de aliquo homine/hominem aſſignauerit, quam ſi de aliquo equo equū attulerit/affirmaueritq́;, ſic etiá ſe habet hoc in primis ſubſtātiis. non enim quia Socrates Bucephalo equo præſtantior eſt, ob id Socra. magis ſubſtātia diceret̄ Bucephalo equo. ⁋ Sed quibuſdam uidetur/qđ ordo ſermonis hoc in loco nō rectè ſe habeat, ná inqunt oportuiſſe prius dicere cauſam/cur ſecundę ſubſtantiæ ſunt ſubſtantiæ, & ita facere cōparationem ipſarum inter ſe. ⁋ Sed dicendum eſt' quod Ariſto. habuit hoc euidenter prius acceptū/ex diuiſione eorum quæ dicuntur de ſubiecto. & eorum quę non dicunt̄ de ſubiecto, atq; ex eo quo oſtēſum eſt principaliſſimá ſubſtantiá/nec de ſubiecto dici/nec in ſubiecto eſſe. Nam ex hoc concluditur ſubſtātias ſecundas eſſe illas/quę de ſubiecto dicūtur, & non ſunt in ſubiecto. ⁋ Item hoc etiá unà de ordine dubitari ſolet, quia conſequens erat oſtendere/quod prima ſubſtantia non erat magis/nec minus ſubſtantia, & deinde hoc mō de ſpeciebus oſtendere magis/& minus ⁋ Sed ad hoc/eadem reſponſio afferenda eſt, qa iam prius accepit primam ſubſtantiá non eſſe magis uel minus ſubſtātiam, quádo ipſam primò, maximè, & principaliſſimè ſubſtātiā eē aſſeruit, nam omnia talia definita ſunt, & nō habent illam infinitatem/quæ in his. ſ. magis & minus continetur. nam magis & minus ſine termino procedūt. At hoc/maximè ſtat ſcđm exceſſum/& in ſummo gradu pedem figit ⁋ Sed cur nouē prædicamenta accidentium/ſecūdæ ſubſtātiæ nō erūt quandoquidem ꝑdicentur de primis ſubſtātiis. ⁋ Niſi qđ ipſę ſecūdæ ſubſtātiæ/nō ſunt accidētia, quia inſunt indiuiduis ſubſtantiis, & de ipſis ꝑdicantur. Vel non omnia ꝑdicata de ſubſtātiis erunt ſecundæ ſubſtātiæ, ſed illa ſola/quæcūq; prædicantur in quid, qualia ſunt genera/& ſpecies. ⁋ Item cur dixit magis ꝓprium eſt alicuius hominis ut homo, q̄ animal? Nō enim ꝓprium Socrati eſt homo, ſed ſpecies. ⁋ Niſi qđ hic proprium ꝓpriè non ſumitur, ſed quemadmodū dicimus minus graue leue eſſe, ſic minus cōmune/appellauimus ꝓprium. ⁋ Item nulla ſubſtantia eſt magis/& minus/ut dicet ipſe ꝓcedendo in ſequentibus/quomō ergo ſpecies eſt magis ſubſtātia, q̄ genus? ⁋ Niſi qđ non quatenus ſubſtātiæ ſunt, accipiunt magis/& minus, ſed iuxta diſtātiam earum à ſubſtātia ſenſibili. Sed adhuc mihi uidet̄ manere dubitatio. Nam ſubſtātia ſenſibilis eſt maximè ſubſtantia, & in aliis ꝑdicamentis, in quibus magis & minus ſunt, ceu in qualitate, magis & minus cōſiderant̄ ſm̄ diſtantiam/ad id q̄ maximè eſt/nam ideſt magis album/qđ magis approximatur illi/qđ eſt maximè. Cū ergo nec ibi quatenus qualia magis & minus habēt, nam ſimilr̄ qualia ſunt, quid ergo dicit Ariſto. qualitatem ſuſcipere magis/& minus/& nō ſubſtātiam. ⁋ Niſi forſitá ſubſtātia non dicit̄ ſuſcipere magis & minus, eò qđ alia ſit magis ſubſtātia, alia minus, & alia maximè/quáuis ſit eadē ſubſtantia ſpērum, ſed unaquæq; ſpecies non ſuſcipit magis & minus, neq; enī genus magis ſubſtantia eſt/quá aliud genus, nec una ſpēs/q̄ alia, nec indiuiduum q̄ aliud indiuiduum: attamen in qualitate (ut in ſpēbus) ipſius magis & minus conſideratur, nam albū eſt magis/& minus albū/q̄ aliud. Hūc in modum ergo Porphyrius/& Iáblicus ſoluunt dubitationes. Verum ut Alexáder exponit/interpretaturq́;/indiuiduam ſubſtātiam/cupiens primum mouens in ea ponere/& ſub ea collocare, dubitationes euadūt difficiliores. Ná quomō id qđ erit ꝓpinquius ſubſtātiæ ſenſibili/erit magis ſubſtantia? Item quomō ſubſtātiæ intellectuales/cum eiſdē ſenſibilibus unà ordinant̄? Sed Alexandri pace/abſurdum eſt qđ indiuiduum/q; aliter in ipſis ītellectualibus dicit̄. Ariſt. acceperit aliter quá ſit, & uſus eſſet ſola ęquiuocatione. ⁋ Item nō rectè id qđ eſt notum in ſubſtātiis materialibus. ſ. nō in ſubiecto eſſe, īmaterialibus ſubſtātiis attribuit. Ná certè patet qđ aliter materiales deſignamus, quandoqdem eas aliquid habere in ſubiecto dicimus, & aliter īmateriales, eò qđ illis aſſerimus nihil habere/ut alterum in altero. Adhuc ſtudio nititur afferre habitudinem ſubſtātiæ primæ/mo-

tricis ad ſubſtãtias compoſitas, ne inferior habeatur ſubſtãtia prima mouẽs, his ſubſtãtiis compoſitis Nam inquit ea ſubſtãtia maximè ſubſtãtia eſt/quæ eſt cauſa ſubſtãtiarum/habentium aliqua in ſubiecto.℣ Sed hoc nõ ita ſe habet, quippè nullo modo ſubſtãtia intellectualis, & primo motrix accipit hoc.ſ.maximè ſubſtãtiam eſſe/ab habitudine ſuiipſius ad cõpoſita/& materialia, imo cõtrariũ ex eò, qa ſeparata eſt ab omnibus/dicitur maximè ſubſtãtia. Architas autem Pithagoricus/ hanc diuiſionem nunc ꝑpoſitam ſubſtãtiarum non admittit, ſed aliam loco eius approbat, dicens. Subſtantiæ enim ſunt differẽtiæ tres, alia nãqȝ eſt materia/alia forma, & alia id quod utriſqȝ his cõſtat. Hæc autem diuiſio facta eſt ſcđm rationem ſubſtãtiæ/& in omnibus ſe extendit, & Architas utitur diuiſione ſubſtãtiarum/ſcđm naturam, ſed nõ uelut eſt diuiſio Ariſt, quæ ſoli cõſuetudini ſignificationum heret, qđ quidem etiã Ariſto. teſtatur in ſuis uoluminibus/quæ exactiſſimè diligentiſſimeqȝ conſcripſit, in qbus illa diuiſione utitur, ut in libro de naturali auſcultatiõe, & in metaphyſica. Atq nullus Pithagoricus admitteret hãc diuiſionem primarum ſubſtãtiarum/& ſecũdarum, qa teſtantur illud primò ineſſe uniuerſalibus, & illud extremum in particularibus derelinquũt, atqȝ qa primam & ꝓpriiſſimam ſubſtãtiam in ſimpliciſſimis reponũt, & non ſicut dicitur nunc/qȝ primæ & propriiſſimæ ſubſtãtiæ ſunt ſenſibiles & compoſitæ, tertio qa genera & ſpecies putant entia eſſe, & non q̃dam ſummatim collecta/in notionibus ſeparatis concœptibuſuè abſtractis. Quomõ igitur Ariſto. cum nouiſſet diuiſionem ſubſtãtię, quam Architas tradidit, nunc ea non uſus eſt?℣ Niſi qa tractationi/ac facultati logices/hæc diuiſio erit magis propria. Nam cum ſimplicium uocum/quæ ſubiecta & prædicata ſunt/in hoc libro aſſignationem efficiat, ac meritò in ſubſtantia quam dixit omnibus ſubiici, genus & ſpeciem aliqđ ꝑdicatũ inueniat/in eaſdem ſubſtantias diuiſionẽ fecit.

Cõmune autem omnis ſubſtãtię eſt in ſubiecto nõ eſſe: prima quidẽ enim ſubſtantia, neqȝ in ſubiecto eſt, neqȝ de ſubiecto aliquo dicitur: ſecundarum autem ſubſtantiarum, manifeſtũ quidem & ita, quod nulla eſt in ſubiecto homo enim de ſubiecto quidem dicit' quodam homine, in ſubiecto aũt non eſt, non enim in quodam homine, homo eſt. Eodem autẽ modo/& animal de ſubiecto quidem dicitur quodam homine: non eſt autem animal/in quodam homine. Adhuc autem, eorũ quę in ſubiecto, nomẽ quidem nihil prohibet prędicari/quãdoqȝ de ſubiecto, rationẽ autem impoſſibile eſt. Secundarum uerò ſubſtantiarum/prædicatur/& ratio de ſubiecto/& nomẽ, hominis enim rationem, de quodã homine prædicabis, & eam quæ animalis ſimiliter. quare non utiqȝ erit ſubſtantia/eorum quæ in ſubiecto: non enim propriũ hoc ſubſtantiæ, ſed & differentia eſt eorum q̃ non in ſubiecto ſunt. Greſſiuũ enim/& bipes/de ſubiecto quidẽ dicuntur homine, in ſubiecto autẽ/non ſunt. non enim in hoĩe eſt bipes, aut greſſiuũ: ratio autem differentię ꝑdicabitur de quocũqȝ/utiqȝ dicit' differentia. puta ſi greſſiuũ de homine dicitur, & ratio greſſiui prędicabitur de homine, greſſiuũ enim eſt homo.

Cum dimiſiſſet/quot & quæ ſint ſubſtantiæ, deinceps quę eiſdem competunt cõmunia/& propria/afferre proponit: & hoc meritò. Nam ſi potuiſſet uniuſcuiuſqȝ generis diffinitionem tradere, non oporteret eum ſollicitum eſſe/nec curam/ſtudiumqȝ habere/in aſſignandis his quæ competũt ſubſtantiis. Nam ex diffinitione/etiam ea quæ competunt diffinito, & uniuerſa natura diffiniti manifeſtatur, ſed quum afferre diffinitionem non eſſet locus, ſed dũtaxat deſcriptionem/& exempla, meritò opus fuit conſiderare/& meditari ea quæ competunt. ſubſtantiis, quæ. ſ. cõmunia/& maximè propria ſunt, ut ex his uelut ex genere & differentiis, ceu diffinitio quædam uniuſcuiuſqȝ generis/traderetur. Sit ergo iſta cõmunis reſpõſio/de unoquoqȝ genere/cur poſt diuiſionem/ ea quæ competunt generi/cõmunia/& propria/tradidit, & primò ea quæ ſunt cõmunia/ad alia genera. Iãblicus autem putat Ariſto. eò principaliter de unoquoqȝ genere proprium inquirere, ut quomodocũqȝ poteſt diffinitione/naturam quæſiti/ac diffiniti/ſtatuat. Et quum accidiſſet ei/quærendo id quod eſt propriè proprium/quod ſoli & omni ineſt ipſum diuiſim tangere, & accipiendo interdũ ea quæ omni/& non ſoli inſunt, & interdum ſoli, & nõ omni, ob id quæ ſortita ſunt diuiſim ꝓprietatem reprobat/dicens. Non eſt enim hoc ꝓprium ſubſtãtiæ. ſ. uelut illud qđ maximè proprium ei eſt, quæ autem ſunt integra/& propriè propria/uelut ea quæ competunt, approbat. Cũ ergo Ariſt. modo inquiſitionis procedat, & inquiſitionis ueritatem inueniat, primò incidit in his quæ cõfuſè & cõiter dicunt', & refutans ipſa/ſic in calce/uerũ inuenit. Hæc igit' pulchrè/rectèqȝ diceret'. Sed forſitan & hoc cõuenientius diceret', quod ꝓpoſuit cõia principalr, quę ſubſtãtia/cum aliis prædicamẽtis habet, ut ex cõmunibus/& propriis/exactior/exploratiorqȝ/fiat/quęſiti deſcriptio. Hoc etiã

indicat Architas,qui non ſolũ propria inquirit,ſed etiam cõmunia/ad alia prędicamenta expoſuit,
porrò plura deſcripta ſint dicta Architæ,quoniã/& diuus Iamblicus/quædã pauca uerba conſcri/
pſit/quæ dubitationẽ afferunt,qui ſic inquit.His intellectis/quædam cõmunia ſimul pdicamentis
cõpetunt,quædam uerò propria.Dico autem cõmunia/ceu ſubſtantias non ſuſcipere magis/& mi
nus.Nam fieri non poteſt,ut hõ magis & minus ſit homo,neq; deus,neq; planta,ſimiliter cõmunę
eſt nullum habere contrariũ.Nam homini hõ non eſt cõtrarius,neq; deo deus/ neq; aliis ſubſtãtiis,
Atqui illud per ſe eſſe/& non in altero eſſe,ceu glaucedo/& flauus color/ineſt oculis,ſubſtantię pro
prium eſt.Nam omnis ſubſtantia per ſeipſam unum aliquid eſt,quæ autem ſimul inſunt & acci/
dentia ſunt, uel in his ſunt ſubſtantiis/uel non ſine his. Deinde Iamblicus/communia quæ ha/
bet quantitas dicens, ſic ſubdit. Equidem plura quantitati accidunt/quæ etiam ſubſtantię com/
petunt, ceu non ſuſcipere magis/ & minus. Similiter dicit communia ſubſtantie & prædica/
mento ad aliquid/ cum recenſet communia prædicamenti ad aliquid. Quod uerò ineſt propriũ
unicuiq; ſubſtantie eſt hoc,ut cum manet una & eadem numero,contrariorum ſit capax: Sic ergo
Iamblicus uult Ariſto.tradere cõmunia/& propria/quę habet ſubſtantia,cum aliis prædicamentis,
Verũtamen Porphyrius inquit/propria uniuſcuiuſq; generis ab Ariſt.eſſe aſſignata, & non ſimpl.
cõmunia/cum aliis prædicamẽtis/& propria.Et cum tripliciter dicatur propriũ, aliud quod omni
& non ſoli ineſt,ceu bipes homini:& aliud quod ſoli/ſed non omni,ut grãmaticum eſſe eidẽ homi
ni:& aliud quod ſoli/& omni quod eſt propriè proprium:ceu homini riſibile.quæ igitur ſoli non
inſunt/ hæc cõa ſubſtantie/& aliis generibus ſunt,quãdoquidẽ omni/& non ſoli inſint.Sed aduer/
tere oportet ad dicta Architæ, quod hic Ariſto.nihil quærendo/uel dubitando, ſed aſſerẽdo/cum
fiducia ſcientię/omnia tractat,& procedit per ea quę ſunt ſermoni/uerbisq; neceſſariiſſima. Forſitã/
ultra quis ambigeret/quomodo fieri poſſit/ut omnis ſubſtãtię proprium/poſſit determinari.Nam
unicuiq; ſubſtantie ſua differentia/ac proprietas,traditur diuerſa.Nõne alię cõpoſitis ſubſtantiis,&
aliæ ſimplicibus proprietates tribuentur? ſimiliter nõne alia eſt proprietas earum quæ ſemp mo/
biles ſunt,& alia earum quæ uiciſſim motu participant? Similiter & altera eſt eorum quæ ſtant in
ſpeciebus/eodem modo,& altera eorum quę mutant? Idem quoq; in ipſis intellectualibus/& ſenſi/
bilibus euenit.⁊ Sed reſponderi poteſt,quod ubiq; poteſt determinari quędã proportionalis ſimi
litudo.Equidem Ariſto.dicit non in ſubiecto eſſe/primis & ſecundis ſubſtantiis cõmune eſſe,ſiue
hoc dixerit uelut cõe eſſe,ſiue ut partem proprii/quod ſubſtantię cõpetit,tradiderit.Quod uerò
ſubſtãtie cõpetat/in ſubiecto nõ eſſe,de prima ſubſtãtia hoc oñdere opus non fuit.Nam per ſe cõce
deretur/non in ſubiecto eſſe, ut iam liquet/per eam diuiſionem quadruplicẽ/in ante pdicamentis,
& in loco/quãdo docuit quid eſſet ſubſtãtia principaliſſima.Atqui de ſecũda ſubſtantia/quod ipſa
de ſubiecto dicatur,& in ſubiecto ſit,oſtẽdit.Et demonſtrationũ,alia quidem eſt à diuiſione. Nam
ſecundæ ſubſtantiæ ſunt/ quæ de ſubiectis quidem indiuiduis dicuntur, & in ſubiecto non ſunt.
Secunda uerò demonſtratio eſt/ex eò quia non poteſt eſſe aliquis homo/ſine homine,ſi autem hoc
non erit in ſubiecto.ſ.homo in aliquo homine,nulla profectò alia ſubſtãtia ſecũda/erit in ſubiecto.
Nam ea q̃ ſunt in ſubiecto/non conferunt aliquid/ad ſubſtantiã ſubiectorum.Atqui aliquis homo
eſt homo/ueluti ab homine cõpletus,quod ſi in prima ſubſtãtia non ſunt ſecundę ſubſtantię/ut in
ſubiecto,certè non erunt in aliquo alio, ut in ſubiecto. Nam omnia alia uel in ſubiectis ſunt primis
ſubſtantiis,uel de ſubiectis ipſis dicuntur.Item ea q̃ ſunt in ſubiecto/quæunt corrũpi/ſeruato ſubie
cto in quo ſunt,ceu album,ſed genera & ſpecies corrũpi non poſſunt/ſeruatis indiuiduis,de quibus
dicuntur,& ſubiecto corrupto quod eſt in ſubiecto/concidit,peritq;:uniuerſale autẽ ſeruat corru/
pto aliquo indiuiduo/mõ aliud/& aliud ſucceſſiuè fiat.Itẽ ſi ſpẽs & genera ſunt in ſubiecto/uel erũt
in ppriis idiuiduis ſubiectis/uel in aliis,ſed nec in ppriis poſſunt eẽ:(eteni q̃ ſunt in ipſis idiuiduis
ueluti in ſubiecto,nõ ſunt ut i ſubiecto/ſed uelut de ſubiectis ipſis dicunt)ſed neq; in aliis, q̃nqui/
dẽ nihil ſit ſubiectũ/ſine ſubſtãtiis idiuiduis.Itẽ hoc mõ Ariſt.ſyllogiſmũ efficit,quæ ſunt in ſubie/
cto/ęquiuocè prędicantur,ſed nulla ſubſtãtia ſecunda ęquocè/ſed uniuocè prędicatur, igitur nulla
ſecunda ſubſtãtia in ſubiecto eſt:ſed nec prima eſt,ergo nulla ſubſtãtia eſt in ſubiecto.Item Architę
uerba/idem confirmant/quando diuidit ſubſtantias in materiã,formam,& compoſitionem.ſ.quod
nulla ſubſtãtia ſit in ſubiecto.Nam materia quę eſt ſubiectũ/& primũ ſubiectum, patet quod non
ſit in ſubiecto, ſed nec forma eſt in materia,uelut in ſubiecto. Nam quãdo unũ/cum alio ęqualiter
conficit unũ aliquid,alterum non eſt in altero/ut in ſubiecto:quare nec forma erit in ſubiecto. Cõ/
poſita uerò ſubſtantia/quæ continet in ſeipſa formã/& materiam,meritò non erit in ſubiecto. Sed
quidam ambigunt,quia illud non in ſubiecto,eſt negatiuũ; ſed nullum negatiuũ intellectu cõple/

ĉti poteſt, quippè negatio ſit indeterminata/indefinitaq́;, & fieri nõ poteſt, ut congruat indefinito notitia/cognitioq́; finita/& terminata. ergo. ¶ Niſi illud quod ſignificatur per hác uocem negatiuá/ ſit aliquo modo definitum/& affirmatiuũ. Nam nil aliud dicit nõ eſſe in ſubiecto/niſi quod ipſum qđ eſt/ſeipſo eſt, uel pars completiua talis eſt, & quod ſubiectum ſit. Etenim cõe ineſt omni ſubſtátie, licet aliter materia formæ ſubiiciatur, & aliter aggregatum his operationibus/quæ ab eodé fiũt. Item ſi ſubſtátia propriè eſt/in qua alia ſunt, & circa quá alia, ac circa quam pati, & in qua eſt facere, & tali ineſt/competitq́, in ſubiecto non eſſe; meritò ergo ſubſtátia dicitur non eſſe in ſubiecto. Nã cum ſit/per ſeipſam nõ eſt in alio, & cum genus & ſpés ſint ſubſtátiæ partes, certè ipſa non erũt in ſubiecto. Cæterum illi. ſ. nec in ſubiecto eſſe/nec dici de ſubiecto/addendum eſt, uelut de alio. Nam quãdo hominem prędicatum de Socrate facimus, non uelut lignum album dicimus, ſed ut albũ. De his igitur totidem dicta ſint. ¶ Dubitaret autem aliquis/quomõ ſubſtantia nõ erit in ſubiecto, quãdoquidem mens ſit in anima, & anima in corpore, & ideæ ſm Platonem in mẽte. ¶ Niſi qđ nõ uelut in ſubiecto inſunt, neq; aſſimilãtur participationi accidẽtium, ſed ſunt hæc uelut ſubſtantia eſt in altera ſubſtantia, quæ etiam nõ inſunt/ut aliqua pars in toto, ſed uelut actus/& ſubſtátia quę actu eſt in receptaculo/qđ poteſt recipere ea, atq; in ea natura imperfecta/quæ ſeparata eſt, ut in naue gubernator; & uniuerſalr̃ uelut utens eſt in illo/quo utitur, & p̃ſens illi, ſiue cauſa quæ cõtinua eſt/continuate ſm alium modum aduenerit, ſiue fuerit ſubſtátia unita/quæ cõtinet in ſeipſam ſubſtantiam multiplicatam; ceu centrum in ſeipſum complectitur/& comp̃hendit/circulum. Nam ſm hæc omnia/& alia id genus/quiſpiam poteſt exponere/ſubſtátiarum p̃ſentiam eẽ in aliis ſubſtátiis, ex quo nullum abſurdum accidet. ¶ Item dicũt/φ nec tempus eſt in ſubiecto. ¶ Niſi tempus diuidendum ſit, uel ſm φ eſt menſurans, uel ſm qđ menſuratũ: ſi ergo aliquis acceperit illud ſm quod eſt mẽſuratum, erit profectò menſura in motu, ut in ſubiecto; ceu etiam natura eſt in eo qđ mouetur: ſi uerò acceperit tempus ut mẽſurans/ceu animam, ut Ariſto. inquit, in menſurante erit menſura: ſed ſi aliquis acceperit tempus uelut quoddam per ſe ſubſiſtens, cõſtat φ tẽpus ſit uelut ſubſtantia: & ſermo de tali tempore/ad aliá philoſophiá attinebit. ¶ Itẽ ſi quis diceret, quod neq; locus eſt in ſubiecto. Rñdebimus huic, quod cũ locus ſm philoſophiam Ariſt. ſit terminus continentis/ in illo erit, & ita erit de numero eorum quæ ſunt in ſubiecto, ſed hæc facillimè ſunt ſolutionis. ¶ Illud uerò dubitatione dignum eſt. quomodo non in ſubiecto/& alia quæ ſubſtantiæ inſunt, cõmuniter/non ut quippiá accidentis oſtenduntur. Nam qui ſic demonſtrant/non afferunt demõſtrationem/iuxta cõmunitatem ſubſtantiarum. ¶ Ad quod reſpondẽt interpretes diligentiores, qđ ſenſibilis ſubſtantia/eſt quidam cõcurſus materię & qualitatum, q̃ cum ſimul omnia cõnectuntur, efficiunt unam ſubſtantiá ſenſibilem, ſed unũquodq; diuiſim acceptum, aliud eſt quale/aliud quãtum/uel quippiá aliud: porrò quod derelictum eſt/nondũ ſubſtantiam ſenſibilem effectam p̃bens, pars erit ſubſtantiæ; quod uerò aduenerit/iam ſubſtátiæ confectę, erit illud in proprio ordine illorũ/q̃ extrinſecus adueniunt, & non erit occultans ſubſtantiam dictam. Item unũquodq; concurrẽtium/non eſt ſubſtantia, ſed totum quod omnibus conſtat, ſubſtantia eſt. Rurſus neq; grauiter ferendum/ſeu aſpernãdum eſt, ſi ſubſtantiam ſenſibilem/ex non ſubſtátiis facimus. Nam neq; totum uerum/erat ſubſtantia, ſed uerá imitatur, quæ ſine aliis circa ſeipſam habet ens, & aliæ ſimiliter quæ ex ipſa prodeunt, quia uerè erat, ſed in ſenſibili & cõpoſita ſubſtantia ens/quod addiicitur ei ſterile/ nec ſufficiens, quia neq; ea quæ ex illo fiunt/ſufficientia ſunt, umbrat/atq; adũbrat ſubſtantiá ipſam quę eſt, ut pictura animalis & umbra: quo circa neceſſario accidit, nõ omnia ineſſe ipſis rebus quæ fiunt, nec nos poſſe cum accipimus ea q̃ ipſis inſunt, ſemp cõplecti ea q̃ ipſis inſunt/ſm ſubſtátiam. ¶ Item cur ex non propriis ſubſtantię/ipſam deſcribit/& deſignat. ¶ Reſpondebimus hoc factum fuiſſe, ut cognoſcamus quæ non ſunt ſubſtantiæ. Nam ea/non erunt ſubſtantiæ, quibus non inerit hoc. ſ. non eſſe in ſubieſto. Ad cognoſcendum itaq; q̃ ſint ſubſtantiæ/utile eſt/ac ſufficit/ex communibus ipſam deſcribere, tamẽ non ſtatim ſciemus qd ſit ſubſtantia, ſed alia opus eſt doctrina. ¶ Niſi forſitã etiam hoc ipſum. ſ. in ſubiecto nõ eſſe/ſed per ſe eſſe, ſit propriũ ſubſtátię. Nam etſi cõmune hoc ſit eidem/propter differentiam, tamen & differentia quatenus ſubſtátialis/habet hoc. Iccirco & Architas inter cõia hoc ſcilicet per ſe eſſe poſuit, ſed non illud. ſ. non alteri ſimul ineſſe, ceu glaucedo/& bonus color/oculis ineſt, ſed ipſum in aliquo non eſſe/uocat proprium ſubſtantiæ, qm̃ etiam differentie hoc cõpetit, ut differentia ſubſtantia eſt. Sed quia occaſio/ac tẽpus deinceps eſt, ut extendamus cõmunitatem. ſ. hanc nõ in ſubiecto eſſe, etiam ad differentias, primò operęprium eſt determinare quęſtionẽ de ordine. Nam quidam dicũt ante ſermonẽ de differentiis/ordinari prius oportuiſſe/quid de partibus ſubſtantiarũ dicendum ſit, porrò ſubiungit.

Non turbēt autem vos partes ſubſtantiarū,tanq̃ in ſubiectis totis ſint:ne forté cogamur/non ſubſtantias dicere/ipſas eſſe.non enim itaq; in ſubiecto dicebantur,quæ vt partes inſunt in aliquo. Ineſt autem ſubſtantiis/& differētiis/omnia vniuocè ab ipſis dici.Omnes enim quæ ab his p̄dicationes,vel de indiuiduis p̄dicantur,vel de ſpeciebus.A prima enim ſubſtantia/ nulla eſt prędicatio (de nullo enim ſubiecto dicitur.)Secundarum verò ſubſtantiarū, ſpecies quidē de indiuiduo p̄dicatur. Genus autē et de ſpecie,& de indiuiduo. Similiter aūt/et differentiæ de ſpeciebus et indiuiduis prædicantur:rationem aūt ſuſcipiunt primæ ſubſtantiæ/ſpecierū/& generū,& ſpecies generis:quęcūq; enim de prædicato dicuntur,omnia & de ſubiecto dicentur.Similiter autem/ & differentiarum rationem ſuſcipiunt ſpecies/& indiuidua. vniuoca enim erant/quorum nomen cōmune,& ratio eadē. Itaq; omnia quæ à ſubſtantiis/& differentiis,vniuocé dicuntur.

Quando igitur dicimus/nullam ſubſtantiā eſſe,in ſubiecto,ne putētur partes in ſubiecto eſſe,& ob id ipſæ non eſſe ſubſtantię,hæc ſubiunxit.Nam in ſubiecto dicimus ea eſſe,quæ non ſunt uelut partes in aliquo, ſed q̃ non ſunt uelut partes:q̃re partes ſubſtantiarū (in toto cū ſint,& unaquęq; in illo cuius eſt pars,)igitur non erūt in aliquo ſubiecto.Hęc igitur ut quibuſdam.uidetur/ordinari prius oportebat,quandoquidē ſoluant quādam dubitationem/quæ affertur de ſubſtātiis,& deinde ſic ſubiungere:quod non ſolū non eſſe in ſubiecto cōpetit ſubſtantiis,ſed etiam aliis,ut differentiis:& ꝙ ſecundarum ſubſtantiarū ſpecies prædicatur de indiuiduo,& genus de ſpecie. Atqui talis ordinis tranſpoſitio/interp̄tibus diligentioribus non placet/arridetq;: ſed ordinē Ariſto.magis approbant Nam cum etiam ſecundæ ſubſtantię/& differentię uideātur ut partes/ cōplere indiuiduas ſubſtantias,oportebat poſt ſecundas ſubſtantias, ſtatim de differētiis dicere, & ſic cōmune tunc/qđ ſecundis ſubſtātiis/& differentiis cōpetit/ponere:quod quidem tuto dico eſſe/hoc.ſ.eas non putare cum ſint uelut partes ſubſtantiarum,eſſe in totis/uelut in ſubiectis ſuis.Nam hic ordo eſt magis cōſequens/& conſentaneus,ſi quidem inter ſermonē de ſubſtantiis ſecundis/& ſermonē de differētiis/ ſermo de partibus inſertus/cōtinuationē ſregiſſet/ac interpollaſſet:ordo igitur rectè ſe habet.Cum ergo dixit ſubſtantię cōmune eſſe/hoc.ſ.in ſubiecto non eſſe, hoc ipſum cōmune etiam differentiis congruere,inuenit,& ob id putat meritò hoc non eſſe proprium ſubſtantiæ.¶ Proinde primo dicēdum eſt/quid ſit.Etenim quibuſdā uidetur differentia eſſe/id quod ſuapte natura poteſt ea ſeparare/quæ ſub eodem genere collocantur:& ſanè conſtat,quod ut ſe habet ad genus ſuū,ita diſtinctio/ & diuiſio aſſignatur. Atqui Boethus dicit differentiā propriè cum ſpecie ordinari,& non cū genere:eò quod ſæpe differentiæ pro ſpecie aſſumūtur, & uniuerſe ſimul de genere dicerentur,& unaquæq; ſeorſum accępta de omnibus quę ſunt ſub ipſa dicetur,ſed de genere nequaquā,imo nec eſt uniuſcuiuſq; generis formatrix.Verum differt à ſpecie/quia differētia eſt cum genere,& eſt quædā forma generis:genus aūt pręeſt ut ſubiectum, itaq; differentia eſt pars ſimplicior ſubſtantię cōpletiua,ſicut etiam genera/& ſpecies dicuntur cōpletiua ſubſtantię.Nam hominem cōplent animal/& rationale,ſed animal ut ſubiectum/cum differētia, & rationale ut ſimplex qualitas.Rurſus ſi rationale adderetur animali,id quod utriſq; conſtat,erit cōpoſitum. Verum illud quod apponitur/adiungiturq;,ceu mortale/ut ſimplex qualitas eſt,idcirco genera & ſpecies ut ſubiecta ſecūdæ ſubſtātiæ dicuntur,differentię autem de ſubiecto dicuntur,tñ nō ſunt ſubſtantiæ: quippè quæ conferāt non ad eſſe,ſed ad tale eſſe,quæ tamen non ſunt accidentia,quia conferunt ad ſubſtantiā eorū,quæ ſpecificant:ob id igitur non ſunt in ſubiecto.Nam illud eſt in ſubiecto,quod etiā ſeparatur à ſubiecto/ſine eiuſdē corruptione:differentia autem nō ſeparatur/ſine corruptione ſubiecti. Sed quiſpiā diceret/neq; accidens inſeparabile/ſeparatur ſine corruptione ſubiecti.Verum etſi hoc non ſeparet, tamen intenſio/& remiſſio eius/in ſubiecto cōſideratur:ceu nigredo æthiopi,quę remittit cum ad alia loca acceſſerit,& lactis albedo/minor eſt:& maior intenſiorq; eſt illa niuis:ſimiliter idē in aliis accidentibus inſeparabilibus euenit:ſed in differētia magis & minus non eſt,neq; ſi ea fuerit in pluribus ſpeciebus/uel indiuiduis,neq; ſi in uno.Sed Boethi pace/cum talis ſit differentia/ quæ nec eſt ſubſtantia,nec accidens,& hoc eſt idem dictu,nec eſt id ꝙ non eſt in ſubiecto, nec in ſubiecto,quid ergo erit?ſiquidem omnia quę ſunt,uel in ſubiecto ſint,uel non in ſubiecto:igitur neceſſe eſt differentiā eſſe qualitatē ſubſtantialē/cōpletiuā ſubſtātię uel qualitatē mediā/inter ſubſtātiā & q̃litatem/ quę cōmuniter cōnectat ſubſtantias cum accidentibus,uel accidentia cū ſubſtantiis.Natura enim/ īmediate nō procedit ex contrariis in cōtraria, ceu nec ab aīalibus in plantas,ſed quādam intermediam

dium naturã interſerit/eorum quæ Zoophita à græcis dicuntur,& nos uocamus ancipitem natu/
ram/animalis & plantæ:quæ cõnectit utrãq; naturam extremorum/& cõpletiua eſt:uel ſimul uin
cit & ligat ea inter ſe:ſic igitur hic ſubiecit mediam differẽtiam,quæ ſcđm nõnullos eſt uelut ſepa/
rata ab utriſq;,& ſm alios eſt uelut utriuſq; participans.Sed alia quoq; habetur opinio/eorum qui
aiunt differẽtiam non ſolum cõpletiuam eſſe ſubſtãtiæ,ſed etiam partem ipſius:quæ uel ſm acce/
ptionem conſideratur/qua in ſubiecto eſt.uel ut eſt pars ſubſtãtiæ ſpecificæ, uel quatenus ſimul
cum habitudinibus ad ſubſtãtiam alteratur,tãquã ipſa differenter afficiat idipſum ſubiectũ/in quo
eſt.Totidem igitur ſunt ſectæ de differẽtiis,quorum contẽplatio confert ad uniuerſam pdicamen/
torum doctrinam.Nam in cũctis prædicamẽtis/ſunt differẽtiæ.Sed quæ ſit melior opinio de diffe
rentia/earum quas diximus cõſiderandum eſt.Niſi longè melior ea ſit/quæ tenet differentiã eſſe
quoddam mediũ inter qualitatem/& ſubſtãtiam,idcirco confert quale eſſe, & dicit circa ſubſtãtiã
quale determinare:& nõ ut in ſubiecto eſt,quocirca inquit Iãblicus/oportet in definitiõe huius/q
eſt in ſubiecto,addere q nihil conferat ad ſubſtãtiam ſubiecti.Nam ſpẽs/& differentia/cõferunt ad
ſubſtãtiam ſubiecti.Niſi forſitan ſufficiat hoc diffinitioni adiũctum.ſ.non ut pars. Nam differẽtia
ſit pars ſubſtantiæ/ut ſpecies eſt.Eqdem oportet differẽtiam contineri à ſpecie/quam complet,por/
rò ab illa fictione(ut ita dicam)ſubiecti indifferẽtis/ſm informitatem prorſus ſe purgat,& alio mo
do dicẽdum eſt:quod differẽtia propriè diuidit genus in ſpecies,& in ipſo diuiſo eſt,atq; iuxta na/
turam diuiſi exiſtit:ceu animalis,quatenus aĩal,& ſubſtãtiæ quatenus ſubſtantia eſt.Nam ſpecifica
differentia eſt/ſm quam genera ſecãtur in ſpecies:qua etiam (ceu differẽtia hominis ſpecifica)aliqs
homo nõ differt ab aliquo,ut Dion & Plato.¶ Alexãder autem ambigit/qđ ſi differentia eſt quali/
tas,certè in ſubiecta ſubſtãtia erit,& nõ dicetur de ſubſtãtia/quæ eſt ſubiectum.¶ Ad quẽ reſpõde
mus/dicentes fieri poſſe argumẽtum eius hypotheticum/ex cõuerſione.ſ.ex deſtructione cõſequẽ
tis/ad deſtructionẽ antecedẽtis:ceu ſi differẽtiæ de ſubiecto dicũtur,& in nullo ſubiecto ſunt,quã
manifeſtũ eſt tales nõ eſſe qualitates/quales putant eſſe has,qui hæc dubitant,Sed hi ultra inſtãt/ſi
de prima & materiali ſubſtãtia/ueluti de ſuo ſubiecto differẽtiæ dicũtur,certè & ipſa differẽtia erit
materialis.¶ Sed reſpõdemus/qđ ſi materiale illud dicũt/quod cum materia ſubſiſtit,tãquã habẽs
quãdam per ſe ſubſiſtẽtiam,nullum abſurdum eſt/ut hoc modo differẽtiæ exiſtẽtes/uniuocè præ/
dicẽtur.Etenim & ipſa ſpecies/quæ cũ materia completiua eſt ſubſtãtiæ indiuidualis,habet per ſe/
ipſam ſubſiſtẽtiam peculiarem/& ꝓpriam,& cum materia cõmunem:& totũ non eſt ex materiã ſo
la.Quod autẽ cõfert ad ſubſtãtiam/uniuocè de eadem pdicatur:ſecũdæ uerò ſubſtãtiæ/quæ dicũ/
tur de ſubiecto/non erũt omnino ĩmateriales,quippè quæ in materia ſint.Cæterum illas ſimplices
deſcriptiões,ſentẽtiaſuè de differẽtiis in qualitate(ceu in rationalitate quæ ad genus ſubſtãtiæ atti
net) tum eas/quæ cõphendunt materiam/uel genus cũ ipſis,tum etiã eas quæ prorſus fatentur
naturam ipſarũ eſſe ſeparatam à ſpecie/refutamus.Nam oẽs hæ opiniones/à uera ſentẽtia de diffe/
rẽtiis abhorrent,atq; excidunt.Iãblicus autem/nõ admittit ſpẽm ex pluribus differentiis eſſe.Nam
ſemper eſt una ultima differẽtia/ſpeciei formatrix,cæteræ uerò præcedentes/uelut genera præpo/
nũtur.Niſi forſitã oporteat unum eſſe genus/proximum ſpeciei,& alias differẽtias plures/quæ ſe
parent ſpeciem à pluribus aliis ſpẽbus/eiuſdem generis Etenim rationale hoiem diſtinguit/contra
irrationalia:& mortale/cõtra ĩmortalia.Et quiſpiam fortè diceret/etiam aĩal diſtinguit contra cau/
ſas non uiuẽtes/& animatum cõtra inanimata:quo pacto pleraq; genera ſunt differẽtiæ,ſed nõ ecõ
uerſo differẽtiæ ſunt genera,ſiqdem genera ſignificẽt quid,& differẽtiæ quale quid.¶ Dubitant q
dam quomõ inquit differẽtiam uniuocè pdicari,ceu pedeſtris nomẽ/& ratio de ſubiecto pdicatur.
Nam nec nomẽ/nec ratio/de ſubiecto pdicatur.Nam pedeſtre/unũ ſignificat.ſ.habitũ ipſm,ceu pe/
ditationem:& alterũ quod participat hoc habitu/& afficitur ipſo:ſed hoc nõ eſt differentia,iccirco
quia dicit Ariſto.qđ nihil facit ad rõnem.Atqui nomen peditationis/quæ eſt differẽtia/non pdica/
tur de ſubiecto.Nam nec dicimus ſubiectũ eſſe peditationem/ceu hoiem,uel quippiã aliud animal
eorũ quæ incedũt,nec rõnem peditationis.Neq; enim dicimus ſubiectũ eſſe quẽdam habitũ, quo
hi qui participãt/pedeſtres dicãtur,quomõ igitur dixit Ariſto.nomẽ/& diffinitionem differẽtiæ p/
dicari de ſubiecto?quare neq; differẽtia uniuocè diceretur de ſubiectis.ſi autẽ non hoc mõ pdicã/
tur,ergo nec de ſubiecto dicũtur,ſiqdem quæ uniuocè pdicantur de ſubiecto,de ſuis ĩdiuiduis p/
dicẽtur.Sed in hac dubitatione/qui differẽtiã completiuã ſm eſſe ponunt,& ratione/ac nomine nõ
uerificari aiunt,uel cõpletiuam rõnis ſm ſubiectum,nõ tamẽ rationis diffinitiuæ,hi nõ conueniũt
cum Ariſt.Nam hic dicit de diffinitiua rõne,qui etiam dixit eodẽ modo genera/ſpẽs/& differẽtias
uniuocè pdicari.Prẽterea hi aberrant/circa optimã ſentẽtiam de differẽtiis/cum nõ intelligant ſub/

ſtantiale ipſarū.Item abſurdo/ſeorſum diuidūt rōnem ſm ſpēm ſubiectam,& rōnem diffinitiuam. Nam diffinitiua ratio/indicat qđ erat eē,& hoc eſt ſpēs:igitur nō erit alia ratio ſm ſubiectū, & alia ſm diffinitiouem. Verū cauſa cōfuſionis eſt,qđ aliquádo accipiūt differētias ſubſtantiæ/ut cōpletiuas,& ut partes ſpēi:qui quādo rationem diffinitiuá faciunt,nō amplius accipiūt differētias ut cōpletiuas,ſed uelut cōſideratas ſm qualitatem:& tūc ratio quæ habituū eſt,non cōpetit oībus ſubiectis. At ſi prorſus acciperēt in utroq; modo differētias/ut ɔſentaneū erat,uelut cōpletiuas:prorſus nomen/& diffinitiua ratio/de ſubiectis p̄dicaretur. Hæc igitur Iāblicus/dubitationem ſoluendo dicit. Sed forſitan adhuc manet dubiū,qa non eſt/neq; pōt ſubiectum uocari noīe perficientis/& complentis,neq; ratio qualitatis/pōt competere quali per ipſam,qđ ſi differētia eſſet ſimpliciter qualitas,rectè diceretur:ſi autē ſubſtātialis qualitas/nec in ſubiecto eſt,neq; pars ſubſtātię compoſitę/uel materialis,ſed eſt completiua formę ſm eſſe:profectò & ſpecies per ſe eſt,& dicit̃ per ſe,& nō oportet eam accipere diffinitionem qualitatis/uel habitus/quę ſunt ut differētię. Nam differētia nō erat hoc/ut accidēs qđ ineſt,ſed ſubſtātialis eſt/& ſubſtantię cōpletiua,quatenus ipſa eſt,& dicitur ſpēs: quod qdem Iāblicus procedēdo etiam admittit:quare meritò cōcluditur nō modo ſecundas ſubſtantias de ſubiectis uniuocè prędicari,ſed etiā differētiam. Quid ergo? Num p̄dicari uniuocè dūtaxat ſecundis ſubſtātiis,& differētiis competit,an cęteris omnibus prædicamentis? Etenim in illis quoq; genera/& ſpecies/de omnibus indiuiduis accidentibus ſuis/uniuocè prædicantur. Eteni ſcientia de grāmatica uniuocè dicitur,& grāmatica de grāmatica Ariſtarchi. Sed ad hoc dicēdum eſt, quod hoc cōmune eſt ad alia genera,& ſpecies aliorum p̄dicamentorum:ſed proprium generū/& ſpecierum ſubſtātiæ eſt/cum ſint genera/& ſpecies ſubſtātiæ de ſuis indiuiduis uniuocè prędicari, & quod nihil cōmune eſt ſubſtantię/cum aliis prædicamētis accidentium. Niſi forſitan ſubſtātię proprium ſit uniuocè prędicari:& hac ratione primo ineſt generi & ſpeciei ſubſtātię, à quibus poſtea cōmunicatur/impertiturq; etiam aliis prędicamētis,quatenus aliquo modo etiam illa inſtar ſubſtātię ſint:idcirco etiam in illis fatemur genera & ſpecies ſuis indiuiduis ſubſtātialiter ineſſe ; & p̄dicari:ceu color/& album de aliquo albo prędicat̃,& in aliquo eſt. Nam ut quædam/ſubſtātiis per accidens cōpetūt,ita accidētibus ſubſtātiarum,hoc ſubſtātialiter competit per accidēs. ¶ Sed inquunt/ cur non propria ſubſtātię tāquā utilia ad cognitionem ſubſtantię accipit,ceu in ſubiecto non eſſe? ¶ Niſi quia ad cognitionem ſubſtantię/confert cognoſcere,quod quāuis competat ſubſtantiæ non eſſe in ſubiecto,tamen non competit ipſi ſoli,& ſi uideatur maximè competere ipſi.

Omnis autem ſubſtātia/videtur,hoc aliquid ſignificare. In primis quidē ſubſtantijs igitur indubitabile eſt/& verū,quod hoc aliquid ſignificāt. Indiuiduū enim/& vnū numero/quod ſignificat̃ eſt. In ſecundis aūt ſubſtātijs/videtur quādē figura appellationis hoc aliquid ſignificare,cum dicit hominem/uel animal, non tamē verū, ſed magis quale quid ſignificat:nō enim vnū eſt ſuppoſitum/ſicut prima ſubſtantia, ſed de multis homo dicit̃/& animal,non ſimpliciter aūt quale quid ſignificat/ſicut album,nihil enim aliqđ ſignificat album/ꝙ quale. Species autē/& genus,circa ſubſtātiam quale determinãt,qualem enim quādam ſubſtantiam ſignificant/ad plus autem genere quid ſpecies determinationem faciunt. Qui enim animal dixit/plus compræhendit/ꝙ qui hominem.

Cum oſtendiſſet proprium non eē ſubſtantię,hoc.ſ.nō eſſe in ſubiecto , ſed quod hoc cōmune ſit ipſi ad differētiam,nec alia p̄dicari de ipſa uniuocè. Nam ſubſtantię indiuiduę/hoc non cōpetit, profectus eſt ad deſcriptionē ſignificationis. Nam propriæ ſunt ſignificationes in quibuſdam prædicamentis,ceu in prædicamento qualitatis tale,& in prędicamēto quātitatis tantūdem:ſic etiam in ſubſtātia,hoc ipſum uel idipſum. Verum hoc quod oſtendit/non omni ſubſtantię ineſt. Nam ſecūda ſubſtantia/non ut hoc ipſum/uel hoc aliquid,ſed ut quale quid ſignificat,idcirco quale determinat circa ſubſtātiā,attamē ipſi nō cōuenit determinatè hoc aliquid,nihil igitur horum propriè/proprium ſubſtantiæ eſt. Cæterum pulchrè dixit,quod uidetur omnis ſubſtātia hoc aliquid ſignificare:quia aliorum opinionem,& uarietatem cōſuetudinis profert/& nuntiat,quę ſępe conſueuit diſſimiles res/ſimilibus figuris dictionum ſignificare. Etenim hoc in loco/uerifimilem apparentiā inducit:fortè igitur homo/ſimilis eſt Socrati,& unus numero,quoniā ſpecie eſt unus. Cum ergo inquirat hanc opinionem/inuenit ipſam conceſſam/& manifeſtam/in primis ſubſtātiis. Nam hoc aliquid indiuidua ſubſtātia eſt,non quia ſimpliciter ſit una numero,quādoquidem & quale ſit unū numero,atq; omnia alia in nouem prædicamētis/quęcūq; ſm unum determinantur,quæ nō reci-

pſunt ſignificationem/& demõſtrationem huius.ſ.hoc ipſum/uel hoc aliquid/ſm ꝓpriam ꝓprietatem: ſed unum numero ſubſtantiale dũtaxat/illud hoc modo recipit. Etenim ſiqs unumquodq; ꝑdicamẽtorum nouem/hoc aliquid diceret, is certè nõ propriam oſtenſionem qualitatis efficeret, qa illa exprimit tale: ſed cõmune quoddam ſubſiſtẽtiæ/& illius q͞ eſt per ſeipm: quod qdem ſubſtantia cæteris omnibus impartitur/& tribuit. Atqui in ſecũdis ſubſtantiis/figura dictionis uidetur ſimiliter hoc aliqd ſignificare, ceu in homine & Socrate, tamẽ non eſt uerum, ſed magis quale qd ſignificat: qa cum multa ſint ſingularia/ipſorum ſimilitudinem/genus & ſpẽs exhibent. Verum cum deinceps duo adiiciat, aliud/qd uerum non ſit genus & ſpẽm ſimilr ut ſubſtantia indiuidualis hoc aliquid ſignificare, & aliud qd genera/& ſpẽs magis ſignificent quale qd: primum probat per hoc. Nam ſubiectum nõ ſignificat unum, ſcdm quoq; probat. ſ. qd ſignificent quale quid per hoc. Nã homo diciſ de pluribus, & quãdo ipm dixerimus, nullum certè/ac definitè hominem dicemus, ſed manifeſtum. Nam homo nõ eſt magis Socrates/q̃ Plato, uel quiſpiam alius homo ſingulariũ. Equidem non omne qd habet qualemcuq; deſcriptionem, eſt iam hoc aliqd, niſi unũ fuerit, & determinatum. Quãdo inquam hoiem dico, ſpẽm indicare nequeo, qa ipſa per ſe non ſubſiſtit, ſed indiuiduum inſinuans/ac demõſtrans ut Socratem, tunc dico q͞ tale eſt homo, quale eſt Socrates, igiſ q̃le erit circa ſubſtãtiam. Verum ne aliqs putet ipſum exiſtimare ſecũdam ſubſtãtiam eſſe qualitatẽ, ceu album eſt, quoniã dixit etiam illam quale quid ſignificare, & album circa ſubſtãtiam eſt, ꝓpter hoc differẽtiam ipſarum tradit/dicens, qualitatem ſubſtãtiarum ſecũdarum/eſſe ſubſtãtialem. Nam hoc eſt ipm circa ſubſtãtiam/quale determinare. Verum ſubintelligẽdum eſt genus/& ſpecies ſubſtantię, qa non omnis ſpẽs, neq; omne genus eſt tale. Niſi forſitã genera/& ſpẽs/etiam in aliis prædicamentis prędicentur in qd, quæ quidem exhibeant ſubſtãtialem qualitatem/ſm id quo/& illa participant ſubſtãtia. Inquit igiſ ſecũdarum ſubſtãtiarum qualitatem eſſe ſubſtãtialem, & circa ſubſtãtiam quale determinare. i. circũſcribere & deſignare, ſed album ipſum/ſolum qualitatem indicat, icirco album ſine ſubſtãtia intelligitur, genus autem & ſpẽs ſine ſubſtãtia indiuiduali/nequeũt cõſiderari. Item genera & ſpẽs/ſunt partes completiuæ ſubſtãtiæ, ſed album non eſt. ¶ Sed quũ etiã differentia generis ſubſtãtiam determinans ſpecificare uideatur/& deſignare ſubſtãtias in quale, quærendum eſt, quõ differentiæ ab albo, & quo à genere & ſpẽbus differãt. ¶ Niſi ab albo differant, qa album dũtaxat quale efficit, at ipſa differẽtia circa ſubſtãtiam quale efficit: quo circa pedeſtre ſine ſubſtãtia intelligi non põt, ceu album, etiam qa differentiæ quatenus ſubſtantiæ ſignificãt, & ſunt ſimiles aliquo modo ſubſtãtię. uerũtamen genera & ſpẽs ſubſtantiæ ſunt, quę quidẽ habent ſimilitudinem quãdam cum quale: porrò hæc ꝑdicantur in quid eſt, & differẽtiæ in quale quid eſt. Poſtremò adiecit etiam, quod ꝑdicatorum ſm cõmunes rõnes, alia ſunt proxima prædicata, ceu ſpẽs quæ uidentur in minus ſe extendere, alia uerò remotiora, ceu genera quę latiorẽ ampliorem q; determinationem complectũtur. Sed eorum quæ dicta ſunt de ſubſtantia, illud nõ in ſubiecto, aſſumptum eſt ex ea habitudine, quã habent ſubſtãtiæ/ad ea quæ fiũt in ſubiecto, ſed illud hoc aliquid ſignificare/à conſuetudine ꝑdicandi: ſed ipſa ſubſtãtia quædam ſingularis/ tales habitudines recipere/nequaquã põt. Niſi ob id propoſuerit diuidere, quomõ unũquodq; prædicatur, & quot modis, iccirco quatenus prædicamẽtum fit/quo ad hoc ipſorũ ꝓprietates affert, atq; eò quod uenatur more logico proprietates prædicamentorum, ceu ab ipſo dicendi modo. Nam ſignificãtium dictionum cõtemplatio non aliter fit, niſi quatenus dicũtur. Quod uerò ex prædictis cõcluditur. i. qd neq; hoc aliquid dici ſubſtãtiæ proprium ſit. Verũtamen non ſimilr cum ꝑdictis/hoc aliquid nõ eſt ꝓprium ſubſtantiæ, ſed hoc. ſ. non eſſe in ſubiecto, non erat propriũ ſubſtantiæ/tãquã id quod non ſoli ſubſtãtię ineſt, hoc aliquid autem ꝓpriũ non eſt, qa non omni ſubſtantię ineſt. ¶ Sed qdam dubitant, quomõ aliquem hoiem dicimus eẽ hoiem/& animal/atq; rationale/& mortale, ſi non hæc omnia ſunt hæc aliqua. ¶ Niſi ſpecies ordinatas dicamus eſſe hoc aliqd ſermo inquã erat de his quæ per ſe intelliguntur. ¶ Sed indiuiduam ſubſtãtiam ſm quod dicimus eſſe hoc aliquid? num ſm formam, an ſm materiam, an ſm id quod utriſq; cõſtat? ¶ Niſi dicamus ſm omnia, ſed ſm materiam quatenus ſubiicitur, & uenit in actum recipiẽdo formam, ſed ſm Platonem quatenus nõ à propria natura degenerat neq; egrediſ, rurſus ſcdm formã, quatenus determinaſ/& fit unũ numero. Eteni Boethus/unũ determinat/per hoc aliqd. At ſi qs materiã eò qd indefinita interminataq; ſit, dicat nullo pacto hoc aliquid eſſe, in mẽtẽ eius uenire uolumus, qd pñs ſermo/nõ eſt de materia iformi, ſed de ea q̃ eſt iã formata/qbuſdã habitudinibus ad formã capeſcẽdã. Compoſitum aũt/eſt illud profectò, quod quidem eſt indiuiduũ, & recipit hoc aliquid. ¶ At ſi quis dicat non eſſe realem differentiã per hæc. ſ. hoc aliquid, & quale quid, ſed hęc proprietates eſſe

dictionum ſignificantium,& hoc aliquid eſſe ſignum exiſtēdi aliquid/& definitè determinādi ſententiam,& quale quid uelut ſimile huic ſignificare. ¶ Dicemus etiam ad hoc/q̃ prius quædā certa ſubſtantia ſm unum differens eſt,& quod idētitas & ſimilitudo rationis /quæ eſt in multis ſubſtātiis,præcedit,per quas etiam ſignificatio habet locum. Nam quia eſt aliquod definitè,idcirco dicit̃ definitè & non econtra. Cęterum unius acceſſus qui fit ex his quę dicuntur/ad ſubſtantias ſecundū Pithagoricos continet ueritatē,quia poſuerunt nomina uocabulaq; rebus cōnaturalia,ſed ſecundū eos qui partes orationis aiūt ad placitum ſignificare,aliter procedit:abhorrēs/excidēsq; à principio prędicamētorū/à quo trahunt ortum ſecundum ueritatatem. ¶ Poſtremò quęrēdum eſt ſecundū eos qui ſpeciebus & generibus tribuūt ſubſiſtētiā/ſi talia dicētur eſſe hęc aliqua. Etenim Criſippus etiam dubitat de ideis,num hoc aliquid dicētur:cōplectendum quoq; eſt/placitum Stoicorum de omni qualitate generali,qūo ſecundum ipſos caſus proferātur, & quomodo non quædam ab ipſis uocantur cōmunia,& qūo ob ignorantiam huius non omnem ſubſtātiam hoc aliquid ſignificare, & ob ignorantiā:quod propter hoc non aliquod fit ſophiſma ſm figuram dictionis,ceu ſi quis eſt in Athenis,non eſt in Megara:Nam homo eſt nō aliquis,quippè nō ſit aliquis cōmunis equidem ipſum accipiebamus in ſermone ueluti quędam, & ob id hoc nomen obtinuit hoc uerbū, non aliquis,uocatum. Idem quoq; fit in hoc ſophiſmate,quod ego ſum,tu non es,homo autem ego ſum, igitur homo tu non es. Etenim in hoc ſophiſmate/ ego & tu de indiuiduis dicitur, ſed hō de nullo ſingulari diſcrete dicitur. Eſt ergo deductio/cur non aliquo ueluti aliquo uſus eſt,ſed de his quidem ſatis,ad cætera proficiſcendum eſt.

Ineſt autem ſubſtantiis,& nullum contrariū ipſis eſſe.prime quidē ſubſtantie quid utiq; erit contrarium?velut cuidam homini, uel cuidā animali:nihil enim eſt cōtrarium/neq; homini, vel animali aliquid eſt contrarium:non propriū autem ſubſtantię hoc eſt, ſed & in aliis multis,velut in quanto, bicubito enim nihil eſt cōtrarium/ neq; ipſis.x.neq; alicui talium,niſi quis multum pauco dicat eſſe contrarium,vel magnū paruo:determinatorū autem quantorū/nulli aliquid eſt contrarium.

Ad aliud eorum tranſit/quę cōmuniter etiam aliis cōpetunt,cum inueſtiget hoc ſcilicet ſuſcipere & non ſuſcipere contrarietatem:ſiquidē ſubſtantiis cōpetat non habere aliquod contrarium,& hoc cum oſtendat non eſſe proprium ſubſtantiæ,indicat ex eo, quia etiam hoc quātitati competit. Quod autem nihil ſit contrariū ſubſtantiis/oſtendit ex his:contraria ſemper ſub uno genere ordinantur,ſubſtātia autem nullum genus ſuperius ſe habet/ſub quo ordinetur. Item cōtraria uiciſſim habent habitudinem mutuā,ſubſtantia autem eſt ſine habitudine/& non eget habitudine ſecundū contrarietatē. Item contraria inter ſe continuò ſe remittunt, ſubſtātia autem per ſe determinata eſt. Verūtamen Ariſto,ex inductione primarū & ſecundarum ſubſtantiarum/probat nihil eſſe contrarium ſubſtantijs,non tamen hoc eſſe propriū ſubſtantię putat. Nam hoc etiam cōmune eſt quātitati/determinate. Nam duobus nil eſt cōtrarium. Equidem tria non ſunt cōtraria duobus. Nam cur magis eſt is numerus,quā quiuis alius numerus determinatorum numerorū, imo unum uni eſt contrarium tantū/ergo nō tria,neq; alius numerus definitus opponitur duobus:ſi ergo talia quāta non ſuſcipiunt cōtrarium,ergo hoc non erit propriū ſubſtantię,ſiquidē ſoli ſubſtantie non inſit. ¶ Si autem aliquis diceret/in quantitate contrarietatem eſſe,ponens multum pauco opponi/contrariumq; eſſe,ac magnum paruo:& ob id hoc eſſe ſubſtātiis proprium,ſcilicet nullū habere cōtrariū: tanquā ſoli ſubſtantie cōpetat,dixerit. ¶ Forſitan neq; hęc quanta ſunt,ſed ad aliquid,uelut demonſtrabit in ſermone de quantitate:quare etiam oppoſitio ipſorū erit quatenus ſunt ad aliquid,& nō quatenus quanta:ſed ipſe paulopoſt docebit differētiam oppoſitionū. Sed cum nihil ad pręſens interſit/atq; attineat,hęc ueluti dubitata concedit: ſed à conceſſo / & manifeſto ipſam concluſionem deducit:dicens quod tale quantum/non eſt determinatum. Nam cuius nec multitudo/nec magnitudo/nec grauitas/determinata eſt, neq; principium eius notum eſt,in quo propriè eſt,id certè nō diceretur eſſe determinatum,ut magnū. Nā hoc neq; lōgitudine/nec latitudine/nec numero determinatum eſt,ſed quādo lineam dixeris,tunc longitudinē diffinis,& adhuc magis diffinies,ſi numerum adieceris:& ita fit quātitas determinata,quæ non habet contrarietatē. igitur ſufficiens indiciū eſt à quantitatibus terminatis quod non ſit proprium ſolius ſubſtantiæ/nihil habere contrarium. Etenim in uno/& in pluribus eādem concluſionem oſtendit. ¶ Ambigunt quidam/qūo non ſit cōtrarietas in ſubſtantia. Nam quomodo animal rationale non eſt contrarium irrationali? ¶ Ad quod reſpondet Iamblicus,quod differentia differentiæ contraria eſt, ſed totum non eſt toti contrarium;

& id quod ſuſcipit contraria,non eſt contrariũ.Nã ſi obtineretur ab uno contrariorum/non poſſet ad alterius contrarij receptioné rectè riteq; præparari,ceu anima/corpus/uel indiuidua ſubſtantia/ uel ſecunda:quæ ſi per ſe reciperent cõtraria,non erunt contraria; ſimiliter ſi aliquis quippiã diuideret in contraria/ueluti animal,neq; hoc modo erit cõtrariũ. Cognoſceret etiam aliquis hoc,inqt Iamblicus,ex diffinitione contrariorũ.Nam determinamus ipſa ac definimus, eò quod plurimum unum diſtat uiciſſim ab altero,ſic autem ſe habent circa naturã animalis differentiæ,ut nunc dicit̃, ſed non animal.Sed contra hæc dubitans/non uideor hæc intelligere.Etenim in differentiis cõtrariis:iuxta cõceſſum cõtrarietas eſt,& totum non eſt cõtrarium toti:quia genus eſt cõmune contrariis,porrò album/& nigrũ/cum contraria ſint,aliud eſt color diſgregatiuus uiſus,& aliud eſt color cõgregatiuus,quæ ambo ſunt circa eãdem ſubſtantiã ſui generis: & quãuis plurimum diſteterint inter ſe,tamen ſub eodem genere cum ſint/habent ſuam plurimã diſtantiam,quõ ergo recipiens cõtraria,& diuiſum in contraria non eſt contrarium? Equidem nihil uetat/quod ſi recipiens & diuiſum nõ fuerit alterum cõtrariorũ/quod recipit:nec in quod diuiditur/ſaltem ad aliquid aliud eſſe contrarium , porrò ægrum diuiſum eſt/in id quod uel ſm̃ caliditatem, uel ſecundum frigiditaté ægrum eſt,quod tamen contrarium eſt ſano.Item corpus ſuſcipiens ſanitatem/& egritudinem/cõtrarium eſt incorporeo,& prorſus diuiſiones in contraria/& in oppoſita fiunt,& unũquodq; diuiſorum in contraria diuiditur,ut ſubſtannia in corpus/& in icorporeum,& corpus in animatũ & in inanimatum:atq; in ſenſibile,& in inſenſibile. Niſi igitur illud ſit magis dicendum,quod rationale irrationali non eſt contrarium.Nam ſiue irrationale ſit negatio rationalis,negatio certè non eſt cõtraria,ſiue habeat uim affirmandi aliquã ſpeciem/indicans diuerſam à rationali,neq; hoc modo eſt irrationale contrarium rationali/ à quo deducitur/ & ordinatur:immo nec alia ſpecies eſt contraria ſpeciei,ſed quum omnes contrarietates circa qualitates/& differentias eſſe uideantur,iccirco etiã contra dubitantes / quomodo ignem aquæ,& aerem terræ contraria dicit Ariſto.facilè dicere poſſumus,quod hæc contraria ſunt ſecundum qualitates/& differentias . Nam dicit Ariſtoteles, calidum/& ſiccum / contraria eſſe humido & frigido , & calidum & humidum , frigido , & ſicco. Aliæ auté ſubſtantiæ/non habent contrarietatem inter ſe. ¶ Item quomodo dicit in primo phyſicorum/formam eſſe contrariam priuationi ? Nam ſi forma eſt ſubſtantia,ſubſtantia igitur recipit cõtrarietatem.¶ At dicere qđ Ariſt.conſueuit cõtraria ſcđm priuationem cõmunius accipere, profectò hæc ſolutio eſt eorum qui ęgre/ac debiliter ſoluũt dubitationé.¶ Sed uerum hoc modo ſe habet,quia forma partim eſt ſubſtãtia,& partim habitus,& hanc cõtrariã priuationi inquit:ſed non ut ſubſtãtia.Item qui contraria in ſubſtãtiis ponunt,alium modũ introducunt contrarietatis, ſed hi dupliciter diuidũtur:alij circa ſubſtãtiam contraria determinãt,ut hi qui calidũ/ & frigidũ, ſiccum/& humidũ,atq; alias cõtrarias uires/& uirtutes circa materiam in corpore eſſe aiunt.Et patet hos nõ ſubſtantias contrarias,ſed qualitates circa ſubſtãtiam cõtrarias eſſe/affirmare:alij autem principia omnino diſtare fatẽtur,& nihil cõmune habere,nec ullam habitudiné inter ſe/& per ſe eẽ abſolutè,neq; indigere mutua coordinatione,qui certè ſubſtãtias mox cõtraria ponũt,& cõtrarietatem in ſubſtãtia introducunt:& ſi nullum fuerit recipiẽs contraria,modo alia cõtraria exiſtãt/& ea quæ non habent eſſe cõmune:ceu Plato de motu & ſtatione ratiocinat̃/quæ ambo & utraq; eẽ dicũtur.Item aiunt ens ad nõ ens,& principiũ ad ultimũ/ac bonum ad malum cõtrarietatem habebit/imẽſurationis ad menſurã,& infinitatis ad terminum,ſcđm diſtãtiam/& remiſſioné prorſus perfectam. Vnde talibus oppoſitionibus diuiſis/in quibus cõtrarietas ſcđm ſubſtãtiam conſideratur,ipſa aliter ſe habet,quam ut ante has dicebatur.Opinio igitur/qua moti atq; perculſi nonnulli/& magnus Plotinus contradicunt Ariſto.talis eſt,qui talibus uerbis utuntur.Equidem nihil eẽ in ſubſtantia contrarium uériſimile eſt,ut in ſingulis ſubſtãtiis ſ.in indiuidua,in ſpecifica/& generali inductione oſtẽdatur:ſed oſtenſum uniuerſaliter nõ eſt.Sed cõtra hoc/unus eſt cõtradicendi modus/reuocando ad memoriã doctrinam de uniuerſalibus.Nam de generaliſſimis/nõ poſſumus facere demõſtrationem ex prioribus:ac ex his quæ magis cauſę ſint:ſed neceſſe eſt his qui perfectis diuiſionibus diuidunt omnia/quæ ſunt ſub ipſis,conſiderare cõmunitatem ipſorũ, ne aliqua tenus permutẽt aliqd in ſingulis ſpẽbus,& ſi inuenerimus nullam eſſe differẽtiam in ipſis,tũc accipiamus idẽtitatem generaliſſimi/nõ ex inductione,ſed ex perfecta diuiſione:igitur & hic ſi diuiderentur omnes ſubſtãtiæ ſufficiẽter/in primas & ſecũdas,& neutræ harum habẽt cõtrarietatem,ꝓfectò neq; ſubſtantia uniuerſaliter habebit cõtrarietatem.Item quando aliqd aſſumptum eſſet/eorum quæ per ſe inſunt,& cõpletiua ſubſtãtiæ ſunt,mox ſi illud erit uerũ de ſingulis quibus ineſt, erit etiam uerũ de omni:ut rationale quod qdem oſtenditur de ſingulis hominibus,etiam cõpetit

omni homini,& uniuerſaliter homini,igitur & ſubſtātie ſiq̄dem per ſe eſſe ſubſtantiale eſt eidē, &
nullam habere cōtrarietatem eidem cōgruet ſubſtantialiter,quocirca de aliqua/ac de omni erit ue
rum/quod ipſa nō habet cōtrarium.¶ Sed Plotinus inq̄t/uniuerſal'r ſubſtantie nō ſubſtātia oppo/
nitur:& bone nature mali:natura atq; principiū meliorum,& principiū deteriorū/ſunt contraria,
¶ Sed diuidēda ſunt hæc/hoc modo:nō ens qđ quidem ueluti cōtrarium enti opponimus,ſi nul/
latenus ſubſiſtit,neq; eſt,ꝓfectò nullam habitudinem habebit ad alterū,quippè nihil ſit,qđ ſi nō
ens eſt aliquid,falſo igitur dicit/nō ens ſeparari prorſus ab ente,quādoquidem ipm participet en/
te,ſi autem ens/& non ens/uelut duæ ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt,idem eſſe habebūt:ſi uerò ſcđm di
uerſitatem aduenientem/extrinſecus ſeiūctę ſunt/ſeparabiliter nihil cōmune habētes inter ſe,tunc ꝓ
fectò/neq; cōmunicabunt habitudine cōtrariorum.Item ſi(ut cōſuetum eſt) nō ens ab ente dicit̄,
ceu ab intellectuali ſenſibile,& à diuino materiale deducit̄,ceu à primo ultimū, quomō ergo non
ens erit cōtrarium enti,quatenus ab eo prorſus ſeparatur:quādoq̄dem totā ſubſiſtētiā ab eodē reci
piat?Item quō id quod nullam ꝓportionem,nec cōparationē repugnātię aduerſitatisq; habet,ſed
uelut nihil in extremo lapſum/& poſitū comparatione ad cauſam ꝓducentem/ipſum erit eidē con
trarium/cōtrarietate quæ faciat ipſum æquari illi/cui aduerſatur?qđ ſi à principio per ſe ſubſiſtit,
ut ipſum primū ens,ꝓfectò nō ens erit æqualis dignitatis cū ente:quod ſi hoc eſt,cur hoc erit ens
potius/& illud non ens,ſiq̄dem æqualiter in rationē principii/& in ordine cauſæ p̄cedūt?quocirca
malum/& nō ens habebunt principalem ſubſtātiam,& ita nec malū erit,quandoquidē per ſe eſt.Itē
quomō hæc duo in idem cōuenerint/difficilè eſt inuenire,quod ſi tertio egeant coniūgente ipſa/in
quo unum erunt,non amplius prima erūt,& cōtraria eo modo ut dicebatur:qđ ſi inter ſe non cō
meant,neq; conueniunt,cum neq; unum cōtrarium ex alio ſubſiſtat,neq; ex prioribus fiant: quæ
igitur eſt prima generatio?imo neq; omne hoc aliquid perficeretur.illis igit̄ omnibus hę obiectio
nes accidunt,qui determināt/& ſtatuunt in rōne principii/malum & nō ens eſſe:& maximè Ploti/
no & aliis qui initium faciūt ab unitate.Nam hi unum/& bonū/eſſe principia præponētes/adueni/
entem extrinſecus multitudinem/ex diuiſione debent facere,& malum adueniens per accidens/&
nullo modo quoddā principale/aſſerere debent.Eq̄dem quod nūc dicitur/ſibiipſi aduerſat̄. Nam
eò qđ principiū dicitur,uidebit̄ eſſe primū:eò autem quod extremo loco poſitū (ſcđm diſtātiam,
qua maximè ab ente diſtat)coexiſtit,meritò eſſe ultimū dicitur.Item tale quomō ſe habet ad prin/
cipalem cōtrarietatem.Nam ſi à primo ꝓducitur,& omne qđ eſt ab illo/exiſtit,igitur non ens/neq;
malum amplius erit cōtrarium:quippè nihil quod eſt cōtrarium,participet ſubſtātia/eorum ope/
quæ inter ſe pugnant:ſi autem prorſus diceretur ſeparari extremum à primo,imprimis fieri non
poteſt/ut aliquid prorſus à ſuapte cauſa diuellatur/& ſecernatur,alioquin hoc modo à ſeipſo reli/
ctum/& deficiens/ſeipſum ꝑderet,ac interiret.Deinde neq; hoc modo/erit contrarium.Nam qđ ni
hil cōmune habet,neq; cōmunem rōnem contrarietatis habet.Item neq; hoc.ſ.non ſm ſubſtātiam
erit contrarium(ut aiunt)huic ſcđm ſubſtantiam.Nam hoc.ſ.idem ſubſtantia,eiſdem cōmune eſt.
Item nec amplius aliud erit ens,& aliud nō ens.Equidem oporteret/ab ipſo nō ente/auferre cōtra/
rietatem,ut reuera ſit non ens,cum ens ſit cōtrarium aliquod,& faciens cōtraria:quia nullum nō
ens/poteſt facere & pati.Nam nō ens eſt debilius utriſq;.ſ.agente/& patiente:igitur nullo pacto di/
cendum eſt,quod nō ens/eſt cōtrarium,extremū principiū,& faciens cōtraria:cum nil prorſus effi
cere queat.quod ſi nō poteſt efficere contraria,neq; de ipſo erit ambiguitas,ſi ſubſtantie nō ens ſit
contrarium.Sed magis cōſentaneum quæreretur/ſi non ens ipſum ſibimet aduerſari poſſit. Nam
ſi ſibimet contrarium eſſe poteſt,profectò & ſeipſum deſtruet,ſed tunc quomō poterit amplius
uel eſſe,uel ſubſtantie reſiſtere.Sed hæc nomen & diſputationem introductionis excedunt, quip/
pè hæc magis attineant ad librū de primis principiis/in quo exactius diligētiusq;/diſcernētur.

*Videtur autem ſubſtantia/non ſuſcipere magis & minus:dico autem non quia ſubſtantia non ſit
magis ſubſtantia/q̄ ſubſtantia,hoc quidē enim dictum eſt,quia eſt:ſed quia vnaqueq; ſubſtantia/hoc
quod eſt,non dicitur magis & minus:puta ſi eſt ipſa ſubſtantia homo/non eſt magis & minus homo,
neq; ipſe ſeipſo/neq; alter altero:neq; enim eſt alter altero magis homo, ſicut album/eſt alterū alte
ro magis albū.Et bonum alterum/altero magis/& minus dicitur,ipſum autē ſeipſo magis & minus
dicitur, velut corpus album exiſtens/magis album dicitur nunc/q̄ prius: & calidum exiſtens/ma/
gis calidum , & minus dicitur . Subſtantia autem nihil magis / & minus dicitur , neq; enim homo
magis nunc homo/ q̄ prius dicitur:neq; aliorum nullum quæcūq; ſubſtantia ſunt: quare non utiq;*

ſuſcipiet ſubſtantia magis & minus.

Vnũquodq; ens cognoſcimus/propriis differẽtiis,& differentiis quæ diuiduntur cõtra eaſdem differentias. Etenim propriæ differentiæ/q̃ inſunt accidentia uniuſcuiuſq; oſtendunt: differentiæ autem quę contra eaſdem proprias diuidũtur/& in aliis ſunt, proprietates eorũdem oſtendunt eſſe diuerſas/à ꝓprietatibus aliorũ:& ita perfecta fit cognitio, quãdoquidẽ cognoſcemus quid ſit unũquodq;, & quid non ſit:igitur & hic uniuocè dici / atq; aliæ proprietates ſecundarũ ſubſtãtiarum, & hoc aliquid ſignificare, atq; alia huiuſmodi indicabant proprietatẽ/quid ſint illę, ſed nihil eſſe cõtrarium ſubſtantię, atq; non ſuſcipere magis & minus cõſiderantur, quatenus declaratur quid nõ ſit ſubſtantia:quo circa hoc modo contẽplatio perfecta/ipſarum ſubſtantiarũ, penes utrũq; modũ proprietatum/fit. Rurſus alio modo/quæ cõmuniter apta ſunt prędicari de pluribus generibus, in quorum genere eſt contrarietas ſecundum magis & minus, oportet de unoquoq; genere conſiderare, nunquid hæc inſint eidẽ generi ſubſtantiæ, an non inſint. Et quia ſuperioribus dictis dicebaẽ ſpecies magis ſubſtãtia/quã genus,& nunc dicitur/ꝙ ſubſtãtia non ſuſcipit magis & minus:meritò inſtat,& inſtãtiam ſoluit, quod non eodem modo utrũq; dicitur. ſed aliud quidẽ per ſe, aliud uerò per accidens. Nam ſpecies eſt magis ſubſtantia/quã genus, non qua ſubſtãtia eſt, neq; quatenus eſt, ſed quatenus ſpecies proximius primę idiuiduęq; ſubſtãtię heret/quã genus: ſed quod nũc dicitẽ aliter accidit. Equidem nunc/quatenus unaquęq; eſt hoc quod quidem eſt (inquit) ipſam non dici magis & minus:igitur hæc non ſunt contraria/quæ impſentia dicuntur ſuperioribus dictis. ¶ Sed aliquis diceret ſimiliter/ qđ nix eſt magis alba quã cignus, quatenus eſt proximior albedine. ¶ Niſi quo ad hoc ſimiliter ſe habet/cum ſubſtantia, ſed quatenus eſt accidens/etiam magis & minus recipit: quatenus. ſ. magis & minus qualitatis eſt ꝑticeps: uel magis & minus ipſa participat, q̃tenus ipſa ordinata in qualitate eſt. Nam ſubſtantię/qualitas extrinſecus aduenit, ſubſtantia uerò in quodam alio non eſt ut magis & minus eò participet:ſed alia ſunt in ipſa. ob id ergo ſubſtantia per accidens ſuſcipit cõparationem:ſed qualitas per ſe, ſed ea cõparatio quæ fit in his q̃ ſunt ſimilis ſpeciei, non amplius ſuſcipitur in ſubſtantia. Nam homo non eſt alio homine magis ſubſtantia, neq; idem ſeipſo:imo nec Socrates in accademia magis eſt Socrates, quã in Delio, At unum corpus album/erit alio corpore albius, eò quod magis albo participat,& idem ſeipſo erit magis & minus albũ/alio/atq; alio tempore, quia in eodem fieri non poteſt, ſed album/nigro magis album non dicitur. Nam dicit ſemper magis ad minus. Equidem ſi ipſum minus intenditẽ in ſimile incidit, & fit ſimile:ſed nigri intenſio/nũquã nigrum albo ſimile facit:imo magis pluſquã diſtare contrarium/ab eodẽ facit, quare contrarium ad ſuum contrariũ reſpiciens/non ſuſciperet magis & minus, ſed neq; propriè ad ea quę ſunt propriè diſſimilia ſpecie. Nam cõparationes/ſunt eorum quę ſunt eiuſdem ſpeciei:ſi ergo comparatio ſm magis & minus nõ eſt in his quæ ſunt ſimilis ſpeciei, neq; prorſus erit in ſubſtãtiis. Attamen neq; hoc proprium eſt ſubſtantiæ. Etenim in numeris/nec in quãtitate diſcreta/eſt magis & minus, quippè tria nec magis tria ſunt, quã ſeipſa, neq; quã alia eiuſdem ſpeciei tria. Nam ipſa à ſeipſis non permutarẽtur/ cum ſint definita in ipſa quãtitate:neq; erunt magis quã quatuor. Neq; enim ipſa tria ſunt magis quã ſeipſa,& prorſus omnis additio/ & ablatio quantitatis/totalem efficit diuerſitatem:at intẽſio fit penes additionẽ ſimilis ſibi,& non penes eam additionẽ/qua aliquid euariat ſpeciem. Item eorum quæ ſunt ad aliquid/nõnulla non ſuſcipiunt magis & minus, ceu duplũ, ęquale, pater,& id genus. Item in qualitate/figurę nec magis nec minus ſuſcipiũt, quibus igitur oibus nõ eſt propriũ ſubſtãtię non ſuſcipere magis & minus, neq; ei cõpetit ſuſcipe magis & minus. ¶ Dubitaret autem aliquis/ſi magis rationalis/nõ magis ſit homo. ¶ Niſi primò id quod eſt magis rationale/non ſm ſubſtantiam, ſed ſecundum habitum, uel ſecundũ actionem/eſt magis rationale. Deinde nihil abſurdũ eſt/ſi qualitates quæ concurrũt & ſimul in ſpeciebus rediguntur, (ceu rationale in homine,& caliditas in igne) receperint magis & minus,& ipſa ſpecies minimè, cum etiã ſtudioſus quãdo diceretur homo eſſe/non qua homo, ſed qua ſic diſpoſitus hac ratione intenderetur, hoc autem non ſubſtantiã, ſed quale ſignificat. Vel ſtudioſus/quãdoquidem affectio nõ ſit ſecundũ ſubſtantiam, nil mirum eſt ſi ſm aduenientem extrinſecus qualitatem/magis habeat & intendatur. At homo rationalis/& ignis calidus/non ſm aduentitiam extrinſecamq; qualitatem, ſed ſecundum ſubſtantialem qualitatẽ/quæ eſt cõpletiua ſpeciei/ſunt huiuſmodi. Vnde ſi ipſa ſuſciperet magis & minus/neceſſe etiam eſſet, quod ipſa tota/ſpecies ſuſciperet, quare & ſubſtãtia ſuſciperet magis & minus. Forſitan ergo ſi differentia quæ eſt rõnale/ ſpecifica fuerit, non ſm magis & minus conſiderabitur, ceu in hoie & demone. Non eni ſi minus hominis intẽditur, habebit perfectionẽ demonis. At ſi rationale conſiderabitur ſm habitum & actionẽ, talis differentia non erit amplius ſubſtãtiæ.

¶ Sed quõ materia cum ſit ſubſtantia/& ipſa magis & minus dicitur, & magna & parua & prorſus contraria eſſe uidetur.& tamẽ materia eſt ſubſtantia,ut forma. ¶ Niſi quia ipſa materia per ſeipſam nullo modo differt. Nam eſt omnia potentia,& æqualẽ ſuſcipit emphaſim/& receptionẽ ſubſtãtiæ/ cõparata ad omnia entia, ſed habitudine ad formam talis euariatio ei aduenit.

Maximé autem proprium ſubſtantiæ videtur eſſe,quod eadẽ & vna numero exiſtens / cõtrariorũ ſit ſuſceptiua:puta in aliorũ quidẽ in nullo vtiq; habebit aliqs/aliquod tale affirmare,quęcũq; nõ ſunt ſubſtantiæ/quod vnũ numero exiſtens,ſuſceptiuũ ſit cõtrariorum:veluti color,qui eſt vnus & idem numero,non erit albus & niger,neq; actio eadem & vna numero,non erit praua & ſtudioſa: ſimiliter autẽ & in alÿs/quęcũq; non ſunt ſubſtãtię:ſubſtantia aũt vna & eadẽ numero exiſtẽs/ſuſceptiua eſt contrariorum:velut quidam homo/vnũ & idem exiſtẽs/quãdoq; quidẽ albus,quãdoq; autẽ niger ſit:& calidus/& frigidus/& prauus/& ſtudioſus, in nullo aũt aliorũ videtur aliqđ tale.

Cum dixerit quæ ſint cõmunia ſubſtantiæ,& quomodo unum horum.ſ.quod ipſi ſoli non inſunt,& quæcũq; non omni competunt,ſequatur alterum,& inuicem ſeſe habeant,& ob id oſtéderit nullum prædictorum eſſe ꝓprium ſubſtantiæ:nunc ad id quod eſt maximè ꝓprium ſubſtãtię tranſit,quod qdem eſt qđ ſubſtantia cum ſit una & eadem numero,ſit cõtrariorũ capax. ¶ Illud autem,maximè addit aliqd,quo inter prædicta hoc magis eſſe ꝓprium indicat,ſed illud uidet/quod adiicitur,inſinuat qđ neq; hoc ſit propriè propriũ. Vnde uidetur ꝓprium,quia ſoli ſubſtantiæ ineſt. Item ſimul oſtendit illud,uidet/quod in generibus primis nõ poteſt accipi propriè propriũ,ꝓpter ſimplicitatem/& uniuerſalitatem primorũ generum. Cæterum quũ dicit contrariorum ſubſtãtia eſt capax,intelligendum eſt/ꝙ nõ ſimul ſit eorũdem capax,quippè aliqđ ſimul nõ reciperet contraria. Nam hoc fieri nõ poteſt/niſi ſeorſum,quãdo unum cõtrariorum exit,& alterũ aduenit: quod qdem inſinuat in exemplis,ſed interea quomõ hoc ſit proprium ſubiecit/ac poſuit,dicẽs:qđ hoc ut ꝙ ſoli competit,dixit eſſe proprium,eò ꝙ hæc ꝓprietas in nullo alio quod nõ ſit ſubſtantia inuenit/neq; ſpectat. Nã ſi in aliis nõ eſt,& q̃dã ſubſtãtia idiuidualis/diuiſim cõtraria recipit, ꝓfectò ꝓpriũ ſubſtãtiæ dicet/nõ ut oĩ cõpetit. Nã melius eſt id ꝓpriũ/qđ nõ omni,ſed ſoli competit:quã id quod omni/ſed non ſoli ineſt. Nam ꝓpria gaudent contrahi/paucisq; competere:ſed hoc ꝓpriũ ſoli ineſt/ꝙ modo dicitur. Sed ſciẽdum/qđ proprium etiam in quinto topicorũ/ſic diffiniuit/qđ qdem poteſt cõſiderari etiam ſecũdum conuerſionem. Nam ſi ſubſtãtia eſt genus/profectò aliquod unum indiuiduum eſt accipiẽdum omnino ſub genere,quod idem cum ſit,cõtrariorũ ſit capax, quod ſi unum per ſe exiſtẽs contraria recipit,certè tale erit ſubſtantia:igitur erit ꝓprium ſubſtantiæ indiuidualis. Verum excẽpla de aliquo homine ꝓcedunt,aliquando quidem ſcđm corpus,ceu de albo & nigro,ac calido & frigido:& aliquãdo ſcđm animam,ceu de inerte/rudiuè & ſtudioſo. ¶ Sed uidẽtur ſubſtãtiæ ſecũdæ/contrariorum eſſe capaces. Nam ut Socrates ſtultus/& prudẽs eſt, ita homo & animal,ſtulta ſunt/& prudentia. ¶ Sed ſi ꝓpter Socratem/homo & animal hæc habent, certè non per ſe/ſed per accidẽs hæc ipſis competunt:qa inſunt eis quæ ſub ipſis cõtinent. Porrò illud.ſ.unum numero/adiecit,indicans/quod ſi quis acciperet hoĩem uniuerſaliter,certè talis homo non ſuſcipit cõtraria,qđ ſi hominem acceperit in hoc.ceu in Socrate,certè tunc ſuſcipit contraria. ¶ Sed ſi genera & ſpẽs ſuſcipiunt contraria,ceu homo ſuſcipit timorem & audaciam, ꝓfectò nõ ſolum hoc erit in ſubſtãtia,ſed etiam in pleriſq; aliis. Nam motus celer & tardus eſt,atq; habitus/diſpoſitio/actio/cõtraria recipiunt. ¶ Niſi primò/qa ſeorſum uniuerſalia accipiũt/hi qui ſic dicunt, & non qđ ſimul cum indiuiduis exiſtant Deinde unũquodq; horum/unũ numero nõ eſt:ſed aliud/atq; aliud,quorũ aliud eſt tale ens,& aliud eſt alterum à contrariis,quæ non ſuſcipiunt contraria, ſed quæ ſub ipſis ſunt. Nã generalis habitus/neq; ignauus rudisq; eſt,neq; ſtudioſus:ſed habitus qui ſub eò ſingulares ſunt,alii ſtudioſi,& alii rudes ſunt. Item/id quod cõmune eſt cõſideratũ/ nõ fert mutationem contrariorũ:porrò aliud eſt id cui adueniunt cõtraria,& aliud qđ eſt capax contrariorum diuiſim. Eqdem generibus adſunt contraria,ſed eſſe capax cõtrariorum ſoli materie,ac ſubſtantiis compoſitis cũ materia/competit:qđ ſi hoc generibus competit id,ꝓfectò ſit per accidẽs. Id irco adiiciendũ eſt ꝓprietati ſubſtãtiæ/non per accidẽs cõtraria ſuſcipere:adiiciẽdum quoq; eſt hoc.ſ.ſm mutationem/quæ ſit in ipſo:ut quæ de generibus dubitata ſunt/reiiciamus. ¶ Rurſus interp̃tes introducunt hoc in loco ſubſtãtiam intellectualem/uelut eam ſubſtãtiam/quæ cõtraria nõ ſuſcipit. ¶ Sed ad hoc dicendum eſt,qđ nunc ſermo de illa non eſt,ſed de illa quam diximus. ¶ At ſubiũgunt qđ ſol non eſt capax alicuius contrarii,qui ſemꝑ & eodẽ modo eſt in una ſpecie. Nã mo

tui eius nihil eſt contrarium,imo quomodo eſt prorſus uerú in ſubſtantiis ſempiternis,hoc.ſ.di/
uiſim ſuſcipere contraria? Nam cœlú núquam ſtabit,& ſtatio eſt contraria motui.Immo & ignis q
eſt corruptibilis,capax eſt caliditatis,ſed nõ frigiditatis:& nix econtra capax eſt frigiditatis,ſed non
caliditatis.¶ Niſi dicẽdum ſit/ad inſtátias de ſubſtátiis ſempiternis,quod hic ponitur ꝓprietas ſub/
ſtantiæ cuiuſcúq;,quæ in mutatione fieri/ac eſſe poteſt,& non de illa quæ ſubſtat/exiſtitq;, ſecúdú
immutabilitaté.¶ Deinde ad eas obiectiones/de igne & niue/dicẽdum eſt,qđ Ariſto.inqt ſubſtátiá
eſſe capacem contrariorú,ſed non habere ſubſtátiam in contrariis:ignis ergo non recipit caliditaté,
ſed caliditas in ſubſtátia eius eſt/& nihil recipit ſeipſum:ſed illud qđ extra poſitum eſt,ceu aqua re
cipit caliditaté/quæ eſt ei aduenìens/ac extrinſeca qualitas,ſed humiditaté minimè ſuſcipit:ná con
naturalis eſt ei,ſimiliter cœleſtia habét eſſe in circulatione,& quádam contrarii uiciſſitudiné nõ ha
bét,unde ſi tales ꝓprietates non ſunt qualitates,ſed ſubſtátiales differétiæ/& completiuæ ſubſtátię:
igit non quando aliqđ manſerit idem/priuabitur his quæ ſcđm ſubſtátiam inſunt:ſed quibus nec
natura/nec inſeparabiliter alterú ineſt,hæc ipſa ſunt contrariorú ſuſceptiua,porrò non in ſingulis
contrariis oportet inquirere ſuſceptiuum hoc modo,ſed ſufficit in qualecúq; contrarietate hoc ac/
ciderit,proinde ſic ignis contrarietatem ſuſcipere oſtenderetur.Sed dices/ſol eſt ſubſtantia indiui/
dualis qua contrarietate participat.¶ Niſi quáuis ipſe non ſit capax contrariorum,tamé inquiunt
in genere ipſius.i.in ſubſtátia indiuiduali/ſufficit quod accipiatur aliquod indiuiduum/ qđ ſit ca/
pax contrariorum,ſed ſi aliquis hoc admiſerit,hæc proprietas non omni ſubſtátiæ indiuiduali cõ
petet,ſed dútaxat alicui quæ in generatione/& corruptione uerſatur.Sed ob hanc proprietaté etiá
illud planè oſtenditur,quod ſubſtátia/& maximè idiuidua ſubiicitur omnibus ubiq;,& quod alia
circa ipſam ſunt/& ipſi inſunt:atq; quod nulli aliorum competit eſſe capax,quippè accidentia ſibi
ipſis ſatis non ſint/ut ſubſiſtant,ideo nulli ſubiiciútur,ſed egent altero ſcabello:idcirco neq; hęc re/
cipiunt contraria.Nam egent ſubiecto/uti ſcabello,ceu corpus idem manens/ſit album & nigrú,&
albú cedit abeſtq;/adueniente nigro.At animal & homo (quia permanent) recipiunt cõtraria,qua/
tenus ſunt in aliquo homine,ſed color non permanet,idcirco non ſuſcipit.Nam quádo abſuerit al
bum/uná cum ipſo,& color abeſt/ac recedit/& non amplius eſt:& quando aduenit nigredo/ſimul
quoq; cum ipſa coloratio adeſt.Niſi receptiuum non ſit quando adeſt & aduenit, quandoquidem
hoc modo inquiant nõ ſolú colores ingredientes & egredientes recipi,ſed eſſe accidentia circa ſub
ſtantiam:ſed quod eſt ſubſtátia/non diceret ſic ſe habere.Vel ſi ſubſtátia ſenſibilis fuerit/in unú cõ
geſta & in alio habuerit eſſe:certè tales erũt proprietates,qualis eſt natura eorum.Qui autem quę
rit eſſe,aliquod inuiſibile quærit,& melius quá id quod eſt ſcđm ſubſtantiam ſenſibilem : quod q/
dem eſt ſubſtantiæ ſpecies,quo circa in unoquoq;.ſ.in cõmunibus/in ſimplicibus/in compoſitis/&
in unoquoq; nouem ꝑdicamentorum eſſe inuenitur/& ponitur.Nam album ſecúdum participa/
tionem entis/dicitur eſſe albú.¶ Sed inquiunt ſi ſubſtátia ſenſibilis non eſt ſine magnitudine/nec ſi
ne qualitate,quomõ amplius accidentia ſeparamus,ceu calidum ſiccum? nam qđ erit ſubſtantia? q
enim ſubſtantiæ ipſæ,quid erit illud igitur circa quod ſubſtantia qualis uerſatur? niſi ſit ſubiectú:
erit igitur ignis non totus,ſed aliquid eius/ſeu pars,quæ erit ceu materia.¶ Et ſanè hæc rõ/ duo
falſa accipit,unum quidem,quia ſecernens/ſeiungensq; hic cõmixtum & congeſtum à ſubſtantia/
ſic conſiderat eam,quáuis unumquodq; ſcđm propriá ſubſiſtentiá nullo pacto ſubſiſtat:ſed unú/
quodq; in alio/ac omnia inuicem habátia quomodocúq; ſe ſubſiſtát,ſcđm autem eſt,quia calidum
& ſiccum/& ſpecies/atq; differétias/uelut q̃litates accipit,& ſubſtantiá ſpecificá in ratione nõ adiecit.
His ergo omnibus/ad hoc abſurdum profecti ſunt,eò quod exiſtimarunt materiá eſſe propriè ſub
ſtantiam.Architas quoq; hoc ipſum eſſe ſubſtantię proprium tradidit,dicens.Subſtantiæ propriú
eſt,ut cum una & eadem numero permaneat,contrariorú ſit capax. Equidem contrariú ſomno/eſt
uigilia,& celeritati/tarditas, & ſanitati morbus:quorú homo idem atq; unus/ capax ſit. Etenim ui/
gilat,dormit, ac ſegnius/ociusq; mouetur,& ſanus atq; ęger ſit:qui cum ſit aliquod unú & ſimiliú
his capax eſt,licet non eodem tẽpore. In quibus Architas eandem proprietatem ſubſtantiæ quam
Ariſto.dixit, & cauſam uiciſſitudinariæ mutationis contrariorú tulit,per hoc cum dixit,licet non
eodem tempore,qui etiam ex eodé dubitationes eas ſoluit,quæ afferebantur de his quæ alicui cõ/
naturalia ſunt,& de his quę ſemper mouẽtur,ac ſemp ſunt.Nam talia non adueniunt ſm tempus,
ſiſr pſoluit eas dubitatiões/ q̃ de generibus erát,cum adiicit hác particulá.ſ.ut cú una & eadé pma/
neat,qñquidé illa nõ ſemp pmaneát,qppè í albo/color nõ ſuſcipit nigrú,ſed egredit exitq; cú albo,
& amplius idé nõ pmanet.Iáblicus aút more Pitagorico/magis proprietaté extendés ad omné ſub/
ſtantiam/ ſecúdum quádam ꝓportionem, eandem eſſe ſubſtantiæ oſtendit.Nam inquit in ſubſtá/

tia intellectuali/motus/ſtatio/idẽtitas/& diuerſitas/ſimul cum ſubſtantia ſunt, & contrarietas hic in ſubſtantia eſt,non diuiſim ſucceſſiueq́,ſed ſimul,& eſſe ſuſceptiuum capaxq́; alio mõ dicitur de ipſa,& alio modo ſpectatur/conſideraturuè in ipſis cõpoſitis. Nam in ſubſtãtiis compoſitis/habita & facta dimenſione, aliud eſt ſubiectum, & aliud eſt id qđ aduenit ſubiecto. At in ſubſtantia ſimpliciſſima/non eſt aliud id in quo fit,& aliud quod aduenit,neq; alio & alio modo,ſed cuncta ibi ſunt unum. Item in ſubſtantia ſemper mobili/ cõpræhenſio ac uelut coniunctio/ & copulatio uniuerſæ naturę ſpectatur/& conſideratur,ope ipſius cœli:non eò duntaxat quod omnia cõtineat & extra ſe nihil ſit,ſed etiam quia nullũ aliud mobile/quod aliqua inclinatione/uel electione/uolũtateuè mouet, ſiue ſit animatũ/uel inanimatũ,poteſt ſimul duas oppoſitas lationes inter ſe ſuſtinere/ac ferre:dico (uerbi gratia)ante & retro,uel ad dextrã & ad leuam,& ſurſum & deorſum,ſed hoc dũtaxat cœlũ uidetur obtinere,quod ecõtrario non poteſt unaquauis mutatione ſola moueri,uel duabus ſolis, uel tribus,ſed ſimul omnibus mouet, porrò circa ipſum quoddã ſupra opinionẽ & mirabile eſſe uidetur.ſ.quod una contrarietas in ipſo unãquãq; contrarietatẽ contineat/& compræhendat. Nam ea eleuatio quæ apparet medietatis cœli/ ob ſectionem orizontis, & aſcenſus aſtrorum q̃ ſub terra iam occulta erant,& poſtea ſupra terram eleuãtur, mox quædã deductio eſt contrarii motus: ideſt illius motus/qui fit in altero hemiſperio ſeu medietate orizontis/q̃ dicitur eſſe ab occaſu. Nam propellit/& deuoluit quodãmodo per ſeipſam uniuerſum profundũ cœli/ac inferioris partis ꝓſectionem parat,ut illam non minus perficere uideatur,quã ſi illa p ſeipſam efficeret motũ/ex prima impulſione. Simile quoq; intelligatur de lationibus in ante & retro. Nam in quouis climate habitationis ſpectetur ipſum/ ante/ ſm medietatem cœli,& ipſum/ poſt/ſeu/poſterius pars/ ſecũdum oppoſitã partem prioris medietatis, quę ps dicit̃ oppoſita medietas cœli,tũc cõgrue poterit oſtendi feſtinatio/& uiciſſitudinaria unius ad alterã impulſio/atq; mutua cohibitio inter ſe, qua pars prior ĩpellit inferiorem/& poſteriorem:& ab eadẽ deuoluitur uiciſſim continuo idem faciendo. ▼ Verum dictis his quatuor habitudinibus/circũſtantiiſuè cœleſtibus,quæ in ipſo uniuerſo cõmuniter,ut de non nullis locis q̃ ſunt circa polos,cum illis circũſtantiis careant propter loci idẽtitatem,inſtantia breuiter afferri poteſt. Sed ea quæ dicta ſunt,in ipſis planetis quorum conſiderare licet. Nam planetæ in ſuis orbibus eleuationes/& delationes/ quibus deprimũtur, ac proceſſiones/conuerſionesq́; faciũt/ nõ modo per eas cœli partes quas diximus.ſ per dextram/ & leuã,ac priorem & poſteriorẽ partes, ſed etiam quatenus ſunt rectè incedentes/& retrogradi,quorũ lationem ex dextra in ſiniſtrã longè luculentius clariusq́; uidere licet/à medio in Boream Septẽtrionẽuè,aut in Auſtrum,& ecõtra ad medium,ſi utrinq; ferantur,quare motus ex motibus,& motus qui omnes continet ineſt cœlo,qđ in ſe omnes contrarios motus ſimul continet: & efficit contrarios motus ex contrariis.igitur cœlo cõtraria adſunt,& ſimul adſunt,& unus altero uiciſſim ſubſiſtit, atq; unus ab altero,& ecõtra pẽdet. Verum eò contrarietas quæ in cœlo eſt,à contrarietate intellectuali diſtincta eſt, quia hæc uni ineſt ſm unam ſubſtantiam,ſed illa in alio atq; alio eſt,ac circa aliam atq; aliam ſubſtantiam contrarias naturas efficit:ultima natura ſubſtantiæ/non habet utraq; contraria ſimul ſibi cõnaturalia,ſed ſicubi aliquod cõtrariorum cõnaturale eidem eſt/ profectò alterũ ipſorum habet ueluti legitimũ ac ſuum,quæ etiam multa extrinſecus/ac extranea ſuſcipit:& hæc nõ ſimul nec ſubſtantia/nec tempore, ſed aliud/atq; aliud , alio/& alio tempore,ac in alia/& alia corporis parte ſuſcipit .quare hæc proprietas ſubſtantiæ,quæ eſt ſuſcipere contraria/cõpetit etiã his ſubſtantiis quæ habent alterũ cõtrariorum proprium,quatenus ſunt aptę ſuſcipere alterum.itaq; hęc proprietas ſubſtantię cõpetit cõmuniter omni ſubſtantię. Sed uideamus q̃ ultra dubitet Ariſto.cõtra ea quæ dicta ſunt.

Niſi aliquis inſtet.orationem et opinionẽ dicens eſſe contrariorũ ſuſceptiua. Eadem enim oratio vera & falſa videtur eſſe. velut ſi vera ſit oratio ſedere aliquem,ſurgente ipſo falſa erit eadẽ hęc. Similiter autem & in opinione. ſi enim aliquis verè opinetur ſedere aliquẽ, ſurgẽte ipſo falſo opinabitur:eandem habens de ipſo opinionẽ. Si autem aliquis hoc acceptet, ſed modo ipſo differt. ea enim quæ in ſubſtantiis ſunt/ ipſa tranſmutantia ſuſceptiua ſunt contrariorum. ex calido enim frigidũ factum/tranſmutatum eſt, alteratum enim eſt:& nigrũ ex albo,& ſtudioſum ex prauo. Similiter aũt & in aliis vnũquodq́; ipſorum trãſmutationẽ recipiens,contrariorum eſt ſuſceptiuum. Oratio aũt/ & opinio ipſa quidem ĩmobilia omnino permanent. re autem mota / cõtrarium circa ipſa fit. oratio enim permanet eadem aliquo ſedẽte. re aũt mota/ quãdoq; quidem vera, quãdoq́; autem falſa dicitur. ſimiliter autem & in opinione/ quæritur ſecũdum modum proprium vtiq; erit ſubſtantiæ, ſecundũ

sui

ſui tranſmutationem ſuſceptiuã cõtrariorum eſſe. Si autem aliquis & hoc acceptet, opinionẽ & orationem ſuſceptiuã eſſe contrariorũ, non eſt verum hoc. oratio enim/ & opinio in eò quod ipſa ſuſceperint aliquid/ dicuntur eſſe ſuſceptiua cõtrariorũ. ſed eò quod circa alterum quid paſſio facta eſt. eò enim quod res eſt/ vel non eſt, iccirco & oratio vera aut falſa eſſe dicitur. non eò quod ipſa ſuſceptiua ſit contrariorũ. Simpliciter enim à nullo neq; oratio mouetur, neq; opinio: quare nõ vtiq, erũt ſuſceptiua contrariorum/ nulla in ipſis facta contraria paſſione. Subſtantia verò eò quod ipſa cõtraria ſuſcipiat, hic ſuſceptiua cõtrariorum dicitur eſſe. Egritudinem enim/ & ſanitatem ſuſcipit, & albedinem & nigredinem & vnũquodq, talium, ipſa ſuſcipiens, contrariorũ eſſe dicitur ſuſceptiua. Quare proprium vtiq; erit ſubſtantiæ, idem & vnum numero ens, ſecundum ſui tranſmutationem ſuſceptiuam eſſe contrariorum: & de ſubſtantia quidem tot dicta ſint.

Quoniam oratio/& opinio/uera uel falſa eſſe uidetur, & uerum eſt contrariũ falſo, ac oratio nõ eſt ſubſtantia, ſed quãtitas quædam eſt in prolatione, & qualitas in opinione: meritò ambigit, num ſoli ſubſtantię cõueniat hoc/ſcilicet contrariorum eſſe capax. Et ſoluit dubitationem/aſſerendo inſtantiã/& quippiam approbando contra inſtantiam. Nam primò cum orationem & opinionem cõcedat recipere uerum & falſum, oſtendit quod hæc non ſuſcipiunt cõtraria, uelut ſubſtantia. Nam ſubſtantia ſuimet mutatione/contraria recipit, oratio autem & opinio non mutatione earũdem/ ſed mutatione rei, ea contraria recipit. Deinde prorſus tollit ab opinione/& oratione/pm ſuſcipere. Nam id quod recipit mutationem/ permanet atq; illã fert, ſed in oratione & opinione nulla mutatio fit: ſed eò quod res mutatur, oratio & opinio dicitur uera uel falſa Dixit autem propriè dicẽdo oratio/& opinio dicitur, & non fit. Sed poteſt etiam hoc modo/fieri argumentum. Non eſt una & eadem numero oratio prior/cum ſecunda etiã ſm ipſum Ariſto. Nam inquit quod ſemel dictũ eſt/ non poteſt denuo ſumi: quippè oratio ſit de numero eorum q̃ ſucceſſione mouẽtur, & ob id inter ea locatur oratio/quæ non habent poſitionem. quare prior/cum ſecunda, ac uera/cum falſa eſt eadẽ ſpecie, & nõ numero: ſicut dicebatur de ſubſtantia. Et cum opinio ſit ipſa oratio in animo, ipſa etiã in ſucceſſione uerſatur: proinde q̃ de oratione dicta ſunt, etiam de opinione dicerentur. ⁋ Sed nonnulli ambigũt contra hęc argumenta/inſtantes & dicentes, quod & ſi oratio/& opinio/non extrinſecam paſſionem paterentur non tamen ob id non patiuntur: ſed patitur/ut oratio, & in ſeipſam recipit mutationem, quæ eſt ſcdm ueritatem/& falſitatem. Nam orationis/& opinionis/eadem eſt cõtrarietas: alioquin dicendum eſſet/quod nec anima ſit ſuſceptrix/capaxq, contrariorũ, quippè quæ album & nigrum non recipiat. Non enim apta eſt ſuſcipere hæc/ ſed quæ ſuaptè natura aptã eſt recipere, hæc recipit, quæ ſunt prudentia/& ſtultitia: igitur & oratio/atq; opinio/recipit mutationem orationis/ & opinionis ſcdm uerum & falſum: & non ſecundum ipſum ſedere, & non ſedere: itaq; in his erit contrarietas ſecundum mutationem/ quæ ſit congrua/& competat orationi & opinioni. ⁋ Niſi itaq; eos qui mediũ afferrent inter rationes Ariſto. & rationes eorum/ qui contra illas Ariſt. inſtant, oporteat dicere, quod hic modus ſuſcipiendi alius eſt, quãdo alio patiente/& ipſum nõ mutatur, licet aliam recipiat habitudinem: ceu uidemus etiam in his, quæ ſunt ad aliquid. Nam id qđ prius erat dextrum/fit ſiniſtrum nulla ſui mutatione, ſed alterius: ſimiliter mirum nõ eſt ſi oratio/ & opinio ſm habitudinem ad eas res quæ habent uerè eſſe, uel falſe, mutauerint habitudinẽ/mutatis rebus, & ipſe ſcilicet oratio & opinio nil paterentur. Ariſt ergo illum ſuſcipiendi modum aſſeruit/quo neceſſe eſt id quod recipit pati aliquid. oratio igitur/ & opinio/ quãuis dicerentur mutari motatione orationis & opinionis, tamen non tranſmutarentur/ patiendo aliquid, ceu corpus patitur/cum calidum/frigidumq, fit. ⁋ Sed cui ſententię cuiuè concipiendi formulę innixi/alia diximus ſubſtãtias eſſe, alia uerò affectiones. Nõne eò quod aliquid eſt, & hoc aliquid, ac ſubiectũ, etiam quia non eſt in ſubiecto, & quod non eſt alterius? Sed ſubſtãtia ſecunda/nullum horũ fermè habet, etenim de alio dicitur, & in alio eſt, & alicuius, & hoc aliquid ipſi non cõpeteret. ⁋ Niſi qui hoc dicit, ad ſubſtantiam ſpecificam habitudinis expertem/& ad generalem ſubſtantiã aſpiciat: ſed non in eam ſubſtantiam quæ ordinata & ſenſibilis facta eſt, cui cuncta inſunt/q̃ dicta ſunt ſecundũ conſtitutionẽ/& ordinẽ indiuidui. Item illud eſſe in alio/& in alio, ſi adeſt eidẽ non uelut in ſubiecto, nec uelut eſt album in corpore, ſed uelut partes ſubſtantię. Sed hoc quoq; ſciendum eſt, quod ſupremorũ generum/exactę perfectęq; diffinitiones afferri nequeunt, ſed eorum rationes aſſimilãtur cõmentationi, & deſcriptioni cuidam, de quibus meliores/exquiſitioresq; rationes/petendę nõ ſunt/quã hæ quę afferri de ipſis poſſunt, itaq; ſat eſt etiam afferre aliquod propriũ de ipſis, quod

in eiſdem eſſe poſſe cognoſcitur. Sed idipſum quoq; annotatione/ animaduerſioneq; dignum eſt, quomodo dicitur ꝙ ſubſtãtia ſuimet mutatione/contrariorũ ſit capax. Nam nec materia (iuxta eorum ſententiã/qui materiam expertem paſſionis aiũt) tranſmutatur/uel uertitur, uel patitur cõtraria, ſed circa ipſam mutationes fiunt. Item ſi forma ſemper immobilis/ & prorſus manens recipit contrarietates ſcdm qualitatem, tamen nec ipſa habebit contraria ſuimet mutatione: ſi ergo aliqua ſubſtantia contraria recipit, ſolum cõpoſitum tranſmutatũ ac uerſum/accipiet contrarietates, & ſic hoc proprium aſſignabitur de ſola indiuiduali & cõpoſita ſubſtantia: & planè talis proprii ſubſtantię aſſignatio/nõ latè in aliis uagabitr, ſed redigetur in anguſtum. Atqui ſi aliquorũ Peripateticorũ opiniones/uſui noſtro accõmodemus, profectò aſſeremus materiã pati. Quonã pacto fieri poteſt, ut materia ſimplex cum ſit, & ſolum in potentia ſubſiſtens, tranſmutata ex eò quod eſt, & in actum deducta/non accipiet mutationem, quæ eſt corruptio? Nam ſimplex quod in alio non habet eſſe, & ſecundum aliud mutatur/ſi uniuerſum à ſeipſo degenerat/& deficit, profectò habebit mutationem/quę eſt corruptio. Quod ſiquis hæc admittat/aſſerens circa materiã fieri contrarietatẽ, ſed nõ eò quod ipſa aliquid patiatur, uel mutetur, ſed quia ꝑ accidens habebit contraria circa ſeipſam, etiã de forma erit eadem ratio. Nam ſi intellectuales qualitates eędem manent, & circa ſenſibiles differẽtias/ipſius formę contrarię qualitates accidũt: profectò forma erit undiq; ĩmobilis, & aliud erit qđ tranſmutatur, & non ſm mutationem/quæ ſit in ipſa forma, quod quidem eſt dictu/quod unumquodq; ut ſua fert natura, ita etiã tranſmutetur. ¶ Et materia tranſmutationem habet/cum recipit aliam/atq; aliam formã, perinde ac talis receptio/ſit tranſmutatio eius. Nam ipſa uult eſſe quoddã ſuſceptaculum, forma autem recipit alterationem/ſm qualitatẽ. Et forſitan tales ambiguitates/prius de medio ſuſtulit, dicens. Idem & unum numero manens. Nam perſpicuũ eſt, quod oportet inquirere mutationẽ talem. Sed de ſubſtantia tot dixiſſe ſufficiat.

¶ De *quanto prædicamentum Secundum.* 2

QVanti autem/hoc quidem eſt diſtinctum, hoc autem continuum: & hoc quidem ex poſitionem habentibus adinuicem/his quæ in ipſis partibus conſiſtit, hoc autem ex non habentibus poſitionem. Eſt autem diſtinctum quidem/velut numerus & ſermo. continuum autem velut linea, ſuperficies/corpus. adhuc autẽ pręter hęc tẽpus/& locus: partium quidem enim numeri/nullus eſt cõmunis terminus, ad quem copulentur partes ipſius. velut quinque/ſi ſunt pars decem/ad nullum terminum communem copulantur/quinque/& quinque, ſed diſtincta ſunt. & tria/et ſeptẽ/ad nullũ terminũ cõmunem copulantur, neq; vniuerſaliter vtiq; habebitur in numero accipere cõmunem terminum partium, ſed diſtinctus eſt: quare numerus quidem diſtinctus eſt. Quare numerus quidem diſtinctorum eſt, ſimiliter & ſermo. Quod quidẽ enim quãtum ſit ſermo/manifeſtum eſt. Menſuratur enim ſyllaba breui & lõga. dico autem ipſum ſermonẽ/qui cum voce fit. ad nullum enim cõmunem terminum ipſius ꝑtes copulantur. non enim eſt cõmunis terminus/ad quem ſyllabę copulentur:. Sed q̃libet diſtincta eſt ipſa/ſecũdum ſeipſam. Linea autem/continua eſt. Eſt enim accipere cõmunem terminum/ad quem partes ipſius copulantur: punctum/& ſuperficiem/& lineam. Plani enim partes/ad quẽdam cõmunem terminũ copulantur. Similiter aũt & in corpore, habebis vtiq; accipere cõmunem terminum lineam/& ſuperficiem/ad quẽ corporis partes copulantur. Eſt autem/& tẽpus & locus talium. nunc enim tẽpus copulat ad præteritum/& ad futurum. Iterum locus continuorum eſt, locum enim quẽdam corporis partes obtinent, q̃ ad quẽdam terminum cõmunem copulantur. Igitur & loci partes quæ continent ſingulas corporis partes/ad eundem terminum copulantur, ad quem & loci partes. Quare cõtinuum vtiq; erit/& locus, ad vnum enim cõmunem terminum ipſius partes copulantur.

Poſt ſubſtantiã/quãtum docere Ariſto. proponit. Et in primis cauſam ordinis/cur poſt ſubſtãtiam, ſecundo loco quãtum ſit ordinatum, inuenire operepręcium eſt. Quidam itaq; dicunt/hanc eſſe cauſam, quia quãtum unà cum ente ſubſiſtit. Nam ens aliquid eſt, & mox unũ aut plura eſſe neceſſe eſt. Item quia plurima ſunt cõmunia ſubſtantię & quãtitati: ceu non habere cõtrarium, & non ſuſcipere magis/& minus. Atqui quale utraq;/hæc habet. Item dimẽſio expers qualitatis præ

cedit

tedit qualitatem/quę eidē dimenſioni aduenit. Item quia aliis ſublatis/non tollitur ſubſtantia, mō dimenſio reliquatur in ſubſtātia: alioquin ea ſublata/ſubſtātia corporalis demeretur, quare magis affine/atq; uicium eſt ſubſtantię quātum. Sed proponit etiam quantum cæteris, quia inter cęteros motus, ille motus qui eſt ſm quātitatem/ideſt auctio/& diminutio/proximior eſt motui ſubſtātię, ideſt generationi & corruptioni, quam ſit alteratio q̄ eſt motus ſecundum quantitatem. Et quāuis propè ſubſtantiam ſit quantitas, tamē alia eſt à ſubſtantia. Nam mutatio quātitatis/ſit circa ſubſtātiam, qñ puer unius anni in maiorē euaderet/ac mutaretur, manēte eadē forma. Nam qđ pmanet/& ſubiicitur/ac diuiſim/utrūq; recipit neceſſe eſt/ut ſit diuerſum ab utroq;/ qđ uiciſſim ac diuiſim recipit: & ſic q̄le eſſe diuerſum à ſubſtātia oſtēditur, tāquā ipſa ſit id qđ ab affectione in affectionē, & à diſpoſitiōe in diſpoſitionē muteſ. Verūtamē Architas poſt ſubſtantiā quale ordinauit ſic/qđā modo ipſi ordinē tribuēs. Sed ipſorum ordo/ſic ſe habet, primò ordinatur ſubſtātia/ ob id hęc ſola ſubiiciſ aliis, & ipſa per ſe poteſt intelligi, alia aūt ſine hac eſſe nequeūt. Nam uel ſm hanc/uel hac ratione de ſubiecto p̄dicantur. Secundo qualitas erit, nā ſine eo quod eſt quid/nō poteſt eſſe quale quid. Sed in his inquirendum eſt/his qui diſcere cupiunt ad quid uterq; Ariſto. & Architas reſpiciens/alter quale prius ordinauit, & alter quantum. Videtur igitur Architas/ſupponēdo ens intellectuale per ſe/quod oibus generibus uerè complementum exhibet, atq; cunctis indiuiſibiliter adeſt, & ab eiſdem participatur/prius eſſe/ordinem tradidiſſe generibus/ ſecūdum approximationem ad hoc, porrò ſubſtātiam uniuerſis rebus/& prædicamētis præordinat: quia cum aliis ſubiiciatur/ſuum eſſe omnibus exhibet, quemadmodum etiam ſubſtantia per ſe dat/ingeritq; eſſe cunctis. Item/inquit ſubſtantia per ſe eſt, atq; intelligitur: aliæ autem res/non ſine hac: quibus igitur p̄ximè ſe habebit ad per ſe/& abſolutum ens/ab omni habitudine. Hoc igitur modo/ prius ordinaſ quàm cætera alia genera, ſed quum intellectuales ſubſtantias nō aliter quam per ſpecies cognoſcimus, & ſi debeamus cognoſcere ſenſibiles ſubſtantias/referentes eaſdem ad illas intellectuales, profectò à proprietatibus/& deſignationibus quæ ſunt circa ſubſtantiam percipiemus ipſas/ quæ etiā cum ſpectentur/& conſiderentur ſecūdum qualitatem, meritò quale poſt ſubſtātiā cęteris aliis erit ordine prius. Itē ſi qualitate ſublata/omnis proprietas/omniſq; deſignatio/deſcriptioq;, tum intellectualis ſubſtātiæ/tum uerò ſenſibilis tollitur, & quātitate de medio erepta/ac dempta/dūtaxat cōpoſitum & ſenſibile tollitur, perſpicuū eſſe puto/non parum diſtare quo ad uicinitatem & approximationem ſubſtantię intellectuali/quale/à quanto. Verum ſi q̄s itellectualem ſubſtātiam nō fingeret habere habitudinem ad ſubſtātiam ſenſibilem, poſſet uelle hūc in modum ordinem aliis p̄dicamentis tradere. Nam cū ſubſtantia/quæ eſt forma, ſit p̄priiſſima ſubſtantia/& id quod p̄ximum formæ eſt quale: igitur cū id quod uicinius/ p̄ximiuſq;, eſt p̄priiſſime ſubſtantię id debeat cæteris aliis p̄cedere, iure quale poſt ſubſtātiam habebit locum. Itē ſi quale eſt imptibile/indiuiſibileq; expers dimēſionis/& diuiditur penes corpora, & quātum eſt diuiſibile cum dimēſione/ac partibile, meritò prius ordinatur quale/tāquā incorporeis principiis magis peculiare/& familiare. Item hoc ſi uidetur, adiiciendum eſt, quod quemadmodū ſubſtantia anteit quantum/quia ſubſtantia imperiſ/tribuitq; eſſe ipſi quanto/ſic etiam poſt quale/quātum erit: quia quātum ſuum caracterem/& proprietatem habet à qualitate. ¶ Sed aduerſarii aiunt/quod quātum ſimul eſt/cum ente. Nā mox ens/uel unum/uel plura eſt ¶ Niſi ante quātum/quale unà cum ente tāquā caracter eius quo unū eſſe dicitur/ſubſiſtat, quando quidem & ipſum unum/ac ipſa plura ſubſiſtant/ſecundū caracterem qualis. Si autem plura cōmunia inſunt ſubſtantię/& quantitati, inquit Diuus Iāblicus/q; non oportet ab accidentibus/& his quæ aliter cōſequuntur/ratiocinari ordinem ipſorum. Sed forſitā dicendum eſt/q; ea quæ eminus magis diſtant, ſæpe euidentiorem diſſimilem ſimilitudinem indicāt/& oſtendunt, ceu unitas indiuiſilis in numero/ſimilis uidetur unitati/ante numerum. Vnde quidam dicunt, qđ materia primæ cauſæ ſimilis/diſſimiliter eſt. ¶ Sed Architas in hęc/uel ad aliqua huiuſmodi reſpiciens/forſitan prępoſuit qualitatem ipſi quātitati. ¶ At Ariſtoteles ſtatuens primā ſubſtātiam eſſe compoſitum/& corpoream ſubſtantiam/quia hæc uulgato ſermone/cōmuniq; lingua notior eſt, meritò cum ſubſtantia ordinauit quantum/tāquā peculiare magis/ac notius, atq; id qđ ſimul eſt cū diſtantia talis ſubſtantiæ, & nihil mirum eſt ſi uterq; Ariſto. & Architas ſuis fundamētis ordinem conſentaneum/& proprium tradiderint. Cæterum diuiditur quantum, in quantū cōtinuum/& diſcretum. Nam hæc ſunt ſub genere/quod eſt quātum, quippè quantum p̄dicetur de ipſis in quo quid ſit, quæ etiam nō per accidens, neq; nomen cōmune ſolum habent, ſed ęqualiter quanto participant. Nam ambo ſimilr̄ æquale/& inæquale, ac duplum/& dimidium recipiunt. Verum ſit diuiſio ipſa non in ſpēs quanti, ſed in differentias: nam ſpēs quanti/ſunt magnitudo & mul

titudo,& differentiæ ſunt continuum & diſcretum:nam magnitudo eſt quantum continuum/ & multitudo quãtum diſcretum.Item ipſe poſuit ſpẽs quanti/ſecũdum differẽtiam quãti diſcreti,numerum ipſum & orõnem,& ſecũdum differentiam cõtinui,lineam/ſuperficiem/& corpus. Adhuc locum/& tempus. Et forſitan hoc longè exactius/& diligentius eſt.Nam uidetur etiam Iãblico/qđ multitudo non equetur diſcreto,qa oratio etiam eſt diſcreta,quemadmodum etiam numerus eſt quoddam diſcretum,tamẽ oratio nõ eſt multitudo.Nam etſi oratio multa ſit,tamẽ aliud eſt multum eſſe/quod multitudine participat,ceu multi homines,& aliud eſt multitudo qua unumqđq; multum denominatur/& deſignatur:neq; forſitã magnitudo eſt idem cum cõtinuo.Etenim tempus continuum eſt(ut oſtẽdit)tamen magnitudo nõ eſt,nam tres ſunt magnitudinis ſpecies:linea/ſuperficies/corpus,quarum nulla eſt tẽpus,quãuis dicatur tẽpus lõgũ/& multum/iuxta illud.

Omnia longum/& innumerabile tempus.

¶ Poſtea uerò ſubdiuidit quantum/dicens,aliud eſſe ex partibus quæ habent poſitionem in ipſo,& aliud ex his partibus/quæ non habent poſitionem.Differt autem hæc diuiſio à ſuperiore,qa cõtinua non ſunt eadem cum habentibus poſitionem,ſed quæ habent poſitionem,prorſus etiã continua ſunt,ſed econuerſo non quæ continua ſunt/prorſus poſitionem habent.Eqdem tempus cõtinuum eſt,non tamẽ eſt de numero eorum/quorũ partes habent poſitionẽ.Econuerſo fit in quãtitate diſcreta,quod diſcretum eſt,id qđ eſt de numero eorum/quæ non habent poſitionem:nõ tamen omne qđ non eſt ex non habentibus poſitionem,iam eſt diſcretũ.Nam tempus iterum eſt de his quæ nõ habent poſitionẽ/& tamẽ non eſt diſcretum:& nil mirum eiuſdem ſecũdum aliã/atq; aliam cõceptionem/& conſiderationem/plures fieri diuiſiones:ceu aĩalis diuiſio fit in rõnale & irrationale,& denuo in mortale & in ĩmortale.Verum ſecũdum tales differentias/membra diuiſiõis ac ſectiones/oĩno non coequãtur diuiſis.Nam ſola rationalia nõ ſunt pedeſtria,ſed pleraq; alia animalia irrationalia Reliquum dicẽdum eſt/quæ ſint cõtinua,& quæ ſint diſcreta.Porrò in libro de naturali auſcultatione.inqt/quod cõtinua ea ſunt,quorum ultima terminiq; ſunt unũ,ceu ea ſunt attigua/quorum extrema ſunt ſimul:hic autẽ inqt continua eſſe illa/quæ copulantur ad unũ terminum cõem:diſcreta uerò illa/quæ non habẽt terminum cõem/ad quem partes ipſorũ copulentur:& ſub quantitate diſcreta/ponit numerũ/& orationem.Nam ipſorũ quinque/nõ eſt unitas medius terminus/cõnectens & copulans tria/& duo.Quod ſi quis dixerit/ꝙ unitas copulat ſecũdũ alteram partem,cũ unitas non ſit terminus numeri,ceu pũctum lineę ſed pars eſt,ꝓfectò unitas alia erit pręter qninque unitates,& ſic nõ erit tãtum quinque/ſed ſex.Itẽ neq; unitas illa/erit cõis terminus/ad quem partes copulẽtur.Etenim numerus ex unitatibus cõponiť,& in unitates diuidiť; iccirco neq; diuiſio eius abit in infinitũ,ſed uſq; ad unitates ꝓcedit.At linea non cõponitur ex pũctis,neq; in eadem diuidiť,iccirco in infinitũ diuiſibilis eſt.Item qa dicit orationẽ eſſe quantitatẽ diſcretam,ea oratio ſanè intelligẽda eſt/quæ in uoce,& nõ in intellectu eſt:nam hæc in uoce eſt quãta.Eqdem omnis oratio/noĩe & uerbo conſtat,& omne orationis elemẽtum/ſyllabis cõſtituitur,& omnis ſyllaba tẽporibus dimetitur,& temporibus/aut longis/aut breuibns.Porrò lõgę ſyllabæ ad breues eam ꝓportionem habẽt,quã tenent duo/ad unum.Vnũ autem/& duo numerus eſt,qui quidem eſt quãtitas diſcreta,quare & oratio eſt diſcreta.Etenim in ea nihil cõmune accipi põt, quod copulet eiuſdẽ partes,ceu in hac dictione/Socrates/nulla ſyllaba cõmunis accipienda eſt/quæ cõnectat eaſdem inter ſe,nam neq; ſignificatum/eſt dicẽdum ꝙ copulet eas.Etenim uoces quædam nil ſignificant/ut blitiri,quæ eodem modo dimetiũtur & copulanť:quo pacto itaq; oratio in uoce eſt diſcreta quantitas:ſed in ipſo intellectu prorſus non eſt quantitas,ſed eſt/uel actio/uel affectio/aut utraq; ſimul,ceu Iãblicus inqt.Verũtamen Porphyrius ipſam dicit eſſe quale.Itaq; quãtitatis diſcretæ ſpecies,ſunt/numerus & oratio:continuæ autem prima ſpẽs/eſt linea.Nam linea quatenus diuiditur,pũctum habet terminum cõmunem,& per illud partes lineæ copulantur inter ſe.Poſt uerò lineam/ſuccedit ſuperficies/quæ habet terminum cõmunem ipſam lineam ſm quam diuiditur, & poſt ſuperficiem eſt corpus/ſuperficie diuiſum.¶ Sed dignum eſt animaduertere/quomodo inqat partes corporis habere terminum cõmunem ipſam lineam,uel ſuperficiẽ.Eſt nãq; corpus/ubi etiã ſuperficies deſcribitur.Etenim cõmunis terminus corporum/omnino ſuperficies eſt,ceu linea eſt ſuperficierum,& linearum pũctum.hoc igitur Porphyrius cum animaduertiſſet/inquit, quędam corpora ſunt inter ſolida corpora,quæ habent cõtinuationem ſecũdum ipſam lineã.Etenim Herminus putat hic non intelligendum eſſe corpus naturale/quippè hoc ſit ſubſtantia:ſed mathematicum/quod ſecũdum nudas prorſus dimẽſiones accipitur.Atqui pace Porphyrii/corpora mathematica non linea,ſed plano mathematico diuiduntur.Niſi itaq; dixerit hoc/ob angulum ſolidũ,nã

ſolida plana paralella ſ. ęque diſtantia per lineam angularem inuicem coniunguntur,& copulãtur. ¶ Sed quomõ linea diuiſa/pũctum habet terminum cõmunem,& diuiſa ſuperficies/ipſam lineã uel corpus ſuperficiem. Nam diuiſa quæ propriis terminis circũſcribuntur/ac proprios terminos habent,amplius non habent terminum cõmunem,ad quem partes ipſorum copulẽtur. ¶ Niſi cõ/ ſideranda ſit diuiſio/in potentia/& non in actu,quia potẽtia in linea/terminus cõmunis eſt pũctũ, & in ſuperficie/eſt linea,& in corpore/ſuperficies,ſi debeat eſſe unus terminus amborum,quod q/ dem quantitati continue adeſſe/atq; adiũgi oportet. Nam quæ actu diuiſa accipiuntur/& duo actu fiũt,ſi fuerint iuxta poſita/& coniuncta,efficiunt ſimul terminos,& ea quæ ſunt terminata/fiũt at/ tigua:ſi uerò non fuerint iuxta poſita,neq; poterunt eſſe attigua. Corpus autem/quatenus eſt/tri/ fariam diuiſibile & aptum metiri quãtum eſt,quatenus tamẽ ſubiectum & idẽ atq; unum nume ro manens/contrariorũ eſt capax,ſecũdum hoc ſubſtantia eſt. quare ſectatores Lucii/nõ rectè obii ciunt Ariſtoteli/qd ipſe corpus de genere ſubſtãtiæ tranſtulerit ad quantitatem. Sed annotãdum eſt/quomõ dixit. Adhuc pręter hæc tempus/& locus quanta ſunt,qa nõ ſunt unita corpori,nec tẽ pus,nec locus,ſed extrinſecus hæc conſequuntur corpus. Eqdem locus circa corpus & corporis di menſionem cũ ſit,una cum corporibus ſeſe extendit,& quatenus ipſe etiam eſt interuallum & ſu/ perficies quãtitas erit,ſed quatenus eſt continens/& terminus/eſt ad aliqd. Item locus eſt continuũ quoddam,qa eius partes copulanť ad terminum cõmunem. Nam corporis partes/copulatæ ad ali quem cõmunem terminũ/quædam loca cõtinent/quæ loci partes ſunt,& quædam loca ad eundẽ cõmunem terminum copulanť/ad quem etiã corporis partes copulanť. Vnde ſi locus eſt ſuperfi/ cies cõtinentis/quatenus continet,& ſuperficies eſt cõtinua,perſpicuum eſt q etiam locus ſit conti nuus. Verũ non uſus eſt hac demõſtratione,quia nõdum perſpectum eſt/quid ſit locus. Nam hæc conſideratio ſpectat ad cõtemplationem naturalẽ. Sed animaduerſione dignum eſt/q hic corporis partes continuæ/per ſe in loco ſunt. Nam etiã ipſæ continent locum. Verũtamen non per ſe,qa neq; ſunt in loco per ſeipſa,neq; continenť per ſeipſa. Cæterum tempus quoq; quãtum eſt,qa ipm etiã in quadam diſtenſione conſideratur,& eſt numerus motus,continuum quoq; eſt,qa præteritum eius/& futurum copulanť ad terminum cõmunem/qui eſt nũc,& cõnectuntur per illud:imo ui/ detur tempus eſſe ꝓpriiſſimè continuum. Nã unũquodq; aliorum continuorum/etiã diuidi poſ/ ſet,& diuideretť. At tempus ſemper eſt cõtinuũ,& nũquã ex attiguis:quo igitur ab aliis continuis differt? Item differt,qa illa habent partes quæ retinent poſitionem,tẽpus autem non eſt de nume/ ro eorũ/quæ habent poſitionem. Hæc igitur dicta ſint:quo ad explicationẽ/ declarationẽq; eorũ/ quæ docuit Ariſto. ¶ Sed nõnulli dubitant,quomõ quantum dicatur eſſe genus quanti/continui & diſcreti,ſiqdem quãtum diſcretũ ſit prius natura/ipſo cõtinuo. Nam his in qbus eſt magis & mi nus,ac prius & poſterius,nõ poteſt eẽ genus cõmune:quia unaquaq; ſpecie ſublata/genus nõ tol/ leretur,ſed ſimul ſublatis oppoſitis ſpẽbus/tollitur genus:in quibus itaq; magis & minus,ac prius & poſterius ſunt,ſi demereť magis & prius,etiam ſimul tollerenť minus & poſterius:quare & ge nus/ob id ergo in quibus prius & poſterius ſunt,de eiſdem nõ poteſt aliquid/ut genus prædicari: quod uerò quãtum diſcretum/ſit prius natura quàm ipſum cõtinuum/oſtendunt,eò quod ſubla to diſcreto/tolliť continuum:ſed non ecõuerſo. Nam tribus ſublatis/tollitur trigonus,ſed trigono ſublato/tria non tollunť. Item quantum diſcretum/unà cum quanto continuo inferť. nam trigo/ nus infert/introducitq; tria. Item aiunt alterum eſſe ſimplex per ſe ſubſiſtens,& intellectum per ſe, aliud autem etiam poſitionem cõprehendit. Item idem oſtendũt ex ſcientiis,quia inqunt arithme tica eſt antiquior geometria,qđ quidem planè uerum nõ eſſet,niſi numerus eſſet magnitudine an tiquior. Idem etiam nõnulli probant/eò qđ cõtinuum eſt diuiſibile in diuiſibilia ſemper,igiť ſi nõ erit quantum diſcretum,neq; ipſum cõtinuum erit. Item puto etiam hoc eſſe dicendum,qa quan/ tum dicimus eſſe mẽſuratum,at omne metrũ/omniſq; menſura ſm numerum ſit,& numerus eſt quantitas diſcreta,igiť hoc præcedit continuum. Vnde contra hæc contendẽre/qđ quãtitas diſcre/ ta non ſit prior natura,quia ex cõtinui diuiſione habet eſſe. Item quia ſunt quædam cõtinua indi/ uiſibilia/ut atomi & inſectilia,uideť eſſe uiolẽtum/& furioſum. Porrò magis dicẽdum eſt/qđ qua/ tenus continuum & diſcretum habẽt magis/& minus,ac prius/& poſterius,nõ ſunt ſub eodẽ gene re:ſed quatenus per ſeipſa ꝓximè cõmunicant/& participant quãto:& hoc modo nihil uetat,quin continuum (ut etiam diſcretum) ęqualiter participet quãto,quo etiam pacto quantum erit genus utriuſq;. Nam ut ſint ſub eodẽ genere ſufficit cõmunis participatio/& imediata. Nam quãuis tria ſint antę trigonum quãta,tamen & continuum eſt quãtum ante trigonum,quo etiã modo/uide/ mus in affirmatione & negatiõe. Etenim prior natura eſt affirmatio quàm negatio, & tamẽ nos ut/

dentes ęqualiter ipſas ſe habere/quo ad enũtiare,atq; quo ad ueras/uel falſas eſſe,ſub eodem gene/
re eaſdem collocamus.Hæc autem Ariſto.etiam cum intellexiſſet/de quãtitate diſcreta & cõtinua,
ubiq; prius ordinat diſcretum.Nam & in prima diuiſione quanti/inquit.quãti aliud eſt diſcretũ,
& aliud cõtinuum:& numerando ſingula horum/prius tradit ea quę ſub diſcreta quãtitate ſunt,
dicens.Sunt aũt diſcreta numerus/& oratio.Verum quatenus participant ęqualr quanto/ſub quo
ueluti ſub genere ſunt,quãtũ ipm̃ oppoſito mõ diuidũt.¶ Sed adhuc Plotinus in libro primo de
ente/quærit inquiens/ſi continuum quantum eſt, diſcretum non eſt quantum: ſi uerò ambo
ſunt quanta, oſtendendum eſt quid ſit ambobus commune. Et ſoluit quæſtionem in tertio/
dicens quod cõmune eis eſt,hoc.ſ.tantũdem.uidelicet ut terminus & menſura cõſideratũ/quate/
nus eò unumquodq; quantũ cognoſcit.Nam hoc/numerus magnitudini nõ imptiretur, ut qui/
buſdam uidetur,ſed eſt proprium metrum utriuſq; uniti/& inuicem cõiuncti:& tamẽ competit
adhuc diſcreto.Nam unicuiq; peculiaris natura adeſt,ut in toto mũdo ſpectare licet.Equidẽ natu/
ra continui:quędam eſt ipſa magnitudo/ſm unionem/& duorum uel plurium cõplexionem/con/
iunctionemq;:diſcereti autem natura uocatur ipſa multitudo/ ſm cumulum aggregationemuè/
& appoſitionem.Etenim ſcd̃m ſubſtantiam magnitudinis/eſt unus mundus/qui etiam ſphæricus
eſſe cõpræhenditur,ac ſibimet cognatus/digeſtus/& cõpage quadam connexus eſt:ſed ſecundum
multitudinem ipſe eſt coordinatio/conſtructioq;,/ & ornamentũ, uel digeſta & concinna multorũ
elegantia,quæ ex totidem (uerbi gratia) elementis/animalibusq; & plantis/ac ex tot tantiſq; cõtra/
rietatibus/& ſi[illegible]tudinibus/ſpectat/& cõpræhẽditur:ſi ergo hęc in ſimulachris ita ſeparata/ſparſaq;
ſunt,longè prius erũt in ipſis intellectualibus generibus,& ante hęc in ipſis ſpeciebus imaterialbus
per ſe ea diſtant,quę habent cõmunem ut diximus,menſurã/& terminũ ¶ Sed Lucius/& Nicoſtra
tus diuiſionem refellunt:primò quidem/quia non uerè diceretur magnitudo quantum.Nam po/
tius magnitudo appellari debet tantũdem/& numerus quantum,quibus cõmune/ſiue quantum/
ſiue aliud quid ęquiuocũ uni ſpeciei aſſignare/noiareq; debemus.Sed quãq̃ ſępiſſimè continuũ ſit
tantũdem/& diſcretum quantum,tamen ſæpenumero uiciſſim unum alteri tribuitur. Nam aqua
cum continua ſit,eam dicimus eſſe quantum/& non tantũdem.Nam multam eſſe dicimus/& non
magnam.Item dicimus tẽpus quantum:quo circa meritò non fecit quantum,& tantũdem, duo p̃
dicamenta:neq; diuiſit hoc p̃dicamentum per tantũdem & quãtum,ſed per continuum & diſcre/
tum,quorum unum alteri uiciſſim nũquã tribuitur/neq; cõpetit. ¶ Item nõnulli ceu Architas &
poſtea Athenodorus/atq; Ptolomæus mathematicus dãnãt diuiſionẽ in duo genera,quippè poſt
numerum & magnitudinem tertiam ſpeciem ordinare debebat,quę ſit grauitas/uel inclinatio/mo
mentũuè.¶ Sed dicendum eſt,quod grauitas/eſt qualitas,ceu dẽſitas & craſſitudo/ quę eſt non ſm
quantitatem,ſed ſecundum qualitatem,& his oppoſita/ut raritas/& tenuitas/ſubtilitaſuè.Sed mna
& talentum quæ grauia eſſe dicuntur,ubi quouè comp̃henderẽtur? Nam ſi redigemus ea ad pręs/
dictas qualitates,nequaquã dicemus ipſa eſſe quãta,quod ſi eadẽ quãta per accidens eſſe dicemus,
à uerò longè aberimus:quippè nequeant ſimpliciter/nec ſecundum numerum,nec ſcd̃m magnitu
dinem/ſeorſum quanta dici.Sed animaduertendũ eſt, quod nũq̃ ſicut album eſt quantũ per acci
dens,quia ſuperficies in qua eſt quanta eſſe pcipitur,ita inclinatio momentũq; eſt quantum:ſed ip
ſum per ſeipſum eſt quantum, quia per ſeipſum ſuſcipit quãtitatis proprium/quod eſt æquale &
inæquale:ceu alia ſuſcipiunt exceſſum/& defectum. Nam opus eſt nobis etiã adhibere mentẽ ipſi
Architę/diuidenti triſariã quantũ.Nam ſic ſcribit,tres ſunt quãtitatis differẽtiæ, alia eſt ipſius unũ
aliquid in momento,ceu talentum/& alia in magnitudine,ut bicubitum: & alia in multitudine ut
decem:quã diuiſionem etiam Iamblicus admittit/perinde ac facta ſit ſm perfectiſſimam mẽſuram
quantitatis,ac tanquã rebus congruens/ & conſonans ſit. Nam quantitas ſm momentum,neq; in
magnitudĩe,neq; ĩ multitudine eſt:ſed magis in motu uerſari comp̃henditur:& habet quantitatẽ
ſecundum grauitatem & leuitatem,prætermiſſa igitur eſt.inquit.hæc diuiſio ſic ſe habens:quan/
titatum/aut quantorum/alia habent momentum,alia non habẽt:quę diuiſio (ut conſtat) nec cõti/
nuis/nec diſcretis/nec his quæ habent poſitionem /nec his q̃ non habent poſitionem eadem eſt:&
hæc diuiſio.inquit.in uniuerſo manifeſta/euidensq; eſſe uidetur,cum quatuor elementa habeant
momentum inclinationẽuè,& cœlum ſit ſine momẽto huc uel illuc inclinante:& inter motus nõ/
nulli qui in rectum prodeũt in momento inclinante ad loca uerſentur,habentes principiũ,& finẽ/
ac ſtatione intermedia intercepti. Ille uerò motus qui in orbem fit/cõtinuus ſine principio & fine,
tanquã ſemp mobilis ſine momento/& inclinatione eſt.Similiter talis differẽtia manifeſta eſt.inq̃t.
in quantis incorporeis.Nam ſi quis ſtatueret animam/ tanquã quantũ per ſe/ quatenus tendit in
corpus,

corpus,habebit momentum deorſum: quatenus uerò ab inferioribus ad intellectuale cõſurgit &
tendit,inclinationem habet ad ſurſum.At mens/eſt quantum ſine momento & inclinatione.Sed in
quit.cur interualla uocis/ac extẽſiones quantas eſſe dicimus,& interualla inclinationis momẽtiuè
non dicimus quanta?Porrò Iamblicus ad Cornutum/& Porphyrium (dicẽtes momentum ſcd̃m
grauitatem/& leuitatem/conſideratum , eẽ quãtitatem)reſpondet momentũ non eſſe grauitatem
nec leuitatem,ſed menſuram grauitatis & leuitatis. Nam ipſa per ſe grauia uel leuia/in infinitũ p/
cederent,cum ex ſeipſis nullum terminũ habeant:ſed quum uis momentis ex menſuris ingeſſerit
ordinẽ/& terminũ/ipſis grauibus & leuibus/talia ſanè in bonã ordinationẽ/ac rectã conſtituta ſunt.
Cõmuniter itaq; hęc de quantitate ſolent dubitari/& hoc modo ſolui:ſed ſeorſum & peculiariter
de unaquaq; ſpecie quanti ambigentes/imprimis de numero diuidentes/aiunt,quod alia quędam
eſt natura numeri,qua eſt definitus,& quantum ſcd̃m accentum grauem,& alia eſt qua eſt quan
tum cum accentu acuto/& indeſinite,& hanc eſſe manifeſtã/quando dicimus numerum eſſe quan
tum cum accẽtu acuto:alterã uerò tradunt fuiſſe prętermiſſam/ab his qui de ipſo diſputarunt,con
tra quos mox inſtandũ eſt.Nam numerus/quando dicitur quãtus cũ accẽtu graui/ nõ habet aliud
eſſe,& aliud quãdo dicitur tantus:Nam ſi omne quod numero participat/habet eſſe tantum,quo
modo numerus erit quippiam aliud à tanto?non enim quantum in numero eſt quoddã materię
proportionabile,ſed eſt diſcretum quoddam,quod iam numerus eſt.Nam diſcretum quantũ/ſolũ
multitudinem efficit,& hæc determinatum numerum. Item cõpoſitorum & materialiũ/hoc pro/
prium eſt:ut aliud ſint ipſa/& aliud eſſe ipſorum,ceu aliud eſt ipſe homo cõpoſitus,& aliud eſt ho
mini eſſe.ſ. ipſius ſubſiſtentia per formã.At imateriales ſpẽs/& incõpoſitę(ut etiam Ariſto.demon
ſtrat)ſunt eædem cum ſuo eſſe.Quod ſi quis unãquãq; ſubſtantiarum/quæ ſunt,uoluerit afferre
atq; aſſignare,& aliam poſtulet eſſe ſubſtantiam ipſius,& aliam eſſe proprietatẽ/& formam,is intel/
ligat/quod numerus ſpecificus/& unaquæq; alia ſpecies /ſimul ſint cum ſubſtantiis entium:q̃ nec
priora ipſis,nec poſteriora ſint,ſed ſubſtent per ſubſtantias:quẽadmodum ſubſtantiæ numerãtur
per numeros.¶ Sed inquit Plotinus/cur cũ ille numerus ſit ſubſtãtialis,hic uerò nõ eſt ſubſtãtia?
¶ Niſi quod neq; alia quæcũq; ſunt hic,ſunt uelut in diuerſis diuerſa,& in mente uelut accidentia
conſiderantur:ſed ipſa per ſe ſtant/ut iuſtitia,hic eſt habitus animę,quia ſubſiſtit participatione,&
quale patitur,ſed in mẽte eſt idipſum quod eſt.Etenim ratio iuſtitiæ in anima/ſubſtãtialis ſubſiſtẽ/
tia eſt:ſic etiam numerus/& unaquęq; alia ſpecięs,quę in ſenſibilibus(cum participet diuiſim ipſis)
accidens ſit,ſed in ipſis ſpeciebus imaterialibus/unico modo indiuiſibiliterq́, ſunt definita & deter/
minata/in ſubſtantiis actu. Hic igitur eſt alius dicẽdi modus.ut inquit Diuus Iamblicus.¶ Sed de
numero numerante/& conſtãte unitatibus,rurſus dubitat Plotinus/quo quinque ęquè ſpectanť,
& alia ſimiliter ſm unitatum compoſitionem/metiuntur: num is numerus inſit rebus numeratis,
an ſeorſum exiſtens/ueluti regula menſuret. Etenim ſi ſeorſum exiſtens/menſurat,quę numeranť
non erunt quanta,cum non participent quanto.Deinde menſurę ſint ſeparatæ ut menſurant,cur
quanta erunt,& non potius ipſemet quantitates,nam ipſamet quantitas/non prorſus eſt quãtum.
¶ Sed hoc ſoluens inquit/quod ſi numeri qui ſunt in rebus/ad nullum aliud p̃dicamentum redu/
cuntur,ſint ergo quantum. Verum Iamblicus inquit/quod ſicut alię formę/ſpeciesq́; materiales ſe
habent,ſic etiam numerus adeſt, & ſimul eſt cum rebus numeratis:non tamen ſimpliciter in ipſis
habet ſubſiſtentiam,quæ nec comitať/conſequiturq́; ipſas res aduenientes,nec aduenit ipſis uelut
accidens:ſed ipſa habet quãdam propriam cum rebus ſubſtãtiam,qua determinat/& coordinat ea
quæ numero participãt/ad propriam mẽſuram.Item Iãblicus inquit/quãtitatem quãtam eſſe non
abſurdum haberi,tãquã ſibimet id prębeat/quod etiam aliis impertiť.Etenim inquit primò ſpẽs
ſeparatæ ipſius ideę à ſeipſis incipiunt,& ſm actionem in ſeipſis ppriam ſpeciem ſeipſis exhibẽt,&
aliis à ſeipſis ſimul impertiunť.¶ Sed puto animaduertẽdum eſſe,quomõ quantitas ſeipſa partici
pare diceret,ut ipſa ſit quãtum,& ęqualitas ęquale,& in aliis ſimilr.Nam id quod participat/aliqđ
aliud eſt,& deinde participat:ſed numerus quãtum meritò diciť.Nam differẽtia diſcreti/ cum ge/
nere quãtitatis/efficit totum quãtum.Item numerus erit quædam quãtitas,quia genera prædicã/
tur de ſuis ſpęb9 uniuocè,ſiue ergo numerus eò numerus dicať,quia numerat,ſiue eò qđ nume
rať,hoc modo ubiq; erit ſpecies quanti.ſed tot de numero dicta ſint.¶ Reliquum de ofone ambi/
gunt/quomõ ipſa in quanto colloceť,primò quia ea quæ ſine complexione dicunť/rediguntur &
collocanť in prædicamenta:ſed oratio ſm complexionem fit.Deinde ſi oratio eſt tãta,erit ergo ſm
tãtum per accidens quãta,quatenus tamẽ oratio ſignificatiua eſt ſecũdum percuſſionem aeris ſub
ſiſtit:ſiue ergo oratio ſit quædam percuſſio,ſiue ſit impſſio figuratiouè pcuſſionis/formãs ipſam,

aut paſſio,aut actio. Actio inquã quatenus ſit motu/impetuq; mentis/ſm phantaſiã. Affectio paſſione eſt aeris,igitur oratio in uoce erit,uel in p̄dicamento actionis/uel paſſiõis/uel erit actio & paſſio,& non quãtum. Si autẽ quiſpiam determinauerit uocem/& orationem ſecundum percuſſionẽ ſolam,certè rediget ipſam in p̄dicamento motus:ſi uerò ſm aerem percuſſum/amplius non erit in uno p̄dicamento,ſiquidem nõ ſit unum id quod ſignificat,nec id quod cõſignificat,nec agẽs, nec id in quo agit/& operatur. Porrò contra hæc occurrens Iãblicus inquit,uocem nõ ponimus ſimpliciter cõſiſtere/in percuſſione aeris. Nam & digitus percutit aerem,& nõdum efficit uocem, ſed ſi quãta erit percuſſio/& uehemẽs,tanta/ac talis ut fieri audiatur,& mẽſurę auditus reſpondeat/& ęquetur,atq; ſi habuerit in ſeipſa exceſſum & defectum,hæc ꝓpriè exiſtimaretur uox,itaq; Ariſt. ſm magnitudinem uocis ponẽs uocem/mẽſuram/& quãtum,meritò aſſerit ipſam eſſe quãtã. Hæc igitur Diuus Iãblicus/ſuis uerbis ſcripſit. Puto autẽ dubitatione dignũ eſſe/quomodo nõ hac rõne etiam ꝓprium ſenſibile guſtus/& odoratus erit quãtum:quippè tanta ac talis quantitas ſaporis & uaporis eſſe debeat,ut ſenſibilis fiat:& ipſa ſit guſtabilis/& odorabilis.¶ Item neq; Ariſt. uidetur dicere orationem eſſe quãtum/ſecundũ hoc cõmune, ſed quia menſuratur ſyllaba longa/& breui. ¶ Atqui neq; hoc eſt ſufficiens aiunt. Nam neq; oratio/q̄tenus oratio menſuratur,neq; breui ſyllaba:ſed quia in tempore maiori uel minori profertur,quare tẽpus erit menſurans/tempus minus ſcilicet maius,ceu tempus ſyllabæ orationis tẽpus. per accidens igitur ſyllaba/quatenus ſyllaba,orationem menſurat. Sed Porphyrius ad hæc ait/ꝙ nõ eò ꝙ ſyllaba breuis breui tẽpore dicitur,ideo eſt breuis,ſed ſuapte natura habet paruitatem,ſimiliter aũt/& natura ſua longa eſt. Etenim ea quę anguſtę arterię ſpiritus tenuitate ꝓfertur,breuis dicitur:illa uerò longa appellatur, q̄ latę amplęq; propter multitudinem ſpiritus:quare ut ſua natura breuis/in breui tẽpore profertur,& ſua natura longa in longo tẽpore. Verum poteſt etiam natura breuis/longo tẽpore proferri,& natura longa in breui. Nam hoc differt metricus/ab eò qui rithmos efficit,quia alter utitur lõgitudinibus/ꝓductionibusq; literarum/ſcd̃m naturam,alter uerò utriuſq; naturas uiciſſim mutat. Nam quãdo mutat metrum/qui dactilus uocatur in rithmũ/pęonium,tunc longis ſyllabis,ut breuibus & ecõtra utitur. Metricus uerò ſi opus ei eſt/mutat elemẽta,ceu quando dicit xeron pro xero/ & dionyſon cum omicron/pro dionyſon per omega. Si igitur quo ad hæc differunt/id quod natura breue eſt:& id quod tempore breue eſt non dicetur ſyllaba tempore breuis,ſed eò ꝙ breuis eſt/in breui tempore proferretur. Sed dicuntur/cur literis non dixit menſurari orationẽ,ſed ſyllabis? Fortè q̃ literæ iuxta ſuum caracterem conſideratę/non efficiunt ꝓlationem,elementa uerò intellecta iuxta potentiam ſuam/& pronũtiationem/faciunt lõgitudinem ſecũdum quantitatem orationis: icirco in uno atq; in pluribus nihil minus ſyllaba fit,& lõgitudo,& breuitas ꝓnuntiatiõis fit/eo mõ quo elementa ſuapte natura ſe habẽt. Item dicunt quomõ dixit Ariſto. orationem/longa & breui menſurari. Nam ſufficiebat ꝙ breuis ſit menſurans,& ipſam longam,uel nõ omnis breuis bis facta/mẽſurat longam. Etenim ſupponunt quãdam ſyllabam longiorem eſſe longa:oportet igitur longam quidem/longas,& breuem/breues menſurare:uel omnis breuis à breui menſuratur. ſed non eadẽ ſemper/nec ſemel,ſed alio & alio modo alia. ſimili modo/& longa non ſemper ab eadem lõga menſuratur,uel ab eadem breui,ſed ut contingit cum extendũtur in longitudine/ ea quæ menſurant his quæ menſurantur. Verum illud (mẽſuratum) poteſt ſignificare hoc/componitur ex his. Si igitur oratio conſtat ex menſuris/quæ ſyllabæ ſunt/oratio utiq; erit quãtum ſecũdum ſuum eſſe. ſed non ſimpliciter quãtum/ſecũdum quantam ſignificationem,quemadmodum locus nõ quoduis quãtum,ſed quãtum contẽtiuum dicitur:qđ ſi etiam oratio tanta dicatur/non eſſet hoc aduentitium; quemadmodum neq; numero/neq; magnitudini hoc uocabulum tãtum non eſt aduẽtitium. ſed puto illud dubitatione dignum eſſe,ꝙ ſi omne quãtum eſt ut menſurans,proinde numerus mẽſurat diſcreta/& cubitus continua,oratio ergo quid mẽſurat? Fortè partes orationis. ſ. ſyllabę/menſurant,& oratio menſuratur:non enim quanta dũtaxat menſurantia ſunt,ſed etiam menſurata. Cęterum ad illam primam obiectionũ rationem/quæ dicebat ꝙ ea ſolum ad prædicamenta reducuntur/quæ ſine cõplexione ſunt. At oratio/cũ cõplexione conſideratur. Dicendũ igitur ꝙ nomen & uerbũ ſunt oratio ſm hoc ſignificatum orationis,quinimo & omnis dictio/quãuis non ſignificatiua ſit/hoc modo dicitur oratio. Nam & ipſa ſyllabis mẽſuratur,& ꝓpter hoc quanta eſt. Deinde etſi oratio ſecundũ complexionẽ ſit,tamen ut quantũ eſt ſub quãtum,ut genus reducitur:quemadmodum compoſita ſubſtantia/ex multis ſubſtantiis ſub ſubſtantiam reducitur,& compoſitus color/ſub colore & qualitate. Nam ſub quo ſimplicia collocantur/ſub eodem etiam compoſita/ex illis ſimplicibus rediguntur. Item aiunt,cur enim dubitando dixit,ſi quinque ſit pars ipſarũ decem,

forſitã

forſitã non propter dubium,ſed quia decem poſſunt multipliciter diuidi.Etenim in ſex,in q̃tuor,
ſeptem,tria,octo,duo,nouem,& unum diuiditur.Totidem igitur de quantitate diſcreta/dubita/
ta/& ſoluta ſunt.Reliquum idem uir de continuo hæc dubitat.inquit corpus qua corpus,& ſupfi
cies,& linea,ac prorſus magnitudo/qua talia non ſunt quanta:ſed quanta dicuntur eò quod par/
ticipant tanto & numero,ſolus igitur numerus eſt quantum.Soluens autem hęc/rurſus in tertio.
inq̃t,ꝓceſſum pũcti & fluxũ eẽ in lõgũ,etſi fuerit ad unũ linea fiet,ſi aũt à duo ſupficies,ſi autem ad
tria corpus,qđ ẽt ſi diſtãtia ampla fiet/magnũ erit corpus,ſi uerò anguſta/ pũ,unde cũ ꝓceſſus &
fluxus fieret ſm cõmunem terminum tale/ꝙ oritur eſt continuũ,ſed cum per proprium terminũ
fluet/tunc erit diſcretum/& diuiſum,magnitudo igitur eſt quãta, licet indefinitè magna uel parua
ſit.ſicut etiam multitudo indefinitè eſt multa/uel pauca.Equidẽ quod eſt definitum aliqua mẽſu/
ra/uel numero/uel cubito/tale definitè dicitur. Sed ſcire oportet/ꝙ quãuis linea ꝓpria diffiniretur
menſura,uel uniuerſaliter continuũ quãtum, tunc quãtum erit determinatum: ſed hoc habet ſm
participationem.Verum ſua ratione/ſolum eſt quædam diſtantia, & nõ quantũ. Nam ſi quãtum
ipſum eſt/quatenus etiam quantum eſt,dici poteſt,quãtum & ipſa diſtantia participat quãto,uerũ
tamen non ſuimet ratione diſtantia/quãtum eſt.Fortè igitur neq; quatenus menſuratur continuũ
ſuiipſius ratione/definitum quãtum eſt,ſed ſcđm participationem.Item neq; quãtum non menſu/
ratum indefinitum eſt:ſed dicendum eſt/ꝙ uniuerſaliter ſuiipſius ratione/eſt quãtum.Atqui con/
tinuum quantum eſt/quatenus dimenſum eſt ſuiipſius ratione/ ad unum uel ad duo,uel ad tria.
Nam quẽadmodum numerus ſm diſcretum habet quãtitatem,ita & magnitudo ſecundum diſtã/
tiam/quãta eſt.Nam exiſtimo ꝙ illud quod diſtat ab uno/& impartibili,atq; periclitatur ferri in in/
finitum,& indeterminatũ, indigeat menſura etiam quatenus quãtum factum eſt:ut eò determina
tum ſit,quo & quantum eſt.Et cum duplex ſit quantum.ſ.ſecundum diſcretum/& continuũ,du/
plici quoq; opus ſuit quãtitate. Item aiunt/cur cum prius non docuiſſet de loco/uel tẽpore/nõ ip/
ſis tanquã notis utitur?Niſi quia non proponit ſubſtantiam ipſorum tradere:quippè hoc ad natu
ralem conſiderationem ſpectet/quã in naturali auſcultatiõe/tractat.Sed ꝙ quidẽ ſufficiebat logicæ
contẽplationi/ſecundum cõmunem ipſorum intelligentiam/fecit reductionẽ ipſorum ad quãtita/
tem,uelutiad proprium genus.Paæterea dicunt ꝙ fortè melius fecit Andronicus/qui cum feciſſet
diuiſim & ſingillatim locum & tempus p̄dicamenta/ſub eiſdem locauit ubi & quãdo.Aut fortè &
ad hoc dicendum eſt/ꝙ alia eſt temporis conceptio/ſm quã tempus eſt quędam extenſio,& alia eſt
ipſius quãdo/ſm quã habitudo eorum quæ ſunt in tempore/ad tempus conſiderantur.Similis cõ
uenit ratio de loco,& de his quæ ſunt in loco:quocirca Ariſto.rectè alibi ponit quãta/& alibi ordi
nauit habitudinem ad hæc quanta.Sed meritò exiſtimo quiſpiam quæreret/cur quemadmodum
temporis & loci participationẽ in aliis prędicamẽtis poſuit,nõ ſic etiã participationẽ ſubſtantię,uel
qualitatis,uel alterius cuiuſdã quãtitatis/ceu numeri & magnitudinis ſeorſum fecerit p̄dicamẽta.
Niſi fortè quia accidentia in ſubſtantia conſiderantur/& ſubſtantia in accidentibus:unde hęc inui/
cem inſunt,& ꝓpter hoc habitudo ipſorũ cõnexa eſt/& non aliud quid eſt ipſa ſubſtantia,& aliud
ipſa habitudo ad ſubſtantiã. Tempus uerò & locus/aliquo modo extrinſecus conſiderata.alia qui/
dem ipſa ſunt,& alia eſt habitudo eorum, quæ ſunt in loco/& tempore ad ipſa . Etenim eorũ quæ
conſequuntur extrinſecus naturam/tẽpus & locus eſſe uidentur,quẽadmodum de numero eorũ
quæ complẽt naturam/ſunt materia,forma,& motus. Item forſitã quãdo nõ ſimpliciter ſignificat,
id quod eſt in tempore,neq; ipſum ubi ꝙ eſt in loco,ſed tẽporis & loci proprietate quatenus talia
ſunt,quemadmodum diſtantię/& quanta/numerantur in quanto.Verum ſi quis tẽpus uelut mẽ/
ſuram motus putet reduci oportere ad genus ad aliquid,diuidendum eſt duplicem menſurã du/
pliciter,aut eſt menſura ſm ſe,aut ſecundum relationem ad menſuratum,ſi uerò ſecundũ ſe men/
ſura accipiatur ipſa,tum eſt quãtum principium/& genus omniũ quãtitatum:ſed ſi accipiatur ut
reſpicit menſuratũ/erit ad aliquid.hoc igitur mõ etiam tempus eſt menſura motus,ut autẽ eſt p ſe
menſura quãtum erit/quatenus menſurat,ut autẽ reſpicit motum ad aliquid erit,& nullum eſt in
cõmodum/iuxta alios & alios conceptus/in diuerſa p̄dicamenta collocari. Deinde poſt tẽpus de lo
co dubitant,nũquid cõtentiuus corporis ſit/ut locus.igitur eſt ueluti ſubſtantialis qualitas cõple/
tiua ſubſtantiæ & non amplius quantum,uel conſideratur ſm ſolam habitudinem,& ſic ad p̄dica
mentum ad aliquid redigetur.Sed hoc etiam dicendum eſt,ꝙ ſm diſtantiam/quatenus eſt termi/
nus continentis/ & continet contentũ/ſuperficies eſt locus,& quo ad hoc neceſſe eſt ipſum quantũ
eſſe fateri,ſi uerò conſideretur ſm habitudinem ad contentum/mirum non eſt,ſi locus etiam redu
catur ad prędicamẽtũ ad aliquid,quẽadmodum & tempus.Hactenus igitur proceſſerunt dubita/

tiones/& ſolutiones/circa primam quanti diuiſionem.¶ Poſtremò Diuus Iāblicus ſuam contem/platiuam ſciētiam/hic etiam inſinuans,prima principia duarū ſpecierum quantitatis,& unius continentis ambas nobis indicans,ſic ſcripſit.Nam cum ipſius unius uirtus/à quo omne quantū emanat/extēdiť per omnia,& terminat unumquodq; à ſeipſa fluens,quæ quatenus omnia penetrat indiuiſibiliter cōtinuum cōſtituit,& qua fluxum unum efficit/& indiuiſibilem/ac ſine determinatione,& qua ꝓcedēs ſtat iuxta quālibet ſpecierum,& qua determinat unūquodq;,& efficit unum eſſe unūquodq;/hac ratiōe ꝗdem diſcretam quātitatem producit.Sed ſm unam principaliſſimam cauſam/cōtinentem ſimul has duas operationes/dico quāta producit,& ſm idētitatem ubiq; & totam naturam ſuam in ſingulis partibus/& in omnibus continuū efficit. Sed ſm idētitatem uniuſcuiuſq; ipſorum ad ſeipm,& ꝗa tota eſt in unoquoq;/quantitatem diſcretam producit.Et ſecundū unionem intellectualium quantitatū/adinuicem continuū conficit,ſed ſecūdū unionem/unitatēq; ſeparatam ipſorū adinuicem/diſcretā quantitatem.Item ſecūdū ſtātem ipſius actionem diſcretam/efficit quantitatē,& ſecundū fluentem/& labentē/continuam procreat quātitatē.Cum uerò ſimul manet/& fluit/progrediturq;,duas efficit ſpecies.Nam uirtus intellectualiū menſurarū/ſimul continet utraq;/manentia in uno & eodem.Vnde ſi quis intellectualibus & diuinis menſuris/ diuerſa iſtorum diſtribuerit,quandoquidem illa imobilia ſint,longè à Peripatheticis traditionibus deceptus erit;ſi uerò ea quæ fluunt/& ꝓgrediūtur illis eiſdem tribuerit,tū à Stoicis decipietur.

Adbuc hæc quidem ſunt ex habentibus poſitionē adinuicem/earum quæ in ipſis partiū conſiſtūt: hæc autem ex non habentibus poſitionem.puta partes quidem lineæ poſitionem habent adinuicē:quęlibet enim ipſarum iacet alicubi.& habebis vtiq; percipere & aſſignare/vbi quęlibet iacet in plano. & ad quā partem reliquarū copulatur. Similiter autem/& partes plani poſitionem quādam habēt. Similiter enim vtiq; aſſignabitur vbi quælibet iacet:& quę copulantur adinuicem. Similiter autem & quæ ſolidi/& quæ loci.In numero autem non habebit vtiq; aliquis oſtendere/quod partes ipſius poſitionem aliquā habeant adinuicem:vel iaceāt alicubi,vel copulentur adinuicem partium.neq; quę temporis.nulla enim partiū temporis ſubſiſtit.Quod autem non eſt permanens,quomodo vtiq; poſitionem aliquā habeat:ſed magis ordinem quēdam dicas vtiq; habere:eò quod hæc quidem ſit prius temporis,hęc autem poſterius.& in numero autem ſimiliter:eò quod prius numeratur unū/ꝗ̄ duo. & duo/ꝗ̄ tria.& ita ordinem quēdam vtiq; habebit.poſitionem autem omnino non accipias vtiq;. & ſermo quidem ſimiliter.nihil enim partium ipſius ſubſiſtit.Sed dictum eſt/& non eſt adhuc hanc accipere.Quare non vtiq; erit poſitio partium ipſius:ſi nulla ſubſiſtit.hæc quidem igitur ex habentibus poſitionem adinuicem:earum quę in ipſis partiū conſiſtit.hæc aūt ex non habentibus poſitionē. Propriè autem quanta hæc ſola dicuntur/quæ dicta ſunt:alia autem omnia ſecundum accidens.ad hæc enim reſpicientes/& alia quanta dicimus:puta multū album dicitur:eò quod ſuperficies multa ſit.& actio longa/eò quod tempus multum ſit:& motus multus.non enim ſecundum ſe unūquodq; horum quantum dicitur.velut ſi aſſignet aliquis quanta quędam actio ſit,tempore determinabit annuam,vel ita aliqualiter aſſignans: & album quantum aliquis aſſignans/ determinabit ſuperficie. Quanta enim vtiq; ſuperficies fuerit/tantū & album eſſe dixerint.Quare ſola propriè & ſecundū ſe quāta/ dicuntur hæc,aliorum aūt nullum ipſum ſecundum ſe.Sed aut fortè ſecundū accidens.

Poſt primā diuiſionē quātitatis/affert ēt alterā qua conſtituūtur ea ꝗ̄ hn̄t partes,ꝗ̄ hn̄t in ſeipſis inuicē poſitionē.& ꝗ̄ nō habent eas partes,ꝗ̄ mutuā hn̄t poſitionē.unde hac etiā opus fuit,ꝗa una nō ſuſcipit uniuerſas differentias.Etenī ſi oē illud qđ eſt partiū habentiū poſitionē/cōtinuū eſt,nō tamē omne continuum/eſt de numero habētium poſitionem.Nā tempus poſitionem non habet. Ecōtrario autem ſe habet diſcretū,quādoqdem diſcretum poſitionē non habeat,non tamē omne non habens poſitionē diſcretum eſt:quippè tēpus non habet poſitionē/& diſcretū non eſt. Porrò aſſumpta eſt ſecūda diuiſio/ut apponantur differentiæ à priori ſumptæ,& appellať talis ſubdiuiſio,cum ſit quædam ſecūda eiuſdem generis diuiſio/ſecundū diuerſas differentias.ut enī hæc diuiſio mortale & imortale/diuidens animal/nō ſuſcipit differētias ſecūdū rationale & irrationale,neq; illę ecōuerſo eaſdem prędictas,ob hoc itaq; opus fuit ſubdiuiſione:eodem quoq; modo hic fit.ut

igitur

igitur oēs cōplectatur differentias/quæ ſunt ſub quantitate,duabus utebatur diuiſionibus.Quęrere dignum eſt/quid eſt illud qđ habeat poſitionē,nūquid tale egeat tribus his.ſ.loco in quo iacet,& tali coexiſtētia partium(ne cum alię fiunt/priores intereant)& tertio/continuatione,& cōnexione mutua partiū,ut quidā putant.Forſitā oportet coexiſtētiam partium adinuicem oīno adeſſe,habētibus poſitionem:ſed in loco eſſe non omnino ei ꝙ habet poſitionem,neq; ſecundum rerū naturam,neq; ſecundū traditionem Ariſto opus eſt.Nā quæ non diſtāt pluribus modis,ceu linea in loco nō eſt,quare neq; in loco ponenť:ſed dicūtur habere poſitionem.Etiā Ariſto.nō dixit ſimpliciter ea quæ habent poſitionem eſſe in loco,ſed habere mutuam cōnexionem partium in ſeipſis.ſ.ut inquit Iāblicus,quorum omnes partes inuicem coexiſtūt,& acceptione taliū ſimul cōnexatotum ex ipſis habet eſſe.Nam eò ꝙ dicit adinuicem,oſtendit ꝙ non dicit poſitionem ſecundū locum,ſed ſecundū habitudinem,diuidens hæc contra ea quæ habent eſſe dum fiunt:quorum partes nūquā permanent.Nam ꝓpriè poſitio dicitur/de his quæ ſunt in loco. Equidem unūquodq; quātum/cuius partes ſimul exiſtūt,dicitur poni in illo in quo eſt,ut linea in ſuperficie,& ſuperficies in corpore.Etenim dicunt pūctum/quādo dicunt unitatem habere poſitionē,nō ut in loco ponitur,ſed uelut in linea.igitur unūquodq; cōtinuum/quātum eſt/ut ſua natura poſtulat:ita etiā ꝓpriam poſitionem habet,equidē corpus qa in loco eſt,etiam in loco poſitionem obtinet,& ſuperficies ſimilr̃ in corpore,& linęa in ſuperficie,& pūctum in linea.Etenim & Ariſto.planè dixit,ꝙ partes linęę in plano iacent/ponūturuè,& uniuerſalr̃ ſi uoluiſſet ea quæ habēt poſitionē in loco/eādē poſitionem habere,nō dixiſſet etiam partes loci habere poſitionem.Nō eni eſt locus in loco/ne in infinitum quæremus loca/ante loca,ſed ſuperficies cū erit locus,habet poſitionē in corpore,cuius eſt,ut ſuperficies.Item & ipſe Ariſto.inquit.ꝙ ut ſe habent mathematica,ita & alicubi poſitionē habent.Sed fortè quiſpiam admirationem de Diuo Iāblico/ſic ſcribente de loco/capiet.Locus autem/ut ſuperficies quidem erit in corpore,cuius cum ſit/continet corpus:ſed ut locus in contento/ſub ipſo erit.Nam quia ipſum eſt,in loco eſt:quippè in loco poni dicitur.Alioquin locus in loco erit/& dolium in uino,etenim hoc ſecūdum ipſam proportionem ſequetur:ſed quomodo non uidebiť hoc eſſe de numero quæ affirmari non poſſunt?Verum proceſſu operis,Iāblicus inquit.fortè ꝑ accidens eſt in loco.Equidem locus/& ſuperficies/ſubiecto ſunt idem Sed pace Iāblici.melius eſt ſm Ariſto.ſententiam de loco ſic intelligere,ſed ſiquis ſpatium interuallūq; dicit eſſe locum/qui ſemper habeat corpus/& ipſum per ſe corpore uacuum ſit/atq; aliud pręter corpus cōſideratur.ergo non diceretur cum ſit continuum/& habeat partes inuicem coexiſtentes,de numero eorum / quæ habent partes poſitionem obtinētes/in ſeipſis.Item ubi poneretur/cum neq; hoc ſit alicuius terminus.Fortè igitur ꝙ eſt ordo in diſcretis,hoc eſt poſitio in continuis.Nā ut diſcreta propter diſtantiam clōgationemq; ab uno indigebant ordine,ut ſecūdum eundem propè unum iaceant,& nō inordinatè ſparſa confundantur:ita & continua cum ab illo impartibili decidant,in quo ut in eodem omnia erant,indigent poſitione;qua aliæ partes aliis copulētur ad decorem ſpeciei,ne inſtar cumuli ſit congeſta:& ſecūdum hanc intelligentiam/non neceſſariū eſt alicubi poni poſita,uelut in alio. Nam Theſis deriuatur(ut exiſtimo)ab hoc thin/& ieſte/græcè,quo pacto extenſionē ſignificat.ſed de his quæ habent poſitionem/hæc dicta ſint.Cæterum Ariſto.quum numeret ea quæ poſitionē non habent/primo loco ordinauit orationem.& inquit.ipſam nec alicubi poni,nec habere partes q̃ habeant poſitionem adinuicem.Nam ſi oportet ea quæ habēt poſitionem permanere/cum oratio ſimul ſemelq; dicta,elapſa ſit,& non permaneat,quomodo itaq; haberet poſitionē? Similiter de tēpore idem cenſet,in quo etiam planè indicauit/ꝙ oportet ea quæ habent poſitionem, ut poſſideāt partes quæ permaneant.Nam inquit.quod non eſt permanens,quomō hoc quādam poſitionem haberet?Verum hæc dicuntur habere ordinem/quatenus ipſius orationis una ſyllaba diciť prior, & altera poſterior:ſimiliter quatenus una pars temporis prior ſit,& altera poſterior. Iccirco tēpus etiam cū continuum ſit/non diciť habere poſitionē,nam cum tēpus comiteť & ſequať motum,& omnis motus,ideo eſt/qa ſemꝑ fit,& tēpus idipſm patiť & fortiť:ideo quāuis ſit utrūq; cōtinuū,tñ neutrū habet poſitionē,qm̄ partes earū nō ꝑmanēt.Sed cur numerus nō habet poſitionē, q̃nquidē partes eius uideanť ꝑmanere?Rñdet Iāblicus/qa unitas eſt pūctū ſine poſitione/ & numerus cū ex unitatibus conſtet,ideo nō habet poſitionem.Item dicit/ꝙ neq; partes eius ꝑmanent,qppè neq; ſi numerata ſunt/ideo alicubi eſt numerus,quia neq; oratio eſt alicubi, quāuis ſignificata eius ſint. Porrò ut oratio dum profertur ſubſiſtit, ita & numerus dum numeratur ſupereſt: & ꝓpter hoc neutrius partes permanent , quare non habent poſitionem. Hæc quidem Diuus Iamblicus dixit. Verum admiror/quòd numerus non dicatur habere poſitionem,quia partes eius non permanēt.

Non enim ut oratio eſt quãdo profertur, ita & numerus/cum numeratur. Nam etſi non numeret
aliquis quinque digitos meos, tamen numerati ſunt ſm ſuam ſpeciem. quapropter dicendum/ ꝙ
numerus non habet poſitionem, quia continuũ non eſt. Nam quæ habent poſitionem/oportet ea
eſſe continua/atq; extẽdi: ſic enim & poſitio partiũ adinuicem uidebitur nõnullas partes/nõnullis
copulare. Nam in ternario numero non eſt dicendũ talem unitatem/ad talem cõponi, ſicut in linea
euidens eſt, talem partem tali copulari. Sed cur non ſic à numero euidenter ſuſtulit poſitionẽ, quẽ-
admodum planè ſuſtulit ab oratione/& tempore? Fortè quia poſitionẽ ipſius/penitus accipere nõ
potes, uel (ſicut expoſitores dicũt,) quia uidetur numerus recipere poſitionem/ ꝓpter numerata.
Fortè quoq; quia deſignatiuum/indicatiuũq; huius. ſ. habẽtium poſitionẽ, maximè eſt hoc, partes
permanere: & cum oratio/& tempus planè non habeant partes/q̃ permaneant, & numerus habeat,
qua de cauſa ſi haberet continuitatem, eſſet etiam de numero habentium poſitionẽ, iccirco tacuit
numerum. Verũtamen ſi oratio/tempus/& numerus/non habent poſitionem, tamen hęc ordinem
loco poſitionis obtinent, ut dictum eſt. Equidem ordo propriè cõſideratur in diſcretis, quatenus
prius & poſterius in ipſis accipiuntur, unde in tẽpore/quatenus p̃teritum præcedit tempus præ-
ſens, & hoc futurum/ſic in eodem ſm ipſius diſcretionẽ ordo uidetur conſiderari In numero autẽ
ordo non eſt in unoquoq;, quippè non eſt ordo unitatũ in ternario numero, ſed in latitudine nu-
merorum, quia unitas præcedit dualitatem/& dualitas trinitatẽ, & ſic deinceps: ſimiliter in oratio-
ne ordo eſt/quatenus aliæ partes p̃cedũt alias/& alię ſyllabę alias antecunt. Sed ipſe etiã hic dubito,
quomodo Diuus Iamblicus de oratione ait, ꝙ uidetur ipſa non inſinuare ordinem, ſi quis ſpectet
& conſideret ſolam longitudinẽ eius/& uocis ſucceſſionem, etiam ſi fuerit non ſignificatiua. Nam
cur magis una ſyllaba/præordinatur alteri? Sed pace Iamblici/cuiq; cõpertum eſt, ꝙ in oratione eſt
ordo, & ꝙ ſi quis hoc nomẽ Socrates proferret/non prius proferret hanc ſyllabam/cra/ſed/ſo. Verũ
contẽplationis cauſa. inquit Iamblicus/adiiciens hoc genus quantis habentibus poſitionẽ/exiſtimo
illum dicere illam poſitionem/quæ eſt genus, perinde atq; omnibus ſimplicioribus in cõpoſitis/&
his quę ſunt in ſimplicibus/quęcũq; quãta ſunt præbeat ſedem/& baſem. Nam dupliciter cum acci
piatur illud ſimpliciter, unum tanquã cõmune ipſis cõpoſitis ordinatum, & ab eiſdẽ contentũ/ut
ſuperficies ab ipſo corpore habet poſitionẽ, alterum autem eſt quod ut excedens/& ſeparatũ iſdem
& poſitionem in ſe ipſo habens/p̃bebit compoſitis. Itaq; indigemus poſitione, ut in ſecundis quan-
tis continuationem intelligamus. Sed notandum eſt/ ꝙ ſcdm primam diuiſionem/ quinque erant
continua/& duo diſcreta: & iuxta ſecundam diuiſionem/quatuor quidem ſunt habẽtia poſitionẽ,
ut linea/ſuperficies/ corpus/& locus/& tria ſũnt quæ non habent poſitionẽ, ut numerus/tẽpus/&
oratio, quorum duo Iamblicus. inquit. ordinem habere. ſ. numerum & tempus, ſed oratio aliquo
modo habet ordinem, & aliquo modo nõ habet, ſicut in ſuperioribus determinatum eſt: quare &
alia tertia facta eſt diuiſio/ſm quã, quantorum alia quidem habent ordinem, alia uerò non habẽt.
Item adiicit deinceps aliam quartam diuiſionem/ſcdm quam, quãtorum alia quidem ſunt princi-
paliter quanta/quæcũq; per ſe talia ſunt, ut numerus/magnitudo/tẽpus/& id genus, de q̃bus quan-
tum in quid eſt p̃dicatur. alia uerò per accidens/quæcũq; ſecũdum aliquid aliud quãta eſſe dicun-
tur, ceu album dicitur multum/uel magnum/non quatenus albũ, ſed quatenus in ſup̃ficie eſt. Eq-
dem homo lõgus eſt/ſecundũ lõgitudinem & motus multus: uel ꝓpter tempus/uel propter locũ.
Nam ſi quis tradiderit quãtitatem eius/dicendo, uel illam eſſe annuam, certè is aſſignabit quãtitatẽ
eius ſecũdum tempus: uel dicendo illam eſſe unius ſtadii/tunc ſecũdum locum quantitatem eius
tradet. Itaq; uidetur ſecũdum hæc/& motus participare quãtitate: & non eſſe quantus de ſe. Vnde
uidetur eſſe quædam magna ambiguitas/& concertatio circa motum, ſiqdem nõnulli motum re-
digi ad p̃dicamentum ad aliquid fateãtur, & nõnulli ad plura prædicamenta illum reducant, in q-
bus conſideratur. Etenim motus eſt in quanto: ut auctio/& diminutio/& in qualitate: ut alteratio/
& ſecũdum locum, atq; ſecũdum ſubſtãtiam. Verum quidam alii actum & potẽtiam cõmuniter in
omnibus generibus cõſiderantes/aiunt motum eſſe cõmunem decem prædicamentis, cum ipſe ſit
actus mobilis/quo mobile eſt ſecũdum traditionem Ariſto. Alii uerò collocant ipſum in duobus
generibus. ſ. in actione/& paſſione. Plotinus tamẽ ipſum per ſe ante actionem/& paſſionẽ/tãquã ge
nus proprium ſingulis motibus ſeparauit, & determinauit. Atqui Iãblicus ip̃m quãtum eſſe uult:
nam ſi motus ſubſiſtit in ſpatio/ſeu in diſtẽſione, & interuallo, atq;. ut inq̃t. habẽt per ſe ſucceſſionẽ
extenſione ſua/quãtus erit per ſeip̃m, quãdoqdem & oratio quanta conſideretur, quia ex interual
lis quantis tanta ſubſiſtit, & quatenus tãta longitudine menſuratur/& eſt mẽſurabilis. Vnde mirũ
non eſt/motum eſſe quãtũ ſecũdum ſuam extẽſionem, & ſecundum mutationem ex potentia in

actu/in omnibus p̄dicamentis conſiderari:atq; ſecūdum aliam/& aliam ſuiipſius naturam/aliter & aliter ſpectari/& intelligi. Fortè autē/& album nō ſecūdum ſuperficiem ſimpliciter extēditur, ſed habet album ꝓpriam extēſionem in generatione coextēſa ſuperficiei,ꝗ alia eſt ab albo: ſicut etiam motus dicebaᷣ habere ꝓpriam extēſionem/pręter tempus,& locum. Etenim quātitatis quæ ad generationem ꝓcedunt/nō ſeruant indiuiſibilitatem ſpecificā,ſed ſecūdum ſeipſas in generalem extēſionem ſeſe fundūt,& extendūt. Dubitant quoq; hi uiri,contra ea quæ hic dicta ſunt,dicētes nihil habere poſitionem. Nā ſi ea dicūtur habere poſitionem,quorū partes permanēt,& quū oībus fluentibus nihil permaneat,igiᷣ neq; poſitionem aliquid propriè habebit. Niſi materia quāꝗ cōtinuè fluat,& hoc aliquis cōcederet,atq; corpora in infinitū abeant/& additiones & ablationes,tamen eſt aliqd quod planè manet,ſiue illud ſit ſecūdum ſubiectū,ut quidā aiunt,ſiue illud quod eſt ꝓpriè quale,ut alii ſentiūt,ſiue ſit ſubſtātia ſpecifica,aut indiuidua ſubſtātia & cōpoſita,ſiue etiam aliud quippiā tale/qđ permanet in trāſmutationibus,& à principio uſq; in finem cognoſciᷣ. Nam ſermo habeᷣ de manifeſtis/& non de occultis,& his quæ in dubiū uocātur. Secundo inquiunt,qua rōne albū per accidens eſt quātum,ut Ariſto. dicit/eò ꝙ ſuperficies eſt quāta,eadem quoq; rōne ſuperficies erit quāta per accidens,qa participat multitudine. Sed reſpōdemus/ꝙ oportet ad memoriā reuocare ea quæ prius dicta ſunt:ubi dicebamus/aliam eſſe ſpēm quanti ſecūdum multitudinem,& aliud eſſe ꝓprium quātum,quod qdem ſe habebat oppoſito modo ad quātum/ſecūdum multitudinem. Itē ſi principalibus quātis quæ numero ſeptē ſunt,inſunt quædam idefinita prædicata,ceu multitudini multū/& paucum,& magnitudini magnū/& paruum,& hæc p̄dicata ponere conſueuimus/de his quæ ſunt ꝓpriè quantis,ſed de aliis per accidens,propter principalē quantitatē,ceu propter ſuperficiem. Eqdem conſtat ꝙ propter tempus alia ſunt quanta,& propter ſuperficiē,quę oſtenduntᷣ eſſe quāta principalr̄,ſiqdem ꝓpter hæc/& aliis ea inſint,quæ ꝯſequuntᷣ quantum.

Adhuc aūt quāto nihil eſt cōtrariū. Indeterminatis quidē enim manifeſtum/qđ nihil eſt contrariū: velut bicubito,vel tricubito ,uel ſuꝑficiei, vel alicui talium. nihil enim ipſorum eſt contrarium. Niſi fortè multum pauco dicat quis eſſe contrarium,vel paruo magnū. horū autem nullum eſt quātum, ſed magis ad aliquid. nihil enim ipſum ſecundum ſe magnum dicitur,aut paruū, ſed in referri ad alterum. velut mons quidem paruus dicitur. milium autem magnū,eó quod hoc quidem ſit maius homogeneis,hoc autem minus homogeneis. Igitur ad alterū eſt relatio. Quoniā ſi ſecūdū ſe paruum aut magnum diceretur,nunꝗ̄ vtiq; mons quidem paruus diceretur. milium autem magnū. Rurſum in vico qdem dicimus multos homines eſſe, Athenis autem paucos,ꝗ̄uis ſint multo plures ipſis. & in domo quidem multos,in theatro autem paucos,ꝗ̄uis ſint ipſis multo plures. Adhuc bicubitum quidē & tricubitum,& vnūquodq; talium quātum ſignificat. Magnum autem/vel paruū/non ſignificant quantum, ſed magis ad aliquid. Ad alterum enim conſiderantur/magnum & paruū. Quare manifeſtum/quod hæc ſunt eorum quæ ad aliquid. Adhuc ſiue aliquis ponat hęc eſſe quāta, ſiue non ponat, non eſt ipſis contrarium aliquid. Quod enim non eſt ipſum ſecundum ſe accipere , ſed ad alterū refertur , quomodo vtiq; erit huic aliquid contrarium? Adhuc autem ſi magnum & paruū ſunt contraria/idem accidet, ſimul contraria ſuſcipere,& ipſa ſibiipſis contraria eſſe. accidit enim ſimul idem magnum & paruū eē. Eſt enim hoc ad qdem paruum, ad alterū autem idem hoc magnum: quare idē & magnū & paruum ſecundū idem tēpus eſſe accidit,vt ſimul contraria ſuſcipiat. Sed nihil videtur ſimul contraria ſuſcipere,velut in ſubſtantia. ſuſceptiua quidē contrariorum videtur eſſe,non tamē ſimul aliquid egrotat & valet,neq; ſimul album & nigrū. Sed neq; aliorum aliquid/ſimul contraria ſuſcipit. Et ipſa accidit ſibiipſis eſſe contraria. Si enim magnum paruo contrariū eſt/idem autem eſt ſimul magnum & paruū/ipſum ſibiipſi erit vtiq; contrarium. Sed impoſſibilium eſt/aliquid ipſum ſibiipſi eſſe contrarium, non eſt ergo magnum paruo contrarium,neq; multum pauco. Quare & ſi non eorum quæ ad aliquid ipſa quis dicat ,ſed quanti,nihil contrarium habebunt.

Quemadmodum in p̄dicamento ſubſtantiæ,poſt diuiſionem ſpecierum ipſius/& differentiarum/tranſiuit ad ea quæ ſunt ꝓpria eius,& quæ cōſequuntur illam,eodem quoq; modo in quātitate facit. Et primo tradit ea quæ cōmunia ſunt quātitati/& aliis pręedicamentis,deinde ſic propria

eius cõſiderat.Inquit igitur/ꝗ nihil eſt cõtrarium quanto.Verũ forſitã ante expoſitionẽ Ariſt.re/
ctius erit quãlibet ſpecierum quãtitatis/pauloante pertractatã uidere,quomõ nõ habeat cõtrariũ,
& quomodo cõtraria quæ in unaquaq; ſpecie quãti eſſe uidentur,ipſi nõ inſunt/quatenus quãtũ,
ſed quatenus ad aliud ꝑdicamentum reducitur.Equidem linea quatenus linea eſt,nullã habet cõ/
trarietatem,ſed quatenus linea qualis,ſecũdum rectitudinem & curuitatem conſideratur, & tales
affectiones ſortiť.Item ſuperficies quatenus duplici extenſione extẽditur, nullum cõtrariũ habet,
quod ſi aſperitas & lenitas circa ipſam cõſiderantur, ꝑfectò hæc non quatenus ſuperficiẽ/ſed qua
tenus talem ſupficiem,ſecũdum qualitatem eius:ceu albedinem/& nigredinẽ lineæ/ nõ quatenus
linea ineſſe dicimus,ſed quatenus qualis linea.Similr̃ dicẽdum eſt de ſuperficie . Præterea corpus
quatenus corpus.i.quatenus habet tres dimẽſiones/nullum cõtrarium habet.Nã incorporeũ non
eſt cõtrarium corpori,ut Iãblicus quoq; ait,qa contraria ſub eodem genere collocãtur, incorporeũ
autẽ/& corpus/non ſunt ſub eodẽ genere.Forſitã nihil ꝓhibet ſubſtantiam eſſe genus ipſorũ . Nã
dicimus ſubſtantiæ/alia qdem corpus,alia uerò incorporea.Vnde ſi incorporeũ negationem/& pri
uationẽ ſignificat,certè non erit contrariũ corpori.Nam cõtraria in affirmatione/& poſitiua ſunt/
ꝗ ſi affirmationem ſignificat,uel ergo qppiam corpore melius & eiuſdẽ cauſa,uel deterius qđ etiã
in corpore ſit.Sed neutro mõ corporeum & incorporeum erunt cõtraria.Nam cõtraria uigore/&
potentia æquali/ꝑdita eſſe debent.Similr̃ etiam quæ ſunt ꝓxima proprio generi. Item neq; tẽpori
eſt aliqd contrarium,quatenus determinat ꝓpria mẽſura motum.Vnde ſi qs putet diem cõtrariũ
nocti,is certè non facit cõtrarietatem in tẽpore/quatenus tẽpus,etenim idẽ eſt,ſiqdem quando ali/
cubi eſt dies,alibi nox ſit,ſed quatenus alicubi illuminatus eſt aer/& alibi obſcuratus:qui etiã nõ
quatenus aer eſt quãtus/ſed qualis,tales ſortiť contrarietates. Item neq; numero aliqd eſt cõtrariũ.
Nam diſcretus eſt/& nihil habet cõtrarium,ceu duo,uel tria.Nam omne diſcretum unũ aliqd eſt,
& ſecũdum hoc nullum exceſſum,neq; defectum ſuſcipit/quẽadmodum æquale:ſicut etiã inæq̃le
magis & minus ſuſcipit:quo circa indefinitũ eſt.Sed qd diceremus? ſi quis aſſereret par & impar
eſſe cõtraria numeri/eadem ponendo duas ſpẽs eẽ? ſimilr̃ ſi quis eiuſdem quãti continuum & di/
ſcretum fateretur eſſe cõtraria? Niſi diuiſio in ſubſtãtiam/ſit per oppoſita.Nã aĩalis aliud eſt rõna
le/aliud uerò irrõnale. Itẽ mortale & ĩmortale/ & tñ concedimus ſubſtantiæ nihil eẽ cõtrariũ.Nã
aliud eſt ↄſiderare cõtrarietatẽ circa ſubſtãtiã,& circa quãtũ penes ipſas q̃litates q̃ accidunt ipſis, &
aliud eſt ipſi ſubſtãtię/uel ipſi quãto nõ eẽ ↄtrariũ.Itẽ oꝛo q̃tenus quãta eſt/nõ habet cõtrariũ.Nã
uerũ & falſum ĩſunt oꝛoni/quatenus ſignificatiua eſt,ſed nõ q̃tenus extẽſiõe ꝓferť,& mẽſurať ſyl
laba breui/& lõga.Reliquũ eſt de numero quantorũ/locus, de quo ẽt hũc in modũ dubitatur:nũ/
quid ſuſcipiat contrarietatem penes ſurſum/& deorſum,quæ quidẽ uel ſpecies,uel partes loci eſſe
uidentur? Verũtamen nõnulli putant non eſſe natura ſurſum/& deorſum,ſed ſcđm habitudinem
ad nos conſiderari:ceu illi quid dicunt ſupra caput noſtrum ſurſum eſſe:& deorſum quod ſub pe
dibus iacet.Vnde hi ponunt idem ſurſum/& deorſum eſſe/ſm differentes habitudines:quo plane
fit,ut hæc hoc modo non ſint contraria,quandoquidẽ contraria/in eodem ſm idem eſſe nequeant.
Verum ſi ſurſum & deorſum accipiunt/non ſecundum habitudinem,ſed ſcđm uniuerſi diſtantiã/
& intercapedinem/à medio ad extremũ,& econuerſo ab extremis ad medium:tum ſurſum & deor
ſum diſtabunt/atq; differentia erunt ſecundum naturã.Sed ad iſtos dicendũ eſt/ꝗ ſurſum & deor/
ſum non ſignificant locum:ſed ꝑdicamentum ubi,ſicut heri & hodie non ſignificant tẽpus,ſed præ
dicamentum quando:ideſt illud quod tẽpori adiacet. Hæc quoq; Andronico uidẽtur/& placent.
Sed forſitã ſurſum & deorſum ſunt loci differentiæ.& heri & hodie temporis, non tamen q̃tenus
locus eſt quãtum/& tempus ſimiliter hoc habent,ſed locus ſcđm poſitionem/& localem proprieta
tem quæ in prædicamento ubi aſſignata eſt,tales differentias habet:tẽpus uerò ſm menſuras à mo
tu tales differentias hodie/& heri obtinet.Etenim locus & tempus/in quanto ſcđm ſolam extenſio
nem aſſignantur,tamen ſecundum proprium caracterem deſignationemuè/locus eſt in ꝑdicamen
to ubi,& tempus in prædicamento quãdo. quare locus quatenus quãtus eſt/non habet ſurſum &
deorſum:ſed quatenus tale/quantum. Verũtamen Ariſto.ait/niſi quis multũ pauco/uel magnum
paruo/dicat eſſe contrariũ. Nam quũ hæc ſint quanta/uidentur eſſe contraria,tamen oſtendit pri/
mò ꝗ hæc non ſunt quãta,ſed ad aliqd.Deinde ꝗ etſi quãta eſſent,ſiue non eſſent:adhuc nõ eſſent
contraria.Quod uerò magnum & paruũ non ſint quanta,ſed ad aliquid/hoc modo oſtendit.Nam
ſi parua magna dicuntur eſſe/& econtra magna parua cõparata, ad ea q̃ ſunt eiuſdem generis/nul/
lum erit per ſe magnum uel paruũ,ſed habebunt relationẽ ad diuerſa,& erunt ad aliquid:ſed ante/
cedens eſt uerum,ergo & conſequens.Verum in hoc ſyllogiſmo coniunctũ/& deductum tãq; ma/
niſeſtum

nifeſtũ prętermiſit. Nam ſi magna dicuntur parua/& econtra magna parua/profectò nihil erit per
ſe tale. aſſumptionem autem oſtendit/ꝙ mons paruus dicitur, & milium magnũ/ſi cõparentur ad
ea quæ ſunt eiuſdem generis/cũ illis. Deinde oſtẽdit idipſum/in multo & pauco. Equidem plures
in uico, uel in domo dicimus eſſe/tãquã ad domum & uicum cõparatos, paucos tamen qui in ciui/
tate & theatro/ſi comparentur ut ad ipſa. Secundum autem argumentũ adducit/ab actu ſignifican
di, quandoquidẽ tricubitum/& magnum aliquid ſimile non ſignificent, ſed tricubitum quantum
ſignificat, & magnum ad aliquid: quo iure à ſignificationibus efficit demonſtrationẽ, quãdoqdem
ſecundum ſe ꝑdicamenta differant. Vnde is ſyllogiſmus/talis eſt: omne quod ſignificat quãtum/eſt
quantum, ſed multum & paucũ, uel paruũ & magnũ/non ſignificant quantũ, ergo nõ ſunt quãta.
Deinde ꝓbat ex ſupabũdãtia/ꝙ etſi magnũ & paruum quanta ſint, ſiue non, adhuc non ſunt cõtra
ria. hoc autem oſtendit hoc modo: magnũ & paruũ/multũ & paucum non ſunt per ſe, ſed ad alterũ
referuntur, ſed talia non ſunt contraria, quandoquidem contraria per ſe ſunt/ & in propria natura
ſubſiſtunt. Deinde idem oſtendit, per deductionẽ ad impoſſibile. Nam ſi paruũ & magnum erunt
contraria/accidet contraria ſimul in eodem recipi, quod quidem fieri nequit. Deductum aũt/per/
ſpicuum eſt, quia idem poteſt eſſe magnum/& paruum. Subdit deinceps in eiſdem aſſumptis/
aliam concluſionem hoc modo. Adhuc abſurdiſſimũ eſt/idem ſibimet contrariũ eſſe. Etenim hoc
patet, ſiquidem idem ſit magnum & paruum. At uerò fieri nequit, ut idem ſibimet cõtrarium ſit,
quia cõtraria ſic ſe habent, quod unum alterum uiciſſim expellit/& tollit de medio. At nihil tollit/
deſtruitq; ſeipſum naturaliter. Item conſtat ꝙ ea q̃ ſunt ad aliquid/nihil prohibet ſimul habere cõ
traria, quia ad aliud/& ad aliud referuntur, ſed qđ cõtraria ſimul exiſtãt, impoſſibile eſt. Nam unũ
cum altero uiciſſim pugnat. niſi forſitã inquit Iamblicus reſpondendo Andronico/ꝙ magnum &
paruum/multum & paucum non ſolum ad aliquid ſunt, ſed etiam quanta indeterminata. Nam qñ
dicimus magna/tum quãtum indefinitum ſignificamus, quandoquidẽ non indicatur quo quãto,
uel qua magnitudine magna ſint, uel quanta multitudine multa ſint: ſed quando maius & minus
dicimus/tunc conſiderantur ſm longitudinem/quã unum ad alterum habet. Vnde Ariſto. magnũ
& paruum dũtaxat/ad aliquid tantum contẽplatus eſt, quemadmodũ Plotinus eadem ſimpliciter
dũtaxat/conſiderauit. Nã magnũ ad aliquid/ inqt/dici pro maiori, ſed cum Ariſt. aſſerat quòd illud
quod non poteſt per ſe accipi, ſed ad alterũ refertur/idipſum non habet contrarium, quidã inſtant
dicentes multa contraria etiam eſſe in prædicamento ad aliquid, ceu ſcientiã ignorantiæ, & uirtutẽ
prauitati. Forſitã igitur Iamblicus inquit. ꝙ hoc non ſine defectu dictum eſt, ſed tale hoc modo eſt
perfectè dictũ, quod non eſt pe ſe/ſed ad alterum refertur/nulli eorum ad q̃ refertur contrariũ eſt.
Nam magnum milium/ad paruum refertur. & non eſt magnũ paruo contrarium. Forſitan quoq;
melius dicendum eſt/ꝙ Ariſto. non ſuſtulit omnem oppoſitionẽ à quãto, quia non abſtulit oppoſi
tionem/quæ eſt inter ea q̃ ſunt ad aliquid, ſed ſubſtulit eam ſolam/quæ ſecundum contrarietatem
dicitur: quare etſi aliqua oppoſitio ſm ad aliqd in quãto fuerit/ob id nõ deſtruitur ſermo Ariſto.
dicentis quãto nihil eſſe cõtrarium. Scire autem oportet/ꝙ quanti aliud eſt indefinitũ, aliud uerò
diſcretum, determinatũq;, & determinatum iam circũſcriptum eſt, & intellectum ſcđm menſuram
determinati, ceu duo, uel tria, uel cubitale: indefinitum autem ſine circũſcriptione, & incertum ſm
aliquem exceſſum excedit: uel ſecundũ aliquẽ defectum deficit/huiuſmodi ſunt multa, uel pauca,
magnum & paruũ. Item ipſum quantum indeterminatum/dupliciter dicitur, aliud quidem ſim/
pliciter, aliud uerò ad aliquid. Nam illud quod non refertur ad alterum, homogeneũ eſt, intellectũ
ſecundum propriam differentiam/qua ad ea quę ſunt diſſimilis generis ſimpliciter dicitur: ceu qñ
paruus mons nõ ad homogenea, ſed ad magnum domũ referentes/tãquã ad homogenea ponẽtes/
magnũ dicimus, hoc tum ſimpl̃r/dicimus ipm eſſe magnũ. Nam per ſe magnitudine participare/
dicitur id quod maius eſt domo: ſed quãdo fuerint cõparata ad ea quæ ſunt eiuſdẽ generis, & ma/
gnum, & paruum, tãquã ſecundum comparationem habentiũ, tum hæc non ſimpliciter, ſed ſcđm
habitudinem ad aliquid conſiderantur: quo fit ut eadem ratio/pluribus congruat. Nam multitu/
do per ſe conſiderata/aliud eſt, & aliud eſt/quũ conſideratur ſecundum habitudinem ad alterum.
Vnde talia/ſuſcipiunt magis & minus, & contraria eiſdem ſimul inſunt. Verum Diuus Iamblicus
uult magnum & paruũ, multum & paucũ, in his ſpeciebus q̃ ſunt per ſe/& materiales, cõſiderari.
Equidem quæ ſunt per ſe, partim excellentiam uirtutis/partim ſm multitudinem purarum ratio
num ſunt. At uerò ea quæ ſunt ad aliquid, & ſecundum cõparationem/dicuntur, in ipſis materia/
libus eſt uidere: in quibus magis & minus/atq; contraria ſimul ſcđm relationem/ad alterum & ad
alterum, ſunt. Nam quũ accedit forma materiæ in ambabus, tum iſta quædã uirtus fit. Nam qua/

tenus materia participat forma/eidē aſſimilatur, & tum materiale multum & magnum fit.ſed ſm
propriam infinitatem horum.ſ.magis & minus,& habitudinis ad aliquid,ſic etiam participat trāſ/
mutatione/ad cōtraria.Cum itaq; ſic ſe habeat/Iāblicus inquit/nō recte arbitrantur hi qui putant
hæc omnia ſimpliciter dici,quemadmodum Plotinus opinatus eſt.Etenim cōſuetudo/utitur ma
gno & paruo/& alijs huiuſmodi ſæpe,in his quæ ſunt ad aliqd.Vnde qui aiunt milium magnum/
ſecundum cōparationem ad ſibi ſimile in genere/tanquā maius ſignificans.dicūt idipſum milium
magnum/ſcdm quod eſt ad aliquid. At uerò Plotinus/ inquit magnitudinem nō eſſe de numero
eorum/quæ ſunt ad aliquid, ſed ipſum maius:quēadmodū & duplum.Niſi fortè non ita ſe habet
ſicut Plotinus dicit,nam intelligentia magnitudinis/extenditur ad ea quæ ſunt per ſe,& ad ea quę
ſunt inuicem comparata.Neq; enim magis diceretur id quod non participat magnitudine/ atq;
non inſinuaret exceſſum / ſm magnitudinem. Sed nonnulli dicunt multa nihil aliud eſſe/quam
multa multitudo in numero cōſiderata:quare nō erit ad aliquid.Niſi facilè ſit aliam ſpēm nume/
ri/opponi,quæ dicatur ad aliqđ quantum/in qua decem habitudines rōnum continētur. Nam in
eodem eſt plus & minus,quod ſi quis numeri extēſionem/diceret eſſe ſimplr multitudinē/& pau
cum numeri contractionem,certè nihil minus eſt/& in ꝓgreſſionibus differentiam numerorum/
quædam cōſonans differentia inter ſe,qua excedunt mutuò,& excedūtur/atq; plures ſunt & mi/
nores,ſimiliter in pūcto continuo procedente/propè uel eminus multę fiunt differentiæ habitudi
nis/& exceſſus/& defectus,aut mox ſtante dum ꝓcedit,uel tardè,uel etiam determinantè exceſſum
& defectum ſecūdum rationem,uel irrationabiliter.Nam ſicut unum ad multa/uel ad pauca ꝓce
dens/facit uarietates numerorū,ita & pūctum differentes magnitudinum habitudines operať:ſed
aliquis terminus eſt ꝓceſſus ſecūdum multum & paucum,aut magnum & paruum,quia non ꝓ/
cedunt in infinitum,ſed habēt aliquam mēſuram procedendo.Niſi manifeſtū ſit/q; unaquęq; ſpe/
cies ſimul cum ſua ꝓprietate,& quanto procedit,& facit aliquam menſurā ſuæ proprietati cōmēſu
ratam.Non enim figura ſolum ſecum fert formā,ſed etiam & magnitudinem/quæ aduenit mate/
riæ cum extēſione:& habet latitudinem magnitudo hic/ꝓpter indeterminationem aliqualr mate
rialis naturæ:qđ ſi exceſſerit terminum magnitudinis,ſeſe porrigens ad maius/uel ad minus,tūc
id quod conſtat tali magnitudine monſtrū eſſe putatur:ceu apud nos qdā mulier Caliſpa uiſa eſt/
quæ habuit longitudinem quatuor cubitorū.Etiam nani/comilionesuè/in pleriſq; locis naſcūtur.
indeterminatio igitur quædā/ſecūdum unumquodq; genus ingreditur in ipſis materialibus,iux
ta exceſſum & defectum.Verūtamen rōnes ipſę participatæ/quæ per omnia penetrant/& pmeant,
efficiunt talia eſſe participantia,quales quidem ſunt ipſę,ceu magnitudo & pulchritudo,& id ge/
nus aliorum.Vnde ea quæ abſolutè participant ipſis/erūt ſimpliciter ſpecie deſignatę/& ea q̄ ſunt
in habitudine/erūt ad aliqd:quemadmodum ſi quis diceret calida ſimpliciter/& calidius eē ad ali
quid/atq; nōnulla tāquā per ſe,nōnulla uerò in alijs,& nōnulla ut materialia. Sed Diuus Iambli/
cus perſpectius/exploratiusq;/de quantitate tractās/quàm ea quæ dicta ſunt.inquit.cōmunis cu/
iuſlibet quātitatis conceptio/intelligentiaq; talis eſt.Quantum eqdem eſt diuiſibile/in partes inexi
ſtens.Nam hoc ſimilr extenditur ad multitudinem/& magnitudinem.Item huius aliud eſt nume
rabile,aliud uerò menſurabile:& horum utrūq; dicitur aliquo determinatè & indeterminatè:ceu
longitudo dicit determinatè,quia cum terminis eſt,& īdeterminatè,quia incertum eſt/uſquequo
termini extenduntur,& ſtatuātur.Vnde ſi omnia ſecūdum cōmunionem ipſius generis,ſiue quā/
titatis,determinatè ſunt,nihil intereſt/ſi alterum ad unum definitum ſit,alterum ad duo,& alterū
ad tria.Eqdem non ob id neganda eſt participatio cōmunis generis/ipſis numeris,quia dualitas ꝓ/
cedit trinitatem,& trinitas quaternitatem,& ſic deinceps.Non enim binarius/dualitasuè efficit ter/
narium,tāquā ipſa prior ſit ternario,ſed ſecūdum aliud quidem prius ipſius/& poſterius dinume
rātur,& ſecūdum aliud cōmunitas eiuſdem generis ineſt,ſecūdum quam/neq; magis/neq; minus
diuerſa in ipſa in eodem cōtinentur.Verum in his uident mihi ea quæ ſuperius dicta ſunt,longè
rectius dicta eſſe.Vnde quomō inquiat Iamblicus quātum eſſe diuiſibile/in partes exiſtentes:non
admodum percipio:quandoqdem eſſe diuiſibile in partes/potius naturam totius/quàm quāti,ex/
primere mihi uideatur.Eqdem alia eſt totius intelligentia,& alia quāti.Nam totum dicit ꝑtes ha/
bere/& ſubſtantiæ ineſſe,non quatenus quātum,ſed quatenus ſpēs, uel indiuiduū ē.Quocirca &
Ariſto.ait.non turbent nos partes ſubſtātiarum,tāquā in totis ſint/uelut in ſubiectis:ſi igitur ſub/
ſtantia quæ eſt ſpēs,habet partes completiuas ſpeciei,ceu animal rationale mortale/& ſubſtātia in/
diuidua habet partes cōpletiuas indiuidui,ceu caput/manus/& pedes,ꝑfectò conſtat/q; etiam di/
uidatur in partes inexiſtentes:quare non eſt ꝓprium quātitatis eē diuiſibile in partes inexiſtētes:

ſed

ſed illud quatenus dictum/poſſibile eſt unūquodq; quātum eſſe,ceu duo,tria,uel bicubitale. Nā menſura/eſt ꝓprium quanti.Nam etſi fuerit quātum,indeterminata ſic ꝑfectò dicetur,tāquā nōdum eius menſura perſpecta/& nota.Similr/etſi infinitum ſupponatur aliqd eſſe/ſic certè infinitū ſupponi,tāquā menſura percurri/cognoſciq; non poteſt.Nam qđ quidē & prius dixi,neq; dimēſio ſola ſecūdum ſe uidetur mihi quanta eſſe,ſed magis quale:linea tamē/ſuperficies/ & corpus/qa altera diſtenditur ad unum,& altera ad duo,& alterū ad tria,ſunt quanta per ſe.Sed forſitā Diuus Iāblicus/determinauit quātum ſecūdum ꝙ diuiſibile eſt,ſed non ſecūdum id/quo in partes ſolum diſtribuitur.Nam diuiſibile in partes eſt,nō ut totum dūtaxat,ſed etiam uelut unum in multa diuiditur,quod quidem ineſt quanto/ut quanto.

Maxime autem cōtrarietas quanti,circa locum uidetur exiſtere.Surſum enim ipſi deorſum cōtrarium ponunt eam:quæ ad mediam regionem.deorſum dicētes:propter plurimā diſtantiam medij ad terminos mundi eſſe videntur autem.& aliorum contrariorum diffinitionem ab his inferre; nam plurimum abinuicem diſtantia/in eodem genere, contraria diffiniunt.

Cum dixiſſet/quanto nihil eſſe contrarium/admodum ſcitè nūc ꝓponit q̃ uidentur quanta/& conteraria eſſe.Nam cur hæc cōfutata fuerint/deinceps ſermo certus/firmusq; erit,qui uniuerſaliter oſtendit/quanto nihil eſſe contrariū.Et prius magnum & paruū,uelut quanta contraria in medium producens,oſtendit ꝙ hæc non ſunt quanta,ſed ad aliquid. Item neq; ſi quāta ipſa eſſe aliqs concederet/adhuc contraria eſſent.Nunc autem locū ꝓponit,dicendo contrarietatem quę eſt in ꝑdicamento ubi,circa locum maximè eſſe uideri/quibus uerbis oſtendit hoc ſibi non placere, quod uidetur eſſe.Nam planè dixit/ꝙ quanto determinato/nihil eſt contrarium. Equidem pars loci ſurſum,eſt quantum determinatū.Dicit itaq;,ꝙ neq; circa hoc contrarietas eſt/licet uideatur eſſe.Cur igitur id quod ſurſum eſt,non opponitur ei quod deorſum?Niſi quia non quatenus quantū opponitur.nam locus eſt quantus/quatenus eſt ſuperficies/& bina dimēſio: quo pacto nullam habet oppoſitionem.quæ etiam ſurſum/& deorſum,ſi oppoſitionē aliquam habent,forſitā eam obtinēt/ut eſt ad aliquid,uel quatenus ſunt ubi.Nam eorum quæ ſunt ad aliquid/quādam ſuſcipiunt cōtrarietatem,ſicut & ipſum ubi.Et ſępenumero dictum eſt/quod multa etiam ſm aliud & aliud ad diuerſa ꝑdicamenta reducūtur.Sed fortè melius/eſt dicendum,ꝙ uelut ad uniuerſum illud deorſum eſt,à quo grauia feruntur,& ſurſum ad qđ leuia petunt.Item deorſum eſt,& centrum ipſum medium:ſurſum uerò ſunt quæ circa medium,& circa centrū ſunt.Nā in ſphæra imū & ſupmum ita conſiderantur,ſed imum quo ad uos,illud dicitur eſſe quod ſub pedibus noſtris iacet,ſurſum autem ſupmumq;/quod ſupra caput noſtrum eſt.His itaq; ſic ſe habētibus/q̃ dicuntur ſurſum & deorſum/quo ad nos/hęc dūtaxat ad aliquid ſunt.Nam unūquodq; cōmutatur/& non eſt natura, ſed ea quæ ſunt in mundo:ſurſum & deorſum quatenus unum ſupra aliud uiciſſim eleuatur/ad aliquid ſunt,ſed ſcđm ſuam naturam/talia ſunt,qualia dicuntur ſemper eſſe/& nunquā tranſgrediuntur,neq; excidunt:quo pacto ſunt etiam contrariorū ſuſceptiua,tamen quatenus plurimum diſtant/ſic contraria ſunt.Quare neq; quatenus ad aliquid ſunt/contraria eſſe dicendum eſt,qđ tamē prius affirmari uidebatur.Item neq; quia magis/quatenus quanta ſunt,ſic ad aliquid ſunt,uel contraria:ſed ambo hæc.ſ. ad aliquid & contrarium eidem/ quanto ſecundum locū iuxta dictas differentias accidunt,& non quatenus quanta ſunt. Præterea & ipſe dicendo non quāto,ſed quanti eſſe contrarietatē,inſinuat,non loco,ſed circa locum/& nō eſſe ſimpliciter,ſed uideri contrarietatē eſſe. Nam tales adiectiones determinationeſuè/illud planè indicāt,quia quēadmodū rectum & curuū/non quatenus quanta/contraria erant,ſed quātis exiſtentibus/quippiā aliud accidit.ſic etiam circa locum hæc accidunt,& ſicut animal ipſum nullum habens cōtrarium,partitur & diuiditur ſcđm differentias contrarias,ſic etiam locus per contrarias differētias diuiditur.Ita qđ contrarietas facta non eſt ſecundū quod locus eſt quantus,ſed ſcđm quædam alia/quæ aduenſunt loco,qui eſt quātus:& quia circa alia quanta contrarietas accidit,ideo loco inter alia maximè contrarium appoſuit, quia & alia contraria ob diſtantiam q̃ eſt in loco deſignantur.Nam appellant contraria/quæ inter ſe plurimum diſtant.Verum in qualitate/diſtantia formalis & ſpecifica eſt:in quantitate aūt dimēſionalis,quæ & principalior diſtantia dicitur/& ab hac aliæ ꝓficiſcuntur,& denominātur.At uerò ſi illud quod plurimū diſtat/contrarium eſt, & in ſphæra ea plurimū diſtant/quæ ſecundum diametrum diſtant,qūo igitur non dicit hæc eſſe contraria,ſed mediū contrarium fatetur eſſe cōcauo orbis lunæ/quod ſurſum eſt in circuitu?Niſi quia illud quod diſtat ſcđm diametrum,ita etiam cū

trariatur ſecundum diametrũ:ſed ut in ſphæra & in mundo,& ſcd̃m ſpeciem eandem,ea quę ſecũdum diametrũ in circũferentia ſunt,ambo eiuſdem naturę ſunt,& nullũ ab altero uiciſſim differt. At uerò medium diſtat ab ipſo concauo orbis lunæ & circuitu ſecundũ eãdem ſpeciem: quocirca & ipſe dixit à medio mundi, uſq; ad terminos maximá eſſe inter capedinem,& diſtantiam,ut totũ ſurſum accipias,tãquã eiuſdem naturæ cõparatum ad totũ,quod inferius eſt. Et ne quis exiſtimet ſurſum & deorſum quo ad nos dici,adiecit medium & concauũ,ſeu circuitum ſublunarem ſcd̃m naturam,quę habēt imutabilem differentiã. Sed rurſus,quomodo ſurſum erat corpus circulare? Nam ipſius leuis & ignis,hæc regio ſuprema eſt. Niſi locus ſurſum ſit natura ignis,& ſm accidens erit quinta ſubſtantia. Nam propria eius natura,eſt circularis,& hæc eſt ipſius circuitus. Verũtamẽ accidit ipſi,ut ſit ſuperior igne,ſicut Iamblicus inquit,qui fatetur hoc accidens aliud eſſe ab eò,q̃d in generatione alicui extrinſecus aduenit. Verũtñ dicenti q; corpus circulare,q; ultra ſurſum eſt,& eiuſdẽ eſt ↄtentiuũ,ob id meritò diceref ſupremũ,& maxiẽ ſurſum. Sed adhuc aiũt ſurſum & deorſum,q̃ nõ ad aliq̃d dicunt,hęc iter ſe cõtraria ſunt,& tñ partes loci eē dicunt,& nõ differẽtiæ,q̃ de ptibus ꝑdicant. Nã deorſum eſt ipm mediũ,ſurſum uerò eſt ipſe circuitus,ſiue gyrũ ſublunare: quãdoqdẽ hæ determinẽt naturalẽ grauium & leuium motum,ſecũdum locum: quæ etiam plurimum ab inuicem diſtãt. Item aiunt,q; ſi locus eſſet cauſa motus ad tantũdem ſpatium,& terminationis corporum,quo ad quietem & lationem eorum,quiſpiam dicere poſſet,q; locus ſecũdum ſe terminat ea quæ mouent:ſed ſi conſiſtentia corporum,& motus ſecũdum ſubſtãtiam terminos loci determinat,non erit ſecũdum ſe locus,neq; habebit tales partes. unde nõ exigua fuit differentia opinionum,de loco. Nam alii aiunt ipſum determinari,definiriq;,ſecũdum relationem,& ad aliq̃d. Nam ut eſt contẽtiuum corporis,ſic intelligitur ut locus,& cõtinens ad contentũ dicitur,ut ad aliquid. Alii autem dicentes locum,& ſpatium,fatẽtur ipſum eſſe quãtum,& non ad aliquid. Itẽ nonnulli ſurſum & deorſum dimittunt,& contraria ipſa ponunt. Alii autem hæc contraria eſſe concedunt,neq; in uniuerſo ſubſiſtere dicũt. Nam eſſe de numero eorum,quæ ſunt ad aliq̃d fatentur,ut dextrum & ſiniſtrum. Pithagorei uerò aiunt,locum eſſe terminum omnium quæ ſunt, qui quo ad uerba idem aſſerere uidẽtur,quod Ariſto. dicit,ſed quo ad ueritatem lõgiſſimè diſcrepãt. Nam inquit Ariſto. locũ eſſe terminum continentis,quatenus cõtinet contentum,iccirco ultimum cœlum negauit in loco eſſe. At Pithagorici,locum aſſerunt eſſe terminum uniuſcuiuſq; rei,ac terminum uniuſcuiuſq; ſpeciei,in quo locatur,& à quo cõtinetur. Sic autem uniuerſalius,atq; exploratius aſſignato loco,& declarato,& ſurſum ſecũdum exceſſum ſubſtãtiæ puritate & uirtute, excellens cõſiderandum eſt,& deorſum id eſſe,q̃d omnibus talibus oppoſitis,infimius,deterrius q; eſt. Vnde cõſtat,q; hoc modo cõmuniter,& abſolutè hæc in omnibus conſiderari queunt,atq; ſm propriam uniuſcuiuſq; naturam ipſa cõphendi. Nã ob id,uirtus quæ cuncta in uniuerſo ſuſtinet,& cõplectitur,in cœlo collocatur:ſecũdum excellentiam termini,qui oĩum rerum eſt terminus.

Non videtur autem quantum ſuſcipere magis,& minus,velut bicubitũ. Non enim eſt alterum altero magis bicubitum,neq; in numero,velut tria,ipſis quinque:nihil magis tria dicuntur,vel quinque:neq; quinque tribus, neq; tempus alterum altero magis dicitur tempus, neq; totaliter in aliquo dictorum,magis & minus dicitur:quare quantum,non ſuſcipit magis & minus.

Etiam hoc quãtum,habet ſimile cum ſubſtantia.ſ.non ſuſcipere magis & minus. Etenim ipſum etiam (quẽadmodum ſubſtantia) non participat infinitate,ſecũdũ magis & minus: quocirca in ſpecie diffinita contẽtum eſt:& ꝑpter hoc oſtenditur non eſſe cõtrarietatem,inquãto. Nam principiũ tranſmutationis,in cõtrarium eſt,remiſſio,& diminutio ꝑexiſtentis formæ. Nã mixtione cõtrarii fit obſcuratio & cõfuſio: quo fit ut his quibus eſt cõtrarium,inſint magis & minus,& econtra. Verum Ariſto. demõſtrationem ex inductione fecit in quantis definitis,determinatiſuè, q; non ſuſcipiunt magis & minus:cum dicit bicubitum,& tria,atq; in ipſis quãtis indeterminatis: quando dicit,neq; tempus altero eſt magis tempus. Exiſtimo tamẽ cauſam,q; quantitas non ſuſcipit magis & minus,eſſe hanc,q; alia quãto determinãtur,& menſurantur. Si igitur quãtum ſit aliorum terminus,quomodo participabit in determinatione ſecũdum magis & minus? q̃d ſi dicimus magnitudinem maiorem magnitudine,& numerũ numero multipliciorem, & hoc modo in his,multum magis & minus cõſideramus. Nam caucaſus,maior ymera diceretur,magis quàm athus:atq; magis plura tribus dicũtur ſeptem,quàm quinque:tamẽ dicemus magis & minus quę ſunt ad aliquid, ipſis ineſſe. Eodem ſi magis caucaſus & minor athus,& adhuc minor ymerus eſt,certè aliquis cõ

cederet

cederet quantum ſuſcipere magis & minus/ſecũdum indeterminationem:quemadmodũ & cõtrarietatem.Nam magnus non ad aliquid,ſed ſecũdum ſe opponitur ei/quod ſecũdũ ſe dicit̃ paruũ. Et hoc modo Andronicus determinat.Verum Plotinus fatetur magnum prorſus non eſſe ad aliquid,ſed impropriè nos dicere ſæpe magnum/loco huius.ſ.maius.

Proprium autem maximé quanti:ęquale & inęquale dici.vnũquodq; enim dictorum quãtorum/ & æquale & inæquale dicitur:velut corpus/& æquale & inęquale dicitur:& numerus & tempus/ & æqualis/& inæqualis dicitur.ſimiliter aũt & in alijs dictorum vnũquodq;/æquale & inæquale dicitur.Reliquorum autem/quæcũq; non ſunt quãta,non valde vtiq; videbũtur ęquale & inæquale dici, velut diſpoſitio/non valde æqualis & inæqualis dicitur .ſed magis ſimilis & diſſimilis , & album non valde æquale & inæquale dicitur. ſed magis ſimile & diſſimile. quare quanti maximè vtiq; erit proprium/ æquale & inæquale dici,

Cum tradidiſſet cõmunia quæ quanto inſunt,impſentia tradit proprium/contra alia prædicamenta,q etiam ſoli quanto ineſt,& hoc eſt æquale & inæquale dici:rurſus oſtendit per inductionem in quantis continuis/& diſcretis,diſcurrendo per ſingula.Quod autem hoc ſit propriũ quanti/hunc in modum oſtendas,Quantum qua quantum eſt,menſurabile eſt,ſed mẽſurabile aliquando natum eſt menſurari eiſdem menſuris , & aliquando pluribus uel paucioribus:illud igitur q eiſdem mẽſuris menſuratur/æquale eſt,quod uerò pluribus/uel paucioribus inæquale erit.igitur quantum quatenus quãtum/æquale & inæquale dicitur.Quandoquidem quatenus quãtũ/menſurabile ſit,& quatenus menſurabile/hæc eidem inſint.Etenim & aliis menſuris hæc inſunt ꝓpter quantum.nõ enim lignum mẽſurat lignum/qua lignum,ſed qua magnitudo & quantitas eſt. igit̃ quale & inæquale/propriè & principaliter inquãto eſſe dicuntur,in aliis uerò non ꝓpriè;nam album non dicitur æquale albo propriè,ſed impropriè.Nam alba propriè dicũtur ſimilia;& omnia quæ determinata ſunt ſecũdum qualitatem:proinde & diſpoſitio diſpoſitioni ęqualis propriè nõ diceretur,ſed ſimilis,ſi igitur æquale & inæquale omnibus quantis inſunt/ut per inductionem demonſtrauit,nunc ut ſolis quantis ineſſe oſtendit.Non enim in qualitate ꝓpriè dicitur æquale/ſed ſimile:neq; in ſubſtãtia quatenus ſubſtantia,ſed quatenus participat magnitudine/& quanto:itaq; meritò dicitur æquale & inæq̃le/quanti ꝓprium.Architas quoq;/cum aſſereret æquale & inæq̃le eſſe quanti ꝓprium,fatetur quantum ſpectari conſiderariuè/in multitudine & magnitudine/atq; in ipſo momẽto/inclinatiõeuè:quãdoqdem nihil horum ſubſtãtiam/aut qualitatem aſſequat̃.Vñ ipſe etiam diuidit æquale & inęquale tripliciter,ſecũdum tres differentias quãti.Verum Alexan.ſequutus Ariſtotelem,inclinationem momentumuè non locat/ſtatuitq; in quãto,ſed in quali. Item aſſerit æquale & inęquale in grauibus non ꝓpriè dici,ſed abuſiue.Nam his potius competent ſile & diſſimile,ut aliis qualibus competunt.Item metiri/mẽſurariuè tradit cõmune eſſe/etiam his per accidens,ſicut aliis qualitatibus.Nam ut cõſueuimus dicere/hoc albo alterum album decies magis album eſſe,ubi non decima pars albi dimetitur,ſed decima pars ſuperficiei in qua albũ eſt;quo fit/ut album mẽſuratum ſit per accidens:ita etiam grauia menſurantur,quãdoqdem grauitas menſuretur ob id corpus in quo eſt.Nam graue fit ſecũdum qualitatem/ſed non ſecundum magnitudinem,quãdoqdem omne quod erat grauius/mox & maius leuiori ſit,quia plurium mẽſurarũ erat, qđ ſi non menſuratur graue,itaq; neq; illi competet æquale uel inæquale.Vnde hęc Alexãdri uerba/plurimum ſæpeq; ab eodem dicta occaſionẽ dederunt,ut recẽtiores interp̃tes/tria genera quãti ſequuti/Architam ponẽtes/aſſeruerint grauitatem metiri poſſe non ꝓpter corpus,alioquin eadẽ eſſet menſura grauitatis & corporis.At pleriſq; in locis/corporis & inclinationis momentiq; menſuræ aduerſantur inter ſe/& contrariæ ſunt,ceu in plumbo & lana. Equidem mẽſuratio corporis/inæqualis fortè fortuna eſt;& inclinatio eſt æqualis,uel econuerſo moles æqualiter ſe habebũt,& inclinationes inæquales.Et certè in cunctis ferè corporibus/inclinationes momentauè inęq̃lia ſunt moli/& magnitudinibus corporum.Etenim alia eſt ſpecies quanti/ipſa magnitudo,& alia ſpẽs eſt inclinatio.Nam talentum & mna/ſpecie differunt à pede & cubito,quare etſi ab alio quanto mẽſurantur pondera & grauia,nõ tamen ſunt qualia/neq; in aliquo quantorum cõtinent̃,ſed ſunt una ſpecies quanti/diſtincta ab aliis.Alexander autem/neſcio quo pacto/aſſumens petensq; id quod eſt in principio,concluſit inclinationem/non quatenus inclinationem/non eſſe quantum, ſed quale. Atqui pace Alexandri/ſi graue ac graui ſecũdum qualitatem differret/euariaretq;,profectò euariatio/atq; diſcrimen factum fuiſſet ipſorũ caracterum/per aliquas differentias,ſicut etiam idẽ uide,

re eſt in aliis/quæ qualitatibus diſcrepant/& uarianť. At inclinatio q̃tenus iclinatio eádé habet proprietatem/& eúdem caracterem,ſed ſolum trahendo tantúdem ponderis/aut tantúdem inclinationis momentauè/ſcd̃m proportionem inclinationis,ad medium cõparantur. Tres igitus ſunt quãti ſpés,& tripliciter in ipſis æquale & inęquale conſiderantur Præterea ambigunt quidá/contra ea q̃ dixit Ariſto.quoniam ſi ſimile & diſſimile non ſunt quanti proprium,ſed qualis, qũo igitur magnitudines dicuntur ſimiles;Nam à geometris habemus quadrata deſcripta/cum ſimilia,tum etiá diſſimilia.Forſitan igitur ut æquale ineſt qualitatibus/propter quantum ꝙ eſt ſimul cum ipſis,ita ſimile quátis cõpetet/propter quale quod eſt in ipſis quátis.Nam triangulus quantus eſt/ſecundũ menſurabilem intercapedinem/atq; aream eius: ſed qualis eſt ſcd̃m formam & proprietatem / per quam ſimilis eſſe dicitur:ſicut per quátitatem dicitur æqualis,quo circa ea quæ ſunt ſimilia, ſæpe etiam ſunt inæqualia,perinde atq; eiſdem p aliud inſit ſimilitudo,& per aliud æqualitas. Item alii dubitant quomodo Ariſto.remouédo contrarietaté à quanto/ſtatuerit(aſſignádo hanc proprietatem ipſius quanti) contrarietaté æqualis & inęqualis. Et ſoluunt/aſſerentes oppoſitionem q̃ eſt inter ęquale & inęquale/non eſſe ut cõtrariorum,ſed eſſe ueluti in ea quæ ſunt ad aliquid/circa quátum conſiderata:ſicut etiam ſimile & diſſimile/quo ad aliquid/ſunt circa quale:ſed prorſus ęquale & inæquale/qualitercúq; ſe habeat non idem eſt quanto:ut quantũ ob id contrarietatem in ſeipſo habeat,ſed aduenit quanto.Item ſi aliquis ęquale & inęquale in ſubſtantiis ſtatuerit,dicendo turrim æqualem turri,aut in diſpoſitionibus,uel in actionibus.Dicendum eſt/ꝙ æquale & inæquale nõ cõpetát ſubſtátię/qua ſubſtátia eſt,neq; q̃libus/q̃tenus qualia ſunt,ſed q̃tenus participát quáto. Qualis autem ſit menſura in uirtutibus/& actionibus,an numerus,uel quantitas inclinationis momentiuè inquiſitione/diſcutiendum eſt.Tertio quoq; dubitant/ quomõ quale & inæq̃le dicantur propriũ quanti,ſiquidé non inſit omni quanto.Nam neq; unitas/neq; punctũ/æqualia uel inęqualia dicuntur.Cum æqualia ea ſint/quæ eadé menſura æqualiter menſurátur, & inæqualia quæ inæqualiter menſurantur:ſed utrũlibet horum/neq; æqualiter neq; inęqualiter eádem menſura méſurantur:alioquin punctũ nec unitas/eſſent indiuiſibilia.igitur perſpicuũ eſt,neutrum eorũ ęquale & inęquale eé.Sed hác dubitationem alii quidem ſoluũt/ſupponentes punctum & unitaté eſſe quanta,oſtendentes eadem eſſe æqualia/& inæqualia.Et erit(ut exiſtimo)talis demonſtratio eorũ: unitas/q̃ ſeipſam & alias unitates æqualiter méſuret.Ná ſemel una eſt/q̃re ęquales erunt unitates. Similiter quoq;/de puncto dicendũ eſt.Ná ſi omne punctũ cuilibet puncto adaptetur/ſemel ſeipſum menſurat & alia.Verum quidem alii ſoluunt dubitationem/non admittentes unitaté/& punctum,quanta eſſe.Nam ſi non ſunt quanta continua/neq; diſcreta,& in his duabus ſpeciebus quáti/omnia qnanta continentur:igitur pũctum & unitas non erunt quanta,neq; menſurabilia.quare neq; congruet ipſis æquale uel inęquale dici.Etenim unitas quidé eſt principiũ numeri/& non numerus:ſimiliter punctũ eſt principium magnitudinis/ & non punctũ:quare ambo ſunt principia quantorum/& non quáta:igitur æq̃lis & inæqualis principia ſunt:igitur neq; quáta/neq; ęqualia/uel inæqualia erunt:tamen neq; penitus ab his exciderunt/q̃m principia ipſorum ſunt.Cæterũ cum Porphyrius hic ſecutus Andronicum/dearticulare/determinareq; periclitatur/contédatuè intellectionem/conceptũq; unius unitatis/& puncti/quæ non dicuntur ſm ideas,ſed manifeſta ſunt ſenſu uel intellectui:de quibus etiam intentio pręſens tractat.Age/& nos dicta eorũ proſequamur; Nam quando ait unam dicimus uel longitudinem/uel latitudiné/uel profunditatem/tũ profectò conſiderandũ eſt/quomodo unum dicimus.Niſi conſtet/ꝙ quádocũq; aliquis conſiderauerit corpus/continuũ quidé/ac totũ ſibi ipſi circa omnes partes circũſcriptum,tamen ſeorſum & ſigillatim atq; ab oĩbus aliis ſeiunctum, tũ tale continuũ unum eſſe nominamus, & continuationem partiũ eiuſdem adinuicem/unionem unitatéuè appellamus: & ſic unũ numero intelligimus.Specie uerò unum & eiuſdem ſpeciei tunc cognoſcimus/quando accidentia aptorum indiuiduorũ/ſcd̃m differentias eiſdem inſertas ſeparamus.Sed quando non ſolũ unũ,ſed etiam ſeorſum ab omni alio eiuſdem generis,uel eiuſdem ſpeciei,uel prorſus cognati/affiniſq; extiterit. tũ ſolum nominamus compoſitum,quod iam eſt ſolum:inſinuantes/ quod ob unum & unitaté/quatenus à cęteris aliis ſecernitur & unum euadit,dicitur poſtea unũ.Nam unitas concurrens/atq; cõueniens cum uno/appellatur ſolum.Neq; intereſt ſi ſolitudinem uel unitatem dicamus,quádoquidé ambo hæc de una re ſubiecta dicantur.Attamen non amplius in duobus/tribus/& cæteris deinceps/aliquod proportionale unitati/ſolitudiniq; dicitur,quia unuſquiſq; numerus/conſiſtit in multitudine.Eſt igitur habitudo unius/ſm oppoſitionem ad alia omnia,quádo ab illis omnibus ſigillatim in unitatem quippiam redigeretur/& ſepararetur. Verum cum nõnulli aſſerant punctum eſſe unitaté poſitione,&

unitatem punctũ ſine poſitione,ſic intelligendum eſt, non q̃ unitas fiat punctus ſm̃ adiectionem temporis: quãdoquidem neq; manens unitas poſitionem aſſumat/ neq; punctum manẽs punctũ poſitionem abiicit: igitur uidetur ſolam proportionẽ idẽtitatis indicare/manifeſtareq́;,& ſubſiſtentiam puncti alteram eſſe ab unitate inſinuare, quãdoquidem non minus punctũ ſit principium,& terminus magnitudinis,ſicut unitas numerorũ.Sed ſi quis manifeſtam intelligentiã/clarumq́; conceptum puncti ſumere auet,id aſſequetur ex reſolutione magnitudinũ.Equidem principiũ reſolutionis/fit ex naturali conceptu/intelligentiaq́;/quę de omnibus magnitudinibus habetur.Nam corpus lõgitudinem/latitudinẽ/ profunditatem habet, quarum dimenſionum unaquæq; ſm̃ aliud eſt pars,& ſecundum aliud eſt terminus.Et pars corporis(cum triplici ſit dimẽſione extẽſa) eaſdẽ habet dimenſiones cum toto.Pars autem ſuperficiei ſimiliter,quæ habet extenſionẽ iuxta duplicẽ dimenſionem,& lineæ pars/unam tantum poſſidet,ſicut etiam totum eius. At terminus/ſemper à terminato deficit/& eo minus eſt una dimenſione. Nam ſi linea ſubſiſtit ſcd̃m unam dimẽſionem, terminus profectò eius hanc diſtenſionem non habebit: quare punctũ erit ſine dimenſione & impartibile . Vnde negationes in quantis/ atq; defectus,ſimiles ſunt cum negationibus in ſubſtantia. Verum in ipſis multitudinibus/diſcrepant.Nam ut de uno non congruit proferre/declinareq́; pluraliter,ita neq; de pluribus ſingulariter.Verũtamen bicubita/magna & multa dicuntur,ſicut bicubitum dicitur multum/& magnum.Item dicitur aliquid priuatiuè in quãto.Nam infinitum dicit̃ ſecundum priuationem illius/quod habet terminum:ſimiliter quoq; impartibile dicitur,quãdoquidem cũ quãtum ſit genus,hæc non habeant ea q̃ generi inſunt,ceu unitas in numero ſe habet, & punctũ in linea.Proinde ſunt nõnulla in quantitate/quæ denominata à quãtis/ſicut in qualitate, nõnulla à qualibus,ut iuſtè à iuſtitia:& hæc ſunt,ceu quotiens à quanto,& trifariam totidem,bis, ter,ſæpe,raro,quorũ unũquodq; dici poteſt unũ & totum,ſed punctũ & unitas/non dicũtur tota. Nam totum dicitur/quod omnibus ſuis conſtat/ abſoluiturq́; partibus. At punctũ & unitas ſunt indiuiſibilia.Cæterum Iamblicus/formulis quibuſdã/ tradit modum,quo propria quãti,& aliorũ prædicamentorum ſigillatim inuenire poſſimus . Vnde inquit accipienda ſunt ea accidentia/quę unicuiq; prędicamento ſuapte natura inſunt, atq; conſiderare ea quæ cõmuniter in omnibus ſpeciebus uniuſcuiuſq; ſunt;ceu quod omni quãto ineſt exceſſus & defectus, q̃ ſuapte natura omnibus ſpeciebus quanti cõmuniter inſunt;quo itaq; itinere maximè inquirendũ eſt propriũ quãti: Nam cum exceſſus/& defectus/ut unum ſimul utrũq; inæquale eſſe ponimus,meritò huic ex oppoſito ponimus ęquale,quocirca proprium quanti erit ęquale uel inæquale.Similiter in ſubſtãtia cõſiderandũ eſt illud/qđ naturaliter inſertum , & cõmuniter eſt oĩbus ſubſtãtiis ortui interituiq́; obnoxiis,& hoc eſt qđ ſubiectũ ſubſtantiaue uirtute apte p̃parata/ſuſceptrix ſit cõtrariorum.Similiter in qualitate/ſimile & diſſimile ſunt.Eodẽ quoq; modo in cæteris p̃dicamẽtis inueniri poſſunt propria uniuſcuiuſq;.Sed ad ſequens p̃dicamentum unà cum Ariſto. cõmigremus.

Prædicamentum tertium quod ad aliquid appellatur.

AD aliquid autem talia dicuntur, quæcũq; ipſa quod ſunt/aliorum eſſe dicuntur,vel quomodocũq; aliter ad alterũ.puta maius hoc quod eſt / alterius dicitur.aliquo enim maius dicitur.& duplum hoc quod eſt/alterius dicitur.alicuius enim dicitur duplum. Similiter & alia quæcũq; talia.Sunt autem & talia eorũ q̃ ad aliquid/puta habitus, diſpoſitio, ſenſus, ſcientia,poſitio.Omnia enim dicta hæc,quæ ſunt/aliorũ eſſe dicuntur,vel quomodocũq; aliter ad alterũ,& non aliud aliquid.habitus enim alicuius habitus dicitur,& ſciẽtia alicuius ſciẽtia,& poſitio alicuius poſitio,& aliud autem ſimiliter.Ad aliquid igitur ſunt/quęcũq; ipſa quod ſunt aliorũ dicũtur eſſe,vel qualitercũq; aliter ad alterum,velut mons magnus/ dicitur ad alterum. ad aliquid enim magnus dicitur mons,& ſimile alicui ſimile dicitur:& alia autem talia ſimiliter ad aliquid dicũtur.Sunt autem & reclinatio,& ſtatio,& ſeſſio,poſitiones q̃dam. poſitio autem eorũ q̃ ad aliquid.reclinari autem vel ſtare,vel ſedere,ipſa quidẽ non ſunt poſitiones. denominatiuè autẽ à dictis poſitionibus dicuntur.

Cum nõnulli euadant eas dubitationes,quæ de aſſignato ordine prædicamentorum afferri ſolent,fatentur eorum doctrinam tradi exhiberiq́; ſine ordine,atq; aſſerunt prædicamenta caſu,forte fortunaq́; aſſequi dinumerationem:qui ignari profectò ſunt/quomodo in deteriores anguſtio/

reſq; dubitationes/hæc aſſerentes incidant. Nam qui ita ſentiunt/atq; autumãt, tollunt ſanè de me
dio rerum ordinem, quem inter ſe obtinent, & uerborum ſuorum concordiam demũt: operep̃ciũ
igitur eſt/doctrinã prædicamẽtorum ordinatã eſſe exiſtimare. Et cũ duplex ſit ordo, alter ſecundũ
naturam & eſſentiam uniuſcuiuſq; prædicamenti, alter uerò ſecundũ doctrinam/& eruditionem/
qua facilè doceri poſſumus, imp̃ſentia opus erat perſequi modum tradendi/quo facile inſtrui do/
cerìq; poſſemus, & minimè uti ordine ſecũdum naturam. Rurſus quo ad ordinem ſecũdum natu
ram/qui præſtantior/propiorq; eſt ordine quo ad doctrinam meritò ſubſtantiã prius ordinamus,
quãdoqdem ipſa ſit omnium generum prima, & cõſideretur ſecũdum ſe, atq; ſit cauſa, cur ãlia ſint
ac exiſtant. Vnde cum aliorum prædicamẽtorum ordo fuerit aſſignandus iuxta naturam exiſten/
di/atq; ſecũdum quandam affinitatem/& cognationem eorum ad ſubſtantiam, ut ea quæ ſunt co/
gnatiora ſubſtantiæ/prius locentur & præcedant: & quæ eminus/magiſq; ſunt aliena, poſteriora
numerentur: ſi ergo prius ordinantur ea quæ ſunt per ſe, quàm ea quæ ad aliquid eſſe dicũtur, ac
ea quæ inſunt/inſertaq; ſunt ſubiectis/ordine præcedũt ea accidẽtia quæ adueniũt, profectò quale
præcedet ea quæ ad aliquid ſunt. Item quale cognatius eſt ſubſtãtię, quàm id qđ eſt ad aliquid, ut
etiam Lucius obicit. Nam tradit conueniẽtius Socratem inſinuandum eſſe ex ſymi, prominẽtiũq;
oculorum/atq; uentricoſi proprietate, quæ certè qualia ſunt, quàm ex dextro, ex amico/& ex his q̃
ad aliquid ſunt. Item aliter dicũt, quoniam cum quæ hic dicũtur in duo diuidãtur. ſ. in ea quę ſunt
per ſe, atq; in ea quæ ſunt ad aliud, & iam incœperit dicere de his quæ ſunt per ſe, ubi de ſubſtãtia
& quantitate hactenus egit, operep̃cium quoq; erat/quale adiicere ſtatim, & ſic deinceps trãſire ad
ea quæ ſunt ad aliquid. Item ſi ſecũdum Ariſto. ea quæ ſunt ad aliquid/aſſimilãtur his quæ adna/
ſcũtur, atq; his quæ per ſe intelligũtur, perinde ac poſterius adueniãt: quomodo igitur ad aliquid
non locabitur poſt ipſum quale? Vnde Architas quoq; tradit hunc in modum prædicamẽtorum
ordinem/dicẽdo. Primam quidem ſubſtãtiã oportet eſſe, atq; ea quæ ſimul ſunt cum ea, & ita quo
modo hæc ſe habeãt aliqualiter ad aliqd aliud, poſtea uerò hanc habitudinem eorum quæ extrin/
ſecus adueniunt, dicere. Subſtãtiam itaq; primam cum ponat, in qua omnia ſunt, ac ſine qua nihil
eſſe poteſt, & poſtea illa quæ ſimul ſunt cum ea. ſ. quale & quãtum, innuit his ita diſpoſitis ordina
tiſuè/ac effectis pluribus, neceſſe eſſe, ut adueniat eis habitudo, qua ipſa plura, uel cognatè, uel extra
neo modo ſe habẽt cum ſubſtãtia, & ita perficitur habitudo eorum/quæ ſunt ad aliquid. Poſt uerò
hanc habitudinem/ſunt cætera alia prædicamẽta, quæ non ſecũdum ingenitam inditãuè, ſed ſecun
dum aduẽtitiam/uarieq; cõſiſtentem habitudinem/conſiderantur. Huius quoq; ordinis teſtis eſt
Ariſto. Nam à principio cum enumeraſſet prædicamẽta, quale prius locauit/& ſtatuit, quàm ip̃m
ad aliquid. Quod ſi quiſpiam ſecus ſenſerit/aſſignãdo cauſam talis ordinis/dicẽs, idcirco poſt quã/
tum mox adieciſſe ad aliquid, ne aliqd interponeretur, quod qualitatem ab ipſis pr̨dicamẽtis agẽ/
di & patiendi ſeparet, quæ ſunt indita/unàq; ingenita/cum qualitate. Etenim qualitatis ope/agens
agit, & patiẽs patitur. Is etiam intelligat/q; neq; uirtus, neq; actio, neq; efficientia, neq; motus/effice/
rẽt aliquid in altero, nec ab aliquo quidpiam paterẽtur, niſi præiret q̃dam habitudo aliquo modo
habẽtis ſe ad aliquid, quæ cõnectat agens cum patiẽte, ut alterum agere queat, & alterum pati: igit̃
oportebat aliter habitudinem ipſius ad aliquid ordinari, tãquã cõmunem & cum omnibus inge/
nitam, atq; cum ipſo eſſe conſideratam. Nam etiam ipſum eſſe aliquo modo ſe habet ad aliqd, cum
dicatur prius eſſe cæteris aduentitiis habitudinibus. ¶ Sed p̃ter ea quę uidentur, talis etiã eſt Ariſt.
defenſio, quippè qui non intelligit habitudinem actionis cum aliqd mouet, & alterum mouet̃, ad
uirtutem per quã neceſſario eorum quæ ꝓximè agunt & patiũtur, prius ordinantur ea quæ ſunt
ad aliqd: quare non oportebat trãſponere prædicamẽtum qualitatis poſterius, neq; e loco ſuo di/
mouere. Sed neq; Andronicus acceptãdus eſt, qui poſuit ipſum p̃dicamẽtum ad aliqd/poſt omnia
prædicamẽta, quia ipſum eſt q̃dam habitudo, & quia aſſimilatur his quæ adnaſcũtur. Nam habi/
tudo ingenita/cõnaturaliſq; eorum quæ ſunt ad aliqd/præcedit aduentitias habitudines, ut etiam
Architæ uidet̃. Hæc igitur narrata ſint/iuxta diuerſa dogmata, inſtituta, ſententiaſuè de ordine p̃/
dicamentorum. ¶ Atqui denuo quærendum eſt, quonã pacto Architas cum prius ordinauerit q̃/
litatem, quàm quantitatem. Ariſto. uerò non modo quantitatem ante qualitatem/ſed etiam præ/
dicamentum ad aliquid locauit/& ſtatuit. Niſi Architas (ut prius diximus) ueluti amicus intelle/
ctualium ſpecierum, mox poſt ſubſtãtiam ordinauerit qualitatẽ, qua ꝓprietas ſpẽrũ determinat̃, q̃
etiã illico ſubiũxit quãtũ perinde atq; igenitũ/inditũq; ſubſtãtię, & principiũ corũ q̃ p ſe ſubſiſtũt.
Vñ quãtũ locauit poſt ſubſtãtiã/& q̃litatẽ, & poſt quãtitatẽ ſtatuit cõem & ingenitã habitudinẽ ad
aliqd, quã etiam ante cæteras aduentitias habitudines poſuit. Ariſt. uerò cũ in p̃ſenti doctrina plu/
ris

ris faciat generalem corporeáq; ſubſtantiam,prius ordinauit quátitatem/quá qualitatem,quando/
quidem illa ſit magis corporea:deinde ſubiunxit poſt quátitatem ad aliquid,& cętera alia ſecundú
omnes modos ordinis.Subiunxit itaq; poſt quátitatem ad aliqd/iuxta unam eandemq; rationem
naturę,quia quáti aliud eſt ſm ſe,aliud uerò ad aliquid.Ea porrò de cauſa/ſermo de his quæ ſunt
ad aliquid/continuus eſt ſermoni de quantitate,quia exceſſus/defectusq,/quáio inſunt.Vnde cum
exceſſus/defectusq,/proportiones ſpectantur conſiderátur/uè,et ſubſiſtéubus iá magnitudine/mul
titudineq,,quibus aduenit maius/& breuius,plus/atq; minus,in quibus ſubſiſtút habitudines nō/
nullæ ad aliquid,meritò poſt quátum/ordinátur ea quæ ad aliquid ſunt.Item quum aduenit mul
titudo ſubſtantiæ/ob ipſum quátum,& mox habitudo ſimul apparet,qua cōmunitas & differétia
eorum quæ mutuá inter ſe cōparationem habent/conſideratur:itaq; prædicamentum ad aliquid
ſecundum naturalem ordinem/ſequitur quátitatis prædicamétum.Item ſm doctrinam/talis ordo
congruus eſt.Nam cum in ſermone de quanto/oſtenderit magnum/& paruú,multum/& paucum
(quæ uidebátur quanta eſſe)potius ad aliquid eſſe,idcirco opus erat ſtatim afferre ea quæ ſunt ad
aliquid:quo circa etiam in contextu hoc/proponit exépla ipſius ad aliquid:quę prius erant dubia/
perſuadendo illa per hæc,pariterq; oſtendédo hęc cōtinua eſſe illis.Nam inquit,maius/hoc q; eſt/
alterius,dicitur.aliquo enim maius dicitur. Equidem ſubdit montem magnum/ingentéq, dici/ad
alterum montem.Quare ſi quę proximè pauloq; ante in dubiú reuocabantur/ipſe iam deſcriben/
do hęc eſſe ad aliquid,nunc oſtendit locari in pdicamento ad aliquid,conſentaneú utiq; erit/ut talis
ordo ſtatuatur/eorum quo illa per hæc uiciſſim perſuadeantur. Equidem opereptium eſt etiá in
tradendis docendisq; rebus/perſpicere prius atq; animaduertere, quomodo rectè facilèq; diſcere
poſſimus,præſertim quú id ordini naturali congruit.Iccirco quiſpiam iure/ meritòq; dicet,quod
ea quæ ſunt ad aliquid/ſuapte natura poſteriora ſunt,tamé ſermo de ipſis priore doctrina indiget,
atq; pcedere debet, ut mox habitudines à ſubiectis deſcribere ualeamus, & minimè ipſas ſub eodé
prædicamento cum ſubiectis collocemus,ceu cōſtat in magno/& paruo.Nam cum hæc ad aliquid
eſſent,tamé quanta eſſe uidebantur,quia ea in quibus eſt habitudo,quáta erant.Porphyrius uerò
cupiens fauerę ordini,qué ſecutus eſt Ariſto.inquit ipſum quale oriri/trahereq, generationem/ex
coitu/ſynodoq; quáti/cum ipſo ad aliquid,ut etiam qbuſdá aliis,& Empedocli placitum erat: qui
qualitates produci ex conſonanti/armonicaq, cōplexione elementorum/aſſeruit.Item Plato per p
portiones hemiolias.ſ.ſexquialteras,duplas,ſexquitertias,ſexquioctauas,& id genus,q̃ in quátitate
conſiderantur/ut ad aliquid ſunt,talem ſpeciem animæ & corporis determinatam/ſm talem quali/
tatem conſtituit.Et certè dicédi copia/ac mirum tractandi artificium/laudandú eſt.Dicendum ta/
mé eſt/quod in effectibus cōpoſitisq,/nō eſt abſimile alienumq, à uerò prorſus illa etiam hoc mo
do produci,quáq̃ in rationibus quę ſunt cauſæ ipſorum ſm unionem/atq; ſecundum unum prin
cipium/hæc omnia contineátur congruo/& conuenienti ordine. Non enim opus eſt in rationibus
quæ ſunt cauſæ/prius ordinare multitudinem/quá unitatem,atq; habitudinem prius quá id quod
eſt expers habitudinis:& cōmenſurationé in compoſitione/prius quá illud quod eſt unius ſpeciei/
& incōpoſitum.Item,(ut fertur,)neq; ea quæ fabuloſè & ſm nullam demōſtrationem dicta ſunt/
ſic ad res transferri debent.Sed de ordine eorum quæ ad aliquid ſunt,talia dicta ſint.Cęterum ad
uerba contextus.Dicimus itaq; non poſſe afferri diffinitioné corú quæ ſunt ad aliquid. Nam pri/
morum/ſupmorumq, generum diffinitionem/ afferri impoſſibile/ atq; alienum ab arte eſt,ob eas
cauſas quas prius diximus/tamen per aliquá deſcriptionem quæ congruat ipſis/q̃ ad aliquid ſunt/
noſter intellectus moueri/atq; ea pcipere poteſt:quod quidé facit imitatus Platonem,quando pri/
mam aſſignationem eorum quæ ad aliquid ſunt,ipſe tradit,ut Boethus inquit Nam fertur etiam
Platonem hunc in modum aſſignaſſe/ac diſſeruiſſe de his q̃ ad aliquid ſunt.ſ.ea eſſe ad aliqd/dixit,
quæcúq; quidem quú ſunt/alterius eſſe dicuntur. Sed(ut uidetur Boethus)obliuioni mandauit
ea/quæ à Platone diſputata ſunt.Non enim dicerem quod ignorabat/cum uir eruditus eét.Nam
non per id quo inuicem dicuntur,ſed per id quo ſunt,deſcribit & deſignat ea quæ ſunt ad aliqd,
ceu etiam Ariſto.uidetur.Equidem hoc indicat in libro de ciuili dicens.Atqui ego eram quęcúq;
ſunt talia,qualia ſunt ea quæ alicuius qualis ſunt.Item in Sophiſta/cum uoluiſſet inſinuare alterú
eorum quæ ſunt ad aliquid eſſe,ſic inquit.Quoniam alterú erat,neceſſariò accidit/ut idipſum alte
rius ſit/quod quidem eſt.Verum cú Ariſto.pluraliter dicat. Ad aliquid talia dicuntur,ceu Achai/
cus & Sation putauerunt, inquiút non eſſe dicendú ſingulariter/ & pluraliter/in his quæ ſunt ad
aliquid,ut id quod eſt ad aliquid,uel ea q̃ ſunt ad aliquid, ſicut ſingulariter & pluraliter dicimus
in ſubſtantiam/& cæteris pdicamentis,ut ſubſtantiam dicimus/& ſubſtantias,quátum/& quanta.

Nam neq; ut ſubſtantia una/eſt animal,ita etiam q̄ ſunt ad aliquid/in uno ſunt,ſed in pluribus,ceu
pater,filius,dimidium,duplum.Nam ea quæ ſunt inuicem/mutuaq́; , non ſunt unum.Item neq;
aliquis diceret/id quod adinuicem eſt,ſed tantū ea quæ ſunt adinuicem.Cum ergo hi talia notent/
animaduertantq́,,ueteres prædicamentorum interp̄tes,ceu Boethum/ Ariſtonem/Andronicum/
Eudorum/& Athenodorum accuſant:quādoquidem hæc ignorarint,nec notauerint:ſed ſermo/
nibus cōfuſè uſi ſint,atq; protulerint ſingulariter/interdum hoc modo/qđ ad aliqd eſt , & tamen
Ariſto.ea ſemper pluraliter profert,ceu perſpicuū fit/quādo ait.Sunt autē & talia eorū quæ ad ali/
quid ſunt.Rurſus als.Diſpoſitio eorum/quæ ſunt ad aliqd.Item als.Cōtrarietas autē exiſtit/in his
quæ ſunt ad aliqd,& contrarium ad utrūq; eorum quæ ſunt ad aliquid Item deinceps ſubdit. Nō
omnibus autem his quæ ſunt ad aliqd,contrarium eſt.Vnde in uniuerſo ſermone ſequenti/mētio/
nem quoties facit de ipſis,certè pluraliter & nuſquā ſingulariter profert.Nam & ſi dicat.Nō tamē
hoc eſt ipſis quod eſt ad aliqd eſſe,attamē non ſingulariter affert/dicitq; id quod eſt ad aliqd,ſed ip
ſum eſſe,tum dicit ſingulariter,ad qđ referendum eſt illud relatiuum qđ,perinde ac diceret. Non
tamē hoc eſſe/eſt his quæ ad aliqd ſunt.Inde motus Porphyrius/hos ſermones ferè ſibi acceptos re
ſcribit.Verū Iāblicus inqt.quæ dicta ſunt/aduerſari pugnareq́, contra rectū ſermonem,atq; oppu/
gnare ueterum cōſuetudinem,qppè qui ipſis quę ſunt ad aliqd ſingulare,& pluraliter utunť,ceu
cōpertum eſt uerbis Architæ/& Ariſto.atq; ex his uerbis/quæ & Boethus,& alii ueteres imitati ꝓ
ferunt,qui certè utraq; nomina pariter/& æque in uſum receperūt.Item rō cenſet/utroq; modo di
cēdum eſſe,quādoqdem omne p̄dicamentum unū ſit,& multa.Eqdem unū eſt ſcđm genus, mul/
ta uerò ſcđm multitudinem eorū,quæ cōtinētur in ipſo:itaq; ea quæ ad aliqd ſunt/multa erūt ſe/
cūdum multitudinē eorum/quæ habēt habitudinē/& dicūtur inuicē,ſed ſecūdum unā habitudi/
nem,quæ ſimilr̄ in pluribus eſt,unū eſſe intelligūtur.Nam ob hoc unū diciť eſſe p̄dicamētum ad
aliqd.Item adiecit Iāblicus/ꝙ omnis habitudo quæ in pluribus ſpectať/& conſiderať,ab una pro/
prietate habitudinali contineť.Verum ut ſatiſfaciamus locis cōpluribus/in cōtrarium adductis/di
cimus ꝙ ſicut ea quæ ſunt adinuicē/nequeūt ſingulariter ꝓferri,ita quæ ſunt ad aliqd,nihil mirū
eſt.Nam tum ea accipimus/quæ participāt habitudine,ſed nō ipſam habitudinē.Itē neq; opus eſt
illi qui uult diuidere p̄dicamenta/ſecūdum naturam rerum,ut cōſuetudinis enormitati adhibeat
mētem.Nam pleraq; ſunt ſuapte natura ſingularia,quæ pluraliter ꝓferuntur,ut Athenæ & The/
bæ:ſimilr̄ pleraq; ſunt pluralia per naturā,quæ ſingulariter dicunť/ut exercitus,tribus.Itē quāuis
compluribus in locis/ea quæ ad aliqd ſunt pluraliter nominauerit,tamē à principio quū prædica/
mēta enumerauit,ſingulariter tum illa ꝓferrè potius uideť,ceu etiā ſingulariter ꝓtulit ea quę enu
merauit ante ip̄m ad aliqd,quando dicit.Vel ſubiectū ſignificat,uel quantum,uel q̄le,uel ad aliqd.
Et rurſus ſubdit.Ad aliqd autem ut duplum,dimidium.Quod ſi quæ ſunt ad aliqd/hoc in loco
Ariſto.pluraliter ꝓtulit,id certè fecit,qa apertior fit doctrina/per ea quæ participāt habitudine.Nā
ob ea quæ habitudinem habēt,ipſa habitudo facilius eluceſcit.Hæc itaq; ſunt ex Minerua Iāblici.
Sed forſitā ꝓprietatē eorum quæ ſunt ad aliqd,quāq̄ poſſimus ſingulariter ꝓferre/ac cōtemplari
hoc modo,ceu unam ꝓprietatē triū/atq; cęterorū numerorū,atq; fieri queat,ut in hoc p̄dicamēto,
(quēadmodū in cæteris aliis) ualeamus nomē eius proferre ſingulariter/& pluraliter,tamē nō ſi/
militer:quādoqdem ibi idem genus erat unū,& ea plura erāt ſpecies/quæ cōtinebantur ſub gene/
re.At hic nō ſunt plures ſpēs eorum/quæ dicūtur ad aliquid,ſed ea ſunt plura in hoc p̄dicamēto/
quæ conſtituūt habitudinem,in qbus etiā habitudo conſiderať.Nam ꝓprium ſolius habitudinis/
eſt in pluribus dūtaxat ſubſiſtere,qđ qdem nulli aliorum p̄dicamētorū cōpetit.Tantum igitur ex
dictis(ſi uideť)colligendū eſt,qđ hoc prædicamentū ad alia habet hāc differētiam, qa ea quæ plu/
raliter/& ſingulariter in illis ꝓferūtur/non ſimiliter ſe habent cū iſtis/quæ hic utroq; ꝓferunť mo/
do:quādoqdem hæc ſubſiſtant ſolū in multitudine eorū/quæ dicūtur adinuicem.Cæterum diui/
ſionem eorū quæ ſunt ad aliqd,quæ cōſimilis eſt illi quæ alibi facta eſt,imp̄ſentia facit in maius &
breuius,plus atq; minus,atq; in duplū & dimidium,& quæcūq; huiuſmodi.Nam inqt hæc oīa ad
aliqd ſunt,& habitus ac diſpoſitio.Nam omnia dicta hoc qđ eſt ad alterū/dicuntur.Sed Diuus Iā/
blicus/ſic ait.Diuiſio eius qđ eſt ad aliqd/ſecatur in ea quæ ſecūdum exceſſum/& defectū dicūtur,
quorum duplū,multiplex,& prorſus uniuerſalr̄/quæ ipſum multum ſunt.Item diuiſio eiuſdē fit/
in ea quæ dicunť ſecūdum inęqualitatem,quorū eſt æquale,ſimile,idem.Itē fit in ea quæ cōſiſtūt/
& uerſanť in actione & paſſione:ut calefactiuū/& calefactibile,quorū aliud eſt ſecūdum potētiam,
alterū autem ſecūdum actum.Item fit in ea quæ ſecūdum priuationē potentiæ ſunt,ceu id qđ ui/
deri neqt,refertur ad id qđ non poteſt uidere.Itē in his quæ ſunt ut iudicās/& iudicatum,ceu me/

trum,

trũ,ſenſus,ſcientia.Nam omnia hæc/ſunt uelut ea quæ iudicant/ad iudicata relata.Item in his quæ
referũtur/ad genus ſuũ,ceu grãmatices ad aliquid eſt ſm relationem ad genus ſuũ,ideſt ad ſciẽtiã:
ſimiliter uirtus & malitia/ſecũdum eam relationem ad aliqd ſunt,quæ inter habitũ & priuationẽ
dici ſolet.Sub hac deinde diuiſione incidũt(inquit)ea quæ nunc dicta ſunt,atq; alia perſpicua. At
poſitionis & diſpoſitionis relatio/redigenda eſt ſub relatione/quę eſt inter agere & pati,& habitus/
relatio/ad eã quæ eſt inter iudicans/& iudicatũ.Sed cũ hæc Iamblicus dicat, inqſitione dignũ eſt,q̃
neceſſitas eſt diuiſionis,uel ab ipſo,uel ab Ariſto.traditæ,ſi hæc omnia rediguñt ad p̃dicta . Nam
hęc uidetur eſſe quædam enumeratio,& non diuiſio.Niſi igitur Ariſto . fecerit diuiſionem eo/
rum/ quæ ad aliquid ſunt/iuxta prædicamenta , & primò ſecundum quantum,& cuius habitu/
dinem primò dicit ſecũdũ indeterminationẽ.Nã indeterminatũ eſt maius,deinde ſubdit relationẽ/
ſm ea q̃ ſunt determinata,ceu eſt duplũ.Deinde ſubiũgit/ quale.Nã relatio q̃lis/eſt inter habitũ &
diſpoſitionẽ.Equidem habitus erit ipſius habere/ſicut diſpoſitio ipſius pati.Senſus uerò & ſciẽtia
ſi conſiderentur ſm actionem,erũt relatiua meritò actionis,& diſpoſitio meritò ipſius poſitionis:
cętera uerò quæ ad aliquid ſunt,ſm priuationem,in quocũq; prædicamento erunt.Sed forſitã uo/
cabitur in dubiũ, quo nam pacto hic prætermiſſa ſint,ea q̃ ſunt in ſubſtantia ad aliquid:ceu pater,
& filius.Item quo nam pacto omiſſa ſint ea quæ in p̃dicamento ubi collocantur,ceu ſurſum & de
orſum.Equidem paulo ante diximus/hæc eſſe ad aliquid.Quod ſi ea quę in p̃dicamento quando
prætermiſſa ſunt,ſiue ſignificent aliquod indeterminatum,ut olim diuq́., ſiue determinatum,ut
heri,non imeritò id fit, quãdoquidem dicantur ſecundum ſe/& non ad aliquid. Forſitã uerò neq;
ſubſtantia iuxta ſuam rationem/quatenus ſubſiſtit per ſe/conſiderando eam,eſt ad aliquid.Porrò
magnus mons ſi eſt ad aliquid,meritò quãti erit ad aliquid/& non ſubſtãtiæ:ſimiliter pater erit ad
aliquid quatenus generauit,ac fecit:ſicut etiam filius dicitur ad aliquid/ q̃tenus ſub hoc genito cõ
præhenditur/quòd eſt ad aliquid , aut ſub hoc pati . Sed non deerit adhuc locus inquirendi hæc.
¶ Interea ueniamus ad explanationem deſcriptionis:itaq; hoc in loco ea particula.ſ. quęcũq; ipſa q
ſunt aliorum eſſe dicũtur,indicat ea q̃ ſunt ad aliquid/ ſuapte natura referri ad alterum:ceu Socra/
homo,Philoſophus,ſymus,uel id genus talium/quę dicũtur per ſe,& non ſuapte natura ad alterũ
referuntur.Verum ſi quodlibet iſtorum dixeris,aut patrem/aut filium/aut doctorem,certe hęc &
non illa ad alterum referẽtur Nam pater eſt filii pater,& filius patris filius , doctor quoq; diſcipuli
doctor,& econtra:itaq; ea q̃ ſuapte natura aliorum eſſe dicuntur,hæc ſunt de numero eorum/quę
ſunt ad aliquid.Sed quũ non omnia quęcũq; dicuntur ad aliquid/eodẽ caſu potiantur,ut caſu da/
tiui.ſ.alteri,neq; omnia caſu genitiui ut alterius,ſed aliqua genitiuum poſtulant,ut maius minoris
maius,& minus maioris minus.Quædam autem datiuũ petunt,ut ęquale æquali ęquale,& ſimi/
le ſimili ſimile.Quædam quoq; utrũq; datiuũ & genitiuũ flagitant,ut maius & excedens, q; alteri
excellit quum excedit,ceu quũ exceſſu excedit id quod exceditur, atq; alterius exceſſi eſt excedẽs,
uel dici ſolet denarius excedit ſepetenarium/ipſo ternario. Quędam etiam nec genitiuũ /nec datiuũ
uolunt,ſed requirunt hanc propoſitionem/ad/ceu non dicitur magnum parui magnum,neq; par/
uo magnum,ſed magnum dicitur ad paruum,& paruũ ad magnum,ceu paruum milium ad ma/
gnum miliũ Item nõnulla petunt propoſitionẽ/a/uel ab/ceu q; ſecatur, incidi dicitur ab incidente,
& quod mouet̃ à mouente.Item quędã ab aliquo dicuntur/& non alterius,ceu munus à largiẽte.
Cum igitur multiformis ſit relatio eorum quæ ſunt ad aliquid alterum,ob id non ſufficit dicere,
quæcũq; ipſa quæ quidem ſunt,aliorũ eſſe dicũtur,ſed opus fuit ſequẽtium mox uerborum ap/
poſitione,ubi ait. Vel quomodocũq; aliter ad alterum ſe habet/ideſt ſiue ſit relatio ſm genitiuum
caſum,ſiue ſm datiuum,uel prorſus ſine caſu, ſed alio quodammodo,ut diximus. Vnde ſiue hæc
diffinitio q̃ modo traditur,ſit Platonis, ſiue alicuius alterius philoſophi, non additur ea particula.
Et quomodocũq; aliter ad alterum,ut corrigat p̃cedẽtem deſcriptionem, ſed eſt pars diffinitionis
quod quidem Ariſt.etiam indicat exẽplis mox adductis,ceu mons magnus dicitur ad alterum,p/
inde atq; dicat mons magnus non dici ſm caſum genitiuum ad alterum,ſed alio modo.Item ſimi/
le alicui ſimile dicitur,quia nõnulla relatiua per caſum datiuũ aſſignantur.Et quãq̃ Boethus uni/
uerſum librum conſcribendo/de eò quod eſt ad aliquid,atq; de eo quod aliqualiter ſe habet ad ali
quid/cenſeat diffinitionem à Platone traditã fuiſſe,uſq; ad eum locum, quod ſunt aliorum eſſe di/
cuntur,& eam particulã quę mox ſuccedit ab Ariſto. fuiſſe poſitam p̃cedentem corrigendi cauſa,
uidetur tamen uniuerſa totaq; definitio aſſignata eſſe/ab eodem qui eam tradidit, & declarata eſſe
per exẽpla,ubi prius aſſignantur conuenienter ea quę aliorũ dicuntur eſſe.Nam inquit maius alt/
erius maius dicitur,& duplum alterius dicitur , ubi per genitiuum caſum/relatiua explicantur q

eſt conuenieńs primò relatiuis. Deinde ſubdit exempla ſecundæ particulæ deſcriptionis,quæ erat.
Et quomodocūq; aliter ad alterū,quādo dicit ceu mons magnus dicitur/ad alterum, & ſimile ali/
cui ſimile.Atqui Boethus dānat perfectam/complectamq; diffinitioné,dicés. Videtur autem diffi/
nitio quæ ita ſe habet,non ſine errore eſſe,quippè non oportebat eum q diffinit ad aliqd/aliud qđ
aliter ſe habet accipere in diffinitione hanc particulam,qūocūq; ſe habens aliter ad aliud. Nam id ꝓ
ponebatᷓ diffiniri/& erat diffinitū. Item neq; opus erat accipere,illud uerbū alterū/uel aliud/in diffi
nitione/quæ diffinit ipm ad aliqd. Nam hæc etiam ſunt ad aliqd. Sed Boethus ignorare uidetur/ꝙ
praua ſit diffinitio,non quādo ſcribitᷓ per ea quæ cū aſſumantᷓ in diffinitione/ſunt ſimilis generis.
Eqdem cū homo ſit ſubſtantia,diffinitio profectò quæ dicit animal rationale mortale/aſſignata eſt
per ſubſtātialia eius,ſed quū nomen pro nomine aſſignaretᷓ,ceu ſi qs diffiniens hominem,partē ali/
quam aſſignaret:qre ſi ea quæ ad aliqd ſunt,dixiſſet tātū ad aliud eſſe. Eqdem tum eſſet poſitū no/
men/pro nomine. Quod ſi diffinitio in hūc modū fuerit,quæ ſunt ad aliqd aliorū dicuntᷓ eſſe etc.
profectò erit q̄dam deſcriptio/& minimè nominis permutatio/declaratiouè per nomen. Vnde non
eſt inconſentaneū deſcriptionem compleri ex partibus ipſius ad aliqd,qđ etiam Boethus ꝓcedens
aſſerit,quū reſpondet primorū generū deſcriptionem neceſſe eſſe per poſteriora/& per ſeipſa aſſi/
gnari. Præterea/cū habitū & diſpoſitionem de numero eorū quæ ſunt ad aliqd dicat eſſe, quęren/
dū eſt/nūquid habitus ad ipm qđ habitu induitᷓ/dici poteſt,atq; ad id qđ habetᷓ/referatur. Eqdem
diſpoſitio ad diſponibile refertᷓ,ſicut ſenſus ad ſenſibile,& ſcientia ad ſcibile. Niſi habitus referatur
ad habentem. Nam habentis eſt habitus,diſpoſitio uerè refertᷓ ad id qđ diſponitᷓ,ſic poſitio refertᷓ
ad id qđ ponitᷓ,quo pacto magis ſenſiſſe Ariſto.& ipſius expoſitores uidentᷓ. Nam ſi habitus fue/
rit in eò ipſo prædicamento haberi,profectò ad habentem refertᷓ,uel ad eū qui recipit ab ipſo. Ve/
rum Adrianus philoſophus/q̄rens ꝓpter quid ſenſus ad ſenſibile dicatᷓ,& ſcientia ad ſcibile/& ha/
bitus non ad ipm qđ habitu indui poteſt referatᷓ,ſed ad habentem:forſitā inqt,qa ſenſus fertᷓ ad ſen
ſibile tāquā ad deſiderabile,& tanto magis ſcientia ad ſcibile,habitus aūt & diſpoſitio nō ſunt ordi
nata ad aliqd,ſicut nec habitus corporis:qppè qui ſecūdum ſe eſt,ſed cū deſiderabilia ſint determi
nata,ob id ad hæc dicūtur,ſed id qđ habitu idui poteſt,& diſponibile indeterminata ſunt,ob id ha/
bitus & diſpoſitio non ad hæc,ſed ad habens magis tāquā ad determinata referuntᷓ. Et hic qdem
ordo congruus eſt/his quæ his in locis tractantᷓ. Verū in quarto metaphyſi. ipſe Ariſto. aſſerit hæc
neq; ad habentem referri,ſed ad ea in qbus eſt actio.i.habitus refertur ad id qđ habitu indui pōt,
& diſpoſitio ad diſponibile. Nam quādo habitus & diſpoſitio tāquā animæ dicuntᷓ,tum talia ſecū/
dum participationem ſunt,perinde ac anima habitū & diſpoſitionem habeat/ſicut corpus ueſtimē
tum,quo pacto non ſunt de numero eorū quæ ſunt ad aliqd,ſed ſicut dicere conſueuerūt, ſunt de
numero eorū/quæ ſm defectum dicūtur ad aliquid,qa inuicem pugnant:ſed quando habitus tāq̄
aliquid mediū inter habens/& id qđ habetur acciperetᷓ,non amplius ueluti id quod habetᷓ/conſi/
deratᷓ. Nam habitus non habetᷓ/ne fiat proceſſus in infinitū,ſed eſt habitudo/& ad aliqd, ſiſr quoq;
diſpoſitio/& poſitio ſunt. Nam aliud eſt id qđ dr̄ ſm defectū/ad id qđ ſine defectu eſt,& aliud eſt
hoc(ad alterū)& in altero,& alterius ad ipm ſm habitudiné ꝯſideratū. Quod ſi igitᷓ idē fuerit q̄li/
tas & ad aliquid, ceu habitus,tamen hæc diſcernenda/diſtinguendaq; ſunt, ſm ſignificationem
defectus,tāquā determinātes qualitatem,quod etiam habitudine ad alterum/in altero, & alterius
ad ipſum/tāquā ad aliquid hoc modo dicimus eſſe. Præterea quū dixiſſet Ariſto. illam particulam
aliorū/adiecit hanc,& non aliud quid,propter contraria. Nam illa quidē aliorum contrariorū ſunt.
Nam cōtrarium/eſt contrarii contrarium,& ſcđm hoc ad aliquid ſunt, quę etiam aliud quid ſunt.
nam album uel calidum eſt, ultra q; ſunt/ut contraria ad alterum, ſunt etiam aliqđ aliud, tamē ad
aliquid/ut ad aliquid nihil aliud eſt, quū hoc quod dicitur. nam dextrū/uel pater/uel maius/qua/
tenus ad aliquid ſunt/nihil aliud ſunt,ſicut ibi album/uel calidum. Item ſubdit reclinationé,ſeſſio/
nem,& ſtationem eſſe de numero eorum quę ad aliquid ſunt,quia poſitiones quædam ſunt.nam
unūquodq; ipſorum/aliqualem poſitioné ſignificat, & poſitio inter ea quæ ſunt ad aliquid nume/
ratur.nam poſitio ponibilis poſitio eſt,& ponibile poſitione ponibile eſt. Vnde ſi poſitio eſt de nu/
mero eorum quę ſunt ad aliquid,ſpecies quoq; poſitionis ſunt ad aliquid.nam reclinatio eſt recū/
bentis,& recūbens reclinatione recumbit. Id etiam in aliis ſimiliter euenit. Notandum autē eſt/cur
hæc ante dicta/non ſcđm ſe dixit eſſe ad aliquid,ſed dici ad aliquid/propter relationem ad poſitio/
nem,quod etiam cauſa fuit,ut Iamblicus diceret,eorum/ꝗ ſunt ad aliquid eſſe unam ſpeciem quā/
dam/ſecundum relationem genus ad genus. Niſi quia illa ſm quæ dicuntur,ceu recumbere, ſede/
re,uel ſtare non ſunt de numero eorum quę ad aliquid ſunt,ſed ſub ipſo prędicamento poſitionū

reducuntur,

reducuntur. Nam ſi à ſtatione ſtare,& à ſeſſione ſedere,& nullum denominatiuũ/eſt eiuſdem prædicamenti cum illo à quo denominatur,ceu grámaticus non eſt in eodé prędicamento in quo grámatica eſt,ſiquidem ipſa ſit ſub qualitate,grámaticus uerò ſub ſubſtátia. Similiter ſtatio etiam ſub ad aliquid redigitur,ſtare aũt ſub poſitione.igitur ob ipſum ſtare,& illa q̃ ſunt huiuſmodi ſtationi proxima,ac cæteris eiuſmodi/profectò hæc ipſa non per ſe,ſed propter poſitioné tanquá euidentiorem ſub ad aliquid reduxit. Sed recũbere & ſtare/non ſunt poſitiones,ꝑpter quod neq; ad aliquid ſunt,ſed ſm ad ea quæ ad aliquid fiunt,dicũtur eſſe ad aliquid. Nam quod ponitur non poſitione ponitur,ſed in poſitione quũ ſit,ponitur. Quocirca neq; ſtatio/neq; reclinatio/neq; ſeſſio poni dicuntur,niſi dicant cauſam,quia dicuntur denominatiue,& denominatiua non ſunt in eodé p̄dicamento,ſed neq; hoc prorſus/uerum eſt.nam ala/& alatũ denominatiuè dicuntur inuicem,& tamé ambo ſunt in eodé prædicaméto. Sed quũ alterius prædicamenti ſit id qđ denominatur/ceu reclinans à reclinatione. Itaq; diligentius denominatiua diuidétes/negabimus denominatũ eſſe ſub alio prædicaméto/niſi quádo migrauerit ad aliud genus. Sed cur dixit,ſunt auté & alia ſimiliter eorũ quæ ad aliquid dicunt. Fortè quia eorũ quæ numerata ſunt/hic nõnulla in qualitate erant , ut habitus/& diſpoſitio,ſenſus & ſciétia,inquátum & qualia ſunt. Poſitio uerò ſe habet cognatè ad ipm poni. Vnde de ipſis métionem fecit/táquá de his quæ ſunt ad aliqd,& ꝑpter hoc dixit talia eſſe eorum/quæ ſunt ad aliqd. Hæc itaq; circa uerba cõtextus/dicta ſint. Cæterũ Stoici pro uno hoc genere,hoc in loco duo genera numerát,ponétes aliqua eſſe in his/quæ ad aliquid ſunt,& aliqua in his quæ aliquo modo ſe habét ad aliquid. Item ea quæ ſunt ad aliqd diuidunt cõtra ea quę ſunt ꝑ ſe,& ea quę aliquo mõ ſe habent ad aliqd/dicunt differre ab his/quę ſunt ad aliqd, ceu dulce,amarũ,& id genus,& quęcũq; taliter diſponunt,quæ ſe habét aliquo modo ad aliqd,ceu dextrum , pater,& ſimilia. Item aiunt ea differre/quæ ſecũdum aliquam ſpeciem deſignátur. Igitur ſicut alius eſt intellectus/cõceptusq; eorum/que ſm ſe ſunt,& alius eorum/quę ſecũdum differétiam dicuntur,ita alia ſunt/quę ad aliqd dicuntur,& alia quę aliquo modo ſe habét ad aliquid. Vnde horum q̃tuor coniugationes/cõtrario modo ſe habét. Nam in his quę ſunt per ſe/inſunt ea/quę ſm differentiam ſunt. Nam quæ ſunt per ſe aliquas differétias habent,ut album/& nigrum:attamé nõ omnia q̃ differunt/ſunt per ſe,quádoqdem dulce/& amarũ differentias habeant qbus ſpecificátur,tamé nõ ſunt talia per ſe,ſed ad aliquid. At quę ad aliqd aliquo modo ſe habent/quę etiam opponuntur his quę ſcđm differétiam ſunt,ſemper etiá ſunt ad aliquid. Nam dextrũ,& pater/ultra hoc quo ſe habét aliquo modo,etiam ad aliquid ſunt,dulce quoq; cum cõtraria ſint in prædicamento ad aliquid,differunt etiam & ſm differentiam ſunt. Equidem quæ ad aliqd quodámodo ſe habét/non poſſunt cé ſecũdum ſe/uel ſecũdum differétiam,qa ex ſola habitudine ad alterum oriũtur,& ſunt ea uera quę ad aliqd ſunt,licet per ſe non ſint,qa non ſunt abſoluta,tamen ſemper erunt ſecũdum differétiam,quádoqdem cõſiderentur cum quadam deſignatione/ac propriè deſcriptiõe. Verum ſi operæpciũ eſt clarius/dilucidiusuè accipere ea quæ ad aliqd dicuntur,profectò dicemus ea ad aliquid dici,q̃ cũq; ſecũdũ ꝑprium caracterem diſpoſita/aliquo modo ad alterum annuũt. Ea uerò quę aliquo modo ſe habent ad aliqd/dicentur eſſe quæcũq; nata ſunt accidere alicui/& non poſſunt accidere ſine tranſmutatione/& alteratione circa ipſa,cum reſpectu ad id qđ extra eſt;q̃re quádo aliqđ diſpoſitum ſm differentiam ad alterum reſpicit,hoc certè erit ſolum ad aliqd,ceu habitus,ſcientia/& ſenſus,ſed quádo non ſm differentiam inexiſtentem,ſed ſecũdum nudam habitudinem ad alterũ cõſideratur,tum erit ad aliquid aliquo modo ſe habens. Nam filius/& dextrũ/extrinſecis aliqbus indigent/ut ſubſiſtere queát. Quocirca nulla ſit circa ipſa tranſmutatio,equidé tum non amplius pater eſſet/filio mortuo,dexter quoq; id pateretur/ſi qđ propè ſtat ad qđ dicitur dexter,aliò migraret. Similiter dulce/& amarum non fierét altera/niſi ſimul permutaretur uirtus utraq;/illorum. Si igitur ea nihil patiendo tranſmutátur ſecũdum habitudinem alterius ad ipſa,conſtat igitur ꝙ hæc ſunt ſm habitudinem ſola/& nõ ſecũdum aliquam differétiam/quæ ad aliquid aliquo modo ſe habent,ſed ad talem diligentiam diuiſionis unius generis/dicendum eſt,ꝙ hæc differétia eius/qđ eſt ad aliquid/& ipſius qđ ad aliquid aliquo modo ſe habet,nõ eſt ſcđm res,ſed ſolum uerbis fit,quũ ambo ſuperſint ſcđm aliquam differentiam inexiſtentem,& ſcđm habitudinem ad aliud. Quod ſi alicubi quidem differentiæ magis incidũt,& alicubi mágis habitudo/hoc certè nõ facit generis differentiam. Vnde ꝙ habitudo ſubſiſtat ꝑprio caractere/peculiariq; proprietate/cum his quæ ad aliquid ſunt/omnes fatétur,qđ uerò neceſſe ſit caracterem ꝑpriũuè deſignationé ineſſe/his q̃ ad aliqd aliquo modo ſe habét ſufficienter Boethus oſtendit,& ipſum per ſe manifeſtum eſt. Ná habitudo de ſe non habet naturá ſubſiſtendi,ſed neceſſe eſt eſſe in eò quod ſuo ꝑprio caractere differt,iſte

uerò caracter/ſeu proprietas alicubi qualitas eſt,ut magis album colore eſt tale,& alicubi eſt quantitas,ceu in eò ꝙ plus/& longius eſt:alicubi quoq; eſt motus,ut in eò ꝙ uelocius eſt:alicubiq; quoq; tempus eſt,ut in eò ꝙ magis antiquum eſt:& alicubi eſt locus,ceu in eò ꝙ ſuperius eſt.Dexter uerò,& ſiniſter/cum pluribus differentiis ſubſiſtunt.Ná ſimul cum loco/& cum tali parte inſinuantur.Ná dici ſolet,tales partes.ſ.dextrum,& ſiniſtrum nos ꝓhibere,quoniam lapis à lapide non erit dexter/niſi aliquis hunc cõparet ad noſtras dextras/& ſiniſtras.Item in ipſo eodem eſt ad aliqd inopinabiliter,quádoquidem nõ ad alterum,ſed ad ſeipſum dicať.Equidem quod ſemel eſt ens/& nõ ſm aliqd/neq; aliquo mõ ſe hñs idipm idé eſt,& ita ſemp habitudo ſubſiſtit/ cum caracteribus dñię,& hoc genus nõ eſt duo/ſicut ſuſpicanť Stoici,ſed unũ ſimul utrũq; cõplectens. Item Stoicis accidit/& illud incõueninẽs.ſ.facere genera ꝯpoſita ex quibuſdá prioribus/& poſterioribus, ut ad aliqd ex quali,& ex ipſo ad aliqd fieret iuxta ſentétiá corũ.Præterea de illa illatione qua ea q̃ ſunt ad aliquid/ſequũtur ea q̃ ad aliquid aliquo mõ ſe habent,& non econuerſo.ſ.quod ea q̃ ad aliquid aliquo modo ſe habent/non ſequátur ipſa quæ ad aliquid ſunt , neq; ita eſt, ut Stoici dicunt,neq; ut Boethus defendens ipſos ait,quod ipſum ad aliquid/conſequunť ea quæ ad aliquid aliquo modo ſe habent.Ná quũ acceperint/ hęc aliq̃liter ſe habere ad alterum/& propriá differentiam,tum certè nõ cõſequenť q̃ ad aliqd ſunt/ea q̃ ad aliqd aliquo mõ ſe hñt ,qa nõ oĩbus q̃ ſunt ad aliqd/inſunt ea q̃ hñt habitudiné ad alterũ,& dũ hñt dñam ꝓpriá.Sed pace Boethi/lõge melius dicendũ eſt/ꝙ hęc adinuicem mutuoq; ſe conſequũtur,adeo/ut quodcũq; quod eſt ad aliquid,& aliquo modo ſe habens/ſit ad aliquid.Nam oportet eſſe etiam aliquá uirtutem reſpicientem,& ſcdm differentiam cõſideratam,& ipſum reſpectum/habitudinemq;.Nam quádo horum alterum defecerit/non ſaluať tale prædicamentum. Nam neq; habitudo nuda ſcdm ſe eſt/ neq; differentia ſine habitudine facit hoc prædicamentum.Item neq; differentiá & habitudinem abinuicé ſeparare oportet,ſed ea opus eſt profectò/ſm unam cõmunem proprietatem conſiſtentem/ & habentis habitudiné,& ad quod aliqualiter ſe habet cõſiderare.Hæc igitur táquá contra Stoicas ſuppoſitiones ſufficienter diſputata ſint.Deinceps aũt Iamblicus/hoc problema/hancuè quæſtionem ſecundũ ſe inquirit,nũquid in his quę ad aliquid ſunt/hęc caracterem,& proprietaté magis inſinuarent.ut dulce/& delectabile,& hæc magis habitudinem,ut pater & filius,& hæc æqualiter utrũq; inſinuaret.ſ.qualitatem quę in ipſis eſt,& habitudinem ad alterum, ut albius faciát differentiá/in his quę ſunt ad aliquid.Deinde & ſi eſſet differentia/nũquid illa ſm genus fieret , uel ſecundum aliquid aliud adueniens,uel uniuerſaliter/neq; ſcdm genus differunt/neq; ſecundum aliquam aliam differentiã. Vnde quum hæc indagaſſet/tradit unam eſſe omnium iſtarum ſolutionem:ſ.noſcere naturam eorum/quæ ſunt ad aliquid,quia habitudo eorum quę ſunt ad aliquid/ſiue ſint ſm exceſſum/ſiue ad æquationé / ſiue defectum non perficitur,quatenus ſimul exiſtunt,ſed ſcdm ipſam rationem habitudinis:& quáuis proprietas eorum quę ad aliquid conſideratur,conſerat/congregetq;/ quomodocũq; in cõmunione ea quę differunt,& ſm hanc cõmunionem diſtinguat,attamen tales uiciſſitudines abundantiũ,& eorum quæ deficiunt adequantur,& habent multas reales differentias/q̃ nihil differunt ſecundũ illud habitudinis genus/quod omnino ſuperatum eſt ab his uiciſſitudinibus/quę icõpoſitis ſunt penes participatá,& etiam in habitudine conſiderantur.Præterea quum plura ſint/eorum q̃ ad aliqd ſunt/hic ab Ariſt.dicta,ut maius/& duplũ,habitus,& reclinatio,ac reliqua huiuſmodi,atq; non nulla alia ſint/quæ ab ipſo Plotino afferuntur,de quibus prius mentionem fecimus,ut de his quæ ſecundum excellentiam/& defectum.& ſecundum potentiam/& impotétiam, & id genus. dubitat Plotinus/quę cõmunitas ſit in his omnibus relatiuis : an illa ſit generalis,uel alio modo.ſ.ſecúdum relationem ad unum, ceu dicimus herculidas ad unum cõmunem herculem.Nam ſi cõpræhendamus ſubiecta/& habentia habitudinem,quorum alia ſunt in ſubſtantia, alia autem in quáto,alia quoq; in aliis,profectò ea q̃ ſunt ad aliquid/cum aliis ſimul alterabuntur.At ſi nullam cõmunioné habent ad habentia habitudinem,ſed prædicamentum ad aliquid eſt/ſine habitudine eorum q̃ ad aliquid referuntur,certè non habebunt quidem habitudinem/neq; erunt ad aliquid/neq; cõmunitas illorũ erit,hæc.ſ.eſſe ad aliqd. Forſitan igitur non oportet ꝙ ſimul alterentur/cum rebus/neq; prorſus ab eiſdem ſemota ſint,ſed ſimul ſcdm ipſam habitudinem proprietatem contineant hanc cõmunionem,ſcilicet adinuicem eorum differentiá,quorum unum ab alio pendẽt.Nam ſi differentibus/& his quæ contrario diuiduntur/aderit unum idemq;,ubiq; profectò illud ſeparabunt, erit/& longè melius his contrariis differentibusq;/quare non continebitur/ neq; impedietur hoc cõmune ab altero illorum,quin alteri inſit.Quod ſi hæc uerè dicimus/profectò quęcũq;/& quales fuerint differentię eorum,quę ad aliquid,omnes ſub uno ſeparabili prædicamento collocabuntur,

quod nullo pacto egredietur/ſeiungeturuè ab his differentibus/quę ipſo participant,quãuis ſcdm
ſe unum ſit.Item dubitant nũquid hæc habitudo ſit quædam ſubſiſtẽtia,uel nomen ſolum ſimul
prolatum.Nam neceſſe eſt aut nullam habitudinem rerum eſſe,aut quaſdam habitudines ſubſi/
ſtere,& quaſdam ſine ſubſiſtentia eſſe:ſed ꝙ non omnis habitudo tollenda/demẽdaq; ſit/eò perſpi
cuum eſt;quod oportet,ſicut ſubſtantia/& quãtitas/& qualitas/& unũquodq; aliorũ generum eſt,
ſic etiam habitudinem ponere/de numero rerum,quãdoquidẽ ſit maximè opportunũ. Nam neq;
genera/neq; ea quæ ſub ipſis generibus ſunt/haberẽt cõmunionem aliquã inter ſe, niſi foret in re/
bus aliqua ratio habitudinis; ſed abſurdum eſt tollere de medio cõmunionem eorum q̃ differunt
adinuicem. Nam inconueniens etiam eſt/armoniã auferre non illam ſolum q̃ ſonis ictibusq; uocũ
fit,neq; eam quę innumeris cõpræhenditur,ſed etiam illã/quę in ſubſtãtiis uirtutibusq; omnibus,
& operationibus habentur;quæ quũ fiat/in his quę ſunt eadem/colligit in idem,& facit ea habere
habitudinem adinuicem,Itẽ ſi rerum habitudo deleretur,cõmenſurabile/æquale/ ſcibile/ & ſciẽtia
tolleretur.Vnde ſi geometria/& muſica uerſentur circa habitudines,& hæ habitudines ſine ſubſi
ſtentia eſſent,ꝓfectò ridiculę ſpernẽdęq; eſſent,quũ uerſarent̃ circa ea quæ non ſubſiſtunt.Itẽ quõ
diceret̃ deus eſſe aliqđ à cũctis deſiderabile/ſi nulla eſſet habitudo deſiderabilis ad deſiderabile?Itẽ
quum nõnullæ res priores ſint,nõnullæ uerò poſteriores,profectò ſi demerent̃,prorſus habitu/
do etiam priorum rerum/ac poſteriores/& poſteriores ad priores habitudo tolleret̃/q̃ ſublata nul/
la iam eiſdem relinqtur cõmunitas.Nam neq; ipſis ineſſe cõmunio poteſt.nam neq; hæc inuicem
ſunt eiuſdem ſubſtãtiæ,ceu corpus,anima,intellectus,& deus,neq; eãdem naturam habent,quan/
doqdem non ſint eiuſdem naturæ,ſed hęc ſubſiſtere neceſſe eſt ſcdm ſolam habitudinem ſicdr̃iũ/
quæ cõmunicant inter ſe.Vnde ſi ſupradicta abſurdiſſima ſunt/genus habitudinis/nõ ſolum in ſo
lis ſenſibilibus,ſed etiam in intellectualibus/atq; in ipſis incorporeis/quæ poſt intellectualia ſunt,
maximè opportunum eſt.igit̃ omnes utunt̃ ipſa habitudine,& nihil poteſt tractari diſputariuè ſi
ne habitudine.Item de medio tollunt(neſcio quonã pacto)ipſum qđ dicitur idem/qui habitudinẽ
demunt.Eqdem aſpernũtur ſubſiſtentiam ipſius(idem)non intelligẽtes/qđ idem & alterum ſine
quibus nihil loqui poſſumus,habent ꝓpriè habitudinem ipſius ad aliqd,& ignorant ꝙ cõpoſito
rum conſiſtẽtia facta ſcdm coitum/& conuenientiam differẽtium,ꝓpter habitudinem ſubſiſtit.Atq
obiiciunt hoc modo dicentes/ſi aſſerimus ea quæ ad aliqd ſubſiſtere circa idem contraria erũt. Nã
quãdo idem ad aliud magis & minus erit,profectò idem magis & minus erit.Sed hoc nihil eſt in/
cõueniẽs,modo illud idẽ maius & minus ſit ad aliud/& ad aliud cõparatum.Eqdem contraria ad
idem utiq; eſſent,ſi eiuſdem idem æquale/& inæquale eſſent.Atqui dicere poſſunt/ꝙ idem põt fie
ri reſpectu eiuſdem maius & minus,appoſitiõe/& oblatione,niſi neq; hoc incõueniens eſt,quãdo
quidem nõ ſuperueniat minus manente maiore,q̃re non erunt ſimul cõtraria,neq; omnis habitu
do interimẽda eſt.Quod ſi dimiſerimus qualẽcũq; habitudinem/& ꝑdicamentum ad aliquid ſuſce
perimus tãquã ſubſiſtens,a qđ omnis habitudo reducit̃.Fortè non erit incõueniens:ſed denuo in/
ſtant dicẽtes/cur Ariſto.in moralibus ad eruditionem popularẽ,& in metaphyſica ꝑdicamenta ex
plicans/nõ fecit mẽtionem de his quæ ſunt ad aliqd,ſiquidem eorum genus ſimiliter ſubſiſtere cũ
aliis prędicamentis cẽſuit.Niſi ꝙ ibi nõ principaliter de omnibus generibus erat ſermo/ꝓinde nõ
exactè circa omnia ꝑdicamenta ſermonem fecit,ſed illis ꝑſertim utitur/quibus operepcium erat ad
ſuum inſtitutum.Forſitã etiam dicẽdum eſt/ꝙ quę ſunt ad aliqd,quia ſubſiſtũt in aliis generibus,
iccirco contẽplatur/cõſideratq; ipſa ad aliquid cũ eiſdem,quãq̃ de ipſis principalẽ mentionem nõ fe
cerit.Pręterea/ambigũt hoc modo de cõmuni ſubſiſtẽtia habitudinis,qui qdem aiũt/ꝙ ſi intelligũ/
tur ea quę ſm̃ habitudinem ſunt,nõ ob id mox ſunt/ſicut neq; affirmãdum eſt ea ſubſiſtere,quo/
rum cõmunis ſignificatio fit ſine ſubſiſtẽtia.hoc autẽ perſpicuũ fit/in quibus relatio aliqua ſola p/
manet,ceu illa quę aliquãdo fuit,ceu intelligit̃ habitudo mortui/ut mortui.Nam ipſa dicit̃/uerbi
cauſa de ipſo puero nõ exiſtente/quãdoqdem à memoria eorum/qui mortuum audierũt/uel uide
runt proficiſcatur.Vnde ſi negt eſſe ſubſiſtẽtia rei/& nõ res,quãuis ibi habitudo exiſtimetur eſſe,
tamẽ noſtra exiſtimatio/nõ ſufficit in rebus,ut ipſę ſubſiſtãt.Eqdẽ habitudo permanere ſolet/uſq;
ad tãtum tẽporis,deĩde ceſſare,ceu in orphano pupillouè uſq; ad decem & octo annos.Nam cum
inceperit alium generare/nõ amplius uocabitur orphanus.Itaq; ſi ſine his quę circa differẽtiam p/
mutatam ſunt,habitudinem prius habuit/ex ſola temporis uiciſſitudine/ſucceſſioneuè/quomodo
utiq; habebit eam habitudinem quę ſubſiſtit?Item id qđ prius dextrum eſt/alio trãſlato/& ipſm
non trãſmutatum ſiniſtrum fit/& permutat habitudinem.quo fit igit̃,ut difficile ſit ſuſcipere ſub
ſiſtentiam habitudinis?Itẽ difficile eſt oſtẽdere/quo cõmuni/ res inuicem habeãt habitudines.Nã

hoc cõmune nõ poteſt eſſe corpus/neq; incorporeum. Ná ſi eſſet corpus/ ꝓfectò nõ cõſideraretur in ipſis corporibus differentibus, ſimilr ſi eſſet incorporeum/uel in ipſis/quæ ad inuicem ſe habét/uel extrinſecus erit,& ſi quidem aliũ& alia in unoquoq; participátium habitudo eſt,profectò ipſum ad aliquid æquocum erit/& non amplius genus unum:qđ ſi eadem habitudo ubiq; uniuocè fuerit,certè & genus unum eſſe poterit differentiis diſtinctum, ſed quomõ diuideremus ipſum/difficile eſt uidere. Ná quomodo partim corũ/quæ ſunt ad aliquid/nõnulla nihil plus indicát quá ſubiecta eorum/ut ſimilia/& æqualia,& partim nõnulla ſunt actiua/quæ differétibus operationibus ſubſiſtũt:ęquidem dulce eſt,quatenus ſic operať in ſenſu,& diuiſiuũ/ quatenus operať in corpus. ſimilr pater & filius eò inuicem dicũtur,quia hic qdem dat principium/ille uerò alterius fit effectus,ut ſolum nomé ſubſiſtendi patri tribuatur/& filio ſubſiſtétię. itaq; quomodo hæc erunt ꝓximę ſpés eiuſdem generis,quarum una ſit ſub altera? Item dubitádum eſt/nunqd duplum ſeipſo cõduxit/produxitq́, dimidum/uel extra dimidiũ duplum,an ſimul inuicem ſint,an hæc quidem hoc modo,illa autem alio ꝓducantur. Item q̃rendũ eſt nũquid adueniant iſtę habitudines/uel nõ adueniunt. Cum igiť hæc dubia ſint,dicendum eſt de ſubſiſtétia,ꝙ ſicut qualitates ſuapte natura ſine corporibus intellectæ ſunt incorporeę,ſic etiam habitudines ſuapte natura/ꝑter ſua compoſita intellectæ/ſunt incorporeæ. Nam habitudo/& quędam ꝓportio ratione eſt ſm ſe,& hęc ratio habet ꝓprietatem ſubſtátialem,an.ſ. reſpicientiam ad alterum táquá proprium opponétium? Verum differentia ſuméda eſt/non quatenus ad aliqd ſolum differt à qualitatibus/& ſubſtátiis,ſed etiá q̃tenus differt à qbuſcũq; rebus. Nam ſcđm rationem habitualem differétiæ/ſpecies ipſorũ ad aliqd determinať. Si enim ad aliqd ſecũdum ſe habet ꝓpriam differétiam/aſſimilatur quoq; aliis generibus. Eqdem ſi ad altera reſpiciũt/& annuũt,& non in ſeipſis ſtant,hac ꝓfectò proprietate ab aliis diſtinguetur. Verũ non opus eſt/ut id qđ reſpicit,uel annuit ad alterũ habitudinem accipere,ſed ipſa reſpicientia,uel inſinuatio ad alterum,ſiue hęc in diuerſis exiſtat.& ad alterum,ſiue in eiſdé,táquá ad alterum. De ſubſiſtétia igitur ipſorum ad aliqd/hæc dicenda ſunt. Nam quum habitudo ad alterum/in diuerſis ſit,ob id generatiò ipſorum ad aliqd,& corruptio illorum habetur,& fit cũ his. ad quæ aliquo modo ſe habét. Et quáuis ipſa ſm ſe/nihil patiantur,& tranſmutentur illis tranſmutatis,eo tamé modo tráſmutantur ipſa ad aliquid,ut nata ſunt tráſmutari. igitur dextri,patris,& filii,tráſmutationem ſumemus/quatenus talia ſunt. Ná patris tráſmutatio/ eſt filii alteratio:ſimiliter tranſmutatio dextri,atq; in omnibus aliis ad aliqd eadem ſufficiat ratio. Ná ſi natura ipſorum in altero eſt/& ad alterum modo illud alterum tráſmuteť, ꝓfectò ſimul/& ipſa tráſmutanť. Verũ hoc quáplures conturbat/qppè qui nequeunt circa ipſa ad aliqd tranſmutationé uidere. Atqui hoc nõ eſt dignum obiectione. Nõ enim quatenus ſcđm ſe ſunt/oportet conſiderare circa ipſa tranſmutationem,ſed q̃tenus ad aliquid ſunt. Nam ſi ea quæ ad aliqd ſunt/de numero rerũ ſunt,qa ſunt ad alterum:qd mirum eſt/ſi illius alterius tráſmutatio,& alteratio fieret,qđ etiam ſimul aliquo modo tráſmutaret illud qđ ſe habet ad aliquid. Nam conſideranda eſt ipſius tranſmutatio/q̃tenus ad aliquid,& non q̃tenus qualis,neq; qualis quáti tràſmutatio. Quare ad aliqd fit/& corrumpitur cũ alteratione/& mutatione,quæ ipſi cõuenit. Vnde Stoici non rectè putant/qui aiunt ea quæ ad aliqd aliquo mõ ſe habent/ab omni ꝓprietate ſcđm differentiam ſeiũcta eſſe,qa nata ſunt aduenire & recedere ab aliquo/nulla tráſmutatione facta circa ipſa. Sed mediuſſidius hoc qđ dicũt falſum eſt,qñquidem etiam fiat tráſmutatio ipſorum ad aliqd,ſicut nata ſunt tráſmutari. ſiue ipſa in q̃litatibus, ſiue in aliis generibus ſubſiſtát/& propriam habeát ſubſiſtentiam in illis/ſiue ſeparata ſint,ut q̃dam ratio adhuc magis ſubſiſtũt. Itaq; utroq; mõ/ipſa ad aliquid talem ſubſiſtétiam habét/qualem diximus,& differétias ſimul/& habitudinem cõſiſtere. Quod igitur quæ ad aliqd ſunt/ſubſiſtát/& quá habeant naturá/per hæc ſatis dictum ſit. Reliquum eſt/ut de illo qđ dicebatur eſſe cõmune in oíbus quæ ſunt ad aliquid/& tantá habent differétiam idem dicétes ſoluũt dubitationé:ꝙ ad unam ſimilitudinem dictionis,& ad uná ꝓprietatem ſignificationis reducũtur,& ob id cõmune in ipſis diciť/iuxta qualtcũq; cõſideratis cõmunitas ſignificationũ,ceu hæc eſt alterius dici,uel dici qualitercũq; ad alterũ,uel alterius eſſe,uel aliud ad ſeipſm aliquo modo ſe habere. Ná quę ſunt ſm ſimilitudinem ſignificationis/ſub eadem reducũtur cõmunitate,quáuis non eádem habeant naturam, Vnde negationes/& denominationes/aliquádo in eodé genere ponimus/quando ꝑſertim circa idé ſunt cum affirmationibus,& qđ ſignificat affirmatio eſſe/idipſum negatio ſignificet nõ eſſe,ſed horum ſubſiſtentia quidem nullatenus eſt,ſed ſimilitudine ſignificationis ad idem pręædicamentum reducunť. Atqui reprobant talem dubitationem/táquá admittentem dubitationé/quæ dicit ſm ſimilitudinem dictionis/ad aliqđ unum cõmune reduci ea quæ ſunt ad aliquid. Vnde oportet eſſe

etiam

etiam aliqđ genus ipſorum ad aliquid in quo diuerſitates diuidanť ipſorum/quæ ſe habẽt ad aliquid aliquo modo ſm ſpeciem cõſiderate. Nõ enim ſunt de numero analogorum/ut unú ab uno eſt, ſed eadem ratio habitudinis in omnibus intelligitur, ſm quam cõmune genus determinať, ſicut etiam in aliis ꝑdicamentis fit. Quocirca operepꝛcium eſt diuidere ad aliquid in ipſum/ꝙ per ſe eſt ad aliquid, & in ipſum qđ per accidẽs eſt ad aliquid, ne ſępe erremus deducti ab alio genere/in aliud genus. Ná quia hic qđ eſt per accidens ſemp aliquod principale ſequitur, ob id aliud habebit principaliter/qđ præcedit. Accidẽs autem aliter ſequeť/& non amplius erit tale/quale eſſe apparet: itaq; hæc dicãtur per ſe ad aliquid, ut ęq̃le/& ſimile. Nam hæc principalé habent habitudinem, cuius meritò ſubſiſtũt, & non ꝓpter aliud ad aliquid in habitudine cõſideranť, per accidẽs uerò hõ diceretur ad aliquid, q̃a accidit ipſi duplum eſſe. Poſtremò poſt cõmunes dubitationes & ſolutiones/neq; omittamus eas quæ particulariter adducuntur. Nam aiunt ſimile nihil aliud eſſe/q̃ quodam quale in utroq; ſimili, quod ante habitudinem exiſtit. Vnde uel habitudo nihil erit, uel erit quodam iudicium noſtrum, & opinio qua cõparamus inuicé/ea quę p ſeipſa ſunt, & dicimus hoc/& illud habere eandem magnitudiné/& eádem q̃litatem. Ité inſtant qđ ſeſſio/& ſtatio eſt/ꝑter ſedẽs & ſtans. Sed ad omnia talia cõmuniter obuiádum eſt, quádo ſi quidé iudicium métireť hęc, uanus eſſet huius itellectus, profectò nihil eſſet habitudo: qđ ſi iudicium noſtrú uerum dicit/& aliquid eſſe ipſum ſimile, & æquale intelligimus: etiam eorum poſitio credenda eſt, q̃ apud noſtras conceptiones referat ea tanquam exiſtentia/atq; ponenda eſt habitudo eorum quę ſunt in habitudine, & ipſum ad aliquid/in ꝓpria ſubſiſtentia. Nam quale/& quantum per ſe quidé ſubſiſtunt, ſed ſimilia & æqualia talia non dicuntur/priuſquá participẽt ipſis habitudinibus ſm ſe. Nam aliud eſt ipſum æquale ꝑter quantum, & ipſum ſimile/pręter quale. Equidem ipſum idem quod indifferentibus eſt æqualiter, uel ſimiliter dictum, etiam ipſum habet ſubſiſtentiá: non illam aduenticiam, ſed principalem cum principalibus generibus, per quá ſpecificantur quáta, quę dicuntur ęqualia ad cõmẽſurationem redacta, & ipſa qualia determinãtur per ſimile/ quod idem eſt in ipſis qualibus determinatis, & non tenet aduenićtis habitudines, ſed ſm principales ipſorum exiſtétium habitudines/uel ſimul exiſtẽtes cum ipſis. Porrò quú dicimus/ꝙ iſte fecit hoc, & iſte dominatur / huic nõ nudas res accipimus, ſed ultra conſideramus aliquod opus intermedium/ quod cõnectit/& adaptat agẽs ad id quod fit, & dominás ad id quod obtinetur/& ſub dominio eſt. Equidem oportet eſſe cõmunem applicationé efficientium/ad effectus. Hi uerò ſtationem/& ſeſſioné ens eſſe negant/qui quádam Stoicorum conſuetudinem imitari uidentur, quum nihil aliud putát eſſe/quá ſubiectum, & exiſtiment differentias ſubiecti non ſubſiſtere/quas uocant aliqualiter ſe habentia: ꝑinde ac hoc ipſum quod eſt aliqualiter ſe habere in ſubiectis habeát. Nam ſi ſtatio eſt unú genus rerum/quippè quę collocatio alterius in altero eſt habens proprias ſubſiſtentias profectò/& ipſa ſtatio erit altera à ſtante, & ſeſſio erit diuerſa à ſedente, & uniuerſaliter priora erunt q̃ participátur/quá ea quæ participant, atq; longè priora erunt ea quæ per ſe ſunt/quá ea quæ in aliis collocátur. Item aiũt / quod Plato ĩquit habitum qui dicitur ſm id quod habetur/ut armatorum habitus quale eſſe, hic tamẽ ſecundum ipſum habere magis ſignificat ipſum habere. Sed non opus eſt hisqui ſic diſtinguunt/intelligere, habens/& id quod habeť eſſe ad aliquid, ſed eſſe ad aliquod medium / qđ eſt ĩter habẽs/& id quod habetur/quod cõſideratur, quatenus cõnectit/& adaptat utrũq;: ſimiliter oportet cõſiderare cõmune illius/quod diſponitur/& diſponibilis ſubſiſtere ſm habitudinem ipſorú adiuncti. Item dicunt dextrum ad ſiniſtrum, & ante ad poſterius/ꝙ magis dicerentur dum talia moucrenť, quãdoquidem hic quidem ſic, & ille ſic moueretur, nos tum itelligeremus dextrum & ſiniſtrú, & prius & poſterius/eodem modo poneremus. Sed illud rurſus dicendum eſt/ꝙ prius dicimus, q̃m ſiquidem uerú aſſerimus/quú de aliquo quippiá dicimus/& intelligimus/profectò habitudo aliquid erit, alioquin ipſa nihil erit. Quod ſi neq; dicentibus nobis/neq; intelligentibus ſiniſtrum & dextrum, & cæterę quatuor poſitiones habent quádam naturam determinatam, perſpicuú inconueniens erit/illas quo ad noſtrá poſitioné menſurare. Hæc quoq; ad pticulares dubitationes dicta ſint. Vltimò Eudorus accuſat Ariſto. cur quum diuidatur ipſum per ſe/contra ipſum ad aliquid Ariſto. diſputauerit de ipſo ad aliquid, & dimiſerit id quod eſt per ſe. Sed reſpõdendú eſt/ꝙ ipſum per ſe cõpræhenditur/& conſideratur in noué prædicamentis, & ſcđm per ſe nouem pręedicamenta conſiderant: quum igitur Ariſto. acceperit ipſum per ſe/iuxta noué prædicaméta, adiecit ipſum ad aliquid è regione diuiſum/contra ipſa decem ꝑdicamenta, quod tamé circuit ipſa decem genera. Nam dubio procul in ipſis noué pręedicamentis eſt, ſed in ſubſtátia non ſine dubio ponitur/ut ipſe dicet. Equidem in qualitate habitus eſt ad aliquid. In quanto duplú. In ubi ultra/& circa. In quãdo

ſenius/& recentius. In facere/& pati/uſtio, inciſio, in q̃bus actio/ & paſſio etiã eodẽ nomine pticipãt. In prædicamẽto poni, id quod ſupponitur/& ſupponitur. In habere/illud q̃d denominatiue dicit ab eo à quo habet, ut calceatio. In ſubſtantia uerò, pater/& filius, quibus nonnulli putant ipſum ad aliquid aliis prædicamentis tãquã ingenitam atq; innatam, quãuis principale ſit, & ſecundum propriam differentiam conſideretur. Nam cõmunitas ipſius ad aliquid/per omnia prędicamenta penetrat, ac per contraria/& qualitercũq; differentia/atq; per uniuerſa genere, & omnia ea quæ ſub ipſis ordinant: quod ſi hęc cõmunitas/nõ ſingulis p̃dicamentis adeſſet/atq; ſparſa eſſet, profectò omnia ab omnibus prorſus diſtraherentur. Vnde talis cõmunitas eſt quędam habitudo/q̃ ſpecie/& ratione ſubſiſtit, & participatio eiuſdem participantibus eſt, non per generationẽ/uel nutũ, uel aditum/alium modum habens/ingreſſum/trãſitumq; internum adeſſe, neq; enim alienatio/neq; appoſitio/neq; introductio/neq; diffuſio/neq; additio/uel ablatio/uel partium poſitio/uel uniuerſaliter taliũ aliquid, habitudinem conſtituit. Quandoquidem & eadem deferãtur cõtrariæ habitudines, ſed & contraria eorũdem ſit: itaq; dũtaxat propriè cauſa habitudinis eſt participatio/ſpecies habitudinis, & ipſum ad aliquid ſcd̃m habitudinem ſolam rimatur: præſertim quũ nos conceperimus res, quarum eſt habitudo. Deniq; habitudinũ alię ſimul ſunt cũ ſubiectis, ceu quęcũq; conſiderantur cum ipſis/ut dextrum & ſiniſtrum in partibus animalis: aliæ uerò manentibus ſubiectis/eadẽ deſerunt ſubiecta, ut dextrum ſm̃ ſtationem, p̃ſertim quũ ipſum aptè ſe habuit ad habitudinis pticipationẽ. Item aliæ ſunt quæ magis accidunt, aliæ uerò q̃ corruptis ſubiectis permanent, ceu ſunt illæ quæ eorum ſunt/quæ prius ſubſiſtebant/atq; illius poſterius ad prius ſcd̃m tempus/quę etiam ſcd̃m ſe habent ſpecialem rationis habitudinis. Sed de his quidẽ ſatis dictum ſit: deinceps uerò proſequamur propria ipſorum ad aliquid, atq; ea quæ aſſignauit Ariſto.

Exiſtit autem/& contrarietas in ipſis ad aliquid: velut virtus vitio contrarium/vtrũq; ipſorũ ad aliquid exiſtens. & ſcientia ignorantiæ, non omnibus autem ad aliquid ineſt contrarietas. duplo enim nihil eſt contrarium, neq; triplo, neq; talium alicui.

Poſt diffinitionem/uel deſcriptionem ipſorũ ad aliquid, hoc in loco tẽpus erit proficiſcẽdi ad ea quæ inſunt ipſis ad aliquid. Equidem cũ unaquæq; res cõmunibus/& propriis rationibus ſcd̃m ſubſtantiam cõpræhendatur, iccirco ipſorum ad aliquid quędam ſanè erant cõmunia cum aliis prædicamentis, quędam uerò peculiaria/& propria; quæ poſt cõmunia tradit. Primò itaq; inquit contrarium ineſſe ipſis ad aliquid/quod quidem in ſubſtãtiã/& quanto negabatur eſſe: uerũtamen in qualitate/atq; in aliis prędicamentis plurimum ineſſe oſtendetur. Dicit ergo cõtrarietatem eſſe in ipſis ad aliquid/tãquã ipſum quod ad aliquid/cõtrarium ſit illi/ad quod refertur. Nam alia eſt oppoſitio relationis/& alia cõtrariorum, ut in ſermone de oppoſitione poſtea intelligemus: ſed quũ quædam quę ſunt ad aliquid inter ſe etiam contraria ſint, non ſcd̃m rationem ſunt ad aliquid, ſed quia quũ ſint ad aliquid/iam erãt cõtraria. Verum ait ipſorum ad aliquid eſſe uirtutem & uitium, ſcientiam/& ignorantiam, nõ quia uirtus/& uitium; uel ſcientia/& ignorantia ſint ad aliquid, ſed ſecũdum relationem quàm habent ad genus. i. ſm̃ habitum/ipſa erũt ad aliquid. Nam habitus eſt de numerò eorum/quæ ſunt ad aliq̃d. Sed aliquis utiq; inſtabit: quomõ Ariſto. poſtea ſciẽtiã & uirtutem, atq; ea quæ ſunt his oppoſita/qualitates ponit. Niſi quia idem ſm̃ aliud/& aliud, in alio prędicamento collocetur. Vnde prædicta quatenus efficiũt ſubiecta ſua/qualia, erunt qualitates, ſed q̃tenus inſinuant habitudinem ad alterum/erunt ad aliquid. Item ſubiũgit non omnibus quæ ſunt ad aliquid ineſſe contraria, quãdoquidem nec duplo/nec triplo, neq; alicui talium quæ ſunt ad aliquid/ineſt cõtrarium. Sed cũ ipſis ad aliquid/partim ineſt contrarietas/& partim non ineſt. Niſi q̃a ſine alio prædicamento/ipſa ad aliquid intelligi non poſſunt. Eadem ſemper ſimul cũ aliis ſubſiſtunt: ob id ergo quãdo accipiũtur/& ſunt in prædicamento habẽte contrarietatẽ, profectò & ipſa habebunt cõtrarietatem. Similr̃ ſi fuerint in prędicamẽtis non habentibus cõtrarietatem/neq; ipſa habebunt cõtrarietatem. Nam q̃cunq; inſunt generi quod ſubiicitur ipſis ad aliquid, eadem etiam accidũt, ut plurimum ipſis ad aliquid. Quare quãdo ipſa cõſideranẽ in habitu, uel uniuerſalr̃ in qualitate cõtrarietatem ſuſcipiũt, quia etiam qualitas cõtrarietatem ſuſcipit: ſed quando in duplo/uel in triplo/aut uniuerſalr̃ in quantitate erunt, non amplius ſubibunt cõtrarietatem: quia neq; quãtitas cõtrarietatem ſuſcipiebat, eodẽ quoq; modo quãdo ineſt ſubſtãtię, ceu in patre/& filio. Nam tũ non ſuſcipit cõtrarietatem, quia neq; ſubſtãtiam eam ſuſcipiebat. Quocirca patet q̃ q̃tenus ipſm̃ ad aliquid ſuſcipit cõtrarietatem, ſic cõmune quoddã habet cum his generibus/quę eadem ſuſcipiũt,

& quatenus

& quatenus non ſuſcipit, conuenit cum his/quæ non ſuſcipiunt contrarietatem, quod etiã ad aliquid ſm utrũq; modum conuenit cum omnibus generibus. Quare ſuſcipere contrarium/neq; eſt proprium ipſis ad aliquid, quãdoqdem neq; oibus, neq; ſolis relatiuis inſit contrarietas.

Videntur autem/magis & minus ſuſcipere ipſa ad aliquid. ſimile enim & diſſimile magis & minus dicuntur. & ęquale & inæquale, magis & minus dicuntur/utrũq; ipſorum ad aliquid exiſtens. Simile enim alicui ſimile dicitur, & diſſimile alicui diſſimile. non omnia autem ad aliquid ſuſcipiunt magis & minus. duplum enim non dicitur minus & magis duplũ, neq; talium aliquod.

Quæ ſunt ad aliquid/uidentur præterea ſuſcipere magis & minus. Verum dicit (uidentur) non perinde ac ipſa ad aliqd non ſuſcipiunt magis & minus, quãdoquidẽ ſuſcipiunt, ſed dixit (uidẽtur) tanquã antiquã opinionem exponens. Nam ſimile ſuſcipit magis & minus, quia illud eſt magis ſimile/quod eadẽ forma ſpecieuè participat, & illud minus/quod minus participat, attamẽ ſimile eſt de numero eorum/quę ſunt ad aliquid. Sed hoc perſpicuum/quomõ loco huius particulę, (& inæquale magis & minus) non dixit inæqualius. Nam ſi inæqualius eſt inęquale/iam accepit magis, quomodo ergo non dixit loco magis & minus inæqualius? Niſi fortè quia non erat dictio in conſuetudine, proinde ipſe protulit/pnũtiauitq; ipſum inæquale/cum hoc magis. Itẽ quomõ ſubiunxit/& minus. Niſi quia & magis inæqualius/& minus eſt. Eteni magis & minus ſimilius dicimus/æqdem qñ aliquid aliquo alio eſt ſimilius/id tale ſimilius intẽdiť/& remittiť. Verum Iamblicus/& alio modo interpretatur, qui quum oſtendat pceſſum inæqlis in infinitũ, & appellauit ipſum inæquale/inęqualius. Non enim ipm inæquale habet ſtatũ, neq; aliquãdo fit magnũ, quin maius ſemp dici queat, neq; ita fit paruũ, quin ſemper minus ſcdm adiectionem/& ablationem in ĩfinitũ fiat. Sed animaduertere dignũ eſt/q; Ariſt. non dixit æqualius, ſed inęqualius, quia nõ ſimiliter, uel nõ uniuerſaliter ſe habent æquale/& inæquale, eodem modo. Nam ęquale unũ eſt, ceu ſi fuerit inæquale: cõſiderantur autẽ magis & minus/tãquã in ipſo inæquali: ſed etiam erit quæſtione dignũ, cur magis/& minus, ſimilr conſiderantur in ſimili/& in diſſimili, & non ſimiliter in ipſis æquali & inęqli. Item quomõ æquale/& inæquale/quum ſit pprium quanti, ſuſcipit magis & minus: quãdoqdem quãtũ nõ ſuſcipiat. Niſi qa quãtũ/q̃tenus quãtũ, nõ ſuſcipit: tñ ea q̃ accidũt quãto/nõ q̃tenus quãta, ſed q̃tenus q̃lia ſũt/ſm hoc potius ſuſcipiũt magis/& minus. Itẽ neq; oĩa q̃ ſunt ad aliqd/ſuſcipiũt magis & minus. Nã q̃ cõſiſtũt ĩ ſubiectis/q̃ nõ hñt magis & minus, neq; ipſa ſuſcipiũt magis & minus: uñ duplũ/& triplũ/atq; uniuerſaliter quãta definita/nõ ſuſcipiunt magis/& minus. Nã quę ſunt determinata/non ſuſcipiunt ipſam indeterminationem/ſm magis & minus. Verum denuo & ad oppoſitiones quæ dictæ ſunt, & ad eaſdem ſolutiones/reuertendũ. Nam aliqs dubitaret/quomodo uirtus/& uitium ſunt de numero eorũ quæ ſunt ad aliqd. Nã eſſe alicuius, ceu uiri ſtudioſi & praui, hoc certè potius indicatiuũ eſt participatiõis/quàm habitudinis. Sed illud quoq; dici poteſt/qđ prius dictum eſt, qa uirtus & uitiũ ſunt ad aliquid/ſm relationem ad genus. Nã habitus nõ ſolum ut participatus cõſideratur, ſed etiam quatenus ſe habet/& refertur ad id quod habetur: & ad habens/quatenus & ad aliquid eſt. Item poſſumus dicere & aliter/uirtutem & uitiũ eſſe de numerò eorũ quæ ſunt ad aliqd, quatenus ſunt qualitates/& medietates q̃dam, uirtus. ſ. ut commenſuratio eſt, uitiũ autem ut incõmenſuratio: & cum incõmenſuratio referanť ad incommenſurata: itaq; uirtus & uitium erũt contraria, quatenus q̃litates/& ad aliquid/quatenus medietates. Quãobrẽ neq; hic dubitandi locus eſt, quomodo cum alia ſit oppoſitio relatiuorũ/& alia cõtrariorum/iſtæ oppoſitiones non confundanť, ſiquidem ſint etiam contraria/in ipſis ad aliquid. Verũ non ſunt contraria/quatenus ad aliqd, ſed (ut ipſe inquit) contrarietas eſt in his quæ ſunt ad aliqd. Nam quædam q̃ ſubiiciũtur ipſis ad aliquid, quatenus qualia/contrarietatem habent, ſed non q̃tenus ad aliquid. Nã neq; contraria/q̃tenus contraria/ſunt ad aliquid, neq; ea quæ ſunt ad aliqd/cõtraria ſunt. Vnde uniuerſaliter quæ ſunt ad aliqd, quatenus habitus/non habẽt contrarietatem. Equidem habitus non eſt habitui cõtrarius, ſed contrarietatem habent, q̃tenus tales habitus: qđ idem eſt dictu/quatenus qualitates. Cęterum animaduertũt/q; ſcientia/intelligentia/cognitio/quæ ſimul inſinuãt notitiam/aut uoce ſola differãt, aut dicimus intelligẽtiam eſſe notitiam ſpeculatiuã ſpecierum/& cognitionẽ generũ: ſcientia uerò tãquã eam notitiam/quę his ſuperior eſt: quo pacto nõ erit diſcrimen ſolum ſecũdum uocem, ſed etiã erit quędam eorum differentia realis. Verũ adhuc inſtabunt/dicentes nullam habitudinem ſuſcipere intẽſionem/& remiſſionem, quũ ſimiliter ſe habeant ad alterũ. Niſi habitudo non q̃tenus habitudo/uel ad aliquid/q̃tenus ad aliquid, ſed quatenus talis habitudo, & q̃/

tenus qualitas/ſuſcipit magis & minus. Verũ adhuc inſtant/dicentes ꝙ non ſolũ in qualitatibus cõſideraſ magis/& minus, ſed etiam in quantitatibus: ceu in ipſo æquali/& inæquali, maiori & minori. Niſi hæ qualitates ſint quãtitatiuę:& fiat intenſio/& remiſſio in eis ſm qualitatem. Itẽ ſi qs putaret duplum ſuſcipere intẽſionem/& remiſſionem, ꝓpter augmẽtationem/& minorationem in ipſa ꝓportione numerorũ: adeo ꝙ putaret ipſe/in ducentis, & centũ/magis duplũ eſſe/quàm in q̃tuor & duobus: profectò is ignorat/ꝙ in pluribus/& minoribus numeris eadem ratio cõtẽplatur, & tamẽ neq; intenſionem, neq; remiſſionem ſuſcipit. Deinde ſciendũ eſt/ꝙ Architas ſub ſilentio p̃teriit hoc/de numero eorum quę conſequũtur ad aliquid. ſ. contraria ſuſcipere/quãuis de hac ꝓprietate mentionem fecerit/in p̃dicamentis ſubſtantię/& qualitatis. Etenim inquit/nõnulla cõmunia qualitati aſſignanda ſunt, ceu cõtrarietatem quãdam ſuſcipere/& priuationẽ, qui in prædicamento ad aliqd/nõ dimiſit magis & minus, dicens. Id qđ aliquando ad aliud aliquo mõ ſe habet/ſuſcipit magis & minus. Nam magis eſt/quatenus aliquo maius eſt, & minus/q̃tenus eodem minus eſt. Verũtamẽ non in omnibus id fit/quę aliter aliquo modo ſe habẽt. Nõ enim magis patres ſumus/neq; minus/neq; magis fratres/uel filii. Dico autem hęc/nõ mecum reputans diſpoſitiones morũ utrorũq;, quomodo inter ſe coniuncti beneuolentia/aliquando aliter fiant cognati/proximiq;, & quomõ fiant ſimul fratres: ſed reſpicio ad ipſum intellectum naturæ. Cur igitur Architas prætermiſit contraria? Niſi quia cõtraria nõ ſm ſe/ipſis ad aliqd inerãt: ſed ſm accidẽs meritò ſubiectorũ ſuorũ, nã ueritus eſt/ne aliqs confunderet/in idem medietates/& ea quæ ſubiiciuntur ipſis, atq; ne interimat medietates nihil aliud p̃ter ſubiecta derelinquens, uel illorum coitum & conuenientiã pronunciet/affirmetq; ipſas medietates eẽ. Equidem eſt unum aliquod genus cõmune/medio, & cõpetit extremis/quod eſt diuerſum ab illis/in quibus contrarietas cõſideratur, quatenus ſunt qualitates, & non ſecundũ habitudinem ipſorum. Itaq; Architas propter hoc p̃termiſit contraria, qui tamen magis & minus inſeruit aliquibus relatiuis, tanquã proprium eorum. Nam quum ſint quædam in tali prędicamẽto/quæ ſunt de genere infinitorum/in quo magis & minus uehemẽter/& ſenſim/debiliterue, & id genus talium, quæ procedunt indefinitè/intenſa & remiſſa, meritò ſtatuit magis & minus/tanquã ipſis ad aliquid ingenitum, & hoc magis & minus/eſt maius & minus: quorũ exempli loco/ꝓpępoſuit magis & minus/ q̃ ſunt de natura infiniti. Verum quũ aliæ ſpecies ipſius ad aliquid/in aliquo termino ſunt cognatæ/ob id illæ determinatum prædicamentũ habebunt, & non ſuſcipiunt intenſionem/neq; remiſſionẽ. Talia autem ſunt/quæcũq; ad ſubſtantiam ſe habent cognatè, ut pater uel frater, quia etiam ſubſtantia eorum determinata eſt, & non ſuſcipit magis & minus: ſimiliter neq; æquale/neq; duplum, ſuſcipiunt magis & minus. Poſtremò quũ quidam ſæpe ſe conferant ad eas cõmunitates/quæ uidẽtur ſcđm accidens, huius gratia proinde Architas appoſuit/ꝙ non oportet diſpoſitiones ipſorum conſiderare. ſ. qua inter ſe coniuncti ſint beniuolentia, quãdoquidem hoc/& id genus potius ſcđm qualitatem conſideratur. Equidem oportet ipſa ad aliquid/non ſicut qualia conſiderare, ſed (ut ipſe ait) reſpicere ad intellectũ naturę, & ipſam habitudinẽ/quatenus eſt habitudo propriè ꝑſcrutari. Vltimò hęc determinatio ſtatuenda quoq; eſt/in aliis p̃dicamentis, qñ cõmunia & propria ipſorũ conſiderabimus/ubi plura genera & non cõmixta cum aliis rimabimur.

Omnia autem ad aliquid/ad conuertentiam dicuntur. Seruus enim domini dicitur ſeruus. & dominus ſerui dicitur dominus. & duplum dimidij dicitur duplum, & dimidiũ dupli dimidiũ. & maius minoris maius. & minus maioris minus. Similiter autem/& in alijs. verũtamen caſu aliquando differt ſecundum dictionem. puta ſcientia ſcibilis dicitur ſcientia. & ſcibile ſcientia ſcibile. & ſenſus ſenſibilis ſenſus, & ſenſibile ſenſu ſenſibile.

Poſtquam tradit cõmunia/quę habent ipſa ad aliquid cum aliis generibus, nunc proponit proprium ipſorum aſſignare: quod quidem eſt dici ad cõuertentiam, quãdo illa ad quod dicitur, & ipſum ad ipſum quod ad aliud dicitur/dicerentur prædicata uiciſſim, ut in propoſitis exẽplis patet. Nam ſicut ſeruus domini diciſ ſeruus, ita etiam dominus/ſerui dominus dicitur. Idem in aliis fit/ubi adequatur utriuſq; ad alterum prædicatio, ꝓpter quod etiam conuertentia ſeu conuerſio dici ſolet, ceu quãdo hoc ad illud/& econtra illud ad hoc/p̃dicatur. Verum quũ dixerit in contextu/ꝙ ſimiliter & in aliis fit, & exempla quę adducta ſunt in genitiuo faciebãt conuerſionem/ſicut à principio fiebat p̃dicatio in deſcriptione ipſorum ad aliquid, ob id reuocatur in dubium/quia non oĩa per genitiuum caſum proferuntur, ſed quædã in datiuo conuertuntur; ceu quãdo dicimus ſciẽtia ſcibilis, & ſcientia, cuius conuerſionẽ non amplius faciemus/locantes ſcientiam in genitiuo: ſed ſciẽ-

tiam in ablatiuo,dicentes ſcibile ſcientia ſcibile. Quocirca meritò appoſuit/adduxitq; in contextu.
Verútamen aliquádo caſus differt/ſm dictionem;quia ſecúdum res/nulla ſit habitudinis uariatio.
Nam eædem manent,quatenus ſe habent aliqualiter,ſit,inde uariatio ſm ſolam dictionem,quádo/
quidem nos ſimilem faciamus cõuerſionem,ut in ſeruo & domino,patre & filio:aliquádo autem
mutemus caſum/ut diximus/exemplo ſcientiæ & ſcibilis:aliqñ etiam id ad quod dicitur/neq; ſuſci
pit caſum,ſed indiget hac propoſitione/ad/nam magnú & ad paruú, ſed non parui dicitur magnú.
Cæterum multiplex eſt conuerſio. Nam ſæpenumero facta conuerſione/oportet accipere appro/
priatam propoſitionem.Nam ſyllogiſmi conuerſio/etiam dicitur conuerſio:pſertim quádo conclu
ſione conuerſa/& altera propoſitione eadem manente altera/omnino conuertitur. nam ut Ariſto.
ait in ſecundo libro priorú analyticorum,ſi oſtenſum fuerit a/d/c/per mediú b/& a/ſumatur de nul
lo c/aut non in omni ineſſe per conuerſionem/uel in contrarium,uel in oppoſitum e.ſumatur ipſa
tanquá una propoſitio altera duarum propoſitionú manente quauis reliqua eadem conuerſione
conuertitur/ſit concluſio.Nam ſi ſumarur a/de omni b/ & b/de oi c/infertur concluſio a/de omni c/
quæ ſi conuertatur & fiat propoſitio,dicens a/de nullo c/& aſſumatur maior propoſitio/q̃ à princi
pio dicebat a/de omni b/concluditur b/de nullo/uel non de omni c/in ſecunda figura,ſi autẽ minor
maneat/prior cõcludetur in tertia figura particularis,ſemper.ſ.a/non de omni b/& ſic eſt unus mo/
dus conuerſionis,alter autem eſt quo ſit propoſitionis conuerſio/penes alternationem terminorú,
quatenus ſimul ueræ/& ſimul falſæ ſunt,cõuertens ad conuerſa:ceu nullus homo lapis,nullus lapis
homo,omnis homo animal,aliquod animal homo.Item eſt alius modus cõuerſionis,quo res ſe cõ
ſequútur/& ſimul ſunt,quáuis differant:ceu ſtudioſum ſequitur cultorem dei/& econtra.Item eſt
alia conuerſio præter has/q̃ dicitur eſſe eorum quæ ſunt ad aliquid, & non ſolum habet alternatá
conuertentiá conſecutionéq;,ſed etiam cum habitudine eſt/qua alternata prædicata/adinuicem præ
dicantur.Nõ enim idem eſt hoc huius,& hoc huius,atq; hoc hẽre/cum habitudine.Nam aliud eſt
dicere/ſtudioſus cultor dei eſt,& econtra cultor dei ſtudioſus eſt:& aliud eſt dicere,hoc modo:ſer
uus domini ſeruus,& dominus ſerui;dominus.Nam hoc dicitur ſm habitudinem,illud uerò ſecú
dum participationem.Verú eorum eodem caſu conuertunẽ,alia quidem eadẽ re ntunẽ in utroq;
caſu/recto.ſ.& obliquo,ceu æquale & ſimile.Ná æquale æquali æquale,& ſimile ſimili ſimile, quú
eadem res quæ habeat habitudinem/ſit etiam ipſa ad quá ſe habet quæ refertur:alia uerò ſecundú
diuerſitatem alternantur,ut dominus/& ſeruus,duplum & dimidium,ut etiá Architæ uideẽ.Ná
inquit/ſimilem cõuerſionem ſuſcipiunt,q̃dam ut æquale/& paternum,& nõnulla diſſimilem ma/
gis/& minus.Itẽ & ſimplicibus cõmiſceri poſſunt q̃dam ipſorum ad aliquid/ſecúdum participatio
nem aliorum p̃dicamẽtorum:ut coetanei participatione ipſius,quando & æque pugnantes à par/
ticipatione ipſius pati,& æque ueloces à participatione ipſius facere:præſertim quando uelocitas
conſideraretur ſcd̃m delationem corporum.idem ſimiliter in aliis ſit. Ambigeret forſitá aliquis/q;
non ſit ꝑprium ipſorum ad aliq̃d dici ad cõuertentia/quádoquidem non ipſis tantú non inſit,ſed
etiam pleriſq; aliis.Nam ſi honeſtum eſt/etiam bonum eſt,& econtra/ſi quippiam boni eſt/etiá ho
neſtum eſt.Sed nõnulli hanc dubitationem audiẽtes/inſtant contra exemplú,qui Stoicis potius q̃
Peripateticis aſſentiunt:quandoq̃dem illi aſſerant honeſtum ꝑpter ſe expetendum eſſe/& bonum
ſecúdum naturam eſſe.Quocirca ſi aliquid honeſtú eſt/illico illud ponunt eſſe bonú,nõ autẽ ecõ/
uerſo.Vnde aſſerunt ſanitatem eſſe quodam bonum ſecúdum naturam/& proficuum,ſed negant
ſanitatem eſſe honeſtum,quia non propter ſe eſt expetenda/quum ſit ſanitas/organi inſtrumen/
tiuè excellentia.Verú q̃dá alii hanc inſtantiam refellút,quú ad dubitationẽ minimè adducta ſit,ſed
ad exẽplum.Nam quáuis aliquis concederet/nõ rectè ſe habere cõuertẽtiam cõſecutionemuè mu
tuam/eorum quæ exẽpli cauſa adducta ſunt,tamen multa alia ſunt/q̃ ſimul exiſtunt,quorú natura
ſimul ſunt:ceu ſphæræ centrú & circúferẽntia,partim uerò ſunt/tanquá prima & ſecunda:ceu cum
ſole lumen ſimul eſt. partim quoq; ſunt inſeparabilia accidẽtia/ ut igni caliditas/& diffinitiones cú
diffinito/& termini cú principio,ſimul ſe conſequuntur/atq; ſimul exiſtunt.Verútamen alii quoq;
ſunt/qui quú hæc accuſant,neq; ipſi ſoluút dubitationẽ/ſed cedunt ipſi dubitationi, aſſerentes dici
ad conuertentiam/non eſſe propriam ipſorum ad aliquid, eo modo.ſ.proprium quo omnibus &
ſolis ineſt,ſed eſt eo mõ proprium/quo omnibus ad aliq̃d ineſt,ſed non ipſis ſolis.Nam ſunt quoq;
alia/quæ inuicem conuertútur:tanquá ea/quorú unum alterú uiciſſim ſequitur,& cú eo ſimul eſt.
Vnde proprium fortè dici poteſt/ſcd̃m eam conſuetudinem/qua proprium dici ſolet illud,q̃d om/
nibus ineſt:quáuis non ſolum inſit.Sed fortè diligentius intelligere oportet/quod diximus. Nam
Ariſto.non dixit q; ipſa ad aliquid inuicẽ ſimul exiſtunt , ceu lumen/& ſol,caliditas & ignis/neq; q;

alterum ſit alterũ,ceu honeſtum & bonũ:ſed dixit ad aliqua dicuntur/q̃ etiam ipſa/ad ipſa dicunť.
Nam ad alterum reſpicere/& ad alterum dici/eſt ſpecies ipſius ad aliquid,ſed illud.ſ.ad quod dicť/
ſimiliter dici ad id quod dicitur ad ipſum eſt,proprium/quod cõſequitur ea quæ ſunt ad aliquid.
Nam ea q̃ uniuerſaliter ſimul exiſtunt/non dicuntur adinuicem:nam lumen quãuis ſolis ſit,tamẽ
non dicitur ad ſolem,qñquidem aliud ſit alicuius eſſe,ceu germẽ,actionem,paſſionẽ,uel poſſeſſio/
nem,& alius ſit ad aliquid eſſe/& referri.Nam illa quãuis alterius ſint,tamẽ habent naturã propriã,
& ea quæ ſunt ad aliquid/ ſubſtantiã habent/in reſpectu ad alterum, & quatenus unum ab altero
uiciſſim dependet:ſimiliter ea ſe habẽt,quorum alterum non ex altero proficiſcť,ut in primis re/
bus/& ſecundis.Nam eò dicuntur ad conuertiam, quia unũ ex altero proficiſcitur,uel unum cum
alio uiciſſim exiſtit.nam ſicut ſunt/ita & dicuntur.Pręterea ſcire oportet/ꝙ conuerſio ipſorum ad
aliquid,non ſolum accidit/ quia unum dicatur ad alterum,qñquidem hoc ſignificet quandam cõ/
munitatem/& propriam conſuetudinem dictionum: ſed quia cõmunis exiſtit habitudo eorũ,ob
id prædicamentum ad aliquid eſt.Cæterum Architas quoq; aſſignat conuerſionẽ ipſorum ad ali/
quid/dicendo,nõnulla ad aliquid ſimilem cõuerſionem ſuſcipiunt,ut æquale & fraternũ:& quæ/
dam diſſimilem,ut magis & minus.Vnde ipſis etiam aſſignat conuertibilẽ modũ/dicendo de ſpecie
bus ipſius ad aliquid/hunc in modum.Hoc quidẽ aliquid ipſorum/non eſt cõuertibile:uelut ſciẽ/
tia/& ſenſus.Nam ſcientia dicitur ſcibilis ſcientia,& ſenſus ſenſibilis,ſed econtra/ſcibile non dicitur
ſcientiæ/neq; ſenſibile ſenſus:cuius rei cauſa,quia ſcibile & ſenſibile/abſq; ſenſu & ſcientia q̃unt eſſe:
ſcientia uerò & ſenſus/nõ poſſunt ſine ſcibili & ſine ſenſibili.Præterea Architas deſignat ipſa ad ali/
quid,quatenus magis adinuicem ſunt,quũ dicat.Proprium eius/quod ad alterum aliquo modo ſe
habet,eſt ipſa exiſtẽtia eorum ſimul/atq; hoc,quo unum alterius cauſa/inuicem eſſe dicitur.Nam
quũ ſm cauſam/& ſecũdũ ſubſtãtiã ſimul ſint:profectò ſequitur/ut ẽt adinuicẽ dicãtur.Nam ſicut
ſunt/ita dicuntur:& quia ſunt/dicuntur,& non econuerſo/quia dicunť/idẽ ſunt,& hoc modo/atq;
iuxta hoc tale/affert propriũ huius generis. Equidem aliquis non poterit oſtendere diſcrimen ip/
ſius/ſm genus,quatenus dicitur ſolum.Quare conuerſio etiam ſecundum dici/dependet ab ea exi
ſtentia/qua ſunt relatiua.Poſtremò quonam pacto ipſa ad aliquid ſimul inuicem exiſtant,ſimulq́;
natura ſint/quum uideantur aliqua ſecundum cauſam præcedere,ut actio præcedit paſſionem,&
pater filium: tunc diſputabimus, quando ſententiam Ariſto. (dicentis ipſa ad aliquid eſſe ſimul
natura) proſequemur.

*At verò aliquando non videbitur conuerti, ſi non conueniẽter ad quod dicitur aſſignatum fuit.
Sed peccauerit aſſignans.velut ala ſi aſſignetur auis,non conuertitur auis alę.non enim conueniẽter
aſſignatum fuit quod primum,ala auis.non enim qua auis,hac ala ipſius dicitur.ſed quia alatum eſt.
multorum enim/& aliorũ alę ſunt,quæ non ſunt aues.quare ſi aſſignetur conuenienter,& conuer/
titur.puta ala alati ala,& alatum ala alatum.quãdoq; autem & nomina fingere fortè neceſſarium,
ſi non poſitum ſit nomen,ad quod conuenienter vtiq; aſſignabitur.velut gubernaculũ naui ſi aſſigne
tur/non eſt conueniens aſſignatio.nõ enim qua nauis,hac & ipſius gubernaculũ dicitur.eſt enim na/
uis/cui non eſt gubernaculum,ꝑꝑ quod & non cõuertitur.nauis enim/nõ dicitur gubernaculi nauis.
Sed fortè conuenientior vtiq; aſſignatio erit, ſi ita aliquo modo aſſignetur/gubernaculũ guberna/
culati gubernaculũ,vel q̃uocũq; aliter(nomẽ enĩ nõ iacet)& cõuertit/ſi cõueniẽter aſſignet.guber/
naculatũ enĩ/gubernaculo gubernaculatũ.Similiter aũt/& in alijs.puta caput,cõueniẽtius vtiq; aſſi
gnabiť capitati caput,q̃ aĩalis aſſignatũ.nõ enĩ qua aĩal/caput habet.multa enĩ aĩaliũ/caput nõ ha/
bẽt.ſic aũt facillimè vtiq; aliquis fortè ſumet,q̃bus non iacet nomen. Si à primis impoſuit nomina/
bis ad quæ cõuertuntur, ſicut in prædictis ab ala alatum/& à gubernaculo gubernaculatũ.Omnia
igitur ad aliquid, ſi cõuenienter aſſignentur,ad cõuertẽtiam dicuntur.quoniã ſi ad contingens aſſi/
gnentur,& non ad ipſum ad quod dicuntur,non conuertuntur.Dico autem/vt neq; eorũ quę dicunť
confeſſè ad conuertentiam,& nominibus proprijs poſitis,nihil conuertitur, ſi ad aliquid accidentiũ
aſſignetur:& non ad ipſum ad quod dicitur.puta ſeruus, ſi non domini aſſigneť ſeruus, ſed hominis
vel bipedis,vel quodcũq; taliũ,non conuertitur.non enim poſſibile eſt dicere/homo ſerui homo.non
enim conueniens aſſignatio eſt.adhuc ſi quidẽ conuenienter aſſignatum fuerit/ad quod dicitur,omni/
bus circũſcriptis alijs/quæcũq; accidẽtia ſunt.Derelicto autem hoc ſolo,ad quod aſſignatum eſt,cõ/*

uenienter ſemper ad ipſum dicetur, puta ſi ſeruus ad dominũ dicitur, circũſcriptis alÿs quæcũq; accidentia ſunt domino: velut quod bipes eſt, & quod ſcientiæ ſuſceptiuus, & quod homo, relicto autem ſolo hoc q̃d dominus eſt, ſemper ſeruus ad ipſum dicetur. ſeruus enim/domini dicitur ſeruus. Si aũt non cõuenienter aſſignetur/ad quodcũq; dicitur, circũſcriptis alÿs/& derelicto ſolo eo/ad quod aſſignatum eſt. non dicetur ad ipſum. aſſignetur enim ſeruus hominis/& ala auis. & circũſcribatur ab homine dominum eſſe ipſum. non enim adhuc ſeruus ad hominem dicetur. non exiſtẽte enim domino, neq; ſeruus dicetur, vel erit. Similiter autem/& ab aue circũſcribatur alatum eſſe. non enim adhuc erit ala eorum quæ ad aliquid. non exiſtẽte enim alato, neq; ala erit alicuius. Quare oportet quidem aſſignare/ad quodcũq; conuenienter dicitur. Et ſiquidem ſit nomẽ impoſitum, facilis aſſignatio fit. non exiſtente autem/neceſſarium fortè nomen fingere. ſic autem aſſignatis/manifeſtum quod omnia ad aliquid ad conuertentiam dicentur.

Cum dixiſſet ad conuertentiam dici/omnia quæ ſunt ad aliq̃d/quoniam q̃dam non uident̃ cõuerti, ut ala auis/quæ nõ conuertit̃ ad auem, quandoq̃dem non conſueuimus dicere auis alã auis; uel alam auis alam. Nam plerũq; alia alas obtinent/quæ aues nõ ſunt. Nam eorũ quæ habent alas/partim nõnulla carneas alas habent, partim nõnulla habẽt membra alarũ loco, partim quoq; ſunt quæ habent alas fiſſas ſciſſasuè/quæ ſolę auis ſunt: uult ergo in hoc cõtextu ſimul cauſam afferre; cur nõnulla conuerti non uideant̃/quãq; omnia conuertant̃: ſimul quoq; modos aſſignandi traditionem affert, quorũ alÿ quum rectè fiunt/ſaluant conuerſionem, & qui minus rectè efficiunt̃, minimè ſaluant cõuerſionem. Proinde cur nõnulla aliquãdo non uideant̃/conuerti, cauſa eſt/q; non cõuenienter aſſignat̃ id/ad q̃d dicũtur. Porrò modi rectè aſſignationis/tales ſunt, ut ad q̃d dicit̃, ſecũdum naturam ad id fiat aſſignatio, cum quo adequat̃. Nam talia ſe mutuò conſequunt̃/& conuertuntur. Modi autem qui ſunt non rectè aſſignationis, tum fiunt/ſi non fiat aſſignatio, ad id ad q̃d dicitur ſecũdum naturam, atq; quãdo exceſſerint/uel defecerint: & nõ adequata fuerint aſſignata. Vnde exemplum rectè aſſignationi Ariſto. dedit/quum dixit dominus ſerui/dominus. Etenim hæc adequant̃/& ſcd̃m ſe aſſignãtur. Nã quatenus ſeruus eſt domini, atq; q̃tenus dominus eſt ſerui, & eodem modo ſe habent quæ p̃dicantur ſimilr̃. Deinde dedit exẽplum non rectę aſſignatiõis/quando dixit ſi ala aſſignet̃ auis. Nam neq; auis ſola habet alas, ſed etiam alia, ut ueſpertilio/& alia huiuſmodi: neq; ala aui adequat̃. Nam pleraq; alia ut diximus/habẽt alas, & p̃pter hoc minimè cõuertuntur: quãdoquidem non dicamus auis ala auis, uel ala auis ala, quia à principio nõ rectè aſſignata fuit ala/auis. Nam cõmunior ampliorue dicitur ala/quàm auis, q̃a pleraq; alia/habẽt alas. Equidem hę dũtaxat aues ſunt quæ fiſſas/ſectasq; habent alas, itaq; quum ala excedat auem, meritò nõ conuertit̃ cum ea, q̃d quidem cauſa eſt/q; à principio nõ congrue aſſignabat̃ ala auis, p̃pter quod etiam Ariſto. ait. aliquando non uidebũtur conuerti, qui rectè dicit (non uidebũtur) ſi quidem ob malam nominum aſſignationem/accidat, ut minimè conuerti uideantur, Cũ igitur uelit explicare/quonam pacto fieri aſſignationem oportet, quoniam non inuenit nomen impoſitum q̃d adequari poſſet priori nomine, nomen fingere urget̃/aſſerens oportere hũc in modum aſſignationem fieri, ut dicamus alam alati alam. Nã quum unum horum/cum altero adęquet̃, p̃fectò conuerſio cõgrua fit, ſi dixerimus alatum/ala alatum. Quocirca Ariſto. etiam methodum tradit, quonã pacto opus ſit accipere ea q̃ inuicem adequantur: atq; mutuò ſe cõſequuntur, & quũ methodus talis eſt; quia oportet nomina quæ imponũtur his quæ dicũtur ad ipſa à primis & uulgatis notiſq; cõſuetudine accipere, ceu ab ala alatum dicit̃, & à gubernaculo (ut ita dixerim) gubernaculatũ. Nã hoc modo/neq; excedens/neq; deficiens ponet̃, id q̃d ponitur, ſed erit coæquatũ/& rectè adęquatum. Obiter opus eſt animaduertere/ad id q̃d dicit̃ in textu. Nõ enim qua auis hæc ala ipſius dicit̃/perinde/ac per hoc q̃d dicitur (qua) debeat ſignificari/atq; intelligi, q; nõ ſolum oportet/ut ſcd̃m ſuam ſubſtãtiam p̃dicetur, ſed etiã & oporteat adequari. Quod ſi hoc ita ſe habet/nõ amplius genera dę ſpeciebus, qua genera p̃dicantur. Non enim genera de ipſis ſp̃ebus/ex ęquo prædicantur. Item neq; ęquale erit ei q̃d dicitur per ſe, hoc quod dicit̃ qua ipſum. Nam illud quod per ſe dicit̃/in his eſt/q̃ ſecũdum ſubſtãtiam ſe habent, ſed hoc qua ipſum in illis ponitur/quæ inuicem adequãtur. Atq; ſi auis abſq; ala non eſt, cur non dicetur qua ala/auis ala. Nam in naui rectè dicit̃, quia non qua nauis ac ipſius themo/clauiſq; dicit̃: quia ſunt q̃dam naues/quæ nõ habent themonem, ceu illę paruæ q̃ remis ſimul impellũtur/& dirigunt̃, & quędam ducũtur à fluuiis in portum, quarũ etiam nõnul/

læ ſuſtibus impellũtur,nõnullæ uerò funibus trahũtur:itaq; rectè dicitur nõ qua nauis/ac ipſius themon/clauiusq; dicit̃. At ſecus in aue euenit.Nã omnis auis habet alas,q̃re dicitur de aue/ hoc igitur non qua auis:non quía ala ſit de ſubſtãtia auis,& ſemp in ea ſit,ſed q̃a non adequat̃ ala cum aue,quocirca uerũ erit dicere/non qua auis.Nam pleraq; alia habent alas:ſed quum alatũ adęquet̃ cum ala/& econtra,ob id hunc in modũ oportuit aſſignare alam/alati alam.Cæterũ quũ dicit,neceſ ſarium eſſe aliquãdo forſitã nomina fingere/hoc certè dicit non ea de cauſa/ut opus ſit denuo for/ mare conſuetudinem nominum impoſitorũ/quo in loco indicat reuerẽtiam/& obſeruationẽ ſuã dicendo,hæc tria,quãdoq; forſitã & neceſſarium,perinde ac dicat/ꝙ quãdo non fuerit nomẽ impo ſitum cõuertenti,tum nomẽ illud imponẽdum eſt/ad qđ congruè conuerſio aſſignari queat:non ponendo nomen in uſum ſimpl̃r,ſed gratia oſtendendi conuertens/ſm rem talẽ,nomen ꝓferendo. Deinceps uerò ad exẽplum nauis & claui ꝓficiſcitur,in quo planè exemplum amplius neceſſe eſt/ ut qđ habetur excedat,ſicut ala excedit auem/ea quæ amplior eſt,ſed neceſſe eſt/ꝙ habẽs excedat. Nam cõmunior eſt nauis/quàm clauus,uelut ibi in plus eſt ala/quàm auis:itaq; rectè dixit/ꝙ non qua nauis/ac ipſius clauus dicit̃,tum q̃a non ſubſtãtialiter ineſt clauus naui,tum quia nõ adequa/ tur ei.Verũtamẽ ſi ꝓferatur hoc,neq; qua gubernaculũ nauis : ut nauis ſit in genitiuo caſu,falſum eſt.Nam fieri nõ poteſt/ut ſit themo gubernaculũuè/& nõ ſit nauis.Itaq; ſi nauis in plus ſe habet/ quàm clauus/gubernaculũq;,meritò dixit/ꝙ non conuertũtur.Atqui ſi loco gubernaculi/accipiat̃ gubernaculatũ,tum cõueniens/congruaq; acceptio facta erit.Nam gubernaculũ qua gubernacu/ lum eſt/gubernaculati,& qua gubernatum gubernaculi tale eſt:quo pacto adęquant̃ inuicẽ,& ob id meritò conuertunt̃.Præterea/tertium exẽplum in animali & capite affert/in quo ſimil̃r excedit animal caput,ſicut nauis gubernaculum.Nã multa animalia nõ habent caput,ceu illa quæ in ma/ ri dicũtur neumones,& lopades/& oſtrea omnia/atq; cancri.Vnde rurſus qđ dicitur in textu/nõ q̃ animal caput habet,eodẽ modo quo diximus de naui/& gubernaculo intelligemus:q̃a neq; ſecun dum ſubſtãtiam caput ineſt animali,neq; ſcđm adęquationem.Verũ illud qđ diximus.ſ.non qua auis alã habet/nõ diximus ea de cauſa,ut ala nõ inſit ipſi aui ſcđm ſubſtantiã,ſed dũtaxat illud aſſe ruimus,q̃a ala cum aui nõ adęquatur.Nam ala ineſt aui/ſcđm ſubſtãtiam.Itaq; ex his perſpicuum eſt,ꝙ ſi cõgrua facta ſit aſſignatio relatiuorũ/ꝙ conuertent̃ adinuicem,ſin uerò non cõuertentur. Præterea/neq; ea cõuertentur quæ cõſenſu omnium dicãtur ad cõuertentiam/& nomina haben impoſita:niſi recta fuerit eorum aſſignatio.Nam ſi nõ acciperet̃ ipſum ad qđ dicitur cõuenienter ſed aliquod accidens eius/ueluti ſi nõ acciperet̃ dominus,ſed homo/uel bipes,quãuis uerum ſit di cere ꝙ ſeruus ſit hominis ſeruus,nõ tamẽ cõuertitur,q̃a non eſt homo ſerui homo,ſimiliter de bi pede dicendum eſt:quia non conueniẽter fuit facta aſſignatio,ſed iſte modus fuit à principio ꝓdi/ catiõis,ꝑ accidẽs.Vñ Ariſt.&c regulã quãdã tradit/q̃ cõuenientẽ modũ aſſignatiõis diſcernat,hũc in modũ dicẽdo.Si enĩ cõueniẽter aſſignatũ fuerit/ad qđ dicit̃,oĩbus aliis circũſcriptis/q̃cũq; acciden tia ſunt,manẽte aũt illo ſolo/ad qđ cõueniẽter aſſignatũ eſt/ſemp ad ipſa dicet̃,ut in dño & ſeruo. Nã ſi auferantur à domino oĩa alia q̃ accidũt ipſi,ſeruus ad dominum dicetur,quia cõuenienter aſſignatum eſt.Quod ſi non cõuenienter aſſignetur,ſed ſeruus hominis dicatur/circũſcriptis aliis ab homine/& dominus circũſcribetur,& ſeruus nõ amplius hominis dicetur, neq; erit ad aliquid. Nam ſi non exiſtit dominus,neq; ſeruus erit,uel ſi erit/nõ erit ad aliquid. Similiter quoq; ſi ala ad auem aſſignetur,& circũſcriptis aliis,& ablata ab aue/non amplius ala erit ad aliquid. Nã ſi non fue rit alatum/neq; ala erit,uel ſi fuerit/tamẽ non erit ad aliquid. Verũtamen ſi auis periret/& ala eſſet, profectò ad alatũ aſſignari poteſt,ut in ueſpis.Nam in ueſpis eſt,atq; in aliis. Forſitã igit̃ quia duo exempla accepit ipſius improprię aſſignationis,quę habẽt quoddam cõmune/quatenus ad aliqđ accipiuntur,& proprium exemplum quod eſt ſm ſeruum & dominum, iccirco oſtendit aſſigna/ tionem impropriè factã eſſe/quo ad ea quæ ſcđm accidens inſunt:illud autem exemplum quod ſit in ala/& aui/in his ſit,quæ ſcđm ſubſtantiam ſunt:tamen incõuenientiam habet ſecundũ exceſſum & defectum.Hæc igitur quo ad literæ contextuſuè expoſitionẽ/dicta ſint. Cæterum nõnulli illico contradicentes,calũniantur/refelluntq; ea nomina.ſ.capitatum/gubernaculatum/& alatum.Iccirco illos oportet refellere:uerum quum accidat/ut nõnulli expoſitorum ſapientiores / qui cõtradicũt ipſis,multarum & plurimarum rationũ multitudinẽ moueant/afferantq;,ob id etiam ipſe contra/ dictiones eorum breuiter cõmemorabo.Et primò quidem/ neſciunt quomõ non uſus ſit eatenus his nominibus/quatenus exemplis oſtendit/qualia utiq; eſſent nomina/ſi adeſſent rebus ab ipſo cõ ſideratis.deinde inuentę rei propria nomina aſſignare,q̃ etiam ipſe nominũ impoſitor impoſuiſſet/ modo rei notitiam calluiſſet,quod quidẽ ſtudio/& nõ riſu, dignum eſſet.Pręterea/& ipſorum no/

minum

minum fictionem/non retulit ad extranea nomina,ſed ad ea nomina q̃ in conſuetudine ponuntur/
& ſunt,paulo declinans à conſuetis nominibus/inconſuetè eiſdē uſus eſt, ceu a gubernaculo guber
naculatum:quo pacto ubiq; conſuetudinem ſeruare ſtuduit. Nam ſecuriſſimus fictionis nominū
modus eſt ille/quo ab ipſis poſitis nominibus/& à conſuetudine/q̃ iam inualuit,fingimus nomina.
Nam primi nominum impoſitores/uidentur à conſuetis & ſimplicioribus nominibus/alia cōponē
tes(ut & proprietates/ethymologięq; nominum indicant) nomina rebus impoſuiſſe , unde qui ſi/
militer facit/exiguū in dictionibus innouat, quippè qui cōſuetam de rebus intelligentiam ſeruat.
Item cuicūq; arti/conueniens eſt nomina fingere.Nam geometra.& muſicus/quū circa res uerſent,
quæ multis ignotę ſunt,cōpellunt propria nomina rebus illis imponere/q̃ conſueta apud multos
ſint:quod quidem dupliciter faciunt,uel ut iam poſitis utētes,& ea ſibi accōmodantes ad alias res
oſtendendas (ceu muſicus utit colore,& primo uocis/uel ſoni ictu,& geometer utitur centro)uel
quum nec prorſus inueniunt.Vnde ſi ab illis imponūtur nomina/conſideranda eſt poſitio eorum,
ſi uerò natura fiunt nomina/oportet eos naturę attendere/qui coordinant cōuenientes ſonos/cum
propriis rebus.Vnde Eudorus academicus/rephendit dictum Ariſto.perinde ac ala non coordi/
netur cum ipſo pterato grææcè/quod magis ſignificat alabile/quā alatum. Nam ala actu dicitur,ala/
bile autem potentia,tanquā poſſibile/potenſuè alam recipere,quod ſi actu fiat:non amplius alabile
eſt,ſed iam alatum dicitur,qđ quidem Ariſto.ſilentio pter miſit.Similiter quoq; de gubernaculo
determinatur,qa gubernaculum nō ad gubernatile,ſed ad gubernaculatum diceretur,& caput nō
ad capitabile,ſed ad capitatum,& tamē Ariſto.ſuis uerbis oſtendit oppoſitum. Sed qui hic dubi/
tat,ignorare uidetur/q̧ unumquodq; eorum dicatur dupliciter:in potentia.ſ.& in actu,ceu etiam
texibile,& induibile dicitur.Eqdem induibile dicitur/quatenus eſt iam ueſtimētum,& quatenus
poteſt fieri ueſtimentum.unde in his quæ nō ſunt in uſu/impoſitor ut libet,poterit accipere alte/
rum ſignificatorum nominis.Præterea/tradunt expoſitores animaduertendū eſſe,ne fortè à prin/
cipio dubitatio ſub paralogiſmi ſpecie/nos decipiat.Nam ſi propria potentia alabilis coordinat /&
refertur ad alam,& gubernatilis ad gubernaculum/quæ ab illis denominata ſunt:quem itaq; nō ſi
militer inuicem coniūcta coniugata ſunt,quandoqdem prima conſtitutio eorum/habuit quoddā
cōmune & congruum ipſis.Atqui nōnulli alii/dicunt abſurdam eſſe determinationē talis aſſigna
tionis.Nam alam/gubernaculum/& caput/quomodocūq; aſſignent , inconuenienter aſſignari af/
firmant,quandoqdem nullum iſtorum ſit prorſus ad aliquid,qa unumqdq; iſtorum eſt pars ſub
ſtantiæ/& ſubſtantia.At nulla ſubſtantia/eſt de numero eorum quæ ſunt ad aliquid,ut etiam ipſe
Ariſto.uidet dicere.ſiue igitur ut Athenodoruſus exiſtimat/ea eſſe ad aliquid ſecūdum Ariſt.ubi
appellatio exigit id ad quod dicitur.Nam qui audit ſeruum,requirit etiam illū / cuius eſt ſeruus,
ſiue ut Cornutus tradit/ea eſſe ad aliquid/qbus habitudo accidit ad alterum:quæ non ſit coordi/
natiua,ut in habentibus,& in his quæ habentur,ſed ſi fuerit ea habitudo ad ſubſiſtentiā,ceu quā/
do haberit ipſum ad aliqd/ſecūdum ſuum eſſe reſpectum/& inclinationem ad alterum.unde nul/
lo modo gubernaculum,uel ala ad aliqd eſt.Primum non eſt ſm Athenodorum,quia non requi/
rit aliquid/ad quod dicitur.ſecūdo neq; ſecūdum Cornutum,quia neq; ſcđm eam habitudinē dr/
quæ ad alterum eſt/ſecūdum ſubſiſtentiam.Nam gubernaculum/caput/& ala/ ſubſtātiæ ſunt, Sed
oportet(pace eorum/qui ſic dubitant)non ſolum conſtitutum/& ſimul intellectum modum illū
accipere/qui ſecūdum defectum eſt,ſed etiam oportet accipere eum modum,quo ea quæ ſunt ad
aliqd/requirunt ſimul exiſtētiam.Nam ipſa pars habet habitudinem ad totum/cuius eſt pars:nō
quatenus ſubſtātia eſt,ſed quatenus eſt pars,quocirca Boethus etiam rectè concedebat manum/&
caput(quatenus partes)eſſe ad aliquid:nō tamē quatenus manus,& qa ſit manus:neq; quatenus
caput.Nam hoc mō/ſubſtantia ſunt.At uerò Ariſto.conſiderat hęc eſſe ad aliqd/ut ſunt partes ad
ipſa tota relatæ,quo pacto nullum impoſſibile accidit.Verum quidem alii ad antedictā dubitatio
nem reſpondētes/aiunt,q̧ gubernaculum/& alam Ariſt.nō penitus aſſerit eſſe ad aliqd,ſed ipſa eē
ad aliquid dixit/ ꝓpterea ea quæ ordinatur in prædicamentis:& exēpla ea adducit quibus doctri/
na eorum ad aliquid comphēditur/quorum unum alterum excedit,uel ab altero deficit: perinde
ac ſi animal accepiſſet/oſtēdendo quonā pacto oporteat aſſumere adequatè ad cōuerſionem. Sed
qui iſta dicunt/obliti eſſe uidētur uerborum Ariſto.quibus ſic rationem ad inconueniens infere/
bat(non ergo erit ala de numero corū quæ ſunt ad aliquid)unde ſi non uoluiſſet ipſam alam eſſe
ad aliquid/quomō oppoſitum/tāquā incōueniens poſuiſſet? At Apollonius Alexādreus/inqt,aſſi
gnationem duorum exemplorum/non eſſe mutuā,& ad idem ſpectare:quia ubi Ariſto.dixit/non
qua auis eſt,alas habet:nam multæ alæ ſunt/nō auium,& ubi dixit non qua animal/habet caput.

Multa enim animalia/caput nō habent,debebat ſic dicere,multa capita ſunt nō animaliū,ſicut ibi/ multæ ales ſunt nō auium,ſi exempla ad idem ſpectare debēt.Sed facilè dicere poſſumus/ꝙ ambo exempla propoſuit de his/quorum unum excedit alterum,uel deficit ab altero: quocirca dixit ea non conuerti,& ibi quidem ala excedit auem.ideſt quod habetur/excedit habentem,& ibi in alio exemplo econuerſo fit: habens/ excedit id quod habetur: ut animal.excedit caput/ nam dicere quòd ſicut ala in plus eſt quàm auis, ſic etiam caput in plus quàm animal:quia etiā ſunt capita aliorū/& palmarū(eſt utentiū magna æquiuocatione/& metaphora.)Equidem oportet ipſa ad aliquid propriæ cōuertentiæ accipere,& non æquiuocè,uel ſcdm metaphoram,quo pacto acceptis animalibus,ipſa erūt in plus quā caput:ex quo dephenditur animal & caput inuicem non cōuerti,ſicut in alia cōiungatione,neqꝫ ala conuertitur,cum aue.Verum Ariſto.talem dubitationem contra dicta adducit.Nam ſi omne ad aliquid/tāquā ad alterum aliquid: ſeiunctum/& abſolutum ab ipſo ad aliquid/uelut pater ad filium/cum mundus nihil à ſeipſo ſeiunctum habeat, qñquidem nihil ſit extra mundum: Itaqꝫ mundus non erit ad aliquid/quāuis aſſerendum ſit/illum eſſe de numero eorum/quæ ſunt ad aliquid.Nam ſicut ala alati dicitur,ſic etiam & mūdanum mundi mundanum,& terrenum terræ terrenum,& aereum aeris aereum.Sed huic reſpondendum eſt/ꝙ non rectè accepit in principio,quādo dixit omne ad aliquid/ad alterum ſeiunctum dici. Nam totum/& pars,ſunt de numero eorum q̄ ſunt ad aliquid, & tamē abinuicem non ſeparantur:itaqꝫ mundus, (etiam ut eſt ſubſtātia/& id quod eſt)non ponitur de numero eorum/quæ ſunt ad aliquid,ſed ut totum & quædā partium/ ac rerum omnium compages/ eo ordine digeſta ut partes/q̄ in ipſo ſunt ad partes inuicem referantur,& partes ad totum,& ſic eſt de numero eorum/quæ ſunt ad aliquid. Item ſi mundus aſſeratur eſſe/tanquā effectus eius qui mundum cōdidit:profectò erit etiam ſubſiſtentia ſeparatus,etſi non ſubſiſtentia ſeparatus,ſaltē intellectu ſeparatus eſt. Item forſitā neqꝫ illud rectè acceptum eſt.ſ.mundanum. Nam ſi totum eſt mundanum/mūdus non amplius erit totum, ſed id quod in toto eſt/ſicut ala in alato,tamen cōtrarium uidetur dicere Ariſt.qui dubitādo dicit/ ꝙ mundanum eſt in mūdo/tāquā mundus ſit ipſius mundani:ſicut auis ipſius alati,quod ſi etiam mundus ſit pars/& mūdanū ſit totum,mūdus erit in ſua parte/ut ala in alato.Quinimo incōuenientius ſequetur/in terra & terreſtri. Nam ſi terra totum eſt,& in terreno eſt, erit totum in parte, ceu ala in alato.Sed cur Architas (quū non minus quā Ariſto.exactè & diligenter de p̄dicamentis diſſeruerit) ſilentio præteriit hoc proprium ipſorum ad aliquid/quod eſt dici ad conuertentiam. Forſitan/quia quum ponat Architas ipſa ad aliquid ſimul eſſe/& aſſeruit unum eſſe alterius cauſa/ uiciſſim,ipſorum cōuerſionem ſcdm eſſe affirmauit/& neglexit eam conuerſionem/quę ſecūdum dictionem,& ſecundum dici fit.Item forſitā prætermiſit/quia hæc cōuerſio ſecundum dici/ſimul cum illa quæ eſt ſecundum eſſe/uidetur introduci.

Videntur autem quæ ad aliquid/ ſimul natura eſſe. Et in plurimis quidē verum eſt, in aliquibus autem non eſt verum. Simul enim & duplū eſt/ & dimidium, & dimidio exiſtente/ duplū eſt, & ſeruo exiſtente/ dominus eſt, & dn̄o exiſtēte/ ſeruus eſt. Similiter aūt cum bis/ & alia, & cointerimunt hæc inuicem. non exiſtente enim duplo/ non eſt dimidium. & dimidio non exiſtente/ non eſt duplum. Similiter autem habet & in alijs/ quæcūqꝫ talia. non tamen in omnibus ad aliquid, videtur verum/ quod ſimul natura ſint. Scibile enim/ vtiqꝫ videbitur eſſe prius ſcientia. ſicut enim in pluribus praeexiſtentibus rebus, ſcientias accipimus. in paucis enim vel in nullo videbit vtiqꝫ aliquis ſimul cū ſcibili/ ſcientiam factam. adhuc ſcibile quidem interemptum/ cointerimit ſcientiam. Scientia autē/ ſcibile non cointerimit. Scibili quidem enim non exiſtēte/ non eſt ſcientia. nullius enim adhuc erit ſcientia. ſcientia autē non exiſtente/ nihil prohibet ſcibile eſſe. puta & circuli quadratura, ſiquidē ſcibile eſt, ſcientia tamen ipſius nōdum eſt. Ipſum autem ſcibile eſt. Adhuc animali quidem interempto, nō erit ſcientia. Scibilium aūt/ multa contingit eſſe. Similiter aūt his/ & quę in ſenſu ſe habent. Senſibile enim/ videtur eſſe prius ſenſu. Senſibile quidē eni interemptum/ cointerimit ſenſum. Senſus aūt/ ſenſibile non cointerimit. Senſus enim circa corpus/ & in corpore ſunt. Senſibili autem interēpto/ interimit & corpus. Senſibilium enim/ eſt corpus. Corpore aūt non exiſtente, interēptus eſt ſenſus. Quare ſenſibile cointerimit ſenſum. ſenſus autem ſenſibile non interimit. animali enim interēpto, ſenſus quidem interēptus eſt: ſenſibile autem erit corpus. puta calidum/ dulce/ amarū/ & alia omnia

quæcūq; ſunt ſenſibilia. Adhuc ſenſus quidē/ſimul cū ſenſitiuo fit. Simul enim cū aīali/fit & ſenſus. Senſibile aūt eſt/& anteq̄ animal, vel ſenſus fit. Ignis eni/& aqua, & talia/ex qbus aīal conſiſtit, ſunt & anteq̄ animal vino fit, vel ſenſus. Quare prius vtiq; ſenſu/ſenſibile eſſe videbitur.

Quod eſt maximè proprium ipſorum ad aliquid/nūc aſſignat, ſcilicet ꝙ ipſa ſint ſimul natura. Nam cōuenientius eſt/magisq; peculiare ſciētię, ut per ea q̄ ꝓpriè inſunt cognoſcibili, ianua aperiat eiuſdem. Equidem hoc/ꝑtertim in primis generibus neceſſarium eſt: quandoquidem hoc modo dūtaxat/poſſimus unūquodq; ipſorum ſpeculari. Quocirca Architas etiam aſſignat, hoc. ſ. relatiua ſimul inuicem exiſtere, & ꝙ unum ſit cauſa alterius uiciſſim, tanquā proprium ipſorū ad aliquid. Nam ſi duplum ſit/neceſſe quoq; & dimidium eſſe/& econtra ſi dimidium eſt, neceſſe etiam eſt, ut duplum ſit: quādoquidem duplum ſit cauſa/ut dimidium ſit, & dimidium ſit cauſa/ut duplū ſit. Verūtamen Ariſto. uidetur aſſerere ipſa ad aliquid/ſimul natura eſſe. Aut propter uarietatem opinionum/circa hoc, ipſe appoſuit hoc uerbū in contextu (uidentur). Aut qa ſic antiquis Philoſophis hoc uidebať. Nam Architas etiam (ut diximus) poſuit hoc eſſe proprium ipſorum ad aliquid, cui Plato etiam aſſentire uidetur. Vel tandem poſuit idem uerbum/quia habet quādam determinationem/qua/hoc quod dicitur/poſſit aliquādo/& aliquo modo uerum eſſe. Itē adiecit hoc (ſimul natura) quoniā ſimul multipliciter dicitur/ut ipſe ꝓceſſu operis declarabit. Obiter tamē unum ſignificatum eius eſt/ꝙ nōnulla ſimul natura ſint. Quod uerò ad aliquid ſint ſimul natura/totidē modis, oſtendit. ſ. quia ſimul nata ſunt inuicem eſſe, etiam qa unum eſt cauſa alterius uiciſſim/ atq; eò ꝙ inuicem depēdent, & unum infert alterum uiciſſim/atq; tollit/& deſtruit. Nā ſi pater fuerit/etiā filius/erit, & ecōuerſo, ſi non erit, neq; alter erit. Vnde quum hoc aſſeruiſſet inductione/facit fidem ipſius diſcurrēdo per ſingula/quæ ſunt ad aliqd, & ambiguè ſimul exiſtunt. Porrò ꝓbationem duplicem facit, primā ꝙ ſimul exiſtunt/quàm innuit inſinuatuè per hæc uerba (ſimul enim dimidiū duplum eſt.) Atq; oſtendit ea inuicem ſeſe inferrè per hęc (Et dimidio exiſtente/duplū eſt.) Itē oſtēdit uno ſublato alterum demi/quum inqt. Non exiſtente enim duplo/nō eſt dimidium, & ecōuerſo. Verum quū id quod interimitur/& interimit/duplex ſit, unum qdem qđ ſimul ſubſiſtit, ut lumen qđ ſimul exiſtit cum ſole/& aliud quod exiſtit ſm habitudinē, & nō ſemper, & ſubſtantialem ſubſiſtentiam/æque habet. Nam pater/filio eius mortuo/amittit, perdituè exiſtētiam ſm habitudinem, quādoquidem neq; filius ſit/neq; pater, filio non exiſtēte. Nā etſi mortuo filio adhuc dicatur pater, tamē dicitur ſm relationem ad id/quādo uiuebat. Vnde pater ſubſiſtentiā ſubſtātialem ſuippſius non amittit/mortuo filio, licet amittat habitudinem exiſtētiam; quare hęc ſimul exiſtere/ſeſeq; uiciſſim interimere in ipſo ꝑdicamento ad aliquid/accipienda ſunt ſm habitudinem, & nō ſecūdū ſubſtantiā. Nam ut exiſtunt ipſa ad aliqd/ſic etiam ſimul exiſtunt: exiſtūt autem in habitudine, ergo in habitudine ſimul exiſtent. Quod ſi hoc modo accipiatur/ſimul exiſtētia ab omni dubio procul erit, quādoquidem habitudo nō fit in unum, ſed alterius ſemp ad alterum/itaq; oportet ambo ſimul exiſtere habitudinali exiſtentia/ſi debeat habitudo in ipſis ſaluari, alioquin altero manēte ſolo/non erit habitudo. Quo uerò ad ꝓbationem rectè fecit Ariſto. fidem per inductionem. Nā prima genera per ea quæ locantur ſub ipſis, & per particulariora ſeipſis demonſtrātur. Nam nihil eſt ipſis uniuerſalius/qđ accipientes poſſimus ꝓbationem per ſyllogiſmum à priori efficere. Vnde facimus declarationem à poſterioribus/& magis particularibus/tāquā ex euidētibus/ & per ſecredibilibus. Sed quum opus ſit rationes cōtrarias conſiderare, quāuis uerę nō ſint, tamen ut à ſcientibus reiectæ confutatæq;/non decipiant inertiores, eoſq; qui ſuperficietenus attingunt ſciētias, exhibet probabilem dicti ſermonis confutationem. Nam inqt. non in omnibus uerū uideť, ꝙ ſimul natura ſint, quæ ſunt ad aliqd. Scibile enim/& ſenſibile natura priora ſunt/ſenſibile prius eſt ſenſu, & ſcibile prius ſcientia. Et hoc oſtendit, primò quidem ex euidentia. Nā ſæpenumero atq; ut in pluribus (inqt) ꝑexiſtentium rerum ſciētias accipimus, quādoquidem adſumus ipſis exiſtētibus rebus, ceu quando ſumus infantes ferè: & tamen nulla eſt nobis earum cognitio, ſed poſterius facta ſunt nobis ſcibilia, & tunc erant, tamē ſcientia ipſorum nōdum erat. Equidem ſciētia eclipſis/deliquiiq; ſolis/& lunæ, poſterius ad græcos per Thalē peruenit, eclipſis autem prius erat/& ſcibile, cuius tamen ſciētia nōdum habebať. Sed hoc quidem manifeſtius eſt. Verum nōnulla pauca ſunt/in qbus ſcientia cum ſcibili ſimul eſt, ceu illa quæ ſine materia ſunt, quæ certè ſimul adſunt, cum ea ſcientia quæ ſemp ſm actum ſtat & permanet, ſiue in nobis aliqua talis ſit, ſemper ſurſum manens, ut Plotino/& Iāblico uidetur, ſiue ſit in ea mente/atq; in eò intellectu/qui ſemper actu intelligit, modo ſi quis illam intelligētiam/ſciētiam appellare uoluerit. Eądem poteſt propter ſubſiſtētiā cōium dict

ſcientia ex ablatione. Nam ſimul cum ſubſiſtentia eorum/ſcientia eſt. Item hoc uerũ eſt de figmentis/quæ phantaſia/& artificiis fiunt: nam ſimul chimera eſt/& ſciẽtia chimerę, ſed cur ſubiũxit Ariſ. in contextu, uel in nullo? Forſitã quia nõnulli uniuerſalia/& intellectualia/ac ea quæ qualitercũq; intelligũtur, de medio auferebant. Aut qa etſi eſſent hæc in natura, tamẽ conceptus notioneſuè ipſorũ/poſterius accepimus. Quocirca/& in his ſcibile ꝓcedere ſcientiã accidit. hoc igitur modo/ſm primum argumentum/uidetur oſtẽdere/ꝙ ſcibile eſt prius ſciẽtia, & non ſimul natura. Verũ quũ multipliciter dicaẗ ipſum prius natura/ſm ſuam applicationem/uel notionẽ, ut ipſemet poſterius dicet: nũc utitur ipſo uno modo/quatenus prius natura tollit/& non tollitur. Nam ſi unitas non eſt/dualitas tolliẗ, ſimilr̃ ſi animal nõ exiſtit, neq; hõ eſt, ecõuerſo aũt minimè: qa ſi iterimaẗ dualitas/iã unitas nõ tolliẗ, qñquidẽ unitas non ſubſiſtat in dualitate, ſed ſm ſeipſam: applicatio aũt ſeu adiectio/notiouẽ, ipſius prioris natura nõ eſt/q̃tenus iterimiẗ, ſed q̃tenus gdẽ ſcd̃m iſert prius. Vñ ſecunda aſſignatio eius eſt, ut ſit ſcd̃m illationẽ. Nam ſecũdum/ſecum infert primum, ſed à priorẽ non infertur. Nam ſi dualitas exiſtit/neceſſe eſt etiã unitatem eſſe. ſimiliter ſi homo exiſtit/ neceſſe eſt & animal eſſe, econuerſo tamen non ſeqtur, ꝙ ſi unitas exiſtit, neceſſe ſit dualitatem eſſe, neq; ſi animal exiſtit. neceſſe eſt hominẽ eſſe. Vnde hoc modo prioritatis ſi accidens eſt/neceſſe eſt eſſe ſubſtantiam, econtra autem minimẽ. ſ. ſi ſubſtantia eſt, non eſt neceſſe accidẽs eſſe, quia ſubſtantia accidente prior/& ſimplicior eſt. Cum igitur hanc regulam exemplo ſcibilis/& ſciẽtiæ adduxerit, ait, ſi ſcibile dematur/ipſum quoq; ſecũ aufert ſcientiam, econuerſo autem ſcientia ſublata/ſcibile non tollitur: quare ſcientia & ſcibile/nõ ſunt ſimul natura, qñquidem id prius natura ſit/ꝙ cum interimiẗ alia interimit, ſed aliis ſublatis/non tollitur. Idem quoq; ſyllogiſmo comprobat in ſenſu/& ſenſibili: unde ſi hæc ſunt de numero eorum quæ ſunt ad aliqd, itaq; nõ omnia ad aliquid ſunt ſimul natura, qđ erat opus oſtẽdere, ut diceret uir geometricus. Quod uerò ſcibile ſublatum/tollat ſciẽtiã, & ſcientia ſublata/non deſtruat ſcibile, manifeſtum eẽ uidetur. Nam ſi demãtur ſcibilia/ſciẽtia nullius erit: quare prorſus nõ erit/ꝙ ſi tollatur ſcientia/manet tamẽ ſcibile. Etenim fieri aliquando ſolet, ut ꝓpter inertiam/deſidiamq; abiiciamus rerum notitiam, quæ nihilominus manẽt/& ſunt ſcibiles. Nam & in muſica/prius auditu percipiebamus primum ſoni/uel uocis ictum: nunc autẽ huius interualli inſenſibiles ſumus, quod etiam oſtendit Ariſtoteles exemplo quadraturæ circuli. Nã quum ipſa nondum inuenta eſſet ſuo tempore/dubiè dixit, ſi eſt ſcibile, ſcientia quidem ipſius nõdum eſt, & tamen ipſum ſcibile eſt. Quadratura autem circuli eſt, quando dato circulo/æquale q̃dratum conſtituerimus: hoc autem Ariſto. (ut uidetur nõdum nouit) tamen apud Pithagoricos inuentum fuiſſe Iãblicus tradit, ut conſtat ex dictis/demõſtrationibusq; Sexti Pithagorici, qui per ſucceſſionem ſuſceperat artem demonſtrationis, & poſt eum ſucceſſit Archimedes/qui per lineã q̃ dicitur Nicomedis/inuenit eam. Item Nicomedus quadrare circulum periclitatus eſt/per lineam q̃ propriè uocatur quadrans. Item Apollonius per quãdam lineam/quam ipſe uocat ſororem lineæ tortuoſæ/ad inſtar cochleæ/teſtudiniſuè, quæ eadem eſt cum ea quæ dicitur Nicomedis. Item Carpus quadrare uoluit/per lineam quãdam/quam ſimpliciter ex duplici motu uocat. Itẽ pleriq; alii, ut narrat Iamblicus, uariis modis problema/& quæſitum ꝓbarunt. Sed mirum eſt/ ꝙ tale problema latuerit Porphyrium uirum ſtudioſum, qui dicit eſſe quandam demonſtrationem/qua poteſt demonſtrari/quod figura quadrata ęquetur circulo, ut etiam de aliis figuris dicitur, quę tamẽ demonſtratio/nõdum inuenta eſt. Vnde ait Porphyrius/quidam tradunt ſe inueniſſe quadraturam circuli/poſt Ariſtotelẽ, ſed ſorſitã quædam inuentio huius Theorematis facta eſt, ſed non demonſtratiua. Item Ariſto. alio exemplo oſtendit/ꝙ ſcientia ſublata/non demit de medio ſcibile, quando dicit. animali ſublato, uel ſecũdum ſubſiſtẽtiam, uel ſm Stoicam accenſionem/& omnium animantium cõflagrationem: ſcientia ſanè tolletur, quandoquidem ſciẽtia ſit in anima, & anima in animali: & tamen pleraq; aliorum ſcibiliũ cõtingunt eſſe, ut ſimplicia elemẽta, aut alia ſi qua ſunt ſimplicia diuerſa/ab animalibus. Eadem quoq; uia docendi/oſtendit ſenſibile eſſe prius ſenſu, quia ſublatum/ſecum tollit ſenſum, ſed ſublato ſenſu/non perit ſenſile. Nam ſi corpus eſt de numero ſenſibiliũ, profectò ſenſibili interẽpto/corpus tolliẗ, & quũ corpus perit, etiã ſenſus deficit: quãdoqdẽ ſenſus circa corpora/& in corpore ſit (ut inqt.) Nã corporeæ cognitiões/ad ſenſum ſpectãt. Econuerſo aũt, ſi ſenſus dematur, ſenſibile nõ tolliẗ. Item ſi aĩal ſm ꝓpriã aĩaliũ ſubſiſtẽtiã corrũpiẗ, ꝓfectò & ſenſus peribit, quippè qui animalis eſt proprius/ac in aĩali ſit, tamen nihil uetat mortuo animali, ut remaneant ſimplicia corpora, quibus conſtabat animal, cum eſſet uiuũ, & conſtat. Deinde ſicut in ſcientia & ſcibili per ſe/oſtendebaẗ ꝙ prius erat ſcibile, non ſolum/quia non interimitur ſublata ſcientia, ſed etiam quia infertur à ſcientia: eodẽ etiam modo oſtẽdit Ariſtoteles in ſenſibili & ſenſu.

Nam

Nam ſenſus etſi ſimul ſit cum ſenſitiuo.i.cum animali ſenſibile/tamen prius exiſtit, ſicut ſimplicia corpora ex quibus animal conſtituit/pręexiſtunt natura/antequã euadãt ſenſibilia. Cum ergo oſtẽderit primò ꝙ ſcientia & ſcibile non ſimul exiſtunt,ea deinde oſtendit/ꝙ uno ſublato alterum non tollitur,in ſenſu uerò econtrario facit,primò quidẽ oſtendit ꝙ unum ſublatũ/non interimit aliud. Secundo/ꝙ ſimul non exiſtunt.unde expoſitores neq; hanc differentiã intellexerũt eſſe ſine cauſa, ſed aiũt cauſam eſſe huius tranſpoſitionis ipſum ordinẽ,quia Ariſt.uoluit ſumere principia argumentationum à notioribus / & euidentioribus. Equidem erat opus ſm oppoſitionem ſcientiæ/& ſcibilis/id qđ eſt notius/prius eſſe,quia eſt magis diligibile, perinde ac ſciẽtia in ſenectute aduenit, ſed ſecundm aliud ſignificatum prioris natura.ſ.ꝙ ſublato uno alterum interimatur/& non econtra,in oppoſitione ſenſus & ſenſibilis/magis in prõptu erat. Nam ubi primum nati ſumus/ſenſum habemus,& hac ratione manifeſtum non eſt,ſenſibile prius exiſtere/ſicut ſcibile. Verũtamen illud ſcilicet ꝙ ſublato ſenſibili/in quo etiam corpus eſt,interimat ſimul ſenſus,qui eſt corporalis cognitio,magis in promptu erat/& clarius hoc/quã ſenſu aĩalis exiſtente.ſ.rei compoſitæ cognitione/ſeu ſcibile etiam ſit,ꝙ etiam conſiderari poteſt in ſimplicioribus,ex quibus animal cõſtat. Hæc igitur dicta ſunt q̃ uidentur oſtẽdere/ꝙ non in omnibus ad aliquid uerum ſit,ꝙ ipſa ſint ſimul natura. Sed ſciẽdum eſt/ꝙ iſtæ probationes nõ placent Ariſto.quia proximè appoſuit hoc uerbum/uidet. Sed ad inſtantiam/perſpicuo dicere poſſumus/& cõmuniter , ꝙ non exiſtente ſcientia/ neq; ſenſu; tamẽ nihil uetat/ut ſubiecta,& res ipſæ q̃ ueniunt in cognitionem apud ſcientes/& ſentientes,ſint: ſed ut ſcibiles/& ſenſibiles/& cognoſcibiles,tunc res oĩno non ſunt. Verum exactius longeq; melius Ariſt.in metaphyſica de his tractat,ubi ait.ꝙ ea quę ſunt actu/ſenſibilia cum his ſenſibus exiſtũt, quia actus ſunt, & ꝙ q̃ ſunt ſenſibilia potentia/talia quoq; ſunt cum ſenſibus potentiæ,unde quũ hæc ſolutio ſit perfectior,ad dubitationes adductas,& eadem indigeat diſtictione/de his q̃ ſunt in potentia,reiecit nũc ipſam:quãdoquidem in pręſentia doctrinam introductiuã efficiat. Verum dubitationes ponit ſimul,qa nunc per modũ inquirẽdi procedit,ubi nihil dimittere ſine perſcrutatione/& periculo non eſt opus. Item quũ exiſtimaſſet utile forè/prius intellectum auditorũ mouere/& præparare,ob id quęſtiones ſimul propoſuit. Cæterum ſciendum eſt,ꝙ reuera nihil eſt eorum quæ ſunt ad aliquid/quo exiſtente aliquãdo,& alterum non ſit. Nam deliquiũ lunę erat etiã ante Thalem,ꝙ ſi deliquiũ græcis ſcibile non erat/tamẽ apud aliquos barbaros erat ſcibile,ſimul & ſciẽtia:quare aut ambo eſſe oportet,aut neutrum. Videtur tamen hic & ſequentia dicere/ad calũniam diffinitionis ipſorum ad aliquid/cupiens ipſam corrigere. Porrò oſtẽdit/ꝙ niſi quis dixerit talia eſſe ad aliquid/quibus eſſe/idem eſt cum his quæ ſe habẽt aliquo modo ad aliquid,diffinitio profectò nullam habet neceſſitatem,neq; ſimul exiſtunt relatiua,neq; una erit natura ipſorũ ad aliquid. Sed poſſumus ẽt contra has dubitabiles demonſtrationes quas Ariſto.adduxit/inſtare. Nam ſi à principio animal corrũpitur,ob id ſcientia,neq; ſenſus tolluntur. Nam quãuis in hominibus ſcientia alicuius non ſit/tamen in ipſa cauſa imobili eſt. Item quãuis in uacuo animali non ſit ſenſus,tamẽ ſenſibili uniuerſaliter exiſtente/ ſenſus etiã eſt in uita uniuerſi. Item neq; illud uerum/quod ſenſibile ſit/nõ exiſtẽte ſenſu,imo nõ eſt nõ exiſtente ſenſu,nã eſto mel & nix,tñ ſi nõ erit ſenſus/mel nõ erit guſtabilis,neq; nix uiſibilis , quare neq; aliquod aliud ſenſibile,quatenus ſenſibile/erit abſq; ſenſu. Vnde Ariſt.ut pateſaceret hoc.ſ.ſimul exiſtere/non eẽ ꝓpriũ ipſorũ ad aliqđ/deduxit/affirmauitq;, hoc non adeſſe omnibus ad aliquid. Verum alii cõcedunt hoc omnibus relatiuis in eſſe,tamen nõ ſolis ipſis ad aliquid ineſſe oſtendit,quo pacto probant hoc non eſſe proprium.ſ.ſimul exiſtere ipſorum ad aliquid. Nam aiunt ineſſe etiam oppoſitis hoc/ ꝙ ſimul ſint.nam contrariis accidit ſimul eſſe,quãdoquidem ſi album contrarium eſt nigro.non exiſtente nigro,neq; album erit cõtrarium ipſi,quia omnis cõtrarietas ſemper ſit rei ad rem:quare ſi alterum cõtrariorum eſt,& alterum neceſſe eſt eſſe. Equidem habitus/& priuatio,aliquo modo ſimul exiſtunt. Nam quum ꝑſens eſt habitus,habitum facit,& quum eſt abſens/priuationem efficit,& utroq; modo ſpeciei ratio exprimit. partim quatenus participat, & partim quatenus non participat. ſimiliter priuatio ſimul inſinuat habitus ablationẽ/cum quo habet eſſe. Nam ipſius habitus eſt priuatio,quod uerò hæc non ſimul hoc modo exiſtant,ſicut contraria/perſpicuũ eſt,ſiquidẽ neceſſe non ſit altero exiſtente/alterũ eſſe. Equidem mutuam inſinuationem aliqualiter inter ſe ſermo uocabit/ſimul exiſtentiã. Sed adhuc aiunt affirmationem/& negationem ſimul eſſe,nam ſi aliquis affirmauerit aliquid,quod ſiue uerè ſiue falſò negari poſſit,nihil profectò refert intereſtq; rationis/ſermoniſuè:itaq; omnibus ſenſibus ineſt/hoc ꝙ eſt ſimul eſſe/& non ſolis ipſis ad aliquid:quare non erit proprium ipſorum ad aliqđ, quandoqdem illud proprium ſit/ꝙ omni & ſoli conuenit. Sed his reſpondẽdum eſt,ꝙ neq; habi-

tus/& priuatio,neq; affirmatio/& negatio ſm ueritatem ſimul ſunt:imo eſſentiam habẽt,atq; ſubſtantiam/quatenus nõ ſimul exiſtunt,ſiquidem habitus eſt præſentia formæ/& priuatio eiuſdem abſentia. At fieri non poteſt/ut ſimul exiſtant pſentiam/& abſentiam. Item neq; affirmatio/& negatio ſimul exiſtere poſſunt,ſiqdem de omni re neceſſarium ſit affirmationem/uel negationem eſſe, quatenus diuidũt uerum/& falſum. Quod ſi ea de cauſa,quia unum cõtrarium inſinuat alterum qualitercũq;,ob id hoc modo uidentur ſimul exiſtere,certè ea etiam quæ nõ ſimul exiſtunt/uidebuntur ſimul exiſtere;quádoqdem quæ nunc ſimul exiſtunt/inſinuant ſimul ipſum qđ ſimul exiſtit,pſertim quum ambo contraria fuerint formæ/& ęquiualentia. Niſi quia his etiam quo exiſtũt ſm habitudinem,& ipſum ad aliquid ineſt. Nam quæ participant ipſo ad aliquid,unum alterũ inſinuant. Vnde ſi quis habitum/& priuationẽ,atq; affirmationẽ/& negationẽ ſimul exiſtere cogitet, eò ꝙ unum alterum uiciſſim íſinuat,profectò opus erit eiſdem ſm qualẽcũq; participationem ipſius ad aliquid/talem mutuam inſinuationẽ habere. Præterea mouent alias dubitationes/proprias conſiderationi de poſſibilibus,& ex illa iudicant eas dubitationes,quę poſſunt diiudicari. Equidẽ aiunt/quomodo ſenſibile & ſcibile iudicauimus/nũquid iudicabimus hęc quo ad ad ſolam eorum aptitudinem? quẽadmodum Philo dicebat,etſi nulli ineſſet,neq; deberet eſſe ipſorũ ſcientia,ſicut lignum ꝙ in mari athlantico uſtiuum eſt/ ſcđm ſe,& ſui natura. An ſemota abſolutaq; aptitudinę eorum talia iudicanda ſint/quatenus ſub ſcientia & ſenſu uenire, ſm ſe apta ſunt , nullo obſtaculo manifeſto prohibente.an neutrũ eorum conſiderandũ eſt. Equidem ſcibile dicitur quádo ſcientia eiuſdẽ fuit,uel futura erit:ſed euentu debet iudicari id qđ poſſibile eſt,unde ſententia/& iudicium horum,tanquá coniunctum ſpeculationi/difficilimè recuſant in præſentia expoſitores, qui dumtaxat quæ nunc dicuntur/hoc modo diſcernunt, quo indicatur cui ſectæ Philoſophorũ hæc dicta Ariſto.conſonent,& à qua diſſentiant ſecta. Nam quum Ariſto.determinauit/ꝙ ſcientia nõ exiſtẽte/ſcibile eſt,& omni animali corrupto nõ tollitur ſenſibile,certè iudicium refertur tum ad nudas aptitudines poſſibilium/eorũuè quę fieri poſſunt:qđ ſi penitus ſcibile eſſe ab aliquibus negabitur, ſi non fuerit ſcientia eius,tum euentu exercitionè iudicatur.unde conceditſ apud iſtos/ꝙ poſſibile ſit/ꝙ ſi non fuerit ſcibile,ſcientia non erit,quádoquidẽ à ſcibili fiat actus/actioq;, de ipſo. Sed quod non exiſtente ſcientia,ſcibile eſſe queat,hi qui res iudicant/& ipſum poſſibile ſm ſolam aptitudinẽ, concedũt hoc. Nam habet propriam naturá/ qua cognoſci poteſt. Verum qui euentui/ac exercitio dediti ſunt,id non concedunt;quãdoquidem negant illud eſſe ſcibile,ꝙ aliqñ non exibit ad actum euidẽtem. Vide itaq; quonam pacto accidat illis ferè ícõueniens,qui iudicant/ & ſentiunt poſſibile eſſe ſm eũdem modum cuiuſcũq; aptitudinis/quem antiqui poſuere, ut Philon. Verum quidam ambiguũt contra ipſum/iuxta ſentẽtiam Diodori,qui approbat poſſibile euentu/ꝙ ſcilicet euenire poteſt,& inferebat inſtantiã contra illam aptitudinem/dicendo,ꝙ ſcibile/ut ſcibile eſt/non exiſtente ſciẽtia. Nam ſi apud antiquos illud eſt poſſibile/ꝙ habet occaſionẽ/qua fieri poteſt: profectò uerũ erit/id quod ab Ariſto.dictum eſt/ſcilicet ꝙ non exiſtente ſcientia actu,ſcibile erit tamen in potẽtia. Sed nihil eſt hoc/ad exiſtentiam qua ſimul ſunt/ea quę ſunt ad aliquid. Nam opus erat comparare id quod eſt in potentia/ad id qđ eſt in potẽtia,& id quod eſt in actu/ad id quod eſt in actu, & hoc modo fateri/ea quę ſunt ad aliquid,ſimul eſſe. Vnde cõuenit/ipſis ad aliquid hoc,quia cum inuicẽ ſint,ſimulq; ſint/meritò itaq; ſimul exiſtũt,unàq; pereũt,& unum non eſt ſine altero:quod quidẽ uerum eſt apud Architam/ Platonem/& ipſius Ariſtotelis doctrinam/& ſentẽtiam:quá ipſe affert in libris certioribus:ubi exactius de his diſſerit.

Habet autem dubitationem/vtrum nulla ſubſtãtia eorum quę ad aliquid (ſicut videtur) an hoc contingat ſecundum aliquas ſecundarum ſubſtantiarũ. In primis quidem enim ſubſtãtijs/verum eſt. neq; enim totę,neq; partes dicuntur ad aliquid. Quidã enim homo/non dicitur alicuius quidã homo. neq; quidam bos,alicuius quidam bos. Similiter autem/& partes. Quædam enim manus/nõ dicitur alicuius quædam manus, ſed alicuius manus. & quoddam caput, non dicitur alicuius quoddã caput. ſed alicuius caput. Similiter autẽ/& in ſecundis ſubſtantiis in plurimis. puta,homo non dicitur alicuius homo,neq; bos alicuius bos. neq; lignum alicuius lignũ, ſed alicuius poſſeſſio dicitur. In talibus quidem enim manifeſtum,quod non ſunt eorũ quę ad aliquid. In quibuſdam verò ſecundis ſubſtãtijs habet dubitationem,puta ſi caput alicuius dicitur caput. & manus alicuius dicitur manus,& vnumquodq; taliũ. Quare hæc/eorum quę ad aliquid/videbuntur vtiq; eſſe. Si igitur ſufficienter eorum quæ ad aliquid determinatio aſſignata eſt, aut valde difficiliũ,aut impoſſibiliũ eſt oſtẽdere, quomõ

nulla ſubſtãtia eorũ quæ ad aliqd/dicit. Si aũt nõ ſufficiẽter, ſed ſunt ipſa ad aliqd/qbus eẽ idẽ eſt cũ hoc/qđ eſt ad aliqd/aliquo mõ ſe hře. Forte vtiq; dicẽtur ad aliqd ipſa. prior aũt diffinitio aſſequit qdẽ oĩbus/ad aliqd. non tamẽ hoc eſt ad aliqd, ipſis eſſe, ipſa qđ ſunt dici aliorum eẽ. Ex his itaq; palam eſt, quod ſi aliquis ſciat, aliquid determinate eorũ quę ad aliquid/& illud ad quod dicitur determinate ſciet. Manifeſtum quidẽ igitur/& ex ipſis eſt. Si enim nouit aliquis hoc aliquid, quod eorum quæ ad aliquid ſit. eſt autem eſſe his quę ad aliquid, idem cum hoc qđ eſt ad aliquid/aliquo modo ſe habere, & illud nouit ad quod hoc aliquo mõ ſe habet. Si enim non nouit omnino/ad quod hoc aliquo modo ſe habet, neq; ſi ad aliquid aliquo modo ſe habet/ſciet. & in ſingularibus autem palã/quod tale. puta hoc aliquid ſiquis nouit determinate, quia eſt duplũ/& cuius duplum eſt/mox determinate nouit. Si enim nullius determinatorum nouit ipſum duplum, neq; ſi eſt duplum oĩno nouit. Similiter autem/& hoc aliquid, ſi nouit quia pulchrius eſt, & cuius pulchrius eſt, determinate neceſſarium eſt ſcire. propter hæc/nõ indeterminate aũt hoc ſciet, quia hoc deterioris eſt pulchrius. Exiſtimatio enim/quod tale ſit, non ſcientia, non adhuc enim ſciet certitudinaliter, quia eſt deterioris pulchrius. Si enim ita contingit/nihil eſt deterius ipſo. Quare manifeſtũ quod neceſſariũ eſt, quodcũq; ſciuerit aliquis eorum quæ ad aliquid determinate, & illud ad qđ dicitur determinate neceſſe eſt ſcire. caput autem/& manum/& vnũquodq; talium, quæ ſunt ſubſtantiæ, ipſa quidẽ quod ſunt determinate eſt ſcire. ad quę autem dicuntur/non neceſſariũ. cuius enim hoc caput, vel cuius manus/non eſt ſcire determinate. quare non vtiq; erunt hæc/eorum quę ad aliquid. Si autem non ſunt eorum q̃ ad aliquid, verum vtiq; erit dicere, quod nulla ſubſtantia eſt eorum quæ ad aliquid eſt. Forte autem difficile de talibus valde enuntiare, cum qui non ſæpe conſiderauit de ipſis. Dubitaſſe tamen/de vnoquoq; ipſorum, non inutile eſt.

Quoniam aſſignabatur ſubſtantia per ſe exiſtere, & diximus ꝙ ipſa ad aliquid ſunt/ſcđm reſpectum ad alterum, & illud qđ eſt per ſe/opponitur ei/ꝙ eſt ad alterum, itaq; perſpicuum eſt/nullam ſubſtantiam eſſe ad aliquid. Nam ea q̃ ſunt ad aliquid/accidentia ſunt, ſubſtantia uerò non eſt accidens: meritò ergo inquit. reuocandũ eſſe in dubium, nũquid aliqua ſubſtantia uideatur eſſe de numero eorum q̃ ſunt ad aliquid. Nam manus cum ſit ſubſtantia/dicitur alicuius manus, & pes dicit alicuius pes: ſed quę dicuntur eſſe alicuius, uidentur eſſe ad aliquid. ergo neceſſe eſt, uel partes ſubſtantię non eſſe ſubſtantias affirmare quod quidem abſurdum eſt, q̃ñquidem ſubſtantia conſtaret ex non ſubſtantia, & Ariſtoteles prius dixerit contrariũ. Nam ipſe tulit in prędicamento ſubſtãtię, ꝙ partes ſubſtantiarum ſubſtantię ſunt, uel neceſſe eſt corrigere definitionem ipſorum ad aliquid/quã tradidit hunc in modum. Ea dicuntur eſſe ad aliquid/quęcũq; aliorum eſſe dicunt. Nam manus eius/qui habet manum, uel (ut ita dixerim) manuati manus dicitur, & caput (ut ita dixerim) capitati caput. Verum ipſe cum faciat uniuerſaliorem ſermonem/de omni ſubſtantia/inquirit. ſ. de ſubſtantia prima/& ſecunda/ac de illius partibus: nũquid ipſę ſint ad aliquid. Et primã ſubſtantiã/atq; indiuiduam ac partes eius/euidẽter fatetur non eſſe ad aliquid, ſcđm diffinitionem aſſignatã. Nam indiuiduus homo/nõ dicitur alicuius homo: qui ſi eſſet ad aliquid, certè diceret ad aliquid, ut dextrum ſiniſtri dicitur dextrum: itaq; ſi illud eſt ad aliquid/quod dicitur eſſe alicuius, certè ſi aliquis homo eſſet ad aliquid, diceretur eſſe alicuius homo, ſin autem/nõ erit de numero eorum/q̃ ſunt ad aliquid. Similiter dicendũ eſt/de parte indiuidua. Nam neq; aliqua manus/dicitur alicuius manus aliqua. Atqui ſi eſſet ad aliquid/opus foret/ut alicuius eſſet manus, p̃ſertim quũ indiuidua differant à cõmunibus, ſcđm p̃dicationem/quatenus ipſis indiuiduis addit hoc aliquid/& unum numero. Equidem quando de indiuidua ſubſtãtia aliquid prędicamus, tunc dicimus quidam hõ/& prædicatum ſit quidam homo de aliquo/uel alicuius. Pręterea/in ſecundis ſubſtantiis, & primo in ipſis totis/idem apparet/ſcilicet ꝙ nõ ſint ad aliquid. Nã homo non dicitur alicuius homo, neq; bos/alicuius bos, neq; lignum alicuius lignum. Nam hæc ſunt ſubſtantiæ ſcđm ſe, alioquin ſi diximus hominem/uel bouem alicuius eſſe, ut agrum/poſſeſſionẽ alicuius dicimus, ſic ea diceremus/& non quatenus ſunt/aſſignaremus, ſed q̃tenus accidit ipſis/poſſeſſiones eſſe aliquorũ. Sed aĩaduerſione dignum eſt, cur non dixit. hoc idẽ etiam de indiuidua ſubſtantia tota. Nam etiam de hac dici poteſt, ꝙ quidam homo ſit alicuius/ceu ſeruus dicitur eſſe alicuius, tanquã poſſeſſio ſui domini. Sed forſitã cum inueniſſet indiuiduum eẽ/hoc. ſ. aliquid alicuius proprium/ut qđ nõ habet cor/

gruam prædicationem/iccirco eo uſus eſt. Cum oſtendiſſet igitur/ꝙ neq; primæ ſubſtantiæ totæ, neq; partes ipſarum dicantur ad aliquid, neq; ſecundæ ſubſtantię totæ. inquit. (In quibuſdã ſecũdarum ſubſtãtiarum/ideſt in partibus habet dubitationem). Nam ſicut cuiuſdam hominis pars q̃dam eſt caput, ſic etiam hominis ſimpliciter caput/ſimpliciter eſt pars: ſed iam oſtendit indiuiduas partes/non eſſe ad aliquid, quia caput quoddam/non dicitur eſſe alicuius. Atqui Ariſto. de cõmunibus partibus, quia hęc quum unaquæq; ipſarum ſit id quod dicitur alterius/q̃ſquidem partes ſint ſuorum uniuerſorum/uidẽtur etiam ad aliquid eſſe, dubitationi cedere uidetur. Equidẽ non erat aſſerendum/in his cõmunibus partibus id quod ſanè uetuit eſſe in indiuiduis ſubſtãtiis/quas eſſe ad aliquid noluit. Vnde quum hęc dicat, ſimul conſiderat/ꝙ indiget aliqua determinatione/diffinitio ipſorum ad aliquid aſſignata, ut dubium ſoluant. Nam inquit/ſi ſufficienter aſſignata eſt, certè de numero difficilium/aut impoſſibilium eſt oſtendere/quomõ nulla ſubſtantia, ſit de numero eorum quæ ſunt ad aliquid. Nam partes ſecũdarum ſubſtantiarũ/dicuntur eſſe alicuius totius, & propter hoc ſub aſſignata definitione ipſorum ad aliquid, incidunt. Quocirca ne aliquã ſubſtantiam inueniant eſſe de numero eorum quæ ſunt ad aliquid, alteram diffinitionem ipſorum tradit/dicẽtem ꝙ ea ſunt ad aliquid/quibus eſſe, idem eſt/cum eò quod ſe habet aliquo modo ad aliquid: ubi non dicit amplius hoc. ſ. dici ad alterum, ſed eſſe tribuit/his quę ſunt ad aliquid. Etenim dici ad alterum, non indicat ſubſtantiam ipſorum, ſed eſſe ad alterum cõſtituit ſubſtantiam ipſorum. Item ipſum dici/aliis etiam accidit, ceu partibus: ſed ipſum eſſe/ſolis ipſis ad aliquid cõpetit. Iccirco caput dicitur alicuius, quia non eſt eſſe eius in habitudine illius/ad quod dicitur. Nam erit caput/tanquã aliqua res ſubiecta/atq; poteſt eius ratio aſſignari per ſe: ſed nihil quod eſt ad aliquid/per ſe ſubiicitur. igitur caput non erit de numero eorum/quæ ſunt ad aliquid. Nam cum caput ſit ſecundum ſe, ſic etiam aliorum dicitur, quorũ eſt pars. Sed ea quæ ſunt ad aliquid/q̃d non ſint aliquid ſcd̃m ſe, ob id deinde dicunẗ ad aliquid: tamẽ primò habẽt ſuũ eſſe in hoc/quo aliq̃d dicimus ſe habere ad alterũ/aliquo mõ. Non enim ſi aliquid cũ altero ſubſiſtit/iam illud ad aliq̃d eſt/tanquã ad illud. Etenim linea cũ ſupficie ſubſiſtit, & tamen linea (ut linea) ad ſuperficiẽ/non eſt, tanquã ad aliquid: q̃ quatenus terminus/ad aliq̃d eſt/tãquã ad terminatũ: & quatenus aliqua pars/eſt, ad totũ referẗ. Eodem quoq; modo caput, ut ſubſtantia per ſe eſt/nõ numeratur inter ea quæ ſunt ad aliquid, ſed ut pars ad totum habet eſſe/ſic eſt ad aliquid. Nam totius pars eſt, & totum partium totum. Verũtamen ſi ea quæ ſunt ad aliquid/deſignarentur ſcd̃m dici/etiam caput capitati dicitur/& manus manualis, & gubernaculum/gubernatilis. Sed animaduertẽdum eſt/ꝙ quatenus caput, & quod uerè eſt caput/alterius non eſt, ſed q̃tenus pars/alterius eſt. igitur per accidens eſt ad aliquid, quẽadmodum etiã domus quatenus domus/per ſe eſt, ſed q̃tenus eſt alicuius poſſeſſio/eſt ad aliq̃d. Vt igiẗ ne quiſpiam cõfundat/confutetq; id quod eſt ad aliq̃d/per accidens. Iccirco eorũ quæ ſunt ad aliquid/aliam diffinitionem aſſignat/priorem fermè recuſans, dicẽdo ea eſſe ad aliq̃d/quibus eẽ idem eſt/cum hoc q̃d eſt ad aliquid/aliquo modo ſe habere. Nã quod eſt duplum/idem eſt cum habitudine quam habet ad ſubiectum: & dimidium ecõuerſo idem eſt cum habitudine/quę ad duplum eſt, & nihil aliquid erit. Verũ prior diffinitio/quæ aſſignabaẗ ſecũdum ipſum dici, inerat omnibus ad aliquid/tãquã accidens quoddã cõmune/& in plus ſe habens/quàm diffinitũ. At ipſa ad aliq̃d/hoc mõ eſſe non poſſunt, ſed quatenus ſubiecta abũdant habitudine/& eam excedunt: ob id ergo/prima diffinitio nõ aſſignabat quidditatem eorũ/quæ ſunt ad aliq̃d. Secũda uerò/ſubſtantiam ipſorum determinauit. Item illa prima/nõ cõuertiẗ cum definito, quãdoquidem & pleraq; alia quæ non ſunt ad aliquid/ad alterũ dicũtur. Nam ꝓpria/& partes/dicũtur eſſe aliorum. Equidem riſibile dicitur hominis eſſe/& maius diciẗ eſſe alicuius, hæc autem ſecũda diffinitio/cõuertiẗ cum definito. Hæc igitur placent aliis expoſitoribus Ariſto. At uerò Syrianus/exactiſſimus cenſor, quia neq; primam ſubſtãtiam, neq; ſecũdam ad aliquid eſſe tollerat/rectiſſimè facit. Nam omnis ſubſtãtia ſecũdum ſe eſt/& ſuapte natura ſubſiſtit: ſicut etiam Archite uideẗ, ipſa uerò ad aliq̃d connexa ſunt/in ea habitudine, qua inuicem ſunt. Verum q̃a ait ſequi ex aſſignata diffinitione eorum/quæ ſunt ad aliquid/ꝙ aliquæ ſecũdæ ſubſtantiæ ſunt ad aliquid, certè hoc uidere nõ poſſum/quomõ fiat. Nam ſi ſimpliciter dicerenẗ ea quæ ſunt ad aliquid/dici alicuius: forſitan dicẽdum eſſet/ꝙ manus quæ alicuius dicitur eſſe/foret ad aliquid, ſed quum planè dictum ſit/ea eſſe ad aliquid/q̃cũq; aliorum eſſe dicũtur, profectò inquirendum erat/ſi manus/ut manus, & q̃tenus manus/dicatur eſſe alterius: an potius ut pars/& nõ quatenus ut manus eſt, quemadmodũ igitur quãdo bos/uel lignũ alicuius eſſe dicitur/nõ quatenus bos eſt/id quod eſt, ſed q̃tenus eſt poſſeſſio alicuius: ita neq; ſi caput alicuius dicitur/iccirco alicuius diciẗ eſſe/quatenus talem formam habet, ſed quatenus eſt per

ſe animalis

ſe animalis: unde accidit ipſi habitudo eorum/quæ ſunt ad aliquid, ſicut nonnulla alia eidem accidunt. Item nõ cogentur ex aſſignata diffinitione/ſimul ordinari ea quæ ſunt ſecũdum ſe/cum illis quæ ſunt ad aliquid. Etenim ſm Porphyrium/hæc diffinitio quam ipſe nũc aſſignat/dicendo qbus eſſe/idem eſt cum hoc qđ eſt aliquo modo/ad aliquid ſe habere, æquiualet priori quæ ſecundũ eũdem conceptum/atq; intellectum aſſignata eſt. Nam neq; ea quæ dicũtur eẽ aliorum/ ꝓpter qppiã aliud hoc habẽt/quæ iam ꝓpter eſſe ipſorum/quod idem eſt cum hoc eſſe/quo aliqua ſe habẽt/ad aliquid aliquo modo. Verũ differentia/forſitã hac de cauſa eſt/quia illa ex ipſo dici indicant/tãquã ob euidẽtiori ipſum eſſe: hæc uerò nuper tradita, econtra inſinuat ex ipſo eſſe ipſum dici/tãquã ab eò quod eſt magis cauſa. Verum quũ in ſuis dictis Ariſto. quoddã uelut corollarium manifeſtũ afferat, ubi inqt. ſi qs ſciuerit aliqd ipſorũ ad aliquid definitè, ipſe etiam ſciet id ad quod dr̃ definitè, qđ quidem quũ ſequatur id qđ diximus/oſtẽdit caput & manum nõ eſſe de numero eorũ/quæ ſunt ad aliquid. Nã ſi reliquum corporis cooperiat̃/fieri poteſt, ut caput/& manus/cognoſcãtur, ſed cuius ſint poſtea ignorare. Vnde ſi eſſent ad aliquid, omnino cognoſceremus ea, quemadmodum cognoſcimus duplum, quia dimidii eſt. Cęterum quod ſiquis alterum relatiuorum definitè ſciuerit & alterum ſciat definitè; oſtendit ex contẽplatione ipſius ad aliquid/ſm habitudinem ad alterum/ Vnde opus eſt eis/in habitudine ſimul eſſe, & complere ipſam, atq; eſſe alterum ſimul/ad quod eſt habitudo. igitur qui ſciuerit alterum definitè, ſciuit etiam reliquum ad quod aliquo modo ſe habet alterum eorum/quæ ſunt ad aliqd. Deinde poſt probationem iam dictam, idem oſtẽdit etiam per inductionem. Nam qui nouit quatuor eſſe dupla determinata, ipſe etiam nouit duo determinatè, quorum quatuor ſunt duplum/& nõ ſolum cõmunem ꝓportionem/quam nouit eſſe inter duplum/& dimidium. Simil'r de pulchriori dicẽdum eſt ꝙ ſi quis nouit ipſum tãquã pulchrius, certè nouit etiam id/cuius eſt pulchrius. At ſi aliquis exiſtimat ſcire pulchrius determinatè/& deterius cuius eſt pulchrius non determinatè, nihil uetat hoc/ quod pulchrius eſt, ſuſpicari omniũ eẽ deterius. igitur inquit ſuſpitio hæc eſt/& non ſcientia, quæ propriè in ſolis uniuerſalibus eſt. Vñ & ipſe patefecit/ꝙ etiam exactam ſenſibiliũ cognitionem/ſciẽtiam uocauerit, dicendo. Non enim ſciet certitudinaliter aliqd/ꝙ ſi hoc ita ſe habet/neq; manus/neq; caput/neq; aliqua alia ſubſtãtia/erit de numero eorum quæ ſunt ad aliqd. Nam ſi aliquis contectus/coopertuſuè/extenderit manum/uel aliam partem, ꝓfectò illam ſciemus eſſe manũ determinatè, ſed cuius ſit manus ignoramus. In cauſa eſt/quia unũquodq; eorum eſt/id qđ eſt: eò ꝙ talem ſubſtantiam habet, & talem qualitatẽ, & nõ quia ſe habeat ad alterum aliquo modo. Si igitur cognoſcimus partes determinatè/& ꝙ dicunt̃ nõ amplius determinatè, quomõ igitur partes ſubſtantiæ ſunt ad aliquid? Vnde ſi partes nõ ſunt ad aliquid, neq; alia ſubſtãtia erit de numero eorum/quæ ſunt ad aliquid. Nam ipſæ ſolæ uidebãtur eſſe/de numero eorũ quæ ſunt ad aliqd. Sed animaduertere oportet/ꝙ per hãc argumẽtationem/indiuiduæ partes demõſtrantur nõ eſſe de numero eorum/quæ ſunt ad aliquid/q̃tenus ſubſtantiæ ſunt. Nam hæ ſunt determinatę. Vnde quomõ uniuerſal'r intulit/atq; concluſit/ꝙ ſi non ſunt ipſę ad aliquid/nulla ſubſtantia eſt ad aliquid. Niſi quia quõcunq; ſe habent ſingularia, ſic etiam ſe habent cõmunia. Verũtamẽ id oſtenſum. ſ. ꝙ nulla ſubſtantia eſt ad aliqd, ex eò quia ipſorũ eſſe/non eſt idẽ cum illo/ꝙ ſe habet aliquo mõ ad aliquid. Poſtremò in textu adiecit/ꝙ de talibus aliquid aſſerere difficillimum eſt/his qui nõ ſæpe cõſiderauerunt illa. Nam Philoſophi munus/ non eſt aliqd definire/ſentẽtiamq; dare ſine inquiſitione. ſed dicet aliquis/quæ igitur utilitas quæſtiõis eſt illi/qui non inuenit ueritatem? Proinde reſpõdens ipſe Ariſto. dixit. quia & ipſum dubitaſſe de aliquibus/nõ inutile eſt, tumquia adiuẽtionem ueri magis parati erimus/atq; prõptiores/ſi prius dubitaremus, tum etiam qa quãuis aliquid nõ notum ſit, tamẽ dubitationes quæ circa ipm aguntur/cum fuerint notæ ampliabũt/dilatabuntq;, cognitionem noſtram/pariterq; oſtẽdent cauſam/cur illud ignotũ ſit/qđ inqrimus: quare hoc maximè utile erit. Sed hæc qdem rectè dicta ſunt. Cæterum conſiderandũ eſſe exiſtimo/ſi Ariſto. opus fuit uti illis rationibus/quas adduxit/ad aſſerendum ꝙ nulla ſubſtantia eſt ad aliqd/præſertim quũ manifeſtum ſit, ꝙ ſubſtãtia ſecũdum ſe exiſtẽs/opponatur his quæ ſunt ad aliquid. ſed forſitã non ad id qđ proximè dicebatur, ſed ad id quod ſuperius dictum fuit. Nã aliqs dicere poſſet/ꝙ quũ manus cooperti cognoſcitur/nõ determinatè ipſa cognoſcitur, quãdoqdem quando manus non cognoſcat̃, ſed indeterminatè manus, ſed etiã indiuiduum ipſius ſpecie cognoſcẽs/non omnino nouit/& cuius eſt. Verũ dabitur tempus/poſt expoſitionem lr̃æ/quo dubitationes adductas uidere/& ſolutiones ipſarũ cõſiderare poterimus. Qua de re quidã dicunt/indiuiduã ſubſtãtiam dici alterius/& eſſe alterius, nam Socrates qui qdem eſt dei ſcilicet ut poſſeſſio eius/& ut ad aliqd. Itaq; per accidens/Socrates eſt ad aliquid, q̃re omnibus etiã

eadẽ ſolutio congruet/quo ſm accidẽs dicitur. Verum ſi aliquis loco illius qđ dicitur ſm ſe/principaliter/poſuerit id quod eſt ſm accidens, certè id qđ non dicitur eſſe alterius/dicetur eſſe alterius. Equidem ſi homo deo ſimilis eſſe fertur/& imago, prorſus ſimilis eſt ſuo exemplari: pfectò talia erunt ad aliqd, ſm eam habitudinem/qua relatiua nõ dicũtur ad cõuertentiam. Nam deus non eſt ſimilis homini/uel exẽplari imagini, neq; exemplar conuertit̃: quãdoqdem non ſicut imago exemplaris eſt, ita & exẽplar imaginis eſt: ſecus autẽ de ipſo ſimili dicit̃: quãdoquidem imago ſimilis ſit exemplari/& exẽplar ſimilis imagini exemplar. Quod ſi aliquis grauiter feret/qualemcũq; habitudinem inter hæc quæ hic ſunt, & illa diuina: is uerò cogitet/intelligatq;/habitudinẽ illam quæ uocatur ſine habitudine, & prouidentiam non inuocatam/qua nobis Dii præſunt/& dominant̃, nos autem ſumus ipſorum poſſeſſio, & illi quidem prouident rebus noſtris, & nos ab illis dirigimur. Præterea nõnulli ſunt/qui nunc aſſignatam diffinitionem tãquã incertiorem periclitantur conſutare/perinde ac in ſeipſa definitum quippiam cõphendat. Nam quum diffiniat ipſa ad aliquid/quibus eſſe inquit, idem eſt/cum eo qđ eſt ad aliqd aliquo modo ſe habere. Verũ obſcuram etiã aſſignationem fecit, ut etiã Boetho & Ariſtoni uidetur/quæ qdem obſcuritas uitio diffinitioni tribui ſolet. Quocirca Ariſton trãſferens ea quæ ſunt ad aliquid/aliquo mõ ſe habentia/tãquã ad manifeſtius tamẽ, inquit. Ad aliquid aliquo mõ ſe habentia/ea ſunt, qbus eſſe idem cum hoc qđ eſt aliquo mõ ſe habere ad alterum, & hoc mõ Andronicus aſſignat. Verum Achaicus dubitationẽ ſoluendo/nihil diffiniti in definitione cõphenſum eſſe dicit. Sed ait/Ariſto. uſum fuiſſe ſecunda uice ad aliquid æquiuocè, loco huius qđ eſt ad quodcũq;: perinde ac diceret ea ſunt ad aliqd/quibus eſſe idem eſt/cũ eò quod ad quodcũq; aliqualr̃ ſe habet. Item aliquis poteſt/& illud dicere, q; prius ſæpe diximus. ſ. q; generaliſſima & principaliſſima genera, nẽceſſe eſt per ſeipſa declarare, quãdoquidem aliquid uniuerſalius ſeipſis non habeant/per quod aliqs poſſit ipſorum declarationem/iuxta legem, & canones facere. Præterea eãdem dubitationem ſoluent/hoc mõ dicentes, album quidẽ eſt quod de albedine dicitur, & de corpore participãte albedinem. quod ſi aliquis itaq; dixerit album eſſe colorem diſgregatiuum uiſus/& aliqs intelligat de corpore participãte, perſpicuum eſt/q; diffinitio albi incõueniens eſſe uidebit̃. nam corpus nõ eſt color diſgregatiuus uiſus. Vnde ꝓpter talẽ intellectum/dicẽdum eſt hoc modo, album quatenus album/eſt color diſgregatiuus uiſus, & hoc mõ nequaquã id quod inqritur in tali adiectione/accipit̃: imo ſi non apponeretur/falſa eſſet diffinitio. ſic igitur & hic nõ ſimpliciter dictũ eſt/ea eſſe ad aliquid, quæ eadem ſunt cum hoc qđ eſt ad aliquid aliquo modo ſe habere: ſed addicitur etiã hic. ſ. eſſe/idem eſt/cum hoc qđ eſt ad aliquid aliquo mõ ſe habere. Nam eſſe ipſi ad aliqd/eſt habitudinem eſſe alterius ad alterum, ceu quatuor & duo/ad aliquid ſunt, nõ quatenus quatuor/& duo, ſed q̃tenus cõſideratur idem exceſſus maioris, & minus/quo maius excedit minus: ſed forſitã/neq; aliter ea quæ ſunt ad aliquid/deſcribi/aſſignariq; potuerunt. Nã ſecũdum ipſam ſolam ſubſtãtiam habitudinis/ipſa ratio habitudinis ſubſiſtit, q̃ cum ſit diuerſa à ſubiectis/ipſa ad aliqd ſpecificat. Nam ipſa ſubiecta/nõ ſunt ad aliquid, ſed habitudo ipſorum quà inuicem ſubiecta participãt: qui igitur diffinit ipſa participãtia/ſecundũ participationem, ipſe etiã cogitur in diffinitiõe aſſumere participationem. Nam ea quæ ſunt ad aliquid/quę diffiniunt q; participantia ſint, illud indicat, quia pluraliter dicuntur/proferunturuè, ꝓprietate ipſius generis una exiſtente. Nã exiſtimo fieri non poſſe/ut hæc ad aliqd aliqualiter ſe habere/de ipſa habitudine dicantur, & q; ſm hoc conſiderentur, quemadmodum & ipſi prędicamẽtũ habere cõſideratur, quodquidem nõ cõſideratur ipſum in habendo aliquid, ſed in habendo aliquid aliud. Verum hanc intelligentiã manifeſtiorem/inſinuat Achaici diffinitio/dicens, ad aliquid ſunt/quibus eſſe/idem eſt cum eò quod eſt/ad quodcũq; aliqualiter ſe habere. ſimiliter Ariſtonis & Andronici diffinitio/manifeſtiorem facit intelligentiam/dicẽdo ea eſſe/ad aliquid, quibus eſſe/idem eſt/cum eò quod eſt ad alterum aliquo mõ ſe habere. Nam ſicut in participãtibus ea habitudine q̃ eſt ipſius ad aliquid, & ſcđm hanc diffinientibus/dictum eſt hoc, quãuis idem poſſit aliquo mõ/etiam de ipſa habitudine intelligi. Nam eſſe habitudinum ad aliquid/idem eſt/quod alterum ad alterũ aliqualiter ſe habere, ſed Philoſophus Syrianus, hunc in modũ ſoluit dubitationẽ dicens, q; æquiuocatio quæ eſt inter participantia & participata, eſt cauſa erroris. Nam multum cõmixta ſunt/cum participantibus. Quocirca tranſmutatis illis/etiam ipſa participata fiunt/& corrumpũtur, tanquã in illis nihil minus ſit/quã in ſeipſis fundamẽtum habeant. Cæterum ad eos qui cõtendunt/inuenire opportunitatem ſecũdę diffinitionis/quã appoſuit Ariſtoteles/Diuus Iamblicus reſpondẽdo ait/quia prima diffinitio complectebatur iuſtitiã/& albedinem. Nam aliquorũ dicitur/etiam hic. Quocirca ad hoc dicẽda eſſe exiſtimo/ea quæ ipſe dixit, q; aliud eſt in alteris/eſſe & cum aliis: & aliud eſt ipſa

diciſaliorum. Nam iuſtitia/& albedo/ quãuis in aliis rebus ſint, tamẽ habent proprias diffinitiones/
quibus definiuntur. Niſi forſitã aliquis accipiat iuſtitiam, quatenus habitus eſt, quoniam hoc mõ
ipſa eſt ad aliquid. Item ait Diuus Iãblicus/quod qui dicit ad aliquid eſſe/id quod alterius dicit̃, is
habitudinem unius/ſolam ſtatuit, & minimè oſtendit eã habitudinem/quæ eſt duorum adinuicẽ:
quaſi prior illa aſſignata diffinitio/dimidiata ſit, quippè quæ alia etiam comp̄hendit/quę non ſunt
ad aliquid. Atqui ſecunda diffinitio/complectitur habitudinem duorum adinuicem: ſed hæc con/
ſideratione digna eſſe cenſeo. Nam quomõ qui pluraliter aliquid diffinit, ſtatuit habitudinẽ unius
ſolam? Nam ſi aliquis uult/q; hoc non intelligatur de ambobus in prima diffinitione: neq; illud. ſ.
quibus eſſe/idem eſt cum eò quod eſt ad aliquid/aliquo modo ſe habere, de ambabus intelligetur
in ſecũda diffinitione: qñquidem non dixerit adinuicem, ſed ad aliquid. Tertio illa diffinitio tradit
ipſa ad aliquid dici alterius: iſta uerò ſecunda/tradit eſſe eorum quæ ſunt ad aliquid/& ſubſtãtiam
determinat. Item ſcd̃m illam primam/Ariſtoteles ait. manum eſſe ad aliquid, quia alterius dicitur. ſ.
habẽtis, ſed ſcd̃m iſtam ſecundam/non eſt idem/eſſe manus/cum eò quod eſt ad aliquid aliqualiter
ſe habere. Verum ad hoc etiam facillimè dicẽdum eſſe exiſtimo, quod ſi uerè dicitur id quod eſt ad
aliquid/prorſus etiam eſt illud quod quidem dicitur, qñquidem eſſe ad aliquid/ſit cauſa ipſius dici
ad aliquid, & ſignũ ipſius eſſe/ſit ipſum dici. quare iſta diffinitio ſecunda/eſt per cauſam: ſed prima
euidentior eſt iſta, quãdoquidem prima à notiori facta ſit: ambæ tamen/in eũdem ſenſum conten/
dunt/& incidũt: qm̃ ſi aliquis dubitauerit circa eſſe facile, utiq; pſuadebitur ipſa eſſe/ p ipſum dici.
Vnde neq; manus/ſcd̃m primam diffinitionem/erit de numero eorum/q̃ ſunt ad aliquid, quando/
quidem manus non ea ratione qua habet eſſe ſuũ/ad alterum dicit̃, ſed ſi ipſa erit ad aliquid, forſitã
quatenus pars erit ad aliquid, ſicut etiam in ſecunda diffinitione/reſpõdebamus. Equidem quum
pars/& totum/ambo habitudinem mutuam habeant/ſic unum ad alterum referret̃, ſed manus/ut
manus, neq; ad totum, neq; totum ad ipſam referretur. Itẽ ſecũda diffinitio (ut inquit Diuus Iam/
blicus) ſtatuit quaſi medium aliquid ipſam habitudinem ſubiectorum/ad habẽtium habitudinẽ,
prior aũt diffinitio (cum ipſa determinet ipſa ad aliquid/in reſpectu ad alterum) ipſum reſpectum
qui eſt inter id quod reſpicit, & id ad quod reſpicitur/tanquã medium aliquid cõſiderat. Hęc igit̃
de hoc dicta/diſputataq; ſint. Poſtremò dictis etiam/alia quidẽ dubitatio de ipſis ad aliquid/adiicia
tur, quæ talis ſit. Equidem dicimus decem ꝓdicaméta, & decem genera, & unũquodq; ipſorum in
propria ſpecies diuidi. quare cum ipſum ad aliquid ponamus eſſe unũ decem generum, & genus
ſpecierũ eſt genus/& ſpecies generis ſit ſpecies. ergo de numero eorum q̃ ſunt ad aliquid/ſit genus/
& ſpẽs, q̄bus ſic ſe habẽtibus/multa abſurda uident̃ ſequi. Primum quidem quod ſup̄mum genus
erit ſpecies, quãdoquidẽ id quod eſt unum ſup̄mum genus/ſit ſpecies eorum quę ſunt ad aliquid.
Secundo ipſum ad aliquid genus eſſe dicentes/cum ipſum genus ſit una ſpecies ipſius ad aliquid,
& genera ſunt prius natura ipſis ſpeciebus: cogemur fateri ipſum genus ſeipſo prius eſſe/atq; ſubſi
ſtere prius quã ſit, & quã appareat. Tertio quoq; dicatur/q; ſublato ipſo ad aliquid, tollitur etiam
ſpecies ipſius ad aliquid, ſed cum una ſpẽs ipſius ad aliquid ſit genus/ergo ſi tolleret̃ ipſum genus
ad aliquid, decem quoq; genera tollerentur. ergo ad aliquid/ſi de medio periret/unà ſecum ſubſtã
tiam/& alia genera tolleret/atq; interimeret, quodquidem abſurdum eſt, qñquidem abſurdum ſit
ſublata habitudine ſimul ſubſtãtiã auferri/quũ ſit natura prior habitudine. Quarto etiam ſi genus
eſt una ſpecierum ipſius ad aliquid, atq; ſi omne genus erit ſub ad aliq̄d. ergo ipſum ad aliq̄d erit
unum omnium principium, q̄d quidem/longè abeſt ab opinione aliorum/qui aſſerunt ipſa ad ali/
quid aſſimilari propagini, uel his q̃ alicui adnaſcuntur & adueniunt: & aduentitiam naturam ha/
bere/& non poſſe ſcd̃m ſe ſubſiſtere, ſed in alio ſunt. His igitur & pleriſq; aliis dubitationibus ex
ratione oſtenſis/forſitã, melius etiam/eſt de alio eadem dubitationẽ facere/& ſolutionem congruen/
tem illi apponere, & hac ratione adaptare. Vnde quærebatur prius de hoc quod dicit̃ eſſe unum/
nũquid in aliquo ꝓdicamentorum ordinaretur, atq; num eſſet quoddam incorporeũ/& per ſe ſub
ſtantia, uel ut menſura/ & principium numerorum cum ipſis ad aliquid ordinaret̃, uel ut pars ip/
ſius quanti ſcd̃m Alex. in quãto ſit ordinatum. Verum ubicũq; ordinabitur, profectò erit illius ge/
neris una ſpecies/& natura poſt ipſum genus ſubſiſtit. igitur unum non eſt illud genus decem
generum, neq; unũquodq; aliorũ generum, alioquin prius eſſet ſeipſo. Etenim ſi ipſum tolleret̃:
& prędicamentum ipſius/interimeret alia prædicamenta, qñquidem unũquodq; ipſorum/non ſit
unum, ſed infinitis infinitum. Itaq; ad memoriam reuocemus ea quę ibi dicta ſunt, qm̃ unum uide
batur decẽ predicamentis ęquiuocè ineſſe, quẽadmodum etiam ipſum ens/propter ordinem præ
dicamentorum adinuicem. Equidem ęquiuocorum non erit diuiſio principalis/in prędicamento,

neq; ipſorum poſitio/erit determinata ad unum genus. Forſitã igitur rectè ſe habet/ut eadem de genere dicamus, quoniam & ſi coordinetur ſecundum habitudinem/cum ipſis ad aliquid, tamen quatenus, omnibus prædicamentis æquiuocè ineſt, ob id ſcđm hoc determinatè in aliquo prędicamento ordinaretur. Nam genus eſt q̃dam cõmunitas/ quæ ſubſtantiæ primò ineſt, quia & illa prima ſubſiſtit, & propter illam cætera alia ſubſiſtunt, ſed reliquis generibus ſcđm ordinem ipſa communitas erit/tãquã principium. Atqui principium etiam eſt de numero eorum quæ ſunt ad aliquid. Nam principium/ad id qđ inchoatum, & ex principio proficiſcit̃, dicitur. Quãuis igitur genus ſit cognatum/his quæ ſunt ad aliqd, mirum non eſt. Etenim ipſum unum etiam erat cognatũ ipſi quantitati, uel ipſi ad aliqd, & tamẽ cõmune erat omnibus p̃dicamẽtis. Verũtamen opinor horum quãdam aliam ſolutionem/ pbabiliorem inqrendam eſſe. Quocirca ſciendũ eſt/ꝙ multa ſunt genera in ſenſibilibus ppriè/quæ in ipſis intellectualibus eſſe nequeunt, niſi qs ſm alium modum idipſum transferat ad illa, quãuis ineptè & conciſim, ceu ſi quis poni p̃dicamentum/& pati/ad illa transferret in quo genere & modo unum ſit ipm ad aliquid, quãdoqdẽ nulla ibi poſſit intelligi habitudo. Nam in quibus alterum in alterũ nõ eſt, ut habitudo in ſubſtantia, neq; illud erit aliud & aliud, quare quomõ poterunt aliq̃liter ſe habere adinuicẽ, atq; quomõ poterimus cõſiderare ipſa ad aliquid ppriè in ipſis? Niſi aliquis ſm proportionem in illis/hoc fieri ſentiat, ſicut ibi etiam dicimus cauſas/& effectus. Verũ in ipſis materialibus ob dimenſionem/& diuerſitatem/materialẽ habitudo ſimul ſubſiſtit: ſed in his quæ dimenſionis expertia ſunt, atq; ĩmaterialia & impartibiliter ſunt cõiuncta, quomõ igitur erit habitudo? Niſi forſitã quod quidem dicebam, ꝙ ſicut ibi eſt diſtinctio, ita etiam diuerſitas inuenitur. Item hic dicitur/ꝙ ipſa ad aliquid aductitiam naturam habent, & ꝙ potius aſſimilantur his quæ ſecus adnaſcuntur, & ꝙ habent eſſentiam dependentem ex transmutatione extrinſecorum, quomodo itaq; ipſa ad aliquid in ipſis intellectualibus ſpectari & conſiderari poterunt?

Quartum prædicamentum de quali/et qualitate.

Qualitatem autem dico/ſecundum quã quales quidam eſſe dicuntur.

Diſputaturus poſt prędicamentũ ad aliquid/continuo de qualitate, uel ſicut inſcribitur de quali & qualitate: oportet primò de ordine dicere, quãuis de ipſo prius non pauca diſputata ſint, deinde etiam hoc modo de inſcriptione dicere/quæ aliquid extraneum habere uidetur, quãdoquidem hoc prædicamentum de quali & qualitate, inſcribatur: & tãdẽ Ariſtotelis uerba proſequemur. Architas igitur (ut prius diximus) poſt ſubſtãtiam illico ordinat qualitatem, dicẽdo. Scđm autem/eſt qualitas. Nam ſine eò qđ eſt/non poteſt eſſe quale quid eſt. Tertium uerò eſt quãtitas (ut ait) Eudorus autem/ſermonẽ de qualitate coniunxit cũ ſermone de ſubſtãtia, poſt ſermonem de qualitate: & ſubiungẽdum eſſe illico ſermonem de quãto. inquit. quãdoqdem cum quãto/& quali, ſimul ſubſtantia exiſtit, deinde poſt hæc prædicamẽtum temporale. ſ. ipſius quãdo, & prędicamentũ ubi complecti uult. Nam omnis ſubſtãtia/uidelicet ſenſibilis alicubi eſt/& aliquando. Verum dicat/ꝙ ſi ſubſtantia eſt primum genus, & ab ipſa alia prædicamenta eſſe, & ordinem recipiunt/& ſubſtantiam, principaliſſima autem eſt ea quæ eſt ſpecifica, & ſpecies eſt quædam & forma, qualitas autem eſt in ipſa/tãquã in menſura. Determinatis/ac diuiſis his/ſm ſpecies, quomõ ait Architas uerum ẽẽ; cum ſubſtãtia naturalis non ſit ſine corpore, & corpus non ſit ſine magnitudine, & magnitudo/eſt quãtum continuum, & poſterior aduenit ipſis habitudo? Sed forſitã & in aliis prædicamentis de hoc dicemus. Quidam itaq; aſſerunt/quãtitatem præcedere intellectum qualitatis/in naturali ſubſtantia. Nam minimè ſicut materia quatenus materia ſine qualitate eſt, ſic etiam ſine quãtitate aliquando eſt. Sed ad hoc dicẽdum eſt, ꝙ eadem cauſa/qua oſtenditur materia ſine qualitate eſſe: apparet/ut etiam ſine quãtitate eſſe poſſit, tãquã cuiuſcũq; magnitudinis capax. Nam ſi quantum eſt aliqua forma, pfectò dicendum eſt, ꝙ materia eius ſit capax. Vnde his rõnibus/refelluntur hi qui exiſtimant primã materiam corpoream eſſe. Quocirca alii dicunt corpus eſſe magnitudinẽ, & magnitudinem eſſe quãtam/& determinatam ad aliqd, quare ſm rationem ipſa ad aliqd quantum ſequuntur/in ordine, & poſt ipſa ad aliqd/reliqua genera ſuccedũt, ſicut Ariſto. ordinauit. Verũtamẽ dicendum eſt, ꝙ corpus eſt cõpoſitum, & quod non operep̃cium eſt/à compoſitis ſimplicium ordinem accipere, ſed ecõuerſo à ſimplicibus ordinem compoſitorum. Itẽ quia corpus/q̃tenus corpus/non minus eſt quale/quàm quãtum. Nam corporeitas q̃litas eſt, & qđ aliquo finito figuratur/ſemper finitum eſt, etiã quia differentia cõuenientium ad compoſitionem/eſt qualitas compoſitio-

nis. Vnde ineſt/competitq́, corporibus terminatum eſſe/ſm qualitatem. cui poſtea aduenit habitudo terminantis ad terminatum, igitur ipſa ad aliquid/poſteriora erunt, & qualitate planè ſequentur, itaq; quomõ uidebitur Ariſto. ſine aliqua ꝓbatiõe collocaſſe qualitatem/poſt ipm ad aliquid. Niſi præordinauerit ſubſtãtiam ante quantitatem, qa ſubſtantia ipſi quantitati exiſtẽtiam præbet, & quantum ipſi quanto, qđ eſt ad aliquid/dat cauſam ut ſit, à quo rationes ꝓducuntur: ex his deinde qualitates accipiunt ſubſiſtentiam, & ſic prædicamentorum ordo connectitur/ & conſtituitur: ſed neq; abiicienda eſt illa ordinis cauſa/quæ ad noſtram doctrinam tendit. Nam cum in ſermone de ſubſtãtia mentionem feciſſet, eo in loco de quanto, ubi tradidit cõmunia ſubſtãtiæ/& quãto, illico poſt ſubſtãtiam quãtum ſubiunxit: & quum denuo in prædicamẽto quantitatis/magnũ & paruum introduxiſſet, quæ ſunt de numero eorum quæ ſunt ad aliqd, meritò poſt quantitatem mẽtionem fecit de ipſis ad aliquid, & cũ in ꝑdicamento ad aliquid/habitus & diſpoſitiones ſint ad aliquid/quæ cum ſint qualitates ſm ſe, meritò ſermonem de qualitate ſubiunxit. Hoc igitur modo/nõnulli defendunt ordinem hũc prędicamentorũ/rebus naturalibus conformẽ, quãdoquidẽ poſt ſubſtãtiam/ſit magnitudo. Nam cum quãtitate omnis naturalis ſubſtãtia ſubſiſtit, & poſt magnitudinem magis conſideratur ſm habitudinem exceſſus/& defectus, quodqdem eſt de numero eorum quæ ſunt ad aliquid. Deinde poſt maius innaſcũtur paſſiones/quæ cum ſint alterationes q̃dã circa magnitudines maiores, & minores/ipſius molis conſiderarę ſunt qualia: ceu calidum/frigidũ/ſiccum/& humidum. Hoc igitur modo/quiſpiam talem ordinem uaria cogitatione/diſputatiõeq́; habita inuulgabit. Cæterum de inſcriptione quærunt, cur Ariſtoteles hoc prædicamentum de q̃li & quantitate inſcripſit: nũquid idem ex ambobus ſignificatur? Niſi qualitas ſignificet ipſam ꝓprietatem/& id quod habetur, & quale id quod participat, ſicut albedo ſignificat ipſum colorem/& album ipſum coloratum. Verum ſi hoc concedat/quid horum erit ꝑdicamentum? Nunqd erit aliq̃ ſimplex & incompoſita forma, an erit quoddam compoſitũ, ex ſubiecto, & forma? ſi quidẽ hæc inuicem differant. Quod ſi quiſpiam concẽderit, hæc ambo eſſe duo ꝑdicamenta/eadem erit de ipſo quãto, & de ipſo ad aliquid, & partim erunt ſimplicia, & partim erunt compoſita: quocirca non decem erunt tãtũ prædicamenta, ſed ad minus uiginti. Sed forſitã quoniam & ipſa qualitas quale dicitur, & non ſolũ quale illud dicit/quod participat (nam ueteres albedinem uocãt album) ideo ſic prædicamẽtum inſcripſit/de qualitate & quali. Nam albedo album dicitur: ſed albũ. ſ. id quod participat/non dicit albedo. Verũtamen hæc inſcriptio non uidetur eſſe Ariſto. quandoqdem idem non fecerit in aliis ꝑdicamentis, ſed Achaicus/& Alexãder exiſtimãt fuiſſe uitium ſcriptoris/qui ſic inſcripſit. Nã aliquis potuit ipſum inuenire diſiũctum, qđ tãquã per ſe ordinauit, uerum ſi qs uelit conſentire inſcriptioni/tãquã rectè ſcriptę, is uel dicet qualitatem/& quale idẽ ſignificare ratiõe Ariſto. perſuaſus/qui in ſuis libris Theologicis/nõ modo ſimplex ſm qualitatem ordinat/ſtatuitq́, ſed etiã quale ſm paſſionem ſubſtãtiæ ponit. Equidem paſſio eſt dum aliquid patitur, & quale eſt in ipſo quod patit. Vnde id quod eſt in aliquo/dum patit, illud eſt ꝑdicamenti paſſiõis, & illud qđ eſt in ipſo paſſo/eſt qualitas. Quod ſi quiſpiam qualitatem/& quale aſſeruerit differre, qa qualitas dicitur de ſimplici forma, & quale cõſideratur cum ſuo ſubiecto, tamẽ nihil minus unum erit prædicamentum/qualis, & qualitatis. Nã ſæpe diximus, ꝙ in uno ꝑdicamẽto/omnia talia cum ſuis priuatiõibus/medietatibus/uirtutibus/& negatiõibus ordinãtur: ceu iuſtitia iuſtus/ iuſte/iniuſtus/non iuſte. Nam omnia talia in ꝑdicamẽto qualitatis erũt. Hæc igitur dicta ſint de iſcriptiõe. Cæterum quæ ex hiſtoria/& narratione utilia ſunt/ꝑſenti ſermoni/ac diſputatiõi adducientes/ad Ariſtotelis uerba deinde labemur/proficiſcemurq́;. Nomen igitur q̃litatis Plato primus inſtituiſſe uidet. quemadmodũ ipſe in Theeteto inſinuat, & in lucem producit/ſe nominis qualitatis fuiſſe auctorẽ. Sic autem dicit. quod patitur eſt ſenſibile, ſed nõ dicitur ſenſus, efficiens quoq; dicitur aliquid q̃le, ſed non qualitas. Forſitã igitur qualitas alienum quippiam nomen eſſe uidetur, tamen uniuerſum dictũ, atq; cõfuſum/nõ intelligis. Vnde ueterũ nõnulli prorſus de medio tollebant qualitates, quas dũtaxat concedentes eſſe, ceu Antiſthenes cui (cũ aliquando altercaretur cum Platone) ipſe Plato dixit. Equum quidem uideo/equinitatem tamen non intueor. At ille dixit. Habes quidem id quo equus uidetur ſ. oculum, ſed quo qualitas ſpectatur/& conſideratur/nõdum obtinetur. Quocirca & alii quidam eiuſdem opinionis & ſentẽtiæ/fuerunt. Alii nãq; quaſdã qualitates de medio auferebant, quaſdam uerò relinquebãt/& eos quibus dabant concedebantq́; exiſtentiam, & cæteris eaſdẽ eſſe cauſas exiſtentiæ/putabant/omnes tales incorporeas eſſe: ut fuerũt antiqui, ſed alii ſentiebãt incorporearum naturarum/incorporeas eſſe qualitates, & corporũ corporeas, ſicut Stoici. Vnde hoc etiam apud omnes in dubium uocari ſolet, nũquid qualitates ſicut ſui ſubiecti ſunt cauſæ ut ſint,

& qualia ſint,ita etiam ſibiipſis/& ſint cauſa,ut ſint tales per ſe ſubſiſtentes, & in ſeipſas operantes, an aliis cauſis indigeant/ut ſint,& illæ aliis,& hoc in infinitũ? Item non parua q̃ſtio eſt,quas oporteat ſubſtantiales qualitates aſſerere,& quas non oporteat tales appellare.Nam cur una & eadẽ albedo/in ceruſa & lacte exiſtens/ſubſtantialis eſt.Sed quum non ſit difficile hoc diſcernere,Stoici uocabant qualitatem/& habitũ. Accademici uerò uocabant habitus ab ipſo haberi/ea q̃ habebãtur:ſicuti conceptus/notioneſuè p̄ticipalia ab ipſo p̄ticipari,& caſus qui poſſunt ab ipſo ſortiri/denominationem habere,p̄dicamenta quoq;/& accidentia ab ipſo accidere/uocabant.Vnde & principiũ nominis ipſius habitus/ab habitibus deductum eſt Verum poſterius nomen eius/cõmune extenſumq́; factũ eſt/ad habitudines:ceu prima ad mouẽdum erectio,ſeſſio ad motũ/qualis eſt ambulatio ad cõpoſitas cõſtitutiones/ex motibus/& habitudinibus,in quo genere eſt ſaltatio Alii uerò ẽt aſſumpſerunt motus,qui aliquo modo ſe habent ad aliquid,ceu infuſio & diffuſio.Item aſſumpſerunt habitudines/quæ aliquo mõ ſe habent ad aliquid:ceu deceptio eſt.Item acceperunt eas habitudines/quę in genere motuum & habitudinũ ſunt/quas neq; motus eſſe,neq; habitudines quidã uolunt, ceu eſt ipſa correctio/& ipſum peccatum.Verum alii ſentiunt id quod habile eſt ab habitibus/uſq; ad operationes tantum extendi.Alii uerò aſſumũt ſimul perſuaſiones/ credulitateſuè.Vnde Antipater/nomen habilis extenderat uſq; ad caſus/& accidentia corporum & incorporeorũ:ceu uſq; ad rationem/ & quid ſit unũquodq;/quo pacto ſcd̃m deriuationem ab ipſo haberi/habile uocatũ eſt. Sed poſterius uiſum eſt/propriũ nomẽ habilis non à prędicamẽto denominari,ſed ſiquid habitus eſt/aliquid/profectò erit qualitas omnino/& habile.Verum in plus eſt habile/quã habitus(ut diximus.)Opinio itaq; Ariſto.& antiquorum de iſtis/talis eſt.Nam putant habilia.ſ.ea quæ inſtar habitus haberi poſſunt/omnia incorporea eſſe,quãdoquidem omnia ſint ſimpliciſſima & prima ſm̃ naturam/quæ non ſunt partes illorum/quorũ ſunt habilia,ſed ſolum ſunt cauſę/& non extrinſecę, ſed continentur in habentibus,quũ ſint numeri/& rationes quædam in materia exiſtẽtes.Equidẽ Pithagorici cauſas illas rerum/quatenus res ſunt/appellabant numeros/ & rationes in materia:quę quum apparerent/ut non apparent habilia uocabant.Alii uerò rationes incorporeas ſtatuũt hæc/à quibus aliæ ſunt,& diuerſę.Verum quũ diuerſa ſint,etiam uarietas rerum fit,& differentię primorum elementorum,& eorum q̃ conſtant ex his ſubſiſtũt.Sed numeri iſti perpetui ſunt,& rationes/ ſicut etiam materia perpetua eſt,motus tamen ipſorum & poſitiones adinuicẽ/& ordines tranſponibiles/& non ſempiterni ſunt.Vnde ſicut ſeparatę rationes inſunt/q̃ nondum aptant formam/figurantq́; ſubiectũ,ſed ſunt ueluti rationes q̃ in ſpermate per accidens inſunt/ſine mixtione exiſtentes, ſicut etiam in anima/& in arte eſt ſtatuæ formandæ ſpecies, atq; ut colores in uiſu qñ corpus coloratum uidet,ita rationes q̃dam ſunt abſiſtentes/& remotę.Quocirca natura ſpeciei/formęue/cauſa eſt imediata,nullo intercidente medio/inter participatum/ & participãs.Nam quũ natura p̃ſens ſit/ ſtatim participans format/& ſpecificat,quæ etiam aliud ultimum ſuapte pręſentia conſtituit,quod quidem nunc uocant p̄dicamentum/ceu à ſapientia ſapere/inter q̃ duo ſemper corpus tanquã medium,& uelut ſapiens/prudenſuè ordinatur.ſ.medium eſt inter primam cauſam/ſcilicet hanc formam ſpeciemuè quã dicimus prudentiam/ uel ſapientiam , & extremum p̄dicatum/quod ab ipſa efficitur/denominaturq́;.ſ.inter ſapere.Nã cauſa utriuſq;.ſ.ipſius prudẽtis/& ipſius prudẽs eẽ/prudentia eſt,ſicut etiam ſanitas eſt medium inter eum qui ſanus fit/& ſanari,quorum alterum eſt corpus,alterum uerò eſt incorporeũ.Equidem prudentia ipſa,& ſanitas/ſiue fuit/ſiue non,per ſe,ſimpliciſſimę/& primæ incorporeæ erunt,ſimiliter etiam prudenter agere, ſapereq́, incorporeum eſt. Vnde quia prudentia/aliquo modo ſe habens/ſapere fit,& prudentia ſcd̃m ſe participatur, ob id fit iam ſapere congruum/& decens,quod quidem ſi comparetur ad prudentẽ,res quędam eſt/& effectum quoddam:ſi uerò cõparetur ad nos/& noſtrã inſtitutionem dictionum,tunc erit p̄dicatum. Nam dicitur ſapiens ſapere/aut prudens prudenter agere.Quocirca talis appellatio/p̄dicatiouè/de hoc fit,ut comparatur ad nos/qui ſic inſtituimus dictiones:qđ ſi comparetur ad illum/de quo dicitur,erit ſapere alicuius habitus,& habitus inquã participatus.Vnde nõ ſolum prudentia/comparata ad participãtem/fit prudenter agere,ſed etiam cõparata ad tẽpus/quo aliquid unũ & idem/in utriſq; eſt.ſ.in ſubiecto & in tempore.Equidem ſimul in uno/& in eodẽ tempore/ſunt habitus & homo,quorum alter eſt ſubiectum,alter uerò eſt in ſubiecto:atq; alter eſt participãs,alter uerò eſt participatus.Vnde meritò antiqui dicebãt ipſum ſapere/uel prudenter agere incorporeũ eſſe,& cõſequenter id per quod eſt incorporeũ.ſ.prudẽtiam.Nam habitus/& habere,incorporea ſunt.Eq̃dẽ ſapere/ob id erit incorporeum,quãdoquidem ambo.ſ.habitudo & habere circa nos.ſ.prudẽtiã/& ſapere reliquerũt.Nam ſeq̃batur hoc.ſ.noſtrum eſſe habitum.nam ſi prudẽtia & ſapere ſunt circa

nos/& partiripari ipſa ſm ſe/nõ poſſunt ut tales.igitur extra/neq; alibi ſubſiſtent/quã circa nos. Ta
lis igitur eſt opinio Ariſto.de primis cauſis/q̃s uocát nõnulli habilia.Sed iam ad cõtextum/lr̃am q;
proficiſcamur.Inqt ergo/qualitatem qdem dico/ſm quam quales quidem dicunť.ſ.ſm quam par/
ticipans participatione qualitatis/fit quale,ſicut fit album participatione albedinis.Verum/nõnulli
aiunt inconueniens eſſe/à poſteriori docere priora,atq; declarare aliqd/per id quod eſt ſimilr̃ igno
rum,atq; idem per idem aſſignare/& definire.Nam ſi q̃litas/eſt ea res quã habet qualis/& qualis eſt
qui habet q̃litatem,itaq; qualitas per ſeipſam explicata/aſſignataq; eſt.Sed his/dicendum eſt,q̃ do/
ctrina ſupmorum generum/fieri non poteſt/ex prioribus,neq; fieri poteſt ſm ordinem naturæ/ut
habeamus traditionem/aſſignationemq; de ipſis/per altiora/ſupioraue,atq; per ea quæ magis ſunt
cauſæ.Nam nihil eſt prius ipſis ſupmis generibus,ſed opus eſt fieri eorum doctrinam/à proximio
ribus,& notioribus nobis:notius aũt/& pximius nobis eſt q̃le/ipſa q̃litate,quãdoqdẽ nõnulli auſe
rant de medio q̃litatẽ,perinde ac nullo pacto exiſtat,& nullus auferat ipſum,quale.Equidem An/
tiſthenes/fatebatur ſe equum uidere/negabat tamen eqnitatem uidere. Verũ equus oculis uideť,
equinitas autem ratione comp̃henditur:atq; equinitas in ordine cauſę pręcedit, equus uerò ut de
fectus ſequitur,equus quoq; eſt corpus & compoſitũ,equinitas uerò ſimplex/& i corporea.Vnde
obſcuritatis/& ignorãtiæ nominis qualitatis,teſtis eſt Plato,qui in Theeteto dicit.Forſitã igitur q̃/
litas,uidetur quoddã nomen alienum/& peregrinũ,& non intelligis dictum confuſum/uel ſubito:
ſiue ergo quale ſit actus qualitatis,ſiue participatio,cum manifeſtius ſit id quod ſm actum ſubſi/
ſtit,eo q̃ ſcd̃m cauſam imanifeſtam procedit, & manifeſtius ſit participans/participato. Quocirca
album albedine/& grãmaticus grammatica ſunt manifeſtiora:quale profectò erit euidentius ipſa
qualitate,& quãuis quale ſcd̃m qualitatem dicatur,tamen qualitas/per ipſum quale euidẽtior fit.ſi
igitur quale eſt notius qualitate, certè qualitas rectè erit declarata/per quale, non tamẽ quia hęc ſit
diffinitio ipſius qualitatis:ut id ſit qualitas/cuius præſentia quale diciť/quod participat qualitate:
Nam neq; ad aliquod aliud primorum generum/definitum erat. Verum nõnulli dicunt doctrinæ
modum peculiarem/congruũq; eſſe propoſito/inſtitutoq; de prędicamentis,ſi ab ipſo dici ſumať.
Nam tentant/periclitãturq; explicare ipſam qualitatem/ex eò q̃ quale dicitur ſcd̃m quidditatem:
Vnde ex ipſa natura qualitatis/modus doctrinæ aſſumptus eſt.Nam qualitas eſt quatenus partici
patur/& perficit quale,in quo igitur ſubſiſtit/per idem etiã cognoſcitur,& non ſimpliciter à poſte/
rioribus declaratur,ſed ab eo quod ſimul eſt cum ipſa.Item neq; idem per idem Ariſto.declarauit.
Nam aliud eſt qualitas,& aliud eſt ipſa participari ab aliquo,quãuis maximè ſit ſimul cũ ipſa par/
ticipatione/qua participatur. Vnde aſſignatio hęc/aſſentit conſentaneaq; eſt opinioni Ariſtotelis/de
qualitate & habitu. Nã ſi habitus eſt nr̃/apud Ariſtotelẽ/& circa nos qualitas ſubſiſtit/ ac qualitas
participata eadem eſt/cum ea quæ ſimpliciter dicitur qualitas,profectò cõſtat/q̃ qualitas adęquať
quali,unde cũ Ariſto.habilia & actiones circa nos relinquat/& aſſerat.Accademici uerò extra nos
ambo eſſe contendunt,& Stoici habilia circa nos eſſe fatentur,actus autẽ & operationes extra duas
opiniones cõfundentes.Ariſt.aũt ſibimet non diſſentiens/coniunxit quale qualitati,tanquã utraq;
ſint circa nos. Sed Stoicorum nõnulli/quale tripliciter diuidentes/aſſerunt duo ſignificata cõmu/
niora/ampliora q; eſſe qualitate,& unũ ſignificatũ/uel unius ſignificati ptem/tradunt poſſe adapta/
ri qualitati.Nam aiunt quale ſm unum ſignificatum/eſſe omne illud/quod ſecundum differentiã,
ſiue moueatur,ſiue habeatur,ſiue etiam difficulter ſit reſolubile , ſiue facilè/quo pacto non ſolum
prudens/& pugil paratus, ſed etiam currens ſunt quales. Sed ſcd̃m alterum ſignificatum/ſub quo
motus non comp̃hendebant,ſed ſolum habitudines/quod ſanè determinabant eſſe ſcd̃m differen/
tiam ipſam/quod habetur,ceu eſt prudens/& paratus ad pugnãdum.Vnde ſecũdum differẽtiam
eorum quæ ſtabiliter habẽtur,alii tales ſunt cõgruè/ſm prolationem/& intellectum ipſorum.Alii
autẽ aptè,quos etiam recuſabant/& aptos ſtabilesq; ſm differentiam quales eſſe ponebant. Verum
adaptari eos ſm plationem dicebãt/qui adequabantur qualitati:ceu grãmaticum & prudentẽ.Nã
uterq; iſtorum/nec excedit:nec deficit à qualitate,Similr̃ autem amicus obſonii:& uini amicus,qui
licet actu tales ſint,quemadmodum obſonii edax/& uini potator,qui tales partes habent/per quas
fruuntur cibo & potu,quo etiam pacto dicũtur.Vnde ſi aliquis obſonii edax fuerit,prorſus etiam
erit obſonii amicus/& cupidus,ſed econuerſo minimè:quãdoquidem ſi aliquis fuerit amicus/cupi
dusq; obſonii,tamen non prorſus obſonii edax erit.Nam ſi defecerint partes / quibus obſonii po/
pinasuè,aut ganeas comedit/certè is abſolutus eſſet à comeſtione obſonii,qui tamẽ non amiſit ha/
bitum,quo obſoni amicus eſt.Tertium autẽ ſignificatum/adducebãt illud/qđ erat maximè ſpecifi/
cum quale,ſub quo comp̃hendebant eos qui ſtabiliter habiles erant,ad aliqd agendum:quo ſigni/

ſicato negabãt eos eſſe quales/qui ſtabãt extenſo brachio/& parati ad pugnã. Cum igitˀ quale/tripliciter dictum ſit, qualitas ſm ultimum ſignificatum qualis/cõuenit cum ipſo quali,& coaptatur illi. Quocirca quãdo diffiniunt qualitatem/ſm habitudinem qualis, diffinitio intelligẽda eſt ſecũdũ tertium ſignificatum/ipſius qualis. Nã apud Stoicos/qualitas dicitur tãtũ uno modo, & quale tribus modis. Item q̃litas eſt cum participatur, quale autẽ ſubſiſtit/cum eo ꝙ participat. Vnde uno & eodẽ modo/ambo hæc in nobis ſunt,& minimè duo extra erũt, uel unum extra,& alterum in nobis. Eqdem conſtat/ꝙ adequãtur ſm ſuam ſubſtãtiam, ubi nõ eſt opus ſignificato alicuius artificii, uel appoſitione partiũ, ut tertium ſignificatum ipſius qualis cõueniat/& coaptetur cum qualitate. Sed hactenus hæc ſufficiant. Plotinus uerò ſciſcitatur/percũctaturq́;/cur qualitas/eos qui dicũtur quales, efficit. Nam ꝙ ſm qualitatem q̃les dicãtur/diximus, ſed quæ ſit hæc qualitas/ſm ſuã ꝓpriã rationem/adhuc non eſt determinatũ. cui reſpondet Porphyrius/ꝙ ſermo de q̃litate intellectualis eſt & deſcriptibilis, ſed non ſubſtãtialis. Eqdem ſermo/uel diffinitio tradita explicãdi/deſcribẽdiq́; aliqd, ſumitur ab his/quæ oĩbus perſpicua/notaq; ſunt, quæ etiã cõiter apud omnes conceſſa ſunt: ceu dicitˀ bonum illud/à quo cõtingit aliquem iuuari/utilitatẽq́; capere. Porrò anima eſt à qua uiuere proficiſcitur/& uox eſt proprium ſenſibile auditus/& huiuſmodi diffinitiones/ſunt ſubſtãtiales, qbus utuntur hi qui ſubſtãtiã ipſorum diffinitorũ docent: ſed ſi dicitur ꝙ bonũ eſt uirtus/uel participans uirtute, atq; ꝙ anima per ſeipſam eſt mobilis,& uox eſt aer percuſſus/tales quidẽ ſunt diffinitiones/deſcribentesq́, ea quæ cõmuniter omnes cõfitentur: ſed qui diffiniunt ſm ſectas proprias/ſubſtãtiã rerum, refelluntur ab his/qui ſunt alterius opinionis. Nã quum dicãt uocem aerẽ/& corpus eſſe, non cõſentiunt ueteres. quippè qui uocem ipſam ſm actum incorporeum/& ꝑcuſſionem determinãt. Item illi qui bonũ per omnia penetrare cõtendunt/illis repugnant, qui bonum in uirtute/& ſolo honeſto ponũt. Vnde uiſum eſt/in primis introductionibus utẽdum eſſe his diffinitiõibus, quas omnes uno cõſenſu cõcedũt. Nã tales ſunt magis notæ/& accõmodatiores ad primam audientium auſcultationem/& introductionem. Aliæ uerò diffinitiones/indigẽt prima philoſophia, quæ ſpeculatur res/quatenus res. Quocirca Ariſto. ſubſtãtialem diffinitionem q̃litatis/in metaphyſica, hic uerò diffinitiones tradit ipſius deſcriptiuas/quę rectè dicta ſunt, ſed & pulchrior reſponſio eſt/quæ dicit ꝙ ſi qualitas eſſet per ſe, quærere opus eſſet, quę ſit illa quę cum exiſtit, participatur: ſed ſi in nobis eſt,& non extra ipſa qualia ſubſiſtit, perſpicuum eſt/ꝙ nõ eſt aliud eius eẽ; & aliud eius participatio. Item neq; altero modo eſt ſm ſe/& altero prębet eſſe/& dici ipſi quali: ſed ſimul habetur/& eſt/ac quale cõſideratur/quatenus à qualitate efficitur. Nam q̃litas eſt habẽtis forma. Ea igitur diffinitio/quæ explicat q̃litatem per quale, certè principaliſſimã proprietatem ipſius deſignat/ac ſimul ſtatuit, ſibiq; quid ipſa ſit,& quã operationem exhibeat/his quæ ſunt. Atqui rurſus inſtant/ꝙ ſi ſm qualitatem q̃le eſt. igitur qui ignorat qualitatem/etiã quale ignorabit. Sed dicimus, ꝙ quãuis q̃le ſit ꝑ q̃litatẽ, tamẽ euidẽtius eſt ipſa q̃litate, ꝑſertim ſm uniuerſaliores cõceptiones/cõceptuſuè/q primis introductiõibus maxiè cõgruũt. Etenim ſm humanitatẽ hõ eſt,& tñ hõ eſt lõgè notior humanitate/tãquã ſenſibilis ipſa ĩtellectuali. Vñ uerũ non eſt/ꝙ ſi ignoretˀ humanitas/ꝙ ſilr ignoretˀ hõ. Silr neq; uerũ eſt/ꝙ ſi ignoretˀ q̃litas/ꝙ ignoretˀ etiam quale. Nam quale eſt ſenſibile/& notius/apud eos qui habent ſenſum/quẽ ferè omnes habent: ſed qualitas eſt quoddam intellectuale/& ſolis habentibus intellectum/eſt nota, cuius pauci homines ſunt capaces. Verũtamẽ ignorari uidetur/quale/ignorata qualitate: propter noĩum ſiĩitudinẽ. Eqdẽ ſi quis uidetˀ ignorare album/calidum/uel bonum/quæ omnia qualia ſunt, qui ſi uoluerit unũquodq; eorũ cognoſcere; etiam qualitatem per quam hæc ſunt/diligenter explorabit,& inquiret. Item inſtant, quomõ ſana diffinitio eſſe queat, ſiquidem nõnulli quales dicantur/ubi nulla qualitas nominatur. Nam in illis/minimè uerum erit/ꝙ illi ſcdm qualitatem ſint quales. Nam curſiuus/& pugillatiuus/non à nominatis qualitatibus/dicuntur. Nam minimè dici ſolet pugillitas/& curſatio. Sed prõptè reſpondere poſſumus, ꝙ quãuis nominatæ nõ ſint qualitates, ob id non defecit rerum natura: quãdoquidem nominari poſſint/ ſaltem ęquiuocè, ceu ſi dixerimus potentia uirtute ſcdm actum eſſe/utrũq;/ſcilicet pugillatiuũ & curſiuum, uel ſi cauebimus ęquiuocationem/alia nomina uſurpabimus. Verum Andronicus/ nolebat ipſos pugillatiuos ab ipſa uirtute/ potentiauè denominari, ſed ab ea uirtute/ quã actu poſſident. Nam diſpoſitos ad futuros habitus/ſic rectè uocari inquit. Stoici uerò ſm ſuas ſuppoſitiones/ eãdem dubitationẽ afferunt/contra diffinitionem dicentem/ꝙ ſecundum qualitatẽ omnia qualia dicuntˀ. Nam qualitates appellantes habitualia in ſolis unitis eas relinquũt, in his aũt/ quæ ſcdm coniunctionem/copulationemuè/ut in naui/atq; in his quæ diſtant: ut in exercitu/nihil habituale eſſe dicunt. Item tradunt/neq; aliqđ unum ſpirituale/in ipſis inueniri, neq; ꝙ habeat unã

rationem,

tationem, ut ad unam ſubſiſtentiam unius habitus ueniat. quale autem/econtrario dicebãt eſſe/in his q̃ ſunt coniuncta,atq; in his q̃ diſtant.Nam ſicut unus grãmaticus/ex quali exercitatione ſtabiliter ſe habet ſm differentiam, ſimiliter etiam chorus/ ex tali meditatione ſtabiliter ſe habet/ſecundum differentiam.Vnde qualia ſunt/propter ordinem & operationẽ unius operis/qui quales ſunt ſine qualitate.Nam in his/habitus non eſt,neq; uniuerſaliter in ſubſtantiis diſtãtibus,& nullam habentibus cognatam adinuicem unionem/qualitas / uel habitus inuenitur: quare ſi quali exiſtente/ non eſt qualitas:quale igitur/& qualitas non adequantur inuicem. Vnde neq; poterit qualitas per quale declarari.Sed poſſumus etiam ad hæc dicere/ꝙ icorporeum/quum ſit una & eadem ſpecies, in multis extendi/eſſeq; poteſt, ubiq; eadem tota ſubſiſtẽs:quare ſi una erit qualitas/penetrans per ea qualia/quæ ſimul diſtant/& attigua ſunt/nullum inconueniens erit.Verum ſi quis hanc ſuppoſitionem/tanquã aliena à Stoicorum ſecta/non admiſerit,profectò fortius repugnãdum eſt:ꝙ neq; ordo/neq; habitudo/neq; aduẽtitia coniunctio,neq; aliqua alia talis cõnexio/producit aliquam ſubſiſtentiam ipſius qualis.Nam ſimile hoc eſt, perinde/ac diceremus ex non ente entia produci & ex non uiuente uiuentia.Nam uniuerſaliter/in unoquoq; ea res/quæ ꝓcedit/eſt ſubſtantia,& non ea q̃ aliis poſterius aduenit.igitur neq; quale hoc modo habebit ſubſiſtentiam,nam ſi forma eſt impartibilis/& unica/in his q̃ diſtant,non in ipſis unitis,certè nũquã exiſtet.Eodem modo qualitas & q̃le ſe habent.Eteni quale adeſt ipſis participantibus impartibiliter,ceu album quod ubiq; totum adeſt in corpore participante.Cum igitur una ſit,& impartibilis qualitas,impartibilia quoq; continet & nũquã ponitur in ipſis ſeiunctis adinuicem;atq; non habentibus per ſe naturalem rationẽ,neq; qualitas,neq; quale ineſt. Cęterum ſi mihi opus eſt poſt tãtos uiros inclitosq́, aliquid dubitare de ea aſſignatione qualitatis/quę tradita eſt/profectò talem modum aſſignationis omnibus ꝓdicamentis cõgruere affirmabo,atq; contendam Nam dicere poſſumus/etiam quãtitatem eſſe ſcd̃m quam quanti quidem dicuntur.Item diceremus ad aliquid eſſe/ſcd̃m quod aliqua dicuntur ad aliquid. Similiter & ſubſtantiam aſſignare poterimus/ſm quam aliqui dicuntur ſubſtãtia.Nam etſi in qualitate/& quãtitate aliud uocetur participatum,& aliud participans,ceu qualitas & quale, ſimiliter etiam in ſubſtantia & in aliis prædicamentis/utrũq; uocetur/& ſit participans & participatũ.Equidem non opus eſt,ut nominum defectu/inopiaq́;,ſimul res pereant:ſed intelligẽdum potius eſt,ꝙ ſępenumero nomina deficiant,& tamen res ſubſiſtant,quarũ nomina non habemus.Cur itaq; hoc modo in qualitate ſola aſſignauit ipſius diffinitionem? quãdoquidem non ſolum quale eſt notius qualitate,ſed etiam quãtum quãtitate/& alia ſimiliter. Item quãuis ſecundum Peripateticos qualitas & quale ubi ſunt; ſimul in eodem exiſtant, tamen etiam quãtitas/& quantum/atq; unũquodq; aliorum prædicamentorum ſimiliter ſe habẽt.Quid ergo magis peculiare qualitati eſt,ut ipſa ſola inter alia prædicamenta mereatur/talem aſſignationem? Forſitã igitur omnis differẽtia quum ſit/ per participationem propriam/ & caracterem ingerit, & aliam ſpeciem facit:ſi igitur oĩs caracter & omnis forma ſcd̃m qualitatem determinatur/perſpicuum eſt, ꝙ etiam in aliis prædicamentis fient participationes/ſecundum aliqualem traditionem/& receptionem.Nam id qđ participat quãtitate, & ob id quãtum ſit,certè id differentia alicuius caracteris/ ꝓprieuę deſignationis cõtinetur/& poſſidetur,ſecundum quem caracterem,& quantitas ipſa/& quãtum qualitate participãt . Vnde ſi hæc uera duo ſunt/meritò proprium qualitatis eſt,ut ſm ipſam qualia dicantur,ſiquidẽ & alia ope qualitatis impertiant/participantibus denominationem.Cęterum Iamblicus/quũ quęrat cauſas magis intellectui conſentaneas ipſius qualitatis/primò eas confutat/ q̃ non rectè traditę ſunt. Deinde una cum Ariſt. philoſophatus/puriores explorationeſuè conceptus/de ipſa q̃litate elucidat. Et primò eos refutat/qui ſm cõmunitatem à nobis intellectam/ex multis & ſeparatis abſtractam/ inſtituunt qualitatem.Nam hoc modo/ut ipſi dicunt/periculum ſit,ne qualitas etiam & habitualia ſine ſubſiſtentia ſint.Nam nulla ſubſiſtentia introducitur/ſm tales notiones/& animi conceptus.Quocirca illi qui ex eretria ſecta ſ.quadam ſunt,qualitates de medio auferebant/ tanquã nullo pacto aliquid cõmune eſſentiale habentes,ſed ſolum in ſingularibus/& compoſitis exiſtentes/affirmabant.Porrò Dicearchus eadem cauſa motus/concedebat animal eſſe,ſed cauſam ipſius.ſ.animam negabat.Similiter etiam Theopompus corpus dulce(ob hæc q̃ diximus)aſſerebat eſſe,ſed dulcedinẽ amplius cẽ animo affirmabat.Nam minimè ſtatuebant qualitates eſſe corporea/ uel incorporea q̃dam,ſed arbitrabatur ipſas eſſe,dũtaxat nudos ſolosq́, cõceptus incaſſum/fruſtraq́; dictos,quum nullam ſubſiſtentiam ſignificarent:ceu humanitatem uel equitatem exiſtimabant non eſſe,quãuis etiam nõnulli à conſuetis prædicatis dicerẽtur ipſa denominari.Vnde in his quæ ſunt ſcd̃m cõmunes caſus/communiaq́; accidentia corporum/& incorporeorum,producunt qualitates ſimilr;ceu ab ipſo exiſti

mari/exiſtimationem,& ab ipſo adequari adequationem,& corporeo exiſtente/corporeitatem. Sed
mediusſidius/neq; iſti rectè aſſerunt,quádoquidem nō à caſu/euentuq; predicatorum habitus exi
ſtant,ceu non,qa accidit colūnis diſtare inter ſe,ob id etiam circa ipſas diſtantia perſpicitur.Nā præ
dicatum dūtaxat conſideratur,ſcd̄m ipſum dici/quod etiam poteſt conſiderari in his quæ nō ſub/
ſiſtunt.At qualitates quum ſcd̄m aliquam cauſam p̄exiſtentem prius exiſtant,longe abſunt ut pre
dicata conſequantur.Quare ipſe potius inferunt prædicata exiſtentia,ceu prudentia infert prudē
ter eſſe,uel ſcd̄m actum,uel quatenus participatur.Vnde aduerſus Democritum/& Epicurū,me/
ritò contendunt rationibus,cur quaſdam differentias circa atomos relinquunt,ceu figurarum gra
uedinis/groſſitiei corporeitatis terminorum magnitudinis/& motus differentias/qui omittunt co
lorem/dulcedinem,uitam/atq; aliarum id genus rationes.Nam quum cōmunis ſit ratio ipſorū ha
bilium/abſurdum profectò eſt non eadem de eiſdē ꝓponere/atq; tradere.Item abſurdius eſt prin/
cipaliſſimas uirtutes facere,ut ſint poſterius genitę,ſicut uitam,mentem,naturam,rationem,& id
genus.Similiter quoq; fieri non poteſt,ut hæc à coitu/cōmixtioneq; multorum fiat.Nam color ſe
cūdum Democritum/erit lege atq; arte,& alia erunt ſimiliter ueritate,ceu ſunt atomi & uacuum.
At ille qui ſemel entia de medio aufert/nihil habebit ponere,& ille qui recipit conceditq; aliquid ſi
ne cauſa/nuſquā ſtabit/neq; alicui ſententiæ acquieſcet.Nam cur magis hæc quàm cōtraria electio
ne/honoreq; ſectabitur,cum nulla definita cauſa moueatur,ut hoc magis ſentiat/quàm illud. Me/
lius igitur eſt,ut ad illam ſuppoſitionem redeamus/quæ proficiſci habilia ab ipſo haberi affirmat,
quemadmodum Accademici aſſignantes ipſum habile/diffiniuerunt ipſum eſſe/quod poteſt ha/
beri,qui rationem diffinitionemq; eius/non ab ipſa ethymologia habilis/accipiūt.Nam tale potius
probabiliter/atq; logicè dictum eſt/quàm re ipſa realiter.Vnde haberi ſpecies ſignificat/quas non/
nulli habere poſſunt.Sed cum habere multipliciter dicatur/quandoquidē partes corporis habea/
mus/atq; exteriora,ut agrum & domum,iccirco diſtinguentes partes corporis ab his/Accademici
appoſuerunt habile qđ quidem eſſe dicunt/qđ haberi poteſt,ceu prudentia habetur à prudēte,&
deambulatio à deambulante,ſeſſio ab ipſo ſedente.Verum cum nōnulli motus conſiderentur/ſm
habitus,nōnulli uerò ſcd̄m habitudines/facile reſolubiles,atq; nōnulli ſcd̄m motus aliquo modo
ad aliquid ſe habentes/uocauerunt omnes tales aliquo mō ſe habentes/gratia explicandę/aſſignan/
deq; doctrinæ.Vnde ſicut in plus eſt habile quàm habitus,ita in plus eſt aliquo modo ſe habens/
quàm quale:qui etiam eatenus id quod ſe habet aliquo modo in plus eē/quàm quale ſupponūt,
quatenus id quod ſe habet aliquo modo,extenditur etiam ad ea quæ ad aliqd aliquo modo ſe ha/
bent,quæ etiam complectitur & continet.Sed quale in ſolis differentibus inuenit̄ & manet. Alii
quoq; quoddam artificium differendi inſuper introduxerunt.Sed iſti ſua pace aberrant,quia ha/
bile haberi fatentur,& ſeparabile ipſum ſupponunt/quæ inuicē pugnant.Deinde neq; aliquo mo
do habeatur habile,uel quomō adſit,uel quæ ſint illę ſpecies incorporeæ/quæ participātur p hæc
inſinuatur,ſed inordinata & indiſtinctè/omnia talia ab ipſis proferuntur.In cauſa autem eſt, qa cū
reciperēt ſubſiſtentiam ſpecierum,non ſeruabant ipſam in primis ſuppoſitionibus,ſed produxe/
runt eam/uſq; ad ultimas ſpecies.Atqui fieri non pōt,ut eà quæ primis maximè congruunt,extre/
mis inſint.Verum Stoici qualitates corporales corporum eſſe dicunt/& incorporeas incorporeo/
rum,qui tamen falluntur,eò qđ arbitrantur cauſas eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum ſuis effectibus,
atq; errant,quia ſupponunt cōem rationem/cauſam eē in corporibus & incorporeis.Vnde quomo
do ſpiritualis ſubſtantia erit corporalium qualitatum/ſi ſpiritus ipſe fuerit compoſitus/ex pluri/
bus conſtabit,ac partibilis erit habens aduentitiam unionem:quare non ſcd̄m ſubſtātiā ſimul uni
ri poteſt/neq; ſuapte natura prima.Itaq; quomō hoc aliis præberet continuari,uel eſſet aliorum cō
tinuationis cauſa?Sed aliorum pace Ariſto.opinionem de qualitate/tāquā inter omnes alias admi
rabilem cenſemus,quæ non ſolum qualitatem incorporeā de diuerſis differentibusq; corporibus/
ſm ipſam dici inuulgat,ſed etiā qñ quales ait ſcd̄m qualitates dici,tum qualitates eē ratiōes ſpecifi
cātes/qualia determinat.Eqdem quādo dicit ad eē qualitatē in ipſis q̃libus,nīc ipſas q̃litates in ma/
teria/& cū materia aſſerit/ſimul eē,q̄ qdē ſm ſe hñt ſubſiſtētiā.Nō enī aliqd ſm ſe diceret̄, q̃le ſiqdē
ſpm,& uniuerſa alia ſint in materia,& nō ſint in ſeipſis,tñ p̄bēt ipſi materię eſſe,& hoc mō ſepatim
ſimul erāt cū ipſa.Sed cū nōnulli q̃les ſunt appellati,ſm qualitatē:q particulariter ſm unūqdq; indi
uiduum ſeiuncti ſunt,ob id etiā qualitatum ratio ueniet in diuiſione,ſed cum ea q̄ dicuntur/ei qđ
dicitur aſſimilantur,& quo ad extenſionē quodcūq; ſeipſum aliis impertit̄, & quia omnis ratio eſt
in exitu/& progreſſu,ideo & de diuerſis dicitur.Reliquū Ariſto. factiuum qđ eſt, cauſa qualitatis
cum ipſo quali coniunxit.Vnde cum quale ſubſiſtat ſcd̄m qualitatē,qualitas ſimul ſeipſam det aliis

qualibus/

qualibus/quæ etiam ſimul mouet imobilis, licet per accidens moueatur, eò q̧ ſit de numero eorũ quæ mouentur/& in ipſis eſt. Vnde de ſubſiſtentia qualitatũ ab ipſo etiam alibi manifeſtiſſima diffinitio/determinata eſt. Vnde ſi quis qualitates ipſas ſeparatas (ut Plato ideas) determinauerit, certè nulla erit ipſarum exiſtẽtia. Nam quomõ habitus noſter erit ſeparatus/& participatus ſecũdum ſe? Quod ſi ipſarum qualitatum exiſtẽtia ſic accipitur, ut nobis participata & p̃ſens: qualibus ac iſto modo habita, ut ſit de numero eorum quæ participantur, certè earum erit uera ſubſiſtentia. Nam ſi qualitas eſt ſcđm quã quales ſumus/& quales ſcđm inexiſtentem qualem ſumus. Nam album dico ſcđm eam albedinem/quæ in ipſo conſideratur, profectò conſtat q̧ abſtracta ſpecies/ſiue ſit albedo/ſiue humanitas, q̧ qualitas nõ eſt, quãdoquidem qualitas ſit quoddam participatum. Vnde q̃litates/non erunt rationes ipſarũmet. Nam ſunt rationes principaliter ipſorum q̃lium. Item qualitates non ſunt rõnes/quæ rationes aliis ſuapte natura dent, & ſint gignitiuæ/ac genitæ à ſeipſis, ſiquidem uniuerſæ ſint rationes qualium. Item neq̧ altera manet, ſed partim p̃cedit tranſitq̧; ad extra, uel incorporea eſt, partimq̧; corporea, aut alia quidem eſt idiuiſibilis, alia uerò partibilis & diuiſibilis. Nam omnes ſunt rõnes qualium. Item nulla eſt rõ habens duplices actiões. Etenim hoc modo erit ſcđm ſe aliquo modo, ſed potius econtrario ſit: quãdoq̃dem qualitas ſit una ratio tantũ participata, & in hoc habeat eſſe, unde q̧ qualitas non ſit ſeiuncta abſtractauè & imparticipata ſpecies, ſed participata rõ/manifeſtum eſt. Nam ex eò q̧ participatur Ariſto. putat ipſam ſcđm ſe habere ſubſiſtentiã, cuius operatione imobilem ipſum eſſe ſupponit, quã etiã fatetur ſine organis corporalibus/ac ſine omni diſtractione, ac ſine omni motu corporali/facere omnia opera ſcđm ſe aſſerit, ac etiã ipſam eſſe diuerſam à ratione/ſcđm formã affirmat. Nam ratio extrema eſt & nihil facit, ſed illa facit multa/& non eſt ultima. Item hæc inanimata eſſe creditur, illa uerò habet quãdam uitæ inſinuationem. Item illa ſineactu eſt, hæc uerò ſcđm actum intelligitur. Et forſitan Ariſto. dicit de proprietate ſcđm formam, quoniã iſte caracter/hæc quoq̧ proprietas corporis aduenit/ſcđm paſſionem. Reliqui autem alii/de omni ratione ſcđm qualitatẽ non ſanè exiſtimauerunt. Præterea forma continetur à corpore/ſcđm unam quãuis differentiã, qualitates autem habent quãdam latitudinem/& in pluribus eędem exiſtunt: itaq̧ p̃pter eaſdem cauſas qualitas uidetur eſſe diuerſa/à figura. Nam figuram dicimus eſſe magnitudinis/quæ extrinſecus terminum determinat, qualitas autem eãdem proprietatem per ipſum uniuerſum/quale ingerit. Item figura poſterior eſt magnitudine, quale autem pręcedit magnitudinem/quæ uniuerſa igitur ratio qualitatis non conſiderata ſm ſeipſam, neq̧ tãquã ex conſideratione/neq̧ tãquã ex inquiſitione aduenit, ſed tãquã habẽs & prębens ea quæ habet, quæ cui aduenit eſſe dat, & cum habetur/efficit aliquid, atq̧ cũ manet/omnia agit. Vnde perfecta & determinata omnibus modis/nullatenus eſt. Nam miſcetur cum imp̃fecto/& oĩno cũ ĩdeterminato, tñ oĩno ultima nõ eſt/neq̧ indeterminata. Nã oẽ materiale ornat/& cura ueluti q̃dã ipm̃ ordinat, digerit, diſſoluitq̧;, & talis rõ ad unũ maximum deuenit, redigiturq̧;, uñ ſiue ĩ paruo/ſiue in magno/q̃litatis rõ una & eadẽ exiſtat, tñ quãtũ nihil ↄfert ad ſubſiſtẽtiã ipſius qualitatis, ceu quidam uidentur intelligere Platonem. ſed eſt impartibiliter circa corpora ſeiũcta. Itaq̧ ſi quis tales ſuppoſitiones de qualitate ſuppoſuerit, certè à ueritate ipſa non longè aberraret, neq̧ ab opinione Ariſto. diſſentiret.

Eſt autem qualitas/eorum quæ multipliciter dicuntur.

Poſt qualitatis eſſentiam eiuſdem diuiſionem tradere Ariſto. proponit, cuius etiã ſpecies (ſicut aliorum generum) diuidit. Nam ſcientialis cognitio/ conſiderat unũquodq̧ ipſum quid ſit, & ſp̃es ipſius diuidit ſcđm modum. Cum ergo ipſe dixerit qualitatem eſſe de numero eorum quæ multipliciter dicuntur, quoniam q̃ multipliciter dicuntur/ęquiuoca eſſe uident̃. concludit qualitatẽ eſſe q̃dã ęquocũ & cũ ęquocũ nõ ſit genus, q̃a genera uniuoca ſunt, q̃re qualitas non diuidit̃ in ſpecie ſicut genera, ſed in quatuor ſignificata, ſicut æquiuoca diuidi ſolent. Dicendum igit̃ eſt/atq̧ reſpõdendum, q̧ hoc uocabulum/multipliciter/multa ſignificat. Nam cõmuniter id quod de pluribus dicitur, & q̧ q̃litercũq̧ multipliciter dicitur/ſiue propriè/ſiue ęquiuocè/ſiue uniuocè dicatur, multipliciter dicuntur, tanquã differenter dicta. Hæc igitur poſſunt uel ſecũdum ipſum cõmune dici/tanquã de pluribus dicantur, uel magis ſm uniuocationem/ac differentiam dici. unde Ariſto. ſubiũgendo/ſignificat hanc diuiſionem eſſe in ſpecies/& non in ſignificata, quãdoquidem illico in ſequẽtibus uerbis ſic dicat. Vna quidem igitur ſpecies, ubi dixit ſpecies/& non unum ſignificatum q̃litatis, ipſos habitus/& diſpoſitiones. Verum nõnullis Alexandri imitatoribus/uidetur hoc q̃d dicitur/multipliciter/poſſe de qualitate propriè dici, tanquã id non huic ſolo generi in quo ſunt habitus/&

diſpoſitiones inſint:ſed etiam in aliis prædicamẽtis inueniãtur. Nam in omnibus genera & ſpecies
qualitatem ſignificant/circa ea quorum ſunt genera & ſpecies,ſicut etiam quale circa ſubſtantiã/uel
aliquod aliorum generum ſignificat. Hoc igitur cum inſinuare uelit Ariſto. inquit Alexander ip/
ſum dicere hunc in modum. Eſt aũt qualitas eorum q̃ multipliciter dicuntur, & cum hoc dixiſſet
Ariſto. tradit Alexander ipſam diuiſionẽ feciſſe/non eius quod multipliciter dicitur,ſed qualitatis
quæ ꝓpriè dicit̃,& eſt tanquã genus unũ de decẽ generibus. Verũ inſtant acutiores/diligentioresq́;
interp̃tes/quod non rectè dicunt genera & ſpecies eſſe qualitates/& qualia in decem prædicamẽtis.
Nam ſubſtantia tantum per ſingula penetrat/ſingulisq́, ſe ingerit/& eorum complet eſſe,ſed quale
ubiq; poſt ſubſtantiam aduenit/& facit tãtum ad appoſitionem & proprietatẽ/talis naturæ. Forſitã
autem qualitas dicitur multipliciter, quia ſpecies quæ ſunt ſub ipſa/non ſunt æquales, ſed partim
eminentiores quædam ſunt,partim uerò deteriores,atq; nõnullę perfectiores,nõnullę uerò imper
fectiores,ac,nõnullę conſiſtunt in potentia,nonnullæ uerò conſiſtunt in operatione/ cum quippiã
agitur:quare omnia in qualitate prius & poſterius ſunt, tanquã in eo quod analogum eſt,& quod
habet primam ſuam potentiam multiplicatam/atq; diſtributam in diuerſis rebus/ſm̃ remiſſionem
ſuæ potentiæ. Hoc igitur modo qualitas poteſt dici multipliciter,quãdoquidem non æqualẽ ordi
nem habitus/& potentia,paſſibilis qualitas/& figura habeant:ſed ſemper deſcendẽdo diuiſio ad de/
biliores ſpecies qualis/pedẽ figit/& ſiſtit. Vñ Ariſto. hoc mõ ponere conſueuit ea q̃ ſunt ſub quodã
analogo/quod prius de uno quàm de altero dicitur: quare multipliciter dici/neq; propriè cõpetit
æquiuocis/neq; uniuocis,ſed ſicut ipſe Ariſt. in metaphyſica planè dicit,multipliciter dici/cõpetere
analogis ſub quibus ſunt ea,quorum unum ab alio proficiſcit̃. Nam unum multipliciter & medi/
catiuum. Verum ipſum multipliciter/accipi ſolet in ipſis ęquiuocè & uniuocè prædicatis, quam/
uis hoc rarò fiat. Fieri quoq; poteſt/ut tanquã ab uno genere hęc pluralitas qualitatũ procedat,ut
qualitas de ipſis uniuocè prędicet̃,tamen non ita uniuocè,ut hęc diuiſio facta ſit in ſpecies,q̃ oppo/
ſito modo diuiſæ & adæquatę ſint,ſed ſemper diuiſio procedit in remiſſiores/deterioresq́, ſpecies.
Et hoc modo ipſum multipliciter in ipſa qualitate ſeruatur:ſed adhuc aiunt/ꝙ ſi una & eadem eſt
cõmunitas differentiis ſpecificis contracta,certè illa efficit plures ſpecies/& de pluribus ſpeciebus p̃/
dicatur:qua ratione multipliciter dicitur/id quod cõmune eſt in quatuor ſpeciebus qualitatis. Sed
quo ad hoc meditandũ eſt,ſecumq́, conſideranda,doctrina inuentionis. Nam difficilè eſt/qualitatis
qualitatem inuenire. Nam neq; opus eſt nobis/ſi cõmunem proprietatem q̃litatis inuẽturi ſumus,
differentiam differentię inuenire/ac dicere. Nam qualitas eſt q̃dam differentia: itaq; oportet naturę
rei cedere/atq; aſſentiri,& non cõtendere plus inuenire/ac pertractare unũquodq; quàm actũ ſit/ꝑ/
ſpicuum fieri/atq; manifeſtum. Porrò Iamblicus/ cauſam difficultatis circa hoc aperit inquiẽs,quia
quãdo materialis & partibilis rei communitatem quærimus, tum ob materię diuerſitatem & ſin/
gularium diuiſionem labimur/ducimurq́; ad diſtinctas proprietates,in quibus cõmune eſt. Nam
ſecundum ſe cõmune/non habet ſubſiſtentiam, rurſus poſtea ob cõmunis conceptum, quatenus
cõmune eſt/uniuerſale,ſeparamus ipſum à particularibus:& tũc ipſum genus/ ſm̃ ſe intelligimus.
Vnde intellectus ſimul/in contraria diſtrahit̃:& quibus iungitur/etiam ab his abſtrahi abeſſeq; co
gitur,& abſtractus ab ipſis/in eiſdem nihilominus manet. Nam cõmune ſine his eſſe/neq; intelligi
poteſt:ob hanc itaq; cauſam/difficilis eſt intellectio ipſius uniuerſalis/& explicatio. Nam cõmune,
differt & differentia ſimul cum communi ſubſiſtit,& neutrum ſine altero eſſe poteſt. Vnde ratio
& intellectus/cum & naturæ cõmiſtæ ſint/eas dificulter explicabit. Quocirca facilius eas naturas ꝑ/
cipere ſolet/quæ inter ſe longè diſtant,quia ibi contendit cõmunitatem ſeorſum accipere/& differẽ
tiam ſimiliter. Commune itaq; ſit horum quatuor/quod p̃bet rationem qualitatis. Vel enim quali/
tas magis & minus,uel proximè, aut eminus: uel ꝑ totum penetrans/aut ſuperficientenus inſidẽs
uel ad præparationem,uel ad perfectionẽ aduenit:& hoc modo ratio qualitatis/una cõmunis fiet,
& participatio ipſius/qua dupliciter diuidetur. Verũ ſi idipſum quærimus/quæ ſit qualitatis rõ,
& quæ ſit differentia ipſius/contra rõnem ſubſtantiæ,profectò nõdum manifeſtum eſt. Dicat̃ ta/
men/ꝙ ratio qualitatis poſterior eſt/ex quodam principali ſubſiſtens. Nã intellectualis/& exempla
ris albedinis ratio/ubi eſt qualitas/non eſt:ſed à ſeipſa producit eam qualitatem/quæ in materia fit:
quæ ſi etiam dicitur qualitas,nihil mirum eſt/quãdoquidem eiſdem nominibus/cauſæ & effectus
appellari ſolent. Verum ꝓpriè qualitas nominatur/id q̃d ſecũdo poſt formam aduenit, & q̃d ſub/
ſtãtia prius exiſtente/compoſitis naturis inaſcitur:atq; id eſt q̃litas,quo participãtia omnia/unum
& idem habent eſſe/ob prę ſentiam talis rationis:appoſitione igitur ſubſtãtiæ/ratio qualitatis fit, q́
ſemper ut accidens conſideratur,& priuatur interdum uera ſubſtãtia/atq; ſpeciei impreſſio eſt/ &

imago

imago prioris rõnis:ac tãquã altera in altero adueniens:perinde ac aduẽtitium quoddã/& deforis
adueniat participãtibus. Talis itaq; rõ/ſm qualitatẽ propriè conſiderata/cõmunis eſt ſpẽbus/& par
ticipãtibus ipſa. Item ſubſtãtiæ ratio/& qualitatis diuerſa ſunt:quia genera quatenus genera/diſtãt
inter ſe,& utriuſq; horum generalis rõ/omnino ſeparata eſt:itaq; oportet proprias rõnes in uno/
quoq; p̄dicamento fieri/cõmunes ſpeciebus,& his quæ differunt ſm ſpecies/quæcũq; qualia ſint.
Item de ſpecie ſit determinatio. Nã ſpecies per ſingula genera decem/cõuenienter determinata eſt,
& à qua prædicatio de ſingulis cõmodè/apteq; fit:cuius cõmune ſm unumquodq; p̄dicamẽtum/
congrue etiam conuenit accipere:quare eadem determinatione utemur/etiã in ipſa q̃litate/quàm
determinationem fecimus de cõmuni participatione ſpẽi. Vñ generalẽ q̃litatẽ oportet prius ſtatui/
in his pluribus ſpẽbus/quæ ſunt ſub ipſa. Verũ Stoici/tradũt cõe q̃litatis eſſe id/quod in corpori/
bus facit differentiam ſubſtantiæ/non abſtrahibilem ſm ſe,ſed definientẽ/labentemq; in unum con
ceptum/& proprietatem non ſpecificatam/nec robore/nec tempore, ſed taliter deſignatũ/qualitate,
qua generatio qualis ſubſiſtit. Atqui ſi in his eſſe non poteſt commune accidens/cõmuniſq; caſus
corporũ & incorporeorum ſm illorum rationem, ꝓfectò qualitas non erit amplius unum genus,
ſed aliter in corporibus,& aliter in ipſis incorporeis ipſa ſubſiſtet,& ob id ſub aliis generibus collo/
cabãtur. Sed adhuc aliquod abſurdius hoc dicitur/ſcilicet ꝙ qualitates non habent ſubſiſtentiam,
ſed deſinunt in unum conceptum. Niſi fortè quia non ſic dicebant in unũ conceptũ/& ꝓprietatem
labi/deſinereuè,perinde ac qualitas ſine ſubſiſtentia ſit, ſed quia non poterat ſic ſumi ſcd̃m ſe,ſicut
ſubſtantia,ſed concepta & proprietate tãtum ſeparari poteſt. Item idẽtitas/talitaſuè(ut ita dixerim)
quæ ex ipſa qualitate proficiſcit̃/occulta eſt,atq; non minus conuenit ſubſtantię/quã qualitati. Niſi
fortè(tale) ſit proprium qualitatis,quẽadmodum hoc(magis) eſt proprium ſubſtantiæ. Item quo
modo dicunt ſecundum quã ſubſiſtit generatio qualis/ſiquidem ſint qualitates eiuſdem ſubſtãtię/
cum ſuis effectibus. Niſi & ipſę ſint corporales/cõpoſitæq; ſpecies,ſicut ſunt hæ qualitates/quæ in
corporibus ſunt. Verum Plotinus poſuit potentiam eſſe quoddam cõmune qualitatis/ſecundum
quam id qđ poteſt aliqua habere/eſt potens. Nam hoc omnibus quatuor qualitatibus congruere
aſſerit,& quod quidem utatur potẽtia/& poſſe tanquã uno modo:quãuis hęc cõfutata ſint/multi/
pliciter prædicari perſpicuũ eſt. Nam unicuiq; prędicamẽtorum/hoc cõpetit. Sed illud animaduer/
tere oportet/ne fortè in idem noſtra concurrat dubitatio. Nam quærebatur/nũquid cum ipſa mul
tipliciter dicatur/nihil ſit cõmune qualitatibus:unde potentiam pro qualitate tranſmutantes/atq;
accipientes/nihil plus feciſſe uidemur/quã quærere ſi aliqua qualitas ſit cõmunis ſibi qualitatibus.
ſiquidem ęquiuocè ipſa dicatur/rurſus etiam/ut difficilè eſt inuenire cõmune qualitatis, ita quod
ſit genus potentiæ/difficilè eſt colligi. Et forſitã ſermo Plotini/uerus eſt,quãdoquidem qualitas ſit
quoddam medium inter aduentitia accidentia/& ſubſtantias per ſe naturales:itaq; non imeritò po
tentię aſſimilatur,cũ & ipſa potentia mediã naturam habeat,& cum cõmunicet quomodocũq; ſub/
ſtantia ſpeciei, ob id ſm unam communem rationem deſignatur: & cum aduentitia prædicatione
participatur,ceu p̄dicamentum poni/& ipſius habere:ob id etiam ipſa multipliciter dicit̃,ſicut etiã
potentia. Nam & id quod multipliciter dicitur/in ipſa,ab eadem etiam habet quoddam cõmune/
quod ſubſiſtit cum eo,uel coordinat̃ inter ea quæ ſunt analoga,uel inter ea quæ circa idẽ faciũt re
miſſionem/diminutionẽuè potentiæ. Verum/cum potentiarũ aliæ quidem ſimul cũ ſubſtantiis/&
ſuis operationibus exiſtãt,& aliæ neq; cõpletiuæ ſubſtantię/neq; quaſi partes ſubſtãtiarum ſint,&
quæcũq; non ſunt ſpecificæ differentiæ,ſed aduentitiæ q̃dam potentiæ, ꝓfectò tales qualitates po
tentiæ/uocandæ ſunt,quæ adueniũt ſubſtãtiis:nam ſicut rationale hominis completiuũ/& ps ſub/
ſtantiæ eſt,quæ qualitas certè nõ uocaretur,ita neq; potentia eſſe/ſm q̃litatem itelligeret̃. Eqdem
pugillatiuum dicit̃/qualitas & potentia,q̃tenus habemus aptitudines cõgruas ad artem pugillem,
quãdoquidẽ nõ ſit pars hois/neq; alterius ſubſiſtentiæ completiuũ. Nã omnibus hoibus minimè
ineſt,uerũtamen rõnalis alterum eſt phyſicũ/naturaleuè/ꝙ quale nõ eſt,alterum uerò aduenit ho/
mini ſm accumen/& ſolertiam ingenii,& tale q̃litas eſt,quare q̃litates non ſunt cõpletiuæ ſubſtan/
tiarum,quãuis q̃lem ſubſtãtiam ſignificare uideãtur. Equidem ea quæ deforis adueniunt/corpori
& animæ ſignificãtia,quẽdã habitum aduenientem & diſpoſitionem/atq; formã,hęc talia qualitates
ſunt. Nam qualitas ſemper eſt circa ſubiectũ ſpecificãs id quod ſubſtantiale eſt,cuius opere exiſtit/
& non ſuapte natura. Verum ſi qualitates aſſerimus aduenire ſubſtãtiis indeterminatè, ꝓfectò non
magis qualitates dicemus eſſe,quàm aliquid aliorum accidẽtium:quod ſi appoſuerimus/adieceri/
muſq;/ꝙ qualitas ſit proxima & contigua ſubſtãtiæ,ſic itaq; tãgemus ipſius qualis cõceptum,itaq;
qualitas erit potentia appoſita ſubſtantiis/copulans quale ſibi, ꝓpter cognationem poſt ſubſtãtias:

quãq̃ illud poſt ſubſtantias/nihil minus indicet/cum habeat aduẽtitiam ꝑdicationem. Atqui ſi po/
tentia talis eſt (inqt Plotinus) profectò impotentię/ĩbecillitateſue non erunt amplius qualitates, qđ
ſi etiam hæ ſunt qualitates, itaq; determinatio qualitatis/non congruet omnibus. Sed adhuc neceſ/
ſarium eſt diſtinguere/quomõ dicatur potentia, & impotẽtia. Nam (ut Stoici aſſignant) potẽtia eſt
plurium caſuum/accidentiumue delatiua: ut prudentia eſt ipſius prudenter incedere, prudenterq;
diſſerere. Vnde etiã/ſm talem diffinitionem impotentiæ/ſic appellatę/erunt potentię. Etenim in ar/
tificiaria. ſ. artis expertia/plures caſus ſubeunt/ac afferũt. Verum ſi ſm aliam Stoicorũ inſtitutionẽ/
potentia diceretur, ea quæ plurium caſuũ delatiua, & quaſi dominatrix ſuarum operationũ, quo
pacto/diffinitio Plotini/conſentanea eſt. Nam malitia/cum ſit q̃dam impotentia/cõtinet conuenien
tes operationes, ſm Stoicorum diffinitiones. Item mediæ artes/quãq̃ deficiant à firma ſua operatio/
ne, tamẽ tales ſunt/in quibus id qđ habet eas/poteſt ea exercere/quæ põt: quare tales impotẽtiæ/cõ
tinentur in potentia, ſm qualitatem, qđ ſi etiã multiplicem potentiam diuiſerimus/ſm Ariſto. hoc
quoq; modo Plotini diffinitio de potentia/etiã de ipſa impotentia ſaluabiẗ, cũ igiẗ ſex modis apud
ipſum potentia dicaẗ, alia quidem eſt ab eo/qđ eſt in potentia, ſm quam diciẗ eſſe poſſibile in apti/
tudine, ceu puer poteſt legere, quãdoquidem habeat idoneitatem/& aptitudinem. Item alia poten
tia eſt idoneitatis/aptitudinisq;, perfectio/quæ eſt principium motus, ut is qui ſcit literas/poteſt le/
gere, hæc autem potentia etiã actus dicitur, & reſpectu huius prima potentia/& impotentia/impfe
cta erit/ſub in perfecta potẽtia contenta. Item ab ipſa potentia factiua/& paſſiua/appellãtur potẽtia,
actiua q̃dem/qa eſt ab agente in alterum, paſſiua uero qa eſt ab altero/in ipſum paſſum. Et rurſus
potentia patiendi/erit impotentia agendi/cum ea ſit impotentia patiendi. Itẽ alio modo rurſus po/
tentiam dicit eã/ſm quam aliquis ſolus, uel melius quã alii quippiã efficit, ceu ambulans per quan
tum interualli, peragrat tãtum/quãtum alter abſoluere non poteſt, ſimiliter qui tranſnatat pelagi
tãtum/quãtum alter trãſnatare non poteſt: cui rurſus oppoſita quædam alia potentia eſt. Nam id
quod poteſt aliquid/deterius pati, id tale dicimus habere huiuſmodi potentiã: ceu dicimus homi
nem interire poſſe, unde conſtat ꝙ priuatio eſt talis potentia, & ꝙ impotentia meliorum erit potẽ
tia/ad deteriora: imo uniuerſaliter impotentia aliorum/erit potẽtia aliorum, unde & impotẽtia oĩ/
no non egreditur/extra rationem potentiæ. ſed ſub ipſa contineẗ. Nam imperfecta/cõphenduntẗ
in ipſis perfectis, quãdoquidem imperfecta ab ipſis habeant cauſam/ut ſint: Itaq; impotentiæ cõti/
nentur in ratione potentiæ/tãquã principaliſſimę/& perfectiſſimę potentiæ/ac penetrãtis/pertingẽ/
tisq; uſq; ad debiliora: quocirca uirtus cognoſcit ſcelera. Quod ſi hoc uerum eſt: qualitas ergo cõ
tinebit ipſas impotentias, qa & ꝓpter hoc eas quæ ſunt qualitercũq; potentiæ, uel ĩpotentiæ, & pri
uationes/quãtum ad hoc dicuntur potentię, qa ſua opera efficiunt, cum ſint etiam ipſæ qualitates/
& efficiant quales eos qui habent qualitatem/& formas indicant: quãuis ipſæ informes ſint, quo/
circa cum efficiunt participantes ipſis quales, meritò dicuntur qualitates, & quatenus efficiunt ꝓ/
pria opera/dicentur potentiæ. Vnde cum uniuerſalr̃ dicebantur priuationes/in ſingulis ꝑdicamẽ/
tis/reduci ſub eodẽ genere/in quo habitus erãt: ideo & Ariſt. ait ſilr̃/ꝙ q̃le diciẗ eſſe ſm ĩpotẽtiã, ſi/
cut eſt quale ſm potentiam: cum dicat in textu, & ſimpliciter q̃cũq; ſm potentiam naturalem, uel
impotentiam/dicuntur. Atqui ſi potentia ſex modis dicitur/ſcđm quem ſignificatum potentiæ di/
cuntur qualitates, nũquid ſecundum communem aptitudinem/ſm quam noſipſos eſſe ad omnes
artes aptos/idoneosq;, quãuis eas non ſuſcipiamus, uel ſecundum quam aptitudinem Ariſto. potẽ/
tias numerauit inter qualitates/ideſt ſcđm quam promotionem ex ſuapte natura/ad aliqua obeun
da/aliquis dicitur potẽs/& qualis eſſe. Nam ſobrius eſt/qui habet multas excellentias/atq; naturales
occaſiones, quemadmodum Hyppolitus ad obeunda modeſta/& temperata, an ſcđm neutram ha/
rum potẽtiarum/omnes qualitates complectuntur. Nam ipſæ ſunt magis actus, ceu illę qualitates/
quæ ſunt factiuæ/& actiuæ in aliis. Sed eſto plures ſint hm̃õi/tamen non omnes eo modo ſe habẽt.
Etenim geometria/ſapientiaq;/qualitates ſunt, ſed non actiuę in aliis, ſed ſolũ ſuapte ratione/efficiũt
eos, qui ſcđm illas operantur ſpeculatiuas. Item neq; omnes potentiæ/ſunt ipſius boni aſſignatiuæ,
neq; omnes ſunt potẽtiæ eorum/q̃ rarò fiunt, ſed facilè numerabiles. Item neq; omnes potentię agẽ/
di/uel patiendi/erunt q̃litates, neq; enim ſymmitati, neq; triangulationis, neq; uniuerſaliter figuris/
& conſtantibus figura/ineſt facere eos actiuos/qui tales habent. Sed forſitã propter hoc/qualitates
non adæquanẗ potentiis, quia proprium ſignificatum potentiarum/& non commune accipimus.
Nam ſiue tenderet ad perfectionem (ut id quod habet aptitudinem) ſiue conſideretur/cum res ꝑ/
fecta eſt, perinde ac ipſa ſit quidam actus/ſiue agat quippiã in alterum, ceu operatio ab habitu/qui
in alio & in alio eſt, ſiue patiatur/ut motus ab alio productus, ſiue cõferat ad perficiẽdum dũtaxat

aliquod opus bene,ſiue deterius quippiam efficiat,omnino habet potētiam ad hæc uniuerſa ,& ſic erit aliquod cōmune potentiæ/extenſum ad omnia hæc:& hoc modo conſideratum commune cōnexum/eſt cum omnibus ſpeciebus qualitatis.Nam cōiunctum eſt cū habitibus ꝑmanētibus/ atq; cum diſpoſitionibus breuiter durantibus/ & cum inchoantibus/ pro motionibuſuè aptè ꝓparatis, atq; cum his qualitatibus/quę paſſiuè/uel ſcđm formam,uel figuram aduenIunt.Vnde communis potentia/poteſt tales qualitates operari,& uniuerſaliter adæquatur qualitati.Nam eadem cauſa/q̄tenus efficit,quales qualitas eſt,& quatenus operatur quales,potētia eſſe intelligeretur. Cæterum ſi aliquis dubitat/quonā pacto figura & forma circa unūquodq;/ſit potentia,huic reſpondebimus/ q; actiuarum potentiarum,aliæ quidem in aliqua alia extrinſecus agunt, ut caliditas in calidum,& aliæ in participantia ipſis/talia facientes ſm immobilem operationem:quādoquidem & ipſa ſint q̄lia,itaq; cauſam quā largiuntur ipſis ad eſſe/potentiā appellamus non exterius facientem,ſed manētem in ipſis participantibus. Sed talium cauſarum/alia quidem tota per tota participātia penetrat, ſicut albedo per totum lac,& ſimpliciter ea quæcūq; uidemus qualia exiſtētia/in ſingulis partibus; quędam uerò ſuꝑficietenus/& deforis affert qualitatem , ſicut forma & figura,alia quidem potētia præſentem extrinſecus/& circūſcribentem habet.Item erit aliqua ſpecies ultimæ potentiæ/quę ſm ſuperficiem determinatam/& non per totam profunditatem extenſa.Nam quāto magis à forma diſtat,tanto plus etiam à uirtute ipſius egreditur. itaq; etiam aquilinitas idem poteſt efficere/ cum participātem ſe reddat aquilinum,ſimiliter etiam triangulatio/triangulum efficit figura talem/ q̄lis quidem eſt ipſe.ſed quomō ens & ſubſtantiæ per ſe ſunt oꝑationū aſſignatiuę demonſtratiuæq;? Nam conſtat quòd ſm potentias/non participatione qualitatum/tales habent potentias. Sed diceret q; qualitatis ſunt potentiæ,& ob id ſunt factiuæ,non tñ primò factiuæ,neq; ſolū facientes,quare ſi qualitas non eſt omne factiuum,tamen qualitas eſt aliquod factiuū. Similiter quoq; potentia/non ſimpliciter dicitur eſſe qualitas,ſed quædam potētia:quare ſi aliqua qualitas eſt,etiam potētia erit; econuerſo autem minimè/ſcilicet q; iſti aliqua potentia erit/non ſemper qualitas erit.igitur ens inquantum ens/ſcđm ſe potentiam habebit,ſed non qualitatis participatione/erit in potentia:quādo quidem ſit quedam alia potentia ſimpliciter/quæ non eſt qualitas.Quocirca meritò prius acceptū eſt/potentiſſimum ens eſſe,qa principaliſſimam/& primam potentiā habet.Item ſubſtātię quæcūq; actu idem ſunt/nulla indigent qualitate/quāuis potentiæ ſint,qm̄ acceperunt potentiam antiquiorem ipſis,idcirco nonnullæ potētiæ ſunt/ſcđm ſe. Nam prorſus deſuper deſcendit potentiæ cauſa/ procedens per omnia entia/atq; cuncta implens/& continens uſq; ad ultima,ceu ad priuationes deſinens.Verum ſi ſecundum propriam/peculiaremq; ꝓprietatem determinemus q̄litatem/quo modo conceptus eius cum potentiæ conceptu coniunget?niſi quia ipſa proprietas/non repugnat potentiæ.Nam ſm proprietatem ſuiipſius/ unūquodq; poteſt facere/quæ facit. Sed dices , quomodó qualitas dicitur habere ſubſtātiam/ſcđm ſuum caracterem ac proprietatem,ſiquidem etiam quodlibet/prędicamētorum habeat proprium caracterem/peculiaremq; proprietatem/per quā ſubſiſtit, & ab aliis differt.Forſitā quia illę ſecūdum qualitatem ſm quam inter ſe habēt differentiam/etiam caracterem & proprietatem habent,quēadmodum etiam qualitates habēt ipſam ſubſtantiā/meritò ſubſtantiæ.Nam qualitatis eſt proprium diſtinguere ſubſtātias/inter ſe,& ꝓprium caracterem illis ingerere/atq; operationem circa quale, & caracterem ſimul extendere:ſicut quātitas circa quātum ſolum operatur,& ſubſtantia circa ſubſtātialem formam ſtat,& uerſatur,ſed hæc quidem ex diuitiis expoſitorum/abundè ſcripta ſunt. Reliquum autem opus eſt,ut iam ad uerba Ariſto. ſermonem conuertamus.

Vna quidem ſpecies qualitatis,habitus & diſpoſitio dicantur. Differt *aūt habitus à diſpoſitione, eó quod permanentior/& diuturnior ſit.tales autem ſcientię & uirtutes.Scientia enim uidetur ꝑmanētiū eſſe,& difficilè mobilium,& ſi mediocriter ſciētiam quis accipiat,niſi magna tranſmutatio fiat ab ęgritudine,uel aliquo alio tali.Similiter autem & uirtus,uelut iuſtitia & tēperantia,& unūquodq; talium,non facilé mobile uidetur eſſe,neq; facilè tranſmutabile.* Diſpoſitiones *aūt dicuntur, quę ſunt facilè mobilia,& cito tranſmutabilia,uelut caliditas,& frigiditas,& ęgritudo,& ſanitas, & quęcūq; alia talia.diſponitur quidem enim aliqualiter ſecundum has homo.* Cito *aūt tranſmutatur ex calido frigidus factus, & ex ualere in infirmari.* Similiter *autem & in aliis,niſi aliqua ipſarū harum ęgritudinum exiſtat/propter multitudinem temporis, iam naturalis facta,& immobilis,uel omnino difficilè mobilis exiſtēs,quā utiq; aliquis ubi habebit/ habitū iam appellabit.* Manifeſtum *aūt*

quod hęc uolunt dicere habitus, q̃ ſunt diuturniora/ & difficilius mobilia, non ualde enim obtinentes ſcientias. Sed facilè mobiles exiſtentes, non aiunt habitũ habere, q̃uis diſponantur aliqualiter ſcd̃m ſcientiã, uel deterius, uel melius. Quare differt habitus à diſpoſitione. eo q̃d hic quidẽ facilè mobilis ſit, hic autem diuturnior, & difficilius mobilis. Sunt aũt habitus quidẽ/ & diſpoſitiones. diſpoſitiões autem non ex neceſſitate habitus. habentes quidem enim habitus, & diſponuntur aliqualiter ſecundũ ipſos. Diſpoſiti autem/ non ſemper & habitus habent.

Quod quãuis qualitas dicat̃ multipliciter, tamen non æquiuocè dicat̃, hoc. ſ. (Vna quidẽ igit̃ ſpecies qualitatis) indicat. Vnde ſi quis uult contendere contra hoc, quod qualitas ſit genus, & uniuocè prędicet̃, is propter ordinem eligat analogum/ quod eſt medium inter ęquiuoca & uniuoca, non ſolum in p̃dicamento qualitatis, ſed etiam in aliis nouem generibus. Nam analoga neq; ꝓpriè ſunt genera. neq; ut genera de his prædicant̃/ quę ſub ipſis ſunt, cum ubiq; ſit ordo priorum & poſteriorum. Itaq; ſicut in aliis fecit Ariſto. ſic etiam hoc in loco facit, ubi poſt deſcriptionem naturæ ipſarum ſpecierum qualitatis, conuertit̃ ad diuiſionem, & tãdem ad ea quæ inſunt ipſis/ ut ꝓprietatis. Sed cum Ariſto. tradiderit diuiſionem qualitatum/ per quatuor membra, quę etiam inſinuat dualem/ ante quaternariã, opus eſt conſequẽtem ordinem diuiſionis indicare/ quæ proficiſcit̃ à binario, & ab eodem trahit principium: quẽadmodum etiã Plato iubet pro uiribus ſm minorẽ numerum/ diuidẽdum prius aliquid eſſe, iccirco prius dicendum eſt. Qualitatũ aliæ ſunt naturales, aliæ uerò aduẽtitiæ. Naturales æquidem adueniunt/ ſm naturam, & ſemper internę ſunt/ inditæq; rebus. Aduentitiæ uerò extrinſecus perficiunt, & abiici queũt. Et harum ſint nõnullę/ habitus & diſpoſitiones, quæ longiore/ breuioreq; tempore/ ac facili mutatione, & difficili amiſſione differũt. Qualitatum uerò naturalium, aliæ ſint ſm potentiam, aliæ autem ſm actum, & illæ qualitates ſm potentiam/ ſint illæ quibus dicimur apti idoneiq; ad efficiendum aliqd, ſed earum qualitatũ quæ ſm actum dicunt̃, alia ſit quæ in profundo agit, quæ etiam dupliciter ſm qualitates paſſiuas dicitur. Vel enim paſſionis opera/ aliquid ſenſibus ingeritur, uel eò quod qualitates adueniunt à paſſione, ceu dulcedo, caliditas, albedo/ & id genus. Nam hæ qualitates ſunt, quádoqdem meritò earum habentia qualitatem/ dicant̃ qualia. Paſſiuæ uerò dicunt̃ etiam iſtę/ quatenus ſenſibus ingerũt paſſionem, uel quatenus ſm paſſionem adueniunt. Nam aliquis pudore affectus, rubeus/ timens/ pallidusq; euadit. Item eſt aliud genus qualitatum. ſ. earum quæ operatione in ſuperficie ſunt, ceu figura/ & forma, quæ eſt ſimulachrum animati/ & color/ non quatenus color/ ſimpliciter. Nam illud iampridem acceptũ eſt, ſed quatenus complet figuram/ & ſimulachrum: idẽ quoq; dicitur/ de omnibus, quæ cum uident̃ in ſuperficie ſm lineamenta/ & deſcriptiones/ apparẽt & ſunt apparitiões. Sed prorſus ſciendum eſt (ut etiam Iãblicus notat) q; Ariſto. concedit figuram etiam eſſe qualitatẽ aduentitiam. Nam eadem area/ aliquádo ſit triangulus, aliquádo quadratum/ ab arte transformata. Similiter etiam color/ non naturalis, ceu timẽtium pallor. Item eſt quædam diſpoſitio naturaliter, & non aduentitia, ut ſanitas/ & morbus. Item huiuſmodi ſint etiam habitus, quádoquidem natura ipſi/ poſſideant̃. Quãobrem forſitã Ariſto. diuiſionem in duo mẽbra recuſauit. Sed quomõ in prima diuiſione/ ſic inqt, una qdem igit̃ ſpecies qualitatis, & ſtatim in ſecunda dicet̃, alterum autẽ genus qualitatis. Niſi qa hæc ſpecies/ & genera ſunt aliarum ſpecierum. Itẽ cum ſint uniuerſaliores/ & ſubalternæ, ob id ipſas uocat genera & ſpecies/ & minimè utit̃ uiciſſim alternatimq; noĩbus ſpẽi/ & generis, ſicut ait Alexander, quia nõdum erat nota differentia ipſorum. Præterea/ habitus/ & diſpoſitiones ueluti duas ſpecies differentiis ſpecificis diſtinctas/ intelligere non oportet, ſicut hõ/ & bos diſtinguunt̃: ſed potius uelut qui nuper genitus/ diſtinguit̃ ab eò qui iam matura ætate floret, q quidem ſpecie non differunt. Nã una & eadem ratio eſt in utriſq;, quádoquidem album/ ſiue ſcd̃m habitum/ ſiue ſm diſpoſitionem/ ſit color diſgregatiuus uiſus. Item habitus/ & diſpoſitiones/ inuicem non differunt numero, ſicut Socrates à Platone differt. nã nulla multitudo cõcurrens/ eſt quæ aliquid ſingulare efficiendo/ differẽtiam numeralem agat, ſed tẽpore differunt/ ſicut album pauco tempore differt ab albo/ quod lõgiore tempore durat: uel qa alterum eſt longioris durationis, alterum uerò minime, quemadmodum ædificatio rectè firmiterq; ædificata/ diſtinguit̃ ab ea quę nuper cõſtructa/ compactaq; eſt. Quod uerò una ſit ratio qualitatis/ in utriſq;, oſtendit: quádoquidẽ quales ab utriſq; denominent̃. Cæterum ipſius habitus exemplo/ adducit artes/ ſcientias/ & uirtutes, quippè quæ ſingulæ ſunt difficilè mobiles, & permanẽtiam habẽt: niſi ob ægritudinem, uel ob aliquid aliud eiuſmodi, haud ob cõtinuam ignauiam/ deſidiamq; expellant̃/ amittãturq;. Verũtamen uirtutes ſunt permanẽtia/ longiores ipſis artibus, quandoqdem eis in omni fermè operatione

utamur,& tamen non utimur artibus.Item/quia uirtutes in electiōe uerſantur/atq; in eo q; eſt in
nobis.ſ.noſtra facultate/poteſtateuè conſiſtunt,ſed artes minimè in electione uerſant̃,uerū Ariſto.
in pſcentia omnes artes ſciētias appellabit/ſm quoddam cōmune ſignificatum ſciētiæ.Deinde in te/
xtu ait,ſciētiam eē de numero eorum quæ difficulter mouent̃,& ſubdit dicendo, etiam ſi medio/
criter ſciētiam aliquis accipiat,unde illud mediocriter,non ſignificat hoc in loco id qđ ſuperficiete/
nus ſcitur/& capit̃,quādoqdem de tali/neq; habitus/neq; ſciētia ſit,ſed dixit(mediocriter)qa ſunt,
nōnullæ ſciētiæ/non ualde demōſtratiuæ,& ob id neq; propriè ſcientiæ ſunt,ſicut Plato quaſdam
diſciplinas eſſe oſtendit:dicit itaq;/q; qui callent talem ſciētiam/difficulter mobiles ſunt. Item illud
(mediocriter)dixit perinde ac dixerit,etiam ſi aliquis ſciētiam mediocrem exiſtētem/acceperit.For
ſitā etiam in ſcientia q̄dam intenſio/& remiſſio eſt,quēadmodum in habitu & diſpoſitiōe,unde ſi
non ad ſummum aliquis ſcientia callet,ſed mediocriter ipſam attingat,pſectò ut ſcientiam habet,
ita & difficile mobilis erit ſciētia,niſi magna fuit trāſmutatio ob ægritudinē,uel aliquid huiuſmo/
di alterum.Etenim nōnulli grauiter ęgrotantes/amiſſerunt ſcientias,quemadmodum in Paleſtina
apud nos,quidam præpollens liberalibus diſciplinis,cum iam in morbos graues incidiſſet, omniū
oblitus fuit:cui denuo opus fuit/poſt recuperatam reſtitutamq; ſanitatem,ad rudimenta grāmati
ces redire.Item idem accedit ob aliam cauſam,ceu quādo quiſpiam uerberaretur in capite,uel hau
riret uenenum,huic pſectò accideret omnia obliuiſci,quēadmodum accidit militibus quandā her
bā comedentibus/qui cum Antonino exercitus Romanorum duce/Parthos oppugnabant, ut nar
rauit Arianus de geſtis Parthorū.Verūtamen cum illi poſt illud tempus denuo reſtituti ad ſuā na
turam/ſaluati fuerunt,bibentes poculum ex uino & oleo cōmixtum.Nam hoc caſu/forteq;, auxi/
lium inuētum fuit/contra illam affectionem Deinde autem inqt/ſimilr uirtutes nō eſſe facilè mo
biles,non quia ſint ſimiliter firmę atq; difficilè mobiles,ſicut artes & ſcientia.Nā uirtutes illis ſunt
firmiores/tenacioresq;,ſed dixit ſimiliter,qa & hæ uirtutes nō facilè mobiles ſunt, quādoquidem
maiorem firmitatem habeāt(ut diximus)qa ubiq; requiritur uſus earum,& operatio in omni lo/
co,in omni tēpore,in omni actione,atq; in omni uitæ circūſtantia.Pręterea/ſubiungit exemplū di/
ſpoſitionis/ponendo exēpli cauſa caliditatem/non naturalem qualis eſt caliditas ignis,ſed caliditatē
aduentitiā/qualis eſt calefactæ aquæ:ſimiliter ponit frigiditatem/non illam naturalē niuis,ſed eam
quæ aduenit temporaliter corporibus frigidis factis,quæ etiam interdum diſcedit.Item ægritu/
do/ & ſanitas facilè mobiles ſunt. Nam cito hæ tranſmutant ad contrarium , niſi quis tempo/
ris mora / ac longitudine in his adeo moretur , ut in natura eius ſint conuerſæ,quod quidem
fit cum ægritudo ſanari non poteſt , & ſanitas difficulter omittatur , alioquin non diſpoſitio/
nes ſunt , ſed habitus tales congruit appellare. Quod uerò qualitates permanentes/ſint habitus,
fidem facit ex conſuetudine Nam qui theoremata non obtinent diu,ſed facilè amittunt,ii quidem
fatentur ſe non habere habitum, quāuis diſponant̃/afficianturq; aliquo mō , ſecundum ſcientiam.
Nam dicunt affici diſponiq;/ii qui facilè excidūt ab his qbus afficiebant̃. Verum inquit Iamblicus/
non oportet exiſtimare diſpoſitionem eſſe genus ipſius habitus.nam ſemper oportet adeſſe generi
ſpecificam differentiam/ad conſtitutionem ſpecierum/ſed modo nulla talis adeſt,quādo non fixa q̄/
litas/fieret fixa.Itaq; quomō dixit/q; habitus ſunt diſpoſitiōes, ſed diſpoſitiōes nō ſunt p habitus?
Nam hoc genera pati uidentur/ad ſuas ſpecies comparata.Verum reſpōdet/q; genera hoc patiunt̃,
comparata ad ſuas ſpēs:eò q; genera dicuntur cōmuniora/amplioraue ſpeciebus: ſed habitus hoc
modo non ſunt omnino diſpoſitiones,ut in plus latiorq; dicat̃ diſpoſitio/quàm habitus, ſed quia
cum fuerit in habitu/diſponitur ſcđm habitualem qualitatem,ſed econtra diſpoſitus ſecundum q̄/
litatem/non ſemper ſcđm habitum diſpoſitā qualitatem habet. Sed pace Iamblici/hoc etiam modo
oſteditur q; diſpoſitio in plus eſt,ac amplior,q̄ habitus.Nō eni glaucedo/& ſymmitas primū ſubſi/
ſterent ſcđm intenſionē,& tamen glauci et ſymmi diſponuntur.itaq; nōnullę qualitates ex remiſſis
factę ſunt intenſę,ceu artium ſuſceptiones ex remiſſa qualitate infixa fiunt,quædam autē neq; intē/
ſæ fiunt ſed ſcđm tranſmutationem primò habuerunt ſubſiſtentiam,ut lac tranſmutatum/& non
intenſum caſeus:& lutum fit later, & uinum acetum:quare diſpoſitio non eſt genus. Hęc quidem
igitur Iamblicus obſcurè ſcripſit,proinde Syrianus ait, prima ſpecies qualitatis eſt diſpoſitio,cuius
quidem aliquid partim eſt habitus,aliquid uerò partim diſpoſitio/q̄ eſt æquiuocè genus.Forſitan
autem/neq; cōmunis diſpoſitio eſt omnino genus/eius diſpoſitiōis,quę habitui opponitur, ſed ęqui
uoca dūtaxat hæc ſunt ſcilicet illa cōmunis/ quæ dicitur aliquo modo id quo aliquid diſponitur,
& illa propria quæ dūtaxat in diſponendo eſt. Equidem aliud eſt aliquo modo diſponi/ſiue per/
manenter/ſiue facilè mutabiliter,& aliud eſt ſolum diſponi. Vnde ſi diſpoſitio erat genus illius cō/

munis/profectò ob eãdem etiã debebat ipſa particularis quomodocũq; diſponi,ſed iſta eſt ſolum
facilè abiiciẽda. Nicoſtratus quoq; accuſat Ariſt. quia cum dixiſſet hoc. ſ. una ſpecies qualitatis/unã
non ſubiunxit,ſed duas. ſ. habitum & diſpoſitionem. Porrò ait ſic ignorat/ꝙ una ſpecie diſpoſitio
accipitur/ſub qua ordinantur habitus & diſpoſitio/tanquã ſub quoddam cõmuni æquiuoco,ſicut
ſub cõmuni iuſtitia particularis iuſtitia/& ſanctitas ordinãtur. Soluens Iamblicus/hoc in loco quã/
dam diſpoſitionem in genere & communem/& quãdam in ſpecie,aſſeruit. quãquàm illam cõmu/
nem nolit eſſe propriè genus,licet communem genus uocet. Item & alio mõ Iamblicus ſoluens du/
bitationẽ,inqt ambo ideſt diſpõnem/& habitum unam ſpeciem eſſe: quãdoquidem non habeant
inter ſe rõnes generis/& ſpeciei,ſed ſolo tẽpore,& qa facilè & difficilè ſunt tranſmutabilia,differunt.
Quocirca etiam in eadem ſpecie conſiderantur,& una altera non eſt pſtantior/& amplior,quo etiã
in loco Iamblicus ad memoriam reuocat/uniuerſalem determinationẽ/quam Ariſto. determinauit/
quando uiciſſitudo alteratio/mutatioq́, in aliam ſpeciẽ facta tranſit,& tunc in una fit tranſlatio/ubi
diuerſitates quæ ſm corpus/& materiam fiunt non aſſummit ſecum ſpecificarum differentiarum,
ſed eas diuerſitates/quæ ſecundum rationem tantum ſunt/aſſummit, in permutationẽ uiciſſitudi/
nemq́, ſpecierum. Quo circa mas/& fœmina quãuis nõ exiguam inter ſe habeant differentiam/ſm
alias operationes & generationes, tamen ea non uult differre ſcđm ſpeciem/ neq; album hominem
à nigro/neq; ſi ſcđm tempus fiat aliqua differentia: ceu ſi quidem in montibus habitantes longiori
ætate uiuerẽt/ſicut dicunt ii qui ſummitates montium incolunt,uel hi qui in paludibus degunt/
breuiori ætate. Nam uariatio ſcđm tempus/non mutat ſpeciem hominum,ſed manet eadem ſpẽs/
continens differẽtias temporis: unde in habitu & diſpoſitione/ intenſio & remiſſio, cum materiales
ſint/non faciunt differentiam ſcđm ſpeciem. nam indeterminatio ipſius magis/& minus/à materia
oritur,& extenſio contractioq́, ſm tempus/potius ad aliquid aliud ſe habent/ quàm ad efficiẽdam
ſpeciem. Nam differentiam ſpecificat/non efficit tempus, neq; complet exitum/ortumq́; ſpeciei,ſed
dũtaxat ipſi ſeruit ad uitæ prorogationem/& durationẽ. Atqui ſi textus Ariſt. qui prius adductus
eſt, rectè ac diligẽter examinetur,profectò ſoluit dubitationem. Nam in textu nõ dixit unũ genus,
ſed dixit una quidem ſpecies qualitatis/dicuntur habitus & diſpoſitio. Item dicebat/ ſcđm copula/
tionem hoc modo,habitus & diſpoſitio/perinde ac una ſpecies ambo eſſent, & non ueluti oppoſitę
ſpecies in alteram ſpeciem. Item tertio nuſquàm mẽtionem facit de diſpoſitione/ut ipſa dupliciter
dicatur. ſ. generaliter & ſpecialiter. Nam minimè nata eſt uariatio temporis remiſſi & pauci/facere
genus,quare hoc modo diſpoſitio genus eſſe/putãda non erit. Vltimo cum aſſignat differentias ip/
ſorum ex manſione & longiori tempore,profectò ipſa deſignat oppoſitis nõnullis differẽtiis/quas
ſpecificas differentias eſſe non uult. Verum dicit Iamblicus/ꝙ ſi quis à nobis diffinitiões diſpoſitio
nis eius/quæ eſt uelut genus/& diſpoſitionis quæ eſt ut ſpecies,requirat,nõ ſicut habemus in iuſti
tia aſſignare aliam rationem iuſtitiæ/quæ eſt genus,& aliam iuſtitiæ quæ eſt ut ſpecies, ita habebi/
mus dicere differentiam,in his/quandoq; neq; illud pauci temporis,neq; illud facilè mobile com/
petit diſpoſitioni/poſſit eſſe genus diuturnioris/& difficili mobilis. Neq; aliquod aliud ſignificatũ/
poſſumus fingere,quod ęquè extendatur cum illo/qđ eſt pauci temporis,& cum eo qđ eſt diutur
nioris. Sed hæc animaduertẽda eſſe exiſtimo,primò quidem ꝙ & ſi aliqua ſit diſpoſitio tãquam ge
nus,tum non erit illa quæ eſt pauci temporis,ſed alia erit quæ cõmuniter ſm diſpoſitionem/quo
modocũq; in ambobus. ſ. habitu & diſpoſitione conſideratur. Deinde/qa illud quod quomõcũq;
diſponitur,profectò illud erit cõmune illi/quod permanenter durat/& illi quod facilè tranſmuta/
tur,ſicut diſtributio honoris & dignitatis/quędam eſt ſimpliciter cõmunis congregationi hoíum/
& deorum,multitudini,quarum eam quę ad homines ſpectat,iuſtitiam ſpecialiter uocamus, & eã
quæ ad deos attinet/appellamus ſanctitatem. Item Iãblicus hæc adiecit/ꝙ alia quidem eſt rõ diſpo
ſitionis qualem Ariſto. in metaphyſica inuit,& poteſt cõmuniter determinari,& alia eſt hæc/quæ
competit diſpoſitioni,quatenus ſpecies eſt. Verum ſi quis differentias diſtinguat/ſm tempus ſolũ,
is profectò debet ſm hoc etiam generale ipſarum idẽtitatem inuenire,quod qdem fieri nõ põt. nã
quæ eſſet illa cõmunitas/quæ inueniretur eſſe cõmunis pauco tempori/& diuturno/atq; ut gene
ralis ſpecierum,quæ ſit ſm ipſam ſolum temporis ꝓprietatem,& ſm conſtitutionem q̃lis/exiſten/
tis in ipſo? Deinde quęrit Alexan. quomõ differant hęc/diſpoſitio & habitus,ab his quæ poſterius
uocabit paſſiões/& paſſibiles qualitates? Nam caliditas quando facilè trãſmutabilis eſt/dicit ipſam
eſſe paſſionem,& nunc id quod facilè tranſmutabile eſt,uocat diſpoſitionẽ. Similiter paſſiones diu
turniores/inquit fieri paſſibiles qualitates,& nunc diuturniora/& difficilè mobilia uocat habitus.
igitur quomodo differunt iſti habitus & diſpoſitiões/ab illis quę paſſibilibus qualitatibus/& paſ/
ſionibus?

ſionibus? Vnde ſoluẽdo hanc quęſtionẽ/ait Alex. ꝙ forſitã habitus & diſpoſitio in q̃litatibus aię/q̃/
cũq; ſunt aduentitię/& extrinſecus/ac ꝑ doctrinã fiũt, in hac ſpecie q̃litatis ordinantur. Sed cum Ale
xandro proponebantur pro inſtantia exempla quæ Ariſto. ponit, ſcilicet exempla caliditatis, fri/
giditatis, & ægritudinis, & ſanitatis, q̃ non ſunt animæ diſpoſitiones, uel habitus, tum reſpondebat/
Alexander Ariſt. uſum fuiſſe cõmunibus exemplis, uel dixit caliditatẽ, ac ſi diceret, ceu ut caliditas.
Nam ſicut hæc facilè tranſmutabilia ſunt, ſic etiam & diſpoſitio. Atqui poſteriores expoſitores hãc
ſolutionem confutant, & primò mirantur qũo Alexander determinet quoſdam proprios habitus
& diſpoſitiones animarum/eſſe, diſſentiẽdo ab Ariſto. & non efficiat ipſas eſſe communes habenti.
Deinde quomõ & non intelligit habitus/& diſpoſitiones eſſe in corpore, ꝓſertim cum aliquę diffe/
rentiæ ſpecificæ ſcdm corpus fiunt, ſicut album niuis eſt completiuum/eius rationis, & in ipſa albe
dine habitum ingerit. Niſi fortè oporteat habitum eſſe aduentitium/& non connaturalem: quo pa
cto erit habitus ſcdm album/diſpoſitio lini albi permanenter. Prętere a aiunt etiam exempla Ariſt.
uiolentiam pati, ſi propriè dicunẽ & examinẽtur: atq; dicunt, non ꝓpriè dici in aſcultatoriis libris/
ubi docẽdi ſunt iuuenes. Item Alexander euertit expoſitionem/exiſtimando ꝙ cum dicit Ariſt. ceu
caliditas, perinde ac dixerit/uelut ut caliditas: qm̃ ſicut hæc ſunt facilę mobilia, ita & diſpoſitiones
in anima, facilè mobiles accipimus. Nam in promptu hæc habent confutationem: qñquidem & in
habitibus quos ipſe fateẽ eſſe animæ/ſic dicat uelut iuſtitia. itaq; neq; oportet/ut hęc determinenẽ,
ſicut eorum quę ſunt in corporibus, ut quę facilè ſunt mobilia/paſſiones ſint, & q̃ difficilè mobilia/
paſſibiles qualitates, & earum qualitatum quę ſunt in anima/aduentitiæ illę/q̃ ſunt faciles mobiles/
diſpoſitiones ſint: & quæ difficulter mobiles/habitus eſſe dicunẽ: quia hoc modo rationem ipſius
qualitatis, quatenus qualitas/non diuidimus in ſpecies, ſed faciemus ipſarum differentiam, penes
ea quæ in ſuis ſubiectis ſunt/& fiunt. Itaq; potius dicẽdum eſt/ꝙ affectio/paſſioq; deſignaẽ propriè
per motum, alterationem/& mutationem/& ſimiliter paſſibilis qualitas, quãdo motus paſſiuus fu/
erit difficulter mutabilis. ſ. quando difficulter amitteretur. Et quum termino/extremoq; ſpeciei cõ
tinetur, & ſeiungitur/prorſus ab ipſa enormitate irregularitateq́, ac uariatione ſcdm motum, tum
fit diſpoſitio. nam uia tum motus alius/& paſſiuus eſt ad rõnem, ſed quum ad formam peruenerit,
& ſteterit, atq; quieuerit, tum patiens/& alteratum erit. Eodem igitur modo ſe habet caliditas, quę
quãdo alteratur, uidetur eẽ paſſio. uel paſſibilis qualitas, ſed qñ ſteterit ſecundum formam/ſpeciẽq;,
caliditatis/uel frigiditatis, tum erit definita ſpęcies diſpoſitionis. Quo etiam modo/ accidit ſecundũ
eandem rationem qualitatis fieri differentiam, & non ſm aliquas appoſitiões extrinſecus ipſorum
recipientium, quæ qualitati minimè congruunt. Verum cum paſſionum/affectionumq; animę na
turalium/nõnullæ ſint paſſiones, nõnullæ uerò paſſiuæ q̃litates (ut ipſe dicet) itaq; non decet has
ſpecies qualitatis ab anima ſecernere/& alienare, & eas trãſferre ad corpus: igitur infrigidatio ad tã/
tũdem gradus eſt diſpoſitio: ſimiliter etiam habitus eſt qui latior & diuturnior eſt, ſed paſſiua qua
litas/eſt frigidum/& non infrigidatio, imo contrarium accidit. ſm hanc rationem; ſicut ueritas ſe ha
bet. Nam infrigidatio, & calefactio/uerſantur potius in motu, ſed frigidum/& calidum ſtant in ſpe
ciebus: itaq; infrigidatio non eſt paſſiua qualitas, ſed dicitur eſſe affectio eius/quod alteratur & pa/
titur: neq; frigiditas eſt ipſa paſſio/quæ fit, ſed id quod iam factum eſt. Porphyrius uerò ait, ꝙ tem
poralis calefactio/habens paſſionem/fortè eadem erit cum diſpoſitione, uel erit habẽtis corporis in
ducentis in alio calefactionem/erit diſpoſitio, ſed eius quod hoc modo calefit, tanquã non potentis
aliud calefacere/erit paſſio temporalis/& calefactio non diuturna: quare paſſiõis intenſio/eſt diſpo
ſitio, quæ etiam erit paſſibilis qualitas, & intẽſio diſpoſitionis fit habitus, & maximè paſſibilis qua/
litas. Verum ſi quidam obiurgant diuiſionem, qa non efficit unum eſſe multa/qđ quidem oporte
bat, ſed multa cõfert, & colligit in unum, atq; habitum & diſpoſitionem unam ſpẽm eſſe ponit, qa
partim intendiẽ/& partim remittitur, manens in eadem ꝓprietate/qui etiam dicũt fieri poſſe/ut ni/
hil uetet ea quæ differunt ſpecificę habere aliquam differẽtiam/ſm magis & minus, cuius rei exẽ/
plum adducunt/de accuſatione irę & furore: quæ Theophraſtus tradidit in libro qui inſcribiẽ de
paſſionibus/habere differentiã ſm magis & minus, & nõ eiuſdem ſpeciei. Similiter quoq; amicitia/
& beneuolentia intẽdiẽ/& remittitur/& utraq; illarum eſt alia ſpecies. Item crudelitas/& feritas/ad
irã/ac amor & concupiſcentia eodẽ modo differunt. atq; uniuerſaliter illæ uulgatiores affectiões in
tenſæ/quæ in aliam ſpẽm tranſmutãtur. Si igitur hæc dicunt, reſpõdendũ eſt eis/ꝙ ſi magis & mi/
nus fuerit ſm determinationem materiæ, quomõ erunt ſpecificę differentię/cum extenſio materię
ſm nil aliud ſubſiſtat? Nam ſi eſſet aliquid aliud/differens ſm ſpeciem cõſideratam, profectò ex il/
lo magis diſtĩgueretẽ/& nõ ſolũ ſm magis & minus: q̃re qñ ẽt magis & minus dicerenẽ, de paſſiõi/

bus/tã q̃ de materialibus naturis dicerent,q̃ſiquidẽ mutatiões ſint irrõnaliũ euerſionũ , ceu totum
hoc dr̃ cubitus iniuſtus,nõ q̃a cubitus ſeorſum dicat/& iniuſtus. Vñ hic quoq; inordinatę & ma/
terialis naturæ eſt differentia/& nõ ꝓpriè/& ſm ſpẽm. Nã ſicut q̃dam cõmunitates in ſeipſis conſer
uant diſtinctionem ſpẽrum,ceu illa dextri & ſiniſtri,ſic etiam differentiæ ſunt in eadem ſpecie ma
nentes,ſicut differẽtiæ illę quæ ſm magis & minus habent. Sed Plotinus his oppugnando/ dubi/
tat & dicit,ſi cõmune eſt omni qualitati ut habeat caracterem/proprietatẽq; ſuam extra ſubſtantiã,
atq; ut adueniat poſt ſubſtãtiam/ad efficiendũ aliquo modo ſubiectum. Cur habitus & diſpoſitio
plures qualitatis ſpẽs numerantur? Nam alterius eſt differentia ipſum permanere/& nõ permane/
re,& non ipſius qualitatis,quãdoquidem qualitercũq; ſe habens diſpoſitio/ad efficiendum q̃le ſuf
ficit. Vnde illud.ſ.permanenter manere/extrinſecum eſt,quãdoquidem illud permanere/difficul/
terq; mobile/ac contineri in eadem ſpecie/ſit peculiare ſubſtantiis,uel rationis ſubſtãtię per Iouem
aliquo modo:non etiam in qualitatibus differentia qualitatis ſm hæc efficiat ſpeciem,cum habeat
in una ſpecie quãdam differentiam ad ſeipſam/& non circa aliquam ſuperfluam additionẽ.nã neq;
habitus à quouis differens/p̃ter diſpoſitionẽ permanẽtior ſit,ſed cum trãſmutatur / quadã perma/
nente & indiſſolubili uirtute ſubſiſtet:quod q̃dem non eſt appoſitio alicuius ſpecificæ uarietatis,
ſed eſt ꝓpria differentia pſectionis eiuſdem ſpeciei:nõ quia impſectæ ſunt diſpoſitiones, ſed q̃a ẽt
ipſę habent talem ꝓpriam perfectionem/quæ conuenit cum perfectione eiuſdem ſpẽi. Nã hęc par/
tim fiunt ſm diſpoſitionem,partim uerò ſm habitum. Etenim neq; in eodem penitus habitus/ma
net cum diſpoſitione,quãdoquidem nõ ſit alius ab ipſa/neq; penitus diſtat. Nõ enim habitus erat
diſpoſitio cum additione,ſed aliquo modo idẽ erat cum diſpoſitione:quo pacto ea non ſunt quæ
ſunt iam in eadẽ ſpecie manentis/differẽtiis diſtincta. Sed aiunt,cur prius habitũ & diſpoſitionem
ordinauit/inter ea quæ ſunt ad aliq̃d,& nunc eadem in qualitate locat,niſi illud uerũ ſit/quod ſæ/
pe dictum eſt.ſ.ꝙ nihil prohibet,ut idem ſm aliud & aliud,ſub alio atq; alio p̃dicamento ordinet,
& maximè ſub ipſo prædicamento ad aliquid/& non ſub aliquo alio prædicamento: quãdoquidẽ
ipſa ad aliquid non ſint per ſe,ſed in aliis prædicamentis ſubſiſtant. Deinde q̃dam obiurgãt Ariſt.
quippè qui ordinat diſpoſitionem cum eo quod dicitur eſſe breuis temporis,qui etiam adducũt
in medio ipſam conſuetudinem,tãquã ſignificantẽ diuturnũ tẽpus,quẽadmodũ ipſe Ariſt. teſtẽ ad
ducebat cõſuetudinẽ/ad cõprobationẽ eorũ quæ inſunt habitui. Nã cõſueuimus dicere in tenaciſ/
ſimis odiis/atq; inualidiſſimis morbis/q̃d affectio & diſpoſitio iam facta eſt. Sed conſuetudo quidẽ
recuſanda eſt,quando quidem in cũctis non ſequat ueritatẽ. Quocirca in quibus ipſa attingit ueri
tatem/in his ſolis eam adduci teſtem conſentaneum eſt. Proinde diſpoſitionẽ/pro habitu ſuſcipere
conſueuimus,quoniam hæc in eãdem ſpeciem coordinata ſunt. Equidem diſpoſitio inſinuat quã/
dam poſitionem ſcd̃m ſpeciem,habitus uerò indicat actum habẽtis uel habiti, & ꝓpter hoc diſpo/
ſitio facilè eſt trãſmutabilis,& habitus difficulter diſſolubilis. Verum Eudorus obiicere huic nitit,
quia cum dixerit Ariſt. facilè mobile eſſe proprium diſpoſitionis. rurſus inquit,ſiquidem ſpecies
habitus & diſpoſitionis/ubi non erit proprium amplius diſpoſitionis illud.ſ.facilè mobilis,quãdo/
quidem etiam habitus ſit facilè mobilis. Etenim ſi proprium eſt animali rõnale,profectò,canis non
erit animal cum ſit irrationalis. Item ſi oĩs habitus/& diſpoſitio/& nulla diſpoſitio eſt habitus/quo/
modo non concludet habitus non eſſe habitus? Ad hoc itaq; dicẽdum eſt,ꝙ Ariſt. non dicit omnis
diſpoſitionis proprium illud.ſ.facilè mobilis,quandoquidem ſit quędam diſpoſitio generalis/& q̃/
dam ſpecialis/& huic quę ſpecialis/eſt,facilè mobile eſt proprium , generali uerò competit utrũq;/
ſcilicet facilè mobile & difficilè mobile. Equidem hæc uidentur habere quandam rationem,ſi quis
arbitret diſpoſitionem eſſe genus/uel ſaltem ut genus,ſed ſi quis diſpoſitionem poſuerit/ tanquã
uniuerſi habitus partem/ac ipſam uelut remiſſiorem affirmauerit, hoc quoq; mõ habitus erit diſ/
poſitio/tanquã continens diſpoſitionem in ſeipſa. Nam dicimus etiam ſecũdum uirtutes diſponi/
quãuis ſit habitus. Cęterum quia ad ueritatem plurimum conferre ſolet/ſignificatorum diſtinctio/
proinde oportet hæc etiam diſtinguere/quæ quãdam habẽt dubitationem. Vnde cum dupliciter
ab ipſo uirtus dicatur,una quidem imperfecta/quæ ſolum ratione uel conſuetudine,uel natura p̃/
parata eſt ad aliquid rectè cõſequendũ. Equidem ſola ratiõe dico,ceu q̃ñ ſcimus id quod opportu/
num eſt/& id ſcire, neq; aſſueti,neq; apti ſumus. Proinde ea quæ Medeæ ſunt, loquimur.

Et addiſco qualia ſim praua factura,
Ira autem melior eſt meis conſiliis.

Alia autem perfecta eſt,quæ ex tribus his orta eſt,q̃ difficilis mobilis/nunc appellatur perfecta/& ex
omnibus emanans. Ruſus cum q̃dam propria/dicatur ſcientia rerum/qua rerum certam notitiam

habemus

habemus,& altera ſit cõmunior hac/quæ etiam de omni arte dicitur, impſentia ea ſcientia dicta eſt quæ ad omnes artes extenditur. Item cum dupliciter dicat̃ caliditas/una quidem naturalis,& altera aduentitia:hoc in loco uocat eam caliditatem facilè mobilem/quę eſt aduentitia. Similiter cum duplex ſit frigiditas/ſumenda eſt hic ea frigiditas/quæ aduẽtitia eſt,& non cõnaturalis. Quocirca neq; ignis caliditatem,neq; niuis frigiditatem, ſed aquæ uel alterius corporis tranſmutationem/quo ad utraq; hæc Ariſto. dicere exiſtimabimus. Præterea dignum eſt animaduertere Stoicorum/circa hæc nomina conſuetudinem. Nam uidenť quibuſdam eorum nõnulli exiſtimare/ecõtrarium q; Ariſt. ſentit/ſcilicet diſpoſitionem eſſe habitum longe pmanentiorem,ſed hoc habet occaſionẽ talis ſuſpitionis/quãq̃ non ſit apud Stoicos diſpoſitionis & habitus accepta differentia ſm quod permanentiora uel minus pmanentiora ſunt,ſed ſm alias diſpoſitiones. Nam aiunt,habitus intendi ac remitti poſſe,ſed negãt diſpoſitiones intenſibiles ac remiſſibiles eſſe. Vnde aiunt rectitudinem uirgę/quãq̃ tranſmutabilis facilè ſit,quia flecti poteſt,iccirco illam eſſe diſpoſitionem aiunt,q̃ tamen rectitudo/nec remiſſa/nec intenſa eſt,neq; habet magis & minus:quibus de cauſis aiunt eam eſſe diſpoſitionẽ. Eodem quoq; modo uirtutes/& diſpoſitiones eſſe aſſerunt, non ſm proprietatem permanentiæ, ſed quia non poſſunt intendi,neq; ſuſcipe magis & minus,ſed artes cũ ſint difficilè mobiles/diſpoſitiones eſſe negant. Verũtamen uidentur habitum conſiderare in latitudinem ſpeciei,& dipoſitionem in fine latitudinis/& ſpeciei,atq; in eo maximè/qđ ſiue moueatur/ & trãſmutetur/ſit rectitudo uirgæ,ſiue etiam non trãſmutetur/diſponi afficiq; dicitur. Sed potius illud animaduertẽdum erat/ quòd habitudo à Stoicis conceſſa/non ſit eadem cum diſpoſitione quã tradit Ariſt. ſcdm facilè diſſolubile/& difficulter diſſolubile ab habitu differẽs,ſed neq; hoc modo conſentiũt. Nam Ariſt. nõ firmam ſanitatem diſpoſitionem eſſe inquit,ſed Stoici qualitercũq; ſe habeat ſanitas/non concedũt ipſam eſſe habitudinem. Nam aiunt/habitus eſſe proprium ferre,nam habitudines concedũt deſignari/peculiaresq;, fieri/aduentitiis cõſtitutionibus,habitus autem ex ſuis operationibus. Vñ neq; temporis lõgitudine/uel ualitudine apud Stoicos habitus ſpecificant,ſed quadam ,pprietate/& caractere. Et quemadmodũ radicitus firmata magis/& minus dicãtur/radicitus firmari,quãuis unã proprietatem cõmunem habeant. ſ. ut terrę firmiter adhereãt:ſic etiam idem habitus/in his q̃ ſunt difficulter/& facilè mobilia conſiderať. Nam prorſus cum plura ſint qualia genere,certè illud proprium abſolutum retinẽt,quo ſpecificãtur:ceu uinum auſterum/& amigdala amara,& canis rabioſus,catelus delitioſus/quibus omnibus ineſt generalis caracter,quo qui conſiſtit in his/breuiter & remiſſè/& quantum in his rationibus/quæ habitui immanent,ſunt in una conſtitutione:ſed illud facilè mobile/ſæpe ex alia cauſa habent. Proinde Stoici extendunt habitus cõmunius/etiam ad diſpoſitiones,quas dicit Ariſto. eſſe facilè mobiles/quas etiam plurimum differre ab habitudine putant. Nam recuperantis ſanitatem habitus à ſeſſione/& procinctu ad mouendum,atq; ab eiuſmodi habitudinibus/prorſus differt. Nam q̃dam ſine radice/atq; fixę non ſunt,quas etiam ita ſubſiſtere tradunt/ut dimiſſæ permaneant tãdiu,quantum ſibiipſis ſuapte ratione poſſunt permanẽtiam exhibere/atq; præſtare. Proinde apud Stoicos/neq; habitudo qualitercũq; difficilè/ſolubilis/dicitur habitus. Nam ſi extrinſecus habet hoc/quod dicitur difficilè ſolubile,quemadmodum cum annulus cum in digito exiſtit,non eſſet in habitu talis conſtitutionis,ſed ſi ſuapte operatiõe traderet talem exiſtentiam/tunc eſſet in habitu,ſicut lutum quando trãſmutatur in teſtam. Nam ipſe ſeipſo/talis teſta ſit. Sed hæc quidem hunc in modũ narrata ſint. Cæterum illud quod altiore indiget cõtemplatione in his,illud eſt,nũquid habitus nõ ſit quippiam aliud à diſpoſitione,niſi ei competet permanentia/& difficilis motio. Proinde quid eſt hoc/quod aſſummir,nũquid eſt differẽtiæ,uel talis habitudinis appoſitio,uel quædam alia qualiſcũq; excellentia? Nã ſi illud quod aſſumptũ erat/ eſt ſpecifica differẽtia,profectò habitus ſit diuerſa ſpecies à diſpoſitione & non amplius habitus/et diſpoſitio in eadem ſpecie erunt:ſi uerò illud quod appoſitum eſt/nuda habitudo fuerit,uel q̃liſcũq; abundantia excellentiauè,ut hoc modo opinio procedat,certè etiam in tali adiectiõe aliter ſit permanentia/& non ſm proprietatem rationis/ineſt habitui. Forſitã itaq; in latitudine unius ſpẽi, rationes habitus/& diſpoſitionis habẽtes differentias in ſeipſis ſpecificas/& cõtẽtas,ab eadem ſpecie conſideranť:nam una ſpecies complectiť in ſeipſa habitus & diſpoſitionis differẽtias,cuius rei cauſa eſt puritas/& ĩmaterialis natura ſpẽrum/,ppter quam ſine mixtione/& purę multæ ſpẽs in una ſæpenumero continentur,& nõ ſolum intelligenda eſt ea differentia/quæ ſit poenes magna,ſed etiã illa diuerſitas eſſendi,quæ ſit poenes ipſum minimum,itaq; nec intenſio,nec mutatio ſumẽda eſt, ,ppter quam habitus à diſpoſitione ortum trahat. Nam neq; ex intenſione,neq; ſm mutationẽ rõnata eſt pullulare/atq; ,pdirę. nam magis principale/ac magis cauſa eſt ipſum imobile/quàm id qđ

mouetur/atq; id quod eſt ſimile cōmenſurationi unius/quàm id quod defertur in ipſam indeter-
minationē/ſineq́, materię:qua de cauſa eos ēt ɔſutabimus/q̄ aſſerūt fixū/& nō ſixum aſſeréda eē ad
diſtinctionē habitus/& diſpōnis Ná hi faciūt corporalē ſpērū doctriná/& ſm tráſmutationē p ha-
bitū eē efficiūt:quo pacto tráſmutatio erit pricipalior ipſa ſpē/firmaq́; ſtāte,quod qdé prorſus fie-
ri non poteſt.Similiter ob eandem cauſam/neq; dignū eſt recenſere tueriq́; id quod diuturnius,&
quod citius tranſit inter tales differentias:quia tempus quidem ſimul ferē cum motu/qui non ha-
bet in ſeipſo poteſtatem proprietatis ſpērum, immo magis motus determinat per ipſam formam/
& ſpeciem.At ſi quis diceret/q̄ potentia p̄exiſtens ad continēdum habeat perfectiorem continua-
tionem cum cōſtitutione permanentiæ/atq; ſtabilitatem ſm tempus. Forſitan aliquis reſpondebit/
illud quod eſt conueniens ſuppoſitiō i qualitatum. Vnde illud qđ nūc dicitur principaliter in motu
temporaneo/cum quidam aſſignēt hoc modo differentiam habitus/& diſpoſitionis,nequaq̄ fide di
gnum eſt,neq; eſt uerus ſermo.Nam is ecōtrario rerum naturam cōuertit:itaq; neq; imperfectum.
& pfectum,ſiquis hęc ad diſtinctionem ipſorum eſſe aſſumeret/tanquá proximá & indubitabilem
habent differentiam/quoniá nihil in rōnibus imperfectum conſideratur/ſecūdum ꝓprium unius-
cuiuſq; ordinem.Nam completur ipſa/iuxta cōmenſurationem potentiæ/quá unaquęq; ipſorum
accepit.Forſitan igitur oportet tales differentias transſerre/ad ea q̄ participant rationibus & ad cō
poſita.quandoquidem hæc ſcđm defectum propriæ naturę mixta perfectè efficiant eadem impfe-
cta/ac ea quæ determinata ſunt/incōmenſurata eſſe,& deniq; ea q̄ ſtant mota ad intenſionem uide-
ri:itaq; prorſus determinandum eſt/q̄ oportet rationem participatam purè ſm ſe conſiderari/quá-
uis alteri inſit,igitur inquirendum eſt diligenter/quę ſit illa quæ ſm rationem ſpeciei,& quę ſecū-
dum naturam materialis ſubiecti/ ac ea quæ ſcđm id quod commune eſt ex his ambobus in com-
poſito.nam ſic maximè non confunditur ſpecierum puritas/quá pars ſit cōphendere rationem/
ſecundum ſe.Vnde ex his etiam alia manifeſta fiunt.ſ.q̄ habitus non ſit ea diſpoſitio/quę aſſumpſit
permanentiam,neq; q̄ eadem ſanitas in recuperēte (cum ſit facilè mobilis) ſit diſpoſitio , ſed quod
firmata & difficilè mobilis,ſit habitus nam denuo has compoſitorum & participantium ꝓprieta-
tes transſerimus ad ſimpliciſſimas ſpecies qualitatum,& in ipſis facimus generationes/per motum
uariatas,ſed talis terminatio ſubitam ipſarum pręſentiam/quádo affuerint, & abſentiam quádo nō
aduenerint/nō poterit ſeruare:neq; ſiquis totum/& partem in ipſis acceperit,ueritatem aſſignet.ná
minimè dixit/q̄ in ipſis ſint tales differentiæ.nam quomodo earum differentia poteſt in ipſis imp-
tibilibus conſiderari?Vnde forſitan uariatio ipſorum ſcđm ſe conſideratur/ meritò partibilium &
participantium/q̄ non poſſunt indiuiſibilitatem ipſorū indiuiſibiliter ſuſcipere.Vnde rectè Archi-
tas ponendo habitum eſſe ſpeciem qualitatis/contentus eſt iſto,& non copulauit diſpoſitionē cum
ipſo,neq; habitum & diſpoſitionem ueluti duo numerauit, neq; tanquá ea ſub eodem ordine ſpēi
collocauit,ſicut his dicebamus:neq; eadē poſuit táq̄ ea q̄ differūt, ſed ipſe potius adheſit idētitatis
ſpeciei/affirmans habitum/& diſpoſitionem eſſe unam ſpeciem. Atqui neq; Ariſto.& alii poſitioni
diſſentiunt/uerūtamen apponit quádam explicationem/ & oſtendit multitudinem quæ eſt in uno
iſtorum.ſ.habitus & diſpoſitionis/ubi ait diſpoſitionem dici de illo quod habet partes ſecundum
ordinem in loco,ſiue potentiæ,ſiue ſm ſpeciem ſit in eo. Nam poſitionem quádam ſignificat,ſicut
etiam nomen diſpoſitionis ſignificat:itaq; his dictis in unum oēs differentes poſitionis corporales/
tanquá ſcđm locum hoc modo diſponátur,& eas poſitiones quæ in præparatione/& aptitudine tá
quam ſm potentiam poſitionem ſuſcipientes,& deniq; perfectos habitus/tanquá ſecundum ſpeciē
determinantes poſitionem,complectamur. Vnde apud ipſum,habitus/uno modo dicit̄ habētis/&
habiti/& eius qui habet actus.ſicut actio agētis/& eius qđ fit eſt actus/& quoddam intermedium:
ſic etiam illius qui ueſtit/& habentis ueſtem/ habitus eſt qđdam intermedium/ſine differentia intel
lectum,conſideratumq́;. Quocirca habitus iſte non eſt qualitas, ſed eſt in alio prædicamento.ſ.in
prædicamento habere:alio quoq; mō/ habitus dicitur diſpoſitio permanens/ ſcđm quàm bene uel
male diſpoſitum afficitur/ſiue ſm ſe/ſiue ad aliud dicatur,ſicut ſanitas eſt habitus. Ná illud uerbū
diſpoſitio permanſiua,indicat differentiam propter quam habitus dicitur qualitas/& q̄cunq; pars
talis diſpoſitionis habitus. Quocirca uirtus etiá partium/eſt quidam habitus. Vnde etiam in uno q;
multæ conſiderantur diuerſitates. Nam illæ diſtinctiones quæ prius dictę fuerūt de diſpoſitione/
eædem etiam obſeruantur in ipſis habitibus,quibus etiam apponitur id/ſcilicet quæ ſm actum p-
fectè ac benè conſiderantur,& quę ſcđm ſe/& ad aliud ſimul oſtenduntur.Similiter quoq; ſic con-
tinentur in [illegible] habitus/atq; habitus & diſpoſitiones multiformiter conſiderata,ſub una ratio
ne perfectiſſimæ qualitatis continent̄,q̄a illa in ſe continet iſta,attamē qualitas ob id nō eſt ponēda

quædam intellectualis ſpecies, uel unum genus entis, quãdoquidem nõ ſit inter prima genera, ſed qualitas eſt in eo/qđ uerè eſt. Item neq; ipſa eſt ens/ſicut & alia itellectualia genera ſunt, ſed ipſa eſt poſterior/& poſt ſubſtantiam ſubſiſtit. Eqdem opus eſt ei ſubſtantiæ/quæ uera eſt, habere hæc q̃ conſequũtur illam, quãdoquidem ſit ipſis prior, & ex his ſubſiſtentiam non habeat/neq; per ea cõpleatur, alioquin ſubſtantia eſſet poſterior/qualitate. Neq; fortè incõueniens eſt/aliquã ſubſtãtiam compleri per qualitatem ex ipſis/& eadem eẽ, modo ipſa habeat ſubſtãtiam/ante q̃litatem, ſed illud quod aduenit extrinſecus/talem ſubſtãtiam habere non dicit/quãdo habet ſubſtãtiale eſſe, Itaq; q/dam non rectè quærunt/an qualitates quæ hic & ibi ſunt/ſub uno genere collocari debeant. Nam prorſus ea quæ ibi ſunt/qualitates nõ ſunt, ſed omnia ſunt ſubſtantiæ in ipſo ente, quãdoqdem q̃litates ſm participatione qualitatũ/in materia cõſiderãtur. Sed nõnulli aiunt/ſi habitus qui cõmuniter intelligit/prædicaretur de illa ſubſtantia & de hac, uel habitus iſte, aut aliter diceret habitus/cum p̃dicaretur de hac ſubſtãtia/& non de illa Dicerem itaq; illum habitum intellectualem/nõ eẽ aſſimilandum his habitibus qui ſunt hic, ſed magis ſimplicibus & imixtis ſpeciebus/quas intellectus in ſeipſo cõtinet, ſicut etiã alia eſt ſapientia/quæ eſt ipſius intellectus, & alia quæ eſt ipſius aiæ. Eqdem ſapiẽtia quæ in anima eſt/habitus eſt, ſed ſapiẽtia quæ eſt in intellectu/ſubſtãtia eſt. Proĩde non eſt quærendum/ſi aliquod quale ſit cõmune, hic & ibi uniuocũ. Nam omnia illa qa ſunt ſeparata/& per ſe ſufficientia/ac ſu apte natura, & per ſe nullius rei participatiõe entia/ ꝓpter quod etiã uerè entia dũtaxat appellantur. Itaq; nullum quale his corporeis rebus/& illis diuinis, cõe erit. Sed de his ſatis diſputatũ ſit. Reliquũ ad ſequentes q̃litatis ſpecies/tranſeundum eſt.

Alterum autem genus qualitatis, ſecundũ quod pugilles, vel curſores, vel ſalubres, vel ægritudinales dicimus/& ſimpliciter quæcũq; ſecundum potentiã naturalem vel impotentiam dicuntur. non enim in diſponi aliqualiter vnũquodq; talium dicitur, ſed magis in habere potentiam naturalem, uel ĩpotẽtia faciendi aliqd de facili, vel nihil patiendi, puta pugilles, vel curſiui dicuntur, non in diſponi aliqualiter, ſed in habendo potentiam naturalem vel impotentiã faciendi aliquid/de facili. Salubres autem dicuntur in habendo potentiã naturalem/nihil patiendi à contingentibus de facili. Egritudinales autem in habendo impotentiam nihil patiendi/à contingentibus de facili naturalẽ. Similiter autẽ in his, durum/& molle/ſe habent. durum quidem enim dicitur in habendo potentiam/vt nõ de facili diuidatur. Molle autem in habendo impotentiam eiuſdem huius.

Tranſiuit iam ad ſecundam ſpeciem qualitatis/ quæ ſcđm potentiam & aptitudinem uelut ipſe inquit, ſcđm naturalem potentiam/uel impotentiam dicitur. nam cum potentia multa ſignificet (ut prius diximus) nũc autem ſignificat naturalem aptitudinem/quæ ẽt dupliciter dicitur, q̃nquidem una ſimpliciter dicatur, altera uerò cõſideretur ſecundum promotionem ſm quàm aptitudo iam perſpicua/& parata eſt, ut in pugillatiuo dicit. Hanc itaq; nũc accipit, propterea quia adiecit facere aliquid/uel pati facile. nam hoc eſt proprium potentiæ proficientis/promptęq;, quod quidem etiã benè numerabile eſt. Etenim Stoici etiam aptitudinem quo ad artes ſolum ſimpliciter ſic cõſideratam/nobis reliquerant, & quo ad uirtutes aſſeruerunt naturalem ꝓmotionem/profectumuè rectũ dicendi, quã Peripatetici naturalem uirtutem uocabant. Sed forſitan non ſolum in uirtutibus; ſed etiam in artibus aptitudo naturalis/& ꝓfectus a quocũq; conſideratur, uel etiam naturalis uis/rectè dicendi conſideratur. Deinde curſiuos uel pugillatiuos eos dicimus/qui nondũ hæc habent in habitu, quibus tales dicunt, ſed ſolam aptitudinem iam ꝓmotam/& paratam, ut tales fiant. Similiter eos q ſanari & ęgrotari poſſunt/uocamus ſm eã aptitudinẽ, qua cõſeq ſanitatẽ: uel in ægritudinẽ incidere queũt. Itẽ naturales uirtutes/& malitię ad eãdẽ aptitudinẽ reducunt. Itẽ in eadẽ ſpẽ q̃litatis/durũ/& molle poſuit, qa durũ potẽtiã habet ut facilè nõ ſcindat. nã nullũ corpus generabile durũ ſcinderet, molle aũt habet impotentiã eiuſdẽ huius. ſ. potẽtiã ut facilè diuidat. Sed notandũ eſt ꝙ poſſibile eſt ut de quibus potentia dicitur de eiſdem etiam impotentia dicatur. Nam ſi ſanabile habet potentiam ut non facilè à quouis aliquid patiatur, & durum potentiam, habet qua non facilè diuiditur, habet etiam impotentiam ut à quouis facile patiatur, & illud facile diuidi, & econuerſo. & ſi ęgrotabile habet impotentiam non patiendi, & molle impotẽtiam habeat ut non diuidatur, profectò habebit etiam hoc potentiam patiendi/illud uerò potentiam diuidendi. Sed cũ illud quod difficulter affici poteſt, ſit perfectius eo quod facilè patitur, & ſanabile perfectius eſt ſm naturam/eo quod facile ęgrotat, ideo huic potẽtiam fruendi facilè ſalute/potentia aſſignauit, & [illegible] ęgrotanti

impotentiam. Verum nomina nõ omnibus impoſita ſunt, quibus ſeparari poſſit aptitudo ab actu. Equidem in pugillatiuo/& pugile/curſiuoq́, & currente/nomina ſeparata ſunt, ſed grãmaticus/& muſicus/dicitur ille, qui habet aptitudinem ſolam & qui actu grãmaticus & muſicus eſt. Item notandum eſt etiam hoc/q̃ quãuis hæc ſm potentiam/& ſm ſpẽm unam qualitatis dicant̃, tamen nomẽ qualitatis non eſt qua qualis ſm potẽtiam appellet̃ & denominet̃, quãdoq̃dẽ pugillatiuus nõ à pugillatiuo denominet̃, quandoq̃dem pugillatiua ſit ars pugnandi, & tamẽ pugil nõdum habet artem. Vnde ſi oportet explicare ſpecies iſtas qualitatis/cum ſine nomine ſint, explicãdę ſunt ꝑ orationem. Nam aptitudo ad curſum/eſt ipſa qualitas/à qua aliquis curſiuus dicit̃: & aptitudo ad pugnandum/eſt qualitas à qua pugillatiuus dicit̃, & deniq; hæ ſunt uniuerſalẽ qualitates/à q̃bus denominata eãdem terminationem dictionis fermè habent. Item animaduertẽdum eſt, q̃ non oĩs potentia/neq; omnis aptitudo tranſmutandi in quodcũq; dicitur qualitas/ſm hanc ſpẽm qualitatis, ſed ſolum ea quæ dicunt in actualem q̃litatem: atq; ſciendum eſt/q̃ inter has naturales potẽtias & naturales uirtutes animi ordinãtur, & corporales, quæ penẽs molle & durum conſiderantur, atq; illę quæ ſm utrũq; in pugillatiuis & curſoribus cõſiderantur: quare hoc in loco omnes potẽtię cõplectuntur. Cæterum explicatis uerbis contextus/trãſeamus ad obiecta & obiectorũ ſolutiones, & primum obiectum ſit, q̃a antea habitum & diſpoſitionem uocauit ſpẽm qualitatis, nunc uerò uocat genus, quod q̃dem ſicut prius dubitatum eſt, ita etiam ſolutum eſt, quãdoq̃dem nullũ ſit incõueniens, ut media quæ neq; ſpãliſſimę ſpecies/neq; generaliſſima genera ſunt, ſpecies & genera uocari poſſint. Nam quæ nũc enumerãtur ſpecies ſunt ſub ſuꝑma qualitate/quæ etiã ſunt genera ſpecierum quæ ſub ipſis ſunt, & dicũtur ſubalternæ: proinde ſpecies & genera meritò uocant̃, ſed de ordine ſpẽrum qualitatis obiiciunt, quãdoquidem dicunt prius mentionem habẽdam eſſe/de naturalibus potentiis, q̃bus nõnulli pugilles/uel curſores fiunt, deinde eas perſequi/quę ſtudio & doctrina aduenıũt naturalibus potentiis, ſicut ſunt habitus/& diſpoſitiones. At hi qui iſta obiiciũt/intelligant etiã quã ſibimet Ariſto. cõſentiat, quãdoquidem ipſe in naturalibus libris dicat pfectum/eſſe natura prius, imperfecto. Nam impfectum/ex perfecto ortum trahit, atq; id quod eſt in potentia/fit ex eo q̃d iam actu eſt. Nã homo/ſperma/ſemen genitale/generat (ut patet) & de ſpermate hominem rurſus efficit, ſicut mater. nam omne quod eſt in potẽtia/ducitur in actu/ab eo q̃d iam actũ eſt. Proinde oportet/ut perfectũ prius ſit in ratione cauſæ. Itaq; meritò prius ſermonẽ de perfectis faciens/ſubiunxit poſtea ſermonem de potentiis. nam quãuis ſm generationem/id q̃d eſt in potentia/ꝓcedat id q̃d eſt in actu/& impfectum/hoc modo fit prius perfecto, tamẽ ſm naturam econtrario fit. nam omne impfectum/à perfecto pficitur, & omne q̃d eſt in potentia/ducit̃ in actum ab eo quod iam actu eſt: itaq; non oportet ut impſentia illas ſpecies quæ ſunt priores ſm generationem/prius accipiat q̃ eas quæ ſunt priores ſm naturã. Vnde in omnibus qualitatibus/pſertim illud ſm actum/prius ſubſiſtit, in quibus caracter/ꝓprietasq́;/quẽdam terminum actu compᵱhẽdit, & aliter pſens ordo ꝓprius ſpecierum qualitatis fieri non poteſt, ſiq̃dem naturales potentiæ conſiderentur ſm aptitudinem, & aptitudines mediæ ſint inter actuales perfectiones/& paſſibiles q̃litates, quę deinceps aſſignabũtur. nam prius eſſe oportet id q̃d eſt efficiens actus, deinde eſſe id q̃d eſt aptum pati, & hoc modo ab eo q̃d eſt in actu/paſſio/affectioq́; apta eſt fieri/dũ aliq̃d patitur. Plotinus quoq; dubitat/quomõ naturales potentiæ ſint altera ſpecies qualitatis, nam ſi ea quæ ſunt ſm potentias/qualitates ſunt/itaq; illud q̃d eſt in potentia/nõ competit omnibus qualitatibus, quãdoq̃dem cõtineatur in una ſpecie qualitatis. Ad q̃d dicendum eſt/q̃ iam oſtẽſum eſt potẽtiam oĩbus ſpeciebus qualitatis competere, & cũ uniuerſo genere qualitatis extendi. Verum multipliciter dicit̃ potentia/& ad minus dupliciter, cuius eò cum unã ſpeciem Ariſto. aſſignet/illam. ſ. ſm actum, meritò alterã contra illã diuidi/quæ ſm imperfectam aptitudinem cõſideratur, quæ etiam aptitudo dupl'r conſideratur/ſm id quo potentia eſſe intelligitur, quãdoq̃dem partim ſit ſm quãuis aptitudinem/atq; in omnibus (ut ita dixerim) cõſideratam, & partim fit ſm eam aptitudinem/quæ iam q̃ppiam promotionis naturalis accepit: quod q̃dem etiã cõpetit his/qui bene poſſunt numerari: ſed ingt/ſi dicimus natura pugillatiuum ſm qualitatem diſponi, certè potentia appoſita/nihil facit. nam potẽtia iam erat in habitibus/& diſpoſitionibus aſſignatis. Verum ad hoc dicẽdũ eſt/q̃ quales hæc determinent qualia/nihil prohibet/ut ab habitu/uel à diſpoſitione, uel à naturali aptitudine denominari, q̃a generale quale/ſm genus qualitatis cõmuniter conſideratur. q̃d tamen ſpeciebus/& differentiis diſtinguitur/ad cõſtituendam ſpẽm/quæ ſit habitus uel diſpoſitio: quas q̃dem ſpẽs accepit, q̃tenus ex natura ꝓficiſcũtur: nũc autem ꝓponit dicere/non de qualitate ſimpliciter, ſed ſpẽs qualitatis numerat. Item neq; de quali, ſed de aliquo quali dicit, de eo præſertim/quod ſcd̃m naturalem

potentiam

potentiam/& ſcđm potentiá/& aptitudinem qua aliquid dicitur eſſe aptum/aliquid conſideraſ,& non de quali ſcđm habitum/uel diſpoſitioné. Item inſtat/ quomõ is qui ſm potentiam/ dicitur ab eo differre q ſcđm ſciétiam qualis ſit?Niſi quales ambo dicantur quales/quatenus q̃les,& hoc mõ non differunt inter ſe,nam genus utriſq; ęq̃liter ineſt,tñ quatenus ſpés qualitatũ differentiũ diſtributę ſunt/ſm hoc inter ſe hęc diſtiguenſ.nam etiam in aliis oĩbus ſpeciebus,diuerſitas eorũdem fit ſcđm differétias ſpecificas/& non cõplectunſ/neq; conſtituunſ generalibus cõitatibus.Item aiũt/q; neq; differétię aliq̃ ſunt ipſius qualitatis,ſed qui habet ſciétiá/ ſtudio & meditatione eá habet,& q ſm potentiá dicitur/illæ natura talé potentiá habet,ſed differétia ſolet extrinſecus aduenire,ſed qũo ſpecies artis pugnandi erit? Atqui ad hoc etiam dicendum eſt/q; profectus/ promotioq; proficiſcés ex meditatione & ſtudio/producens naturalem potétiam/ut ad proximam ſpém accedat/habet habitum pręſentem collectũ in fine/qui eſt alius à naturali præparatione/q quidem ipſe pfectus ſit,& pparatio ſit imperfecta,ut æs ad ſtatuam aptam/diſtinctũ eſt à ſtatua, ſic etiam pugillatiuus differt à pugile. Verum in his à qualibet arte/& à potentia denominantur/nomina diſtincta ſunt, & alter pugil uocaſ,alter uerò pugillatiuus,ſed in ipſa arte/& naturali potentia/noĩa in unum cõciderunt. Nam ambæ uocanſ pugillatiuæ:quocirca plures res ibi non ſunt nominatę,quáuis alia & alia ſpés ſit,hæc quidem pfecta/illa uerò ex meditatione,ſtudio,& arte adueniens, unde Ariſt.noluit dicere eos diſponi/qui ſm potentiam quales dicuntur,quandoquidem dicat eos non dici diſponi/qui aliquo modo ſm potentiam afficiuntur,non quia tales qui ſecundum potentiam ſunt affecti/aliquo modo non diſponantur ſcđm communem ſignificatum dipoſitionis, ſed quia non ita diſponunt, ſicut illi qui exercitio perfecti ſunt. Nam æquiuocum erit diſpoſitio/q̃ ex naturalibus potentiis eſt, & non ab his in quibus ſunt,ſed à quibus denominantur.Quod ſi hoc ita ſe habet /q̃dam differentia ſcđm ipſam diffinitionem qualitatis horum cõſiderabitur,& non extrinſecus intelligeſ additio ipſis potentiis/ ultra habitus,ſed hoc modo habitus/& naturalis potétia erunt diſtinctæ inter ſe,q̃tenus altera eſt imperfecta,& alter pfectus, ac etiam quatenus eorum unum eſt imptibile, & alterũ partibile;ac rurſus quatenus alterum procedit in participatione ſpecierum,& alterum conſideratũ eſt,iam in participationibus ſpecierum.Hæc igitur ad hác dubitationem/dicta ſint.Præterea uideſ mihi dignum inquiſitione eſſe/quomõ perfectam & imperfectam ſpecié inuicem diſtinguũt.Nam ſi hoc,quia imperfectum eſt/non ſolum ſcđm naturalem aptitudinem,ſed etiam ſecundum pmotionem & mutationem ex eadem in ſpecie in forma,certè imperfectum erit,q̃tenus conſideratur in motu,quo ad ſpeciem & formam tendit,& ita erit ibi ſpecifica differétia. Sed quomõ uniuerſaliter poni imperfectum/in alia ſpecie poteſt?primò quidem cum ſpecies conſiderata ſit ubiq;/ſcđm eſſe perfectum.Nam diuidentes ſpecies animalis/alium dicimus eſſe hominé,& aliũ eé equum.Deinde duplicabuntur eo modo ſpecies,& ſecundum unáquáq; ſpecies altera erit perfecta,altera uerò imperfecta.Forſitan igitur non oportet talem differentiam accipere,tanquá perfecti ad perfectũ, quæ in eadem ſpecie contineantur,neq; oportet accipere aptitudinem/& potentiam/tanquá deſignantes/ac ueluti contractas proprietate ab his/in qbus ſunt in diuerſis ſpeciebus ponere,ſed eadem potentia/ & eodem imperfecto quod eſt in ipſa potentia/ſcđm quandam talem perfectioné accipienda ſunt/ quæ ſint in ſpecie determinata.Nam in quoddam termino aptitudo continetur/& non conſideraſ ſcđm uiam in formam/& ſpeciem.Nam illa uia eſt indeterminata & infinita,& non poteſt ſm formam/& ſpeciem determinari.Quocirca aptitudo ęris ad ſtatuam/eſt quidá terminus,& forma ęris quæ permanet cum forma ſtatuæ/ſcđm quá fit:quocirca qualitas eſt,& quales ſecundum ipſam dicantur,quáuis non ſit adhuc in actu perfecti.Verũ alii dubitát de hac naturali impotentia,quádoquidem/ut potentiam accipiant/quomõ qualitas ſit potentia materiæ/quę expers qualitatis & quátitatis,quinimo alia eſt naturalis potentia,& alia eſt potentia materiæ, quádoquidem alia ſit prima impræſſio ſpeciei,& alia ſit priuatio/& nondũ aptitudo,ſed adhuc ſine ea exiſtens.Vnde ad memoriam reuocare oportet/q; Ariſto.hanc potentiam naturalé dixit/eam quæ iam pcedit,& principalis eſt ad faciendũ aliquid facilè,uel pati. Verum Eudorus dánat hanc ſpeciem,quia uidetur eſſe eadé cum priori ſpecie qualitatis.Nam naturales potentię ſi facilè mobiles fuerint/diſpoſitiones erunt,ſi autem permanentes/erunt habitus:ſed hoc pace Eudori non rectè dictum eſt:cum Ariſto.in prioribus ſpeciebus uirtutes/& ſcientias acceperit,quæ quidem/licet aliquid naturæ habeant,tamen indigent doctrina & diſciplina aliorũ,ſed in ſcđis ſpẽbus/ordinauit ea q̃ non indigent doctrina aliorum,ſed à ſola natura dependent:ergo priores ſpés iſtę/ſunt diſtinctæ,illæ qdem ſm actum ſunt/& operationem,iſtæ uerò uerſantur in ea præparatione/quæ ſm aptitudinem fit.Item aiunt animaduerſione dignum eſſe/etiá hoc ne comphendendo Ariſto.ea quæ multum differunt/ſub una ſpe/

cie qualitatis reduxerit.Nam cum ſint quædam potentiæ agendi,quædam uerò difficulter patiẽdi,meritò eædem ſunt,quatenus ſunt potentiæ,ſed illæ quæ conſiderantur ſm paſſionem,ſm ĩpotentiam potius cõſiderãtur:itaq; quomõ cum hæc plurimum inter ſe differãt/in unũ redigemus? & hæc ſimul numerabimus impotentias/cũ potentiis.Item quomõ Ariſto.quoſdam ſm potentiã/uel impotentiam/ſic quales appellat?Nam aliqs ſm hoc eſſet capax contrariorum ſimul.Nam potentia eſt contraria impotentia,niſi quia non eiuſdem ad idem ſit contrarietas,ſed reſpectu alterius & alterius,quãdoquidem cuius eſt potẽtia/eiuſdem nõ ſit ĩpotentia,ſed potentia eſt faciendi/& impotentia patiendi.Et hoc neceſſarium eſt,nam hoc modo huius potentia eſt,huic etiam ecõtrario ineſt impotentia,& ſeorſum hæc non ſunt diſtincta,ſed ſolis uerbis/rationibuſuè/& relatiõibus/ad ea quæ differunt/ope intellectus factis,diſtincta in idem conueniunt.nã pugillatiuus habet potentiam pugnandi/pcutiendiq;,& ipſe cum ſit difficulter uulnerabilis/poteſt non pcuti/& ad hoc habet impotentiam.Itẽ dicendum eſſe exiſtimo,ꝙ actio & paſſio ſub uno & eodem pdicamento ordinantur,quocirca etiam potentiæ & impotentiæ tales quæ agendi & nõ patiendi ſunt/non phibentur in eadem ſpecie redigi,ſiqdem habitus etiã/priuationesq; in eiſdem pdicamentis collocari ſoleant.Eqdem potentia agendi/& non patiendi una eſt in ſano,& impotentia non agendi,ſed patiẽdi in ipſo ægroto eſt.Sed quomõ Ariſto.dixit/ꝙ curſores dicuntur non qui aliquo modo afficiũtur/diſponunturq;,ſed qa habent potentiã aliquid facilè agendi.Nam abſurdũ eſt ſuſpicari ipſos nullo modo diſponi,quãdoquidem habeant aliquo mõ diſpoſitionem,ſcđm diſpoſitionem ſpẽi pfectæ non diſponuntur aliquo modo/ut ꝙ neq; habeant diſpoſitionem,ueluti facilè mobilem,neq; ueluti pmanentem,ſed tãtum diſponũtur ſm aptitudinem:iuxta illud igitur ſignificatum/dicunt/nõ diſponi.Vel magis dicendũ eſt/ꝙ uniuerſalr talis ſpecies non deſignat & ſpecificatur ſm ipſam diſpoſitionem,quãq̃ prorſus ille qui talem potentiam habet/diſpoſitus ſit,quatenus habet facilè aptitudinem non agendi/uel patiendi aliqd.At ſi pugillatiuus eſt qualis,cur etiam ſactiuus non erit q̃lis ſm eandem rõnem?Forſitã quia ſactiuus uidetur eſſe ad aliquid,uel ſi dicitur ſcđm potẽtiã,certè erit qualitas de ſecunda ſpecie qualitatis/quæ conſideratr ſcđm potentiam,ſicut etiã pugillatiuũ quæ ſi ſcđm actum/actionẽuè/quatenus diſponit animam conſiderer,qualitas pfectò erit de prima ſpecie qualitatis,& quatenus ſactiua eſt non ad aliqd,ſed magis ſub actiõe reducetur,inclinationes uerò inanimatorũ/quæ in eorum facultate non ſunt,ſed extrinſecus adueniunt/pficiunt id qđ tendit ad aliquid/& appetit illud,cuius etiam ſpeciei erũt illę nationes ſactiuæ.(Vnde illud quod facile eſt) non eſt cõmuniter aptum/idoneumq;,ut prius diximus.nam nondũ habet facultatẽ ad opationem,ſed habet aliquam pmotionẽ/ut dehinc agere poſſit,quę qdẽ pfectio,pmotiouè/eſt capax pfectę rationis/ante formã & ſpẽm,& eſt tãquã pars q̃dam/quę ab eadẽ ſeiuncta eſt/& totũ nõdum habet.Sed cur cum aliquid patitur quippiã/dixit eius potentiam patiendi eſſe,ſed non ĩpotẽtiam?Reſpõdet quia ipſemet in metaphyſicis diſtinguendo ſoluit,quia potentia uerſar in actione/& impotentia quoq; paſſionis/& ibi aſſignat actionem eſſe id quo alterũ in altero agit,& ipſam paſſionem eſſe id quo patiens ab altero patitur,quatenus alterum qbus cõſtat/ꝙ potentia eſt cõmuniter accepta utriſq; competat,ſed propriè impotentiã dicit eſſe paſſionis.Sed dices/quomõ impotentiam uerſari in paſſione poſuit?Nam ſiquis permutando dixerit patiendi potentiã/eſſe impotentiã patiendi,ſicut faciendi potentiã/eſſe impotentiã patiendi/diximus ꝙ is coget nos dubitare.Niſi hęc communius ab aliis/ad alia torquent/& defectantur quãdoquidẽ potentia propriè dicta/competat actioni tãtum & non paſſioni,& impotentia tantum paſſioni propriè cõuenit.nam meliorum ſunt potentiæ/quorũ etiam initio natura maximè pollet/& ĩpotentię ſunt deteriorũ. Atqui ſi impotẽtię priuationes ſunt/& priuationes non habentur,quomodo igitur inquit eſſe impotentiam patiendi, niſi habere impotentiam aliquid magis abuſiue dictum ſit/loco illius quod eſt priuari potẽtia, uel fortè dixit impotentiam eſſe,quia impotentiæ ſimul ſunt/cũ potentiis. Nam ſanitas habet potentiã agendi ſana/& impotentiam patiendi ægra,ideo nullum abſurdum eſt,ſi ĩpotentiæ habeant,tãquã ſimul exiſtentes cum potentiis.Item quomõ determinauit molle ſcđm impotentiam diuidendi,ſiquidem impotentia priuatio ſit,& molle ſit quædam ſpẽs,ſicut etiam eſt durum?Niſi quęat idem conſiderari/ut ſpecies/quãdo accipitur quatenus eſt facilè diuiſibile/& uelut impotentia diuidẽdi. Cæterum poſt inſtãtias/& ſolutiones ultro citroq; adductas,tempus profectò eſt,ut ipſe poſteriores expoſitorum diſputationes/ de hac naturali potentia conſcribas, dicendo q̃ ſit illa/& in quibus rebus cõſideret.Proinde hæc uniuerſalr eſt ueluti qđdã genus/oĩbus his q̃ quocũq; pficiunt/cõpetẽs.Nã prſus fieri nõ põt/ut aliqd ab ĩperfecto ad pfectũ pcedat,niſi potẽtia ĩtermedia aderit/ducẽs impfectũ ad perfectionẽ/q̃ potẽtia ſuſcipit cõplemẽtũ ab ipſo pfectiſſimo/qđ poſtremo aduenit,

potentia

potentia igitur eſt condutrix extremorum/ & præbens uiam à deterioribus/ad meliora res pro/
ficiſcentur,atq; ꝑparationem & occaſionem ingerit/ut perfectioře conſequantur,quæ etiam partē
quandam ab actione prius accepit,& uelut quidā defectus eſt perfectæ ſubſtātiæ/& habitus,ac ue
luti quędam prior calefactio,ut lichini ante caliditatem ignis.Inſuper etiam eſt quędam pticipatio/
mediocris diuiſa/ac diſtributa ſm menſuras,quæ etiam tota præſens intelligi non debet:quo tamē
pacto potentia talis conſideratur in particularibus animalibus.Nam qn̄ animæ mens,à ſeparato p
ficitur,cum eſt quædam potētia/deducens mentē/intellectumq; animæ/ad intellectualem ſpeciem/
& ad actualem intellectionem.Verum illa potentia quæ eſt ſcdm naturam/eſt maximè euidens.Nā
opera naturæ uerſantur in motu/qui ex potētia eadem in actum ꝓcedit,& cum accipitur/in alio
fieri,non poteſt,neq; ſuſcipi quā in ipſo potēte ſuſcipere.Non enim q̄uis forma cuiuis aduenit,ſed
illi aduenit/qd̄ poteſt perfici,quatenus habet aptitudinem/ut eam ſuſcipiat.Similiter etiā in anima/
quatenus longè abeſt ab ea mente/q̄ in actu eſt,proxima eſt naturæ/ſcdm,talem potentiam conſide/
ratur.rectè itaq; dicitur/ꝗ potentia hæc differenter ſubſtantiam naturæ cōplet, iccirco hoc in loco
naturales potentias determinat eſſe ſecundas qualitates/tanquā hæc potentia ea ſit,q̄ propriè deter/
minatur.Et hic illud uerbū alterum,in textu/non intelligiť aliter quàm ſic,quia hæc ſecunda ſpēs/
eſt altera à prima.Et ſi in uniuerſo aliq̄ fieret generatio,non aliter fieret/quàm p potentiam in ſub/
ſtantia.Item materia perficitur/ſuſcipiendo ſpecies per potentiā/quę eſt in ipſa.Equidē hęc potentia
uel per ſeipſa ſufficiens eſt tendere/ac ꝓcedere in formam,ceu in ipſis animabus / per ſe mobilibus,
uel producitur ab ipſa actione facillimè ad pfectum,ſed talis potentia/in talibus etiam exiſtens/ſor
tita eſt ſuā ſubſiſtentiam.Verūtamen magis ad ſciētiam attinere uidebitur/explorare opiniones / q̄
de tali potentia ſcdm aptitudinem ſunt,ſiue ipſa naturaliter conſideretur in q̄litatibus,ſiue in ſub
ſtantiis,ſiue in quouis alio genere rerum.Itaq; quęritur/utrum id qd̄ eſt in potentia ex materia ſit
potentia,atq; ipſa potentia,ut quidam putat/uel nūquid ipſa materia ſit illud quod eſt in potētia/
ut aliis uidetur.Niſi hoc abſurdū ſit,nam materia,cum ſuapte natura prorſus impotens ſit,nō pōt
prębere aliquam cauſam,neq; ſubſtātiam ingerere,cum ipſa hn̄te / deficiat.Item neq; potētię prin/
cipium affert/cum prorſus ſit impotens,neq; dat occaſionē qualitatis/eiuſq; cauſa eſt,cum ſit ſcdm
ſe qualitatis expers.Item nihil habet ſcdm ſe/cum ſit omnibus priuata,inops/& pauper de ſe: Item
neq; habitudo materiæ/eſt id qd̄ eſt in potentia,cū materia omnino ſit abſq; habitudię.Item neq;
primi ſubiecti abūdantia/cum ipm̄ nullam differentiam in ſeipſo habet,neq; extēſio,uel cōtractio,
uel rarificatio,uel denſitas ipſius materiæ,quæ eſt priuata omni motu.Item neq; aliquod aliud eo
rum/quæ circa materiam eſſe intelliguntur/eſt cauſa ut potentiæ ſint.nam q̄dam ſpēi ꝑparatio ui/
detur eſſe hæc potētia/& non habitudo eorū quę qualia non ſunt.Itē neq; ſpēs quatenus ſpecies/&
quatenus ſtat in ꝓpria pfectione ſm ſe,neq; ſi hæc eſſet ſubſtātia/ ꝓducet potentiam.Nam cū ſit p/
fecta/& tota in ſeipſa,ꝓcedit potentiā ſm partitionem ſpērum/& formarum ſubſiſtentiū:itaq; relin
quiť ut talis potentia ſubſiſtat ex cōcurſu horū.ſ.materię & ſpeciei,uel eorū quę ſe habent ut mate
ria/& ſpecies ſeu forma,itaq; potentia in materia/ ꝓpter ſpēm eſt ſm participationē illā imixtam rō/
num:pſertim quando fuerit aliqua prima aptitudo/ab ipſis materiæ data/pinde ac participatio ſit
receptaculū/habitus/& ſuſceptio,receptaculūq; habitus prius introduciť/quàm tēdat in actū. Vn̄
corpus & anima/ quāuis hanc aptiudinem ſuſcipiāt, tamē hæc omnia ſaluāt/& habent ꝓportionē
ad materiā/ſm quā ꝓportionem ad pfectiores ſeipſis/tāquā ad formam ſint coordinata/ſm hāc pri
mam ſubſiſtentiā materiæ/ſui ipſius poſſident aptitudinem ad pfectiorem participationem.nā ea q̄
ſunt in generatione/cū ab impfecto ad pfectum ꝓficiſcuntur/& ꝓmouentur/ſuſcipiunt prius ꝓmo
tionem/receptionis habitus.Deinde pfectiores participationes ſortiunť.nam cum participatū ma
neat,& participans ſit/ꝗ ſimul totam formā recipere non pōt/ſemp aliam participationem impfe/
ctiorem/ante aliam ꝓficiſcendo ad pfectiores ſuſcipit.Vnde in aīalibus etiā quādam ꝓportionē po
tentiarum corporis/quæ ſunt intellectuales/& purę incorporeę/eādem aptitudinē cōſiderare poſ/
ſunt:manifeſtum igiť ex his fit/ꝗ illę potentię ſunt cōmunes corpori/& animæ/atq; animali iſunt,
atq; quomō ad agendum & patiendum/uel nō patiendum ſimpliciter ſe habeāt conſiderātur/ſm
cōmunem quādam participationem.Quinimo pſpicuum fit/ex eiſdem quæ ſit eorū inclinatio ad
utrāq;.ſ.ad potētiam & impotētiam.nam cum ipſa ſubiecta rōne materiæ cōmiſceantur/cū partici/
pationibus rōnum,ideo pars quæ ꝓuenit à ratiōe/ambigua fit,& anceps inclinata ęqualiter/ad po
tentiam & impotētiam.Vnde omnia alia/etiam quę dici ſolent de naturali ordine/talium potentia/
rum/pſpicua ſunt/qui exactè ipſa inquirunt,& ſcientia participant:quoniā etiam tranſmutatio cō/
ſideretur ſecūdum naturales potentias,quandoquidem ipſe conſiderentur/quatenus producunt

& procedunt ad pfectum/atq; quatenus magis & minus inſunt eiſdem,quia ſemp aptitudines naturę pcedunt,& uerſant in pceſſione ad aliud. Sed aiaduerſiōe quoq; dignū erit,ne forte hęc circa cōpoſita,& participata potētiarū primò ſubſiſtāt,& in ipſa poſitiōe nihil talę putatur,nam habent eum quādam participationę formarū,niſi potius participantia potentiis/cum per ſeipſa ſint potētię expertia,non ſuſcipiunt mutationem ad perfectum,neq; promotionem:ſed hæc habent/ſcdm naturales potentias/quæ propter materialem indigentiam & extenſionem/inclinationemuè/ad perfectā formam,ħbent promotionem ſuam pticipantibus eis,& tranſmutationem ad perfectam eſſentiam atq; motum ſecundum magis & minus,tradit magis ſcdm uitalem pticipatarum rationum quā & ſecundum ſpeciale determinantur pticipantia per motum. Iuxta quoq; eādem ſeriem/exactę contēplationis ſermo faciendus eſt de molli & duro,unde hæc primò fiant, itaq; diuiſio atq; diſtantia q̄dam eſt ſolida,quædam uerò eſt rarior/q̄ efficiunt durum & molle. Similiter denſum & rarefactio/uel uacui multi intercapedo: ubi ergo hæc compactio/& repletio uacuitatū/differentiam in utriſq; exhibet,uel materiæ abundantia/defectus etiam faciunt,hoc quidem eſſe durū, illud uerò molle, uel potius omnia talia efficiunt proprietatem aduenientē/& facientem hęc diuerſa ſcdm rationem, igitur ſi defecerit potētia/& nō poterit ſeipſam retinere/durities contrarię formæ ſubſiſtet,quādoquidē mollis potentia/cōſiſtat in eo quo potentia ſeipſam ſuſtinet/& eleuat ſe/ad ſublimia: hoc mō extenuando ſe potentia mollis/& teneriorem conſiſtētiam efficit. At ſi iſte eſt modus/quo molle & durum fiāt,profectò contrarium accideret ei quod Ariſto. uult. nam amplius non eſſet durum ſm potentiam,& molle ſm impotentiam, ſed econtrario, nam ſubtilitas ſubſtinens ſeipſam erit potētia eleuandi ſeipſam,durities autem erit impotentia huius talis:itaq; melius eſt loco illorum differentiam duri & mollis aſſignare/ſcdm continētiam exceſſus/uel defectus/partium eorū. nam alia huic conſonant differentiæ & durum diceret habere potētiam non facilè diuidendi,& molle habet impotentiam eiuſdem talis. Nam difficilè diuiſibile/uel facilè diuiſibile ſcdm exceſſum/uel defectum conſtitutionis/cōnexioniſq; partium duri & mollis conſiſtunt,idem quoq; durum & molle qſpiā poteſt aſſignare/ſcdm dominium magis uel minus ſpeciei,nam durum eſt id/qđ magis retinet ſpeciem,molle autem cōtrarium patitur. Forſitā utrūq; eorum pficit ſcdm ratiōes diuerſas,& ſm oppoſitionem pfectam ſpērum,ſicut calidum/& frigidum,dulce/& amarum,denſum/& rarū. Nam ſi omne qđ ſecūdum naturam ſe habet,id pfectam pprię ſpeciei receptionem habet,& ſunt quędam mollia ſcdm naturā/ut animalia quædam tota & plantæ/ac in partibus animalis pulmo:quomodo itaq; erit molle determinatum/ſcdm defectum formæ/& ſpeciei?quomō igitur Ariſto. conſiderat molle ſcdm impotentiam/nō facilè diuidendi,ſicut etiam ægrotabile ſecūdum impotentiā non patiendi/facilè aliqd à quibuſuis? Nam ægrotabile ſecūdum ſe ſubſiſtit/ſecūdum priuationem & defectum formæ,& nō ſecūdum oppoſitam ſpēm. Niſi forſitā duplex ſpecies impotētiæ/per hæc inſinuetur,una qdem quæ ſit ſecūdum priuationem,ut ægrotatiuum/& ægrotabile/habet impotentiam patiendi facilè à qbuſuis,huius oppoſitū potentia habet ſanabile,alia uerò eſt ſecūdum ſpēm ſubſiſtētem,ceu molle habet impotētiam/ut non facilè diuidat,& durum hoc modo etiā habet impotētiam,ut facilè diuidat,itaq; molle ſcdm impotentiam eā quæ eſt deterius/oppoſitum determinatum eſt. Forſitā etiam dicemus ſanabile habere impotētiam patiendi/facilè à quibuſuis. Niſi aliquis molle uocare illud uoluerit/quod abeſt à potētia ob excellētiam impotentię,nam durū ut habeat/& eam impotētiam/quæ ſcdm oppoſitionem fit/nō eſt incōueniens:quādoqdem non habeat ea quæ cōueniunt molli,quod eſt quædam ſpēs,ſed ſanabile cum nō habeat ſcdm priuationem ea quæ ægrotabile habet, pfectò nō dicetur habere impotētiam. Verum quomō habeat pſpicuū eſt, quia eiuſdem eſt potentia & impotētia. Nam id durum eſt,potentia/non facilè diuidendi/& molle eſt impotentia/ut exiſtimo ecōtrario .ſ. facilè diuidendi. Poſtremò Ariſto. nō temerè caſuq;/in calce poſuit hæc exempla/talium potentiarum,ſed uoluit inſinuare ordinem ipſorum,quia cum fine ultimæ in natura omnium potentiarum/ſunt quoq; extremæ res.

Tertium autē genus qualitatis,paſſiuę qualitates/et paſſiones. Sunt aūt talia,puta & dulcedo,& amaritudo,& ſtipticitas,& oīa his cognata. Adhuc autē caliditas/& frigiditas,& albedo/& nigredo. Quod quidem igitur hę paſſiuę qualitates ſint,manifeſtū eſt. Quę enim ſuſceperint ipſas/qualia dicuntur ſecundum ipſas,velut mel,eò quod dulcedinem ſuſceperit/dicitur dulce,& corpus album, eò quod albedinem ſuſceperit. Similiter autem/& in alijs. Paſſiuę autem qualitates dicūtur/non eo quod ipſa quę ſuſceperint qualitates paſſa ſint aliquid,neq; enim mel eò quod paſſum ſit aliquid dicit

dulce,

dulce,neq; aliorum talium aliquod. Similiter autem his/ & caliditas,& frigiditas,paſſiuę qualitates dicuntur non eò quod ipſa quę ſuſceperint paſſa ſint aliquid:eò autem quod ſecundum ſenſus,quęlibet dictarum qualitatum ſit factiua paſſionis,paſſiuæ qualitates dicunt. Dulcedo enim paſſione quandam penes guſtum efficit,et caliditas penes tactum. Similiter autem/et alię,albedo aũt & nigredo,& alii colores,non eodẽ modo dictis paſſiuę qualitates dicuntur. ſed eò quod ipſę à paſſione factę ſunt,quòd quidem igitur ſecũdum paſſionem fiãt multę mutationes colorũ/ palam. Verecũdatus enim aliquis/ rubicundus factus eſt,& territus pallidus,& vnũquodq; talium. Quare & ſi aliquis natura aliquã talium paſſionum paſſus eſt,ex aliquibus naturalibus ſymptomatibus/ſimilem colorẽ veriſimile eſt ipſum habere. quę enim nunc in uerecũdari diſpoſitio, eorum quę circa corpus facta eſt,& ſecundum naturalem conſiſtentiam/eadẽ diſpoſitio fiet utiq;;ut & naturalis ſimilis color fiat. Quæcunq; quidẽ igitur talium ſymptomatũ,à quibuſdam paſſionibus difficilè mobilibus,& permanſiuis principium ſumpſerunt,paſſiuæ qualitates dicuntur. Siue enim in ea quæ ſecundum naturam conſiſtentia palor/uel nigredo fuerit,qualitas dicitur:quales enim ſecundum ipſas dicimur,ſiue propter ęgritudinẽ longam,uel propter ęſtum idem hoc accidat,pallor uel nigredo,& non de facili deſiſtant, uel per uitã remaneãt/ paſſibiles qualitates & hę dicuntur. Similiter enim quales ſecundum ipſas dicimur. Quęcũq; autem à facilè ſolubilibus,& cito deſiſtentibus fiunt/paſſiones dicuntur. qualitates autẽ non. non enim dicũtur quales quidam ſecundum ipſas,neq; enim rubeus propter uerecũdari rubeus dicitur. neq; palleſactus propter timorem pallidus, ſed magis eò quod paſſus ſit aliquid. Quare paſſiones quidem tales dicuntur/ qualitates autem non. Similiter autem his/ & quę ſecũdum animam paſſiuę qualitates/ & paſſiones dicuntur,quęcũq; enim in generatione mox ab aliquibus paſſionibus difficilè mobilibus fiunt,qualitates & hę dicuntur,uelut inſania & extaſis/ & ira/ & talia. quales enim ſecundum ipſas dicũtur iracũdi/ & inſani. Similiter autẽ & quęcũq; alię extaſes non naturales,ſed ab aliquibus alÿs ſymptomatibus fiunt,uel & de difficili tranſmutabiles,uel etiam oĩno immobiles qualitates,& talia dicũtur. quales enim ſecundum ipſas dicuntur. Quęcũq; autem à facilè & cito deſiſtẽtibus fiunt,paſſiones quoq; dicunt. puta ſi triſtatus aliquis iracũdior eſt. nõ enim dicitur iracũdus/qui in tali paſſione iracũdior eſt. ſed magis eò quod paſſus ſit aliquid. Quare paſſiones quidem tales dicuntur,qualitates autem non.

Dicit rurſus tertium genus qualitatis/ubi pro ſpẽ genere utitur,uel etiam proprium genus dicit, nam etſi hoc genus qualitatis/non ſit ſupremum genus,ſicut ſimpliciter qualitas/uel accidens,tamen eſt etiam proprium genus,ueluti diuiſum in proprias ſpecies. Equidem hoc genus/eſt de numero eorum quæ uocantur genera ſubalterna. Diuidit ergo hic tertium genus/in duo.ſ. in paſſiuas qualitates/& paſſiones,quibus cõmune eſt ipſum quale qualitercũq;. nam ea quæ habẽt tales qualitates/denominãtur qualia. Item eiſdem paſſio eſt cõmunis. Equidem paſſio cõmunis/cõſideratur in utroq; horum differenter,quãdoquidem uel aliquid uelut ut paſſionem ingerit ſenſui/ut dulcedo paſſionem quãdam ingerit guſtui,& caliditas tactui,uel aduenit tãquã ad paſſionem factam/ſicut pallor aduenit timidis/& rubor pudorq; his qui pudore afficiuntur. Verum propria diſtinctio/paſſiuæ qualitatis/& paſſionis eſt illa/quã Ariſt. poſtea inducit. nam quæcũq; principium acceperũt ab his paſſionibus/& denominatiuis quæ ſunt difficilè mobiles/paſſiuæ qualitates dicuntur,uelut pallor ſecundum naturam,uel nigredo,uel ea quæ fiunt propter ægritudinem longam,& ęſtus caloris immiſſionem,nam iſti pallidi non ſunt/& nigri/eò modo,ſicut ſunt illi qui ſecundum naturam dicuntur,ſed quæcũq; principium acceperũt/ab his quæ facilè tolluntur/& cito redeunt,ceu pallor qui præ timore fit, aut pudor in his qui uerecũdiam habent,paſſiones ſunt,& ſecundum hanc qualitercũq; quales participantes/quatenus patientes dicũtur tales,nam tales dicebamus rubedine & palledine affici/non tamẽ quales,nam qualia tales paſſiones ſunt,ideo nec denominãt tales pallidos/uel rubeos,ſed dicimus quod patiuntur huiuſmodi talia. nam quia pallore uel rubore affecti ſunt,ſic aliquo modo participant qualitate,tamen non quatenus quales facti ſunt/rubei uel pallidi. Similiter in anima etiam iuxta quãdã proportionem paſſiuæ qualitates dicuntur,nam ira ſecundum naturam/& manſuetudo/atq; ea quæ habitu acquiſitæ ſunt/dici paſſiuę qualitates poſſunt,quandoquidem habentes iracundi & manſueti dicunt/quales ſecundum eiuſmodi qualitates/& paſſiones animi uocant,quę aliquibus eueniũt/& exiguo tpe

durant, ſicut ille qui triſtitia iracūdus fit, nō enim dicit̃ talis iracūdus, ſed dr̃ iratus. Vñ horū dicto rū ſentētia talis eſt, ſed ,pſus aliqs hoc in loco ,ēt q̃reret qūo prius diſpoſitionem & habitum deſignauit per facilè mobile/& difficilè mobile, & nūc diſtinguit paſſiones/& paſſiuas q̃litates, per eadē. Sed iam diximus in illis nōnulla/q̄ huic quæſtioni ſatiſfaciunt, quia ibi tradidit habitus, & diſpoſitiones/quæ ex doctrina & extrinſecus eueniūt, tāquā difficilè mobiles/& facilè mobiles pfectiones: hic autem tradit paſſiuas qualitates/& paſſiones, quæ ſunt ſm naturam facilè uel difficilè mobiles. Quod ſi hęc non ſufficiunt alicui, repetant̃ etiam nunc/hęc breuiter. ſ. quòd caliditas quatenus diſponit qualitercūq; ſubiecta/diſpoſitio dicitur, & q̃tenus habet permanentem diſpoſitionē/ habitus uocatur, quæ etiam quatenus ab aliquo agente ſuperficietenus fit, paſſio dicitur, & quatenus pmanenter & intrinſecus fit paſſio, dicitur paſſiua qualitas. Equidem utraq; hæc. ſ. ut à paſſione fiat aliquid, & ut paſſionem ſenſibus ingerat/ſm paſſionem conſiderantur. Nam ſcdm hæc utraq; paſſio conſiderāda eſt/in ipſis, quare caliditas/ſi per aliquam moram fuerit in ipſo corpore/habente uel inducente illam in alio, diſpoſitio profectò erit: ſed calefacti hoc modo iam ut habēt ſpeciē caliditatis/& neq; aliud calefacere, tunc paſſiua qualitas dicitur, ſi autem ſpecies ipſa conſideratur, q̃tenus fit/paſſio profectò erit: quare quāuis Ariſto: eiſdem nominibus. ſ. facilè pmanere/& facilè tranſmutari in hoc genere qualitatis uſus etiam ſit, tamen non eiſdem ſignificationibus ea accœpit, ſed deſignat dicēdo paſſiuas qualitates exiſtentes/aliquo modo ſm naturam eſſe/à quòdam accidēte/ſcilicet ab hoc quo inferunt paſſionem ſenſibus. Atqui uidebuntur non eſſe ſimpliciter qualitates, ſed magis ſubſtantiæ, q̄nquidem partes ſubſtantiarum, ſint ſubſtantiæ. Niſi quia non eſt dicendum caliditatē ignis eſſe paſſiuam qualitatem/ ſm diffinitionem ipſam/ac ſpeciem/& ſubſtantialem participationē ipſius: ſed partes ſubſtantiæ, & eam affectionem qualitatis/q̄ in corporibus fit/ab ipſa aſſerēdum eſt paſſiuam qualitatem eſſe: cuius rei maximum inditium eſt, quia ſpēs ſubſtantiarū/non coniūgunt̃ ſenſui, neq; illum attingunt/& mouent, quādoquidem ſenſus non fit ſubſtantiarum perceptiuus. Nam ipſas/uix intellectus recipit, ſed ſenſus eſt receptiuus qualitatum/quæ à ſpēbus & rationibus fiunt, quas qualitates/etiam corpus natū eſt recipere, & hæ qualitates mouent ſenſum. At ſenſus ab ipſis aliter & aliter diuiſis/afficitur/ & diſponitur, propter hoc igitur illas q̃litates motiuas/q̄ ſenſui coniūguntur, & illum attingunt, paſſiuas q̃litates (eò q; agant) dicere ſolemus, ac etiam quia habēt proprias naturas cognatas, ac motus/motionesq; paſſiuas ſenſu. Verum nōnulli mirantur/quomō mel dicatur dulce/quia ſuſceperit dulcedinē. nam dulce prorſus ſine dulcedine eſſe nō poteſt, itaq; mel quomodo ſuſcipit id qđ habet? Sed ad hoc dicimus/q; Ariſto. declarauit hoc p illud exemplū, quod ſubiunxit dicēdo, & corpus album/eò q; albedinem ſuſceperit: quare innuit etiam q; mel ut corpus/ſuſcipit dulcedinem. Sed iterum inſtant/quomō cum dixiſſet Ariſto. uelut mel/eò q; dulcedinem ſuſceperit, dicitur dulce, mox ſubiunxit, neq; enim mel pati aliquid dicit̃ dulce, neq; aliorū talium aliquod. nā ſi ſuſcepit dulcedinem/quomodo non patit̃ ipſam? Niſi quidem mel ſuſceperit dulcedinem/ducentem guſtum in paſſione/& ipſum non fit paſſum aliquod dulce, ſed ſm ſubſtantiam ſuam habeat/ipſam dulcedinem. Equidem ,pprium paſſiuæ qualitatis eſt, ut inferat paſſionē ſenſibus, quāuis nos eos non multum exerceremus/ſiue per paſſionē aduenirent ſubiectis, ſiue ſinè mutatione/& alteratione. Equidem uocant̃ qualitates ab his qui poſſidēt eas, & qui dicuntur q̃les ſecundum eas: ſiquidē qualitas eſt ea res/ſm quam unūquodq; quale dicitur. ſed paſſiuę qualitates dicuntur/quatenus aſſumūt paſſionem/quam ſenſibus ingerunt. Item/qūo inquit albedo & nigredo/& alii colores non eodem modo paſſiuæ qualitates dicuntur, ſed fieri dicuntur/factęq; eſſe à paſſione, quandoquidem ipſę agant in ſenſum/diſgregantes & cōgregantes uiſum? Item alię qualitat: ſ ex paſſione adueniunt, nam corpora mota/calefiunt, & pudor aduenit/cum qs erubuit. Niſi fortè cum ſentimus calidum efficimur calidi, ſed quando ſentimus albedinem/aliquod albū in nobis fit. Non enim materia albi oculus fit/recipiens ſpēm albi, quemadmodum manus calore calefit; & quāuis oculus aliqd patiat̃, tamen non fit albus: ideirco quāq̄ Ariſtoteles alibi dixerit uiſum pati, & de hoc fidem faciat/ex eò q; poſt receptionem excellentiam uiſibilium/non poteſt ipſe ſuſcipere/uidereq; minora uiſibilia, ſed uidetur adhuc uidere illa/tāquā habeat reliquias ipſorū: itaq; quāuis hæc dicat, tamen hæc non aduerſant̃ his/quæ nunc dicunt̃. Nam hoc in loco conſiderat differentiam paſſiuarum qualitatum, quatenus nōnulla cōmunicant eādem qualitatem, nōnulla uerò minimè. Vnde ſi omnis paſſio per motum fit, & omnis motus eſt in tēpore, itaq; omne patiēs/in tēpore patietur. Si igit̃ uiſio uidetur fieri ſine tempore/atq; ſubito, itaq; non per paſſionem fiet. Niſi Ariſto. uideatur dicere/tactum etiā ſine tēpore & ſubito pati, qua ratione caliditas/& frigiditas/paſſiuæ qualitates erunt/& nō paſſionem inferentes, ſed ueluti p paſſionem introductę. Forſitā autē

neq; in ſolis coloribus uerum eſt ſenſum non affici eadem qualitate.i.uiſum non fieri album/uel nigrum.Nam neq; auditus acuit̃/uel obtrũditur,ſed etiam colores diſponunt uiſum, quẽadmodũ etiam unũquodq; aliorum ſenſibilium/ſuũ ſenſum diſponit.Videtur itaq; ꝓprium eẽ colorum/ut aliis adueniant.Etenim colores/etiam his à q̃bus inſeparabiles ſunt,ceu albedo niuis/& id genus, non ſunt ſimpliciter ſubſtãtiales,ſed adueniunt,ſiquidem nix fit coagulatio aquæ,ꝓpter excellẽtiã frigiditatis,cuius uerò ſic coagulatę albedo/eſt q̃dam paſſio/&,ꝓprietas.Eodem quoq; modo pallor eſt in his/qui timidi ſunt,& rubedo in his qui pudore afficiunt̃,quãdoquidem hæc ſint ꝓprietates diſpoſitionum animæ.Nam in timidis/timentibusq;/cum ſanguis recurrit ad cor,uelut ad ꝓprium principium,& nõ amplius apparet in faciem,tunc efficit pallorem accidẽtem,ſed is qui ſanguine euacuãtur,aliter pallor accidit:ſed erubeſcentes tum erubeſcimus/quãdo ſanguis à corde ad faciem defluit,ac ueluti principalem faciei colorem occupans/atq; obſcurans,& inſtar umbræ p̄cedens color/à turpi adueniente,ꝓpter cogitationem occultatur,& tũc pudor fit.Quãdo igitur & ab utero tales concurſus fierent/per qualeſcũq; cauſas/tales colores eſſent naturales,& ꝓpter hoc à natiuitate tales/& tales/uident̃,quare omnes qualitates ſm colores meritò dicunt̃ fieri ex paſſione/& accidentia eſſe/atq; aduenientia.Etenim niui albedo/& corui nigredo aduenit,ſm quandam paſſionem p̄cedentem,quę etiam in naturali conſiſtentia ineſt.Et nemo putat me dicere/ꝙ mutatio ipſa p̄cedens/& motus efficiat colores,ſed rõnes colorum quæ iam in natura cõſtiterunt/efficiunt colores.Eq̃dem ea quæ mutant̃ ſm ꝓprietatem mutationis/& conuerſionis ſuę/ad rationes/accipiũt,& ꝓpriè participant rõnibus,& ab eiſdem ſpecificãtur.Nam alia eſt ipſa ratio ſtans,& aliud eſt ſubiectum ſimpliciter,ꝙ his ſubiicit̃/& aliud eſt id quod de ſubiecto & participatione rationis cõponitur,in quo mutatio/& paſſio cõſiderãtur.Nam ſimplex per ſe nihil pateretur,itaq; neq; in pallidis/uel erubeſcentibus/mutatio efficit colorem,ſedproprium ſanguinis eſt/colorem trãſmutare,quãdo uel internus fit,uel quãdo ad exteriora defluit.Quãuis ergo colores à paſſiõe fieri dicat Ariſt. nihil aliud dicere uult/quàm corpora fieri apta ad receptionem talium colorum/ꝑ paſſiões.Sed ait Eudorus/quomõ in prima ſpecie qualitatis/inter diſpoſitiones numerauit caliditatem/frigiditatẽ/ ægritudinem/& ſanitatem,& hoc in loco eaſdem collocat/in paſſiua qualitate/tãquã ĩ alia ſpẽ? Forſitã dicemus/ꝙ ibi accipiebãtur,quatenus diſponebant,& aliquo modo ſe habebãt ad poſitionem/ ſm calidum & frigidum,hic uerò conſideratur paſſiua qualitas,quatenus efficit paſſionẽ in aliud. Vnde aliquod idem/alio & alio mõ acceptum/nihil ꝓhibet ſub alia/& alia ſpecie collocari, ceu Socrates quatenus homo ſubſtantia eſt,ſed q̃tenus ſpecies/eſt ad aliquid.Similiter etiam caliditas/q̃tenus diſponit aliquo modo ſubiectum/diſpoſitio erit,& quatenus calefacit ſenſum/paſſiua qualitas erit:quare ſm diuerſos modos/eadem caliditas erit diuerſis ſpẽbus,quandoq̃dem ſi conſideret̃/ſecũdum ꝓprietatem/& ſuum caracterem diſpoſitio eſt,ſi uerò cõſideretur ſm ꝑmanentem mutationem paſſionis/erit paſſiua qualitas.Sed dices/quomõ ibi dixit ea quæ celeriter pereunt/& tranſmutant̃ eſſe diſpoſitiones,& hic uocat ea quę tranſmutantur/ celeriter paſſiones/& nõ amplius q̃litates? Niſi quia corũ quæ ſunt facilè mobilia/alia ſunt diſpoſitiones/quæ,ꝓpter id qualitates ſunt/ & caracterem imprimũt ei/quod diſponit̃:alia uerò ſunt motus facilè ſolubiles/qui in ſolis paſſionibus conſiderant̃.Proinde tales motus paſſiones uocant̃,& non ſunt digni nomine q̃litatis,quãdoquidem neq; dicant̃ quales/qui ſm ipſas patiũtur:itaq; nullum abſurdum eſt,ſi q̃dam ſub qualitate ordinent̃,& quædam nõ.Item animaduerſione dignũ/quomõ Ariſto.ordinauerit paſſiones ſub qualitate,ſi q̃dem aſſerit qualitates/& paſſiones/eſſe tertias ſpecies qualitatis,& poſterius ſubiũgit/dicendo,talia q̃dem dicuntur paſſiones/qualitates autem nõ.Nam quidam putãt hoc eẽ dictũ/ non ſine defectu.ſ.illud (qualitates autem nõ).Nam putant hoc deficere.ſ.(nõ ſunt paſſiuę). Perinde ac ipſę paſſiones ſint qualitates,ſed nõ paſſiuę qualitates.Alii uerò putãt in idem ipſas paſſiões incidere/& paſſiuas qualitates,& quãuis hoc modo planè diſtinguãtur,tamẽ quia paſſio cadit ſub paſſiua qualitate/tãquã quoddã temporale adueniens ipſi,ꝓinde ſic ait ipſam ordinari ſub illa.Verum Alexãder inq̃rendum eſſe nõ putat/ſi paſſiones ſint ſub qualitate.Nam ipſe Ariſt.non ſolum paſſiuas qualitates/ſed etiã paſſiones ſub eadem ſpecie ordinauit:quãdoq̃dem dixerit.tertiũ autem genus qualitatis ſunt paſſiuę qualitates/& paſſiones.Nõ enim cõſentaneum eſt/ut in idẽ reducat ipſa/cum ſit dicturus ipſorum differẽtiam.Nam per has ſpẽi qualitates/& paſſio determinant̃, q̃re etiam paſſio erit qualitas,nã ſpẽbus inſunt nomina generũ.Sed pace Alexãdri.aſſerere ꝙ Ariſtoteles dicat ipſas paſſiones ſimpliciter eſſe qualitates/ꝑſpicuò repugnat uerbis Ariſto.quãdoq̃dẽ ipſe planè dicat(quare paſſiones q̃dem talia dicunt̃,qualitates autẽ non.) Similiter etiã ſecernere/ſeparareq́; paſſiones omnino à qualitate/repugnat eis uerbis/q̃bus ipſe dicit unum genus qualitatis eſſe,

etiam paſſiones. Sed ꝙ reducere paſſiones in idem cum paſſiuis qualitatibus/ abſurdũ ſit, pſpicuũ eſt: quippè Ariſto. euidentiſſimè ipſas diſtinguit. Forſitã igitur paſſiua qualitas (ut eſt qualitas) nõ eſt paſſio, licet eis ſit cognata, quãdoquidem nequeamus intelligere, neq; nominare paſſiuam qualitatem/ ſine paſſione. Vnde uidet̃ paſſio/ eẽ aliquo modo impfecta ſpecies/ paſſiuæ qualitatis, cuius paſſionis paſſiua qualitas/ eſt pfectio. Sicut igit̃ diſpoſitio cum habitu connexa fuit, ita etiã hic paſſionem cũ paſſiua qualitate copulauit, nam ſicut diſpoſitio p̃cedit habitum, ſic etiã paſſio eſt uelut ſuppoſitio paſſiuæ qualitatis: quocirca quatenus ut impfecta p̃cedunt, & ab his ad illa fit trãſmutatio/ hac ratiõe paſſio non diſtat/ nec differt ab ipſis qualitatibus, ſed quatenus deficiunt à pfectione/ quæ eſt in ipſis, quãtum ad naturã ſpecierum, & quantum ad conſiſtentiã permanentem, ſic ſeparantur qualitates à paſſione, quandoquidem Ariſtoteles dicat (ſicut colores pauci temporis à paſſione fiunt, ita & diuturni ex eodem accidunt). Verum ſectatores Nicoſtrati/ abſurdum eſſe putant, ut omnes colores fiant ex adueniente paſſione, præſertim illi qui ſunt connaturales, & ſubſtantiales, ſicut color niuis. Nam in exemplis quæ adducebantur de timore & pudore Ariſto. propoſuit paſſiones/ quæ adueniunt. Vñ idem uidetur ſentire de oĩbus. Niſi humores qui qualitercũq; circa corpus exiſtentes/ uſq; ad faciem tendunt, ac diffuſi ſint/ conſequãtur colores qui conſimiles ipſi uideantur. Equidem humores ĩmutari ſolent/ à paſſionibus, quo fit ut conſentaneũ ſit/ ut colores ſequãtur mutationes, uel cõplexiones aliquales corporum. Verũtamẽ neq; hoc dicit/ ſcilicet ꝙ colores naturales extrinſecus aduenĩat/ uelut niuis albedo, ſed inquit, ꝙ ſi quis intelligeret primam conſtitutionẽ niuis/ quomodo à principio ipſa facta ſit, pfecto inueniet corporeitatem/ & ſubiectum ſm aliqualem mutationem, & aliqualem complexionem/ talem colorem accepiſſe: quod quidem etiam aliquis ex his quæ uidẽtur, ad memoriã reuocare/ atq; intelligere poterit. Nam ſicut colores qui uidentur aliqualiter/ complexionibus corporum aſſimilant̃, ſic etiam in aliis fit, quãuis illi naturaliter fiant. Præterea ſunt nonnulli/ qui has qualitates conſimiles/ negant eſſe paſſiones/ uel paſſiuas qualitates, & affirmant eas eſſe partes ſubſtantiarũ/ & ſubſtantias: itaq; perſpicuũ eſt/ ꝙ iſti, neq; ſuſceperunt q̃ à principio dubita fuerunt/ de coloribus naturalibus. Andronicus uerò uoluit paſſiuas q̃litates non eẽ diuidendas/ in his quę efficiunt paſſiones, & his q̃ ex paſſione cõſiſtunt, ſed aſſerit omnes tanquã ex paſſione cõſiſtentes paſſiuas eſſe, & factiuas/ accidere ipſis. Nam calidũ calefacere poteſt, unde quatenus q̃dam in alia aliquid faciunt, non qualia, ſed efficientia ipſa uocamus: ceu calefactiua appellamus, & non calida, q̃ q̃dem calefactiua ad aliquid ſunt, ſicut cõbuſtiuũ & cõbuſtibile/ & id genus. Proinde calidum quidẽ eſt/ nullo exſtente calefactibili, ſed calefactiuũ ſine calefactibili/ eſſe non poteſt. Cum itaq; hęc ad aliquid eſſe dicantur, & qualia non ſint ad aliquid, ſed ſe habent aliqualiter, iure itaq; efficientia non erunt q̃litates. Vnde dicendum eſt ad hãc dubitationẽ/ quòd oportet conſiderare paſſiuas qualitates/ quę fiunt in ſenſibus, cõſiſtere fieriq;, non q̃tenus ex agente quodam & patiente fiunt, neq; quatenus ad conuertentiam dicunt̃: ſed oportet intelligere ſimplicem & ſimpliciter ſpeciem paſſionis per ſe/ tãquã qualitatẽ in qua nihil actionis & copulationis agentis/ in ipſam patiẽs/ adaptamus. Nam hoc quale/ eſt ſpecies ſeparata ab his q̃ ſunt ad aliquid, & alia ſpecies eſt paſſio ab ea quæ ſuſcipiũt aliquod ſenſibile, & aliquã ſimilitudinẽ à p̃cedentibus paſſionibus. Proinde & Ariſt. paſſiuas qualitates diuidit/ cõtra ea q̃ ſunt à paſſione, ſolet etiã afferri quædam oppoſitio ad ea quæ dicta ſunt, quãdoquidem illud. ſ. paſſionem ingerere, uel ex paſſione fieri paſſibilem/ paſſiuam qualitatem/ indicet ſolum habitudinẽ illius, ex quo fit ex aliquo uel illius quod efficit in aliquo/ quã quidem nũquã diceret Ariſtoteles eſſe paſſiuam qualitatẽ. Verum nos reſpondebimus ad hoc/ ꝙ qualitas paſſiua non dependet ex habitudine, ſed ipſa alteri aduenit, ſed proprium paſſiuæ qualitatis/ conſideratur ſm ipſam tranſmutationem/ quæ non eſt ſecundũ eſſe, quãdoquidem hęc non ſit propria qualitatis, ſed p̃ſuppoſita ſubſtantia/ qualitas aduenit ipſi/ tãquã etiam ipſa adueniat ipſi eẽ. Hæc itaq; de dubitatione dicta ſint. Cæterũ tertia ſpecies q̃litatis/ differt à prima, ſicut Porphyrius & Iamblicus tradunt: quia illæ qualitatis primæ ſpeciei pfectionem habent ex doctrina, hæ uerò tertiæ ſpẽi/ per naturam inſunt. Sed forſitã pace Porphyrii/ ea etiam quæ natura inſunt in illis qualitatibus primæ ſpẽi/ complectunt̃, ſicut caliditas, frigiditas, & huiuſmodi alia: tamen differentia eſt, quia hic traduntur quatenus ſunt ſm paſſionem, ibi uerò quatenus ſunt diſpoſitiones/ & habitus. Item à qualitatibus ſecundæ ſpeciei differunt hæ tertiæ ſpẽi/ quatenus illę conſiderabantur, quatenus erant potentia & aptitudines, hæ uerò ſunt magis actus, & ſecundum formam quãdam ſubſiſtunt. Verum ſi quis cupit adiſcere ordinem ipſorũ. dicendum eſt, ꝙ ſpecificatio quę ex paſſione & tranſmutatione fit, deficit à qualitatibus ꝑ ſe naturalibus/ & ab his quę ſunt primæ ſpeciei, & quæcũq; ſunt ſcdm actum, & quæcũq; ſecundum naturalem potẽtiam primò cõſiſtunt.

ſiſtunt,& alterationes ſcdm motũ differunt inter ſe. Proinde Architas uideť ordinaſſe ſpeciẽ qualitatis ſcdm paſſionem,ante ſpeciem ſecũdam naturalis potentię.Et forſitã hoc magis rationem habet,quia qd actu eſt,oportet pcedere id quod potentia qualitercũq; eſt.Sed hoc etiam ſciẽdum eſt, quod Architas totam hanc ſpeciẽ qualitatis in paſſione ppriẽ uerſari,& ſpecificari tradit,& hoc ipſius cõmune elementum tradidit,complectens ſimul cõmuni diffinitione paſſiuas qualitates,& paſſiones:quo pacto multa dubia euadit,& ſimul naturã ipſorum diffinitẽ complectiť.Nam hæc ſpẽs qualitatis pura non eſt,neq; ſine materia & corpore neq; in forma ſpecieuẽ fixa eſt,ſed uideť quędã natura media eſſe corporum,& formarũ,ſpẽrumuẽ,quæ quidem aſſimilatur corporibus ſcdm paſſionem.& quatenus ſpecies fit à paſſione, uel aſſumit formam in ſeipſa à ſpẽ,ſic cognata eſt rationi & formę.Vnde quod imutatio aliqua,& alteratio conſideretur ſcdm tales qualitates,pſpicuũ eſt. Nam hoc uiſu comphenditur,ſed illud inqſitione dignũ eſt, forſitan ne talis mutatio ſit cauſa taliũ qualitatum,ſed ipſa,quorum non ſine ratione eſt cauſa.Equidem ipſa forma conſiderata in ipſa,ppriẽ qualitatem conſtituit.Nam motus eſt tanquã id quod in ordine materiæ prius ſupponitur,& prius miniſtrat principali cauſæ quæ eſt pars,deſcẽdens à ratione,& informans motum indefinitũ, quę etiam neq; patitur,neq; alteratur,ſed etiam paſſionẽ ingerit,uel in paſſione principalr conſiſtit. Forſitan autem uerum eſt dicere,quod ſm eundem ſit paſſio in ſubiecto:itaq; & in coloribus,mutationes ſiũt circa cõpoſitum corpus,ſed rationes ſingulorũ colorum ſunt in natura,quorũ diſtributio fit,& participatio quatenus corpora participant colore.Item inquirere dignum eſt,qd ſit hęc paſſio.Nam paſſio dicitur uel deſtructiua ſubſtantia,ut putrefactio corporis,inducẽs corruptionẽ illi qd putrefit,uel oppoſitum huic facit.ſ.conſeruans ſubiectũ per tranſmutationem,ut ſit tale ſm naturam fiat,paſſiones conſeruant & continuant ſenſus ſcdm ſe,tanquã ſenſitiuos,etiam alio modo dicitur paſſio ipſa tranſmutatio,ab eo qd eſt in potẽtia in actum, ut quãdo cera in diuerſis formis ficta,formataq;,diceretur pati:fieri quoq; poteſt hoc mõ,ut paſſiones diuidantur ſcdm ſpecies motuũ . Nam paſſiones uel fieri ſcdm ſubſtantiam,uel ſecundum quãtum, & paſſio quæ nunc q̃ritur nec ſm ſubſtantiam,nec ſecundum quantum eſt paſſio:imo neq; omnis paſſio qua quales dicimur quãdoquidem hoc genus paſſionis,quod hic inquiritur ſit una ſpẽs qualitatis determinata,ſed ſiquidem eſt paſſio in qualitatẽ,quę conſiſtat uerſetur,q; in fieri ac in tranſmutatione,ad eas q̃ ſunt ſecundum actũ paſſiuæ qualitates,talis paſſio erit huius ſpeciei.Nam initia ſunt quaſi pparationes paſſiuarum qualitatum:quocirca Ariſto.in metaphyſica paſſionem diuidẽdo inquit paſſio qdem dicitur uno modo qualitas,ſm quam alterari cõtingit,uelut album & nigrum, dulce,amarũ,grauitas,& leuitas,& quæcũq; alia huiuſmodi.Altero uerò modo,paſſio eſt actus alterationis, adhuc illę alterationes & motus ſunt magis nociuæ & acerbiſſima nocumenta,adhuc magnitudines calamitatum,& aduerſitatum paſſiones dicũtur.nam alterationem eam etiam quæ ſm actionem alteratio eſt,& nocumentũ motũ,& alia huiuſmodi,uelut motus reduxit,& collegit ſub paſſiõe.quo circa apparet meritò quòd Ariſto.non ſegregauit paſſiones à qualitatibus.nam circa alterationẽ,& motũ paſſionũ,ſubſiſtũt paſſiuæ q̃litates,& cõpleně,& ſpecificanť ab ipſis.Impfectũ uero tãq̃ in ordine materię pſupponiť,& cognatũ q̃litatibus eẽ,meritò paſſionum comphendiť.Poſtremò qa pmanentia,& difficilè mobile uideť eſſe,pprietas paſſiuæ q̃litatis,diſtinguẽs ipſam à paſſione,iccirco non eſt permanentia ita intelligenda,ſicut illa quæ eſt in habitu,ſed oportet intelligere permanentiam illam,quæ eſt propriè paſſionum.Nam oportet id quod quale eſſe exiſtimatur,qualitcũq; manere,ut ſit & dicatur qualitercũq; quale,non permanentia ſpecificatum,ut habitus, ſed pmanentia qualitatis in paſſione.Item qa paſſiuas qualitates diuiſit,in paſſiuas qualitates animæ,& corporis,in quirendum eſt,ſi ſtupor irę & alia,ſint animæ ppria, an cõmunia etiam corpori animaliuẽ.ſi ergo Ariſt.placet in primo libro de aia,talia proficiſci,oririq; à corpore ut ſępe facilè cõmouemur ad irã, etſi parua ſint ea quæ nos prouocãt & ſępe cum magna fuerint,nõ cõmoueamur,quãdo itaq; affectio non mutat corpus,neq; prouocamur ad paſſionẽ.ſi ergo hoc ita ſe habet,uocauit has eſſe affectiones animæ,quatenus ipſa dominatur,& pſtat in animali cõpoſito.Nam conſtitutiones cognatę animæ ad ipſum corpus tendentes,in generationem,& ſeipſas non temperantes cõtinentęſuẽ,ſed à corpore impelluntť,hę cum ſint materialiores,cauſę ſunt paſſionũ animæ.Itaq; de his hęc dicta ſint. Cæterum tẽpus eſt proficiſcendi ad quartam ſpeciem qualitatis,quum Ariſto.ſubiungit.

Quartum autem genus qualitatis , figura & circa vnũquodq; exiſtens forma.adhuc autem cum his rectitudo,& curuitas,& ſi qd aliud ſimilẽ eſt his:ſecundum vnũquodq; enim horum aliquid dicitur quale,eò enim quod triangulare vel quadrangulare ſit,quale aliquid dicitur.& eò qd rectum

& curuum.& ſcd͞m formam vnũquodq; quale quid dicitur. Rarum autem/& denſum/& aſperum/ & planũ,uidebuntur utiq; quale aliqd ſignificare. uidentur aũt aliena eẽ talia/ab ea quæ ſcd͞m quale diſpoſitione. poſitionem enim quãdam partium magis uidetur unũquodq; ſignificare. Spiſſum quidẽ enim/eò quod partes ſint propè inuicem. rarum autem/eó quod diſtent abinuicem. & planum qdem eó quod in recta aliqualiter partes iaceant. aſperũ autem/eó qđ hoc quidem excedat,hoc aũt deficiat. Fortè qdem igitur & alius utiq; aliquis uidebitur modus/qualitatis. Sed qui maximè dicũtur/ferè tot ſunt. Qualitates quidẽ igitur ſunt/quę dictę. q̃lia autem quę ſcd͞m ipſas denominatiuè dicuntur, vel quomodocũq; aliter ab ipſis. In plurimis qdem igitur,& ferè in omnibus/denominatiuè dicũtur, velut ab albedine albus. & à grãmatica grãmaticus,& à iuſtitia iuſtus. Similiter autem & in alijs. In quibuſdam autem/quia vt iacent qualitatibus nomina, non contingit denominatiuè ab ipſis dici, puta curſiuus,vel pugillatiuus,q ſecundum potentiã naturalẽ dicitur,à nulla qualitate dicitur denominatiuè,non enim iacet nomen potentijs his/ſcd͞m quas iſti quales dicuntur, ſicut ſcientijs ſecundum quas pugillatiui/vel luctatiui/qui ſecundũ diſpoſitionem dicuntur. pugillatoria enim ſcientia/dicit, & luctatoria. Quales autem/qui ab his denominatiuè diſpoſiti dicuntur. aliquãdo autem & nomine poſito,non dicitur denominatiuè,quod ſecundum ipſam quale dicitur. velut à virtute ſtudioſus. eó enim quod virtutem habeat/ſtudioſus dicitur. ſed non denominatiuè à virtute. non in multis autem/eſt quod tale. Qualia igitur dicuntur/ quæ denominatiuè à dictis qualitatibus dicuntur, vel quomodocunq; aliter ab ipſis.

Meritò quartum & ultimum ordinem aſſignat huic generi/uel ſpeciei qualitatis,quandoqdem conſiſtat in ſupficie,& uelut extrinſecum in extremo corporis ſit. Verum hoc genus multipliciter/ multasq; partes habet,& primò in ipſo continetur figura,quæ uno uel aliqbus terminis continet, quæ etiam/& plani & ſolidi eſt terminus. Verum ipſa non eſt ſumenda hic/ſm mulitudinem linearum & ſuperficierum. nam hoc modo figura eſſet quantum, neq; accipienda eſt ſcd͞m colorem,ſed ſecundum aliqualẽ ſuperficiei figurationem. ſ. quatenus in angulum redigitur/uel ſine angulo eſt. Deinde cum dicit,& circa unũquodq; forma. Sciendum eſt/q; forma dupliciter dicitur apud Ariſt. uno modo de ſubſtãtialibus formis,alio mõ de pictis/& formis quæ ſunt qualitates ſupficiei: nunc igitur forma conſideratur/non ſcd͞m ſubſtantialem formam, quandoquidem talis non ſit qualitas, ſed cõſideratur q̃tenus adueniens ſubſtantialibus formis/circa ſupficiẽ apparet,q̃tenus dicimus aliq̃ eſſe pulchra & decora,uel deformia/& dedecora. Nam tales formæ qualitates ſunt,ſed hæ q̃litates/ quæ circa colorem & figurã conſiſtunt. Verum animaduerſione dignum eſt, ne fortè & illarũ ſint contentiuę,quãuis hoc Iamblicus non amittat. Proinde qdam putant formam dici de his formis/q̃ in ſolo animali ſunt,& figura de his quæ ſunt in his ipſis inanimatis: ſed neq; ſcd͞m artificialem conſuetudinem,neq; ſm multorum uſum/bene rectèq; hęc dicunt. nam & nomĩa alternatim animatis & inanimatis tribui ſolent,quãdoquidem figura ſimiliter dicat de animatis/& forma de ipſis inaĩatis,cuius uſus & utriuſq; ſic dicti ratio, teſtis eſt. nam ſi ſcd͞m terminum ſupficiei & ipſius typum/ forma dicitur,profectò hoc modo,nihil etiam inſinuatur qđ uitam habeat,ut poſſit in animatis cõgruere: figuræ quoq; terminus non ꝓhibetur/quin naturalibus/& corporibus animaliũ cõueniat. Sed forſitã dicendum eſt/figuram dici de ſola circũſcriptione extrinſeca/& forma de cõmenſuratione,uel de ꝓportione eorum quæ terminantur. nam terminum ſpeciei/in ſuperficie forma imitat. Verum quidam intelligunt formam dũtaxat naturalibus congruere/quã opinionem uidetur Iamblicus admittere/in his quæ deinceps dicit, perinde ac forma dicat de methematicis/& prorſus de figuris,& propter hoc/inquit Iamblicus/dictum eſſe ab Ariſto. circa unũquodq; forma,quia ueluti materialis/in idiuiduũ collocata eſt. Proĩde Iamblicus inquit/rectitudinem & curuitatem dici quãdam cõmunem qualitatem/de geometricis figuris & forma: & ꝓpter hoc commune & extenſum ad utrãq;,& cõpręhenſum in formis/& figuris cõmuniter,ac quia in plus ſe habet quàm utraq;/ ꝓpter hoc ſeorſum numerat. nam ut ipſe ait/linea quatenus linea quãta eſt, ſed recta quatenus recta uel curua/intelligeretur eſſe qualis, ſimiliter ſuperficies quatenus ſupficies quãta eſt,ſed quatenus plana,uel decliuis/erit qualis,ſimilr in forma (ut ait) hæc conſiderantur. Sed pace Iamblici/forſitan rectitudo & curuitas linearum,inerit lineis & ſupficiebus ſcd͞m ſeipſas, ſed formæ non ſecundum ſe,ſed ſcd͞m accidens quatenus forma cõplectitur figuram (ut mea eſt ſententia) qđ ſi aliquid aliud

his rectis & curuis ſimile,ceu figurá inſtar elicis/& choclę,aut inſtar coni/& inſtar lenticularis quæ
ſunt figurę appoſuit:ꝑfectò id tale,& quęcúq; talem mixtam habét naturá/ex rectò & circulari,ſi/
cut geometræ aſſerunt.Quá uerò hæ figuræ/& formæ ſint qualitates/ꝓbat ꝑ diffinitionem quali
tatis.nam ſi aliquid dicitur quale/ab unoquoq; eorum,& illud à quo aliqd quale dicitur/qualitas
eſt,itaq; unumquodq; corú erit qualitas.Proinde ſubdit/rarum & denſum nõ denominari à rari/
tate & denſitate,neq; aliqua qualitercúq; ſe habétia/facere rarum & denſum:ſed rarú & denſum fie
ri/ꝓpter diſtantiam partium,uel approximationem adeo inuicem,ut ſi aliquod corpus ętheroge/
neum incideret/hoc dicit̃ rarum,ceu ſpõgiæ & pumices:ſed denſum eſt illud/qđ habet partes co/
gnatas & cõnexas adeo ꝓpè,ut nullum ætherogeneum intercipi poſſit:ceu in auro/& ferro/id cõ/
ſideratur:ſi ergo hæc magis poſitionem partium indicant,& non caracterem ꝓprietatéuè, ꝑfectò
non erunt qualia.Item lene/politúuè illud eſt/cuius partes ęqualiter in rectum iacent:ceu in exten
ſis marmoribus,aſperum uerò eſt illud/cuius partes nõ æqualiter iacent,ſed partim ꝓminent,par/
tim ſubmiſſa ſunt:ceu quęlibet in ſerra,quippè quæ talia ſignificant poſitionem: poſitio auté/uel
eſt in ꝑ̄dicamento ad aliquid,ut dictum eſt in illo ꝑ̄dicamento,uel ſub ꝑ̄dicaméto poſitionis redu/
citur.Etenim poſita/quádam poſitionem ſignificant.Sed animaduertendum eſt,ꝙ forte raritas &
denſitas,leuitas & aſperitas,qualitates q̃dam ſunt/ſm caracterem & aſſignationem,ſicut caliditas/et
frigiditas,quæ & quádam poſitionem ſignificant/iuxta partium ordinem:& neq; mirum eſt/ſi idé
ſm aliud/& aliud/ſub alio & alio ꝑ̄dicamento reducat̃,ſicut etiam Ariſto.& eius expoſitoribus ui
detur.Vnde complens/ꝑficiensq́, ſpés qualitatis,ſtatim ſubiunxit hæc.(Fortè qdem igitur/& alius
uidebit̃ modus qualitatis)quodqdem dicit non inſinuando philoſophicá cautionem,ut qdam pu
tant,neq; qa difficile ſit diuidere rationé primorú generum(ut alii exiſtimant)neq; quia differen/
tias inſinuet ſm quá rationale & irrationale,& alia cõſiderantur/qualia ſubſtantialia/& diuiſiua ge
nerum,nam illa ſunt magis ſubſtátiæ/& non qualitatis.Eqdem ſi qualitates eſſent/non hoc mõ in
ultimum ordinem ꝓiecta eſſent.Verum Andronicus quintum genus qualitatis adducit/in quo
raritatem & denſitaté,leuitatem & grauitatem,ſubtilitatem & groſſitiem,eá.ſ.groſſitiem & ſubtili
tatem,quæ nõ ſm mollem dicit̃ groſſities,ſed quatenus dicere ſolemus,aerem ſubtilé eſſe,& aquá
ſubtiliorem.ná qualia inqt.ipſe omnia talia dicimus,eò ꝙ à qualitate ꝑ ſe uidemus. Simil'r quoq;
diaphanum/& umbroſum/opacúuè dicimus eſſe colorem,quare inqt.uel eſt ponendú hoc eſſe ali/
quod aliud genus qualitatis,uel copulandum eſt/cum paſſiuis qualitatibus.Nam eò ꝙ corpus ali/
quod patit̃/unúquodq; iſtorum tale fit Verum hæc differút ab illis paſſiuis q̃litatibus,qa non ſunt
paſſionis inferentia.Eudorus quoq;/groſſitiem & ſubtilitatem in alterú genus collocat,& alio mõ/
atq; alibi eſſe/hæc non uult.Sed Achaicus has groſſitiem.ſ.& ſubtilitaté in quarto genere ponit/tá/
quá cõſequentes rarum/& denſum,quas inqt Ariſto.inſinuare ꝑ hæc uerba magis/cú dicit. Fortè
auté & alius modus,ubi uidet̃ ordinaſſe illas in generatione/& corruptione,calido/& humido fri/
gido/& ſicco,& omnia iſta ſunt,graue/leue/durum/molle/aſperú/lene/groſſum/& ſubtile. Sed quó
aliquis hæc admittet/cum ab ipſo Ariſt.nullú genus dictú ſit/ſub quo hæc ordinant̃?ſicut in pri/
mo erat habitus & diſpoſitio,& in ſecundo naturalis potentia/& in aliis unum aliquid aliud? Itaq;
melius eſt dicendum/ꝙ ſm ueritatem ſunt aliqui alii modi/etiá quos Ariſt. tradit in metaphyſica.
táquá in ꝑfectiore facultate,ſed hic táquá introducendi cauſa/eos maximè qui diſcere uolunt hæc/
expoſuit,tamen cõmuniter de omnibus ſpẽbus ſubiungit,dicendo. Qualitates qdem igit̃ ſunt il/
lę/quæ dictę ſunt,& qualia ſm ipſas denominatiuè dicútur,uel quomodocúq; aliter ab ipſis.Vnde
hoc dixit,qa quædam denominatiuè dicunt̃ ut ab albedine album,quædam uerò æquocè,ut triá/
gulus/quadratum/& unaquæq; aliarum figurarú.Nam in his triangulus eſt qualitas,& participás
qualitate uocat̃.Item in quibuſdam ambo nominata ſunt,ut grámatica/& grámaticus,& in qbuſdá
neutrum denominat̃,ut aptitudo ad grámaticam/& his qui ſm ipſam aptè diſpoſitus eſt,in qbuſ/
dam quoq; alterum ſolum nominatú eſt.ſ.quale,ut in curſiuo/& pugillatiuo.Ná aptitudines ſunt
ſine nomine,quádoquidem pugillatiua/& curſiua ſint ſciẽtiæ ſm actum,à qbus pugilles & curſo
res quales dicunt̃.nam curſiui/& pugillatores eos ſignificant/qui potétia ſunt quales/denominati
à ſpecie habitus comparati,alicubi quoq; ponitur nomé habitus,ceu nomen uirtutis,qđ tamé q̃le
ſm ipm aliquid non dicit̃.nam nemo diceretur uirtuoſus,ſed ſtudioſus/non à uirtute denoiatus
eſt,quéadmodum neq; literatus à grámatica,in qbuſdam quoq; uariantur nominú ſignificatiões/
circa rerum ſignificationé/ꝓpter enormitatem uſus.nam iuſtus ſm nomé à ſententia iudicioq; li/
tium denominatus eſt,ſed ſm res à iuſtitia denominat̃.Equidem iuſtus ſm dictioné à iuſtitia de/
nominatur,quéadmodum prudens à prudentia,ſed ſm res nõ habent deriuationem.Vnde ꝓpter

hæc omnia Ariſtoteles adiecit in textu, uel qũotũq; aliter ab ipſis: ubi hæc reduxit ad id quo nōia qualitatibus non imponuntur, ceu accidit impotentiis naturalibus, uel reduxit ad cōſuetudinem/ quæ non habet alterum in uſu, ceu liquet in uirtute/& uirtuoſo. Vnde cōſtat/ꝙ hæc raro accidũt, ſed pleraq; denominata ſunt à qualitatibus, à quibus habent eſſe qualia. Hæc igiť eſt uerborũ contextus expoſitio. Reliquum eſt ut cōuertantur ad ſingulas quæſtiones/& diſſolutiones, ſed prius facienda eſt ipſorum diligenter diſtinctio. Stoici itaq; tradũt figuram ꝓbere tendentiam/uel tendẽdo fluxum, ſicut etiã intermedium pũctorum diſtãtiam habet, icciro etiam diffiniũt lineã rectam eſſe illam/quæ tendit in extremũ. Sed pace eorũ/tolleret mathematica ſubſtantia/quæ imobilis eſt, & ab omni alteratione, & ab omni fluxu/& tẽdentia eſt ſemota, cum ab omni alteratione etiã ſeiuncta ſit. At ſi quis putat incorpoream ſubſtãtiam figurarum dubitabilem eſſe/an ſit, ſiue ſeorſum à ſubſiſtẽtia ſit, is tamen putat nō ſermonem fieri de figuris/quæ ſunt in corporibus/quo pacto etiã dicemus ſm Ariſto. defluxum/ꝓgreſſumq;, aut ꝓrogationem/non eſſe figuræ cauſam. Nam motus/& trãſmutatio hoc modo cauſa qualitatis fieret, quod nec Ariſtoteli placet, nec rōnẽ habet. Nã qualitas cōſideratur ſm terminationem, motus uero eſt res interminata, & magis appetens terminari. At ſi quis duplices figuras eſſe ſupponat, partim incorporeas (ut Plato ait, eſſe ideas circuli/& aliarum figurarũ)& partim nōnullas diſtributas in corporibus, & tertio quaſdã ſm quandã aliam intermediam naturã idearum: iterum quæ ſiũt conſequens erit quęrere, an aliter ſint figurę incorporeę, & aliter ſint corporales: atq; ſi nunc dicũtur figuræ ſm cōmunem rōnem harum ambarum figurarum, uel ſm ſolam cōſideratam figurã/in corporibus. Item nũquid id qđ in figura quali dominatur/fiat à qualitate figuræ/tãquã ab altero quodam qđ ſit aliud ab ipſo qđ obtinetur à figura, niſi ꝙ neq; temperans/dominansq; non ſit aliqd, ſed ſolum in ordine effectus figura cōſidereť, quæ aliter inhereat naturæ rerum, quatenus ſolum terminata eſt, ſed nullum commune corporum & incorporeorum erit quædam ſpecies prior/tãquã ab utriſq; diſtincta. Niſi fortè aliqs dicat incorporeas figuras ueluti cauſam quandam exhibere/communem principalem uirtutem/his quæ figuris corporalibus formata ſunt/quę uirtus principalis uiſibiles figuras cōnectat/& cōiũgat ſibi, at ſimul idem ſit: quo pacto aliquod cōmune habebũt. Atqui hoc Ariſto. ſuppoſitionibus/nō conuenit. Vnde neq; aliquis ponet meritò aliqđ temperãs/& dñans in figura qualitatis. Nam apud Ariſtotelem/qualitates hoc modo non oꝑantur, ſed ſolum poſſidentur. Verum ſi quis de ipſo ordine effectus (quo figuræ ſunt) hoc modo dixerit ipſas eſſe, ut tãquàm accidentia aduenictia ſcđm cōſequutionem, uel à caſu: profectò huius uerba non admittemus. Nam nihil eorum quæ ſm naturã fiunt, habet talem ſubſiſtentiã. Quod ſi his dixerit/figuras corporibus naturalibus aduenire/ſcđm participationem ſpecierum quarũdam/& rationũ naturalium, tum ſuſcipiemus/& cōſiderabimus figuram eſſe ſcđm ſe, & à tali cauſa produci. Cęterum quoniam quidam figuram (ſicut etiam colorem, dulce/& durum) in ꝑdicamento ad aliquid/ponũt, qa ad ſenſum referũtur/perſpicuum eſt/ꝙ iſti omnia cōfundunt. Nam hoc modo/ſubſtãtia & alia genera ſenſitiua/erunt ad aliqd: ſed oportet diuidentes ſingula ipſa/ſm ſe in ꝓpriis generibus eadem collocare: & tunc dicere illa tãquã ſenſibilia ſenſum/eſſe de numero eorũ quæ ſunt ad aliqd. Præterea/conſiderandum eſt/de forma ſi ſubſiſtat ſm qualem figuram, ut qdam putant/& aiunt Ariſtotelẽ ꝓpter hoc ipſam ſimul cũ figura poſuiſſe, Sed hoc Andronico non placet, neq; uerum eſt. Nō enim uidetur/eò ꝙ figuram ſimpliciter dixit formam nō ſimpliciter, ſed dixit & circa unumqđq; exiſtens forma, qđ ſm figuram conſiſtat forma. Nam ſermonis explicatio manifeſtè & inuicem diſtingui, quãdoqdem figurã tradit/tãquã cōmune aliquid/& pluribus ſm numerum/uel ſm ſpeciem differentibus cōueniens. Formam uerò inſinuat eſſe id qđ cũ ſingularibus corporibus naturalibus/ꝓſertim ſi in extremitate exiſtit, ceu quando rationes diuiſę in ipſis ſenſibilibus, quæ fiunt extremum ueſtigium ipſorũmet imprimẽt corporibus/quod cōueniens & opportunum ſit unicuiq; rationi: itaq; ꝓpter hæc aliquis diceret Ariſto. plantam/non eſſe/ut forma ſimul ſubſiſtebat, cum figura q̃dam ſit. Quo uerò neq; recta ſit talis opinio/hinc facilè adiſcere poſſunt. Nam figura penês extremitatem mollis eſſe intelligiť, forma uerò penês terminationem ſpẽi. Item cōmenſuratio/& incōmenſuratio figuræ ſcđm longitudines & latitudines eſſe tribuũtur. ſed forma/decor/& dedecus/competunt/ubi non remouetur relatio/atq; habitudo eius ad ſpẽm: tamen nō eſt putandum hæc eſſe inuicem eadem, neq; unũ ex altero dependere. Si igiť dicamus/ꝙ ſcđm ſpeciei formationes/& ea idola quæ extriſecus apparẽt optima formatio eorum/& conſeruans ueſtigium ſpẽi, & id quod poteſt cōnecti ad rationem/eſt commenſurabile, certè cōtrarium eius erit incōmenſurabile, & hoc modo ſm talem cōmenſurationẽ/et incōmenſurationem/forma cōſideratur: quo pacto magis ꝓpriè aſſignaremus de ipſa rōnẽ. Verũ

tamen Iāblicus inquit.hoc nō cōplere & pficere formam.Eqdem diceret aliqs/ex figuris aliqualibus cōmenſurationibus/& aliquali etiam colore,& raritate,& denſitate/formam cōpleri. Nam talis ordinatio plura redigit/& cōplectitur in idem/quæ qdē Ariſto.ſeparatim poſuit/& non ſunt:& nō pōt talis ordinatio purā formæ ꝓprietatē animo concipere.Itaq; hæc omnia ſic ad uerbū cum Iāblicus de forma ſtatuat/ac ꝓferat,meritò eis mens adhibenda eſt,ne fortè ſequatur ex his q̄ ipſe dicit/formam eſſe cōtentiuā figuræ/& coloris.Nā ſi forma conſideratur ſcd̄m terminationem/& ſupficiem ſpeciei,& ſpecies erat omnium contētiua/ſm unam rōnem,p..tò & terminis eius continebit terminos omnium.Verum ſi forma diceret̃ compleri ab aliis,ſeu non tāquā ex partibus uel elementis/à quibus ſit diſtincta,nihil abſurdi diceretur:pinde ac ſit quędam cōmunis compręhenſio omnium.Nā qui uidet rectitudinem/& obliquitatē/figuris cōmunem eſſe:etiam formā ipſe eſſe dixit,& nullum abſurdum uidebatur/ſi poſtq̄ tradiderat ꝓpria,& quæ cōmuniter inſunt oſtēderit. Dicit quoq; ſymmitatem/& aqlinitatem narium/non oportere principaliter reducere ad formam, ſed magis ad curuitatem,qui pulchrè adiecit illud principalr̃.Nam ſicut forma ſimpliciter non à ſymmitate/uel aqlinitate,ſicut neq; ab albedine uel nigredine,ſed potius ab obliquitate & uniuerſaliter à figura,quēadmodum etiam à colore complet̃.Vnde hoc rectè additum/non eſt ꝑtermittēdum.ſ.ꝙ cōmunitas in his dictis/ſcd̄m quartam ſpeciem qualitatis cōſiderat̃ haberi,quatenus eſt quædam cōmunis extrema circūſcriptio/& ultimus terminus eorum/quæ ſcd̄m diſtātiam,uel ſm aliquam aliam ꝓprietatem potentiæ/terminantur:ſed hæc etiam meritò addenda eſt.ſ.ꝙ circa terminationem naturæ terminat̃,quocirca etiam hoc genus multiplex eſt,& pluribus utitur differētiis.Item quiſpiam poterit cōtradicere Ariſtoteli aſſignāti cauſam rari/& denſi.Nam diſtantia partium adinuicē,uel ꝓpinqua poſitione,& coherentia rarum/& denſum/determinatur,ſi quis ſectā Democriti cōfirmare & tueri uoluerit.Etenim ille inquit.illa corpora atoma in idem cōueniētia/& coeuntia/denſum cōſtituere,ſed ſi eadem inuicem diſteterint,& multo uacuo ītercepta fuerint, tunc efficietur rarum.Sed hæc abſurda ſunt,nam ſi materia unita eſt,& ſibiipſi cōſentiens , ac per uniuerſum ea quæ ſunt qualia,dicūtur eſſe qualia:ꝓfectò rara & denſa p uniuerſum erunt unita, & ipſiſmet cōſentient.At ille qui aſſignat cauſam per diſtantias/is efficit quale eſſe qddam aduentitium poſitiōis/ſm figurā.Verū ad hęc Iāblicus inqt.duplex rarū & dēſum ponimus eē,unū qdē in ſpēbus eſt,qđ etiā p totū uniuerſumq; adeſt ſubſtātiale eſt,qđ ēt magis habitus ꝓpriū ēe cōſiderat̃, ut eſt rarū aeris/& ignis,qđ ineſt ipſis ſm ſubſtātiā,aliud eſt acqſitū etiā extrinſecus/ut in figura cōſideratur:quodqdem in ſpongis/& in pumice,uidetur ubi uacuum aliquod intermedium/nō incidit,ſed ibi ſunt figurata ſolida circūſcripta/ſcd̄m figuram in qbus circūſcriptionibus/ſubtiliora corpora à ſolidis continent̃:quare non omnis raritas/& denſitas/à poſitione ſciuncta eſt.Nam etſi ſubſtātialis raritas/& denſitas/nequaquā ſit/ſecūdum poſitionem,tamē illa quæ ſecūdum figuram cōſideratur/ſecūdum poſitionem qualium figurarum ꝓpriè determinatur,unde etiā prohibetur q̄litas eſſe.Nam à poſitione minimè egreditur,ſed ſpecificatur ſecūdum illam.Sed hæc ſentētia diſtat ab opinione Democriti/quoniā hic non de raritate & denſitate quæ in elemētis eſt hęc tractātur,ſed de illa raritate.& denſitate/quæ ſimul cū formis & figuris ſubſiſtit,ſed rara/& denſa/quę in elementis ubiq; extenduntur/ſunt ſpēs & formæ elementorum,quæ etiam nullatenus inter ſe aliquo medio,neq; uacuo,neq; corpore ſunt intercepta/atq; diſtracta.Sed illa rara & dēſa/quæ ſcd̄m figuram ſecundo modo conſiſtunt,dicuntur etiam aliquo modo conſiſtere ſecūdū poſitionem.& non habent cauſam qualitatis,ſed poſitionem denſitatis/& raritatis.Similiter quoq; de polito & aſpero quæ dubitarent̃/poſſunt ſolui.Vñ Eudoxus dubitat/cur rarū & denſum,politum/& aſperū ſignificant poſitionem,& curuitas/ac rectitudo non ſignificat eādem?Ad quod dicēdum eſt,ꝙ poſitio conſideratur circa alia corpora/q̄ ſunt in loco,uel circa lineas quę ſunt in ſuperficie:ſed rectitudo/& curuitas/determinant qualitatem circa ea q̄ habent poſitionem/& nō eſt ī poſitione, neq; ſm eam ſpecificantur.Verum Nicoſtratus/raritatem / & denſitatem/qualitates eē contendit oſtendere, quippè qui aſſerit ignem rarum eſſe/& aerem/& terram denſam/nō ſm poſitionem,ſed ſecundum qualitatem.Sed his reſpondendum eſt/ex uerbis diuini Iamblici, ꝙ utrūq; eorum duo ſignificat.ſ. poſitionem partium/& q̄litatem,poſitionem quidē uelut in telis/& texturis ſignificat/& qualitatē, ut in aere.Verum hæc diſtinguenda non erant/ad introductionē. Nam aliud eſt rarum/cuius ptes diſtant inter ſe,& non quia uacuum intercipiat̃, ſed quia aliquod corpus ætherogeneū/ habitibus intercipitur.Equidem aer non eſt rarus, eò ꝙ partes ipſius inuicem diſtent,ſed quia leuis & facilè diuiſibilis eſt,ꝓpter ꝙ erit aer rarum/ſcd̄m qualitatem/& non ſecundum poſitionem.Verum Iamblicus inquit eiuſmodi raro non denſum,ſed ſolidum contrarium poni debere/eò ꝙ ſolidum diſ

ficulter diuiſibile eſt,& graue eſt,quodquidē erit ſcd̄m qualitatem,ſed illud ſecūdum poſitionem/
reducetur ad prædicamentū ad aliquid.Atqui conſiderandum eſt/quare ſignificatū ſolidi/ſit raro
oppoſitum.Nam ſi hoc erit triplici dimenſione/demēſum,huic certè ſuperficies & linea opponenẜ,
ſi autem fuerit forte oppoſitum eius/erit debile,etſi fuerit diuiſi difficulter diuiſibile,quādoquidē
hoc habeat propter duritiem/oppoſitum eius erit molle,etſi fuerit denſum/propter partiū conſtri
ctionem,oppoſini eius erit rarum,& tunc huic raro ꝓpriè non ſolidum,ſed denſum erit oppoſitū.
At Plotinus nō uult audire duo ſignificata,raritatis & denſitatis, quorum unum redigatur ad ꝑ/
dicamentum ad aliquid/& aliud ad qualitatem:ſed uidet ac uult raritatem/ & denſitatem/eē ſolam
qualitatem.Nam rara/& denſa/non ſunt in ipſis diſtantiis:quod ſi quis concederet idem eſſe q̄lita/
tem/& diſtenſionem,dicēdū eſt ad hoc/ ꝙ hoc duplex ſcd̄m naturā nō oportebat cōfundere. Nam
uiri Philoſophi munus/eſt/explicare differentias,q̄ ſunt in his / q̄ inuicem cōmunicant.Sed alii aiūt
non oportere diſtenſionem ſub alio ꝑdicamento redigere. Nam ſubſtantia unita/& una eſt.Atqui
prius diximus,ꝙ Ariſt.hic primas/& elementares partium poſitione/cauſas eſſe non efficit, ſed eas
poſitiones q̄ ſunt iam in compoſitis circūſcriptæ/quæ etiam diſtractæ à ſubtilioribus corporibus/
ſub ſenſu non ueniunt,ſed habent aliquo modo in diſtantia unionem/& compunctionem inter ſe.
Stoici autem potentiam/uel potius motum potentem/rarum facere/& denſum/ponūt eſſe cauſas,
quarū alia eſt ad extra,& alia eſt ad intra,& aliā putant eē cauſam ipſius eſſe,& aliā huius ut q̄le ſit.
Sed hæc non repugnant his/q̄ diximus,quādoquidem ſermo nunc minimè fiat de ſpeciebus & for
mis naturalibus,ſed de raritate appropriatè/quæ conſideraẜ ſcd̄m diſtantiam. Achaicus autem re/
cuſat ea quæ dicta ſunt,& raritatem reducit in ꝑdicamento ad aliquid,& ad quādam alteram ſpēm
finitam qualitatis,neq; ponit ipſam in paſſiuas qualitates,ut Andronicus,imo nōnullas earum q̄li/
tatum,quæ in quarto genere qualitatis ponunẜ,ut ſubtilitatē & leuitatem inquit. cōſequi raritatē
& groſſitiem,& grauitatem/cōſequi denſitatem.Sed quomō raritatem & denſitatem in quartā ſpe/
ciem qualitatis reducunt ſm̄ Ariſto.ſententiam/ manifeſtū non eſt,quandoquidem ipſe manifeſtè
ipſas à qualitate excludat:quod ſi etiam qualitates ſunt,quomodo ſub quarto genere q̄litatis redu
centur:quādoquidem hæ totæ per uniuerſum ſubiectū penetrant/ubiq; & à ſubiectis eē recipiāt,
ſed quartum genus econtrario eſt earum qualitatum/q̄ ſuperficietenus/& extrinſecus adueniunt.
Cum ergo nōnulli hoc in loco ſermonem de lenitate/& raritate faciāt,ꝑinde neceſſe eſt de his etiā
pauca differere/& dicere ꝙ graue & leue in pōderibus, qđ utitur ampliori & minori inclinatione/
& momento/quātum erit:ſiquidem etiam Architas determinauerit pondus ſcd̄m inclinationem/
eſſe unam ſpeciem quāti.Sed graue/& leue/quatenus ſunt proprietates corporum / ſcd̄m quas aer
diciẜ leuis/& ignis leuior/aere/ac terra grauis & grauior aqua,ſic ſignificant qualitatē.Eodē quoq;
modo/gracile & groſſum,quatenus in molle ſunt/ & menſurant ſcd̄m ipſum,tunc conſiderātur in
quanto,ſed q̄tenus ſunt ꝓprietates deſignātes/erūt q̄litates:itaq; q̄rēdum eſt/nūquid quęcūq; iſto
rum non collocentur in quāto,ſed ſm̄ caracterē conſiderētur/ſicut in alia ſpecie,pręter dictas qua/
tuor ſpecies qualitatis,ſicut Andronicus/& Plotinus exiſtimāt,aut ſint ſub una quatuor ſpecierū?
Verum hoc perſpicuū erit/ſi nouerimus de ipſa grauitate/& leuitate/q̄ ſint.Etenim ſi caliditas extē
dens corpora/facit ſuapte natura corpus leue, & frigiditas congregans,facit graue, ꝓfectò grauitas
& leuitas reducentur ad genus paſſiuarum qualitatū.At ſi leuitas conſequitur calidum/& frigidū,
grauitas/& caliditas/& frigiditas/ſunt factiuę q̄litatis,& graue & leue apta nō ſunt,neq; facere aliqđ
neq; pati,profectò uidebunẜ illę in paſſiuas qualitates reduci, & grauitas & leuitas in aliud quod/
dam genus proprium:imo ſi ſcd̄m ſubſtantiā elementis inſunt,profectò uidebuntur,neq; eſſe qua
litates.Item ſi illud quod ſuſcipit iſtas eſt quale/& quale dicitur,& habebit differentiā ſubſtātialem
ſuam,certè etiam hæ q̄litates dicentur eorum corporum/quæ participāt formali caractere eorum.
Sed uidetur quibuſdā genus qualitatis adeo multiplex eſſe/ut in oībus ꝑdicamentis eſſe inueniaẜ.
Nam quędam ſunt ſubſtantiales qualitates/ut humanitas/& Socratio / quendam uerò ſunt in ipſo
quanto/uelut lineæ rectitudo,& curuitas & in numeris/ numerus/triangularis/& quadratus,& in
ipſis etiam qualitatibus,qualitas cōſideratur ut in colore diſgregatio/& congregatio, ſimiliter etiā
in prædicamento ad aliquid.habitudo dupli & dimidii,& in pręʼdicamētis ubi/& quādo inueniūt/
quādo dicere ſolemus locum eſſe boni aeris,& praui aeris,& bona temporis fœlicitas:ſimilr̄ etiam
in pręʼdicamentis actionis/& paſſionis/actiuæ & paſſiuæ qualitates collocantur:in ꝑdicamento po/
ſitionis quoq; ponunẜ bene ponibile/& male ponibile,& tādem in ꝑdicamento habere,id quod fa/
cile eſt induibile,& cōtrarium huiuſmodi.Item aiunt peruenire hoc genus qualitatis/etiam ad ea
quæ nō exiſtunt,ceu dicitur hypocentauri fictio/uel chimerę cōceptio/atq; ꝑuenit ad ea quæ ſunt,

& tamen in aliquo tempore non ſunt, ut cicadæ cantus in hieme. Nam eiuſmodi talia/ dicunẽ non exiſtere/quæ tamẽ ſunt nata eſſe, tamen aliquo tempore, uel hoc modo nõ ſunt. Sed horũ hęc ſola quidem figura loquutionis/inſinuat qualitatẽ, ut humanitas & Socratio, ꝙ non ſint qualia, alia uero ut hypocentauri fictio, uel chimeræ cõceptio, aut cicadę cantus in hieme, prorſus neq; ſubſiſtũt, neq; habent aliquem intellectum; itaq; iuxta opinionem eius/qui talia aiunt/habere qualitatem, ꝑfectò qualitas eſſet de numero earum rerum/quæ nõ ſunt. Sed de aliis quoq; dicẽdũ eſt, ꝙ illæ q̃litates quę ſunt ſm differentias qualitatis ſolius/ ꝓpriè erunt in qualitate, & aliæ quæ conſiderantur in aliis prędicamentis, erunt etiam in eiſdem, ſed quatenus ſunt uniuſcuiuſq; ꝓdicamenti cõpletiuæ rationis/non exeunt ex ꝓprietate illorum prædicamentorũ/in quibus ſunt ad genus q̃litatis, ſed quando aliter acciderint/tanquã extrinſecus determinantes proprietatẽ ipſorum, tunc tales q̃litates intelligentur ſeruantes, & in hoc additionem ipſius eſſe ex circũſtantia/& adherẽtia. Sed fortè apertius de eiſdem dicendum eſt, ꝙ qualitas cõſideratur in ſubſtantiis/ ſm ſubſtantiales differẽtias, ſed in aliis generibus propriè in unoquoq; ꝓprietatẽ generis determinando/eſt qualitas. Nam hoc eſt proprium qualitatis. Cæterum, quia dubitationes & ſolutiones dubitationum ꝑtranſiuimus/ bonum erit conſcribere/etiã adnotationes Iamblici/euidentius, de quarta ſpẽ qualitatis. Etenim indicat/ꝙ Plato poſuit figuras pręcedentes eẽ corporum cõſtitutiones/tãquàm ſint cauſæ eſſendi corporibus/& differentias qualitatum ratiocinatur/per differentias figurarum/dicens calidum eſſe qđ componitur ex figuris acutorum angulorũ/quales ſunt pyramides, & frigidũ eſſe illud qđ minus talibus conſtat/ueluti icoſædron, & in aliis ſimiliter fit. Sed ille non aſſumit mathematicas figuras, quãdoquidẽ illæ, neq; materiales, neq; naturales, neq; in motu cõſiderentur: ſed Plato poſuit plana materialia & naturalia, atq; in motu uerſari. Ariſtoteles autẽ/figuras neq; eſſe principia elementorũ ſuppoſuit, ſicut Plato, neq; illas eſſe ĩmobiles & incorporeas/ ac ĩmateriales/ ſicut mathematici, ſed materiales quidem conſiſtentes in corporibus/& determinãtes/ac informantes ſupficiem ipſorum eſſe/ſupponũt. Pręterea/neq; Stoicorum opinio dicẽtium figuras eſſe corpora, ſicut etiam alia q̃lia conſonat opinioni Ariſto. de figuris, quia corpus q̃dem in quantitate conſiderato, qualitas autẽ eſt diuerſa à quanto, itaq; opinio Ariſto. eſt media inter illas quæ aſſerũt figuras prorſus eſſe incorporeas/& eos qui dicũt eſſe corporeas. Architas uerò rectè talem opinionem explanabit, dicendo talẽ qualitatem non cõſiſtere in figura, ſed in figuratione, quo pacto inſinuat ſubſiſtẽtiam huius generis qualitatis/eſſe penes corpora, & ꝙ iã corporibus formatis/& figuratis/tales qualitates aſſiſtunt, q̃ corpora iam partim ſunt affirmata, partim uerò poſt formationem ſm formas/& figuras ſtãtibus qualitatibus/uel determinãtibus ultimum ipſorum in ipſis mutationibus figurãtur. Item indicat Architas/figuras nõ recipi per totum corpus, ſed ſolum ſupficietenus adeſſe corpori. Nam figurata cũ non ſint figurę extrinſecus habet/circũpoſitam ipſiſmet figuram. Itẽ inſinuat tales qualitates ſufficienter ſubſiſtere/nõ ſm ſuam actionem, ſed quatenus ab alio recipiunẽ, quodq̃dem indicat illas eſſe figuratas, & non figurãtes. Item patet ex eodem/tales qualitates non conſiſtere/ſm terminationem, ſed ſcđm perfectionem reductã in aliud. Verũ Architas cum ſufficienter putauerit/in hoc genere qualitatis eſſe utẽdum ſolo uocabulo figurationis/ſolitus etiam in aliis generibus qualitates/unicuiq; unum uocabulum & nomẽ adaptare/& minimè dicere plura nomina/ quæ explicent unum, ac minimè unum diuidere in plura/hæc dixit. Sed Ariſt. diuidit unũ in plura/ quãuis neq; ipſe ab uno recedat. Sed cum circa unum plura ſimul conſideret, q̃d ergo eſt hoc genus q̃litatis, & quomodo unũ exiſtẽs cõtinuitate/in ſe multas differentias continebit? Niſi ſicut etiam prius diximus, deſcriptio nãq; eſt penẽs corpora/quæ eſt cum naturalibus corporibus/quando exiſtens figurarum terminatio/ſm ſubſtãtialẽ dimenſionem & naturalem/atq; ſolidam determinata/quę ẽt in motu/& in materia intelligitur. Equidem ſicut dimẽſionis terminus eſt figura, ita totius ſpeciei terminatio/uſq; ad ſuperficiem ꝓduxit formã/quæ ſit apparens ueſtigium ſpẽi, & ſit extrema extẽſio proceſſus rationis/ad exteriora. Similiter autẽ & rectitudo/æqualitatis rõnem indicat ſimul extremam, ac curuitas inęq̃litatis idem oſtendit, ꝙ ſi aliq̃s acceperit curuitatem eſſe circularem lineã, & his apparentiam rõnis conuerſionis/in ſeipſam ꝑfectò oſtendet: & ita hæc omnia erũt ſm terminationem extrinſecus aduenĩẽtem, & termini aliquo mõ propè ſunt, & nõ lõge abinuicem ſm extremum & ſuperficiale idòlum, quodq̃dem conſideratur ſm determinationẽ circũſcriptiõis: quocirca etiã ſub uno genere ordinãtur, ſed quatenus modus extremorum ꝓprietatis determinaẽ/ ſm diuerſitatem unicuiuſq;, tunc ſm hanc ſpẽm propriam ſeorſum ab unoquoq; illòrum oſtendit/& inſinuat, quo pacto etiã plura conſiderãtur, & ambo ſaluantur. ſ. differentia plurium ſpẽrum, & reductio earũdem ad unum genus. Sed dices unde hoc genus fit unũ? cum in ſe cõtineat plures ſpe/

cies? Niſi à collocatione ſpẽi in alia/aliquid ultimum incorporeis ꝓportionale ſpẽi termino ſeque/
tur,& hoc corpora determinet/ſm imaginem eorũ terminorum/qui ſunt antiquiores & principa/
liores in ipſis rõnibus/à qua cauſa fit ſubſiſtentia ipſius qualitatis/quarti generis,& aduenit corpo
ribus:uerũtamen exhibet ſecũdam adminiſtrationem/& natura ſuſcipiẽtis/materialis tũc exiſtens,
fit:& extenſa/cõpoſitaq̃,/ac recipiens circũſcriptionem determinãtem ipſam/ſecũdum omnes ꝓprie
tates/quæ circa ipſam cõſiderantur,quibus nõ obſtantibus etiã fit proceſſus unicuiusq̃; ſpẽi/uſq;
ad idòla quæ circa corpora apparẽt/atq; fit mollis materię,& ſenſibilis dimẽſionis diuerſitas. Nam
extremitas/terminatioue/in omnibus his terminãs extremum omnium talium/cõſtituit genus q̃/
litatis,qđ nunc inquiritur. Genus aũt hoc/determinans/proprias naturas unicuiusq̃;, & quodam/
modo ſpecificãs,opportunitatem talem exhibet corporibus contentam,ut corpora uideri poſſint/
atq; efficit molles,ut molles mẽſuratas eſſe,& infinitatem corporum terminis diſtinguit/& ſeparat.
Pręterea/cũ hęc de quarto & ultimo genere qualitatis diſputata ſint,erit quoq; utile/numerare eos
qui conati ſunt aliter diuidere genera qualitatis,& cõſiderare ea quibus inter ſe certò digladiãtur.
Plotinus igitur diuidit has corporis qualitates/qui cũ animę qualitates dicat/nõ eẽ ſm ueritatem
qualitates/ſic facit diuerſitatẽ,qui tamen cũ ſolam differẽtiam oſtẽdat/eorum in qbus eſt q̃litas,ta/
men nõ oſtendit differentiam qualitatis:quocirca etiã Ariſto. paſſiuas qualitates diuidẽdo/partim
quaſdam animæ dicit eſſe,& quaſdam corporis/nõ diuertendo ſe in aliud genus/qualitatis, ſed in
eodem permãſit,qui qdem optimè nouit ꝙ receptaculum formarũ uariatum/efficit diuerſitatẽ ap
poſitę regionis/& ꝙ nullum efficit differẽtiam formæ inexiſtentis,uel caracteris Item Plotinus/ cũ
diuidat qualitates corporis ſcđm ſenſus/in idem abſurdum incidit. Item (ut ait Iamblicus) unũ di/
uidit Plotinus in diuerſa numero, & non in differentia ſpecie. Nam ſenſibile inquantum ſenſi/
bile/ eſt una ſpecies,quãuis aliquid connexum unicuiq; ſenſui,ut proprium ſenſibile accipiẽs/
ſecundum numerum ipſa diſtinguat, quodquidem etiam Ariſtoteles inſinuat. Nam paſſiuas
qualitates / ut ſenſibiles ad ſenſum ordinans / communiter ipſas ad omnes ſenſus reduxit, qui
tamen eas qualitates,quæ ad unumquẽq; ſenſum diſtinctum coniungitur/non adiecit, quia non
facit diuerſitatem ſecundum ſpeciem, ſed ſolum numero differunt. Sed animaduertendum eſt/
nunquid ſi ſenſus ſm ſpeciem inter ſe non differunt/ſi propria ſenſibilia ſenſum differrẽt,quorum
differentiam ſpecificã nitebatur Plotinus ex ſenſibus oſtendere. Nam talis differẽtia ſm numerum
in indiuidua,& in ipſa diuiſa,ut in hoc uiſibile,& illud/eſſe non põt. Quod ſi Ariſtoteles non diui/
ſit/uſq; ad diuiſionem numeralem,nihil mirum eſt, cum ſermonẽ faciat/atq; producat uſq; ad pri/
mam diuiſionem ſuꝑmorum generum/in ſpecies,qđquidem oportebat/etiam Plotinum faciẽtem
diuiſionem ſuꝑmorum generum obſeruare. Equidem Plotinus dixit,animæ qualitates ſm partes
animæ/quãuis fieri poſſit,ut in pluribus partibus eadem ſit qualitas,ut familiaritas & aſperitas,atq;
ut multæ qualitates in una parte animæ ſint,quoniam fiunt multæ uirtutes,ceu in parte rationali/
multas ſcientias:& diuerſa ſpecie/eſſe dicimus. Verum poſt hoc diuidit eas qualitates/q̃ plures ſunt
rationalis partis/ſcđm ſcientias & artes,& decidit uſq; ad extrema,& non ſiſtit pedem in compꝛhen/
ſione/quæ fit eorum ſm genus,ſicut fecit Ariſtoteles/qui omnes illas compꝛhenderat ſecũdum ge/
nus habitus. Item non intellexit/ꝙ modo non expedit diuiſionem generum producere/uſq; ad ul/
timam exactam & abſolutiſſimã diuiſionem,ſed ꝙ ſufficit omnium generaliſſima,& ea q̃ ſunt his
cognata/(de qbus illa ꝑdicãtur) nunc ſolum tradere:quare neq; acceptandus eſt ille proceſſus diui/
ſionis/quo ꝑfectiſſimè Plotinus diuidit,atq; apponit illas potentias/q̃ ſunt in parte concupiſcentiæ.
Nam hæc eſt diminutio potius extremorũ,& nõ diuiſio primorum generum. Nam omnis diuiſio
debet fieri ſcđm propriam unicuiuſq; naturam. Nam quanto congruit diuiſio ſcđm partes/quod
quidem eſt diuiſibile in ipſis compoſitis/uel in ipſis incorporeis/quę habent quãdam in ſe ſubſtan/
tiam ipſorummẽt remiſſiorem. Nam hæc diuiſio,à quantitate non eſt altera. Equidem quãdo aliqs
qualitatem/non ut qualitatem diuideret.ſ. quãdo diuideret eam tanquã totam/ubiq; prę̃ſentem/q̃/
tenus per eam quædã qualia ſunt,ac ut eadem eſt in paruis & magnis,& qualibuſcũq; partibus,ut
dulcedo mellis eſt in quantiſcũq; mellis partibus:is profectò in hunc modũ non rectè faceret diui
ſionem,quandoquidem qualitas non ſicut apta nata eſt,ſic nitatẽ ipſam diuidere. Fortè autẽ/neq;
illud uerum eſt,ꝙ omnis qualitas totum quale penetret,& ubiq; illius ſe recipiat,ſiquidem quarta
ſpecies qualitatis conſiderabatur/q̃tenus ſuperficietenus aduenit:etiam ſi triangulus/ & unaquæq;
alia figura/habeat lineas & angulos,quæ ibi in figura non ſunt. Nam in eodẽ loco omnes linę,neq;
anguli cum lineis ſunt. Item neq; eadem qualitas corpori/& animæ adeſt/ut tẽperantia & nigredo.
nullum itaq; incõueniens eſt,ſm hoc/ut animales, & corporales qualitates diuidanẽ, ſed ab opera/
tionibus

tionibus diuerſis exiſtentibus/argumentari diuerſas qualitates,pſertim quando ea quæ de potẽtiis in qualitates ſm eaſdem transducerent:nam potentiæ cum ſint imanifeſtæ/ ex operationibus quas producunt/cognoſcuntur,ſed qualitates manifeſtæ/qualia oſtendunt/per ea quæ ſunt altera qualia ab illis uiſa/& manifeſta,& ipſę qualitates/dignoſcẽtur/p principaliſſima genera. Sed hic animaduertendum eſt/ꝙ etiam qualitates habent potentias,& ꝙ nullum abſurdum eſt,potentias ab operationibus/& à potentiis exiſtẽtias cognoſci. Verum quia Plotinus/diuidit q̃litates animales/& corporales iuxta proficuũ & nociuum,& mox diuidit proficuum/& nocumentũ/tanquàm proprias differentias qualitatis,cum putat oẽ proficuum & nocumẽtum à qualitate prouenire, iccirco nos dicimus/ quòd ille non cõuenienter ſic facit diuiſionem, quia tranſit de quali ad aliquid. Nam mel idem cũ ſit ſcdm qualitatem,huic qdem proficuũ eſt,huic uerò nociuum:ſimiliter etiam unguentum,aliis quidem eſt ſuaue & utile,ſed ſcarabeis nociuũ & mortale:quare proficuum & nociuũ non ſunt q̃lia,ſed ad aliquid.Deinde cur magis pficua/& nociua/afferunt differentias qualitatis/quàm ſubſtãtiæ/uel paſſionis?Nam in his proficuum/& nociuũ etiam conſiderant.Quod uerò etiam quãtum ad potentiam rectè coaptatum/& econtra non coaptatum/ſit cauſa utilitatis magnæ/& nocumenti, ars Aſclepiadorum indicio eſt,ac ea quæ de cõmenſuratione narrantur/ idem indicant. Præterea/ſi qualitates operarentur,& ſcdm operationẽ qualia efficerent,forſitã liceret dicere, ꝙ ipſæ pſunt uel nocent,ſed ſi quãdo habẽtur à qualibet/nullum eiſdem nocumentũ,uel utilitatem à ſeipſis q̃tenus ſunt qualitates ingerunt,itaq; non erunt pficuæ de ſe/nec nociuæ. Verum uniuerſalr omnes tales diuiſiones/abſurdę ſunt,qm̃ ſunt magis ad aliquid,& non fiunt ſecundum qualitates.Vltimò poſt magnum Plotinum/conſideranda eſt illa diuiſio/quã Ariſt.in aliis locis tradit,ubi duas eſſe potentias/& ueluti principia ponit,unam qdem harum actiuam,alterã uerò paſſiuã:qui ẽt ponit irrationales potentias in ipſis irrationalibus,& rationales in ipſis rõnalibus:ceu irrationalis potẽtia calefaciendi/eſt in calido,& rationalis q̃ eſt in medendi arte, & ob id irrationalẽ potentiã/inquit eſſe actiuam/unius tantũ.Nam caliditas/cum calefaciat,non habet potentiam infrigidandi,ſed rõnales ſunt contrariorũ pductiuæ/& comp̃henſiuæ/cuius rei cauſa eſt,quia omnis ratio indicat rem/ & priuationem rei,tamen nõ eodem modo indicat.neq; ambo appetit, ſed rem appetit/& intelligit ſcdm ſe, ſcilicet id quod eſt melius,& priuationẽ.ſ. id quod eſt deterius/ per accidens intelligit, & uult:ſicut ſe habet medẽdi ars/circa ſanitatem/& ægritudinẽ.Diuiſio itaq; hæc conceditˀ Ariſtotelis eſſe,tamẽ non eſt aſſumpta in primis generibus qualitatis:forſitã neq; prorſus in qualitate,quãdoquidẽ non oporteat diuiſiones antiquorum de alio genere in aliud trãſferre,ſed ſeruandę ſunt in his rebus/in quibus traditæ ſunt.Hęc qdẽ igiˀ de diuiſiõe diſputata ſint.Poſtremò nõnullę inſtãtię afferri poſſunt/de omnibus ſpeciebus qualitatis/& cõmuniter de ipſius diffinitione : quoniã diuidimus ſubſtantiam per differentias ſcdm qualitatem/ceu animalis/hoc qdem rationale,hoc autem irrationale dicere ſolemus,ac actiones/partim bonas/partim turpes ponimus: oportet ergo quærere/qũo aliqs diuideret quale ſcdm ſpecies,& qbus differentiis uteretur, & ex quo genere illę eſſent. Nam qualitatem dicere/eſt dicere,& ſimile à ſeipſo:ac ſi aliqs differentias ſubſtãtias faceret, & differẽtiam diceret differentia differre,quoniã omne differens/differentia differt: itaq; ſi differentia differt differentia/neceſſe eſt igitur pcedere in infinitum,quo igitur ſapores à coloribus diuidimus?nam ſi diuerſis ſenſiteriis,tãquã diuerſis ſubiectis differunt, pfectò iſta differentia erit circa nos/quã ſi quis cõcederet eẽ/qũo differrẽt ea quę ſunt eiuſdẽ ſenſus,ceu albũ & nigrũ, uel dulce & acutũ?qđ ſi dicatur, quia aliud eſt diſgregatiuũ,& aliud eſt cõgregatiuum,& hæc oculorum ſunt obiecta,illa uerò linguæ:primò qdẽ dubitaˀ de paſſionibus ſi diſgregatiões ſunt,aut cõgregatiões.Deĩde ille q hoc dicit/non dixit illa quibus differunt, ſed paſſiões quæ fiunt ab ipſis. Vnde ad hæc dicẽdum eſt/ꝙ in unoquoq; generum/ quæ ſunt in pdicamentis, & in rationibus q̃ in eiſdem ſunt/ multa ſit propria identas/ſm quam eædem rationes in pluribus conſideranf, in quibus etiam ineſt naturalis diuerſitas/ſcdm quam ſpecies ſeorſum à genere diſcernunf,quæ diuerſitas extrinſecus non aduenit,ſed unicuiq; generum naturalis eſt:itaq; quęrẽdum non eſt/ ſi circa ſubſtantiam erit ſubſtãtia, uel circa qualitatem qualitas/ſm quam ſpecies in unoquoq; genere diſtant inter ſe. Nam differentię conſtitutiuę ſpecierum/extrinſecus unicuiq; generi nõ adueniunt:ſed ſimul exiſtunt cũ unoquoq; genere,alioquin non eſſent ſpecies eorum generum/quæ in ſingulis ſpẽbus ſunt, ſi à ſeipſis genera non haberent proprias differentias/cõnaturales tãquàm à ſeipſis contentas. Quod ſi eis extrinſecus adiungimus, ceu ab alio genere ad aliud transferentes ipſas , profectò ſpẽs erunt quædam cõmixtiones plurimum prædicamentorum,& non amplius ſub eodem pdicamento collocabuntur,& tamẽ ſpecies debent eſſe cõtentę ſub generibus/quę continenf ſub ſupmo genere uniuſcuiuſq;. Hęc igiĩ

ſit una ſolutio dubitationum. Alia aút eſt/ꝙ aliorum oportet differentias quęrere/quibus ſingula inter ſe ſeparamus: unde impoſſibile eſt ſm rationem/ut differétiarú differentię ſint. Nam hę ſeipſis differunt ꝓpriam uirtutem à ſeipſis trahentes: uel potius dicendú eſt/ꝙ neq; ipſis opus eſt differre/cum ſint differentię, ſicut neq; alteritas dicit̃ fieri altera. Nam etiam in aliis ꝓprietatibus euenit, ut unúquodq; non dicatur participare ſeipſis, ceu ęquale non dicetur æquari, uel bonum euadere bonum, quare differens differentia oino differt, ſed omni alia differunt differentia, quæ eſt diuerſa à ſeipſis, & differétia ſeipſa differet. aut magis idem eſt differétia. Stoici quoq; faciunt qualitates eé earummet qualitates, cum aſſerant habitus ipſorúmet habitus eſſe: quádoquidé nõ indigeant aliis exhibentibus differentiis. Nam neq; iuxta eorum opinionem/qualitates ſeipſis inuicé differunt. At Accàdemici differentiarum differentias inquirentes/in infinitum exceſſerunt. Sed attendédum eſt etiam hoc/ſi omnis qualitas põt fieri ſubſtátialis differétia. Niſi hoc concedendú ſit in corporibus, nam album/cum ſit accidens, ſit ſubſtantialis differentia in ceruſa, ſed in ſciétiis quomodo ſe habet? Niſi etiam grámatica quædá inſit animæ, uel ſit natura talis: quo pacto utiq; fieret ſpecifica differentia eius. proinde apponendum eſt/ꝙ cum q̃litatibus ordinandi callocandiq; ſunt illi/ q per ſe quales dicuntur, quatenus qualitates ſunt circa ipſas non ꝑficientes ſubiectum, neq; ſcdm comꝑhéſionem ſubiecti facientes quale, ne duo prædicamenta intelligant̃: ſed in idem ueniétes/ ꝓficiſcétes ab ipſis à quibus dicuntur. Deniq; non eſt opportunum memorare iterum/ꝙ intellectuales q̃litates/& ſenſibiles nequaquá ſub eodem genere ordinent̃, quádoquidé neq; prędicamenta ſint de intellectualibus, ſed de his quæ dicuntur. Neq; fieri poteſt/ut ea quæ ſunt uerè entia, & ea quæ ſunt in generatione & corruptione/tanquá ſint ęqualis ordinis, habeant unú genus qualitatis. Sed quoniam de omnibus ſpeciebus qualitatis/ſatis dictum eſt, tempus profectò erit iam conſiderare propria qualitatis, uel ea quæ eiſdem inſunt.

Exiſtit autem contrarietas/ſecundú quale: puta iuſtitia iniuſtitię contrariú. & albedo & nigredini. & alia. ſimiliter & quæ ſecundum ipſas dicuntur qualia, puta iniuſtum iuſto. & album nigro. non in omnibus auté quod tale. Rubeo enim vel fuſco, & medijs/vel talibus coloribus, nihil eſt contrarium, cum ſint qualia: adhuc ſi contrariorú alterum ſit quale, & reliquum erit quale: hoc aút palam ex his quę per ſingula alia prędicaméta tractata ſunt. puta ſi eſt iuſtitia iniuſtitiæ contrarium. Quale autem iuſtitia. quale ergo & iniuſtitia. nullum enim aliorum prędicamentorum congruet iniuſtitiæ, puta neq; quantum. neq; ad aliquid. neq; vbi, neq; totaliter aliquid aliud niſi quale. Similiter & in alijs his, quæ ſecundum quale contrarijs.

Vt in aliis prædicamentis poſt diuiſionem ſubiunxit ea q̃ ſunt unicuiq; cõmunia/cum aliis prædicamentis/& propria, eodem modo etiam hic facit: & primo cõtrarietaté adducit q̃ qualitati ineſt, dicendo exiſtit autem & contrarietas, ubi hanc coniúctionem (et) appoſuit, quia etiam alia q̃ inſunt qualitati adducet, ſicut ſunt magis & minus, & ipſum ſimile/& diſſimile. Item dixit quale pro q̃litate/cuius rei ſignum eſt, quia exempla allata ſunt de qualitate/cum dicit iuſtitia iniuſtitię contrariú. Nam hæ qualitates ſunt/& nõ qualia. Item forſitá per hoc quale dixit/& ſignificauit q̃litatem, quia ſimul qualitas recipitur in quali, & cum quale recipit prorſus, & qualitas recipit, qm̃ qualitas ſm quale recipit. Probat ergo/exempla proponendo, ex inductione qualitatú animæ/& corporis. Item inquit. non ſolum in qualitatibus eſſe cõtrarietatem, ſed etiam in ipſis qualibus/quæ dicuntur ſm illas qualitates. ſed non omni qualitati ineſt contrarietas, quandoquidem non inſit qualibus ſcdm figurá, ceu triangulo & quadrato, neq; mediis coloribus, ceu rubeo & fuſco, neq; planè his medietatibus, quæ ſunt aliorum ſenſuú, ceu medius ſapor/uel ſonus medię chorde, & hoc meritò: q̃quidem contraria illa ſint, quę plurimum inter ſe diſtant. At uerò neq; ſoli qualitati ineſt contrarietas, quandoquidem etiam inſit ipſis ad aliquid (ut docuimus) quare habere cõtrarietatem/non eſt ꝓprium qualitatis. Item ſubiungit q̃ddam theorema/ quod utile eſt omnibus ꝑdicamétis/in quibus conſideratur contrarietas. Nam ait/ſi contrariorum alterum quale extiterit, & contrarium ipſi q̃le erit/& uniuerſaliter, ſi alterú eorum q̃ contra diuidunt̃, uel contraria ſunt in aliquo genere extiterit, & illud quod erit diuiſum contra ipſum/ut contrariú in eodem genere exiſtet. Hoc certè manifeſtum fiat/ſi alia ꝑdicamenta meditabimur, ubi cõuenienti mõ introductionis/talia ex inductione perſuadet. Item hoc fiet etiam alio modo perſpicuum/ex diffinitione contrariorú. Nam ſi contraria ſub eodem genere plurimum inter ſe diſtant, ꝓfectò patet ꝙ ſub quo genere alterum reducit̃/ſub

eodem etiam reliquũ ponitur, ſed cum nondum ſit aſſignata diffinitio/contrariorũ/ meritò uoluit
ipſa uti.Itaq; ſi ſcire cupimus/in quibus ꝑdicamentis ſit contrarietas/hinc adiſcere poſſumus/quo/
modo inuenire eam debemus. Nam ſumemus contrariũ illius quod q̃ritur/ſi fuerit notius/& no/
tum fuerit prędicamentum eius:tunc ſciemus ꝙ etiam illud cuius hoc erat contrarium/in eodem
ꝑdicamẽto eſt ordinádũ,ceu ſiq̃ramus iniuſtitiá in quo genere ſit ſuméda/& cũ ſit in eo/in quo eſt
iuſtitia,& cũ hæc ſit q̃litas.ergo & iniuſtitia erit q̃litas,ſimiliter ſi cecitas eſt contraria uiſui/& uiſus
eſt qualitas,certè etiam cecitas erit qualitas, q̃nquidem nulli altero prædicamento cõgruere poſſit.
Sed cur dixit,ſi iuſtitia eſt iniuſtitiæ contrarium? Nam cur dixit illam particulá(ſi).Niſi fortè quia
aliqui non concedunt iuſtitiæ contrariũ eſſe iniuſtitiá, ſed dicebant eius eſſe contrarium q̃dam ha/
bitum innominatũ,ſed iniuſtia eſt priuatio,quádoqdem habitus affirmatiuæ ſint appelládt, & pri
uationes negatiuæ.Sed hoc rectè nõ dicunt,nam ſolemus habitus negatiuè appellare/ut oppoſitũ
temperátiæ intemperátiam dicimus,ſimiliter & priuationes affirmatiuè appellamus/ut cecitatem
& claudicationẽ,& hoc quidem uerũ eſt.Vnde ob id fortè Ariſto.dixit.ſi eſt iuſtitia iniuſtitiæ con
trarium,qa nõdum tradidit quæ ſunt cõtraria,ac etiá quia ſm ueritatem hæc non opponunt/ut
cõtraria,ſed uelut habitus & priuatio:quo ſit ut Architas exactius dixerit,cũ dicat nõ ſolũ qualita
ti ineſſe contrarietatem,ſed etiam priuationem,hunc in modum ſcribendo.Et qualitati cõtraria q̃/
dam copulátur,ac ſi cõtrarietatem quádam ſuſcipiant/& priuationem. Quidá deinceps dubitant
circa theorema cõtrarium/& regulam iá datam.Nam ſi illa uera eſt: ꝓfectò priuatio (cum ſit con/
traria)erit cõtraria formę ſubſtantia,ná forma eſt ſubſtátia.Quod ſi aliqs diceret/ꝙ priuatio cõmu
niter dicitur formæ contraria/falſum dicit.nam ſi forma & priuatio ſunt principia rerũ naturaliũ,
profectò dicunt uerè contraria/& ex cõtrariis generario.Sed dices,ſi hæc cõtraria ſunt,nõ erũt am
plius duo principia prima,ſed erit genus cõmune ipſorũ principiorũ in quo/& circa qđ ipſa duo
ſubſiſtunt.At hoc ſoluere facilè poſſumus,quandoqdem hæc nõ ſint prima principia,ſed prima
principia naturaliũ,& nihil mirum eſt,ſi aliquod cõmune utriſq; ſit,quia ens ſiue materia/ſiue for
ma/ꝑſentia ſui & abſentia/utrũq; eorum efficiens,põt eſſe cõmune illis.Proinde ad primam poſſu/
mus dicere/ꝙ cum materia & forma ſint ſub ſubſtantia/& priuatio concipiat cum materia,profe/
ctò erit etiam ipſa hoc modo ꝓpter formam/& materiá/in ſubſtátia. Quod ſiquis diceret priuatio
nem cõplecti cum forma,quádoqdem per abſentiam ipſius fiat,profectò hoc mõ etiam in ſubſtan
tia comꝑhendetur.Verũ magis dicendum eſſe puto/ꝙ regula nõ de omnibus cõtrariis tradita eſt,
ſed de illis/in qbus quando alterũ ſub aliquo genere planè fuerit/ſub eodem etiá alterum eſſe neceſ
ſe erit.Nam etiam Ariſto.nõ dixit/ꝙ contraria ſint ſub eodem genere,ſed dixit ſi alterũ contrario/
rum ſub aliquo genere eſt,etiam alterum erit ſub eodé genere.Simil̃r etiam in ſequẽtibus, ubi ſpe
cies oppoſitionis diuidũtur,uult cõtraria eſſe ſub eodem genere.nam quæ in cõtrariis generibus
uident eſſe/habent aliquod cõe genus ſupraueniens,ſicut iuſtitia & iniuſtitia:quocirca ipſa nõ po
ſuit,ſed remota genera accepit,quádoqdem nõ dixerit,ꝙ ſi alterum cõtrariorum ſub uirtute uel
habitu ſit,ꝙ etiam alterũ erit,ſed ſi alterum ſit quale,& alterum erit.Sed dices , quomõ hoc uerũ
eſſet/ſi prima genera eſſent cõtraria/ſicut qdam ponũt? ceu qdam & alterum,uel alias coordinatio/
nes elementorum quas poſuerunt Pithagorici.Fortè neq; illa ſunt prima,quádoquidem hoc fieri
non poſſit,neq; Pitagoricis placet/multa eſſe ęquè primò.Sed cũ plurimæ contrarietates , maximè
ſecũdum quale conſiderentur,ceu in coloribus contraria ſunt album & nigrũ,& in ſaporibus dul
ce & amarum,uel in tágibilibus calidum & frigidum,molle & durum,uel in ſonis acutum/& gra
ue,& circa corpus ægritudo/& ſanitas,pulchritudo/& turpitudo,ac circa animam uirtus/& mali/
tia,& alia multa talia,iccirco q̃ſtione dignum eſt,cur qualitati uniuerſaliter inſint contraria/q̃ circa
ſubſtátiam non fuerunt cõſiderata? Sed dicẽdum exiſtimo,quod contraria nõ poſſunt ſimul eſſe:
itaq; nunc eſt,ut fiant & deſtruantur uiciſſim,& ob id in ſubſtátia nullo modo conſiderant, ſed in
qualitate erunt cõtraria,quia qualitates adueniunt.Ná alicubi in quátitate eſt contrarietas , ut par
& impar,ſed alicubi nõ eſt contrarietas/in aliquo quáto determinato.At in qualitate/qa adueniũt,
in aliis & aliis qualitatibus cõtrarietas ineſt.Nam contraria in aliis,& circa alia qualia exiſtẽtia ſub/
ſiſtunt,& cũ ipſis conſiſtere nata ſunt.Itẽ quia prima differentia eſt/ſcdm qualitates, ꝓfectò erit ẽt
maxima differentia ſcdm ipſas/quæ eſt contrarietas.Item quia prima ſectio per qualitates ſit, ideo
cum ꝓcedit eminus,contraria ꝓducit.Cæterum plurimæ ſunt contrarietates in quali,quia quali/
tates ſunt multiformes.Verum oportet inuenire contrarietates opportunas/& appropriatas ſingu
lis ꝓpriis potentiis:itaq; in corporibus/qa ſenſibiles ſunt cõtrarietates/ oportet eas inueſtigare per
uiam ſenſus,ſed ea quæ ſunt animæ cogitatione/oportet inueſtigare & uariari,qa cogitatiõe & in/

tellectu ſolum cōphendi poſſunt, unde meritò hoc theorema de contrariis Ariſto. coniunxit ſer/
moni de qualitate, qa (ut diximus) cōtrarietas qualitati maximè cognata eſt. Etenim in aliis p̄dica/
mentis/uidentur cōtraria unicuiq; aduenire/ſm eam qualitatem/quæ in ſingulis reperiť. Itē opor/
tet contraria accipere/nō cum ipſo ſubiecto/quādoqdem ſubiectum ſit cōmune ipſis/neq; uniuer/
ſa totaq; cōpoſita/totis cōpoſitis oppoſita ſunt, alioquin nō eſſent uera cōtraria, ſed ſolū utrūq; ui/
ciſſim opponiť/quatenus quale eſt: hoc itaq; modo cōſideranda ſunt ipſa/uelut cōtraria. Equidem
qualia ipſa ſunt/quatenus habent qualitatem, quare in ipſis eſt contrarietas ſm qualitatē. Sed dices
cur intermedia nō ſunt inter ſe contraria/neq; extremis? Dicimus ea de cauſa hoc eſſe, qa aliter plu
ra eſſent uni cōtraria/& nō eſſet unum uni contrariū. Verū Plotinus dubitat ne fortè qualitati me/
diæ ſit aliquod cōtrariū, nam mediū extremis eſt cōtrarium, quādoqdem ſm Ariſto. uirtus ſit q̄dā
mediocritas/quæ aduerſatur exceſſui & defectui malitiæ. Sed dicēdum eſt ad hoc/ꝙ aliter quali/
tas intelligiť, ut mediocritas & medietas, & aliter ut uirtus. Eqdem qualitas ſm medietatē/non ha/
bet cōtrarietatem, ſed ſm uirtutē. Item dicimus medietatem cōſiderādam eſſe/ut q̄litatem, ſed ex/
ceſſum & defectū nūquā inæqualitatem: quādo igiť medietatem dicimus eē contrariū exceſſui &
defectui/nihil aliud dicimus/ quàm ꝙ æq̄litas inęq̄litati opponiť, & hoc modo in aliis, ſed in me/
dio oppoſito fit. Verū aliquis de coloribus planè dicet/ꝙ nō eſt oppoſitio ibi extremorū ad mediū.
nam pallidū ſi opponitur albo/uel opponitur ipſi ſm mixturam albi, uel ſm mixtionē nigri, quod
ſi ſm mixtionem albi/tunc albū opponereť albo/quod eſt impoſſibile, ſi uerò diciť ꝙ ſm nigrū op
ponitur, tūc nigrum albo erit cōtrarium/& nō aliqua altera tertia mixtio. Verū cōcluſio qdem ue/
ra eſt. ſ. ꝙ pallidum non opponať albo/uel nigro/ut contrariū, ſed modus illatiōis habet multas in/
ſtantias, nā facit medium eſſe cōpoſitum ex extremis, tāquā conſtitutum ex ambobus/& nō unum
aliquid p̄ter extrema, qa etiam mediū ſimplicia actu imixto eē ſeruat, ſed nō ſm potētiam. Sed for/
ſitan/& hoc poſſibile eſt, nā niſi extremi colores cōmiſcerenť inuicem/medii colores nequaq̄ ſubſi/
ſterent, ſed ſunt iſtorū etiā nōnullę p̄cedentes principales rationes, ſicut etiam extremorū quę ſcđm
mixtionem non ſubſiſtunt, ſed ſimplices & p ſe naturalem diuerſitatem/& uarietatē habent/& ge/
nerant ipſam in ſenſibus & cōnectūtur aliis rōnibus/ſcđm coordinationem ęqualiter. quod ſi quis
diceret medium habere aliquā ſubſiſtentiam ex extremis, tamē mixtio non erit id qđ facit media,
ſed mixtio eſt q̄dam appoſitio extremorum, uel adiectio, uel diſtātia remota: nā hęc omnia uidenť
eſſe medii colores, ut in libro de ſenſu & ſenſibilibus apparet. Plotinus uerò inquit/ꝙ ſi ſm cōpoſi
tionem extremorū fierent medii colores/nō oportebat eos qui ſic dicūt/diuidere hæc inter ſe, ut cō
traria: quādo dicunt, aut albū, aut nigrum, aut pallidum, aut flauū, uel aliqd huiuſmodi, ſed ſolum
oportebat eos diuidere album & nigrū, & alios dicere eſſe compoſitiones. Nunc uerò diuidimus
unū contra aliud/& illa eſſe oppoſita facimus, qa etſi mixtio fuerit extremorū/non eſt ibi appoſitio
ſed cōplexio/perficiens aliā qualitatem ex mixtione tēperamenti. Eò itaq; ꝙ alia quædam q̄litas in
ipſis mediis fit, quāuis conſidereť ſm cōpoſitionem, iccirco hoc modo ea diuidimus/tāquā contra
ria. Sed hæc dicētes etiā poſteriores/Plotino concedūt fieri aliam qualitatē mediam coloris, & mini/
mè fatentur ipſam aliā eſſe à mixtione/uel cōpoſitione. Nam dicunt, is modus nō eſt de ſubſtantia
incorporearū qualitatum, ſed incorporea mixta, uel cōtemperata adinuicem/uel cōpoſita / poſſunt
facere diuerſa corpora. nā compoſitū & mixtum genus ſm id trāſmutatur/& differens à ſeipſo cō
ſtituitur/ſm ꝙ naturam continet. Eqdem nō habet eſſe ſuum in cōplexione/neq; in cōpoſitiōe, ſed
quādam ſubſtātiam ſimplicem incorporeā aſſummit/ſcđm unam qualitatē, ſed hoc modo differen
tia nō putareť à complexione uel cōpoſitione, ſicut neq; impartibile à partibili. Cæterū/quia dixit
album eſſe contrariū nigro/& rubeo/ac pallido/nihil eſſe contrariū, p̄fectò dignum erit conſidera/
re hæc/accipientibus prius diffinitionem cōtrariorum/& quā habeāt rectitudinē conſiderantibus.
Nam ex hoc etiā theoremata quæ de contrariis & de coloribus nunc dicta ſunt/an rectè dicta ſint/
addiſcemus. Dicūtur itaq; cōtraria eſſe illa/quæ plurimū diſtāt inter ſe/ſub eodem genere, ut albū
& nigrum. nā hæc inter ſe immixta ſunt, ſed fuſcum, pallidū, & rubeum, & id genus inter ſe pluri/
mum non diſtāt, quia inter ſe cōmixta ſunt. Proinde Plotinus quærit/unde ſic cōtraria diffinianť.
nam ſi à mediis/& à remotione ab eiſdem/ non efficiť contrarietas ad extrema, quēadmodū neq; di
ſtantiam, ſed ad media/media opponunt, qūo dicet media eſſe cōtraria uelut ſanitatē & morbum?
quod ſi ſcđm eandem formam/ſcilicet diſtantiā accipiuntur, quādo itaq; hæc ſm formam nihil idē
habuerint/& fuerint in eodē genere. uerbi gratia. in qualitate, cur flauum non erit cōtrarium albo;
cū nullam habeat p̄pinquitatem ad albū, quēadmodum uideť etiam pallidū eſſe? Sed his contradi
cētes/dicent extrema è mediis plurimā diſtātiam non ſuſcipere: nō enim per aliquā p̄greſſionem

contraria inter ſe diſtant/neq; excedentia conſtituunt ſibiipſis mediũ in cõtrariam regionẽ, ſed ſm rationes ipſorũ/& ſpecies diſtantia eſt, itaq; ꝓprietatibus mens adhibenda eſt. nam ſi hę qdem ſic ſe habuerint/ut ſe uiciſſim de medio demant, & aliæ quãdã naturæ ꝓpinquitatem ad alterum cõtrariorum inſinuãt, uel ſignificent apparitionẽ extremorũ/uel huius intenſionẽ & huius remiſſionẽ, uel aliam talem quãdã medietatem, nam quæ ita ſe habent/ſeorſum ſeparatę ſunt, & aliter ſunt extremæ, & aliter mediæ, quo etiã pacto mediæ nõ p̄cedunt, ut extremæ penês ipſas diſtantiam accipiãt, imo ecõtrario extremæ mediis principaliores ſunt/quo ad ſubſiſtentiã & mediæ ab extremis terminũ recipiunt/& à cõtrariis media, ſiue fuerint ſm cõparationem/ſiue ſm apparitionẽ/ſiue ſm ſimilitudinem/ſiue ſm appoſitionem, uel alio mõ. Item ſi generatio dici poteſt/ꝙ p̄cedat ſecũdum trãſmutationem ab altero cõtrario in alterum per medium, tunc dici poſſet/ꝙ per medium cõtraria ꝓcedentia diſtant inter ſe, ſi uerò neq; tranſmutatio/neq; generatio conſideratur, ſed ipſa extrema ſubſiſtunt/primò ſm ſe/& non ꝓducta ſm motum per media, tunc certè ipſa non acciperẽt diſtãtiam à mediis, quare neq; habebunt eſſe ex ipſis, ſed potius ſcdm ipſam formã & eiuſdem diuerſitatem acceperũt diſtãtiam, quãdoquidem uniuerſa & tota ab uniuerſis differre uideanť. Sed dices flauum ſm hanc determinationem/erit albo cõtrarium. At dicimus ꝙ nõ ita ſe habet, nã flauũ quãdam ꝓpinquitatem habet ad album, ſicut & Plato in Timęo aſſerit, & Ariſto. in libro de ſenſu & ſenſibili. nam cum ambo idem ſentiant/ſubſiſtentiam flaui/producunt, aſſerũtq; eſſe circa albũ, licet diuerſis modis productionis utantur, tamen hoc unum communiter confitentur/ꝙ flauũ habeat quandam apparitionẽ/potius circa albũ appoſitũ/quã circa aliũ colorẽ, ad qđ qdẽ aliqs põt facilè ꝑſuaderi ope ſenſus Nam ſi qui poſuerint ob oculos/alba/flaua/ac alba/& nigra/non ſimiliter diſponemur. nam cum intuebimur flaua iuxta alba/prorſus ad cõtrarium ſenſum non ꝓficiſcemur incidemusq;, tanquã diſgregati & congregati ſint oculi/ab eiſdem, ſicut ab aliis. Hoc itaq; modo cõtraria erunt ſine medio/nihil idem ſcdm formam habentia, quãuis nõ ſint aliqua media ipſorum/q̃ ad utrũq; extremum indifferenter uergunt, & tendunt. Etenim extrema non habebunt cõtrarietatem/ab ipſis mediis, ſed à proprietate uniuſcuiuſq; totius/& media non erunt cõtraria: quia habent cõmune, & ſimiliter ambo contraria ſeipſaſmet indicant/& inſinuant. Vnde dicere/ꝙ niſi flauũ fuerit contrarium albo/& nigro, alicui alteri erit contrariũ, prorſus eſt incõueniens. nam illud qđ conſiſtit in mixtione/uel inſinuatione cõtrariorũ/& à nullo plurima diſtãtia diſtat, qũo erit alicui cõtrarium? Sed hoc in ſequentibus exactius aperietur/ ubi principalis fit contrariorũ doctrina. Vltimò in p̄ſentia quidã contradicentes dictis Ariſto. habent quãdam rationem elaboratam/& apparentem, quoniam qdem putant Ariſto. hunc relinquere/aliquid eſſe cõtrarium ſubſtantię, quia elementa. ſ. terra/ignis/aer/& aqua ſunt ſubſtantiæ, & aq̃ eſt contraria igni, & terra aeri. Sed ſciendum eſt/ꝙ iſta habent cõtrarietatem ſm ſuas qualitates, nã aqua, frigida & humida eſt, ignis uerò calidus & ſiccus, terra autem frigida & ſicca, aer deniq; calidus & humidus, quæ quidem ſunt qualitates: igitur elementa non habent contrarium ſecundum ſubſtantiam. Nam ſunt in una materiali ſubſtantia, ſed ſecundum ſuas qualitates/quæ ſecum exiſtunt.

Suſcipiũt aũt magis & minus qualia, albũ enim/magis & minus alterum altero dicitur. & iuſtũ alterum altero magis/& minus. & ipſum autem additionẽ recipit. album enim exiſtens/adhuc cõtingit albius fieri. non omnia aũt/ſed plurima. Iuſtitia enim ſi dicitur magis & minus iuſtitię, dubitabit utiq; aliquis. ſimiliter autem & aliis diſpoſitionibus. Quidam enim dubitant de talibus. Iuſtitiam quidem enim/iuſtitia nõ valde aiunt oportere magis & minus dici: neq; ſanitatem ſanitate. minus tamẽ habere alterum altero ſanitatem aiunt, & iuſtitiam minus alterũ altero. Similiter autem & grãmaticam, & alias diſpoſitiones: at tamẽ quæ ſcdm ipſas dicunt, indubitanter ſuſcipiunt magis & minus. magis enim grãmaticus alter altero dicitur, & iuſtior/& ſanior/& in aliis ſimiliter. Trigonum aũt & tetragonum, non uidetur magis & minus ſuſcipere, neq; aliarum figurarum aliqua. Quę quidem enim ſuſcipiunt trigoni rõnem, & circuli/oĩa ſimiliter trigona, vel circuli ſunt. Eorum aũt quæ non ſuſcipiunt eandem rõnem, nullum dicetur alterũ altero magis/nihil enim magis circulus eſt tetragonum, ꝙ̃ altera parte longius. neutrum enim ſuſcipit circuli rationẽ. Simpliciter autem/ſi non ambo ſuſcipiant poſiti rationem, non dicetur alterum altero magis. non oĩa igitur qualia, ſuſcipiunt magis & minus. dictorum quidem igitur nullũ eſt propriũ qualitatis. Similia autem & diſſimilia, ſecundũ ſolas qualitates dicuntur. Simile enim alterum alteri non eſt, ſecundũ aliud aliquid, niſi ſcdm quale.

Quare proprium erit vtiq; qualitatis/ſimile & diſſimile dici, ſecundum ipſam.

Cum inquiſiuiſſet in omnibus p̄dicamentis, ſi magis & minus competerent ipſis uel non, deinceps ait/ꝙ in q̄litate qualia ſuſcipiunt magis & minus, ubi qualia per qualitates intelligit, ut exempla indicant. Nam loco exēpli/accipit iuſtitiam, quāuis prius dixerit iuſtum. Et ꝓpoſitum ſuū/rurſus ꝓbat ex inductione, & album exemplo corporalium qualitatum ponit, & iuſtū exemplo animæ qualitatum. Verum utrūq; horum comparatum ad aliud eiuſdem ſpeciei, & ad ſeipm̄/dicit̄ recipere intenſionem & remiſſionem. Nam nix albior lacte dicetur. Item album in corporibus hominum, & iuſtum in animalibus ꝓceſſu temporis/ſcd̄m ſeipſum recipit intēſionem & remiſſionem, tamē hoc non eſt ꝓprium qualitatis, quandoq̄dem nec ipſa ſola ſuſcipiat magis & minus, q̄a dicebātur prius etiam ipſa ad aliq̄d ſuſcipere magis & minus. Item neq; omni qualitati cōpetit ſuſcipere magis & minus, quandoq̄dem nec figura quæ eſt qualitas, ceu triāgulatio, uel circuli qualitas/ſuſcipiat magis & minus. Item neq; uirtus perfecta/nec ars perfecta/hæc ſuſcipiūt, uerūtamen multæ qualitates ſuſcipiunt magis & minus. Proinde quatuor ſectæ ſunt de qualitatum/& qualiū/intenſione/& remiſſione. Nam alii ſentiunt omnes qualitates & q̄lia/ſuſcipere magis & minus, ſicut Plotinus & alii Platonici uidētur aſſerere: quādoq̄dē omne materiale ſuſcipiat magis & minus, & materia magis & minus ſuſcipiat/ob ſuam infinitatē naturalē. Alia autem eſt opinio ſubcōtraria huic, quæ dicit in qualitatibus, ut in iuſtitia & albedine/neq; eſſe magis & minus, quādoquidē unaquęq; ſit quoddam totum/& ſm̄ unam rōnē cōſiſtat. quocirca non ſuſcipit magis & minus, ſed in participantibus intēſio & remiſſio eſt (ut dicunt.) Nam participationes habēt latitudinem/quoniā aliī participāt magis, alii uerò minus, & ob id etiā putant habitus ſuſcipere magis & minus/cū ipſa ſint qualia quæ ſuſcipiunt. Quā opinionē uidet̄ Ariſto. memorare/quando dicit, iuſtitia enim ſi dicit̄ magis & minus iuſtitia, dubitabit utiq; aliquis, & ſtatim ſubdit. Iuſtitia quidem/iuſtitia non ualde magis & minus dicit̄. Vbi quæ dicuntur per ipſas qualia/ſine dubio ponit ea ſuſcipere magis & minus. Nā dicit grāmaticum eſſe altero magis grāmaticum, atq; aliquod magis iuſtū/& magis ſanum. Vnde quādo dicit, ſimil'r autem & grāmaticum/& alias diſpoſitiones uocauit cōiter habitus diſpoſitiones, ſicut etiam in p̄cedentibus uocauit eas qualitates. Tertia autem ſecta eſt Stoicorum/q cū diuidant uirtutes ſeorſum à mediis artibus, dicunt has/neq; intendi/neq; remitti: qui fatentur medias artes ſuſcipere intenſionem & remiſſionē, ſed habitus & qualia apud iſtas/partim nō intēduntur/nec remittunt̄, & partim utrāq;. ſ. intēſionem & remiſſionem ſuſcipiunt. Quarta quoq; opinio eſt/quæ dicebat imateriales qualitates/& eas quæ ſint per ſe/non ſuſcipere magis & minus, ſed materiales ſm̄ ſe ſuſcipere magis & minus. Vnde hæc opinio differt à priori, q̄a illa non diuiſit imaterialia cōtra materialia. Sed huic opinioni Porphyrius refragat̄, quia non rectè ponit imateriales q̄litates. Nam illæ (ut ait) ſubſtātiæ ſunt, quocirca neq; intenſionem/neq; remiſſionem ſuſcipiūt, ſicut nec aliæ ſubſtantiæ. Diuiſis ergo his ſectis/& opinionibus/uideamus quomodo ꝓbat Ariſt. non eē proprium qualitatis magis & minus ſuſcipere. Equidem inquit triāgulum & q̄dratum nō uidet̄ magis ſuſcipere/neq; aliqua alia figurarum: quocirca cuiuſq; qualitati/propriū nō eſt ſuſcipere magis & minus, & oſtendit figuras non ſuſcipere magis & minus, prius accipiendo uniuerſale theorema, quod qualia ſuſcipiūt magis & minus, & quædam nō ſuſcipiunt magis & minus. Nam q̄cūq; ſuſcipiunt rōnem præpoſiti ſm̄ quod magis & minus dicūtur, hæc dicentūr magis uel minus, ſed ſi non ſuſcipiunt rōnem propoſiti/non dicetur unum altero eſſe magis, itaq; triāgulus nō ſuſcipit rationē circuli, & ꝓpter hoc nō erit triāgulus magis circulus/q̄ q̄dratum, ſed albū ueſtimētū/nix/& multa alba/ſuſcipiūt rōnē albi, & ob id unū albū dicet̄ eē magis/q̄ alterū. Sed dices an oīa quęcūq; ſuſcipiunt eandem rationem/& magis & minus ſuſcipiunt, uel nō oīa? Nam omnes quidem particulares homines ſuſcipiunt hominis rationem, ſed unus homo/nō eſt magis hō quàm alter, quarę regula uera erit hoc modo, ꝙ ea quę non ſuſcipiunt eādem rationē/nullo modo ſuſcipiunt magis & minus, ſed eorum q̄ eandem ſuſcipiunt rationē, alia magis & minus ſuſcipiūt; alia uerò minimè: quandoquidem ratio ſubſtantiæ non ſuſcipiat magis & minus, quia neq; ſubſtantia ſuſcipit magis & minus. Simil'r neq; ratio quātitatis determinatè, uel eorū q̄ ſunt ad aliq̄d/ſuſcipit magis & minus. Nam quatuor & duo/atq; duo & unum ſuſcipiunt rationē dupli, & tamen quatuor ad duo nō eſt magis duplum/quàm duo ad unū: ſed ſi fuerit q̄litatis rō ueluti albedinis/uel dulcedinis, tunc meritò ea q̄ ſub eadē rōne erūt, magis & minus ſuſcipiūt, q̄a in his eſt ꝯparatio, ſed nō in his q̄ ab eadē rōne aliena ſunt. Si ergo nulla figurarū magis & minus habet, ergo nō eſt ꝓpriū q̄litatis ſuſcipere magis & minus, ſed proprium eſt ipſius ſimile & diſſimile, quādoquidem ſimile & diſſimile de oī & ſola qualitate prædicatur. Hunc igitur in modū uerba Ariſto. ſufficiēter explicata ſunt Cęterum

Iamblicus quærit cur Ariſto. magis & minus ponit/tanquã cõmune pluribus prædicamẽtis:& inquit/q; hæc conſiderant in participatione:cum aliud ſit participãs/& aliud participatum, uerum ſi participationem materialem dixit, pfectò oporteret ſubſtantiam, quãtum, & alia prædicamẽta ſm ſe tota/ſuſcipere magis & minus: nam omnia in materiã conueniunt. quod ſi dixerit aduẽtitia prędicamẽta participari qualia: itaq; qualitas/& ad aliquid/oporteret/ut quæcũq; ſcdm ſe totum ſuſciperet magis & minus. Forſitan igitur uerum eſt/q; ſuſcipere magis & minus competit prædicamẽtis aduenientibus, ſed in qualitate illæ ſpẽs quę ſunt ſubſtãtialiores, ceu figurę/& ea q̃ maximè hoc modo conſiderantur/ut uirtus/non ſuſcipiũt magis & minus. Sed aiunt, cur tot opiniones habent de intenſione & remiſſione, & de ipſo magis & minus ſcdm qualitatẽ? niſi ipſa qualitatis ratio/hæc participans/& compoſitum, fuerit cauſa talis differentiæ opinionum cum multa in ſeipſis habeant differentiam/quæ diuerſas ſentẽtias confutant/& mouent. Nam eãdem rationem qualitatis aliqui putant ſtare ſcdm unam diffinitionẽ, aliqui uerò putant eandem manere debere, in qbuſdam uerò minimè: quidam etiam neq; eãdem oĩno manere putant, quãdoquidem ipſa materialis ſit/& ſimul alteretur cum materia ob ſuam naturã interminatã. Aliĩ quoq; diuidunt ipſam, ponentes aliã qualitatẽ eſſe imaterialẽ, aliã uerò materialẽ. Vnde oẽs iſti diſcrepãt quo ad differentias q̃litatis: & opinionum diſſenſio ac diuiſio fit/ſcdm alium modũ pœnẽs participantia/& ſuſcipientia rationẽ, præſertim quãdo dicimus qđ aliqua late uel in latitudine, & quia magis & minus participãt. Pręterea & alia tertia differentia fieri poteſt/quo ad illud quod cõmune ex ambobus fit/nam cũ aliqua duo conueniant/alterius dominatio efficit intenſionem/& remiſſionem. Nam ſi forma uincet & ſuperabit materiam, tunc accidit ipſum magis fieri, ſi uerò materia dominabitur/tunc fiet minus, idẽ. qñ forma præeſſet ui & imperio, tunc ratio ſtat in una ſpecie/& forma determinata ſecundum ſe: ſed quando recipiens polleret dominio/tunc alteratio fit/& motus in ipſo. Item quando adequarẽtur inuicẽ forma & materia, partim nõnullę partes ſic ſe haberẽt, partim uerò aliter: quo pacto diuerſę fiunt opiniones. Sed poſt cõmunem ſectarum conſiderationem/pulchrum erit unãquãq; ſeorſum tractare, & primò cõtra Stoicos/qui dicunt ſtudioſum genus firmũ eſſe, ſed mediũ intenſionẽ & remiſſionem ſuſcipere. Dubitandũ eſt/quia ſi aliquis non habuerit uirtutẽ/& defecerit ſm exercitiũ, uel ſm naturã/profectò is erit minus ſtudioſus. Forſitã reſpõdebunt/uirtutẽ (cum ſit ſciẽtia) ex ſe ipſa habere firmitatẽ. Nam cum fuerit ſpeculatiua, pprĩarum rõnum/& coniecturalis, ſemp efficiet ea affectos omnia facere/& ipſa ſtabit firmiter in ſede/& ſua ſpecie ſciẽtiæ. Sed quomõ hoc fieri põt in tranſmutabili & paſſibili ſubſtãtia qualitatis? præſertim ſm ipſos Stoicos/qui concedunt ipſam paſſibilem ſubſtãtiam habere in ſeipſa/& in uirtute ſua/in infinitum/diffuſionem/ & contractionẽ, quocirca eſſe corpora qualitatis fatẽtur? Forſitã igitur/ea quæ ab antiquis de aliis principiis dicuntur, iſti transferũt ad alia principia. Niſi fortè iſti ſtudioſum ponentes eſſe habitum/ſumum, & ſupmum, cõſiderantes etiam ipſum nõ in motu, meritò uolunt non eſſe conſiderãdam intẽſionẽ/neq; remiſſionem in ipſo. Atqui ſi hoc uerũ eſt, certè id qđ ſecando aſſerebant, ſtare non põt, quãdoquidem & ipſarum artium uniuſcuiuſq;, ſit aliqđ ſupmum/quod ſemper ſtat. Nam cuiuſcũq; magis & minus eſt aliquid/qđ omnino & maximè eſt. Et forſitã ſm hanc ſentẽtiam/eſt ea opinio/quã memorauit Ariſto. quæ accipiebat habitus perfectos non in ſola uirtute, ſed etiam in ſanitate, grãmatica & aliis diſpoſitionibus, & eoſdem dicebat nõ poſſe intẽdi & remitti/& fatebatur in his quæ participant/magis uel minus habitibus, intenſionem/& remiſſionem eſſe. Atqui hoc idem non ſolum in ipſis artibus conſiderari poteſt, ſed etiam in uirtutibus. nam uirtutum: aliæ perfectæ ſunt, aliæ uerò impfectę, ſed imperfectæ ſint illę quæ uel naturam ſolum, uel ſolam conſuetudinem, uel rõnẽ tantũ habent, perfectæ autem ſunt illæ/quæ his tribus ſimul potiũtur. Niſi fortè ipſa uirtus de ſe/ſm ſe ſit perfecta/& integra: participatur tamẽ ſm partẽ, ſicut etiam grãmatica & unaquęq; aliarum partium: quocirca imperfectio eorum/ac magis & minus cõſiderantur in participatione/qua participãtur. Sed quas diſpoſitiones tãquã perfectas/alias ab his quæ habẽtur Ariſto. intelligit, nõ mille ſunt ſeparabiles formæ: & ut iuſtitia p ſe, ſed neq; hoc conſuetum eſt Ariſt. neq; propoſiti eſt proprium, neq; diſpoſitiones illæ ſic uocarent, quinimo conſiderans affectiones participatas/perfectas/ſcdm relationem ad illos/quæ deficiunt ab illis uult magis & minus eadẽ ſuſcipere, & rõ hæc certior erit/in omnibus diſpoſitionibus, qui etiam conſiderat pfectum/& ſummitatẽ ipſorũ/& aſſerit eaſdem ſuſcipere magis & minus ſm participationem latitudinis uniuſcuiuſq;. Vnde Stoicorũ ratio/imperfecta uidet, cum uirtutum impfectionem, neq; aliarum artium perfectionem conſideret. nam ſi in ratione ſolum conſideraretur uirtus, pfectò is qui haberet rationem ſcientiæ/& ſciẽtia/non intẽderetur, quãdoquidem una uera ratio ſit, & uerum unum/non eſt magis uerũ/quàm

alterum,q̃d ſi aliquis habens ſcientiam ſcd̃m exercitationem,uel naturam/deficeret,eſſet minus iuſtus:quare perfectior habitus/ex ſolis theorematibus non cõſiſtit,ſed etiam ex natura & conſuetudine alius alio eſſet iuſtior,& una & eadem ratio/erit completa ex theorematibus,& exercitatio ſecũdum quàm imperfectus grãmaticus cõſideratᷣ/efficit magis & minus,quo ad diuerſum modũ participandi eadem ratione.Simil'r quoq; eſt una ratio albedinis.nam nix dicitur albior lacte,quia non cõmiſcetur cum albo.nam ubi eſt materiæ mixtio,neceſſe eſt tali nõ participare & fieri itẽſionem/& remiſſionem.Atqui petunt quomodo aliquid fieri magis albũ poſſit/ſi prius non fuerit album,aut quomodo magis grãmaticus/ſi nõdum grãmaticus eſt?Eodem non dicitur grãmaticus/ille qui non habet grãmaticam,licet pręparatur & magis appropinquatur ad grãmaticam,ſimiliter neq; albus dicitur albus/qui nõ habet albedinem.Item quando dicimus hũc maiorem iſto/neuter eſt ſimpliciter magnus,nam unum eſt quod ſimpliciter magnum & maximũ eſt,ſic etiã una ſimpliciter grãmatica eſt/& una ſumma uirtus:ſed ſoluenda eſt dubitatio/ex eo q̃ comparationes dicuntur ſm̃ relationem ad perfectum.His ergo ſic dictis/mirum erit/ſi decet hanc qualitatem perfectam materialem eſſe,nam perfectũ & eodem modo manens,pfectò alterius erit naturæ/& non materialis.Itẽ inquit Iamblicus/hoc magis incõueniens eſſe,ſi qualitas eſſet materialis/& nõ eadem pateretur/quæ patiuntur materiales ſubſtantię/ſuſcipientes ipſam.Nam ferè ſeparabilis fit,ac ſi haberet quædam,ppria opera/ſeparata à cõmuni.Item inquit illud eſſe abſurdum/ſi q̃litas quę ſemp cõnecteretᷣ cum quali/nũquã habens geminam naturam/& inuariabilem indiſtinctãq;,ab ipſo,quidem ſit ſeparata ab omni quali.Item qualitas nõ intenditur,qualia autem intendunᷣ.Sed fortè hæc(inquit Iamblicus)de omnibus illis quæ immateriales rationes eſſe aſſerunt/ea dicebant. Nam cum in uirtutibus quippiam pfectionis conceſſerint/& negauerint in hominibus eẽ pfectũ ignari erant:exiſtimantes immateriales perfectiones tantũ eſſe,& ,ppter hoc has perfectiones à materialibus arcebant,quod ſi hoc uerũ eſt/opinio prorſus incidit in aliam naturam differẽtem.Nam q̃ eẽt qualitatis nõ competeret materialibus.Hæc Iamblicus ſuiſmet uerbis ſcripſit.Sed forſitã/hac rõne neceſſe eſſet etiã in ſubſtantia ponere magis & minus,nam ipſa eſt materialis,quãdoquidem perfectum/& ſtans/ſit alterius naturæ,ſi naturaliter etiam quale definitum in omnes qualitates ſic ſe habuerit,unde non ſm̃ ipſum materiale exiſtimo hæc ſuſcipere magis & minus,ſed ſm̃ illud q̃d aduenit/& minus ſubſtantiale eſt.Nam ſubſtãtia ſm̃ ſuum eſſe/quo dicitur cõſiderata/non habet magis & minus,qualitas uerò ſubſiſtens/ſm̃ participationem ſubſtantiæ/meritò ſuſcipit magis & minus.Etenim magis/eſt in minus ſubſtãtialibus,& minus in perfectioribus ſubſtantiis/quemadmodum in figuris.Eodem quantũ/cum ſit ,pximius ſubſtantiæ/non ſuſcipit magis & minus; ſed neq; qualitates cõſideratę ſcd̃m extremã perfectionem ipſarũmet,quemadmodũ pfecta uirtus/& perfecta grãmatica/ſuſcipiunt magis & minus.Etenim ipſę conſideratæ ſcd̃m ſuum eẽ maximũ & non ſunt perfectiones ĩmateriales & ſeparatę,ſed materiales q̃dem/ſi ſcd̃m ipſam formam conſiderẽtᷣ/qua unũquodq; materialium diffinire ſolemus/non aſpiciẽtes ad materiam,ſed ad formam:& certè aliquando nihil materialium ſortitᷣ ſuam perfectionem/rectè dicere poſſumus/in omnibus eſſe magis & minus,quod ſi hoc abſurdum eſt,erit aliq̃d quod maximũ eſt:& ita à nobis Plotini opinio ſcd̃m eſſe materiale & generabile,dũtaxat ſumpta corrigeretur,ſed non ſcd̃m ,pprietatem qualitatis/qua differt à ſubſtantia/& qualitate.Verum Iãblicus obiiciens opinioni Plotini/quæ qualitates ſimiliter/& quale ſimiliter/trãſmutat in intenſionibus & remiſſionibus(nam inquit abſurdum eſſe/eiuſdem mutationibus rationem alterari/quibus cõpoſitum alteratur)nam quomõ differret id q̃d participatur/à participantibus?Vnde ſimul etiã deſtructur dignitas cõmunis/de ĩcorporeis/q̃d impaſſibilia ſint,& intrãſmutabilia.Hęc igitur Iãblicus cũ dixiſſet contra Plotinũ,iungit poſtea ueriſſimam dogmatis contẽplationem/& inquit,q̃ cum q̃dam ratione ſit incorporea ſubſtantia/ſe ipſam dat accipientibus/& facit quale penẽs corpus/quæ nihil minus manet ſcd̃m ſe in corpore,licet in corpore habeat eſſe ſcd̃m ſe/& idem prębeat ſubſiſtentiam/& ,ppriam nõ amittit.Vnde apud ipſam/eſt quædam forma imp̃ſſa/quæ ſuſcipit intenſionem:ſimiliter eſt etiam incorporea ſubſtantia qualitatis/quę poteſt ſtare in eadem ſpecie/& ob id non fit ĩmaterialis,ſed materialis:tamen non omnino non fit materialis,q̃a etiam ſunt ſpecies ipſarũmet/atq; determinanᷣ ,ppriè ſcd̃m unum & idem:& ob id neq; in eo q̃ fiunt/materiales diſtant oĩno à tota ſua natura,ſed manentes in ſe quodãmodo abſtrahuntur à cõtraria ſibi remotione/& infinitate.Deniq; Iamblicus ultimã ſectam corrigendo/eorum qui intellectuales qualitates non intenſibiles exiſtimant,ſed materiales/intenſione & remiſſione participare/aſſerit illud Porphyrii/quòd omnia intellectualia & uerè exiſtentia/ſubſtantiæ ſunt,& ob id non ſuſcipiunt magis & minus,ad quod reſponderi poſſe inquit/q̃ intelle-

ctualibus

ctualibus ordo rationis qualitatis ſaluatur,etſi ibi omnia exiſtunt ſcd̄m ſubſtátiã.nã ſm hãc rōné/circa ſubſtátiá tactus/& motus/cōſiderantᷓ,qui ſaluát tãquã in intellectualibus rationem exiſtentis in altero/& operationis circa alterum,ſed ſermo Ariſto.factus non eſt omnino de intellectualibus. Hæc igitur ſufficienter dicta ſint. Cæterum Architas/breui admodum ſermone/cauſam ſuſcipiendi magis & minus inſinuauit,dicendo. Et qualitati cōmunia quædam coniũguntur/ceu cōtrarietatem ſuſcipere & priuationem,atq; ſuſcipere magis & minus/uelut in paſſionibus. Nam cũ paſſiones participarent quadam infinitate,ob id recipiunt quãdam intenſionem indeterminatam/ſm magis & minus,& hoc modo qualitas ſm ſuam rōnem magis & minus habebit,& non ꝓpter ſua participãtia. Nam ſi conſideratur intenſio/& remiſſio/in participantibus,ceu ſi contingat ſolo exiſtente albo/fieri minus album/quãdo à ſole aduſtum fuerit:quãuis enim ſm aptitudinem/uel in aptitudinem fiet participantis/ſm cōmixtionem eius quod non eſt,tale habet:tamē etiam ipſa in participatis rōnibus excellentia. Nam iſtæ fiunt differentes/ꝓpter ꝑcedentes diuerſas paſſiones,imo dubitatio eſt ne fortè in ſuſcipientibus ſit differētia. Eadem in coloribus naturalibus/uelut in albo lacte/& niue manifeſtè eſt excellentia ſm magis/ꝑcnēs ipſam naturalem rōnē. Sed qũo ſimile & diſſimile inquit eſſe ꝓprium qualitatis? Niſi qa ſicut ſępe dictum eſt/qualitas eſt aueniens,& ob id cōmunicatio ſcd̄m ſeipſam facit/ueluti colorationem,nam unũquodq; genus habet ꝓpriam naturam ſuæ cōmunicationis: unde ea quæ cōmunicant ſcd̄m ſubſtantiam/ipſa idētitate coniunguntᷓ,qa idē fiunt,ſimilr̃ quantitas eſt in ipſo quale,& qualitates in ipſo ſimili conuertuntᷓ. Nam ſicut qualitas eſt aduentitia/& non eſt totũ,& omne id quod ſuſcipit,ſed circa aliq̄d ipſius ſuſcipientis fit impſſio quædam/quæ circa ſubſtátiam ſimilitudinem facit,nam ſimilitudo eſt eiuſdem ſpēi aduētitię participatio,ut oſtenſum eſt in libro Parmenidis,& diſſimilitudo ſe habet cōtrario modo. Vnde ſi impreſſio/& caracter/facit maximè ſimilitudinem,& in caractere qualitas cōſiſtit, meritò itaq; habet proprietatem ſcd̄m ſimile & diſſimile,idem inſinuat Architas,ſic ſcribendo. Qualitatis autem proprium/ſimile & diſſimile eſt,nam dicimus omnes eſſe ſimiles coloribus/qui eundem colorē habēt, & qui habēt eãdem ideam caracteris: diſſimiles uerò hi ſunt q̄ ɔtrario mō ſe habēt. Eadem quoq; ratio in aliis fit,ſed dicēdo ſimilia uel diſſimilia participantia/uidetᷓ referre cauſam ad rōnem,nam participantia ſimilia/ſimilr̃ fiunt quæ formãtur ſcd̄m idem,ſed aliter & aliter fiunt alia/& alia participantia ,imo exiſtimãdum eſt/ipſa ſcd̄m rationem qualitatis/tãquã principalem cauſam ſimilitudinis & diſſimilitudinis,ſimilia & diſſimilia fieri:nam ratio qualitatis habet ſecum ſubſiſtens ſimile & diſſimile,quocirca etiã eſt cōſequens/omnem qualitatem & cōnexum eidem ſcd̄m ꝓpriam naturam,quãdoqdem ſcd̄m deſignationem qualitatis & cōmunes rationes ipſius/ac oēs ſpēs qualitatis eidem ſimile & diſſimile inſint,quocirca ſimile & diſſimile eſt oīs qualitatis proprium.

Non oportet autem turbari,ne quis nos dicat de qualitate ꝓpoſitum facien̄tes,multa eorũ quæ ad aliquid connumeraſſe. habitus enĩ/et diſpoſitiones/ dicebamus eſſe eorum quæ ad aliq̄d. ferè enim in omnibus qualitatibus genera ad aliq̄d dicuntur. ſingularium autem nullũ. Scientia quidem enim genus exiſtens,ipſum quod eſt alterius dicitur. cuiuſdam enim ſcientia dicitur. Singularium aūt nulla ipſum quod eſt alterius dicitur,uelut grãmatica non dicitur alicuius grãmatica,neq; muſica alicuius muſica,niſi fortè ſcd̄m genus,& hę dicantur eorum quę ad aliquid. uelut grãmatica dicitur alicuius ſcientia,non alicuius grãmatica,& muſica alicuius ſcientia,nō alicuius muſica. Quare ſingulares nō ſunt/quę ad aliquid. dicimur autem quales ſingularibus,has enim & habemus ,ſciētes enim dicimur in habendo quaſdam ſcientiarum ſingularium. Quare & qualitates erunt hæ ſingulares/ſecundum quas quidem & quales dicimur. hę autem non ſunt eorum quę ad aliq̄d. adhuc ſi contigerit idem hoc quale & ad aliq̄d eſſe/nullum incōueniens in ambobus generibus ipſum dinumerari.

Cum his hominibus/qui ſciētiæ cupidi ſunt/conſentaneũ ſit ſoluere dubitationes quę ex dictis oriuntur,meritò itaq; Ariſto. commemorat ſe prius habitus & diſpoſitiones dinumeraſſe/in ipſo prædicamēto ad aliquid,& cum tractaſſet unam ſpeciem qualitatis/in eadem poſuit ipſa,& cum ueriſimile erat/ut auditores ꝓpter hoc turbarentur,quãdoquidem ſi habitus eſſet in duobus prędicamentis/accideret ꝙ cum unum ſit,diuerſis differentiis ſpecie/uteretur. Nam diximus ꝙ diuerſorum generum/non ſubinuicem ordinatorũ/ſunt diuerſa ſpecie differentia. Soluit igitur hanc dubitationem dupliciter, uno modo oſtendendo in oībus talibus eē genera ad aliquid, uelut ſcientia

ſcibilis,ſed ſpecies/& ſingularia nõ ſunt ad aliqd/ná grámatica/& Ariſtarchi grámatica/nec mutuo/nec ad alterum referunť.nam ſi grámatica Ariſtarchi/eſſet ad aliqd etiam Ariſtarchus eſſet grámaticæ/ut ad aliquid.Similiter etiam muſica,& Ariſtoxex in muſica,nam etſi ipſa uideantur ad aliqd dici/ſcd̃m ipſum ſunt ad aliquid,quádoquidem grámatica alicuius ſcientiæ dicitur/ſed nõ alicuius grámatica.Et ſi ſciens grámaticus dicitur,ſcd̃m relationem ad genus dicitur,ſed non ſcd̃m ſimpliciter ſciés/dicetur.Itẽ grámatica dicitur eſſe habẽtis/quomodo neq; erit ad aliquid? Vnde ſi aliquid ſecundum genus eſt ad aliquid,& fuerit quale ſm ſingularia,profectò habitus erit aliter in p̃dicamento ad aliquid,& aliter in qualitate.Porrò oſtendit ꝙ qualia ſingularia/ſunt participantia/eo ꝙ ſingulares & non generalia.atq; ex eò ꝙ particulariter qualia/dicunť participátia,nam unuſquiſq; à propria & ſingulari qualitate dicif qualis,& non ab uniuerſali:uelut grámaticus à grámatica:ſed potius Ariſtarchus grámaticus à ſuimet grámatica,& non ab ea quæ Zenodori eſt.Quoniam igiť à ſingularibus quales dicũtur,profectò ſingulares qualitates non erunt ad aliquid , quandoquidẽ grámatica Ariſtarchi non dicitur/ut ad aliquid:alioquin cõuerteretur/& diceref Ariſtarchus grámaticæ Ariſtarchus,quod quidem abſurdum eſt.Præterea ſm ſolutionẽ adducit/ꝙ nihil uetat ut idem ſit in duobus prædicamentis,quádo non ſcd̃m idem,ſed ſecundũ aliud/& aliud ſignificatum ſit diuiſio,nam Socrates ad multa reducif p̃dicaméta,quádoqdem ut hõ in ſubſtantia ſit,ut tricubitus in quátitate,ut pater/&ut filius ad prædicamentum ad aliquid,ut aũt Philoſophus ad qualitatem,quo pacto ſcd̃m alia & alia quę idem cõueniunt,Socrates ad alia & alia prædicamenta reducetur? Quod igiť abſurdi eſt? ſi etiam habitus & diſpoſitio ſm aliud/& aliud/reducerẽtur ad aliud & aliud prædicamentum? Nam ſicut locus ſcd̃m dimenſionẽ eſt quátus,& quatenus eſt terminus continentis/eſt ad aliquid,ſic etiá diſpoſitio quatenus aliqualiter habetur/erit qualitas,& quatenus dicitur ad diſpoſitum/erit ad aliqd. Verum Alexáder Aphrodiſeus/putat hoc accidere in ſolis illis rebus/quæ ſunt ad aliquid.ſ.quòd quædam eorum quę ſunt ad aliquid/reducuntur ad aliud prędicamentum, quádoquidem ipſum ad aliquid/non habet proprium ſubiectũ/ut à principio diximus,ſed in alio & alio prædicamento habet eſſe.Sed pace Alexandri/hoc uerum non eſt,nam idem etiam in omnibus prædicamentis conſideratur:nam cum unũquodq; eorum quæ accidunt/nõ ſit unum aliquid.neq; ſimpľr unum/ſed conſiſtit in natura compoſiti,mirum non erit,ſi unũquodq; ſecundum aliud eorum q̃ habet/reduceť ad aliquod aliud genus,& ſm aliud ad alterum.Sed fortè hoc cõcedet Alexáder in compoſitis,ceu in Socrate.Equidem ſi reſoluatur cõpoſitum in ſimplicia, & unũquodq; ſimplex/ſeparatum à compoſito conſideretur/ unũquodq; ad ſuum prædicamentũ reduci poteſt,ut homo/pater/tricubitũ/Philoſophus.Verum Alexander cõſiderauit hoc.ſ. ſemper ad aliquod cum alio prædicaméto ſubſiſtat,ut pater,cum ſubſtátia,magis cum quáto, amicus cum quali,& percutiens cum actione/& in alis ſimiliter/eſſe proprium ipſius prædicamenti ad aliquid. Sed dubitaret aliquis/ut opinor qũo Ariſt. inquit genera dici ad aliquid/& ſingularia eſſe q̃ualia. Nam perſpicuum eſt/ꝙ cuiuſcũq; prædicamenti fuerint genera ſingularium/ etiam eiuſdem p̃dicamenti erunt ea ſingularia/quæ in illo genere continenť.Nam ſubſtantia eſt genus/& ſub genere ſingulares ſubſtantiæ ſunt,ſimiliter ſi qualitas eſt genus/ſub eadem ſingulares qualitates erunt. Nam genus non ſolũ de ſpeciebus,ſed etiam de indiuiduis prædicatur uniuocè, itaq; quomõ inquit genus eſſe ad aliquid,& ſingularia non eſſe ad aliquid, ſed qualitatis? Item exiſtimo hoc eſſe dignum dubitatione/quales habitus/ut diſpoſitiones in ſpecie qualitatis.Ariſt.poſuerit.ná ſic ea q̃ ut genus/ſunt q̃litates,qũo eaſdẽ nũc dicit eẽ ad aliqd & nõ q̃litatis? ſi uerò ſingulares fuerint ĩ p̃dicaméto q̃litatis: qũo ẽt ea q̃ ſunt ut genus/nõ ſunt in p̃dicaméto q̃litatis? q̃nquidẽ aliqs habitus ſit habitus, & aliq̃ diſpoſitio ſit diſpoſitio,ſicut qdá hõ eſt hõ.Sed r̃ndẽdũ ad hæc exiſtimo/ꝙ nõ dixit genera nõ eẽ q̃litates/neq; generales habitus/& diſpoſitiones non eẽ q̃litates,ſed dixit/ꝙ ſi habitus & diſpoſitio dicuntur ad aliquid/tamen non omnis diſpoſitio/& habitus/eſt ad aliquid,ſed ſolum generalis habitus/& diſpoſitio,ſed generalis/ut ſingularis habitus/& diſpoſitio/eſt qualitas.Item nullum abſurdum eſt/generalem habitum eſſe ad aliquid,& ſingularem habitum eẽ ſolam qualitatem,q̃a ſingulares habitus ipſius generis/ut ad aliquid/non aſſignát,ſed eius generis/quod eſt ut qualitas. Nam ſcientia ut eſt ad aliquid/in ſpecies non diuiditur,ſed ut qualitas diuidiť in ſingulares ſcientias,quę quidẽ ut demõſtrauimus/non ſunt ad aliquid,ſed qualitates ſunt.Verum dices/ſi oportet cõmunes quaſdam determinationes afferre/quomodo fieri poteſt,ut idẽ referať ad aliud/& aliud prædicamentum? Reſpondendũ eſt/ꝙ oportet ea quæ propoſita ſunt/táquá compoſita reſoluere, uſq; ad ea quæ ſine complexione ſunt,& tunc uel à diuerſitate ſignificatorũ/uel à differentia conceptuũ/uel à diuerſo caractere qđ eſt in ipſis uerbis/talia diſcernere cõuenit/et ſic ſingularia in p̃dica-

 mento

mento reducere. Prætèrea ſimul conſideranda ſunt generã/ſpecies/& differentiæ uniuſcuiuſq;,ac identitas & diuerſitas,nam pugillatiuus redigiť ad qualitatem/& ad aliquid,ſed quatenus diſponiť aliqualiter/ad qualitaté reducitur, ſed quatenus diciť facere aliquid ad alterum,ſic ad ꝑdicamentũ ad aliquid reducitur.Rurſus aliquo modo cum paſſio ſit,partim in re ipſa affecta/quæ ex paſſione ſit,& partim ut cauſa quæ ingerit paſſionem/conſideratur ipſa paſſiua qualitas/ tãquã cõmune aliquod,quia modus reſolutionis in ipſam paſſioné/& typus cõmunis ꝓprietatis/& caracteris, efficit cõmune aliquod ſpecificationis. Verũ oportet ea q̃ in pluribus generibus cõſiſtunt/recuſari in numeratione prędicamentòrum,quãdoquidem diuiſio ſimplicium in ipſis ſit:ſimilr quoq; ſi fuerint quædam media/uel cõmunia/uel complexa genera/uel implicita/non conueniunt prędicamentis. ſed hæc ſunt additamenta,quocirca etiam Ariſt.inſinuauit/quomodo idé ad aliud & ad aliud prędicamentum/reduci queat.Sed finem ſermonis de qualitate faciamus.

¶ *Prędicamentum facere & pati.*

SVſcipiunt autem/& facere & pati contrarietatẽ,& magis/& minus,calefacere enim ei quod eſt infrigidare contrariũ,& calefieri ei quod infrigidari,& delectari ei quod triſtari.Quare ſuſcipiũt contrarietatẽ,& magis & minus, calefacere enim magis & minus eſt,& calefieri magis et minus,& cõtriſtari magis & minus ẽ.Suſcipit igiť & magis & minus facere & pati,de his quidem igitur tanta dicuntur.Dictum eſt autem/& deponi in his quæ ad aliqd, quia denominatiue à poſitionibus dicitur.de reliquis aũt/ſcilicet quãdo,& vbi,& habere,quia manifeſta valde ſunt,de ipſis nihil aliud dicitur,q̃ quęcũq; in principio dixi:quia habere quidem ſignificat indutum eſſe,armatum eſſe.vbi autem velut in lyceo,in foro,& alia quęcunq; de ipſis dicta ſunt,dè præmiſſis quidem igitur generibus, ſufficiunt quæ dicta ſunt.

Cum decem genera ſint,quorũ quatuor pertractauit/cum ſint uniuerſaliora & recipiãt ampliorem latioremq; contẽplationem,meritò multis uerbis explicanda eſſe Ariſt.putauit.Proinde de cęteris breuiter dicit/& quãuis ſtrictim & tenuiter dicat, tamen fieri multi & utiles ſermones de illis poſſunt.Verũtamen ſufficit pro introductione iuuenum/qui ſimplicia in propria genera reducere poſſint/& propria prædicamenta facere,ſententiã & explicationem ipſorum ſic facere,quod quidé/& principio oſtendit per exẽpla.Verum propria de unoquoq; illorum uerba/certa fecit. Equidem de actione/& paſſione in libro de generatione & corruptione tractauit, & de quãdo & ubi in libro de naturali auſcultatione,ubi de loco & tempore diligenter diſſeruit, & de oibus exploratiſſimè & ꝑfectiſſimè in metaphyſica loquutus eſt.Verũtamen in hac facultate dialecticę/declaranť hęc principia quatenus ſignificantur nõnulla cõmunibus dictionibus,ſed in metaphyſica cõſideratur peculiariter,quatènus ſunt res,ſed ſtatim poſt qualitaté prius quàm de aliis mẽtioné faciat/de ipſa actione & paſſione,ſeu facere & pati,quia(ut aiunt) ſcd̃m qualitatem fit actio & paſſio:meritò itaq; poſt qualitatem illico adductæ ſunt/actio & paſſio.Equidem facere/ceu generare & ædificare ſubſtãtiæ competit,& facere/ut numerare quãtitati,ſimiliter etiam facere & pati cõueniunt prædicamẽto ad aliquid,quãdoquidé ſunt relatiua.Proinde melius dicendũ eſt/ꝙ cum facere & pati,quo ad exiſtentiam actionis & paſſionis conueniant/quatuor ante dictis ꝑdicamentis:meritò poſt illa quatuor ſequitur horum ptractatio.Item quia hæc inſunt etiam incorporeis/& cętera genera ſolum conſiderantur in corporibus,ideo præcedit horũ tractatio/doctrinã reliquorũ.Item utrũq; ſimul docendo tradit,quia ſimul etiam ſubſiſtunt,& ubi unum eſt/ibi etiam alterum inuenit,quocirca uoluerunt quidam facere & pati non eſſe propria prædicamenta, ſed ordinari in prædicamento ad aliquid. Architas uerò ꝑpoſuit actioni & paſſioni/ hisq́, duobus prædicamẽtis/ illa duo habere & ubi,qui etiam cauſam hunc in modum aſſignat dicẽdo, ꝙ omne quod moueť in loco aliquo mouetur,ſed cum agere & pati ſint motus quidã/ſcd̃m actum,perſpicuum eſt/ꝙ oportet prius intelligere locum in quo facere,& pati/collocanť.Equidem agere ſignificat actionem/& pati paſſionem non ſcd̃m propriam deſignationé paſſionis,nam hoc modo eſt qualitas,ſed ſm motum/ qui eſt in paſſione,& hic eſt idoneus/& certus uerus conceptus de ipſis: quocirca hunc tãquã manifeſtum dicere ꝑtermiſit. Cæterum ea quæ inſunt duobus prædicamentis affert,quorum primum eſt contrarietatem ſuſcipere.Nam calefacere & infrigidare cõtraria ſunt,quæ qdem conſiſtunt in actione/& dum aliqd facit,ſimilr etiam contrarietas eſt in paſſione,ſicut delectari/& triſtari.Nã ſi tales contrarietates ſunt ſcd̃m qualitatem.Nam calidũ & frigidum contrarium,& contraria efficiunt cõtraria,itaq; erit con

quare actio et passio precedant predica.

trarietas in actione/quãdo accipitur actio,ut actus acciperet̃ generum ſuſcipientium contrarieta/
tem:ſi ergo in ipſum agere eſt contrarietas/etiã erit in ipſum pati,nam id qđ agens agit, id patiens
patitur.Et cũ contrariorũ alia habeant aliqđ mediũ/& alia non habeant,ꝓinde cum qualitates ha/
beant aliquod mediũ/eorũdem etiã contrarietas/ſcđm facere & pati/habebit aliquod mediũ, ut te/
pidum fieri/& rubere,quia tepidum erat medium inter calidum & frigidum,& rubeum/uel palli
dum/erat mediũ inter album & nigrum:ſed quorũ qualitates non habent aliqđ medium,neq; eo
rum efficientia,neq; paſſiua habent medium,ut ægrotare/& rectè ualere.Præterea/ duplex eſt rõ,
nam actionum aliǫ qdem ſunt oppoſitæ paſſionibus/quæ in altera ſunt,ſicut calefactio,nam calefa
ciens calefacit id quod calefit,& quædam ſunt abſolutæ,ſicut eſt actio dicendi.Cæterũ non eſt ꝓ/
prium ipſis facere & pati/contrarietatẽ habere,quãdoqdem hoc nõ cõpetat ſolis/& omnibus actio
nibus,& paſſionibus.Nam actione dicendi,uel ſcribẽdi,uel ædificandi/nullũ contrariũ eſt,ſed ipſis
ſolis competit habere cõtrarietatem/quæ ſcđm actionem & paſſionem contrarietatem habere poſ
ſunt.Præterea/facere & pati/ſuſcipit magis & minus.Nam calefacere & calefieri/& reliqua alia/ſunt
facere & pati,& ſuſcipiũt magis & minus,qa etiam qualitates quæ introducunt̃ per iſtas actiones/
ſuſcipiunt magis & minus,quocirca etiã ea quæ ſcđm ipſas agunt/& patiunt̃/magis & minus ha/
bebunt.Verũ non oportet in omni actione & paſſione quǫrere magis & minus,ſed in illis qbus cũ
genera ſuſcipiẽtia/magis & minus agũt/& patiunt̃:quoniã neq; generare,neq; numerare ſuſcipiũt
magis & minus,quãdoqdem nec ſubſtantia/nec quãtum ſuſcipiat magis & minus , ꝓinde diuiſio
ipſorum agere & pati/ erit ſm actiões/& paſſiuas qualitates,quǫ multipliciter diuidunt̃.Reliquũ
de prædicamento poni/auditorem ad ꝓdicamẽta remiſit.Nã diximus/ꝙ poſitio cũ ſit alicuius poſi
ti poſitio/eſt de numero eorũ quæ ſunt ad aliqd.nam poſitio dicitur denominatiue à poſitione/al/
terius prædicamenti,uelut recũbere/ſtare/& ſedere.Nã hæc non ſunt poſitio,ſed denominata ſunt
à poſitione:quo circa ab ipſo Ariſt.habemus etiam diuiſionem ipſius poni.De reliqs uerò tribus/
ubi/quãdo/& habere,qa manifeſta ſunt inquit,nihil aliud de ipſis eſſe dicẽdum/quãdo ea quæ di/
xit in principio/ubi nihil aliud poſuit/quando exempla eorũ/dicendo/ut ubi uelut in lyceo,& quã/
do ueluti heri/& anno priore,& habere uelut armatum eẽ/& indutum eſſe,& infra tradet quandã
diuiſionem ipſius habere,tãquã multipliciter dictã.Sed cum hæc ab Ariſt.negligant̃/utile erit adi
ſcere ea quæ à Porphyrio/& Iamblico/de iſtis artificialiter diſputata ſunt.Dicũt itaq;,ubi & quãdo
eſſe,ſicut ſunt ea quæ ſunt ad aliqd/quæ non ſunt principaliter in rebus conſiderata,ſed de nume
ro eorũ ſunt/quæ aliis adueniunt.Nam quãto ſuppoſito/adueniunt quæ in ipſo loco & tempore
ſunt,ut ubi & quãdo,quemadmodũ etiam ea quæ aliqd ſunt.Eǫdem ipſum ubi/locus nõ eſt,neq;
quãdo eſt tempus,ſed cũ prius exiſtũt/locus & tempus,deinde hæc adueniunt,ut id quod in loco
eſt/alicubi eſſe dicitur,& quod eſt in tempore/eſſe aliquando, ut Socrates heri in lyceo erat.
Verum uidetur ipſum ubi eſſe unius ſpeciei/& non ſuſcipere differentias , ſed tamen hoc qui/
dem indeterminatè dicitur / de his quæ ſunt in loco , uelut de his quæ ſunt in ciuitate & idem
determinatè , ceu de his quæ ſunt in porticu / uel in hac parte porticus.Præterea/ſuſcipit om/
nis loci differentias,quandoquidem ubi ſurſum & ubi deorſum dicantur,& ſm proprium locum
& cõmunem/ac locum per ſe/& per accidẽs/ubi dici poſſit. Nam ſcđm unũquodq; eorum/ubi dici
poteſt.Similiter etiam quãdo non eſt tempus,ſed ꝑexiſtente tẽpore/quãdo de aliquo dicitur,uelut
bachi feſtum/dicitur anno priori,uel in præſentia,uel in poſterum eſſe.Verũtamen quomodo tem
pus in quo ipſum quãdo collocatur/non eſt de prædicamento ipſius quando,ſed in quãtitate eſt.
Suſcipit quoq; quãdo differentias temporis. Nam ꝑteritum/dicitur olim/& præſens dicitur nunc/
& futurum in poſterum.Similiter ipſum prædicamentum habendi/ſignificat quoddam acquiſitũ
& ſeparatum à ſubſtantia alicuius exiſtentis,qñ ſimul exiſtit cum ipſo,itaq; ipſum habere eſt quo/
rũdam acquiſitorum habitudo, nam indutũ eſſe/nihil aliud eſt quàm habere tunicam: & calciatũ
eſſe/habere calciamenta.Equidem hæc ſunt diuiſa ab habente/& ſeparata ab eiuſdem ſubſtãtia,quæ
ipſi neq; ut ſubſtantia/neq; ut accidentia competunt:ſicut nigredo & uarietas oculorum : proinde
ipſum habere non habet ſcđm ſe differentias ſpecificas,ſed poteſt ſuſcipere diuiſionem/ſm differen
tias eorum quæ habentur:ſed hæc quidem animata ſint,uelut ceruus/& bos,hæc uerò inanimata,
ceu ueſtimentum/arma. Item poteſt ſuſcipere diuiſionem/ſcđm differentiam eorum quibus non/
nulla habere dicũtur,ceu ſi in anima aliquis habet aptos habitus/& in corpore habitus corporales/
tamen ſm ipſum habere/uel haberi/nulla fiet differentia.Atqui qm̃ Porphyrius/& Iamblicus dixe/
runt id quod habetur in anima/eſſe de numero habituũ acquiſitorũ/ aliquis conſiderabit ne fortè
illi habitus ſint qualitates,& ea quǫ ab ipſis denominantur qualia ſint:ſicut etiam corpora partici/
pantia

Diuiſio pre. quando et pre. ubi

pantia nigredine/dicuntur habere nigredinē. Nam habitus animę/non ita circa animā ponunt, ſicut calciamēta circa copus: ſed ſunt quędā diſpoſitiones circa ipſam/alterantes eādem/magis uel minus: ex dictis itaq; tales dubitationes ſolutę ſunt. Sed dubiū eſt/quomodo hæc ſex prędicamenta dicanť genera, quādoquidem ipſorum ſpēs non habeantur, nam genera dicuntur/ & ſpecies/& ſpecierum ſunt genera. Quod uerò prædicamenta ſint genera Ariſto. inſinuauit dicendo in calce textus, de ꝑ/miſſis quidem generibus/dicta ſufficiunt. Vnde ſi fuerint aliquę ſpēs iſtorum (ut oſtendemus) du/bitatio amplius non habebit locum, nam ſi genera hæc ſunt, de dictis ſpeciebus dicuntur. Sed fortè aliquis dicet/ꝙ hæc nō dicunť genera tāquā de pluribus/& differētibus ſpecie ꝑdicētur/inquit, ſed quia maximè ſignificāt differentes naturas/& abinuicem ſeparatas: ſicut ſolemus dicere in ſcientiis unamquāq; ipſarum/eē circa aliquod genus ſubiectum determinatū, dicētes ſimul etiam hoc, & inſinuantes quādam naturam eorum/ab aliis ſeparatam. quocirca Ariſto. hęc prędicamenta nominat. Itē nōnulli obiiciunt/cupientes aſſerere ꝙ agere & pati dicanť adinuicem, & eſſe/atq; non eſſe ad aliquid, & minimè eſſe quædam ꝓpria prędicamēta, ſicut Ariſto. inquit. Verum hi non rectè dicunt, nam ipſis non competit ſm ſe in habitudine eſſe, quādoquidem non ſolū ſubſiſtant in habitudine, ceu dextrū & ſiniſtrum, quinimo eſt aliquid factum ab ipſis, q̃tenus hoc eſt agēs, & hoc eſt patiēs. Verum ſi concedereť facere & pati eſſe ad aliqd, ſingularia tamen eſſe ad aliquid non cōcederetur, quandoquidē nec ambulare/nec currere/eſt ad aliquid, & utrūq; eſt facere: ſimiliter neq; grāmatica erit ad aliquid, quoniam ſcientia quæ eſt genus ipſius/eſt ad aliquid. Item uniuerſaliter agere de oī agente dicitur, tamē non omnis actio reſpicit patiens. Nam abſolutę actiones, uelut dicere/currere/legere/& id genus, non reſpiciunt patiens: quare non erit ipſum agere omnino ad aliquid. Nam etſi patiatur aliquid pauimenti ab ambulante: tamē ipm ambulās/non dicitur hoc agere, quatenus ambulat, ſed quatenus talem motum efficit/& quatit integumētum. Similr quoq; agere/nigrum & album fieri, ſcđm ſe ſic ſe habent. Nam ſicut cōmuniter cōtrarium eſt in ipſis ad aliqd, & tamē unū/quodq; eſt ſub proprio genere, ita & facere & pati, quāuis abinuicem dicātur/non erunt ſub ꝑdicamento ad aliqd, ſed in proprio genere: itaq; cum facere & pati non ſint in ꝑdicamēto ad aliqd, neq; in aliquo alio prædicamento erunt, ſm ſe ꝓpria prædicamēta. Atq fortè aliqs dicet, ꝙ oportebat fa/cere & pati ſub prædicamento ad aliqd reduci, ſicút etiam contraria ponūtur in prædicamento ad aliqd: & facere & pati ſingularia ſub propriis generibus collocari, ceu ędificare parietem/& genera/re ſub ſubſtantia, & ipſum numerare ſub quantitate: qa oratio/& numerus/ſunt quāta, ac etiā albū facere/& nigrum/ſub qualitate. Forſitā igitur facere & pati ad alia ꝑdicamenta ſe habent, ſicut actio & paſſio ad ſubſtātiam: quandoqdem agere ſit ad aliqd, ut amare: & in aliis decem prędicamentis reperiatur. Item aliqs dubitabit/dicendo ꝙ cū Ariſtoteles dixerit cōmunia ipſius facere & ipſius pati/propria omiſit. Ad qđ reſpondet Iamblicus/ꝙ ſimul per ea quæ cōmunia exiſtimantur, inſinuata ſunt ipſorum ꝓpria. Nam contraria/ac magis & minus/non ſimplr accipit, ſed alia in actione/& alia in paſſione. Sed ad hoc facilè dicere poſſum/ꝙ etiam in aliis ꝑdicamentis contraria & magis & mi/nus/non quęuis temerè accipiebātur, ſed ꝓpria uniuſcuiuſq; prædicamēti, & tamen uidebātur nihilominus cōmunibus propria addenda eſſe: itaq; illud quod à principio dicebať/eſt magis uerū/ꝙ in his eſt Ariſto. contentus uniuerſaliora afferre. Sed dices, quomodo ſi ambo hæc agere & pati ſunt genera ipſius habendi/qđ eſt genus, nō ſic etiam erit genus ipm haberi? Nam habere diuidiť contra haberi, quēadmodum pati/contra ipſum facere. Niſi qa in ipſo habere cōtineť etiam ipſum haberi, nam qđ ſumptum fuerit/ab habēte ſumptum eſt, & oīno illud quod habet ſecum cōnexū/habet id quod habeť: ſed aliter ſit in ipſo agere & pati, quādoqdem pati nō ſimplr in ipſo agere cō/tineať. Etenim clamare/ambulare/currere/ſcribere/& id genus, eſt quoddā agere, & tamē nihil ho/rum habet ferè cōnexum cum patiente. Item neq; habere referť ad haberi, ut uideť. Nam de qbus prædicatur, ceu de illo quod induiť/& armatur/eadem nō dicunť ad aliqd, nam habens ecōtrario diceret/ad id quod habeť, ſed habere ꝙ nō ſit idem cum habēti/non diciť ad aliud. Atqui nōnulli obiiciūt Ariſto. ꝙ pauca dixit de ſex ꝑdicamentis: & qđ etiam naturam ipſorū non ſatis deſcripſit, neq; diuiſit ea in ſuas differētias/quāuis fieri poſſet (ut diximus) ꝙ ubi diuidať in differentias loci, & quādo in differentias tēporis. Vnde ꝙ Ariſto. fuerit mancus/perſpicuum eſt ex his quæ Archi/tas docet de his, longioribus, ꝓpria & ſingula eorū (, quēadmodum priora) explicans. Verum qui/dam defendunt Ariſt. dicētes/ꝙ ea quæ non admodū cōmuni cōſenſu/& cognitu/cōprhendūtur ea ipſa Ariſto. diligenter docere, ſed quæ facilè capiuntur/per manifeſta ſunt, eò ꝙ manifeſta ſunt, Ariſto. ꝑtermiſit, quod quidem etiam ipſe indicat dicendo, qa manifeſtè ſunt, nihil aliud de ipſis dicitur/quàm quæcūq; à principio dicta ſunt. Etenim ſi ſpectat unūquodq; eorum ceu motus/face/

Ona ... ſex ... predicamenta dican... ea generaliſſima

efficit/& mouet,dicit eſſe imobile,& ob id facere in ipſo,ſeparatũ eſt à pati,& ambo ſub uno genere
non ordinantur:quare neq; ad unum hæc ambo reducenda ſunt, ſed duo determinãda ſunt,ſicut
etiam Ariſto.facit ipſa ſeorſum ſeparans.Vnde Boethus & Iamblicus/contra eam dubitationẽ quæ
uult motum eſſe unũ genus/ante facere & pati/ponendũ eſſe inſtiterunt.Porrò Porphyrius inquit/
uidetur quibuſdam motum eſſe q̃d unum/in facere & pati/ac cõtinuũ eſſe, ceu liquet in eo motu/
quo percutiẽs percutit,uel ut etiam in proiectione/& expulſione. Nam qualis eſt ꝓiiciẽtis lignum
motus,talis ẽt eſt motus ꝓiecti,& q̃lis eſt ĩpulſio ĩpellẽtis,talis ẽt eſt ĩpulſi:q̃re unus & cõtinuus erit
uterq; motus,ſed nõ idẽ habet eẽ ad ꝑcutiens,& ad id q̃d ꝑcutiť,ſed ꝑcuſſi paſſio eſt/& ꝑcutiẽtis
actio,quo pacto facere & pati nõ eſt ſimplr̃ unũ genus motus,ſed hñt differẽtiã. Verũ hãc ſolutio/
nẽ dubitatiõis Iãblicus cõfutat/tãq̃ alienã & remotã,nec ex notis ꝓcedẽtẽ,nec fortè ex his q̃ uidenť
Ariſto.non enim ſi aliqua factio ita ſe habet/cum aliqua & oĩs factio cũ actione ita ſe habere debet,
neq; inchoandum erat ab extremis actionibus dico.ſ.ab his/quę ſcd̃m percuſſionem & expulſionẽ
fiunt,neq; concedendum eſt Stoicis/id de quo inter nos diſſentimus.ſ.ꝙ factiones appropinq̃tione
quadam/& contactu efficiant:nam melius eſt dicere/ꝙ non oĩa agunt approximatione & cõtactu,
ſed potius actio fit ſcd̃m aptitudinem agentis/ad patiens/& econtra,quãdoquidem multa ſint/quę
non contactu agunt,quę quidem perſpicuò patent.Vnde ſic in operibus uidemus/ꝙ agentia indi
gent approximatione per accidens,tum fit contactus, quia in loco participant uirtute patiendi/uel
agendi,qñquidem talia ſint corpora/& actiuis uel paſſiuis uirtutibus participent,tamẽ nihil impe/
dit diſtantia corporum in aliquibus,ut hoc quidẽ agat,hoc uerò patiať/& ſuſcipiat actionẽ agẽtis:
nam in quibuſdam indiſtans/& non impedita actio fit,ut in chordis liræ/ quæ coherent,etſi inuicẽ
diſtant:ſimilr̃ id quod accenditur eminus/formã ignis ſuſcipit.Item nec multa quę ſe tãgunt/effici/
unt aliquid per contactum,ut emplaſtrum/uel aliq̃d aliud medicinalium remediorum/ſi apponať
lapidi:itaq; ſi hæc tangunt/& ſæpe nihil faciunt/& ea quæ non tangunt aliq̃d,ſæpe faciunt,itaq; per
cuſſio/& pulſio non eſt principalis actio,neq; contactus eſt in his/quæ uidemus ꝑcutere/cauſa, ſed
uirtutis cognatio/qua poteſtas faciendi habetur,eſt cauſa.Quod ſi aliquis diceret eandẽ eſſe ſubſtã
tiam agentis/ & patientis/profectò mouens mouebitur,& q̃d mouetur mouebit,& totum/ut totũ/
mouens erit/& motum,atq; omnes dignitates de motu.ſ.tollentur,ꝙ motus procedat ab aliquo/&
circa aliquid fiat,atq; ꝙ alius ſit principiũ motus, & alius ſit ipſe motus/taquã à principio effectus,
& multo magis tollerenť dignitates/in his in quibus maximè ſunt ſeparatæ cauſę motus:itaq; non
oportet derelinquere illas opiniones ueras/q̃ diuidunt principia generũ, & diſcernũt unũquodq;/
ſecundum ꝙ cognatum eſt.Nam ſi oportet cõmixtum quẽdam motum intelligere/ex actione agẽ
tis & imutatione patientis/generatio non erit inter ſimplicia/& imixta, præſertim/cum ipſum cõ/
mixtum ex patiente/& faciente,meritò excluderetur à primis generibus,tanquã poſterius:ſicut ẽt
omnia alia cõpoſita.itaq; non eſt concedẽdum/ꝙ motus contineat actiones & paſſiones,& copulet
ipſas inuicem ſcd̃m unam cõtinuitatem/neq; ꝙ ambo eadem ſubſtantia cõmunicent, aut ꝙ eadem
ſubſtãtia partiatur in ipſas, & aliud indicet actionem eorum/quæ in ipſo ſunt,& aliud paſſionem.
Nam ſm̃ omnes hos modos/motus ſit quoddam cõmune ipſis agere/& pati/ſeparatus tamẽ à pati/
ente & agente/tãquã medius inter utrãq;,& à faciente procedens/ & impatiẽs paſſionem inducens,
ſicut igitur mouens & motũ duo ſunt, ita etiam agens & patiens ſunt diſtincta dupliciter.Sed hæc
quidẽ ſufficiant/contra Porphyrium,uel contra opiniones/q̃ ab ipſo proponebanť contradicentiũ.
Deinde inquit Iamblicus/magnum Plotinum cõfutare Ariſtotelem/ ponentẽ motum in genere,eò
quòd dixit Ariſto. motum eſſe actum impfectum. Nam ait/ſi hoc uerum eſt/nihil prohibeat actũ
pręordinari,ut motus exiſtimeť una ſpecies motus/cum ſit impfectus motus.Ad hæc itaq; à prin/
cipio contradicendo Iamblicus/inquit, uideamus ſi motus ſic dicitur actus imperfectus/ut in eadẽ
natura conſiſtat,uel potius ſit,uelut quoddam exiens in naturam oĩno deteriorem. Nam ſi motus
diceretur actus imperfectus/ut ſm̃ ſuam naturam ſic cõſiſteret/ nihil prohiberet actum ꝓordinari
ut genus,& ſub eo collocari motum/ut ſpeciem.Sed ſi motus eſt actus/qui egrediť in aliud genus,
tunc actus non poterit eſſe genus ipſius,unde ſi motus qui tendit ad finem,cuius gratia efficitur/
& nondum ipſum finem in ſe continet,& actus ſm̃ finem ſtat/perfectus exiſtens in ſeipſo & pro/
pria perfectione permanenter utens,profectò perfectiſſimum non habebit aliquam cõmunicatio/
nem naturę/cum illo quod deducitur à perfectione.Item ſi actus ſpeciem in ſe perfectam habet,&
motus progreditur à ſpecie/habens tantũ ipſam in potentia/& ſm̃ materialem & informem aptitu/
dinem,manifeſtum erit/ꝙ motus non erit ſub actu/tãquã ſub genere.Item ſi motus conſiderať in
quadã prorogatione/& feſtinatione/ac continuitate/diuiſibilis exiſtens in continua/ſemper in infi/

nitum/& actus ſm unum ultimum ſtat/habẽs eſſe à ſeipſo,ac ſimul cõprēhendens omne ſuum eẽ ſm ſe,pfectò neq; hoc modo actus erit genus ipſius motus.Item ſi motus eſt partibilis/īfinitus/& īdeterminatus/& actus eſt īpartibilis,& habet ultimũ & idẽtitatẽ,quõ erit genus alterius?Itẽ ſi motus habet cõmixtã ſubſiſtẽtiã cũ cõtrario,& trãſit de cõtrario ſemp ad ɔtrariũ,ceu qñ fit ex albo nigrũ.Nã motus ab altero in alterũ pcedens/neutrũ eſt extremorũ,ſed mixtũ eſt ex ambobus, actus uerò cũ ſit oĩno immixtus,& ſm unum cõtrariorum ſtet,nihil cõtrariæ naturæ ſecum admittens,quomodo igitur actus poterit eſſe genus ipſius motus?Item ſi dicit̃ motus ſimul extendi cũ tẽpore/perinde ac extẽſiuus ſit/& actus æternitati adeſt/tãquã ſine extenſione exiſtat,& totus ſimul ſit præſens ipſi nunc,itaq; nec hoc modo poterit eſſe q̃dam natura eiuſdem generis/ipſorum ęternorum/& eorum quæ in tempore fiũt.Item ſi actus qdem īmobilis præexiſtit/& continet in una quiete ſimul principium & finem,& motus comp̃hendatur tantum eſſe/dum procedit & labitur, itaq; actus non erit genus ipſius motus.Verum inqt Plotinus/purioribus opinionibus non uidet̃ eſſe aſſerendum/iuxta hunc intellectum/motum actũ eſſe ſcd̃m quem nõnulli pœnẽs ipſum/moueri determinant,agere & recipere eũdem motum ſm moueri/& actum,quod quidẽ multis indiget,ut uerũ eſſe appareat.Atqui hoc etiã ex uerbis Theophraſti/perſuadendũ eſt.Nam huic uidet̃ motus ſeparari ab actu,& motus eſſe in quo actus continetur/& minimè q; actus contineat motũ. Nam dicit actum eſſe uniuſcuiuſq; ſubſtantiam/& propriã ſpeciem, quæ quidem non eſt motus, quãdoquidem actus & perfectio in ipſis intellectualibus,& īmobilibus/ſuapte natura eſſe non prohibeantur.Præterea ſunt multæ eiuſdem perfectiones inſenſibilibus,ſine motu,ceu pfectio ſtatuę ſecundum figuram.Nam figura ſtat ſm eãdem perfectionem, uel ſi dũtaxat actus præcedit motũ, ob id non oportet ipſa inuicem copulare/neq; illam aſſerere alterius eẽ genus. Verũ ſi quis dixerit, actum præcedere moueri,quatenus ſimul cum ipſo ordinatur,ſed id quod eſt actus ſcd̃m figuram ſtatuę/& uniuſcuiuſq; perfectionem ſtans/reſpectu eius qd̃ eſt in potentia/dicitur abſtractum ab ipſo,& non actu à motu,profectò is ignorat (quia id quod eſt in actu) opponit̃ ei quod eſt in potentia,& perfectio eſt imperfecti,& habitudinem ſemper accipit à contrario:ſed hic actus ſm ſe eſt abſolutus,& ad nullum contrarium dicit̃,ſed perfectionem prębet ei quod eſt in actu,multũ ergo intereſt figuram eſſe actu,& non eſſe actu,nã q hoc prorſus dicunt/ignorãt purum genus actus/neq; ſeparabilem à motu ipſum faciũt,neq; prius,eò quod eſt in actu:nec de hoc memoriã faciunt,quomodo dicimus intellectiones actus eſſe,quæ tamen fiunt imp̃tibiles/& ſimul atq; in eodem nũc & ſimul totæ.nam id quod eſt in tempore,eo qd̃ nunc eſt/id intelligitur eſſe actum in motu,ſed purum actum dicimus eſſe ſine motu,& ab ipſo alios actus pcedere/qui non ſine motu conſiderantur:ſicut dicimus phãtaſiam/& ſenſum eſſe motus ſm paſſionem,ſed ſm formam actus,& ſic nonnulli actus ſunt inſeparabiles à motibus,nõnulli uerò ſeparabiles,ſed illi ſunt īſeparabiles , quicũq; ſunt motuum perfectiui,& eoſdem p̃cedunt/atq; deducunt ad actum:ſeparabiles uerò ſunt/quicũq; ſunt unius ſpeciei/& prorſus īmobiles.Hactenus igitur tolleretur is/q ſic actus abſolueret/& ſepararet:quocirca etiam erũt quædam formæ īmateriales/cum quibus etiam īmateriales actus ſimul eſſe apparent.Sed ille qui eminus pcedens/& trahens ipſos ad motus/nequaquam tolleretur,neq; hi tollerandi ſunt/qui ponunt aliquem actum cõmunem,cuius quoſdam impartibiles/ſit totos ſimul eſſe,& quoſdam in generatione/ac generationes eſſe dicunt:quos etiam motus uocari uolũt. Nam fieri non poteſt/ut unum ſit genus impartibilium/& partibilium,neq; idem ſit genus eorum quæ ſunt/& eorum quæ dum fiunt/ſunt.Item neq; idem actus impartibilis erit/& extendetur ad partibilia,& ſimul totus ſit/& in fieri exiſtat.Nam omnia hæc/rerum naturam demũt,& eſſentiam actus deſtruunt.Vnde manifeſtum eſt/q; qui motum aſſerunt eſſe cõmune genus actionũ/& paſſionum,contradicunt opinioni Ariſto.ut liquet,partim ex his quæ al's ipſe dicit,& partim ex his quæ nunc in diuiſione prædicamẽtorum tractat.Nam hoc modo/facere & pati non eſſent duo genera,ſed potius motus eſſet unum genus/ante ipſa.Sed quomodo moueri / cõmuniter extendunt ad ea quæ conſiderantur in actione & paſſione ſm motum,ceu ambulare & ſm habitudinem,ceu ueſtiri,ſedere.Nam hæc mixta ſunt ex paſſione/& actione non p̃pria,ſed mixta cum paſſione.Item illud quo dicitur actum de ſolis actionibus dici/temerè aſſeritur.Nam neq; omnis actus factio eſt, quandoqdem nec intellectio eſt factio,neq; econtra omnis factio/eſt actus.Nam ſicut quædam factiones quæ ſunt paſſiuæ qualitates,ex his autem colligendum eſt/q; Plotinus & alii qui ex cõſuetudine Stoicorum in Ariſto ſectam transferebant/cõmunem eſſe motum ipſis agere & pati. Eqdẽ iſti motum & actum in idem confundunt/& actionem puram ſeparatã à paſſione non ſeruãt,quãdoquidem ipſam conſiderẽt/cum motu.Pręterea/non ſeruãt principiũ motus īmobile,ſicut Ariſt. uidetur.

uidetur.Nam quando & ipſi Stoici differẽtias generum dicunt/aſſerũt unam eſſe,quia aliquã mouentur ex ſeipſis,ut cultellus ex ꝓpria ꝑparatione habet incidere.Nam actio ꝑficitur ſm figurã & formam.Alteram uerò dicunt eſſe/quando aliqd per ſeipſum motum agit,ut naturæ,& uires medendi/actionem efficiunt. Nam cum ſperma eſt proiectũ/conſtituit ꝓprias rationes/& appoſitã materiam aptat/& imprimit eas rõnes,quas in ſeipſo habet. Verũ alterum eſt facere à ſeipſo/qđ cõmuniter eſt ipſum facere à ꝓprio ĩpetu,& alterum eſt à rõnale impetu/quod etiam plaſmare: & fingere uocatur,quo etiam eſt aliqđ ſpecialius/qđ dicitur agere ſm uirtutem. Quando igiť hæc Stoici diuidunt/efficiunt cõtrarium peccatum/quàm qđ ſuperioribus fecerunt.Nam omnia hęc cum debeant ſub uno genere ordinari,quãdoqdem omnia uerſentur in actione,ꝑfectò non rectè diuidũt in multa genera,eò ꝙ plura ſint principia/à qbus actiões ꝓficiſcũtur. Vnde diffinitio actiõis/actuſꝙ/eſt apud eos cõfuſa,nam eam aſſignãt per actũ/qui quãdo facere & pati genus eẽ aſſerunt, tũc rectè dicunt:ſed quãdo moueri/cõtinere ipm mouere dicunt/ſibiipſis pugnant,& cõtradicunt/ quãdoqdem aſſerunt moueri eſſe genus mouẽdi,qa continet ipſum,quod etiã non eſt genus,eò ꝙ diuiditur cõtra ipſum/ſiqdem aliud ſit facere/& aliud pati.Item inqt Iamblicus/ꝙ Stoici nõ rectè ſentiunt de motu,cũ aſſerant impꝼectum dici de motu,non qa nõ ſit actus.Nam ut ſemper aiunt/eſt actus,ſed denuo atq; denuo ſuccedit,nõ ut perueniat in actũ,quandoqdem cũ ſit,ſed ut aliorũ fiat alicubi,quod eſt poſt ipm.Hæc igitur Stoici dicũt.At Iamblicus inqt,quomõ fieri poteſt/ut dicať actus impꝼectiſſimus eſſe/qui omniũ eſt pꝼectiſſimus? Item quonam modo fieri põt/ut in agendo ſtet,& multiplicetur ſucceſſiue,ſicut ea quæ ꝓcedunt ſm numerum? Verũ uniuerſalr apud ueteres motus dicebatur impꝼectus eſſe,ut diſtingueretur contra actum,nã actus non dicitur,ſed endelechia impꝼecta dicta eſt,qa endelechia eſt continentia perfectionis/ſm ſpẽm Porrò illa deductio/ꝙ cum ſit motus ab eo quod eſt potẽtia mobile/ad formam impꝼectè endelechia diciť,ut diſtinguať contra pꝼectam endelechiam,ceu tornatio/& impꝛſſio ſtatuæ/eſt motus & impꝼecta endelechia ,ſed forma ipſius/& ipſa ſtatua/eſt pꝼecta endelechia,quocirca Ariſto.motũ diffiniuit eẽ endelechiã mobilis/inquãtum mobile.i.manẽtem endelechiam/ſemp imperfectam/quæ ſeparata eſt ab actu. Verũtamen neq; omnis motus eſt impꝼectus,ſed ſi aliquis eſt/ille dicitur eẽ/qui habet principiũ & finem:quocirca motus cœli nequaquã eſt imperfectus/cum ſemp ſit in fine. Verum cõfundit pſentem ſermonẽ/illud quod actu cõfuſum eſt/quod creditur eẽ actus,nam id quod trãſmutať/ab eo quod erat in potẽtia/& poſtea fit in actu,hoc ipſum dicitur eẽ actu,ſiue illud ſit forma,ſiue paſſio ſiue quies:nam ipm æs/ꝓcedens ex potentia in actu/fit ſtatua/& forma pꝼicitur,ſimiliter calefactibile/quãdo fuerit calefactum,tunc ſubit paſſionẽ,& tunc fit quies motus/quando ꝑuenerit in cũdem actum.Differt ergo id qđ eſt actu/ab actu. Eqdem id quod eſt in actu/quatenus tale/ſubſiſtit contra id quod eſt in potentia , ſed actus per ſe eſt. Sed fortè aliquis dicet/ut exiſtimo,quòd etſi id quod eſt actu/diceretur contra id quod eſt in potentia,tamen quod eſt actu/motum non inſinuat,ſed perfectionem entis/quod prius erat impꝼectum.Plotinus uerò motũ/neq; impꝼectũ eẽ concedit,neq; ipſum pꝼici uult,ſed putat eſſe rem/quæ cõiectura compꝛhẽditur,ceu proceſſionem, & permeationẽ à principio/eſſe pmeationem dicimus. Equidem ſi oportebat ſtadium pmeare/nondum tamẽ erat hoc/quod terminaret pmeationem/& ambulationem. Sed hoc dicebat Plotinus/ob id motus non eſſe defectum,ſed tantę ambulationis,nã ambulatio/& pmeatio erat motus,etſi quãtacũq; fieret. At Iamblicus ocurrit ipſi/quãdoquidem ut inquit Plotinus/non accipit mobile qua mobile eſſe oportet opus motus/neq; copulet ipſum cum potentia/cũ quatenus mobile nõdum ſit totum,ſimiliter (ut exiſtimo) non rectè accipit/& dicit endelechiã mobilis/ut mobilis.Nã aliqd tale uidetur mihi pati/perinde ut aliquis diceret imperfectum eſſe ipm perfectum/quando imperfectũ eſſet ſcđm imperfectionẽ/conſideratum ſic quoq; motus impꝼectus eſt,quia eius natura mixta eſt/ex eò ꝙ eſt in potentia/& ex ipſo actu. Vnde conſtat ex indeterminato/ & terminato/ac ex informi & forma,& ex non ente/ & ente/ex quibus perſpicuũ eſt/quod nihil habet cõmune motus/cũ actu puro.Nam actus purus/eſt ab omni infinita & indeterminata cõmixtione ſeparatus/ & excedit alia. Verum cum nõnullis Peripateticis/uidereť motus reducẽdus eſſe/ad quãtitatẽ/Plotinus uult ipſum potius reduci ad actum/qui ſicut actus non eſt quãtum, ita etiam oſtendereť motus/nõ eſſe quantus.Verum ꝙ motus ſit aliquod quãtum/perſpicuum eſt,non ex eò quia in tempore eſt,qñquidem hoc ipſi per accidens conueniat, ſed potius ex ſuapte extenſione, & quatenus eſt alteritas quædam/& diſſimilitudo,ut inquit Plato.Nam quãdiu unum & idem oĩa ſunt/tandiu quieſcunt, ſed quatenus accipiunt differẽtiam/mouentur,cum igiť quies ſit unum qđdam,itaq; neceſſarium eſt motum eſſe multa/& motus ſic erit quantus,qđ uerò non omnis motus ſit actus/patet,quãdo/

quidem intellectio ſit actus imobilis,tamen de quibuſdã fuit q̃ſtio,proinde oportet dicere motus/ uelut ſenſationem/& animę intellectionem,quæ uidenť quibuſdam non ſine motu eẽ, tamen non erunt motus,quandoquidem imptibiles ſint,ceu declaratũ eſt in libris de anima:ſed omnis motus eſt partibilis,quod ſi ſenſatio & intellectio in inſtanti/& nunc perficiunť,neq; ſic motus ſint,ſed rectius appellentur actus.Vnde cum Melliſſus diceret principium eſſe omnis rei quæ fit/Ariſto.inqt non eſſe principium rei in omnibus quæ fiunt,ſed temporis quidẽ eſſe principium/qđ rei non eſt. nam poteſt aliquod totum ſimul tranſmutari/ut fit in aere/qñ illuminatur. Nam totus ſimul illuminatur/licet non ſine tempore.Nam in oriente illuminatur,qđ quidem oriens nõ eſt ſine tẽpore, quãdoquidem non in ipſo nũc oriatur,neq; illuminatio fit in ipſo , nunc quãuis totus ſimul aer & non una eius pars/poſt alteram illumineť/Ariſto. igitur cum ſic dicat ſimul totam trãſmutationẽ/ Plotinus ait/ſi ſimul tota eſt tranſmutatio,& ſimul totus motus fit ſine tẽpore.Verum dicit Ariſt. quãdam tranſmutationem eſſe/dum aliqd tranſmutatur , & aliquam ſcđm tranſmutatum eſſe:illa ergo quæ eſt/dum aliqd traſmutetur motus eſt, ſed illa quę eſt ſcđm tranſmutatum eſſe/quies eſt. ſi igitur quatenus tranſmutatur oĩo ex ipſa tranſmutatione/q̃tenus tranſmutať conſiſtit/& prius exiſtit mutatio,quatenus aliquod tranſmutať/ſole manente in orientem, tunc nobis ſola illa inſenſibiliter exhibetur/quæ eſt ſcđm tranſmutatum eſſe:erit igitur non ſine motu,tamen illuminationis conſiſtentię non erit motus,quod ſi fieri poteſt/ut ea quæ ſcđm tranſmutatum eſſe/ſine ſucceſſiua tranſmutatione cõſiſtat,neq; erit motus,neq; cum motu talis tranſmutatio erit/quæ eſt intranſmutatũ eſſe,ſed tales tranſmutationes actus ſunt/& nõ motus.Cæterum q̃ à Plotino dicũtur de motu/ multa non cõpetunt motibus.Nam ꝙ motus ſit ſine tempore/repugnat ꝓgationi/& ſucceſſioni eiuſdem.Item aſſerere ꝙ ipm incipiat ſine tempore/tollit continuitatẽ naturę illius.Item exiſtimare motum concludi ſub altero/& altero ſucceſſionis gradu,tollit naturã continui.Nam in ſolis diſcretis ſcđm numerum/poteſt alia & alia unitas intelligi/ & ut diſcretã multitudinem in idem redigi. Verum ubi eſt continuitas ſine diſtinctione/non conuenit in iſtis aliquam multitudinem/uelut diſcretam in idem reducere.Item quod dicit Plotinus/etſi ſimul tota fit tranſmutatio/& ſine tẽpore, fit motus talis/non recedit.Nam ſi ſpẽs imobiles/ſunt præſentes, profectò tranſmutationes earum ſine tempore erunt,ſed motus minimè. Atqui neq; illud rectè exiſtimat, ꝙ una ſit ratio motuũ/& actuum,& ꝙ ſimilr̃ ſi actus eſt ſine tempore/ quod etiam motus ſit ſine tempore. Nam actus ſm̃ immobilẽ formę præſentiam/& ꝑfectionem/idem manet, ſed motus ꝓcedit ſemp quouſq; attingat poſtremam perfectionem.Item quantũ quod eſt in motu/nõ ſcđm multitudinem dinumeratã,eſt accipiendum.nam ut tale/non habet continuitatem,ſed magis quatenus tendit/ & labiť/conformis magnitudinis corporis:ſi igiť motus eſt quãtus/nõ poterat itaq; ordinari & ↄſtitui ꝓpriũ genus, ſed hęc qdem ſufficiant.Deinceps illis q dicunt Ariſt.ob id non poſuiſſe motũ & actum genus inter prædicamenta,quia hæc reducuntur ad aliqd:quãdoquidem actus ſit eius ꝙ potentia eſt factibile, & motus eius quod eſt potentia/mobile.Plotinus rectè cõtradicẽdo(inquit)ꝙ ipſa habitudo cõſtituit ipm ad aliquid,ſed non dũtaxat dici ad alterum.Equidẽ quando eſt aliqua ſubſiſtẽtia/ſiue alterius/ſiue ad alterum,tunc illa ſortita eſt naturam/quæ eſt uera,aut ad aliqd:hoc modo igiť actus motus/& habitus ſe habẽt,quoniã quãuis alterius ſint,tamen amiſſerunt eẽ aliquid,& intelligi ſecundum ſe ante ipm ad aliquid/& uniuerſalr̃ quæ ſunt ad aliquid/ſcđm ſolam habitudinem cõſiderãtur,ſicut diſtinctio & ſimilitudo:ſed alia quæ ita ſe habent,ut ſubſiſtãt ſcđm participationem: ceu motus eſt in eò quod moueť,& in operante/actus non exhibent habitudinẽ/quæ eſt ad aliqd, ſed participatione motus,quæ qdem non facit eẽ aliquod ad aliqd:alioquin hoc modo una ratiõe omnia eſſent ad aliqd,& maximè hoc totum copulatũ facere compati/ ꝓpter habitudinẽ unius ad alterum,ſicut etiam illã demonſtrat Ariſto.cum ſimul de utriſq; ſermonem feciſſet.Et niſi numerus denarius generum ſic eſſe deberet,forſitã quidam putãs etiam ꝙ Ariſto.hæc duo reduxiſſet ad unum ꝑdicamẽtum.Verum qa facere/acceptum eſt ſcđm puram patiendi naturam ſeparatam, ideo ſeparatum genus eſt/ab ipſo pati,nam calefacere & infrigidare accepit Ariſto.non ſicut recta à Stoicis dicũtur,quæ quidem habẽt motum fluentem in alterum,ſed ſcđm ipſam operãtem cauſam motus/quæ exiſtit in ipſa ſpecie caliditatis/& frigiditatis:itaq; hoc modo factio purè erit ſeparata/omnino à pati.Itẽ neq; calefieri/& infrigidari ea ſunt,quę quidẽ ſupina uocant/cõſiderata ſecũdum habitudinem ad calefaciens:ſed ſignificari quidẽ talia q̃dam à uocibus his/non cõtradicemus eas,tamen hæc non dicemus eſſe ea quæ ponunť ab Ariſto.in ꝑdicamento paſſionis:nam ſicut eſt pura actio ſine fluxu/& reſpectu ad patiens,& omnino intrinſeca eſt ipſi,ſic etiã eſt pura paſſio/ſolam cõphendens paſſionem/quæ eſt in patiente,& nõ eſt relatione/neq; habitudine, neq; coniu-

gatione ad actionem copulata,quare neq; recta/neq; ſupina ſunt hæc,ſicut ſolent Stoici uocare,uerum in quibus non eſt paſſio abſoluta ab habitudine ad faciens,meritò exiſtimarētur in his recta & ſupina eſſe,partim q̄a eſſent q̄dam/quæ excederēt actionem in alterum,& q̄dam eſſent quæ natum ab altero in patiēte aptarent/& referrent ip̄m ad alterum:quæ etiā excedentia ſunt,tamen ſimplicia/& imixta/& prima genera/& ſcd̄m ſe ſubſiſtentia non ſunt,neq; inuicem habent eſſe.hoc eni rectè dicit̄,quia non oportet ut primis p̄dicamentis inſit,id quod eſt ad aliquid,ſed cum ipſa ſubſiſtunt, poſtea aliqualiter ſe habēt/ uelu t currens / & uerberans. nam ille eſt qui hunc uerberat/ & hunc urit, nam cum in cōpoſitione aliqualiter ſit uerberans/intellectus cū ſubiecto ēt inſinuat ſe aliqualr̄ eſſe cōmixtū cū facto,& ſe habere aliqualr̄ ad alterum.nā facere/q̄m purè ſoli actui conuenit/ob id ſm̄ ſe ſolum purè ſtat,& non recipit habitudinē per mixtionem ad patiens:nam ea quę ſunt ad aliq̄d/non ſunt maximè in prædicamentis.Verum forſitā/aliquis ſi acceperit ipſum uſq; ad intellectionem/& tanquā ſecundā intelligeret,certè aliquo modo eſſet ad aliq̄d/reſpectu primi & altero modo eſſet ſcd̄m cauſam ſecundā,quo pacto & prædicamenta eſſe intelligūtur: ſed illud rectè dictum eſt/q̄ ſola habitudo conſtituit ip̄m ad aliquid,facere uerò & pati/habēt quaſdam proprias naturas ultra quas/fortè ſecundo & aliquo modo intelligi poſſunt eſſe ad aliq̄d:quo circa non erit utrūq; hoc modo ſcd̄m ſe/iuxta proprium prędicamentum/q̄ habent.Sed inſtant/cur moueri non ſit unum genus,& ſpēs huius duæ ſint.ſ.mouere quod eſt idem quod ipſum facere,& illud quod ęquiuocè dicitur/cum genere moueri in quo eſt pati,ut utrum ſit prędicamentū ipſius moueri/& non duo/ſcilicet facere & pati.Sed ſolutio huius,prius oſtenſa eſt pluribus uerbis,ſed etiam/nūc dicatur q̄ facere non continetur in moueri/ſi q̄s plures actiones accipit,ſed ſolum pati cōpræhendit̄ in ipſo:itaq; moueri non poteſt eſſe genus actionū,de quibus neq; prorſus prædicatur in q̄d,nam motus ſimul exiſtit cum alteritate quadā/& trāſmutatione:& actio pura quæ diuiditur cōtra pati/tanquā nihil habens cōmune cum ipſo imutabilis & inuariabilis eſt,quæ q̄dem ſolum facit/& nullam recipit paſſionē,itaq; imobiliter aget,& nō erit facere primo in moueri/ut in genere,ſed potius in eo collocatur/& conſiſtit/quod non mouet̄:hæc igitur eſt certa & exacta ſolutio inſtātię. Quod ſi aliquis extenderet ip̄m facere/etiam ad motus,& diceret q̄ ſcd̄m antiquos/moueri in motu ſubſiſtit,dicendum eſt/q̄ tale non eſt in omnibus actionibus:ſed non ſolis illis/quæcūq; idem ſunt cum motibus,nam facere non motus ſolum,ſed etiam actiones comp̄hendit,itaq; propriū ponebatur ipſum ex ſuo proprio genere eſſe,id quod complectit̄ actus/quos moueri non cōpræhendebat.Item continet motus actionum ſeparatarum/oīno à paſſionibus,propter quod conſequenter ponebatur facere eſſe genus/diuerſum à pati.Vnde moueri prorſus non erit ipſis genus, non quia moueri nō uniuerſaliter in actionibus eſſe dicatur,ut prima ſolutio reſpondebat:ſed q̄m ip̄m facere/cōtinebat eos motus/ſcd̄m actum,qui non cōtinentur in ipſo moueri.Præterea aliquis poteſt perſuaderi/q̄ hæc facere & pati ſint duo genera/ex ipſa duce rerum omnium natura:nam ſi hoc q̄dem generat/& illud ſuſcipit generationem,& hoc q̄dem eſt actiuum, illud uerò paſſiuū,neceſſario oportet ponere duplicia genera/quæ conformiter ſe habent cum ſuis principiis: & quoniā prorſus imixtum pręcedit mixtum,iure itaq; neceſſario/purè facere/præcedit ipſum pati, aut mixtum genus motus, nam hic cum ab alio ſit,efficit aliq̄d in alio,proinde ſi eſſet genus in p̄ticipantibus/& in ipſis mixtis/eſſet genus,quod q̄dem abſurdum eſt.Eq̄dem multa agentia/& patientia/ſolent p̄pter duo principia.ſ.actiuum & paſſiuum/in unam naturam ſępe cōuenire,quoniam ſi quis purè res determinat/& efficiēs inquātum efficit/non patitur,& patiēs quatenus patitur/non agit,quo circa primæ cauſę immobiles ſunt/his motibus quorum ſunt cauſæ:ſed quædam mouētia ſecundo/& deinceps/ hęc etiam mouētur:quia in ſeipſis habent utrūq; principium,quādoquidem aliquid ipſorum ſit mouens,& alterum ſit motū:quo pacto totū mouere/& moueri/uidet̄.Verū ponere motus in actionibus/multos diſtrahit,eò q̄ putant actiones fieri in paſſionibus/& actionibus,& non ut antiquis uideatur/actiua uirtute & aptitudine agentis/& patiētis.Nam ea quæ pellunt/& trahunt talia,etiā ſunt cōmixta ex actione & paſſiōe.Vnde ſiue aliq̄s cauſam ipſius facere & pati,ſiue formam,tāquā alteram ab illis diſtinxerit;p̄fectò nihil erit cōmune genus ipſius.Eq̄dem ex eadem cauſa oſtēdit̄/q̄ intelligi & uideri ſunt in prædicamento ipſius facere,ſed non in p̄dicamento ipſius pati : quandoquidem nihil patiatur intelligibile ab intellectione,ſed intelligi/eſt agere intellectionem, & uideri/eſt agere uiſionem,quæ ſolum habent figuram dictionis/& uocabuli ipſius pati,ſed non oportet ad figurā dictionis aſpicere ſed ad ipſas res:nam q̄dam ſunt quę re & figura dictionis facere habēt, ut curare,quædam uerò ſunt re actiua,ſed figuræ dictionis paſſiua/ut intelligi & uideri.Nā hoc.ſ. intelligi/& uideri informat,quod uerò informat etiā agit,ſed quædam ecōuerſo ſe habēt,ut uidere

re/& intelligere.Ná informantur/& informari & pati.Sed animaduerſione dignum eſt,ne fortè intelligere & uidere non ſit ſolum pati/& informari,ſed etiam habeat quendam intrinſecam exercitatam operationem/ſcd̃m quam perceptio fiat.Et certè nihil mirum exiſtimo,ſi aliquid cõmixtũ in ipſis accidit.Nam cõſequens eſt/ut hæc ſolum agant,& hæc ſolum patiantur/& q̃dá ſimul agát & patiãtur,ſic intelligere & uidere.Rurſus Plotinus ait/conſiderãdum etiã/ſi in facere dicũt quoſdam actus/& quoſdam motus,ceu incidere,omnis actio motus ſit,uel cum motu.Item inquit conſiderandum eſſe/ſi omnes actiones ſunt cum ipſo pati/an quædam ſint abſolutæ & ſeparatæ,uelut ambulare & dicere,atq; quærẽdum eſt/nũ omnes illę quæ ſunt in pati/ſint motus,& illæ quæ ſunt abſolutæ ſint actus,an utroq; modo ſimul ſe habeant.Nam ambulare quod abſolutum eſt/oẽs dicunt eſſe motum,& intelligere/quãuis id quod habet patiens/eſſe intelligatur,exiſtimo actum eſſe aſſerendum.Sed ad horum primũ dicendum eſt/q̃ nõ omnis actio eſt cum motu,neq; motus,qđ ſit concedendum,imo cõtrarium efficiens/ſm̃ q̃ efficit purum actum habet,neq; prorſus mouet̃: quare non opus eſt hac diſtinctione in ipſo facere,ut quædam actiones ſint actus,& q̃dam motus. Ná motus prorſus ob dictas cauſas/nõ ſunt in ipſo facere,imo neq; illi motus qui ſimul toti ſunt ſimpliciter dicẽtur eſſe actus,quatenus ſunt ſimul toti:q̃a dicebatur,ꝓprium etiam eſſe tranſmutationum,ut ſimul totę fierent.Et certè hoc modo actus non diuideretur unquã contra motum,q̃a hic ſimul totus,ille uerò ſit in tempore,ſed potius q̃buſdam aliis differentiis/diſtinguerent̃.Ad ſecũdum quoq;/ubi quærebat Plotinus nũquid omnes actiones ſint cum ipſo pati,uel ſint q̃dam abſolutę,dici poteſt/q̃ illud facere/qđ ordinatur contra ipſum pati,non ut genus Ariſt.poſuit,ſed cõmunius/& æquale ipſi agere/& ipſi facere/à ſeipſo,ut ſub eodem ambulare/& ſedere/ac omnia abſolutè incidant.Eqdem incidit etiam illud/qđ eſt ordinatum contra ipſum pati q̃tenus hoc quidem in ſeipſo & hoc habeat principiũ/& cauſam motus in altero.Verũetiam illud dici põt/q̃ illud qđ ordinatur contra ip̃m pati/& à Stoicis dicit̃ rectum/nũc non ſumit̃,ſed eſt cõmune illud/qđ cõtra ordinatum eſt in exemplis/accipitur tãquã manifeſtius.Sed melius eſt ponẽdum/q̃ primũ & principaliſſimũ genus ipſius facere/ſit purũ,& nullam habeat cõmixtionem cũ patiente.Nam ſic intelligi poteſt illa actio pura/quæ eſt ex ſeipſo.Verũ ſi aliquis uult accipere oppoſitionẽ/inter facere & pati,ea oſtẽdenda erit/non ſm̃ habitudinẽ,ſed ſm̃ propriam utriuſq; ſubſiſtentiã:quæ cũ in utroq; prius exiſtat/rationem ſecũdo contrarietatis accipit.Tertium uerò qđ dicit Plotinus/non eſt facilè diſtinguibile/ꝓpter mixtionẽ duorum principiorum/in multis.Nam ambulare/eſt mixtũ ex motu & actione,fortè etiam ipſum intelligere/mixtum eſt/ex pati & agere,& ob id difficile eſt aſſignare/in quo genere fuit propoſita,ſed uniuerſaliter diuidendũ eſt/dicẽtibus primas actiões eas eſſe/ q̃ purę & imixtæ ſunt,& illas ſecũdas actiones/quę ex illis ꝓcedũt in genere cũ iſta,quarũ etiam ſunt plures differentiæ:q̃ſiquidem nõnullę iunctæ ſint cum paſſione,nonnullæ uerò cum aliq̃bus aliis rebus.Item alię dominantur illis quæ fiunt,aliæ uerò ſubiiciunt̃ aliis cõmixtis,quæ q̃dem diuerſis modis cõnectuntur,cum igitur talia Iamblicus tractaſſet aduerſus Plotinũ,inquit artificialius eſſe proprietatem horum generum.ſ.ipſius facere/& pati diuidere,& differentiam ipſorum adinuicem oſtendere.Nam ex hoc apparebit/quæ ponenda ſunt ſub ipſis generibus/& q̃ inſunt ipſorum inter media cõmixta.Atqui fortè melius erit ſi Architæ dicta/ante ſentẽtias Iamblici in mediũ afferamus. Nam quæcũq; propriè ipſius facere/& pati/ Arichitas ſcripſit/etiam Iamblicus ſcripſerit.Architas itaq; hunc in modum ſcribit.Agentis autem/proprium eſt in ſeipſo habere cauſam motus/& eius, ſed eius quod fit/& recipitur,proprium eſt eſſe in altero.Nam qui efficit ſtatuã/in ſeipſo habet cauſam faciendi ſtatuã,ſed æs eſt illius/quo fit in ipſo,& in eo q̃ ſtatua fit,ſimilr̃ eadem rõ eſt de paſſionibus animę.Nam furor in aliquo altero natus eſt excitari,& ab aliquo altero extrĩſecus ꝓuocari: ceu ex detractione infamia/& iniuria fieri ſolet.Nam agens hæc,habet in ſeipſo cauſam/agendi hęc. Cũ igit̃ hęc exponat Iãblicus,inquit facere habere cauſam actionis in ſeipſo, & pati cauſam motus in altero/& in ſeipſo:ſicut æs habet cauſam patiẽdi in ſeipſo/& in agente ſtatuã:quocirca etiam ip̃m pati habet quãdam propriam ſtabilitatẽ/ſuæ ſubſtãtiæ,& totum ipſum pati/non dependet ab efficiente.Reliquum adducit inſtantias/contra ſermonẽ.Nam (ut ait) aliqui contradicunt/perinde ac q̃dam ipſius facere ſint/quæ habeant cauſam in altero,ceu ipſum intelligere/niſi aliquis neget intelligere contineri in ipſo facere,ſed ip̃m intelligi/uelut intelligere eſt in ipſo pati,ſed neq; hoc modo intelligi omnem cauſam/tribuit intelligenti/dum mouetur.Niſi talis non ſit modus cõmunionis/intellectus/& intelligibilis:ceu quidam dubitantes opinantur,ſed fortè ille modus ꝓprius/ſpectat ad contemplationẽ de intellectu.Sed ſoluenda eſt dubitatio/nobis dicẽtibus ea quæ cõueniunt præpoſitis,ut exiſtimo.Equidẽ facultas/puras actiones & paſſiones conſideraret; ſed intelligere/quãuis

ſit aliquid

ſit aliquid pati, tamen habet quãdam internam excitationem, quẽadmodum uidere/& ipſum uniuerſaliter cognoſcere: proinde non erat adducenda inſtantia/ contra ſermonem ex ipſis cõmixtis. Præterea ſunt nõnulli/qui dubitationem adducũt de ipſa appetitione/& de ipſo appeti: quãdoquidẽ hæc habeãt in ſeipſis cauſam motus/et non oĩno pura ſunt/ac ſeparata ab alia cauſa/& extrinſecus inchoante. Vnde hanc dubitationem ſoluendo Iamblicus/inquit/ꝙ ſimplicia non ſunt/quæ impetu feruntur/& appetunt, ſed ſunt cõpoſita: neq; cauſam habent agendi/ubiq; partium ſuarũ, neq; ducem actionem in ſeipſis habent, ſed ex quadã parte/& potentia in ſeipſis/impetu ferunt̃ ad actiones. Vnde hęc indigent etiam extrinſecis: uel eo ꝙ inchoat, uel eo quod conferat, uel eo qđ impertit eis paſſiuum motum/circa aliud factum: uoco autem compoſitũ/ ipſum animal, & eam actionem eſſe ab alio/quę ab alio cõmunicatur: uoco etiam cauſam ipſam/potentiã actionis: iccirco neq; ipſa actio eſt pura, neq; ſola paſſio: neq; inſtandũ erat ex hac contra rationem traditã de facere/qui aſſerit cauſam agẽdi eſſe à ſeipſa: ſed ſolum oportet inquit Iamblicus, addere, ꝙ principalr̃ & primò à ſeipſo/& à toto ſeipſo cauſam contineat, & ꝙ ſolã in ſeipſo eandẽ habeat/atq; ſeipſo perfectũ / ipſam deducat ad ipſa tota. Vnde perſpicuũ eſt/ꝙ hoc modo ſermo apertior erit ꝓpter additionem: quę etiam oĩa Architas breuibus inſinuauit. nam illud in ſeipſo uelut in toto accepit ꝓpriè/& primò, qui etiam rurſus ꝓprium ipſius pati/inquit eſſe id qđ habet cauſam motus in altero. Nam aut paſſio eſt ſine eſſe (quodquidem abſurdum eſt/quãdoquidem inconueniens fit/ut aliqđ efficiat̃ à nulla cauſa) aut habet cauſam: quod ſi hoc conceditur, aut ipſa cauſa eſt in patiente (& hoc modo patiens non erit ſolum patiens/ſed etiam efficiens) aut illa cauſa extrinſecus/& in altera. nam cum efficeret efficiens/certè, quæ illud efficeret/hæc patiens pateretur, ſed cõtra hoc/Plotinus etiã dubitat, quomõ poſſint eſſe aliqua abſoluta, & ex aliis non ſint in ipſo pati, ceu putreſcere & rugoſum fieri. Equidẽ pleraq; ſunt/quæ in alio habẽt cauſam motus, & non patiunt̃, ut cignus ex ea ratione qua albus fit/& ducit̃ in propriam perfectionẽ: ubi tamen talis paſſio non eſt ab alio, & creſcens ab inexiſtente rõne creſcit/& ducitur in augmentum/ minimè ſm̃ paſſionem. Sed ad hoc dicendum eſt, ꝙ neq; cignus in alio habet cauſam/ut ſit albus, ſed in ſeipſo: neq; aliquid aliud eorum/quę ducunt̃ in propriam ſpeciem & naturalem/habet ab extrinſeco participatione propria ſp̃ei. paſſionem igitur dicimus/ip̃m participare hoc modo, non quia talis paſſio non fiat ex alio, ſed qm̃ ſubſtantiæ erat participatio/illa participatio ſp̃ei & formę ſm̃ actionẽ ab aere/uel ab aq̃/uel ab aliquo alio humido/euaporãte facta. Sed fortè ꝓpter compoſitionem putreſcentiũ/& rubigine demollitorũ, ſunt aliqua in ipſis: quorũ munus partim eſt agere/partim uerò pati: q̃ cum nõnulli diſtinguere non potuerint/ſtatuerunt tales actiones abſolutas. Atqui iterum inſtant / dicentes ꝙ multa habent in ſeipſis cãm agendi, quæ tamen dicuntur pati: quatenus omnes prauos/ex malitia q̃ in ipſis eſt/dicimus eſſe affectos. Niſi ut uideãtur ipſi Plotino non eſſe paſſiones, ſed actus animæ: uel in ipſa actus, ſed in corpore paſſiones, ſicut igit̃ cauſam malitiæ/praui in ſeipſis habent, ſic etiam actionem eiuſdem habent/ in ipſo facere/ ſiquidem paſſio de ipſa aĩa non dicatur. Vnde ſi circa corpus ſit pati/paſſio erit in alio, & ab alio, & ſic eſt uera pati diffinitio. Sed forſitã etiam in anima/cũ plures ſint partes/uel plura iudicia/& plures phãtaſiæ/uel uirtutes, uel differẽtes opiniones, ob id praui dicunt̃ eẽ affectu/circa diſcordiã ipſarũ, cũ ꝯtrarietates alię efficiãt, alię uerò patiant̃. Maneat itaq; diffinitio ipſius pati/integra & ſana. ſ. ꝙ pati illud ſit/ꝙ habet cauſam in aliud. Sed cũ aptitudo materiæ/ ſit paſſio eius, quomõ non eſt ab ipſa/ ſed ab extrinſeco? Niſi aliquis dicere poſſet/aptitudinem eſſe imp̃ſſionẽ ſpeciei, & à ſpecie materię imp̃tiri. Verum quidam dicunt/ipſam paſſionem aiæ materiam: quod ſi non eſt paſſio materia, ſed ipſa patitur/tunc q̃rendum eſt/de aptitudine: quod ſi patit̃ aptitudine/ ſemper eſt aliquid efficiens ipſum: ſi autem non patit̃, ſed ipſa eſt habitudo, tunc erit ſubſtantia materiæ: nũc uerò ſermo fit de paſſione interna, ſiue externa. Item dubitant, quia neq; hic/ſcilicet ꝙ eſt à ſeipſo, neq; ab alio/eſt ſufficiens definire & terminare ipſum facere, & minimè hoc. ſ. ꝙ ex alio & non à ſeipſo, ſimiliter neq; ſufficiẽs eſt, hoc. ſ. ex alia/& nõ à ſeipſo ip̃m pati determinare/& definire, quãdoquidẽ aliquod faciẽs/efficiat aliqđ in aliud, & faciens eſſe uideat̃: & tamẽ prius dicebat̃/ꝙ efficiens non erat patiens, ſed efficiens. Nam ſtagnum/agens in argentũ ipſum/etiam patitur conſumptũ & corruptum: & argẽtũ purgat/id quod corrumpit̃, ita abiiciens eſt, ut magis ipſum argentum in ꝓpria qualitatę contineat. Verũ in compoſitis rebus (cum actiones & paſſiones cõmixtæ ſint) poteſt eſſe, ut idẽ agat/& patiatur. Nam neq; ſtagnum dũtaxat agit, ſed etiam patitur. Equidem agit argentum purgando/& patitur/cum conſumitur ab ipſo argento: ſimiliter etiam argentum patit̃/quatenus purgatur, agit autem/quatenus conſumit aliam & aliã partem ſtagni. Cæterum/quia uniuerſaliter determinatum eſt/qđ ſit facere, & quid pati, & quæ ſint propria utriuſq;/ proficiſcẽdum eſt iam ad diſtinguẽdum ſpecies

ipſius facere/& pati,quibus determinatis facilè uidere poterimus/quę non rectè ad principaliſſimà genera referũtur:& quæ rectè referũtur:quæq; ſint cõmixta ex ambobus,& quæ ſimpliciter referũtur ad alterum,ex qbus etiá dicta Plotini plana uidebũtur,num ipſe rectè collocet q̄dá ſub ipſo facere,uel nõ rectè collocet?Verũ/oportet etiá hoc in loco ꝓponere diuiſioné ipſius facere/quàm ponit Architas/ſic dicendo:ipſius itaq; facere ſup̄mum eſt ipſa actio,& actionis tres ſunt differentiæ,quoniam partim eſt in ſpeculatione,ueluti contéplari ſydera,partim eſt in agendo/ uelut ſanare/ædificare;partim etiam eſt in tractando/& gerédo/uelut militare/& ciuiliter aliquid agere, fit ẽt actio ſine intellectione/ut in animalibus irrationalibus.Hæc itaq; ſunt generaliſſima/qbus ſup̄mũ & cõmune eſt actio ſimpliciter,quæ in ſeipſa comp̄hédit omnia/quæcũq; ſunt opera ſcd̄m ſpecies definitas diſtinctas,ceu illa ſpecies actionis eſt/quæ ab omni motu eſt abſolũta/& habet aurum purum motiuũ,& cauſam à ſeipſa,& nõ ab alio aliquo inchoante/uel cooperáte.Adhuc etiam plures ſiũt ſpecies actionum,quarũ prima eſt ipſa ſpeculatio,quæ etiam circa imateriales opationes/ & immutabiles accidit.Vnde hæc ſpés/in plures diuidiť,quarum prima æquiuoca erit ſuo generi proximo,quæ etiá erit cõtemplatio.Item erit contéplatio ꝓpriè appellata/quæ eſt de intellectualibus, & impartibilibus ſubſtátiis/ſm ſimplices intelligentias cõſideratio:ceu dicitur eẽ ſummi intellectualis cõtemplatio.Verum hoc p̄termiſit Architas,quáuis Pithagorici hác diuiſionem tradiderint,qa fortè hoc non cõueniebat huic ſpeculationi/quæ traditur ad introductionem.Item eſt alia contemplatio de imobilibus/& mathematicis ſubſtantiis,ceu geometriæ conſideratio/ubi determinatę cõſiderationes,ſed non ſimplices tractantur,ſed compoſitæ,& ſcd̄m quédam diſcurſum:quales ſunt operationes puræ cõſiderationis.Tertium quoq; genus ſpeculationis/actionisq; eſt, circa ipſa perpetua & ipſas ſenſibiles ſubſtátias/ſemper motas,in quo intellectus utitur ſenſu rõcinatiõe,ſicut fit in aſtronomia,quæ oſtendit rationes cõſonans apparẽtibus:& ita tota ſpeculationis operatio à ſuperioribus/& puris intellectionibus,ꝓcedit ad diſcurſus cõſenſum.Poſt ſpẽm actiõis/Architas ponit genus æquiuocũ actionis,quod qdem ꝓpriè ſtatuit eſſe reductionem quádam/qua ea quę nõdum participát eſſe/reducunť ad ſubſtantiam,& hoc partitur in diuinas actiones,qbus dii aliqd ꝓducunt,partiť etiam in actiones naturæ/ipſius uniuerſi,p̄ſertim in his actionibus/qbus omne qđ fit/à coelo ꝓficiſcitur.Item diuidiť in actionibus artium/imitantium naturá/& ſupplentiũ id quod prætermiſſum eſt à natura.Nam ſicut natura formam ſanitatis in corporibus ponit,ita etiam medicus in ſanádo/conſeruat naturæ perfectionem in corporibus,atq; ſicut natura/antra & ſuapte natura pallia/& cooperiméta dedit animalibus,ita etiam ars ædificádi/& ædificatio,& ars texendi atq; aliæ artes/quæ ſupplent ea quæ hominibus deficiunt,& p̄parát ea quæ ſunt opportuna/ ad uſum uitæ mortalium.Tertiũ quoq; genus ipſius facere/erat in tractádo,ubi cõtinentur actiones rõnis/circa ſenſibilia & cõpoſita,quando aliquis uerſať circa electionem/cõſilium/opinioné conſiderationis/& huiuſmodi actiones,cuius generis duæ ſunt potiſſimæ ſpés/una eſt quę circa publica & uniuerſalia negocia ciuitatum uerſať,quæ docet militare/ac de bello tractat,& nõnunquá ciuitates ad pacem hortať,alia uerò ſpecies eſt/quæ uerſatur circa particulares & ꝓprias familias,quæ qdé uocatur œconomica.Verum totum genus/cõſiſtit in rationes opinabiles/ipſius animæ,quæ operanť circa ſenſibilia,& ſuſcipiunt uirtuté & malitiam,qa perficiunt ſm electionem/& impetũ uitalé.hoc ergo modo Architas ip̄m tractare/aptareq; ab ipſo facilè diuiſit.Verum qdam alii aſſerunt quaſdã operationes eſſe/quarum manent effectus poſt operationem,ut actio ædificandi,ſed actiones ſunt illæ,quarũ effectus habent eſſe in fieri,ut ſibillatio/& ſaltatio/& alia huiuſmodi.Ité eſt aliud genus actionis/poſt hæc,ꝙ Architas uocat ſine intellectu:quádoquidem illud ponat in ipſis aialibus irrationalibus,& certè liquet/ꝙ quotcũq; ſunt/& quales ſunt ſpés irrationalium aialium,totidem ẽtiã & tales ſunt differentes actiones:quas cõſueuimus diſtinguere in hiſtoriis de aialibus.Vltimũ uerò genus actionum intelligatur(ut ait Iamblicus)illud quod non inſinuat animæ rõnem/&.uitæ actionem,ſed corporũ:quatenus corpora ſunt inanimata/indicat corporalem actionem/circa oẽs ꝓprietates apparentes in corpore:& circa omnes ipſorũ uirtutes/nõ ſolum quatenus ſolida ſunt/reſiſtunt,ſed etiá quatenus circa ipſa habenť multæ effectiuæ uirtutes.Nam actiones elemẽtorũ naturales/atq; inclinationes motus/deorſum uel ad ſurſum & pulſiuæ extrema ſunt,& in cõpoſitis conſideranť:atq; cũ aliis naturis cõmixtæ ſunt/quæ nõ ſunt adeo actiones,ut ſolá efficientiam habeát,ſed etiam admixtæ ſunt paſſionibus,quæ quáuis ſm ſe exiſtát,tamẽ ab aliis ſuſcipiũt quádá applicationem eanimet:itaq; quæcũq; reducuntur ad p̄dicamentum ipſius facere/per hæc manifeſtanť. Præterea/animaduerſione dignũ eſt/cur hanc ultimá ſpẽm,quæ conſiderať in ipſis inanimatis/Architas penitus p̄termiſerit.Et mihi certè uidetur/ꝙ intendebat diuidere ꝓprias actiones/quæ in ſe

ipſis ꝓpriè habent principiū motus:iccirco iſtas corporales recuſauit/tãquã cōmixtas paſſioni/& fa
ctas cum motu,& operatione.Sed his diuiſis/tempus eſt cōſiderandi ea quæ dicūtur à Plotino.In
quit igiť ꝙ ſunt actiones/quæ tendunt ad pati/& motus indicant,ubi dico genera inuicem confun
dit.Nam motus qui cōnectunť cum ipſa paſſione/nō ſunt ſimpliciter in ipſo agere:qđ ſi aliqs di
ceret motus cōtineri in ipſo facere,ꝓfectò aſſumet cauſas ipſius moueri/iuxta ipm mouere/quę ue
lut in rōne cauſæ/continent uniuerſa principia motus:ſed neq; oportet deſignare actiones/abſolu
to mō.Nam illud abſolutum/qđ cōuenit motibus(ut ambulare)nō conuenit actionibus, ceu ipſi
intelligere:quoniã ipſum intelligi,aut eſt facere,aut eſt pati:qđ ſi quis fortè diceret/ꝙ intelligere &
ambulare non contineanť in ipſo facere,qa ſunt abſoluta/iuſtum eſt,ut cōtrarium ꝓbet.Nam mul
to magis in ipſo facere cōtinent,qa principales actiones/in ipſo erant abſolutæ.Verū aiunt ipm intel
ligere eſſe potius ad aliqd.Niſi primò dicať/ꝙ nō omnis intellectio eſt ſimpliciter ad aliqd, nam ſi
aliquis poſuerit ipm intelligere/eſſe ad aliquid,ꝙ tamen prius & ſcđm ſe,& poſtea ſumit habitudi
nem,ſicut ipſemet Plotinus ait/de ſenſu,qui ante habitudinē actio eſt,uel paſſio:ſimiliter etiam eſt
ipm intelligere.At ſi quis putat/intellectionem/intelligereq; eſſe de numero eorū/quæ ſunt ad ali
quid,tamen intelligere continebiť in ipſo facere:quoniã etiam principiū dicitur eē de numero eo
rum/quæ ſunt ad aliqd:& tamen inchoare eſt in ipſo facere.Sed cum Plotinus ſuppoſuerit eūdem
actū/& motum eſſe,aſſeruit motum eſſe unum genus,uideamus itaq; quomō diuidit genus hoc.
Diuidit itaq;/dicendo motus quoſdã eſſe corporis,& quoſdam animæ/& motuū animæ alios rō
nales,alios uerò irrōnales:& perſpicuum eſt ꝙ talis differentia/fit penès participãtia/in qbus tales
motus fiunt:quare per accidens eſt talis diuiſio,ſed non eſt propriè facta ſecundum genus.Equi
dem illi motus ſunt corporales/qui utuntur corpore/tãquã organo,ceu in uerberante fit,& utun
tur his quæ ſunt propria corporis,ſicut ponderare,ſed motus qui ſunt in anima/per ipſam animã
fiunt,ceu geometricè, aliquid conſiderare.Equidem animæ proprius actus/uita eſt. Verum aliqs
poteſt dicere/ꝙ motus partim ſunt in anima , & partim in corpore,ſcilicet ponentes fieri paſſio
nes circa animã.Rurſus diuidit motus Plotinus, dicēdo quoſdã eſſe à ſeipſis in aliam, & quoſdã ab
aliis in ipſa.Vñ patet/ꝙ actiuū/& paſſiuū,diſtiguit hoc mō motū.Eqdē q̃tenus alter à ſeipſo habeť
agere in aliud eſt actio , alter uerò q̃tenus ab aliis,uel ex aliis in ſeipm fit/eſt paſſio,uerū pura & ſin
cera ꝓprietas ipſius facere/ē una ſ.ex ſeipſo,& ꝓprietas ipſius pati/eſt hr̄e ĩ alio cãm. Vñ motus ille
q eſt ex ſeipſo in aliã/nō ſeruat puritatē,nã pp mixtionē & inclinationē in aliud/purã actionē nō ſer
uat,ſilr̄ cum adiūgitur id quod ex alio fit/in ſeipſo compoſitionem quãdam efficit.nam multū in
tereſt habere cauſam paſſionis/in alio ſeparatam,& coniūgi ad cauſam paſſionis.Nam quodãmodo
in his duo principia in idem cōfundūtur:' cuius rei cauſa fuit,quia motus ꝑponebatur tãquã com
mune genus,propter quē non poteſt diſtingui ipſum pure facere/ab ipſo pati. Vnde ratio ſectiōis
& diuiſionis,cōfundit hæc adinuicem.ſ.motus qui fiunt in alio,& motus q ex aliis fiunt: ponendo
hos in idem incidere.Eſto enim una ſectio/tñ ſe diuidere/& diuidi diuerſa ſunt, ſed hoc nequaquã
cōcedendū eſt,nã ut ſectio ſe habet/& diuiſio,ita ēt diuidere/& diuidi.quēadmodū igiť actio ipſius
ſecãtis,& diuidētis/ſepata eſt à natura diuiſi & ſecti, ita ēt ſectio ſm ipm ſecare/ & diuidere/diſtat ab
ipſa ſectiōe ſm ſecari & diuidi:nã altera eſt cauſa ĩchoãs ex actione/& motu actiuo,altera uerò huic
ſuccedēs/q̃ in ipſo diuiſo fit q̃dã paſſiua mutatio.Eteni in capillis/alia eſt diſtēſio manus extendētis
capillos/ & alia eſt capillorū expãſio. Eodē etiam mō fit/in ipſa ſectiōe. Equidem alia erit ſectio ſm
ipſum agere/& ſecare,-& alia erit ſcđm ipſum diuidi/& ſecari. Verum cū una alteri ꝓximè adiaceat
nos latet diſtinctio eorum:quod quidē etiam nōnullis opinionem afferre poſſet/ ꝙ utraq; cōſiſtat
in ipſo agere,& alterum uelut in ipſo pati, qđ tamen à ueritate eſt alienum. Nam ſunt duo modus
inter ſe diſtantes/ſcđm naturam,qui tamen in compoſitis in idem confundūtur.Verum latent pro
pter ipſam mixtionem,& propter hoc deducūt facere & pati/ſimul in unum genus. Deinceps cum
his quærit etiam Plotinus/iuxta uulgatas motus ſpecies/ſi ubiq; copulanť facere & pati. Nam ſpēs
motus/dici ſolent generatio/& corruptio,augumētatio & diminutio, alteratio & mutatio/ſm locū.
Vnde Iamblicus ſtatim inquit.inſtamus principio proceſſus/tanquã dignum exiſtimantes,ut actio
nes à motu deſigneť,nam aliud eſt genus mouentium,& aliud eſt eorum quæ mouētur.Deinde
contradicimus,quãdoquidem non putemus oportere u rab eodē efficientia/& patientia deſigneť,
ceu dicunt ab ipſo moueri/deſignari & determinari.Sed fortè Iamblico reſpondendum eſt,ꝙ eadē
ſpecies motus ſunt mouentium/& eorum quæ mouentur,nam qđ fit ab agente fit/& quod corrū
pitur/à corrumpente corrūpitur,eadem quoq; ratio fit in ipſa alteratione/& mutatione ſm locum.
Ad dubitatiōem igitur Plotini/quidam poſt ipſam tales ſolutiones adduxerunt,quia Plotinus aliã

adduxit diffinitioně ipſius facere/& pati, ab ea quàm Pithagorici aſſignant. Porrò periclitemur hũc etiam intelligere/ſcribentes ea q̃ contra ipſum à Iamblico & ab aliis breuiter diſputata ſunt. Dicebat ita Plotinus/ꝙ uidebatur aliquibus facere & pati non deſignãda eſſe/his uocabulis.ſ.a ſeipſo uel ab alio, ſed his potius/ſcd̃m naturam/uel præter naturam. Nam q̃dam propriũ finem ſortiuntur, dum agunt, & quædam his contraria/dum patiuntur. Porrò eos qui ꝓ patria mortem appetunt/nõ pati/ ſed agere fatentur: qñquidem ſeruet id quod ratione gerendum eſt, & quod ſm propriam ꝑfectionem fit. Verum illum qui in iniuria quẽpiam afficit/ & ſi oẽs homines occideret. inquit. corruptũ tamen ſcd̃m rationem & occaſionem naturę pati/& non agere fatetur, icctrco etiam eũdem motum accidit eſſe ipſiius agendi/& ipſius patiendi. Nam idem uelut artificiale/ſm naturam efficit, ut autẽ naturale præter naturam, uelut in animalibus/ ignis deorſum motus/& terra ſurſum/ ſcd̃m artem opificis/& non ſm naturam mouentur: icctrco non eſt paſſiuus, ſed actiuus talis motus, quãq̃ comparatus ad ſubſtantiam/q̃ à principio fit/ſit paſſiuus. Sed alii q contradicunt his dictis/aſſerũt aliud eſſe effectricem cauſam/& aliud finalẽ: & quãuis finalis cauſa/alias antecellet dignitate, tñ effectrix cauſa in agendo/principalior eſt/& quo ad hoc nullo alio indiget: ita ꝙ quãdo efficiens aliqd agẽdo à fine aberrat, certè dicetur facere ſcd̃m effectricẽ cauſam/quæ eſt in ipſo, & ſm ipſum peccatũ/quo finem non attingit/pati diceret, prȩſertim ſi diſponeretur ꝑter naturam. Forſitã etiam ſm adeptionem finis/quando ſcd̃m naturam diſponitur/diceretur pati hoc modo. nõ enim omnis paſſio indicat id quod eſt ꝑter naturam, ſed etiam aliqua eſt ſm naturam. Vnde ſi finem/ & bonum ipſa actio in ſeipſa habet (ut aiunt) & hæc ratio de ipſo agere aſſignata/bona erit.ſ. ꝙ facere in ſeipſo habet cauſam: forſitã neq; in ſimplicibus diuidentur adinuicem effectiuum/& finis, ſed in idem concurrunt, & ſi diuiderent/nullum abſurdum eſſet, ſi facere ſm facultatem agendi acciperetur/& pati ſecundũ finem: & quando finis agit/eo modo diceretur facere. q itaq; pro patria moriuntur/actionem efficiunt ſm finem, quatenus ſeruant id quod omnibus naturale eſt, & id quod ſcd̃m rationem/& equitatem fit: qui etiam in ſeipſis habẽt cauſam talis actionis/acqrentis proprium finem/& participatio finis/eſt quaſi paſſio, licet a ſeipſa fiat. Verum quãdo moriuntur/amplius non habent conſeruatiuã actionem ipſorũmet, ſed alia eſt cauſa moriendi/quã non habet in ſeipſo, ſed in alio: & ſecũdum hoc patitur/& non facit: niſi fortè ſeipſum pro patria tradens/ipſemet iterũ ſit agens/& patiens, diuerſis tamen modis. itaq; omne quod agit in ſeipſo habet cauſam agendi, & oẽ patiens (quatenus patitur) in alio habet cauſam: & quãdo aliquis dicit/eum qui quẽpiam iniuria afficit/pati, & corrupta rõne ipſius, & ſi oẽs homines interficeret, certè multa in ipſo cõſiderat. Nam ipſemet corrũpit rationem in ſeipſo, quãdoquidem ſeipſum corrũpebat, qui etiam patitur à ſeipſo corruptus/ tãquã ab alio/& interficit alios, quod ſi ille iniuſtus/fit ab alio/iſte agit in ſeipſum, & patitur ab agente in ipſum, licet agat interficiendo alios. Item ignis in animalibus deorſum mouet̃, & terra ſurſum, quia ut inquit Iamblicus/ſic ars conditoris, quæ eſt principium ipſius actionis/uult & facit, tamen cõparando hæc ad cauſam naturæ (cum ꝑter naturam moueantur) hoc patiunt̃. Verum ego miror/ſi nunc ſilebimus hoc ꝙ Plotinus uult, nam tradit ea quæ ſm naturam ſunt/hæc agere dicuntur, & quæ ſunt ꝑter naturam/patiũtur. Forſitan igitur explicatius eſt dicendum, ꝙ motus ipſius ignis deorſum/& terrȩ ſurſum, paſſiones ſunt, factæ à conditrice rationum, licet ſint ꝑfectiuæ/ & ſpecificæ compoſiti: ſed paſſiuam actionem ipſorũ elementorum, ſiquis inqrere uult/determinabit eam quæ eſt ſpecifica/& eam quæ eſt cauſa operans in ipſis. quocirca ſm actiones ſaluetur/& augeatur, & ſcd̃m paſſiones/quãq̃ proficiſcantur à rationibus conditoris in ipſis compoſitis, & conferant ſubſiſtentiã ſpeciei, in quã etiam opifex reſpicit. Verum illa quæ uim patiuntur/ſubeũt detrimentũ, & deteriora fiunt: aut etiam in animalibus illi impetus, & motus/qui impropriè fiunt in ſpecie, diſtant à principio efficiente ipſorum, ideo ꝑter naturam ſe habent, & decidunt in contrariam agendi cauſam: icctrco dicendum eſt, ꝙ ipſi ſunt in ipſo pati/etiam quantum ad alia, & quod principium agendi/copulat ipſos in eſſe, & hi declinant ad corruptionem. Verum ſi hoc conceditur/erunt etiam horum principia non ipſiſmet, ſed extrinſecus, ſicut ſunt illi motus/qui ſunt in ipſo pati: quod ſi principia intrinſecus iacent, potius dicendum eſt quòd ipſi ſint actiones, quãuis remoueãtur ab eo/quod eſt ſecundum naturam. Nam etiam corruptiuæ actiones ſunt, ſicut etiam paſſiones perfectiuæ inueniuntur, neq; oẽ facere deducit in eſſe, ſed etiam ad non eſſe, ſiue agat aliquid in ſeipm̃, ſiue in aliud. Etenim id quod præter naturam ſe habet/per eãdem diſpoſitionem ꝑter naturam quaſdam actiones facit, quãuis illæ puræ non ſint, quãdoquidem ſint cõmixtæ paſſioni/& à patiendi diſpoſitione producantur, ſimiliter etiam in mouẽtibus extrinſecus/quãdo agunt aliquid in naturã, ſicut agricolæ & doctores/quoniam principiũ naturę efficiens/& principiũ artis in idem incidunt, ſimiliter

etiam

etiam illæ duæ actiones cõueniunt:ſed illę actiones artis/(ut artis) extrinſecus habentes principiũ/paſſiones fiunt in ipſo habente,& recipiente ſm naturam:ipſæ uerò cõſeruatiuæ actiones naturæ/cum intrinſecus habeát principium/manent in ſpecie,& ratione actionis. ſimiliter quoq; quádo docentis uerba/& auditus in aures diſcentis ingreditur,qui qdem eſt actio uocis/habet coniunctá paſſionem per auditum,& ſic in his facere coniunctum eſt cum ipſo pati/cum alia ſit ea actio/quæ fit ſcd̃m uocem,& alia fit paſſio/quæ fit ſm auditum,ſed quando illa paſſio quę à uoce prouenit/ſi in paſſione non ſiſtit,ſed ex ſeipſa aliam actionem. ſ. perceptionem excitat,tũc aliud principium ſit illius actionis/quá ex ſeipſa ꝑducit,quæ eſt cognitio eius/quod doceť à doctore:qđ ſi prioré actionem ſuſcipit/ſm paſſionem aliam efficiet ex paſſione/ob id non oportet coniũgere ipſam cum principali/& p̃cedenti actione paſſionis,quádoquidem intercipiatur paſſio:neq; ponendum eſt principium ſm actionem in docente,ut in alio uideatur actionis cauſa,ſed eſt aliud coniũctum paſſioni/quæ eſt in adiſcente per uocem in auditu,& in alio. ſ. in docente/eſt illa. Vnde ꝓprium principium perceptionis/in anima adiſcentis/ponendum eſt,excitatum tamé à rationibus/quæ ſunt in anima/ut naſcatur id qđ docetur/& diſcens ipm̃ propriè comp̃hendat,& non maneat in ſola ꝑcuſſione auris/& auſcultatione:quo pacto principium actionis in ipſo erit/& nõ in alio. Plotinus quoq; eiuſdé ſententiæ hæc adducit. ergo ubi non actio,ſed ſolum paſſio/talia erunt in pati,quid igitur obſtat,ſi patiens melius fiat,& actio deterius ſe habeat? ſi aliquis ſm malitiá ageret/& alicui p̃ceſſit ſine pœna & diſciplina. ergo dũtaxat hæc ponemus in pati/& iam dicta ſunt quæ explicãt intelligẽtiam ipſius pati/& ipſius agere:quádoquidem diximus agere eſſe id qđ ſaluat/& conſeruat,& pati eé corruptiuum/ac alterum eſſe melius/& alterũ deterius. Pręterea/conſuetudini obſtat,actiones/& operationes etiá prauas eſſe/p̃ter naturam dicere,& aſſerere paſſiones ꝑfectiuas/conſideratas ſm naturá eſſe. Nam ſimpliciter opatio/& factio/nõ eſt unum aliqđ genus actionum,ſed quęcũq; quádo ſunt differentię actionum/ſpecificè diſtinctę omnes cõtineť ſub uno genere. ſ. ſub ipſo facere,ſimilr̃ ét ſub ipſo genere pati/cõtinentur ꝑfectæ paſſiões. Equidem ſunt etiam imꝑfectę paſſiones, quarum aliæ honeſtę ſunt,alię uerò turpes:atq; alię ſm naturam in utroq; mõ,alię uerò p̃ter naturam. Verum ſi qs ſolum diuerſa oppoſita in eiſdem acceperit/iſte poterit breuibus hæc genera cõtrahere/& cõgerere,quéadmodum ſi qs diceret uniuerſam qualitaté eſſe habitum naturalé ſolum,uel ſolũ p̃ter naturam. Sed aiũt/q; neq; facere eſt à ſeipſo,ſed ab alio,à ſeipſo quidé/abſolutum eſt,ut ambulare/& rectum eé/uelut uerberare,ſed ab alio uelut appetere. Nam quando appetibile cõcupiſcibilé ut̃m cogeret/quid ꝓhibet percuti,aut ab impellẽte deferri? Vnde in his/appetitiões cũ ſint actiones/aſſerunt ipſas nõ ex ſeipſis,ſed ex appetibili ortum trahere/quãq̃ ex ſeipſis impetus fiát. Verũ appetibile aliter p̃cedit/non uehens,neq; impellens appetitum,ſed prouocans ipſum quadam aptitudine. Nam abſurdum eſt/talé appetitum eſſe in anima/quæ ſanè ſeipſam ciet,uel eſt imobilis ſecũdũ Ariſto. Vnde ſi appetitus eſt aliqua paſſio/ut ipſe ait,non erit inconueniens/ſi extrinſecus habuerit motẽs,quáuis abſurdum ſit aſſerere appetitum eſſe ſine p̃electione,& non habere principiũ ex ſeipſo. quinimo maius abſurdum erit/tale ordinare ſub ipſo facere. Itaq; totidé tátaq; de ipſo facere/aduerſus Plotinum diſputata ſint. Reliquum eſt/ut dicamus de ipſo pati,quoniam etiam ipſe Plotinus ſpeculatur ipm̃ pati,ſeorſum accipiẽdo illud ab ipſo agere. Nam inqt ipſum pati/non oportet ab altero deſignari/& ſpecificari. Nam eſt aliquod pati à ſeipſo/& non omne pati ab alio fit. Equidé à ſeipſo fit:ceu putreſcere,ab alio uerò,ceu uerberari,quo pacto non differret ab ipſo facere, quandoqdem & illud partim à ſeipſo erat,& partim ab altero:ſed pace Plotini/dictum eſt prius/q; non oportet adiũgere ipſi facere hanc particulam. ſ. ab altero,neq; ipſi pati hanc. ſ. à ſeipſo,& rationé de putrefactione/quomõ extrinſecus fiat,prius diximus. Vnde quádo Plotinus inquit/talé alterationem eſſe paſſioné,quando nihil patiés confert/& ſuſtinet alterationem/quæ ad ſubſtátiam nõ tendit,ſed à ſubſtátia remouendo ipm̃/ad deterius ipm̃ patiens ducit,& non ad melius:ꝑfectò hoc nõ docet cauſam paſſionis,quáuis cõtrarium uelit cõcludere. Nam ſi nihil ipm̃ patiens confert ad pati,uel ſine cauſa erit paſſio,uel ab aliquo alio extrinſecus erit:& quáuis eorum quæ indigẽt ſe alia agant,alia uerò patianť,tamen hoc modo/etiam paſſio erit ab alio,ꝓinde Iáblicus inqt. quomodo non oportet paſſiones ea quæ patiuntur ducere in ſubſtátiam,quádoquidem ſint q̃dam paſſiones ea in ſubſtátia,ceu quæcũq; ſunt generatiuæ. Sed fortè hoc proprium eſt paſſioni. Nam ſi oportet ſubſtátiam p̃eſſe antequá ſuſcipiat paſſionem,itaq; paſſio non erit factiua ſubſtátiæ,ſicut neq; alteratio. Vnde meritò dixit Plotinus patiens ſubſtinere alterationé illam/quæ in ſubſtátiam nõ ducit. Sed quomodo etiá approbare poſſumus/q; paſſio eét ad deterius/& nõ ad melius,quia q̃dam earum melius in nobis agũtur,niſi qa etiam ipſe Plotinus/contra hoc oppoſuit,ꝓinde uideamus qđ

contra ſeipſum obiecerit. Inquit ergo, ſed ſi melius ęs calefieret/nihil ꝓhibet ip̄m pati. Nam duplex
eſt pati, alterum in deterius fit, alterum uerò in melius/uel in neutrum, ubi patet ꝙ prius ponebat
Plotinus pati ſolum fieri in deterius, & hic concedit aliquas paſſiones/quæ ducunt ad melius. Ve/
rum Iāblicus inquit. ꝙ poſita ea inclinatione/quæ eſt ad ambo in ipſo pati/non rectè hic ſubiūxit. ſ.
uel ad neutrum. Nam cōtrarium dicit illi ſuppoſitioni/quæ erat de ipſo facere/& pati. Eqdē ſi hoc
ponebat in eo/qđ eſt ſm naturam/& melius & alterum, in eo quod eſt ꝑter naturam, & in deterio/
ri, & ſi ſimile fiat patiēs/certè nō fit deterius, qa neq; melius fiet, quare neutrum. Eqdem diuerſum
eſt fieri compoſitionem ſm deterius/uel melius/non habēdo, ceu quando rubeū ex pallido fit. Itē
illi quod dicebat/paſſiones nō ducere in ſubſtātiam opponit Plotinus. Nam inqt ſi calefieri eſt cali
ditatē habere, ꝓfectò quando ęs calefiet/tunc calefiet ſm ſubſtātiam ſtatuę/ad quam tēdit/licet nō
calefiat ſm ſubſtātiam ęris: unde idē erit pati & nō pati, ſiquidē illud erat pati/quod nō conferebat
in ſubſtātiam. Ad hoc autē ait Iāblicus/ꝙ malè accepta eſt deſcriptio ipſius pati, hæc. ſ. non confer/
re in ſubſtātiam. Nam ſiue in ſubſtantiam cōferat, ſiue in alteratione, ſiue in quoduis aliud, calefie/
ri tantū erit in uno pati. Sed pace Iamblici/fortè rectè dicit Plotinus, ꝙ paſſio non cōfert in ſubſtan
tiam/ob eam cauſam, quàm prius diximus. Nam ſi ęs calefit/& patit calefactiuum, ſtatua uerò cale
fit per accidēs, qa calefit q̄tenus ęrea eſt. Itē/Iamblicus negat ꝙ pati fiat in habēdo motum in ſeip̄m.
ſcilicet alterationem qualitercunq; fit. Nam inquit. non eſſe ponendum motum in ipſo pati/ſecū/
dum ſolam alterationem, ſed ſecundum plures motus. Nam paſſio etiam fit in auctione, & in
eo quòd ſecundum locum mouetur, atq; in eo (ut ait Iamblicus) quod in ſubſtātiam ducitur.
Pręterea inqt Plotinus ſic ambos. ſ. facere & pati periclitari, ne ad aliquid ſint, quādoquidem mo/
uens/& motum ſeſe reſpiciant. quia ſi ip̄m ad aliqđ/ & ipſum facere/uel pati/ ſunt duo ꝑdicamenta,
& hoc modo illud qđ dat huic motum/ideo dat/qa illud accipit, itaq; acceptio/& datio/ad aliquid
erunt: uel ſi quis acceperit/habet ſicut dici ſolet, colorē habet, cur etiam qui accipit/nō habebat mo/
tum? Et forſitā hoc modo hæc prædicamēta ordinabuntur/ſub ipſo habere, non ſolum quia relati/
ua ſunt, ſed etiā quia ſunt abſoluta. Nam motus/qui eſt ipſius ambulare/eſt abſolutus/& habet am/
bulationem. Ad hæc facilè dicendum eſt, ꝙ omnia erunt hoc modo/in prædicamēto ipſius habere,
quoniam cuncta conſiderantur/quatenus participantur. Nam albus habet albedinem/& bicubitū,
& quātam magnitudinem/& in aliis ſimilr̄ fit. Atqui oportet unūquodq; quatenus dicitur/ſic re/
duci ad genus. Equidem ut ſæpe diximus, illud eſt ad aliquid/quod ſcđm ſolam habitudinem cōſi
deratur/& in aliis prædicamentis habet eſſe. Nam habitudo ſcđm ſe non eſt. ut igitur in ſubſtantia
eſt ad aliquid, ceu pater & filius, & in qualitate, ceu ſimile & diſſimile, & in quāto, ut quale, & ineq̄/
le, ſic etiam in iſtis duobus ꝑdicamentis/agere & pati, ceu uerberare & uerberari. Et certè abſurdū
non eſt/idem eſſe ſub duobus prædicamentis, in uno ſm ſuā ſubſiſtētiam, & alio ſcđm ſuam habitu
dinem. Deinceps poſt tales dubitationes/& ſolutiones/cum Iamblicus tranſeat ad maiorem cōtem/
plationem de ipſo facere/& pati, quam habeant inter ſe ſubſiſtentiā, & quomō inuicem adaptētur,
& ad quæ qualia utrūq; extendant, incipit ſermonē facere ex dictis Platonis/ q̄ de ipſo facere dixit.
Vnde/Plato dixit efficiens à cauſa/nomine ſolum differre, & ꝙ manifeſtū eſt cauſam factiuā eē faciē/
tem, ſed quomodo non à quadam cauſa, ſed à cauſa ſimplr̄/nullum faciēs differre ait? Niſi quia pro/
priè cauſa efficiens eſt: nam materia/& forma/ſunt magis cōcauſæ. & non cauſæ, exemplar autem &
finis non ipſius effectus proximi, ſed facientis faciendi ſunt cauſę/& ꝓprię reſpectu facti dicerentur,
igitur efficiens erit maximè cauſa, quare certè & diligenti ratione/ contēplatio de ipſo facere/etiā de
cauſa eſt. Equidem quacūq; cauſa/& qualeſcūq;/ & quot habent differentes modos, & quæ ſunt ip/
ſorum primæ/ſecundæ/uel tertiæ, meritò tranſferunt ad ipſum facere. Rurſus cum ſint actiones in/
corporearum cauſarum, & ſm ſe ſeparatarum, atq; eorum quæ in mundo exiſtūt, hæc ſunt ſepara/
bilia & uniuerſa, ſunt cœli actiones/ad ea quæ fiunt ſub luna, aliæ naturales ſm proprias rationes,
aliæ uerò particularium ſpecierū/naturam penetrāt/& per ipſa uniuerſa ip̄m facere etiam penetrāt,
& hoc modo fit etiam de ipſo cōſideratio, alio modo quoq;/eſt determinatio actionum: qm̄ earum
quædam ſunt puræ/& nō mixtæ cum aliis generibus, & quædam ſunt cōmixtæ cum aliis, q̄ etiam
multiplicem cōplexionem efficiunt, quædam quoq; extremæ ſunt/quæ cōmunicant & conueniūt
cum paſſione. Vnde ipſius facere/erunt principia media, & fines ſecundū omnes tales differentias.
Præterea /quia efficiētium/alia erant generalia, alia uerò ſpecifica, & alia perfectiua, quorum alia etiā
erant unitiua/& alia diuiſiua, atq; alia quæ habēt quādam aliam actionem in rebus: iccirco deinde
opus eſt propriè de oībus his diſſerere. Præterea/ſunt quædam naturales actiones, ut calefacere &
infrigidare, quædam uerò artificiales/ut mederi/ędificare/& q̄dam finitæ ut actiones quę cōtinent

in actibus,aliæ uerò infinitæ,& inceſſabiles:ceu actiones diuinorum,& cœleſtiũ:ſiquidem perpetuus ſit mundus/etiam ſiue ſint aliqua q̃ in eſſendo operentur/ſicut ſol ſcđm ſuum eſſe illuminat, ſiue per intelligere efficiat ut intellectus mundi,ſiue per rõcinari,ſicut anima uniuerſi/hęc oĩa conſiſtunt in ipſo facere.Verum quæcũq; in ipſis ſunt/actiones non dicuntur ſcđm ſe/& à ſe,ſicut ſunt actiones ſeparatarum intelligentiarum/& imaterialium,ſimilr̃ neq; illæ ſunt per ſe/quę operantur per aliud/ſicut actiones quæ ſunt per animam & per corpus, uel per corporales potentias, eędem omnes cõpræhenduntur in ipſo facere, ſimiliter & quæ in ſeipſa agunt/& nullo alio indigẽt,& quę ſunt agentia in alterum,& quæ ſimul agunt in ſeipſa & in altera , & quæ principalr̃ in ſeipſa agunt, licet ſecundariam rationem habeant, & quæcũq; actionem inuicem habent in alio,cõtinebuntur in ipſo facere.Vnde ipſum facere/ſcđm pręſentem diuiſionem/extenditur circa oẽs ſpecies prędicamẽtorum.Equidem circa ſubſtantiam extenditur/quatenus ducit id quod ſit in ſubſtãtia:circa quoq; qualitatem extenditur/quatenus ducit id quod alteratur, & circa quãtum/quatenus ducit aliquid in magnitudinem. Eodem quoq; modo in omnibus aliis generibus/cauſa ipſius facere inueniť, & exiſtit.Verũ ſi ſũmatim oportet/& una ratione cõpræhendere genus ipſius facere,intelligemus ſm̃ omnia entia/quęcũq; & qualiacũq; ſunt perfectiſſima/ſup actiones eſſe/ubiq; principales,q̃ maximè ſeparatæ ſunt ab omni eo/quod eſt in potẽtia,& harum quæ fiunt, & ſm̃ ſeipſas ſunt unius ſpeciei, dicentur meritò principaliſſimæ eſſe/in ipſo facere.Equidem iſtę habent à ſeipſis operari & facere, & ab una cauſa totum ipſum producunt/& exhibent/impertiunturq́, impartibiliter modum agẽdi/ordinatis poſt ipm̃:& continẽt ipſa uniformiter/& cõtentiſſima ipſa/& per ſe ſufficientiſſima operãtur.quocirca actiones hic tantæ ſufficienter ſe habent:& pfectæ/imitantes illas,ſuſcipiunt quãdam perfectionem ab illis.Itaq; de facere tot/tantaq́, diſputa ſiut.Deinde oportet de ipſo pati/eodem mõ aliqua perfectè cõplecti/& colligere:proinde pati non habet cõtrarietatem ad ipſum facere,quãuis oppoſitas uoces habeat.Verum ipſum coniunctũ ex actionibus facientibus/& paſſionibus inde ꝓficiſcentibus/conſiderare debemus: quãdo itaq; actiones procedũt ad ea quæ ſunt extra/cum habitudine ad eadem,poſſunt etiam aſſimilare ipſiſmet ea quę ipſis pticipare poſſunt,ſed non ſm̃ actionem,ſed ſm̃ quẽdam motum ſucceſſiuum actionis:tunc iſti motus/cõe genus paſſionis deſignant. Verum ſecundum aliud principium/oĩs motus & generatio/quæ ſit in uniuerſo,habet motiuum/& generatiuum,& aliud principium eſt moti/& facti,tanquã in ordine effectus conſideratũ.ſi ergo per ipſa uniuerſa mundi/hoc genus penetrauerit/& cogitatiõe cõplexi fuerimus uniuerſos motus, profectò inueniemus ipſum pati/quãtum eſſe, & habere potentiam quãtam. Verum uniuerſaliter omne acquiſitum/& qđ ab alio aduenit,& nequaquã ſua ope exiſtit,ſed alterius conſeqtur actiones principales,& ab illis imutatur,meritò omne tale poneť in genere pati.Item illud quod opponiť ſpeciei & formæ,& id qđ eſt tãquã materiale ſubiectum/formæq; capax/& potẽtiam habens/ut pficiatur,& ſuſcipiens omnia in ſeipſo,omne etiam tale cõtinebitur ſub cõmuni notitia paſſiõis: ſi autem & ea quæ ſubſiſtunt materia/elemẽta ſub luna/tãquã paſſibilia aliquis poſuerit,reſpectu cauſę efficientis cœli,is etiam poterit hoc modo in omnibus aliqđ cõmune oſtẽdere:ſimilr̃ etiam in uno & eodem/qđ efficit/& patitur,poſſibile eſt cõſiderari.Etenim ipſa/quando agit in ſeipſam/etiã à ſe/ipſa patitur,& q̃tenus ipſa ingerit rõnes his quæ fiunt,determinamus ꝙ ipſa ſit effectrix,& quatenus earũdem ratione diſpoſitionem à ſeipſa ſuſcipit,dicimus ipſam pati.Idẽ etiam fit in anima,quãuis aliter tamẽ etiam in ipſa diuiſum ſit id qđ multum patiť,& ſm̃ alteram rurſus ꝓportionẽ/conſideratur paſſio eſſe/ratione/& in intellectu animæ, unde q̃dam ſuapte natura ſucceſſio eſt/pfectiorum intellectionum ſm̃ paſſionẽ.Et uniuerſaliter in omnibus in qbus aliud eſt pfectius,& aliud ĩperfectius,atq; aliud inducit pfectionem,& aliud ſuſcipit eam,q̃dam ꝓportio paſſionis conſideratur/qua alterum inducit formam pfectam,& aliud ſuſcipit eam in ſeipſo,quãuis ſemper talis participatio paſſionis ab aliis tribuatur, unde ſi aliquando uidetur aliquid pati à ſeipſo, tamen tale non rectè exiſtimatur pati à ſeipſo : quandoquidem non ſecũdum eadẽ quæ in ipſo ſunt patiť,& cauſam p̃bet ſibi patiendi:quare hoc modo etiam paſſio fit ab altero . Nam effectrix actio / poteſt etiam ſuiipſius eſſe cauſa,& à ſeipſa incipe,& paſſio cum ſit oĩno imperfecta/non eſt apta nata facere ſui generationẽ.Nam ſi id quod habet à ſeipſo cauſam agendi/eſt efficiens, & patiens eſt illud qđ ab omni cauſa deficit,& patiendi cauſam in ſeipſo non habet, igitur nulla paſſio erit abſoluta:ſicut ipſum ambulare erat actio abſoluta,& hoc meritò fit. Nã meliora abſoluta ſunt ab habitudine/qua reſpicit ad altera,perinde ac per ſe ſufficiẽtia ſint,& exiſtant in ſeipſis:deteriora uerò indigent melioribus/ut ſubſiſtant/& depẽdeant ab illis, à quibus etiã aliquam participationẽ ſui eſſe capiunt:itaq; oportet ſimiliter in paſſionibus diuidere illas,ſicut fecimus de ipſis actionibus, quãdoquidẽ paſſio

nes,quædam ſint abſolutæ,q̃dam uerò ſupinæ.Nam ſemp ea quę patiunť/ab agentibus depēdent.
Verum cum Architas tradiderit diſtinctionem ipſius affectionis/paſſioniſuè/& patientis,ac rei effe
ctæ,& rei quę patitur,dignũ eſt/ut nec hanc diſtinctionē ſine inquiſitiōe relinquamus. Dicit itaq;,
hoc modo paſſio differt à patiente.Nam paſſio fit cum ſenſu, ut ira/ delectatio/ timor/ quãq̃ aliquid
etiam poſſit pati ſine ſenſu,ceu quādo cera liquefit/& lutum exſicatur,ſimilr etiam res effecta/à pa/
tiente diſtinguitur.Nam id quod factũ eſt/aliquo modo paſſum/de illo effectus eſt. Sed quod iam
paſſum eſt/non ſtatim dicitur qđ factum eſt,nam aliquid poteſt pati/ſm inopiam/& ſm priuatio/
nem.Verum Iãblicus/paſſionem in his eam eſſe intelligit/quæ cum ſenſu & pceptione fit,& inalte
rari quæ manant ab anima & animalibus uerſari dicit,atq; inquit.ꝙ hæc paſſio cõmunis,quæ qui
dem opponebatur primo generi ipſius facere/continet omnes ſuperiores actiones/ q̃ conſenſu/ uel
aliqua alia pceptione fiunt.Nam ſicut prius illud ordinabatur in ſpeculatione,ſic etiam hoc ſuppo
nit eſſe in ipſo pati/cum ꝓpria cognitione,quam appellat cognatam ſenſus pceptionē,aut cum ſen/
ſatione.Verum hoc diuiditur in multiplices ſpēs ipſius conſenſus,cognatæq; perceptionis ſenſus.
Etenim cum uita ſeq̃retur potentias animæ/oportet aſſignare ſenſibus hominum/& aliorum ani/
malium congruẽtem pceptionem,atq; oportet ponere in pceptionem pati,in his quæ habẽt obſcu
ram/& debilem naturam:quæ quidem pceptio ponenda eſt eſſe cum ſenſatione,aut cõmunis com
pręhēſio ſenſus,& hoc modo(ait)totum hoc genus ipſius pati/accipit oppoſitionem,contra illud
primum genus ipſius facere.Itē tradit/id quod affectum/uel paſſum eſt/in fieri,non exprimere paſ
ſionem,ſed poſtquã factum eſt/ipſorum imutatio euidens fit,ſicut quando liquefacta eſt cera/uel
exſiccatum eſt lutum,q̃a quãuis utrũq; eorum p paſſionem tranſeat,tamen utrũq; deſignať/& ſpe
cificatur/quatenus paſſum eſt.Vnde huiuſmodi paſſio/ſine ſenſu omnes alias paſſiones continens/
quales ſunt paſſiones in natura,& quæcunq; in naturalibus elemẽtis,& in compoſitis/ & ſimplici/
bus corporibus continẽtur:& quæ impceptibiles fiunt alterationes,& aliæ huiuſmodi omnes ſm
ipſum pati/uel paſſum eſſe/deſignantur.Sed harum etiam multiplices fiant diuiſiones , quandoq;/
dem nõnullæ paſſiones ſint/in his quæ diuiduntur,& in his quæ augẽtur,& in his quæ alterant,
& in his quæ alio modo multipliciter ſpecificari/quatenus corpora ſcđm ipſum paſſum eſſe uolu/
mus.Item hoc genus paſſionis/diuiditur contra actiones inanimatorum.Nam inquit rē effectam/
differre à paſſione,non ut quidam putant,ꝙ hoc fiat ab alio operante,& hoc minimè,quandoqui/
dem non ſit aliqua uniuerſalis paſſio,à ſeipſa.Sed cum res effectæ faciant ad ſubſtantiam/quæ con
tra hæc erunt diſtincta,uocabuntur affecta/& paſſa/quæ nullum effectum efficiunt,ſed diſtant ab
eſſe.Deinde cum duplex ſit ſubſtantia/alia quidē forma,alia uerò materia/& ſubiectũ,duplices etiã
corruptiones dicuntur,una ſcđm priuationem/quæ eſt abſentia formæ,& facit elongationem ab/
eſſe:alia uerò eſt ſcđm indigẽtiam pfectionis/qua materialibus ꝓprietatibus unumquodq; affluit/
& patitur exceſſum materiæ/quæ eſt in ipſis.Sed ſi priuatio paſſio eſt/quomodo in phyſicis diciť
cauſa effectrix?Verum inquit Iamblicus,quod etiam priuatio eſt cauſa effectrix/ſicut etiam pręſen
tia formę,& aliud eſt ipſa priuatio,& aliud priuatum eſſe:quare etiam in hac fit ab alio paſſio/& in
priuato eſſe uidetur:p̃cedente tamē illo/quod efficit priuationem.ſimilis quoq; ratio fit in ipſa in/
digentia,& in ipſa repletiōe.Nam in alio eſt replens,& in alio eſt repleri:ſimiliter in alio eſt aliquid
indigenter habere,& in alio eſt cauſa/cur inopia & indigentia fiat.Præterea/exiſtimo dignum eē in
quiſitione/quæ eſſet illa cauſa priuationis effectrix/diſtincta ab ea quæ eſt in priuato:nam cum cõ
trarium ſit cauſa/corruptum eſt illud quod eſt in eodem/contrarium,an hoc ſit per accidēs:ſed ne/
ceſſitas generationis/& corruptionis eorum/quæ ſub luna ſunt,quẽadmodum cauſa eſt p̃ſentię for
marum/quæ requirit p̃cedentia,ſic etiam abſentiæ neceſſitas/eſt cauſa,quandoq́dem fabularum fi/
ctores/q́buſdam fictis opificibus/in pugnam redigunt. Vnde hoc paſſiuũ/ ordinabitur contra pri/
mam ſpeciem ipſius facere,quæ conſiderať circa effectiuũ.Etenim hoc determinatur/quatenus ꝓ
ducitur in ſubſtãtia.Nam ſicut ædificare uocatur ꝓpriè factiuũ,ſic etiam ędificari paſſiuum diciť.
Vnde quot quantasq;,/& quales aſſignauimus ſpecies ipſorum actionum/ efficientiũ,ſiue illę actio
nes humanę/ſiue diuinę/aut artificiales,ſiue ſciẽtificę,uel quocũq; alio modo diuiſim,totidem eē/
& tales/oportet ſimul cum his q̃ ſunt paſſiua/& effecta ab actionibus.Nam liquet ꝙ ea quæ fiunt/
cum paſſione fiunt.talis ergo eſt quædam ipſius pati diuiſio & ipſius facere, ab Archita tradita/&
aſſignata.Cæterum Ariſto.in metaphyſica,paſſiones ita diuidit/dicendo paſſio dicitur, uno modo
qualitas ſm quãm aliq́d alterari contingit,ſeu album/nigrum/dulce/amarum/grauitas/& leuitas/&
quæcũq; alia huiuſmodi.Altero mō actus & alterationes & maximè nociuę,atq; etiam magnitudi/
nes calamitatũ/& afflictionũ/paſſiones dicuntur.horum itaq; primum(ut exiſtimo) ipſum affectũ
paſſiuum.

paſſiuũ. Ariſt. uocat paſſionẽ: ſecũdũ uocat motũ paſſiuũ: tertium autem/& quartum ſignificatũ/accipit ſm uſum cõſuetæ appellationis: ſed uſq; ad hæc quidem duo genera tota/& oẽs ſpecies quę & quot in ipſis ſunt/ſufficienter conſiderabimus, ut ipſę ſm ſe/utrolibet modo concipiuntur. Porrò oportet & cõmixtionem ipſorum adinuicem uidere, nam etiam hãc cum ſimplicibus Arichitas tradidit dicens. Hæc quidem unum aliquod faciens, alterum autem patiens, aliud uerò faciens, & patiẽs, ceu in ipſis naturalibus. Equidẽ deus eſt agens, materia uerò eſt patiens, elemẽta uerò agũt/& patiuntur: cum ergo manifeſtũ ſit id quod dicitur, præcipua exempla ꝓponit/dicendo deum facere quomodo cauſæ efficientes ſequunť/& materiã pati/propter quã, & aliæ participant ipſo pati. elemẽta uerò dixit agere & pati/ꝙ participant materia & forma: proinde inqrentes, de habitudine ipſorum agere, & pati, aſſerunt ꝙ oppoſita dicunť, ſed nõ cõtraria, ſicut Andronicus putauit, dicẽdo quomodo poſſibile eſt effectum cõtrarium eſſe ſuæ cauſæ: proinde dignum eſt/quãq̃ dictũ ſit prius, hic etiam ſicut in aliis generibus conſiderare poſt totum artificialem ſermonẽ/ea quæ inſunt agere & pati, itaq; cõtrarietas ſtatuẽda eſt in ipſo agere & pati/& contrariorum quæ in ipſis inueniuntur, alia habẽt intermedia, alia uerò non habent: quæ igitur ſunt contraria/ſcd̃m cõtrarias q̃litates, ut calefacere/& ĩfrigidare, calefieri/& infrigidari, & cęterę aliæ qualitates/quæ habẽt inter medium aliquod/habẽt etiã illud in agere & pati: ceu rupere/& ruere, q̃dam aũt non hñt mediũ, ut ſanum eẽ/& infirmari, quãuis medici mediã ↄſiſtentiã inter ſanitatẽ & ęgritudinẽ ponũt. i. ſubſiſtẽtiã neutrã. Itẽ ſacere & pati ſuſcipiũt magis & minus, q̃ qdẽ nõ ĩ oĩbus ſunt. Nã (ut inqt Iãblicus) in ipſo ſapere ꝙ eſt pſecta prudẽtia/non erunt hæc magis & minus, ſed imperfecta prudentia/ſuſcipit magis & minus. Sed forſitã in oĩbus ſuſcipientibus magis & minus/q̃ ſunt maximè perfecta/non ſuſcipiunt magis & minus: ſed imperfecta ſuſcipiunt. Vnde forſitan ſic dicendum eſt/ꝙ facere & pati in illis generibus ſuſcipiunt magis & minus, in quibus res quæ aguntur & patiunť, ſuſcipiunt magis & minus: ſicut in qualitate facere album/& fieri album. ſed illæ actiones quæ ſunt in generibus/nõ ſuſcipientibus magis & minus, ceu in quãto numerare/& mẽſurare/non ſuſcipiũt magis & minus. Item neq; generare, neq; generari, nec uniuerſalr̃ aliquid eorum/quæ ſunt in ſubſtantia/ſuſcipit magis & minus, & hoc meritò. Nam agere eſt actus eiuſdem ſpeciei/cum eẽntia cuius/eſt actus. Vnde unumquodq; p̃dicamentorum conſideratur/ſm quodq; facere & pati. nam unũquodq; uelut ſubſtantia quædam exiſtens/& eſſentia habet quãdam propriam ſuę eſſentiæ operationem/& ſm ſubſtantiam dicitur facere: ut quãdo homo facit, uel ædificat, aut nauẽ conſtruit, & pati dicitur ſm ſubſtantiam, ceu hominem fieri/& ædificari domũ. Verum hic notat Iamblicus/ꝙ forſitã hæc in ſubſtãtiam reduci aſſerendum eſt/& nõ pati ſcd̃m ſubſtantiam, quia ut prius dicebat/oportebat eſſe hoc modo etiam pati. Equidem ſcd̃m ipſum quãtum/facere/& pati/eſſe dicunť, ceu ꝓducere magnitudinem uel ꝓduci, ac dilatare/& dilatari, & profundũ facere/& fieri ꝓfundum, atq; numerare/tardare/mouere/dicere/& ea quæ ſunt his paſſiuè oppoſita, ſimiliter ſcd̃m qualitatem agere/& pati dicif, ceu album facere/& album fieri, ſanare/& ſanari, ſimilr̃ quoq; in ipſo ad aliqd, eſt facere/& pati, ceu duplare & duplari: in ipſo quoq; poni p̃dicamento/ſunt reclinare & reclinari: & in ipſo habere, conſiderare & conſiderari. Vltimum uerò qd̃ ipſi facere ineſt/eſt ipſum opus/uel ſpecies: opus quidem habet omne in fieri/ut ſaltatio ſaltantis, ſpecies uerò & forma/eſt affectus qui pmanet, ut forma quę producitur faciẽtis, quæ quidẽ eſt terminus ipſius, & ipſius facere. Quæri ſolet etiam/qñ ipſum facere deſinit/& tranſmutatur in factum eſſe/quomodo hoc fiat, unde alii poſuerunt fieri in ultimò tempore ipſius facere, alii uerò in tempore primo/poſt ultimũ, & ultimum adhuc ſupeſſe in ipſo facere. Verum ſuboriri quæſtio cõmunis ſolet de illo qui ſtadium ambulando abſoluit, & de eo qui medetur, & de mortuo. Sed fortè terminus ipſius facere/eſt id qd̃ primò factum eſt/in non tẽpore, ſicut neq; uocamus mutatum eſſe/terminũ motus eſſe. Præterea/ipſi facere adheret actio/agens & pati paſſio patiens, & ita in oĩbus actio/& paſſio/ſunt cum ipſo ad aliqd numerata, ſicut etiam in ipſo poni poſitio. Præterea/obſeruãdum eſt, quãdo aliqua actio uel paſſio dicitur recta/uel obliqua, à uero hunc deflectens. Nam triſtitiam afferre multis quidem uideť rectum/& triſtari obliquũ/& ſupinum. Verũtamen hoc non ſemper accidit, ſicut in uerberante/& in eo qui uerberať. Nam contingit non ſemper ſimul eſſe illud quod efficit triſtitiam, uelut filius mortuus/licet ſit aliquis/qui pro ipſo triſteť. Item contingit ẽt non triſtari/niſi fortè id phantaſia efficiat/& ipſa ſit cauſa triſtitię. Equidem ceſſante etiam fauente/aliquãdo patitur patiens/permanẽte diſpoſitione: ut in calefacto ab igne, quod quidem poſtquã ſeparatum eſt ab igne, adhuc patitur id/quod eſt calefieri. Nam duplex eſt pati, aliud quidem eſt copulatũ cum ipſo facare, aliud eſt conſideratum ſm diſpoſitionem. Forſitan in ipſo calefacto/eſt agens intus cõnexum igni/qui eſt deforis impſſus, ſicut eſt phantaſia

in eo qui triſtat̃.Itaq; rebus/& nõ uerbis/intẽtos eſſe nos oportet,quãdo de his iudicium facimus. Equidem Stoici/multũ circa hæc elaborauerunt,quorũ libri plures/& doctrinę/nobis relicta ſunt. Sed hactenus de facere & pati ſufficiẽter diſputata ſint, deinceps tẽpus eſt ꝓficiſci/ad alia genera.

ALIVD PRAEDICAMENTVM SITVS/

Vel poſitionis,ſecundum Simplicium.

CVM Ariſtoteles poſt facere & pati poſuerit ipſum poſitionis prædicamẽtum/Architas poſuit ipſum p̃dicamentum habẽdi.Verum Ariſt.aſpiciens ad finem ipſius facere & pati/poſuit ſtatim poſtea p̃dicamentum poſitionis.Nam facere & pati,aut ponunt aliquid,aut per ipſa aliquid ponitur/quo fiat ipſum poni. Vnde ponere eſt facere/& poni eſt pati:uel quia ſm naturã ſingula in ꝓpriis/uel alienis poſita/agunt & patiuntur:& ob id poni p̃dicamentum copulatiuè ipſi facere & ipſi pati.Sed dices q̄ potius ſm hoc debebat p̃cedere ipſa,quia prima habitudo eſt omnis corporis/quę ſuſcipit ipſius poſitionem, & deinde ſuſcipit habitum acq̃ſitorum.Verum Architas cum aſpexerit ad habitudines.ſ.ad eam quæ eſt à ſeipſa ad alterum,& ad eam quæ eſt ab aliis ad ipſum,ac etiam q̃a ſm hãc aliquid dicitur habere aliquod,& ſm illum poſtea fit poſitio:meritò prius poſuit ip̃m habere/quàm ip̃m poni,q̃a ea habitudo quæ eſt in his/ab aliis ad ſeipſa fit/& eſt minus habitudinis particeps/quàm ea quę eſt à ſeipſis ad alia:ac etiam quia ip̃m habere/magis inſinuat actionem,quàm ip̃m poni:& quia cõmunius eſt habere/quàm poni meritò Architas ſuis ſuppoſitionibus fretus,& Ariſt.pariter ſuis/diuerſum ordinem iſtorum generum tradiderunt.Nam Architas cum ponat prima genera ipſius facere & pati/in principaliſſimis cauſis,ceu facere in deo/& pati ĩ materia,meritò ipſis facere & pati,ſubiunxit ip̃m habere,quod q̃dem aduenit materiæ ab ipſo deo.Equidem cũ habere aduenit ipſi materiæ/ab ipſo deo,tunc ſorma fit compoſitum,& cum iam ſit corpus,poſtea indiget poſitiõe: itaq; habere eſt tãquã principale,quod quidem etiam eſt cõmunius/quàm ipſum poni.Nam habere cõuenit etiam in corporeis rebus:ceu animę/competit quædam diſciplina/& auſcultatio/quæ nõ eſt effectiua animæ,ſed poni ſolis corporibus,& terminis magnitudinum,ceu ſuperficiei lineæ/& pũcto competit. Vnde cum Ariſto.aſſignet naturales actiones,ceu illas calefacere/& infrigidare/q̃ circa corpora & in corporibus ſunt,coordinauit ſibi conſentiens/ponere poſt facere & pati,& cum habere in ſolis particularibus/quæ poſſidentur,uelut in calciamẽtis/& armis eſſe terminet,meritò totum ipſius habebat,& principale genus poſterius poſuit,nequaquam numerando illud inter p̃dicamenta:ſed quia mutuò ſeſe excedũt/poni & habere,ꝓinde ipſe Architas in calce uerborum ſuorum/ſignificauit,q̄ poni eſt collocandum ante ip̃m habere,in quibus.inquit. Adhuc facere & pati, ac poni/& habere.Et rurſus ſubiungit,neq; faciẽs aliquid,uel patiẽs/neq; poſitum,neq; habens aliquid.Verũ Architas pleriſq; in locis/p̃termittit ipſum poni.Sed de ordine iſtius prędicamenti poni/totidem diſputata ſint.Cæterum de intelligentia ipſius/& cognitione ſic agit,ut per exempla ſolum deſcribere uideatur,dicendo/ceu ſedet/recumbit:uel dicẽdo per infinitum modum ſedere/& ſtare,quæ quidem deſcriptio quãdam eruditionem affert,tamẽ illa non eſt ſufficiẽs ad certam notitiam,ſed potius facit quãdam dinumerationem eorum/quæ continẽtur in ipſo poni.Proinde melius eſt ſeparare conceptum eius/auferendo habitudinem ipſius ad aliquid,& motum,& ſtationẽ eius.Item facere & pati ſeparanda ſunt,& conſideranda eſt ſola ſimplex habitudo poſitionis. Nam ſicut habitudo ad locum facit ipſum ubi,& habitudo ad tempus facit quando, ita etiam habitudo ad poſitionem facit poni:neq; igitur eum qui poſitum corpus/& locum/in quo ponitur conſiderat,oportet intelligere ip̃m poni,alioquin ſola poſitio aliqualiter ſe habens/exiſtimaretur eſſe in genere ipſius poni,quinimo exiſtimanda ſunt ea omnia entia/q̃cũq; nata ſunt,altera ab alteris retineri,uel collocari alia in aliis.Nam connexio collocatorum , & exhibentium locationem/ eſt propriiſſima,& ꝓpriè prima deſcriptio ipſius poni, q̃d ſi aliquis copulauerit ipſi poni habitudinẽ, uel facere,uel pati,uel qualitatem ad aliquid aliud talium,tunc ſi dominaret̃ in ipſis mixtis/genus poſitionis/ut intelligatur ſm primã eius cõceptionẽ,nihil minus eſſe tale erit in ipſo poni:& ſi aliquod aliud genus efficeret ſpecificationem euidentiorẽ, tunc dominatio ſpeciei erit determinate ſc̃dm ea genera/quę uincũt,& dominant̃.Sed oportet iã (quẽadmodum etiam in aliis generibus facimus,) ſic etiam in ipſo poni,declarare ea quæ conſequũtur ipſum. Videtur itaq; contrarietas eſſe in ipſo, Nam ſupinus cõtrariam habet poſitionem/ad aliud quod prominet,q̃nquidem econtrario ponat̃; ſed contrarietas ipſa penẽs poſitionẽ accidit.Nam prominentia ipſa/eſt contraria illi quod eſt deor-

ſum,penês loca:nam in loco etiam eſt contrarietas,propter quod id qđ ſurſum ponitur/eſt contrarium illi quod ponitur deorſum, & ita ipſum poni accipit contrarietatem ſcđm locum,quo etiam modo/exiſtimo quæcũq; in poni conſiderantur ſuſcipi,quoniam etiam oia habent oppoſitionem in aliquo loco/ad alium locum:ſed contrarietas quę eſt penês poſitionem non in oibus eſt,nam cubus & ſphæra/ac multa alia inanimata,quáuis differentiam habeant poſitionũ,ceu ſcđm angulum/uel ſm actus,tamen non habent contrarietatem:ſicut prominentia & ſupina,q̃ maximè in animalibus conſideranda, ubi ſunt anterius & poſterius,ſurſum & deorſum, deſtrum & ſiniſtrum naturaliter. Præterea/magis & minus aliquádo ſolent collocari in ipſo poni, præſertim quádo ea quæ ponuntur latitudinem ſuſcipiunt,ut reclinari/quádoq; autem figura/dictionis/magis & minus inſinuatur.Equidem aliqñ ſignificat exceſſum, iuxta quádam exiſtimatam cõparationem, ut quádo ſcapha dicitur eſſe magis ſupina.Verum magis & minus non reperitur in omnibus his/q̃ in ipſo poni ſunt.Nam ſuperficies/lineæ/punctum/& ſi quid aliud incorporeorũ/collocatur in ipſo poni/nõ habent magis & minus.Nam ſicut actio & paſſio erant in prædicaméto ad aliquid,& tamen facere & pati habebant propria prædicaméta,ita poſitio eſt de numero eorum quæ ſunt ad aliqd:ſed ipm poni eſt quoddam proprium genus/qđ multum differt ab his quæ ſunt ad aliquid.Deinceps conſiderandæ ſunt diuiſiones ipſius poni,p̃ſertim illæ quę fiunt ſcđm ſpecificas differentias,& illę quę alio modo fiunt:quæ quáuis non ſpecificæ ſint,tamen ſm eas ſeparátur ea quæ ſub ipſo poni,ſicut ordinata. Eorum igitur quæ conſideranť in ipſo poni/alia ſunt,nam poſita/ut quatuor eleméta in ꝓpriis locis locata,& cœlum ſup̃mum locum obtinet,& quædam ſola poſitiõe ponuntur/ut ſtatuæ,imagines,& uniuerſaliter ea quæ ſcđm artem quádam,uel opportunitatem ponũtur.Itē quędam habent poſitionem ſtando,ut terra/& elementa imobilia,quædam uerò ſunt inuicem colloata/ſub circũferentia cœli mota,& uniuerſalr̃ ea elementa quæ mouentur . Item eorum quæ mouẽtur/& ſtant,alia perpetuam poſitionem habẽt,ut corpora perpetua,alia uerò tẽporalem,ceu illa quæ in aliqua parte tẽporis ſubſiſtunt.Iáblicus quoq; ait,omne quod in poni locatur,uidetur hr̃e collocationem in aliquo loco:quæ tamẽ non habent eádem generis naturam,ſimilr̃ etiam ea quæ collocantur in potẽtiis.Nam ponuntur in potẽtiis etiam ea quę habẽt collocationem/in uita. Nam hæc continẽtur à uita/quæcũq; in principaliſſimis cauſis undecũq; continentur:itaq; meritò poni in ipſis eſſe exiſtimaretur.Forſitá autem non omnem collocationem/ipm poni ſignificat , niſi aliqs metaphoricè accipiat collocationem/eo modo quo diciť eſſe caſus corporum/quẽ ea habent/quę ab ipſa natura per ſe dominãte in partibilibus ſpẽbus,& indigẽt his quæ recipiunt,atq; his quæ dirigunt ipm caſum.Etenim locus talem opportunitatem exhibet.ſ.ſuſcipe/& rectè cõtinere/ & adaptare ea quæ nõ ſuſtinent ſeipſa,ſed cadunt & rumpũtur:nam hæc ambo ſunt ab impartibili natura diſtãtia/& habent eſſe in alio:& ſi id quod diſtrahiť/& rumpitur, in ſeipſo eſſet,tamẽ non manet impartibile:quocirca indigent loco/atq; eò quod ſuſcipiat ipſum/& p̃beat ordinem partibus eius/& adaptationem,nam quæ ſemel ſparſa diſpſaq; ſunt/indigent adaptatione/ut caput proprium locum habeat/& collum,ut ait Empedocles.

Sed nec plura capita/ſine ceruice germinant

Quod etiam poni ſignificat cecidiſſe/Homerus ſignificauit dicens.

Iacet Patroclus/& circa mortuum pugnant.

Vnde illa quæ in potẽtiis/in uita,& in principaliſſimis cauſis collocata,alio modo dicuntur poni,& non ꝓpriè.Equidem apud omnes/conceſſum eſt ipm poni omni corpori accidere:quocirca omne corpus in loco eſt,& poſitionem habet ſm locum/p̃ter corpus ſphærę inerrabilis/& uniuerſi corpus/quod non eſt in ipſo poni,quádoquidem nec ſit in loco ſcđm ſentẽtiam & decretũ Ariſt' de loco,quia non eſt aliud corpus continens ipm,ſed locus eſt terminus continẽtis/quatenus cõtinet contẽtum:ſimiliter etiam in corporeis,ceu terminis corporum ipm poni competit.Etenim poni conuenit loco,& ſimpliciter omni ſupficiei/ac lineæ/& pũcto,nam omnia hæc habent poſitionẽ: ſed ipſis incorporeis/per ſeip̃m/poni non cõpetit alicubi,niſi quis metaphoricè dicat in deo/& intellectu hæc poni,uelut in principio & cauſa contenta.Nam inquit oraculum.

In deo ponuntur/qui faces trahunt robuſtas.

Sed animaduertẽdum eſt/q; corpus quidem in loco ponitur/& locus ponitur,quandoquidẽ ſit circa corpora,qui etiam habet poſitionis differẽtias.ſ.ſurſum & deorſum,& reliqua/ac determinatum & indeterminatum:ſed locus non ponitur in loco/ſicut corpora,quoniam locus non eſt loci, ne ratio ꝓcedat infinitum/quęrẽdo locum ante locum.Sed dubitatione dignum eſt,q; ſi locus uniuerſaliter poniť,in quo igitur poniť,nam omne poſitum alicubi ponitur,niſi Ariſto.dicendo locũ

eſſe terminum corporis continẽtis/poni in ipſo dicat eſſe,ſicut etiam aliæ ſupficies/ponunť in corporibus,quarum ſunt termini. Verum ſi quis diceret locum eſſe ſpatium/uel mẽſuram/& rectam adaptationẽ ad poſitiones magnitudinum,quẽadmodum dicimus tempus eſſe mẽſuram extenſionis motus,tunc modo non oportebit amplius quęrere aliqd aliud/in quo poneť locus:nam cũ locus ſit aliorum firmamẽtum/& ſedes,non indigebit alio firmamento/uel ſede,ſed erit/ſicut ſunt termini magnitudinum/qui cũ ſint ipſi termini/nõ amplius indigent terminantibus:quocirca Architas etiam ait.alia in loco eſſe,ſed locus in nullo,ſed ita ſe habet ad exiſtẽtia,ſicut termini ad terminata. Item eorum quæ ponũtur/alia habẽt ſimplex poni,alia uerò duplicatum:nam amphora cũ eſt uacua/fortè ponitur in lapide,& uinum/quod eſt in amphora/etiam in amphora poniť,& in eodẽ loco/in quo etiam ponitur amphora/licet ſcd̃m alium intellectum ipſa amphora ponatur alicubi, ac partes ipſius in loco,& ſcd̃m alium intellectum uinũ ipm̃ in amphora ponitur,& partes ipſius in toto:quare amphora quãdam quadruplicem poſitionem habebit. Verum animaduertẽdũ eſt, an partes dicant ꝓpriè poni in toto,quãdoquidem nõ omne ꝙ in aliquo eſt/etiam in illo poniť/in quo eſt,ſed dũtaxat ea ponunť/quæ ſunt in loco. Equidem ſcd̃m figuras/& locales dimẽſiones,differentia ipſius poſitionis habetur. Verum Architas hunc in modum differẽtias ipſius poni tradit/dicendo,ꝙ poni aliud eſt in potentia,& aliud eſt in ſtatu. Itẽ id quod eſt in potentia,aliud eſt in agere,aliud uerò in pati:nam poni cõſideratur circa ſtatum,nam manet in eodem,ſiue incorporeum ſit illud,ſiue corpus/qđ in ſtatu poniť. Item dupl'r cõſideratio poſiti/ſcd̃m ambo contraria.ſ. ſecũdum facere & pati,ac mouere & moueri,& cum potentia in utraq; contrarietate horum intelligatur/ſi aliquis accipiat potentiã non imperfectã,ſed perfectam/quæ continet actus,& habet poſita in ſeipſa:tunc rationabiliter dicemus principaliores cauſas/magis continere ſecundas,& ſecũdas in primis poni. Deinceps proficiſcendũ eſt/ad eas dubitationes/quæ afferunť à Plotino/de ipſa poſitione: Dicit igitur/ipſum poni in paucis rebus inueniri,& ob id non debet eſſe in ꝓprio genere ſeparatũ. Sed pace eius/ſi ipſum poni ponitur in oĩbus corporibus perpetuis,& his quę ſub luna ſunt/cur dignum nõ eſt,ſortiri proprium genus? Porrò Architas aſſeruit ipſum poni cõmune eſſe multis,ſed reclinari/& ſedere/nõ eſt ſimplex. Nam ſignificat utrũq; horum tal'r poni in figura,ideſt in loco eſſe. Equidem figura eſt aliud/& locus aliud/de quibus iam diximus. Et certè non oportebat duo prędicamẽta in unũ coniungere. Sed ad hæc dicendũ eſt,ꝙ figuratũ quæ non ſunt ſimpliciter figuræ, ſed ſunt figurę ſm̃ poſitionem,ceu figura ſeſſionis & reclinationis/ſignificant differẽtes poſitionis, quãuis ſignificent etiam qualitatem/quæ figura qualitas eſt:tamẽ ſimpl'r non dicit qualitatem, ſed qualitatem ipſius poni. Item uoluit ipſe cõplectiuas etiam alicuius q̃litates/in illud genus reducendas eſſe,ad quod/& in quod/completè reducunť,ceu circa lineã eſt rectitudo/& linea eſt quãti,itaq; rectitudo etiam erit ipſius quãti,& totum hoc erit qualitas quanti,ſicut igitur ipm̃ ferre non egreditur proprium p̄dicamentum/quãdo referre dicimus,ita nec reclinari,nec poni. Sed nonnulli amplius inſtantes contra dubitationem/dicunt,cum neq; figuræ,neq; loco cõpetit ipſum poni,ſed hęc aliter conſequũtur, quẽadmodum etiam plura ſimul cum aliis prædicamentis conſiderantur. Sed proprium ipſius poni prędicamẽtum/intelligitur ſm̃ ipſam puram/& ſolam poſitionem, ubi nihil eorum ſimul intelligitur/in quibus collocatur/ęqual'r ſe habeat in his. Verum Iamblicus ait. ipſum poni non eſſe ſemper in loco,quoniã etiam locus poſitus eſt alicubi/ qui nõ eſt in loco, itaq; locum compræhendi in prædicamento poni/non eſt uerum. Quod ſi fieri poteſt/ut ſine figura intelligať aliqua poſitio eorum/quæ figurari & fieri corpora non poſſunt,ut linęę & puncti. profectò ipſum poni,erit etiam ſine figura. Sed inquit. ſi ſedere actionẽ ſignificat, itaq; ipſum poni erit ordinandũ in ipſis actionibus:& ſi ſedere dicitur paſſio/erit ponenda in paſſiones. Sed ad hoc quoq; dicẽdum eſt,ꝙ ipſum poni pure intellectum,neq; exprimit quãcunq; actionem,uel paſſionẽ. Equidem quatenus extra ambo exiſtit/eſt proprium p̄dicamentum. Quod ſi quis forſitã diceret/ipſum facere/& pati/componi/& cõmiſceri,ſicut diuerſa genera cõnectuntur/cum alio,propter concurſum cõmixtum ſenſibilium,tamen melius erit diſtingui ipſum poni diligenter, ſicut etiam Boetho uidetur. Nam inquit. in quibus neq; facere, neq; pati ineſt, ſed ſcd̃m poſitionem ponuntur, & ſm̃ ordinem ordinantur,ac ratione,ſolum ea inquit eſſe prædicamẽti poſitionis,ut dictum eſt de ſtatua:quando ipſa dicitur ſtare uel ſedere, uel imaginem accumbere. Nam talia in nobis actionem ſimul inſinuãt, ſed in ipſis inanimatis/neq; facere,neq; pati ſignificãt,ſed ſolum ipſum pure poni, qm̃ locus ſurſum & deorſum ſimul intelligitur,& habitudo in ipſo reclinari/ſimul inſinuať ad aliqua loca: quocirca oportet intelligere/ꝙ habitudo ad ſurſum & deorſum/aduenĩat ipſi poni/ tãquam ſm̃ ſe prius exiſtenti,ſicut etiam ipſum ad aliquid/adueniebat talibus p̄dicamẽtis. Equidem poni naturam habet

ſecundum

ſecundum ſe antequam ſit ad aliquid, ſicut etiam aliorum generũ unũquodq; præcedit ipſum ad aliquid. Vnde ſi in oĩbus eſſe ad aliquid ponemus, profectò nullum excipiemus prędicamentum, ponentes omnia genera in ipſum ad aliquid, ſicut etiam ipſe Plotinus dixit. Hæc igitur dicta ſint, aduerſum obiectionem Plotini. Poſtremò Iamblicus inquit. ipſum poni aliter conſiderari in corporibus, cum ſint dimenſione dimenſa, & partibilia, ac habeant locum dimenſionalẽ: & aliter in aĩa dicitur. Nam anima dici ſolet locus earum rõnum, quæ in ipſa ſunt, perinde ac ipſa exhibeat locũ intellectionibus, rõnibusuè, ut collocentur & agant, tamen aliter intellectus dicitur locus ſpecierũ, tanquã eandem habere ſubſtantiam, cum ſpẽbus, qui ſimul etiam intellectiones & ſpẽs continet, in ſeipſo. Verum oĩa dicuntur poni in ipſo deo propriiſſimè, quoniã omnia in ipſo compręhendunt. Verum inquit Iamblicus, uidebit forſitã aliquibus ipſum poni hoc modo dici multiplr, & aliter eẽ in corporibus, & aliter ĩ ipſis ĩcorporeis: ſed ſi qs diligẽtius ↄſideret una & eadẽ analogia eſt ipſius cõtinere, & cõtineri. atq; ipſius locare, & locari. nã eadẽ rõ ipſius poni in oĩbus his inuenitur. q̃ qdẽ rõ eſt terminare alterũ in altero, ſm cauſam, aut potentiam, aut actionem, aut ſubſtãtiam, aut dimẽſionem. Vnde differentia ſit penẽs res quæ ſunt diuerſæ, & faciunt poſitionem à diuerſo, quæ non exit extra unam rationem ipſius poni. Tot igitur de ſitu, de ipſo poni dicta ſint à nobis, qui intelligimus, & uolumus ipſum poni, propriè dici de corporibus.

ALTERVM PRAEDICAMENTVM

Quando, & ubi, ſecundum Simplicium.

DVBIVM eſt, poſt ipſum poni, de ordine cæterorum p̃dicamentorum, quandoquidem Ariſto. diuerſis in locis, aliter, ac aliter de ordine eorum, rationem faciat. Equidem in principio poſuit ubi, & quando, ante ipm̃ poni, & habere, & ultimo loco poſuit facere & pati, ſed in calce p̃dicamentorum, præpoſuit facere & pati: & poſtea ipſum poni, quod ante, quando & ubi ordinauit, poſtquã tamen in principio ipm̃ ſubiunxit: cæterum alia quoq; alia & alio modo ponit. Equidem aliquãdo in eodem loco uidetur uariare ordinem. Nam quando dicit de quãdo, ubi, & habere, talem ordinem illorum inſinuat, tamẽ alibi uidetur aliter determinare. Item neq; in prioribus p̃dicamentis, de quibus lõgum ſermonẽ facit, uidetur ſeruare eũdem ordinem: ſed alicubi quidem quale ordinat, ante ad aliquid, tamen contractè de ipſis prius agit de ipſo ad aliqd, quàm de ipſo quali: & (ut ſummatim dicã) nuſquã Ariſt. aſſignauit aliquam rõnem, de ordine generum. Architas uerò ordinem p̃dicamentorum cum aſſignat per cauſam, eũdem ſeruat in pluribus, niſi etiam ipſe alicubi narrat ordinem. Nam in ſermone de ordine, inquit. Cum omne quod moueť in loco, aliquo moueať, & facere, & pati ſint qdam motus, ſm actum, manifeſtum eſt, q; locum ſubeſſe oportet, primò in quo ſit agens, uel patiens. Verũ alibi tradens differẽntias ipſorum, & ,ppria, poſuit facere & pati ante ipſum ubi. Et fortè cum tantę diuerſitatis circa ordinem generum ſint, mutuus exceſſus generum, ſm multa. Verũ iuxta conſuetudinem expoſitorum Ariſto. ipm̃ quando p̃ordinatur ante ubi, quãdoquidem etiam ipſe, hoc in loco mentionem faciens de ipſo poni, ſubiunxit. De reliqs autẽ. ſ. quando, & ubi, perinde ac his uerbis ordinem aſſignat. Vnde aliquibus uideť q; huic ordini aſſentiẽdum ſit, & dicũt, q; omne quod mouetur, in tempore & in loco moueť, & q; prius eſt quãdo, quàm ubi, quia nullũ generabile põt eſſe, neq; fieri, neq; fore, ſine tẽpore, tamen multa ſunt ſine loco, ſicut ipſemet locus, & actiones, non ſunt in loco, ſed in tempore, quãuis agens ſit in loco. Ad hæc itaq; Iãblicus ſuam ſeruãdo conſuetudinem, & diſputãdo prius de ipſo quãdo, contradicendo ſic aiſt. Nõ oportet ad motum referre cauſam ordinis generum, ſed potius ſi genera circa ſubſtãtiam ſubſiſtunt, perinde illa ſecundum ſe habeat eſſe, & hæc ſubſiſtunt circa ipſam, & habeant ordinationem ſuam circa ipſam, ratiocinari debemus ordinem generum, penẽs ordinem quem habent ad ſubſtantiam. Si ergo locus ſimul eſt cum ſubſtantia corporum, & tempus ſubſiſtit cum motu, & prius ſunt ea quæ ſũt, quã ea quę mouẽtur, itaq; illud genus prius erit, qđ ſubſiſtit cũ his quę ſiunt, & poſtea erit illud, quod motu aduenit. Sed pace Iamblici, forſitã tempus non menſurat ſolum motũ eorum q̃ ſiunt, ſed etiam ſubſtantialem actionem. nam motus eſt tota generatio, quẽadmodum etiam locus, q non ſolam diſtenſionem ſcd̃m ſubſtantiam ſignificat, ſed etiam continentiam ſm actum, & actionem. Verum uideť locus ſm ſtatum magis cõſiderari, & tempus ſcd̃m motum: quia quãuis tempus menſurat quietẽ, tamen ſcd̃m extenſionem, & fluxum ipſius eſſe, quies etiam menſurať à tempore. Item loci partes, omnes ſimul ſunt, ſed temporis partes, non ſimul ſunt. Item locus habet euidentem ſubſiſtentiam,

tempus uerò obſcuram, quę uix ꝑcipi poteſt. Id forſitá eſt uerum dicere/ꝙ ſicut temporis ꝑtes non ſunt in eodem tempore/ſic loci partes non ſunt in eodem loco/ꝓpter dimenſionem, quáuis in eodé tempore ſint. At ſi aliquis diceret ꝙ tépus/in pluribus ſit quàm locus, quandoquidem oía generabilia ſint in tépore, & tamen non oía ſint in loco, quia neq; locus in loco eſt, neq; multę actiones exiſtentes, & uariæ/ſunt in loco: is primum intelligat, ꝙ quáuis tépus pluribus inſit, hæc non ſufficere, ad exceſſum ordinis. Nam ut inquit Iamblicus/ipſum ad aliquid extenditur per oía, & tamé nullo pacto eſſet conſentaneum/ut aliquis ꝓponeret ipſa/ante ſubſtátiam uel qualitatem: quádoquidé hæc non penetrent omnia. Forſitan neq; uerũ eſt, ꝙ ad aliquid/ad plura ſe extendat/quá ſubſtantia, & quale. Nam ꝓprietas ipſius ad aliquid/ ſcđm qualitatem determinatá/ac ipſum ad aliquid, ſicut neq; aliqđ aliud genus/ſine ſubſtantia ſubſiſtere põt. Itẽ idé demonſtari poteſt/ſm ſe/ſcilicet ꝙ non minus per omnia penetrat locus, quá tempus: nam oé quod fit/in loco fit, quod ſi locus non eſt in loco, neq; tempus in altero tépore eſt, quádoquidem neutrum horum indiget continentia/quá ipſum aliis exhibet. Nam nulla principalis cauſa eſt/indigens ſuamet ꝑticipatione/qua aliis ſe imptĩt. Item actiones/ſine loco non fiunt. Hoc igitur modo ordo prædicamentorum ſm Architam cõſentaneus eſt. Verum quędam p̄dicamenta ordinantur inuicem/ſcđm coniugationem/ꝓpter reſpectũ adinuicem, ſicut facere/& pati Nam actioni mouentis/motus poſſionis/ ac finis/cõiunctus eſt, ſic ét ubi/& quando/ſe habent quæ aliqualr̃ ſunt cognata adinuicem, quandoquidem cõmuniter conueniant ad totam generationé, & conferant æqualem opportunitaté/his quæ mouẽt. Sed ꝓponatur quando ante ubi/in cõtemplatione, ꝓpter enumerationem quá facit Ariſto. Præterea/ſciédum eſt ꝙ Ariſto. tempus & locum/poſuit ſpecies ipſius quátitatis, & quádo, & ubi, fecit ꝓpria p̄dicamenta. Sed Architas/& Andronicus ſequens eũ, cum ordinent ſimul quádo cum ipſo tempore, ac ipm̃ ubi ſimul cum ipſo loco, ſic ponebant duo p̄dicamenta/ipſi etiam ſeruátes denarium numerũ ipſorum generum. Vnde ſequétes Ariſto. oportet primo oſtendere/ꝙ tépus & locus ſint ſpecies quátitatis, & deinde ꝙ quádo, & ubi, nõ ſint tépus & locus, ſed ꝙ ſignificét habitudinem ad tépus/& ad locum: atq; ꝙ meritò aſſumũtur in numero generum generaliſſimorũ. Sed Plotinus ordinans ſimul cum tépore/quando, & omnia p̄dicamenta eſſe q̄nque, ſ. ſubſtantiam/quátum/quale/ad aliqđ/& motum, aſſerens/debebat oſtendere tépus eſſe, uel quáti ſpecies/uel alicuius alterius horũ q̄nque prędicamentorũ: quandoq̄dem ꝓrſus tempus à rebus abiici nõ debet. Verum ꝙ ipſe Plotinus nõ uelit tempus eſſe quátum/inſinuauit in his quæ de quáto dicit. Nam inq̄t. ſi tépus accipiat̃ ſm menſuram (quádoq̄dem ſit accipiendũ hoc modo) aut extra aíam, aut intellectũ, ſi uerò accipiatur q̄tenus eſt id qđ cõmenſuratur/ſiq̄dem fuerit, ſm tantum etiá, ceu annuale, ſic erit quantum: & ſm ꝙ tempus erit, nõ quoddá aliud. Nam tátũ aliud exiſtens/tantũ eſt, itaq; tépus non eſt quátitas. Nam quantitas nõ attingit aliud, neq; adęquatur alteri: quocirca ipm̃ tempus/erit ꝓpriè quantum. Verũ ſi Plotinus ponit omnia participátia quáto/eſſe quanta, etiam ſubſtátia erit ipm̃ quantũ. Verũ ipſe in tertio de generibus ait, locus & tempus/non ſm quátum intelligitur: ſed quatenus eſt menſura motus/ponédum eſt in ipſo ad aliquid. ſimilr̃ locus cum ſit contétiuus corporis/ipſe etiá poni debet in habitudine, & in ipſo ad aliquid, quoniá etiam motus continuus/non eſt poſitus in quanto: nam Plotinus determinauit ꝓprium prędicamétum motus. Verum in libro de tépore/non ipſam menſuram, ſed ipm̃ menſuratum magis ꝓfert, ſed ſiue méſurans/ſiue menſuratũ dicat̃/ꝙ ſit aliud à menſurare & méſurari, ꝓfectò per accidens méſurabit/uel méſurabitur. Sicut igitur méſuratũ à cubito/non dicit̃ quid ipm̃, & ſi quis aſſignet motũ/non dicit ipſum eſſe méſuratum ab aliquo/aſſignando qđ ſit motus, ſic etiá méſuram/uel méſuratum Plotinus dicés/tempus nõ dicit, ſed forſitan aliquod tempori accidens. Quod ſi dixerit tépus eſſe imaginem æternitatis mobilé, quá Plato negat eſſe ad aliquid, hoc mõ non habebit habitudinem: ná quáuis conueniat ipſi méſurare & méſurari, huic tamé non conuenit ſm habitudinem ad habitudiné, ſed exiſtit ante habitudinem ſubſiſtétis: neq; igitur erit ſm ſe ad aliquid, & hoc modo dici ſolent hæc aduerſus Plotinum. Verum dici poteſt/ꝓ eius defenſione, ꝙ tempus cõſideratur in ipſis ſubſtantiis, neq; quátum exiſtés, neq; ad aliquid, & ita rediget̃ ſub unoquoq; p̄dicamentorum/q̄ ipſe poſuit. Nam ſi tempus eſt imago ęternitatis/ꝓportionaliter continet ea quæ hic ſunt/ſicut æternitas cõtinet entia, & ſicut ille intellectus eſt omnium intelligétiarum, & ſpérum contentiuus/ſic etiam tépus omnes rõnes generabilium cõtinet in ſe: & ſi æternitas in ſtatu & manédo in uno/terminata ſit, & contineat, & tépus in mouédo ſm ſubſtantialem quádam uitam/& motum, & tráſeundo ab altera rõne/in alteram rõnem, ſic eſſé habet. Vnde ſi in rõnibus animæ/& harum alternatiua operatione/tépus ſubſiſtit, ꝓfectò in eodé genere erit, in quo etiam eſt animæ rõ. Nam ſicut q̄dam alii aſſerunt motum rõnum, ſic etiá Ploti

nus ſi refutaret eſſe ſubſtātiale, ꝓfectò deberet dicere, ꝙ nō ſit ſubſtantia, ſed ſub motu oportet poni tēpus, ſm alternatiuum motū animæ: ſi uerò ſubſtantiales ſunt rōnum actiones, etiam ſm ipſos erit tempus ſub ſubſtātiam, & ſubſtantia erit media intellectualium, & ſenſibiliū, & ſic utiq; dicet, quādo non opportune eſſe apponēdum in ꝑdicamentis, quādoquidem ſit ipm tempus, & tempus ſub ſubſtātia ordinetur. Hæc autem ꝑſpicuò dicit Plotinus, tāquā ſi non diſtent, quando, & tēpus aut etſi non diſtarent, nō tamen dignum eſt ipm quando ponere ꝓprium ꝑdicamentum. Verūtamen paulopoſt explorabuntur, ꝓinde cum Ariſto. ꝑſuaſerit ſibi tēpus eſſe ex actione ipſius, & uiderit ſubſtātiam ipſius eſſe occultam, multipĺr de ipſo loquutus eſt. Nam aliquando ipm poni numerum motus, aliquādo uelut menſuram, aliquādo uerò mēſuram motus, aliquādo etiā uelut genus, quæ conſummat intellectum ipſius continui, qđ apud omnes eſt, poſuit ipſum in illo genere, in quo continuum & quātum eſt, & hoc erat genus quātitatis: ſicut igiť omnia alia quāta, & tota mēſurantur ab his quæ ſunt in ipſis, habentia rōnem minus, & minimi, ceu decē homines unitate mēſurantur, ubi ponimus altā menſuram ꝑter ipſa mēſurata, ceu pedem & palmā, ſic etiam tēpus exiſtens unum cōtinuorum quātorū, ſuis partibus mēſuratur, ſicut in magna ſupꝑficie, nulla pars abſciſa, neq; circūſcripta cōſideratur: & nos ponimus aliquā mēſuram in ipſam, certè ipſa habet circūſcriptionem ſm illā menſuram, ceu ſm pedem, & alias mēſuras, ita etiam tempus, ponētibus nobis minimū tempus ad ſenſum, id qđ nō ſubitum nūc uocamus, ceu horā, uel id qđ uocatur tempus, ab his qui gnomones efficiunt, iſto mēſuratur, q̄dam etiam circūſcribimus naturalr̄, ex maioribus terminis, ueluti die, nocte, & circulo ſolis, in utroq; ac mēſe & anno, ac aliis hmōi, utiq; qđ naturale ipſi tantūdē quantitatis, etſi fuerit annus quotus, & tātus. Verum menſurare & mēſurari, & ꝓrſus ea quæ ſunt ad aliquid, tāquàm aduentitia habet: ob id igitur tempus non ipſo ad aliquid, ſed in quanto cōnaturali Ariſto. ordinauit, & quæcūq; habent habitudinē ad temporales mēſuras, in alio prædicamento ponenda eſſe cenſuit. Nam aliquo modo ſe habēt, heri uel cras, & nocturnū & hodiernum, quorū alterum reſpicit præteritum, & alterum futurū. Item reſpectu lationis ab oriente in occidente, ſe habent hodie, ſed ad circularē ſolis motum, ꝑteritum olim, & ad præſens dicitur nuꝑ, & hoc anno. Deinceps indefinitè diciť, & ad ꝑſens iam, & nuper, & ad præteritum olim, & ad futurū nondum Ariſto. itaq; poſuit ipſum quādo aliud genus, quo hæc oīa complecteretur. Hanc igitur ſolutionem. inquit Iamblicus, accepimus, ex his quibus abūdamus, unde pertranſeūtes de his, ſm ſe dicimus ſubſtantiam tēporis compꝛhēdi poſſe, ſed euidēter eſſe poſitam cum aliis, in quāto. Nam cum aliis, etiam id quod dicitur, pugnat ſibiipſi, quoniā ſubſtantia temporis, non eſt quātum, ſed ꝓpriè ipſum eſt in actum, uel coniunctū ipſi tempori: nam omne quod eſt ſimul coniunctum ſcđm ſubſtantiam, ineſt atq; id quod ſm proprietatem eſſendi coexiſtit, extra ſubſtantiā ſeparatū non eſt. Verum quando non eſt idem cum tēpore, ſed idem eſt cum habitudine, quæ eſt ad tēpus, nam ꝓpriè ſpecificatur, quatenus diſtinguitur à tēpore, & quatenus cōſideratur in tēpore. Sed ꝙ tempus ſit quātum, hoc modo oſtendendū eſt. Nam tempus non ſolum menſurat motū, ſed etiam ab eodē menſuratur, ſicut Ariſt. ait. nam in oīa media, aſpicientes ad eorū multitudinem, & longitudinem, ac longos & breues motus, ſolemus determinare tēpus diuturnum, & paucū: ſicut etiam magnitudinem dicimus magnā, & paucam, rurſum inuicē, & magnitudine etiā motum menſuramus, multam enim dicimus uiam, cuius iter multum eſt, & econtra, at multum iter, quando longitudinem uiæ habet. Et hoc non ſine ratione euenit, nam motus ſequitur magnitudinem, & tempus motum, quandoqdem hæc tria ſint ſimiliter cōtinua & diuiſibilia. ergo tēpus erit quātum, quoniam ſingulare eiuſdem generis menſuranť, ut unitates unitate, & oēs motus motu, qui qdem erit motus circularis, quādoquidem iſte motus ſit regularis, & oporteat menſuram regularē & determinatā eſſe, quoniā igitur tempus motu menſuranť, circularis etiam motus, erit mēſura temporis, ſicut etiam eſt menſura aliorū motuum. Huic etiam rei cōſonant ea q̄ dici conſueuerūt, uidelicet, ꝙ humana, & omnia quę fiunt ſunt circularia, & ꝙ tēpus ſit quidā circuli ꝑiodus, ſicut ea ſunt, q̄ in anno fiunt. Nam menſura eſt talis lationis, à qua etiam ipſe menſuratur. Vnde Ariſt. cum nouerit manifeſtum eſſe, in cōmunibus conceptibus, ꝙ tempus ſit continuū, & quātum, uſus eſt ipſo, tāquam cōmune quoddam axioma, quo etiam cōcluſit ea, q̄ non ſunt nata moueri, neq; quieſcere: ſed per naturam immobilia ſunt. inquit. nequaq̄ in tēpore, ſicut ſunt conceptus rerum. Verū cum motus ſint in tempore, oportet etiam quietē eſſe in tēpore. Nam menſura huius, etiam eſt tempus, quandoqdem nō omne īmobile ſit quieſcens, ſed qđ eſt aptum natum moueri, & aliquo tēpore motu eſt priuatum. Si igitur qes habet principium tēporis, & finem, ut certè habebit in tempore, & in ipſo menſurabiť. Equidem tēpus eſt principalr̄ menſura motus: porrò ſicut eſſe in numero, idem eſt, ꝙ ipſa eſſe mē-

pore,ſicut etiam prudentia alterius prædicamenti eſt,& illud qđ ſm prudentiam/alterius eſt prædicamenti,ceu eſt ipſum prudenter agere:quádoquidem prudentia ſit in prædicaméto qualitatis, & prudenter agere in prædicaméto actionis,ſimilr etiam tempus, & id quod eſt ſm tempus, differunt. Verum quia quidam ex obſcuritate rei/ hæc diſcrepantia inter ſe in idem confundút, dicatur etiam quoddá/contra iſtos,ſolatii cauſa:quoniá duplex eſt eſt quádo,alterú tempus, & alterum qđ propriè eſt in tépore,ſimilr etiam & ipſum ſemper/aliud eſt in tempore/ſcđm ꝙ dicimus ſemper eſt actio,& aliud eſt tépus denominatum ab æternitate:ſimilr etiam ipſum olim,ceu anno priore/duplex eſt,in ꝓximú annú/& ꝓximè, alterú qđ in tpe ſolú eẽ ſignificat. Eqdé ponút dñas tpis/ꝑteritú, ꝑſens,futurú:& ipſius qñ differétias ponút/anno ſupiore/& i ꝓximú annú,& hoc anno,ſed ipſum olim quando dicimus olim exiſtens/tempus ſignificat,ceu quando dicitur olim egit in tempore, ſimiliter quoq; modo,nunc iam tempus ſignificat/& in tempore:ſed tempore labi eſt in tempore, ſed non tempus,quandoqdem tempus non tempore labitur,quia non eſt in tempore tépus,quocirca tempore labi/dicitur eſſe ipſius quando,quáuis putatur figura ipſius facere. Nam id qđ ſecatur/tépore labitur,ac illud qđ ſecat/ſicut accelerare/& tardare dicimus. Item tépus eſſe infinitú dicimus,& quádo eſt finitum,qa actio quę eſt in ipſo/eſt terminata,ꝓpter ꝙ à diuinis rebus ipm quádo excluditur. Sed hæc qdem narrata/gratia cõſuetudinis nominant. Cæterum admiror Ariſt. induſtriam de quádo,& ubi,quomodo cú in aliis Architá ſequutus ſit,tamen cõtemplatus ſit differentiam eius,qđ eſt in tempore/& in loco/quæ poſſunt in diuerſa genera poni. Sed potius dubitádum eſt/quomõ cum multa ſint ea/quæ in aliquo ſunt,& ad minus undecim dicant,cur hæc duo ſola eorum quæ in aliquo ſunt.ſ. hæc in loco & in tépore/fecerunt nobis ꝓpria prædicamenta? Eqdem hæc dicútur eſſe in aliquo,ut accidens in ſubſtátia,& uniuerſaliter qđ eſt in ſubiecto,ac uelut partes in totum,& totum in partibus,atq; forma in materia,& genus in ſpeciebus,ac ſpecies in genere,& amplius uelut ſubditi in principe,& res principis in ſubditis,& uelut in uaſe,atq; ea q̃ nunc propoſita ſunt.ſ. in loco & in tempore. Cum igitur id quod eſt in aliquo/tot modis dicať,cur ſubſiſtunt ꝓpria prædicamenta/ſm iſtas ſolas duas habitudines? Nam ſi album eſt aliud/ & aliud eſt corpus,atq; aliud eſt aliqd eſſe in corpore album. Eqdem album ꝓportionabile eſt Socrati,corpus tempori/& omne album in corpore/ei qđ eſt eſſe Socratem in tempore,cur itaq; ſm hoc etiam qđ eſt in aliquo/ꝓprium prædicamétum non ſubſiſtit? Dubitat auté Plotinus in dictis de ubi,dicendo hoc,ꝙ ſi in tépore eſſe/aliud eſt/quàm tépus,& eſſe in loco/aliud eſt quàm eẽ locum,cur etiá ipſum quod eſt in uaſe/non efficiat aliud ꝑdicamentum,ſimilr etiam nõ efficit aliud ꝑdicamentú /illud quod eſt aliud in materia,& aliud prædicamentum illud qđ eſt in ſubiecto,ſimilr ceu pars in toto,& totum in partibus/& genus in ſpẽbus,& ſpecies in genere,& ſic erunt plura prædicaméta. Sed Iáblicus/ſoluendo hác dubitationem. inqt. ꝙ illud quod eſt ut in uaſe,& ut in materia,& ut in ſubiecto,locales inſinuant habitudines,& id qđ eſt ut totum ad partes,& partes ad totú,habẽt habitudinem ipſius ad aliqd:ſimiliter etiam genus & ſpẽs,& ſpecies ad genus ſe habent,cú habitudo ipſius ad aliquid,nullam ſimilitudinem habeat/cú eo qđ eſt ad locum,& ad eam quę eſt ad tépus. Sed aliquis dicet(ut exiſtimo)qđ in ipſis conſideratur ad aliquid,ſm aliud/& ſm aliud eſſe in aliquo. Nam & id qđ eſt in loco/ſm ſe quidem capitur,& locus erit de numero eorum/quæ ſunt ad aliquid. Sed qũo id quod eſt ut in materia,& in uaſe,erunt idẽ/cum eo qđ eſt in loco? Forſitá igiť dicendum eſt,ꝙ nõ omne qđ eſt in aliquo,dignú eſt/qđ collocetur in ꝓprio prædicamento,ſed illa ſola/in quibus aliud cõtinet,& aliud continetur:& utrúq; ſuam naturam ſaluat,& neutrú ſit pars alterius:neq; cõplet alterum. in his igitur ſolis/ipſum qđ eſt in aliquo/ſit quædam natura determinata/ſm ipſam habitudinem ſubſiſtés,& cum uniuerſale omnino eſſe oportet,ceu corpus in loco eſſe,& in tempore:ſed ab hoc particulari tépore,& loco,ipſa natura uniuerſalis,& ſeparata / licet in ipſis ſubſiſtat. Item alia ſignificata ipſius/qđ eſt in aliquo,partim quædam ſunt cõpletiua,ceu pteſterum,genus/& ſpẽs,principium/efficiens,& id qđ fit à principio. Hæc náq; ſeorſum ſubſiſtere nequeunt,ceu forma in materia/& accidens in ſubiecto,quod qdem ſit etiá forma ſubiecti,quo ſubiectum etiam appellatur/& denoiatur:ceu dicitur album/& auctum,ſimilr etiá in aliis prædicamentis quæ inſunt ſubſtátiæ. Ité quomodo erit alterú in altero/ꝓpriè? cum neq; ſint ſm ſubſiſtentiam ſimplr inter ſe diuerſa/& ſeparata,ſed ſolum ſm intellectum/ſcđm quem genera ſeparamus:ſed q̃ ſunt in tempore/& in loco/ſunt diuerſa à loco & à tempore,imo alia & alia/in alio/& alio eadem numero ſiút,ſed in ſubiecto alio/& alio/idem numero fieri/non poſſunt. Ité qđ eſt in uaſe/eſt uelut in loco:nam uas eſt locus circúferentialis. Et ob id impoſitores noium/ipſi quádo diuerſa noia impoſuerunt.ſ. heri/cras/anno ſuperiore,pręſenti/& ꝓximo:& ubi/impoſuerunt hęc in lyceo/& in foro:

& in foro, in cæteris uerò ſignificatis/in aliquo non eſt conſuetudo dicere albũ in corpore,ſed corpus eſt album,& caput animalis,& hõ eſt animal,& ex materia/& forma cõpoſita. Vnde hoc mõuiſum eſt mihi ſoluendã eſſe dubitationem,etſi aliter ſolui põt/rectè ſe habebit ſolutio.Sed cũ Iamblicus afferat naturã ipſius temporis,explicatius exploratiuſuè,rurſus Architã principem ſtatuit, qui ſic.inqt.quoniã tẽpus eſt cuiuſdam motus numerus,uel etiã uniuerſalr naturæ/uniuerſi interuallum,qbus opinionem Ariſto.& Stoicorũ in idem nõ comprehendit,ut qdam putant,qa Ariſto. tempus ait eſſe numerum motus,& Zeno Stoicorum princeps/omnis motus ſimplr tempus/eſſe interuallum dixit.Criſippus quoq; interuallum motus ipſius mũdi,dixit eſſe.Atqui Architas duas diffinitiones/in idem non copulat,ſed unam diffinitionem efficit,& ſingularem hanc/pter aliorum explicationes.Nam minimè dixit tempus eſſe numerũ omnis motus,ſicut Ariſto.determinauit,ſed motus cuiuſdã/& non particularium:uelut cœli,uel ſolis,uel alicuius alterius,qđ ſi ſingulare:alioquin tempus nõ eſſet qđdam principale,neq; cõmune extenſum ad omnia,neq; inter prima genera collocari/dignum eſſet.ſed cum dicit tempus eſſe numerũ alicuius motus/inſinuat motum principalem/qui qdem eſt aliorum motuũ cauſa.Nam ſolemus ubiq; prius ordinare ea q̃ ſm unã ſpẽm exiſtũt,& cõſequẽter cõnectere,q̃ ſunt poſt pdicata,ceu rõnẽ hois,& de multis hominibus:ſic igit etiã hic unum motum prius ordinat/ante cauſam multorũ motuũ/quã p ſe mobilem oportebat eſſe ſm Platonẽ,uel imobilem omnino ſm Ariſt.cũ ſit principiũ motuum,quare uidet per hæc Architas ſubſtantialẽ animæ motũ inſinuare,& earum rõnum pceſſum/& tranſitum/ſm ſubſtantiam ab aliis in alios.Nam hunc/& quædam motũ/ait Architas tẽpori competere,& numerum ipſius dicit,qui iam productiuus,& procedit ſemper/pducendo ea quæ ſunt in mundo,qui quidem trãſitus/& diſcurſus/fit ſemper ſm motui aduenictia ex ipſo, qui etiam tẽpus euidens eſt: itaq; iſte numerus non multũ differt ab eo/quẽ dicit Ariſto.nam illæ/menſurã continui extrinſecus aduenientẽ conſiderat,Architas uerò dicit menſurã ipſius motus per ſe/naturalẽ & nõ extrinſecus aduenientem,ſicut Ariſtoteles tradit.Porrò Iamblicus.inquit ſententia de tẽpore Peripatetica/ortũ habuiſſe à Pithagorica,eò q de numero & motu non eãdem ſententiã habebant iuniores/cum antiquis:ſed Iuniores putant numeros eſſe accidentia/& extrinſecus aduenictia. Antiqui uerò putabãt numeros eſſe ſubſtantiales.Verũ illud miror de Ariſto.ſolertia, quomodo ipſe etiã cauſam tẽporis proximam,aſſeruit animã eſſe.Nam cum q̃rat id quod numerat,dixit animam eſſe.Nam ſi ois motus principium/& cauſa/eſt anima,ſiue ut per ſe mobilis (ſicut Plato poſuit) ſiue ut imobilis ſcdm Ariſto.erit utiq; meritò & tẽporalis motus cauſa.Sed ſi Architas aſſerit tempus eſſe numerũ generatiuum/pcedentem ab animę motu/ tanquã ab unitate, perſpicuũ etiam eſt/q motum illum/etiã ut temporis unitatem/conſiderauit,& uidet poſuiſſe tempus eſſe eum motũ/qui ab anima fit,& cũ motum/qui procedit in anima,circa quã omnis alius motus continetur/ ordinatur/& menſuratur. Nam menſurã oportet ut ſimul extendat cum menſurato,& ſit principalior ipſa.Item Stoici aſſumentes diffinitionẽ/dicentem tẽpus eſſe uniuerſalem diſtantiã inter capedinemq; naturę/ uniuerſi, lapſi ſunt in ſermonem de diſtantia motus:qui quidem aberrant,quia Pithagoricorũ diſtantia naturalis eſt,& in naturalibus rationibus,etſi ita aliquis uellet uocare in ſpermaticis rõnibus,ut etiam Cornutus ſero hoc uidit:niſi certius dicat aliquis ſm priores rationes/& eas ſpermaticas/quæ ſunt uniuerſæ naturæ rationes,in qua etiam aĩa comphendit/determinans diſtantiã. Vnde iſti non poſſunt diſtinguere qualem diſtantiam/& intercapedinem/dicant. Verum uidentur magis exiſtimare corporalem diſtantiam/corporaliũ motuũ , aut ſicut aliqđ lineare uidentur dicere/q exactè in ſermonibus de tẽporè ſeorſum demonſtrat eſſe/ob multa inconuenientia abſurdiſſima.Equidem nõ ſic ab antiquis dictum eſt tẽpus,nam uniuerſum ſuapte natura cõnexum/diſtantias non ſignificat qualem ipſi aſſerunt eſſe diſtantiã.Nam hoc potius cõſonat naturæ rõnibus.Præterea/opinio antiquorum huic aſſentit,nam alii ſicut etiam nomen ſignificat extenſionem quãdam aĩę/circa intellectum tempus eſſe dicunt. Alii autem aĩę/& intellectus ipſius periodum,tempus eſſe fatent. Alii determinabant tempus eſſe naturalẽ extenſionem/circa intellectum. Alii uerò tẽpus deſcribebant circularibus circularionibus:quæ quidem oĩa cum Pithagorica ſecta comphendit. Nam uniuerſilis diſtantia naturæ uniuerſi/oẽs naturas uniuerſi/uniuerſaliter cõpræhendit , & per oĩa ipſa penerat penitus,tempus deſuper inchoans à primis rationibus/ uſq; ad aliquam ptingendo/ determinatur tanquã ſcdm tranſitum/& motum uniuerſarũ rationum/determinantẽ uniuerſaliter diſtantiã ipſa procedat. Nam ſicut in generabilibus non penẽs id quod prius eſt nũc/& ipſe motus penẽs primũ motum tranſmutationem oſtendunt,& id quod eſt multo prius/& principalius in ſubſtantiis uniuerſarum rationum naturaliũ/cum præexiſtat/perficitur & propriè complet diſtantiã antiquiſſimi

omnium temporis. Verũ ſermo ille non cõplexus eſt duas diffinitiones tẽporis, ſed oportet ambas in unũ colligere. Nam ſic tota natura tẽporis conſiderabitur, nam per ſe mobilis motus, ut unitatis temporalis numerus/exiſtens tempus generatiuũ/eſt diſtantia naturalium rõnum, non ſcđm molem, neq; ſm motum ſimpliciter extrinſecum, ſed eſt diſtantia ſm ordinem præexiſtentem motus: in quo prius & poſterius ordinata ſunt: & exhibet actiõibus/& motibus/ ordinem, nam fieri non poteſt, ut prius & poſterius rerum cõpræhendatur/ſi non prius extiterit tempus ſcđm ſe/in quod ordo actionum referť. Sed de ſubſtantia tẽporis/tot/tantaq; dicta ſunt. Equidem ꝓprium ipſins tẽporis/pluribus uerbis Architas tradidit, & nullũ abſurdum, eſt (cum libri Pithagorici pauci extẽt) uerba nniuerſa ipſius Architæ de hoc adiicere. Sic inquit. Quando autem/& tẽpus uniuerſaliter ꝓprium habet imptibile/& nõ ſubſiſtens p ſe. nam dicitur nunc impartibile/cũ quo ſimul intelligiť, & illud quod uocatur p̃teritum, & non eſt permanens, nam qđ continnè ſit/idem nequaquã ſeruatum ſecundũ numerum, ſed ſcđm ſpeciem, nam inſtans/præſens/ nunc tempus/& futurum, non eſt idem cum præterito, nam quod factũ eſt/& iam abiit/non amplius eſt, ſed ſimul intellectũ/& p̃ſens labitur, & ita ſemper copulat nunc continuè/& aliud/& alind ſic, & corrumpitur: uerũtamen ſcđm eãdem ſpeciem, nam cẽ nunc/impartibile & indiuiſibile/& terminus, eſt p̃teriti/principiũq; futuri. ſicut etiam lineæ rectæ fractæ punctũ/circa qđ ſit fractio, principium quidem eſt alterius lineæ/& finis p̃cedentis. Præterea tempus eſt continuũ/& non diſcretum, ſicut numerus/oratio/& armonia. nam orationis partes/quæ ſunt ſyllabæ/ſunt diſcretæ, & armoniæ ſoni/ictuſuè/diſcreti ſunt: & nnmeri unitates, nam linea/receptaculum/& locus/cõtinua ſunt, nam partes eorum cõmunes ſectiões faciunt ordinatas: nam linea incidiť ſcđm pũctum, planum uerò ſcđm lineam, & ſolidũ ſcđm ſuperficiem. itaq; tempus etiam eſt cõtinuum, quandoquidem non erat natura ipſius, quando natura ipſius temporis/neq; motus, quando nunc non preteriens, ſed ſemper erat, & erit, & nũquam deficiet: nunc quãuis aliud & aliud fiat, & numero alterum ſit, & ſpecie idem. Differt autẽ ab aliis continuis, quia lineę & receptaculi, ac loci partes/ſnbſiſtunt, ſed tẽporis partes/quæ factæ ſunt, iam abierunt, & quæ ſiẽt corrũpentur, quocirca tẽpus uel prorſus nõ eſt obſcnrè/uel uix cõphẽdiť, nam quod præteriit/amplius nõ eſt, quod uerò eſt futurũ/nõdum eſt, nnnc aũt eſt impartibile/& indiuiſibile, qnomõ hoc erat ſcđm ueritatem. Circa hæc/alii quidem cõſiderant id quod eſt impartibile temporis, ſcđm ipſum nũc, quod qdem eſt terminus & principiũ temporis: ſed ipſum nõ per ſe ſubſiſtens/conſiderãt, q̃tenus pręteritum elapſum eſt, & ipſum nũc ſimul dictum/& intellectũ pręteriit. Verum Iãblicus q̃rendo quomodo impartibile/& nõ per ſe ſubſiſtens/tẽpori ꝯueniant, cum non ſint inter ſe ordinata, inquit ambo nõ in eodem poni, ſed determinat impartibile eſſe/ſcđm ſpecies rõnum/ſtantes in ſeipſis, & ſcđm motus ꝓcedentes ab ipſis, qnoniã hi nõ ſeruãt impartibilẽ/ & immobilem ſubſtãtiam/ponit eſſe nõ per ſe ſubſiſtens. Item imptibile determinat eſſe ſcđm manẽtem perfectionem/& actionem/in ſubſtãtia, & nõ per ſe ſnbſiſtẽs ſcđm inclinationem ꝓcedẽtem in generatione & fluxu rei/rõne ipſum ſeparans, itaq; inqt Iãblicus imptibile quod eſt ꝓprium tẽporis/nõ erit id qđ eſt non per ſe ſubſiſtens/neq; ſubſiſtens/eſt nõ per ſe ſubſiſtẽs. Nam hoc ſibiipſi aduerſareť, ſed impartibile/& nõ per ſe ſubſiſtẽs/in aliis & aliis naturis diſtincta ſunt: quãdoquidem unum ſit in naturis nobilioribus, & alterum ſit in his quæ deficiunt ab antiquiori natura, & ob id dicũtur nõ per ſe ſubſiſtentia: nõ quia prorſus nõ ſint, ſed quia primæ ſubſtãtiæ puritatem & ſtabilitatem nõ ſeruant, nam omnia talia ſunt/quæ habent eſſe in generatiope/quæ neq; ꝓpriè eſſe dicũtur, neq; non eſſe. Quoniã igitur pręteritum tẽporis/nõ amplius eſt, & futurum nondum eſt, & ſoln m inſtãs nideť eſſe imptibile, ſiqdem ſcđm nnnc accipiať/& ſimul ſit cum ipſo eſſe/cedẽs in nõ eſſe, ob id igitur ꝓprium ipſius erit impartibile ſimul/& nõ per ſe ſubſiſtens. Verũ Iamblicus cõſutat cõſiderantes imptibile eſſe/in hoc fluente/& generabili tempore, atq; eos qui dicunt ipſum non per ſe ſubſiſtẽs/in eodem eſſe refutat, quoniã nũquã eſt, ſed ſemper ſit, nã quo generať inqt, uel q̃libet rõiq; mouetur nõ poteſt eſſe imptibile, nã omnis motus diuiſibilis eſt/ſemp ob continuitatẽ, ſed/ ipſum impartibile repente ſtat ſm ipm eẽ, & ſiqdem generať/ſemp nõ amplius ſpẽm ſeruat. Si aũt ipſum ſeruare ſpeciem ipſe dicatur/non utiq; ſemper ſiet, etſi dicať inquit, ꝙ nunc ſimul intellectum/& dictum præteriit in participantibus tempore/oportet talem inſtãtiã ponere. Nam q̃ ſiunt nequeunt ſuſcipere ſubſtantiã impartibilem imobiliter, ſed aliam & aliam partem eorũdem ipſa cõpræhẽditur/& affectio ipſarum per illam falſò ꝑcipitur: quo circa diuerſitas ſm numerum alterať, & oſtenſio diuerſitatis ꝑticipãtium, quæ eadem ſpecie manet/identitatẽ impartibilis ipſins nunc/inſinuat. Et hæc rectè dicuntur, ſi id qnod ſtat in fluxu generationis/cõcipi ratione poſſet. Cæterum inquit, ꝙ quãdo Architas ait/ꝙ in ipſo nunc/tẽpus eſt/& futurum, nõ eſt idem cum p̃terito: & hoc

quidem eſt præteritum,& non amplius eſt,& hoc ſimul intellectũ/& inſtans/deſinit, ꝑfectò hoc in
diget determinatiõe ad perfectam explanationẽ.& dicẽdum eſt ipſum eſſe totũ temp us/& non idẽ,
ſicut ipſum nunc,nam ipſum nunc ſm ſubſtantiam/& ſpeciem/unum & idẽ eſt,ſed ſcdm ꝙ diuidit
præteritum/& futurũ,eſt multa & duerſa,ſicut etiam puncta ferè oĩa ſunt unum aliquid,ſed poſi/
tione/& diuiſione/plura ſunt/& non eadẽ:nam ſi intelligemus punctum diuiſum/duo fient unum,
hoc quidem ut extremum,alterum uerò ut primũ:& ſic ſemper copulat,& continet totum tẽpus/
ipſum nunc,quod aliud & aliud diuiſione fit,ſed ſpẽ idem manens. Vnde ſi ipſum nunc/dicaꝰ fieri
& corrumpi,non eſt intelligenda ipſius nũc generatio/& corruptio:ſed eorũ quę participant:ipm
uel non participant:nam continere & copulare non alterius eſt munus/quã impartibilis,& illi ineſt
aliud/& aliud fieri/& corrũpi:& ſemper fluere:quod cum generatur/participat ipſum nunc,ſibi cõ
uenientiſſimo.Sed quomodo idem eſt aliud & aliud,& manet idem ſm ſpeciem/ac diuiditur & eſt
indiuiſibile, alteratur & in uno terminũ & principium habet? Niſi quia aliud eſt quod in natura
participatur nũc/& inſeparabile eſt ab aliis/quæ generanꝰ;& aliud eſt illud nũc/ quod eſt ſeparabile
& ſcdm ſe:quod qdem & ſtat in eadem ſpẽ eodem modo,& alterum in motu cõtinuo conſideraꝰ.
Vnde cum hæc duo concipiunꝰ ſimul,in ipſius nũc principio/qđ continet tempus nunc/euidẽter,
ob id computabit ipſum nunc tẽporis/puncto lineæ rectę/in angulũ fractę,circa quod/fractio.nam
ſicut punctũ fit principium lineæ alicuius/& alterius terminus,ita etiam nunc in ſeipſo habet prin/
cipium/& finem/cuiuſcũꝗ temporis,quod non eſt tanquã aliquod accidens, ſed tãquã continuans
ipſum/& eſſentiam ſuã in ſeipſo continens, & ex ſeipſo contentũ. igitur non oportet ipſum exponi/
perinde ac non ſit , nam ſm ſpeciem unitatis ipſius/eadẽ manet,q̃ quidem diuerſitate principiorũ/
eadem eſt/ſm naturã.Sed aiunt,ipſum copulat terminos non exiſtentiũ,nos dicimus ꝙ ipſum nũc
non euaneſcit/in his quę non exiſtunt, ſed in ſeipſo etiam continet ea quæ nõ ſunt,& ſcdm ſe habet
quãdam propriam ſubſtãtiam.Eqdem cõtinuum tempus eſt/& nõ per terminum/qui ſemp fit/&
perit,cõtinuationem habet.Nam hoc ſtat in ꝓpria ſpecie/ut etiam uera ſit/cõtinuum & ſemp cõ/
tinuetur:cõſideratur tamẽ circa aliud/& aliud nũc/ſm numerum,qđ quidem iam poſitionem ac/
cepit,& habet cognationem cum his/quæ generãtur.Vnde ſi aliquis/nunc accipiat,ut partem tẽpo
ris ipſum ſumet,tãquã cõnaturale motui exiſtens:qđ ſi ipſum nunc/negauerint eſſe tempus (ſicut
quidam olim de ipſo dixerũt)erit principium tẽporis ſeparabile/& ſpecie idẽ ꝑmanebit. Porrò qñ
dicitur præteritũ tempus nõ amplius eſſe,& futurũ nondum eſſe,ſciendũ eſt,ꝙ hæc dicuntur pe/
nẽs ea quæ nũc ꝓcedunt,& una cum motu ferũtur,& ſimul cum alteratione alteranꝰ,ſed quæ cõ
tinentur in ipſo nunc,& determinata ſunt in eodẽ,& à ꝓprio principio nũquã exeunt,ꝑfectò hæc
ſemper in eodem nũc permanent.Vnde meritò tempus definitũ eſt/eſſe imaginem imobilem ęter/
nitatis,tãquã anima aſſimilata ſit ipſi menti,& rationes eius aſſimilatę ſint intellectionibus : ſic etiã
nunc unũ ſolum uni aſſimilatur:ſimilr etiam cõtentiuum ipſius mentis,& ſemp in ſeipſo cõtinẽs;
& mobile huius aſſimilareꝰ ad ſtabile/atꝗ menſura generationis ſm numerũ/aſſimilareꝰ uni ſcdm
ſubſtãtiam.Item animaduertẽdum eſt,ꝙ Plato dixit tẽpus eſſe motam imaginẽ æternitatis/ſm nu/
merum,conſiderando tẽpus eſſe numerum ipſius unitatis/quæ eſt æternitas.Et fortè dictũ Archi
tæ ſic naturale/magis intelligẽdum eſt,ꝙ tẽpus eſt numerus cuiuſdam motus,nõ quia indicet tẽp
eſſe aliud à motu,ſed aliud numero/tãquã de eodẽ omnia dicãtur.Nam ut æternitas/nõ ut æter/
nitas/permanẽter unitatem habet,& non eſt alia æternitas/quæ ſcdm ſeipſam ſtat,& quę ſcdm uni
tatem,ita etiam tẽpus quod in anima primo ſubſiſtẽs/nõ eſt aliud ab illo numero/qui ꝓcedẽs in ge
nerationem,in motu erat.Eqdem tempus eſt diſtãtia naturæ uniuerſi.Nam ſicut æternitas/ſimul
exiſtit cum ente/cõſiderata ſcdm impartibilem ipſius/& imobilem ſimul totam ſubſtãtiam,ſic etiã
tempus cuicũꝗ rei generabili/adeſt ſecũdum motum,quod quidem cõſideratur ſemper/ſecũdum
aliam & aliam diſtẽſionem generationis.Item illud cõſiderandum eſt/ſi primo in anima tẽpus ſub
ſiſtit,uel ab anima ꝓueniat.Nam ſi anima eſt media,partim impartibilis/& partibilis ſubſtãtiæ,ꝑ/
fectò habebit mẽſuram mediam.ſ.partim æternitatis,& partim tẽporis/ſecũdum ſubſtãtiam cõna/
turalem/quæ erit ſimul cũ ipſis.Vnde ab illa/tẽpus quod ꝓpriè dicitur in generabilibus/ꝓpriè ſub
ſiſtit,ſed iterũ atꝗ iterum ꝓcedit:eqdem opportunitatem quã tẽpus exhibet omni rei/iuſtũ erit ap
ponere.Nam ſicut ipſum ens/ꝓpter æternitatem/ſimul totũ eſt in uno redactũ:ita etiã generatio ꝓ
pter tempus/in ordine diſcreta eſt,& ſi qdem nõ eſſet tẽpus cõfuſio:ꝑfectò eẽt generatiuũ/& actio
num,perinde ac ſimul eſſent quæ olim in Troia geſta ſunt,& quæ nũc geruntur.Sed cum tẽpus tã
tam uirtutẽ habeat/quo Architas inquit ipſum/uel non oĩno nõ eſſe,uel obſcurum/& uix eẽ.Niſi
quia ad ea quæ ꝓpriè & uerè ſunt ipſum tẽpus cõparatum/ſic eius partẽ ſeruauerit,quia in fieri eẽ
habet.

habet,& præteritũ quidem nõ amplius eſt,& futurũ nõdum eſt,ſed non impartibile & indiuiſibile.quomõ igitur inquit hoc nõ ſimpliciter exiſtit/ſed ſcd̃m ueritatem.Nõ enim uerum eẽ tẽpori conuenit,ſicut neq; generationi.Item Architas uidet̃ dare ſubſiſtentiã minorem ipſi tẽpori/quã aliis continuis,q̃a lineæ & ſup̃ficiei/ac loci partes/ſubſiſtunt ſimul,ſed temporis alia pars corrupta eſt,alia uerò nõdum eſt.Sed fortè eadem ſubſtare uidet̃/ſiq̃dem generabilia ſunt,& quæ ſemp fluent/in eadem ſpecie ſemp permanent,ſed non numero,ſicut etiam nunc temporis ſe habet. Sed de quando tot dicta ſunt.Reliquum/tẽpus eſt tranſeundi ad cætera prædicamenta.

INCIPIT PRAEDICAMENTVM

Vbi/ſecundum Simplicium.

POST ipſum quando/uidetur ſequi ipſum ubi,ꝓpter cognationem quam habẽt inter ſe.nam ſicut tẽpus/& locus/cognata ſunt,cum utraq; ſint menſuræ generationis rerum,alterum ſcd̃m mot̃m,& alterum ſcd̃m ipſius eſſe,& æternitatis diſtãtiã/quæ ambo ſimul unaq;/cõnexam indiuiſibilitatem rep̃ſentant,ſic etiam quãdo/& ubi/ſeſe inuicem habent cognatè.Verum poſterius ordinatur ipſum ubi,q̃a etiã locus eſt terminus eorum/quæ generantur,& ut continẽs alia ſic conſideratur,ac q̃a præcedit ea quę mouentur,ſed his quæ mouẽtur,tẽpus/tãquã menſura copulatum eſt.Eq̃dem ea quę mouent̃/ad poſitionem in loco deſinũt,quenam ut ait Iãblicus,quãdiu mouẽtur/nõdum in loco ſunt,ſed mouẽtur ſcd̃m locum/& nõdum ſunt in loco.Equidẽ uniuerſalr̃ genitum/& contentum/indigent loco,tempus uerò mẽſura ipſam uiam indicat/quæ fert ad eſſe.Nam id quod fit/quãuis in loco fiat, tamen qđ in loco eſt/ſemp eſt genitum.Pithagoras uerò ait,ꝙ ante motũ prius exiſtit locus,& cõſtat etiam q̃a tempus p̃exiſtit,ubi ait/quoniam omne qđ mouetur/in loco aliquo mouet̃,facere uerò/& pati/motus eſt.Vnde manifeſtũ eſt,ꝙ oportet locum primò manere/& faciẽs/& patiẽs/in alio erit,quare qui aſſerit ea quæ mouentur nõ eſſe in loco,non uidebitur cõſentire Architæ.Niſi fortè moueantur in loco,ſed nõ ſunt in loco,niſi quatenus unumq̃dq; motum eſt.Iam diximus ẽt,ꝙ Architas & Andronicus ſimul quãdo cum tempore/& ubi cum loco ordinauerũt,& ita po ſuerũt duo pręḋicamẽta.ſed Ariſto.tẽpus/& locum/ꝓpter dictas prius cauſas,poſuit eẽ de numero quantitatis/& ipſius quãdo/& ubi/alia duo pręḋicamenta inſtituit.Nam ſicut ſubſtãtiæ/& quanto cæteriſq; aliis generibus præſuppoſitis/ipſa ad aliquid extrinſecus/ſecũdum habitudinem conuertentem/& adęquatam/conſiderata adueniebant,ſic etiam quando/& ubi/ſi in aliis generibus cõſiſtũt nullum inconueniens erit,propriũ ipſorum prædicamentum ſupponi,ſed habent quoq; propria quædam ſignificata. Nam ſicut tempus non erat ipſum quando, ſic etiam/ nec locus eſt ipſum ubi, ſed ſicut in tempore aliud erat tempus/& aliud ſecundum tempus/uel temporis aliquid, ita aliud eſt locus / & aliud quod eſt ſecundum locum / uel loci aliquid.Nam quantum eſt aliquid aliud,& aliud eſt eſſe quanti.ſicut igitur abſurdum eſt dicere id quod duplum eſt, & quod eſt æquale/eſſe quãtum,quia quãti aliquid eſt,ſic etiam/qui dicit locũ eſſe id quod eſt ſcd̃m locum/uel loci aliquid,aberrauit.Plotinus uerò/prædicamentum ubi penitus ſubſtulit,quãdoquidẽ ſicut Architas/& Andronicus/ubi cum loco aſſignauerint/& locum,ſicut etiam tẽpus/quãto tribuit,uel ipſi ad aliquid.Sed ipſum ubi duo ſignificat,locum/& quod eſt in loco, ſicut etiam dicebatur ipſm quando/duo ſignificare.ſ.præteritum tempus,& quod eſt in tempore,& partes ſcd̃m ſignificatum prædicamentum ubi/determinatũ eſt,nam quod dicitur ut locus/ quantum profectò erit ſecundũ Ariſto.quod autem eſt in loco/erit in prædicamento ipſius ubi.Quod ſi hæc uox.ſ.in loco/& in tẽpore compoſita eſt,tamẽ oportet intelligi ſimplex ex compoſita locutione, ſicut etiam eò ꝙ dicitur bonus,demũ ex ſacra ciuitate/intelligimus unum aliquid ſimplex.Hæc quoq; duplex ſignificatio/peruenit ad oẽs differentias loci.Nam ſurſum & deorſum,ante & retro,dextrum & ſiniſtrũ,duplicia ſunt,quia partim ſunt ut loca,& partim ſunt in loco exiſtẽtia,& cõſtãt ꝙ ea quę ſignificant locũ quanta ſunt,& quæ ſignificant qđ eſt in loco/ſub p̃dicamento ubi ordinabunt̃.Item ſignificatio ipſius ubi/extẽditur ad loca.ſ.ad eum à quo quis proficiſcit̃, & ad eum ad quẽ aliquis peruenit:ceu ex Athenis/& ad Athenas.Equidem hæc ambo ſignificant locũ/& habitudinem in loco/cũ ipſis cõiunctionibus/& pręp̃oſitionibus prolata/eadem ſignificant:ceu ex lyceo/& ad lyceum/& in lyceo, hæc æqualent ei/quod dicit̃ ex Athenis/& ad Athenas/& in Athenis,cũ q̃bus etiam ordinãda ſunt ea/quæ ſunt demonſtratiua ut,ibi/hic/ ꝓpè/longè,& id genus. Verum Athenienſis/& Rhodius/nõ locum,ſed unde inſinuat,& habitudo ad locum ſignificat̃/& nõ locus.Preterea ubi ſuſcipit cõtra-

rietatem/ſcđm loci differentiam,ceu ſurſum,deorſum,ante,retro,dextrum & ſiniſtrorſum.Itē ſuſci
pit maius & minus,nam una eſt magis ſurſum/uel magis deorſum,uel magis ante, uel minus quā
alterum eſt, modo non declinent ad latus: ſimilr̄ etiam ſe habent dextrorſum/& ſiniſtrorſum.Item
horum partim quędam indeterminate dicunť,partim uerò determinate, & partim ſimplr̄ in loco,
aut in aliquo loco/& partim in latitudie:uelut dicimus aliquem eſſe in Athenis,ptim etiam deter
minata ſunt/ſm circūſcriptionem,ceu in lyceo/uel in hoc lycei loco eſſe. Sed hæc dicta ſint.Cæterū
Cornetus dubitabat,ſi ubi loci/& quādo temporis/ſcđm expreſſionem dictionum/diſtincta/in pro
pria prędicamenta ordinari debeant,quia ratio eſt de ipſis caracteribus rōnalibus,nā cur nō poſuit
hæc in hoc p̄dicamento.ſ.à Dione/& ad Dionem,& pleraq; alia hmōi,nam hęc ſunt ſilia ei/quod
dicitur ex Athenis/in Athenas.Sed hæc ſufficit dicere,ꝙ diuiſio p̄dicamentorū non eſt de ipſo ca-
ractere dictionis.Nam uniuerſalr̄ reduxerunt differentias locutionis,in nomē, uel uerbum,uel ali-
quid tale,& non in p̄dicamentum aliquod. Verū oportet in his/uoces animaduertere non ſm figu-
ram caſuum dictionis,ſed diuidendo ſignificationes/iuxta differentias rerum.Vnde neq; locus qui
eundem habet caracterem/cum hoc noīe equi,neq; tēpus qui eādem figuram dictionis habet/cum
hoc nomine lupus/ſunt eiuſdem p̄dicamenti,ſed hæc quidem ſunt in prædicamento quātitatis,alia
uerò in ſubſtantia.Rurſus uult Cornutus,ꝙ idem uir,longè & propè exiſtens/& oīa in prędicamē
to ad aliquid reducanť,quæ habent locale ſubiectū.At Andronicus ipſa collocat in ubi,quæ qdem
indeterminata, ſed locus ſm locum eſſe fatetur, quādoquidem ſi in ipſis uť aliqua differentia loci/
pollens magis in ubi,& non in alterū genus/recipienda ſint,nam conuerſiuā habitudinem/non ha-
bent in promptu,ſicut remotius/ & p̄ximius,ſed loci diſtantiam. Præterea quærit de his.ſ.ſimul &
proximè,propè/& eminus/& ſecus,ubi ſint.Sed hęc ponenda ſunt in prædicamento ubi,uel in prę
dicamento poni,uel ipſius ad aliquid,nam & quāuis hęc (ſicut duplum) inſinuant,tamen non oīa
hæc unam rationem habent,ſed hęc ſimul potius ipſi p̄dicamento ad aliqd/propinqua eſſe inſinu-
antur.Nam hæc cōmunem habitudinē/& conuerſiuam habent, ſed quæ ſeorſum è diſtantia ſunt/
habent habitudinem/quæ eſt in ubi,nam in ipſis q̄ ſeorſum ſunt/& diſtant, abundat habitudo ad
locum,& quæ ſecus poſita/& ſuppoſita/ſunt in prædicamēto ipſius poni locantur:nam in ipſis p̄ce
dit poſitio/& extrinſecus habitudo ſuperuenit:quo etiam pacto/alia oportet diſcernere ſ. ex abun-
danti/& dominio,ac eo quod exhibet p̄prium intellectū/huic uictoriæ brauiū tribuente, ut in tali
genere ſint determiātè.Itē Plotinus cōparans ſurſum/& deorſum/q ſunt in accademia uel in lyceo,
utrum hæ ſignificent differentiæ loca,uel aliud in alio ſit:nā ſi differentes locos ſignificāt,cur opor
tet pręter locum alia quærere/& ipſum ubi,qđ ſi aliud in alio erit,non erit ergo unum ſimpliciter
tale.Sed ad hoc dicēdum eſt/ꝙ locus non ſignificatur ſimpliciter ab iſtis/neq; aliquod compoſitū,
quandoquidē nihil componať ex loco/& ex re quæ eſt in loco,ſed per hæc habitudo ſingulariter
inſinuatur,neq; una pars compoſitionē efficit,ceu ſi dixerimus in lyceo,ſed ſolam habitudinem ex
primit/quæ eſt ad locum.Sed inſtat contra hoc/dicendo ꝙ hoc modo aliquam habitudinem effici
mus/huius in loco.ſ.eius quod ſuſcipit/ad id quod ſuſceptum eſt.Cur itaq; hæc nō ſunt ad aliqd/
cum habeant eſſe ex habitudine utriusq;, ad utrūq;?Sed ad hoc dicendum eſt,ꝙ alia eſt habitudo
adequans/& eorum cōuerſiua,quæ dicūtur eſſe ipſa/quæ ſunt aliorum/uel quomodocunq; aliter
ad alterum,quæ in ad aliquid p̄priè conſiderantur:& alia eſt habitudo/quæ non conuertitur , ſed
ſolum declinat ad altera:& ſolam habitudinem hoc modo/ubi/& quando/ad tempus/uel locū/ha-
bent,quandoqdem non erant de numero eorum/quæ propriè dicuntur eſſe ad aliquid : quocirca
non cōuertuntur inter ſe,ſicut ea quæ ſunt p̄priè ad aliquid:nam in quādo & ubi non accipiť loci
& temporis habitudo/ad id quod eſt in loco & tempore,ſed locati ad locū.Item nō eſt mirum,ſi ali
quādo ipſa etiam aſſumūt habitudinem ad aliquid,ſicut citra & ultra,ac ſurſum/& deorſum/ſuſci-
piunt habitudinem ſcđm locum:ſimilr̄ etiam ſenex/& iuuenis/recens/& antiquū,quæ quāuis ſint
extra p̄dicamentum ad aliquid/tamen habēt habitudinem ad tēpus,uel habitudinem eorū/q̄ circa
tempus p̄priè ſe habent. Eqdem ſenior/& iunior,recentior/& antiquior,& id genus,inſinuāt pro-
priè habitudinem eorū/quæ ſunt ad aliqd.Item appoſitiones cōiunctionū/non efficiunt cōpoſitio
nem in prædicamentis,qa nō reducūtur ſcđm ſe ad prædicamentū/inquātum coniūctionis,neq; ſi
gnificant aliqd ſecūdum ſe,ſed fortè cōſignificant.Item hic/& ibi/& id genus/ſunt oſtenſiua/ ſecun
dum oſtēſionem loci determinati,& ſic demōſtrabunt locū:ſed ſcđm demōſtrationem/& oſtenſio
nem/quæ eſt in loco,erūt oſtenſiua habitudinis ipſius ubi.Itē non oportet expoſitionibus dictio-
num/& implicationibus eorūdem/exiſtimare res eſſe compoſitas.alioquin multa ſimplicia fatebi-
mur eſſe compoſita : nam quædam etiam ſeipſis aliquid ſimul inſinuant, quæ tamen non lo-

cantur

cantur in proprium prædicamentum, ceu quando dicimus iſta. Nam iſte ſignificat maſculinum, & iſta fœmininum, non tamen generis compoſitionem habet: quandoquidem non in aliud genus ponatur/ hoc quod dicitur hic, & in aliud id quod dicitur maſculus: ſimiliter etiam in hoc uerbo ambulat, complectitur tempus præſens/ & perſona agentis/ & tamen ad ſolum prædicamẽtum ipſius actionis reducit̃: quare etiã quando dicitur Athenis, quáuis ſignificet id qđ eſt in Athenis, tamẽ quando prædicat̃ ipſum qđ eſt in loco/non efficit cõpoſitionem, ſed ſolũ apponitur/ut oſtendat exiſtentiá in loco/& eſſe Athenis. Nam quando dicimus Socrates bene diſputat, non ſunt ibi tria p̃dicamenta, ſicut tres dictiones, ſed illud aduerbium bene/additum eſt/ad diſtinctionem multarum diſtinctionũ, & non efficit compoſitionem cũ cæteris dictionibus, in ſignificato. Sed his omnibus/quæ dicimus, Iãblicus adiiciendo intellectualem contẽplationem/ quærit primo utrum ipſe res/quæ ſunt in loco/determinent locum circa ſeipſas, uel cũ ipſis aut locus determinet res/tãquàm ipſe terminet eas. Proinde ait, quòd ſi (ut Stoici fatentur) locus cum corporibus ſubſiſtit, & aſſumet terminum ab ipſis, qui quidem eò peruenit/ quo perficitur à corporibus, ſi uerò locus ſecundum ſe habet ſubſtantiam/ & non eſt prorſus aliquid corporum/ niſi ſit in loco, ſicut uidetur Architas uelle inſinuare, quòd profectò ipſe locus determinat corpora/ & in ſeipſo determinat, nam ſi eſſet locus tenuis/ & debilis/in infinito uacuo/ & ſpacio/ſine aliqua ſubſiſtentia, profectò terminũ reciperet extrinſecus: quod ſi habet efficientem uirtutem & ſubſtantiá incorpoream/determinatam/& corporum diſtantiá, non ſuſcipit magis & minus, in infinitum procedere: ſed in ſeipſo determinat, meritò tunc affert terminũ corporibus/ex ſeipſo. Quæ quidem etiam Architas ſignificauit/dicendo, ꝙ oẽ quod mouetur in aliquo loco/mouet̃, quo circa manifeſtum eſt/locum ſubſiſtere prius/in quo erit agens/uel patiens, imo erit forſitá primum omnium, quoniam oẽs res/uel ſunt in loco; uel non ſine loco, quibus ergo Architás ſupponit locũ/plane eſſe agentibus & patientibus antiquiorẽ, quia ea/quæ ſunt in loco/ſemp ſubſiſtunt cum loco, & propter hoc dixit, fortè autem primũ. quod ſi res/uel in loco ſint/uel non ſine loco, patet ꝙ non ſubſiſtit locus/propter res, qđ ſi aliquis acciperet locum ſubſtantialẽ/contentiuum/uitæ, uel ſm uirtutem, uel ſm propriam formæ naturam, in tali loco oẽs res habebunt eſſe: quod ſi quis intelligit locum eſſe terminum continentis, & quãdam nudam/& incorpoream ſuperficiẽ, tunc res non erunt ſine loco, non quia aliter acciderit terminis ipſis, neq; quia poſterior ſit dimenſio/ quæ eſt ad unũ, uel ad duo/ea dimenſione quę diuidit̃ in tres partes, ſed quia ipſa ſupficies cõtinens/eſt inchoatiua corporum/& à ſeipſa conſtituit corpora, & continet, & determinat in ſeipſa: quo fit/ut corpora habeant eſſe in loco, tanquá contenta ab eodem/& habentia ſuam dimenſionẽ/in natura ipſa, ex parte talis dimenſionis. Nam ubiq; incorporea ſubſtãtia/prius ordinata eſt, quá corporalis. itaq; locus cum ſit incorporeus, præcedit res q̃ ſunt in ipſo, & tanquá per ſe ſufficiens/ p̃cedit ea quæ indigent locò/ & eũdem poſtulãt: nam locus non ſolũ eſt quædá terminatio corporum (ut quibuſdam uidet̃) ſed etiam formæ circa ipſa/& uitæ/q̃ eſt in ipſis/ac figurarũ omnium quæ ſunt circa ipſa: unde ſi aliqua ineſt ipſis uirtus/& ſubſtantia/locus eſt omniũ horum cõmunis terminus, quare non eſt intelligẽdum/ꝙ locus ſit nudus terminus, ſicut intelligimus mathematicas ſuperficies/ q̃ ſunt ultima mathematicorum corporũ: ſed ſicut naturales termini/naturaliũ corporum/ſic intelligẽdus eſt locus: atq; etiam ſicut uitales termini animatorũ animalium, & ſicut intellectualiũ rerum/ultima intellectualia, & ſicut in uirtute ea quæ ſunt potentiſſima, & ſicut ſpecificarũ rerum ſpecifica/atq; oĩa alia q̃ ꝓpriè ſe hñt ad terminádũ unũqđq;, mõ illa ſint eiuſdẽ generis/cũ illis, quorũ termini/& ultima ſunt. Cæterũ ɔſiderádũ eſt, ipm̃ locũ ſm totũ genus ɔtinẽtia: & determinádũ eſt, p id quo ɔtinẽtur, ea q̃ ſunt in loco. itaq; nemo intelligat cõtinentiá loci/eſſe qđdá ſpaciũ nudũ/& uacuũ: ná uniuerſi ſpaciũ/non eſt uacuũ, ſed repletũ eſt ipſis ſp̃ebus, quatenus ſp̃es/& omnibus animalibus ſm ſuas uitas/& omnibus uirtutibus/ſm eas uirtutes: idem fit in aliis ſimiliter. Sed intelligendum eſt, locum ipſum non ſolũ eſſe locum/ut continentẽ/& collocantem in ſeipſo ea quæ ſunt in loco, ſed etiam retinentem ipſa/ſcđm unam uirtutem. Nam ſic/locus nou ſolũ extrinſecus cõtinebit corpora, ſed uniuerſa per ipſa uniuerſa replebit, excitãte ipſa uirtute. Equidẽ ea q̃ ab ipſa uirtute/corpora retinent̃, à propria natura excidunt: excitantur tamen ſm dominium loci, & ſic ipſi inerunt. Quo circa multorum opinio/quæ diffinit locum eſſe terminũ continentis/dicit locum extremũ eſſe, quatenus id quod continetur/habet dimenſionẽ, & quatenus aduenit ei, ut ſit finis cõueniens, unde hæc opinio comprehendens terminum/ſcđm hanc cauſam/& principiũ non afferit aliqua accidentia circa locũ, neq; circa ea quæ inſunt fini, circa ipſum, ſed ſubſtantiá totam ipſius/& ueriſſimá cauſam tradit: unde etiam ex his facilè adiſcere poſſumus/quomodo intellectualis aĩa ſit locus rationum/& ſpecierũ,

quæ ſunt in ipſa:nam patet/q; una rõne/& ſummatim/multa in ſeipſa cõpræhendit,nõ tanquã alia in alio,ſed tanquã eadem in eodé:& ſic locus uitalis eſt,& rationalis.Similiter quoq; ſpecierũ locus/ eſt una forma omnium ſpérum compræhenſiua,eadem quoq; ratio ſit/de ipſa uita & potẽtia,ſicut eſt de ipſo intellectu/& intelligentia,nam habitudo apparens in his/eſt eorum quæ continentur in loco,nam etſi in ipſis rebus incorporeis/maximè ſimul eſſe contenta/cũ continẽtibus nata ſunt, tamen non cõfundunt ordinem/qui eſt uelut diuerſorum in diuerſis.Vnde inq̃t Imblicus/ oportet loci naturam extendere ad omnia qualitercunq; entia/tãquàm diuerſa in diuerſis,quæ quidem natura non ſit æquiuoca,ſed ſecundum ipſam generis rationem/ſit,nam una eſt contentorũ ad continentiam habitudo/ubiq; eadem,licet euarietur ſecundum diuerſas ſubſiſtentias participantium,quandoquidem alia ſit in corporibus,& alia in ipſis incorporeis Item hoc manifeſtum eſt,quòd ſicut in his quæ uidentur/alia in aliis continentur, ceu ſolida corpora à ſubtilioribus elementis, ceu terra/& aqua/ab aere/& igne,& hæc à cœlo continentur,ſic etiam in aliis ſubſtantiis,ſecundæ à prioribus continentur/& in ipſis ponuntur:quippè mundus in anima/& anima in intellectu contineatur, & idem ſit in aliis ſimiliter. Nam ſemper principaliſſima/ tenuerunt ordinem antiquiſſimi loci/quam proprietatem etiam Architas loco aſſignauit/dicendo. Loco autem proprium eſt/ut alia ſint in ipſo,& ipſum in nullum ſit. Nam ſi in aliquo eſſet locus, locus iterum eſſet in altero,& hoc infinitum abiret,utiq; neceſſe eſt alia in loco eſſe,ſed ipſum in nullo: ſed hoc modo totidem quot ſunt entia,quemadmodum etiam termini ad terminata. Nam uniuerſi locus/eſt rerum omnium terminus,unde hic Iamblicus planè inquit,quòd Architas in his uerbis dicit/quòd terminus quorumcũq; terminatorum eſt proprietas loci. Niſi fortè entia ipſa corpora uocet/de quibus ſunt prædicamenta.Sed Iamblicus/hæc ait,quòd non(ſicut ſermo eius inſinuat) eſt de ſolo mundo,ſed etiam communiter terminum ſemper antiquiori cauſæ tribuemus.Nam ſic nobis erit anima totius mundi/terminus uel intellectus,& huius una/& unica operatio,quibus ſuperior erit/uelut ſubſtantia dei:ſi locum hoc modo conſideremus, quandoquidem ſit una forma,& omnia contineat in ſeipſo,& una menſura uniuerſa complectatur.Idé etiã ex ipſo ambitu/ſyllogiſmo concludere poſſumus,nam id quod uſq; ad ſupremam cauſam ambitus/& continentiæ reducit ad illum diuinum locum/nos deducit,qui quidem ſuiipſius eſt cauſa, & ſeipſum comprehendit,& in ſeipſo ſubſiſtit,neq; amplius eſt inſeparabilis, cum ſubſiſtentiam rerum ſeparabilem habeat.Verum/hæc ſunt dogmata intellectualis contemplationis/de loco.Sed nos moderatius/& exactius/opportunitatem & naturam loci, propriè & non metaphoricè dicti quærentes,dicimus quòd cuncta ingenerabilia/& indiuiſibilia/ſubſtantiam/ & extenſionem unitam ſui eſſe,cum habeant ſimul in ſeipſis ſunt,& ob id nec tempore/ nec loco indigent. Equidé ſufficit ibi æternitas,quæ in uno manet/omnia efficiens,ſed generabilia & diuiſibilia cum habeant ſubſtantiam ipſam/ & eorum eſſe prorogationem,indigent tempore:quod quidem non permittit diffundi,neq; confundi, extenſionem ipſius eſſe,ſed uelut poſſibile in ordine/ſecũdũ prius/ & poſterius/congregat ipſa/& continet,quocirca/neq; ea quæ ſunt olim in Troia geſta, cum his quæ nunc fiunt non confunduntur,nec tamen ſunt omnino partes inuicem inter ſe abiunctæ, ſed ſeruant continuationem in ordine adinuicem.ſic etiam locus/partes corporum non manentes impartibiles,ſed in molem diſtantes,& cadentes à ſua indiuiſibilitate ſimul ſuſcipit,ac ſimul aptat/ & ordinat,atq; ita terminat,ut manus cum pedibus(cum ſeſe penetrent/& in eadem mole cõfundantur)neq; ita abinuicem diſtrahuntur,ut ſingula obtineant proprium locum.Porrò duplex eſt locus/& tempus,alius eſt connaturalis/& proprius uniuſcuiusq;/qui hanc manum,& hęc uiſcera in dextris continet:& alius eſt locus rerum/in ſiniſtris:& hoc modo caput ſuper collum ponitur,& pedes deorſum/poſt pudenda,alius quoq; locus cõis eſt,& alius alio cõmunior. Etenĩ locus omnium terreſtrium eſt terra,& aer, & hæc pars terræ/& aeris,& magis id q̃d ꝓximè cõtinet/quem etiã locum Ariſt.& Architas aſſignarunt. Verũtamen ꝓprium unicuiq;/& cõnaturalem/planè traditum,inuenire nõ poſſumus. Atqui tẽpus(quẽadmodum cõmune)ſic etiam ꝓprium aſſignari poteſt,quãdoquidẽ etiã motũ/ſic diuidere poſſimus. Verũ locus/cõior eſt his q eſt terminus cõtinentis,qui q̃dem locus non eſt, eò q ſimpliciter eſt terminus, ſed quatenus eſt actiuus, receptiuus, & terminatiuus (ut etiam Iamblicus dixit) nam quæ continent, ſemper habent actiuam/ & contentiuam/ ac diffinitiuam potentiam,eorum quæ ſunt in ipſis. Sed hæc in præſentia ſufficiant.

PRAEDICAMENTVM QVOD

Vocant habere/ ſecundum Simplicium.

CVM nobis procedendũ ſit/ad reliquũ prædicamentum/qđ habere uocant,rurſum de ordine primò quæramus.Nam Architas poſt ſubſtantiá & ea quæ ſimul exiſtũt cum ſubſtantia.ſ.poſt qualitatem,quátitatem,& ad aliquid,conſequéter prædicaméntum ipſius habere ponit,dicendo.Poſt hæc/habitudo aduenientiũ ſuccedit.Equidé patet/ꝙ etiam qualiſcũꝗ fuerit à caſu,quorũdam aduenientium & acquiſitorú poſſeſſio,ſub hoc ꝓ̄dicamento habendi collocaẽ.Nam poſt habitudinem adequatá/eorum adinuicem, exiſtimauit:mox dinumerandá eſſe habitudiné eorum/quę habenẽ,quaſi hęc illi ſit cognata.Verũ Ariſto. cum exiſtimet oé ex ſeipſo prius eſſe/quá illud quod extrinſecus aduenit & acq̃ritur,quoniam oĩa alia genera uel in ſubſtantia uel in habitudinibus q̃buſdam à ſeipſis ſint/partem quãdam ad eſſe conferunt,ſed ipſum habere extrinſecus totú & adueniés circa nos fit.quo circa ultimo loco Ariſto.poſuit ipſum.Item quod multiplr̃ ipſum habere dicaẽ,maximè patet, ac longè magis quá ipſum ubi/& quádo.Nam illa etiam dicebanẽ multipliciter, ceu de loco/& de his quæ ſunt in loco/ac de tempore,& de illo quod eſt in tépore:itaꝗ hoc exhibet occaſioné/& cauſam/cur in calce ꝓ̄dicamentorum poſitũ ſit:patet etiam ꝙ ipſum habere quãuis multiplr̃ dicatur,tamen nõ eſt genus ęquiuocum,ſed ſeparatũ ab ęquocatione.Item Architas in aſſignationibus ꝓpriorum,ipſum ꝓ̄dicaméntum habendi/non ordinauit poſt ipſum ad aliquid, ſed poſt ipm̃ facere/& pati,aſſignans eidé ſeptimum locum in ordine.Et fortè ꝑ hoc inſinuat/ꝙ quãuis genera habeant aliqué ordinem,quem in libro de ordine tradidit,tamé extrema aliquo modo indifferéter ſe habent/ſm̃ ordinem principalé/& generalem omnium exiſtentiũ.Sed de ordine/totidem ſufficiũt.Cæterum naturá ipſius habere, optimè Architas tradidit,dicens.Proprium ipſius ꝓ̄dicamenti habendi/eſt ipſum acq̃ſibile,& ſeparatum à ſubſtantia,& eſt corporale.Ná ueſtimentú/& calciaméta/ diuerſa ſunt, ab ipſo habéte:neꝗ congenita ſunt ipſi,neꝗ etiã ſunt accidentia eius:ſicut oculorú uarietas/& raritas: nam unũquodꝗ eorum eſt incorporeú,ſed ſunt,ſicut corpus/& acq̃ſitum.Nam acquiſiti cuiuſdá/& ſeparati à ſubſtátia,non diſponentis ipſam ſcd̃m ſe/neꝗ denominãtis ipſam:ſed circũpoſiti participatio,eſt ꝓprium ipſi prædicamento habendi,& certè corporale eſt,ſed nõ accidens,quia neꝗ eſt cõnaturale/neꝗ alteratiuũ/ipſius habentis:quare habere non diceẽ eſſe ſcd̃m qualitatem,neꝗ ſcd̃m quátitatem,neꝗ ſecundũ habitudinem/uel actioné/aut paſſionem/diceẽ eſſe genus,neꝗ ut pars,quádoquidé partes cum toto ſimul natæ ſint,ſed ſi aliqđ corpus aduenienſ/tanquá alteri alterum circũponunẽ,hoc cõpræhenſum erit in ꝓ̄dicamento ipſius habendi,quo circa neꝗ poſſeſſiones,aut municipia,aut amicos/uel patres,uel filios/ſcd̃m hoc genus dicemur habere:quia hęc non conſiſtũt in circũpoſitione, quãuis poſſeſſiones ſint acq̃ſitæ.unde Plato in Thęteto ipſum habere/ab ipſo poſſediſſe,planè diſtinxit.So.haud ſane poſſidere/idé ꝙ habere tibi uideẽ, ceu ſi quis ueſte empta/illam ſeruás/& potens ſuo arbitratu uti,non ferat illam habere minimè,ſed poſſidere certè fatemur. uide igitur/utrú fieri poſſit,ut qui ſcientiam ſimilr̃ poſſideat/non habeat: quéadmodum ſi quis ſiluestres aues,ſiue columbas,ſiue quãuis aliã aucupatus, à uiario domi conſtructo nutriat, quodámodo illas habere ſemper dicetur,quia poſſidet, quodámodo non habere,ſed dominari ipſis: quãdoquidé in domeſtico ambitu/illas incluſerit,ut quoties uelit capere/poſſit,atꝗ hr̃e ad uotum quãlibet,& dimittere. Quare ſm̃ Platonem/etiam habere tum fit,quádo habens tenebit id quod habeẽ,ceu quádo tenet colúbã, ſicut qñ circũponiẽ annulus/tũc dr̃ hr̃i,& nõ eſt abſoluta opatio/neꝗ eſt ſimplr̃ ad aliud: ſed eſt acq̃ſitio ad aliud ĩ ſeipſo/multo ſemota à cæteris aliis oĩbus ꝓ̄dicamétis.Deiceps etiã apparet, qũo ipm̃ uerú genus hñdi/differat ab oĩ alio hr̃e,ꝙ æquiuocè dr̃.Ná habere/ habitũ,uel q̃litaté,uel quátitatem,in ipſo continetur:nam hæc ſunt incorporea,neꝗ agrum habere,uel filium poſſidere, in hoc genere continétur.Ná hæc ſunt poſſeſſiones,ſed nõ extrinſecus circũpoſitæ,uel non extrinſecus cõtinent.Vnde ipſum habere/uidetur eſſe medium quodámodo inter ipm̃ poſſidere,& illud quod diſponiẽ/ſm̃ habitum/quatenus habetur:ſicut albedo ab extrinſecis poſſeſſionibus differt/q̃ non circũponuntur,ſed quatenus habere eſt de numero corporalium/& deforis aduenit,ſic ab his quæ accidunt nobis ſeparaẽ,cum talia ſint cõnaturalia/& nõ acquiſibilia.Talis igitur eſt ꝓprietas ipſius habendi,& ſic ſeparatur ab his quæ ęquiuocè dicũtur.Cæterum/cũ oporteat huius generis etiam tradere differétias ſpecificas,ſicut in aliis ꝓ̄dicamentis Ariſto.fecit,ſic etiam idem pſequi tétemus.Dicitur autem multipliciter,& ꝓpter hoc obſeruádum eſt/ne in aliquod aliud ſignificatú ob

ignorantiam ꝑprii ſignificati/ꝑficiſcamur. Nam ipſe Architas/etiam multas ſignificationes diffe/
rẽtiarum ſpecificarum enumerat,dicẽdo. Habere autẽ/differentias plures ſpẽrum,non ſuſcipit. Ve
rum dicitur multipliciter,nam ſciẽtes dicuntur habere ſciẽtiam,& intelligẽtes intelligẽtiam,& poſ/
ſidentes poſſeſſionem,& Ariſto.etiam in fine huius libri/enumerãdo plures modos ipſius habere,
& non differẽtias/ſm ſpeciem,tradit multas illius ſignificationes. Item Iãblicus/nititur hæc etiã ſm
ſpecies diſtinguere,ſm hoc ſolum ſignificatum ipſius habere,aſſignat differẽtias. Equidem inquit
ſunt nõnulla ipſius habere corpori/partialiter circũpoſita,ut annulus circa digitum,& q̃dam uni/
uerſo corpori/ut ueſtimẽta. Item ſunt organa/inſtrumẽtaq; defenſiua,ut arma,quæ qdem ante cor
pus poni ſolent:aliqua uerò ſunt/quæ exhibẽt ipſi corpori qddam ornamentum,& q̃dam alterius
opportunitatis gratia/ponũtur. Item poſſunt diuidi differẽtiæ ipſius habere (ut ait) ſm habitudies
circa uitam,ceu ea quæ ad pacẽ,& ea quæ ad bellum ſunt opportuna,ut ornamẽta/& arma:& ea q̃
ſm electionem nobis circũponuntur,ut ueſtimẽta/& arma:& quædam ſine electione/& inuitis no
bis,ut uincula:& quædam tenemus ut lãceam,& baculum:& à quibuſdã tenemur,ut à calciamen
tis:q̃dam etiam nobis adueniunt/per ſtudium,uel ſine aliquo negocio,quæ ſunt in ipſo ꝑdicamẽ/
to habẽdi. Has igitur ſpecificas differẽtias/ipſius habere,Iãblicus enumerauit. Verum aiaduertẽdũ
eſt,ne fortè plurima iſtorum nõ ſignificent differẽtias ipſius habere,ſed potius differẽtias ipſius ha
bentis/& eius quod habeť,& modorum habẽdi:nam ſi totum/uel pars/eſt id quod habet,& liben
ter/& inuitis nobis/ac ſine ſtudio/uel cum ſtudio,ac ornamẽta/uel defenſiua,aut illud qđ ad pacẽ/
uel ad bellum attinet,nõ indicat differẽtiam ipſius habere,ſed eius ꝙ habens retinet pro tempore,
uel occaſione dum ea obtinet. Porrò tenere/uel teneri/uidetur mihi ſignificare differentiam ipſius
habere. Itẽ notat Iamblicus/ex dictis,cauſam ꝑpter quam hoc genus ad pauca extẽditur. Nã ea cor/
pora quæ acquirũtur,& circũponuntur corporibus,pauca ſunt. Item quia hæc ſolum cõſiderãtur
inanimatis,ut oſtẽdetur. Deinceps adducendę ſunt dubitationes,quæ hũt contra hoc genus, nam
Plotinus dubitat de ipſo habere/dicẽdo,ſi habere multipliciter dicitur,cur nõ omnes modi ad præ
dicamẽtum reducũtur? ceu quãtum,quia habet magnitudinem/& quale/quia habet colorẽ, & pa/
ter/qui habet filium,& filius/qui habet patrem,& qa poſſeſſiones ſunt. Sed ad hoc dicendum eſt,ꝙ
non põt eſſe unum ꝑdicamentum/unum genus ęquiuocorũ,& diuerſorum,ſm genus. Vnde neq;
quãtum in ipſo habere eſt,qa magnitudinem habet,neq; quale,quia colorem habet, nam quale &
quantum ſunt incorporea,ſed hoc prædicamentum/erat eorum corporum,quæ circa nos acqrũ/
tur. Præterea/pater licet ſit corpus,tamẽ nõ eſt circũponibilis/etſi habet habitudinem ad filiũ,tamẽ
habitudo eſt in corpore. Verum Nicoſtratus/dãnat Iãblicum,dicẽdo cur nõ poſuiſti octo ſignifica
ta ipſius hře,quę qdẽ in fine libri enumeraſti,& nõ diſtinxiſti ea q̃ ſunt ab hoc ꝑdicamẽto diuerſa?
qđ quidẽ faciũt illi/qui diuidũt uocem multarũ ſignificationum? Nam ignoramus nũc/quorum
enumeratorũ hoc genus ſit. Nam ſiquis examinet,nullũ oppoſitorũ ſignificat ipſum hře,ut genus.
Sed ponãtur ea quæ in calce Ariſto.poſuit,quæ ſic ſe hñt. Habere ſcdm plures modos dicitur,aut
enim uelut habitum/& diſpoſitionem,uel aliquã aliam qualitatem,habere dicimur. Nam dicimur
habere ſcientiam/& uirtutẽ,uel ut quãtum, ceu quando contingit/ut aliquis habeat magnitudinẽ,
nam dicitur tricubitus/uel dicimus habere ea quæ ſunt circa corpus, ut ueſtimentũ uel tunicã:uel
ut in parte,ceu in manu ãnulũ,uel ceu partem, ut pedem/uel manũ: aut uelut in uaſe, ceu modius
tritici,uel ut poſſeſſionẽ. Nam dicimus habere agrum/& domũ. Item dicimus habere uxorem,&
uxor dicitur habere uirum:tamen is modus uidetur eſſe alieniſſimus/ab ipſo hře. Nam nihil aliud
ſignificamus per hoc.ſ.habens uxorem,quã ꝙ una habitemus. Vnde octauũ modum/ſcilicet habe/
re mulierem,uel uirum,ipſe recuſauit:perinde ac ipſe non tãgat illud habere,ꝙ ęquocè dicitur,ſed
magis ſignificata eius. Sed primus modus qualitatis/ꝑſpicuus eſt. Nam habitũ/& diſpoſitionem ha
bere/nihil aliud ſignificat (ut inquit Nicoſtratus) ſi tranſponamus in illud quod eſt,quã ſcientem
eſſe/& eſſe refertũ habitibus:quę quidem conueniũt qualitati. Sed magnitudine hře,& tricubitum
eſſe,competit quãtitati. Tertium uerò/quartum/& ſeptimũ ipſius habere ſignificatum, planè ſunt
in prædicamento ad aliquid,nam ueſtimentũ habere/& annulum/idẽ eſt/ꝙ habere domũ & poſſi/
dere:& ſic eſt de numero eorũ,quæ ſunt ad aliquid. Nam poſſeſſio poſſeſſoris,& econtra/poſſeſſor
poſſeſſionis dicitur. Itẽ quintum ſignificatum.ſ.partem habere planè ad aliquid eſt, ſiquidem pars
ad totum referť,& aliter erit in prædicamẽto ſubſtantiæ. Quod ſi tranſformando dixeris q̃d eſt ha
bere pedes/& manus? reſpondebis exacto reſponſo,quãuis in conſueto pedatũ eſſe/& manuatũ eſſe
communiter ſubſtantiatũ eſſe,quod quidem eſt uere exiſtens. Vnde dialecticis non eſt cura de con
ſuetudię,ſicut de ueritate. Peccauit ergo (ut inquit Nicoſtratus) non diſtinguẽdo alia ſignificata,ut

ſciremus quale eſſet prędicamentū ipſius habere. Sed hoc igitur reſpondet Iāblicus/ꝙ ob id in calce
diſtinxit ſignificata ipſius habere,ut ipſe ſepararet/ab eodem p̄dicamento. Equidem in principio &
in medio,quādo de ſex generibus ſimul dixit,per exēpla declarauit,nam conſuetum eſt dialecticis
aſſerere aliquod exēplum/ut quæ huic non ſunt ſimilia diſtinguant̃. Nam Accademici diffinientes
illud/quod haberi poteſt,quærentes id quod hr̄i poteſt/ſcd̄m ſignificatum ipſius habere/diffiniūt,
quoniam tradunt ipſum habere dici multiplr̄,& etiam Ariſto. diſtinxit. Ad hæc igitur exemplum
afferebant,dicentes habile eſſe,id quod ſic poteſt haberi,prudentia habet̃ à prudente,& ſic faciebāt
deſcriptionem per exēpla,& ſimul ſeparabant aliena ſignificata/ipſius habere. Ariſto. uerò,cū exiſti/
met tale genus habēdi/dici multiplr̄,ceu eſt armatū/& indutum eſſe, per exēplum excluſit omnem
aliam multitudinē/quæ æquiuocè dicit̃. Nam ſeparatur à poſſeſſionibus/quandoq̄dem illas nō cir
cumponamus. Itē ſeparatur ab habitibus/& à qualitate,quādoquidem hęc accidēt, & ſimul ſint in
corporea. Item ſeparatur ab his/quæ habentur ut p̄tes,quia illa ſunt cōnaturalia,hęc autem acq̄ſita.
Item diſtinguitur ab his quæ ſunt ut poſſeſſiones,quia hæc ſunt oīno extrinſeca/& nō circūpoſita.
Item ſeparatur ab his q̄ ſunt in uaſe, quia illa ſimplr̄ ponūtur/ut in loco, itaq; tertium & quartum
ſignificatum. ſ. ueſtimentum habere/in toto corpore/& annulū in tēpore ſola/ſunt enumerāda inter
prædicata ipſius habere,& conſtat quia facilè hæc conſpici poterunt ꝓpter ſimilitudinē ad armatū
eſſe/& indutum eſſe , quæ q̄dem exempla ipſius prædicamenti habendi Ariſto. prius poſuit,itaq;
Nicoſtratus temerè accuſat dicta Iāblici,& Ariſt. perinde ac non diſtinguat in ſignificatis ipſius ha
bēdi,id quo ſtatuendū eſt ipſum genus habere. Niſi fortè quia Ariſto. non appoſuit tertiū/& quar/
tum modum,quia hæc ſunt ſm̄ genus,ſed alia extra abiicienda ſunt: quocirca cū non ſint tales op/
poſitiones cōſuetæ breuitati Ariſto. meritò quādo in medio prædicamenti ſignificata poſuit,id fe/
cit (ut exiſtimo) ad exercitiū eorū/qui diligenter librum eſſent lecturi. Nicoſtratus uerò tertiū/&
quartū modum/reducendo ad p̄dicamētum ad aliq̄d,occultat ueritatem: nā etſi ueſtimenta,annu
lus,ſint poſſeſſiones,tamē penês circūpoſitionem/& penês haberi trahentes poſſeſſiōes/ab aliis poſ
ſeſſionibus(ut etiā Platoni uidetur)euadūt in numerum eorum/quę ſunt in p̄dicamento hr̄e. Sed
inquit Plotinus,ſi corporalia dicimus habere circa corpus/& incorporea aliud p̄dicamentū non ef/
ficiunt,cur etiā in prædicamento actionis/cū magna ſit differentia,nō aliud p̄dicamētum cōſtituit̃
ſcd̄m ipſum incidere,& aliud ſcd̄m uti,uel ſcd̄m urere,aut ſcd̄m deſidere & abiicere? Niſi ipſius fa
cere/una ſit actio,& unam rōnem habeat,ac nulla indigeat ſuſceptione diuerſa / ſuſcipiētium face/
re,nam incidens/& urens/& id genus,nō differunt ſm̄ ipſum facere: ꝓinde cum p̄dicamētū ipſius
habere/habeat totā proprietatem in hec,q̄a non eſt incorporeum,& ꝙ corpus circūponitur,ſic eſt
unum p̄dicamentū habendi. Item non è quauis habitudine deſignatur,ſed ex ea quę ad aliud in ip
ſum ꝓpriè cōſideratur. Atqui adhuc inſtat,ꝙ ſi circūpoſitum ueſtimētum aliud p̄dicamētum effi
cit,cur etiam nō cooperimētum lecti/nō efficiet aliud p̄dicamentum? Niſi ueſtimentū/ & cooperi/
mētum ipſius lecti,ponatur in p̄dicamento ipſius poni/uel in p̄dicamento loci: nam lectus ipſi ha
bere nullam rōnem exhibet,nam habitū & expāſionem corporū acquiſitorum quādam ſignificat,
ipſius habere p̄dicamentum. Q d̄ ſi hoc uerum eſt,ipſum habere ſolum uerificatur in ipſis anima/
tis: quare ſi idolum circūponeret̃ ornatu (cum ſit inanimatum) nō diceretur habere idolū,ſed po/
ni ornatus in idolo: ſed aliq̄d conſideretur ut aīatum/ſcd̄m relationem ad aīatum, ꝑfectò dicetur il
lud habere ornatū. Sed iterum inquit,ꝙ ſi ip̄m habere deſignaretur ſm̄ diſtinctionem,reducet̃ ad
habitum,& cōſequenter ad qualitatē,q̄a habitus eſt in qualitate: niſi habitus hic ęquiuocè accipia/
tur,nam habitus ille eſt corporum cōtinentia,ſed iſte eſt extenſio corporū acq̄ſitorum. Itē habitus
ipſius habere/per operationē habentiū adueniunt: ſed habitus qualitatū/non adueniunt per actio/
nem participātium,& recipiētium. Item differūt penês ea quæ habētur,q̄a ea ſunt incorporea,hæc
uerò corporea. Itē differunt penês habētia/q̄a illi in ſubſtātia ſunt,iſti uerò circa ſubſtātiam deforis
adueniunt. Itē inſtat dicendo,ꝙ ſi qualitatem habere dicēdum non eſt/q̄a eſt qualitas,neq; quanti/
tatem habere/q̄a eſt in quantitate,neq; partes habere/quia ſunt in ſubſtātia,cur oportuit arma hr̄e
alterius p̄dicamenti dici,quādoq̄dem arma ſint in ſubſtātia,in qua ſunt. Niſi quia arma/uel calcia/
menta ſm̄ ſe dicta/nō ſunt in p̄dicamento habere,neq; poſſeſſio ipſorū,ſi quis poſſiederit ea/& eiſdē
nō utetur,ſed extēſio ipſorum/& habitus/quo dicimur ipſa habere,cōſtituit prædicamēta hic. Item
aliud eſt qualitatē/& quātitatem habere,& aliud eſt arma & calciamēta habere : quādoq̄dem illud
ſit habitus incorporeorū,iſtud uerò corporalium,ac ea quæ habētur alteratiua ſunt/& participan
tur à participātibus,hæc uerò ſolum circūponuntur. Rurſum inſtat,quomō hoc genus poſſit eē
cum ſit in paucis. Niſi q̄a hoc genus/in extremis & circa corpora/& incorporibus conſiſtit,& ob id

in paucis cõſertur,ſed ob id eſſe genus negãdum nõ eſt.nam phœnix etiã/cum ſit una,totã ſpeciẽ habet in ſeipſa.Sed cur nõ copulauit ſermonẽ de ipſo habere/cæteris ꝑdicamentis,ſed quaſi ex repetitione poſt ſermonẽ de oppoſitis,ac de his quę ſimul/& de motu ſermonem de ipſo habere fecit? Niſi quia cum uelit ſermonem de ꝑdicamentis cõplere,quoniã mentionem fecit de q̄buſdam obiter,idcirco illa diligenter tractat,& cum ultimũ ſit ꝑdicamẽtum ipſius habere/meritò Ariſto. animaduertens ordinem ęquocationis/ipſius habere,ultimas poſuit:tribuẽdo non ſolũ ipſis ꝑdicamẽtis/conueniẽtem ordinẽ,ſed ẽt his q̃ extriſecus poſtponunť,& diligẽter eũdẽ ordinẽ aſſignauit.Sed iterũ inſtat/abſurdũ eẽ reprobare dictũ conſuetũ,quo dicimus nos hr̃e uxorẽ.At nos dicimus ꝙ ſi mẽtionẽ nõ feciſſet de illo/abſurdũ fuiſſet,cũ nouiſſet illud eẽ ĩ uſu:itaq; cũ de ipſo mẽtionẽ fecerit/& ſeparauerit,munus dialectici exercuit,ad quẽ maximè ſpectat iudiciũ ueritatis indagare/ac exhibere.Hæc igitur contra dubitationes dicta ſint.Cæterũ Ariſt.diligentius in quinto metaphy.ſignificata ipſius habere tractauit,nam ibi inquit,ꝙ habere dicitur multipliciter,nam ſm naturã in ipſo/& motum/& uniuerſalr̃ in quo eſt principium motus,eius qđ habet aliqđ dicitur habere,ceu tyrãnus habet ciuitatem,& febris habet aliquẽ/uel tuſſis. ſimilr̃ econtrario, quia ciuitas dicitur habere tyrannum,& uniuerſaliter principẽ/& maius gubernatorẽ,& puer pedagogum.hęc igiť ſic habere dicuntur,quia uel agitur ſm quod in ſeipſo habet principium,uel agitur/& ducitur/ſcdm id quod eſt in illa:& hoc modo eſt in ꝑdicamento agendi/uel patiendi.Item alio modo diciť materia habere formam,uelut æs,uel cera habet figuram,& corpus ſanitatem, uel colorẽ, & Socrates iuſtitiam/uel temperantiam.nam uniuerſalr̃ ſuſceptiuũ multipliciter dicitur,uno quidem modo/ut dictum eſt, materia formę,alio aũt modo/ut in uaſe,ſicut amphora habere uinum dicitur,& urceus oleũ,& balneum turbam,& hæc partim ſunt ꝑdicamenti qualitati,& partim ubi.Equidẽ agrum habere/& intellectum/uidetur differenter dici. Dicitur nãq; ſm primum modũ ipſius habendi,quãdoquidem ipſum habere dicamur,quia dominamur uſui noſtro/ſcdm noſtram uoluntatẽ.Item alio modo dicimur habere partes,ceu manum/& caput,ac arbores/& radices,dicimur & mulierẽ habere patrem, cognatos/& fratres,quãuis q̃dã horũ cadant ſub primo mõ:nã uir habet mulierẽ,qa ducit pricipiũ ſm id qđ eſt in ſeipſo,& mulier habet uirũ,qa duciť ſm id qđ eſt in altero,& horũ q̃dã ad ſubſtãtiã/& q̃dã ad facere/& pati/reducẽtur.Eqdem aliquis dicitur hr̃e opera/qa opať,& cũ ipſis eſt.ſic rõnẽ habere dicitur,quia curat/& non perpẽdit ipſam,quæ oĩa profectò in prædicamento ipſius agere ponuntur,ſed calciamenta/& ueſtimenta,tanquã poſſeſſionem dicimur habere,& tanquã quod induamur/& calciamur,& hæc ſunt ex habitu,ſub prædicamento ipſius habere.Vnde habitus etiam multipliciter dicitur,unus eſt/quia coniũgitur cum ipſo habere,ſicut acceptio coniungiť cum ipſo accipere,ſicut igiť non accipimus acceptione,ita nec habitũ habemus, alioqñ in infinitum ꝓcedet. Alius quoq; eſt habitus/qui diſpoſitio permanẽs appellatur,ſicut dicimus uirtutẽ eſſe habitum,& artifices habitibus repletos eſſe.Verũ hi differũt inter ſe,hũc nos habemus/& alterũ non habemus. Deinde differũt,quia hic intenſionẽ recipit,nam fieri poteſt/ut qui habet habitũ/ſtudio euadat habitibus cumulatior.Alter uero non recipit intenſionẽ,nam qui habent aliquid/nõ magis & minus habent.Item alteri habitus opponiť,ut uirtuti malitia,& alteri non habitus,ſed priuatio. Præterea ipſum habere/uidebitur eſſe contrariũ ipſi haberi,& ſic alterum prędicamẽtũ erit:ſicut etiam facere/& pati/erant duo prædicamenta.Verum ſciendũ eſt,ꝙ cum ipſum habere dicatur cõmuniter,& huius ſit quoddam habere ſpecificũ, & haberi quod cõmune eſt ꝑdicamentum/ad quod etiã ipſa habere ſpecifica dicunť,ut indutum eſſe:unde etiam haberi ęquocè dicitur.nam induitur homo/& ueſtimentum,ſed etiam hoc dicendum eſt,ꝙ habere in quibuſdã æquiuocè dicitur ad ipm̃ feciſſe, nam calciatũ eſſe/ſignificat habere calciamenta/& accepiſſe,quod qdem eſt terminatiuũ eius/quod eſt calciatum eſſe,unde opponiť ipſi habere priuatio/uelut nudũ non calciatum,non armatũ.Nam tunc priuatum eſſe/dicitur,quãdo non habet id quod natũ eſt habere. Porrò etiam Architas accipiendo ipſum habere/ſimplr̃ nititur ipſum diuidere/ & illud habere/quod eſt ſimpliciter ꝓprium habere/reddidit,in ꝑdicamento habere deſcribendo,ſicut declarauimus.Boethus uerò aduerſatur Stoicis/uolẽtibus ipſum habere referre ad id quod eſt aliqualr̃ ſe habere,& dicitq; exiſtimãdum eſt ipſum habere/aliqualiter non eſſe reducendũ ad ipſum ad aliqđ,ſed eſſe ꝓprium prædicamentum, quãdoquidem habeat ꝓprium eſſe habitudinale:ꝓinde dicit habitudinem maximè æquiuocè, & tripliciter diciť,una eſt illius qđ eſt in ſeipſo/& ſcdm ſe,alia eſt alicuius ad alterũ, & tertia alterius ad ſeipm̃.illa igitur quæ eſt alicuius in ſeipſo/cõſideratur ſm aliqualiter habẽtem,ceu id quod ꝑicitur.Nam ibi eſt habitudo ipſius/ad ſeipm̃,ſed illa quæ eſt alicuius ad alterũ,competit ipſis ad aliquid.Nam pater/& dexter/diciť ſm habitudinẽ nunc ipſius,uel alicuius à ſeipſo,ſed ſm habitudi-

nem

nem ſuiipſius ad alterum:tertia uerò habitudo quæ alterius ad ſeipſum,ceu armati/& calciati/ha/
bitudo,ubi eſt habitudo alterius ad ſeipm̃:quãdoquidem ibi ſit habitudo armorum/ad armatũ,&
caleeorũ/ad caltiatum.Itẽ Boethus inquit,fortè ipſius habere ſignificata ſunt,unum qđ æquiualet
ipſi habere,quo qđcunq; dicit̃ haberi/ſiue ſit aliqua pars,ſiue regio,qđquidem etiã forſitan ab ipſa
dictione ſm̃ ſe ꝓpoſita/ſignificatur,atq; alia plura ſunt in cõſtructione,nã ager prius ordinatus,uel
pater,aut pars,differẽtiã efficit,ſub qua ſignificatione inqt,aliam eſſe ipſius quæ ꝓpriè ordinat̃ ſm̃
id/quo aliqd alteri dominat̃.Si igitur ꝑdicamentum hoc,aliquis poſuerit iuxta primũ ſignificatũ,
is ꝑfectò deducet ſapere/tẽperare/agere/& ſanare,ad hoc ꝑdicamentũ.Nam habere prudẽtiam/eſt
ſapere.Verũ ab hoc excludetur ꝑdicamentum agendi/& patiẽdi.Item diſtinguet̃ à ꝑdicamento ad
aliquid.nam qui poſſidet ad aliquid eſt,ſed acqſiuiſſe eſt in ꝑdicamẽto ipſius hr̃e:idcirco pater eſt
ad aliquid/& eſt pater/qa filium habet.Item ſi ꝑdicamentum ponitur ſm̃ alia ſignificata ipſius ha
bẽdi/ad alia ꝑdicamenta reducent̃,ſed quæcũq; penẽs dominiũ alicuius acqſiti/ſe habuerit, ad hoc
ſolum ꝑdicamentum reducetur,itaq; hæc Boethi uiri generoſi dicta,ſint hoc modi narrata. Dein/
ceps ſi aliqs uoluerit facere ſic diuiſionẽ/diſtiguẽdi generis,hũc in modũ dicat. Quæ ſic habent̃/uel
ſm̃ bellũ habent̃,uel i pace:& eorũ q̃ habent̃ ſm̃ bellũ/alia ſunt circũpoſita/alia uerò obtẽta,& utri/
uſq; modi/aliq̃ ſunt cõſeruatiua (ut lorica circũpoſita,& ſcutũ obtẽtũ)& q̃dã ſunt defenſiua,ut gla
dius accinctus,& lãcea extenta. Itẽ eorũ q̃ in pace habent̃/alia gr̃a ornatus penẽs diuerſas corporis
partes habent̃,ut diadema,monilia colli,& annulus:q̃dã ꝑfectionis gratia:& horũ alia circa totum
corpus(ut ueſtimentum)& q̃dam circa partem,ut calciamẽtum:& quædam ut inſtrumẽta habẽ/
tur,ceu ſecuris/& gubernaculum/ac baculus:ſimilr̃ quædam alia habẽtur ut poſſeſſiones,ſicut ar/
gentum,uel aliquid aliud/qđ habere dicimur.Exiſtimo quoq;/quod qui habet ſm̃ electionem qc
quid habere oportere:quocirca ſm̃ ſignificatum generis/inanimata nõ dicũtur habere.Deĩde poſt
artificialem ſermonem/de ipſo habere,Iamblicus ſubdit cõtemplationem intellectualem de ipſo,&
primò quærit unde ipſum ſubſiſtat,& quã habeat in ſingulis rebus opportunitatem.Et inquit,ꝙ
multa quæ ſunt in uniuerſo/nõ ſimul inuicem exiſtunt,neq; inuicem coaptãtur:ſed potentia ineſt
ſingulis/ut alia ab aliis uiciſſim aliquam utilitatem accipiant.Cum igitur uniuerſi natura/condide
rit ea quæ acqrũtur,& horum alia aliis adueniũt,ut applicatio fiat,eorum etiam quæ longè inter
ſe ſeparata ſunt,atq; ut poſſit eſſe eorum acqſitio,quæ nõdum adſunt/& ꝑficua ſunt:nam eãm apti
tudinem/quæ in generatione multorũ exiſtit,ſm̃ ſe tãquã extremam diuiſionẽ non oportebat ex/
pertem ipſius pœnitus à participatione deficere,igitur quãdam acquiſitionẽ ſimul diuidit/in ualí
tudinem ad obtinenda ꝑficua,& in ea habilia quæ ſeipſa promptè exhibẽt ad recipiẽdum ipſa: ſed
multo prius ante naturam uniuerſi prima cauſa dirigit ea quæ fiunt,ſimul aptando poſſeſſiões ꝓ/
priè conuenientes habẽtibus,ut eiſdem conueniẽter utatur,atq; excitando habentes ad uſum ipm̃,
itaq; hoc genus tale opportunitatem ipſi uniuerſo exhibet,quodqdem ad ſufficientiam eorũ quę
indigent/& notionem poſſibilem & procedens,ad ea entia quæ omnino diſtant/hoc genus cõfert.
Equidem (ut ait Iamblicus) totam ipſius naturam/nõ oportet ſubſiſtere in nobis/& in nr̃o corpo
re,nã in anguſtũ recluderet̃,& coarctaret̃.Itẽ ſuperius circa alam noſtrã/& naturam ſm̃ eſſe acqui/
ſibile/& non cõnaturales affectiones/ipſorũ hr̃e conſiderãdũ eſt:qñquidẽ cõnaturaliũ accidẽtia cor
porũ,non circũponant̃ corpori.Itẽ cum anima habeat multiformes potẽtias/non erunt aliquæ ui/
tæ acqſibiles/quæ partim ſint cõnaturales,& ꝑtim in ipſis partibus eiuſdẽ ſunt remiſſiores.Vnde in
quit uidebit utiq; aliquis id quod dico,& etiam ab his quæ uident̃/apparent.Nam ſi anima deſcen
dens in corpus/quaſdã uitas circa ſeipſam quaſi acqſibiles affert,& alias à corpore ſuſcipit,ꝑſertim q̃
cunq; in imutatione/& elongatione conſiderant̃:unde aliquo mõ nõ dicetur has habere,ſed in ſin/
gulas partes mundi deueniens/quaſdã uitas/& potentias recipit,has qdem afferẽdo,& has à mũdo
accipiendo,quę etiam in qualibet parte mundi/corpora cõuenientia exhibet,& eorum q̃dam à mũ
do accipit,& quædã facit eſſe organa/ſm̃ proprias rationes.Item has potẽtias/& uitas/& corpora/de
ponit,quando tranſlata fuerint ad aliũ ſtatum:itaq; ex his manifeſtũ eſt,ꝙ hæc oĩa erant acquiſibi/
lia ab eadem,& habebãt ipſa tanquã diuerſa/& alterius ſubſtãtiæ:nam ſimul (ſicut mixta corpora)
cum ipſis non naſcebatur,ſed ſimplex exiſtẽs/ ſecñ ſe habebat ipſa circumpoſita: ſimilr̃ etiam/& in
natura uniuerſi fit,quãdo ſm̃ ſuas rationes continet multa generata ab ipſa, & horum q̃dam habet
quaſi acquiſita entia,ipſa autẽ manet eadem exiſtens,& circa ea diſcurrens/q̃ in ipſa ſunt,& nihil di/
mittendo/non ceſſat corpora/& animalia/& plantas ꝑficere:quo pacto circa naturã uniuerſi/ habere
acquiſibilia oĩa conſiderabitur,modo hæc non ſint accidẽtia/neq; cõnaturalia in ſeipſo cõpræhen/
dat.his itaq; in toto mundo diſpoſitis/conſiderat̃ nunc dictus habitus/q̃tenus cõpetit intellectioni

ſm oẽs uitas ipſius uniuerſi/& ſcđm animas,elementa & natura ipſius, atq; ſm ea/q̃ ab ipſis cõiter conſtituuntur.nam cũ totus mundus ſit pſectus/ex ptibus pſectis/ completus, oĩa in ſeipſo plena habet,& nullius eſt expers/quod ſibi cõfert:idq; ſiue cõnaturalia ſint his participat,ſiue acqſibilia, & hæc acquirit,ſiue etiam ſimul utrũq; hæc continet:ſicut terra habet animalia in ſeipſa,aliquãdo facta,aliquãdo corrupta. Igitur dices aĩalia ab ipſa terra ſunt acqſibilia, & paticipationem quandam ipſi exhibent:& rurſum decedentia ab ipſa/& terra tenet ipſa,ut uidere licet,ſimiliter etiã mare cõprӕhendit omnia aĩalia marina/quod ſi in nobis/& deforis circũponunt habilia,& in uniuerſo magis intrinſeca contenta/ſic habent,& hoc modo etiam non abſoluunt/à partibili/& à tota natura:nã noſtra corpora (cum ſint partibilia) deforis habent corpora habilia, ſed uniuerſum cũ ſit perfectũ, & nihilo extrinſecus egeat,in ſeipſo cõtinet ſuſcepta/& intra ſeipſum undiq; cõphendit. Itẽ cœlũ quatuor elemẽta in ſeipſo cõplectitur,quo fit ut alio modo ſphӕras/& aſtra/in ſeipſo habet,atq; cõprӕhendit animalia in quatuor elementis exiſtentia,& q̃tuor elementa in ſeipſo cõtinet:& uniuerſaliter continentia/ſemper habent cõtenta. Nam diſtincta ſunt/ac diſpartita per ſingula,& ordinata quӕ ſunt in mundo/ſiue ſupiora,ſiue antiquiora, ſemper cõphendũt inferiora:& ſic à principio genus ipſius habere/pductum eſt,quocirca mũdus nũc totus eſt/cum habeat ea quӕ replẽt ipm. Item quӕcũq; alia generatio/quӕ in ipſo mũdo fit,erit eius habitus/alio & alio mõ ppter trãſmutationem eorum/quӕ pducũtur in ipſo,quãdoqdem etiam uirtutes quӕ ſunt in uniuerſo,ſiue demonum,ſiue diuinę ſint,hñt partes mundi ipſis circũpoſitas,& hoc fit ſine interpolatione in uniuerſo/cum partes mundi ſint diſtributӕ ſm gradus demonum uirium,uel diuinarum actionũ,& ſic omnia erant ipſo habere plena. Item/ſi uitӕ ſunt uniuerſi partes/habent partes mundi circũpoſitas,& hӕ non ſunt cõnaturales ad ipſas,ſed tãquã extrinſecus ipſis aduenientes: quo pacto itaq; omnia hӕc ordinabũtur in ipſo habere? Item quãuis cõmune animal habeat minores partes circa ſeipſum/& minora animalia in ſeipſo cõphenſa,tamen etiam ſm hunc modum/omnis talis coordinatio/in ipſo habere ordinabit. Hӕc igitur uerè intellectualiter cõtemplatiuè/ſpeculatus eſt Iamblicus. Sed audeamus eius dictis aduerſari,quoniam fortè etiam ipſi placebit non ſuſcipere ea quę dicũtur,& quӕ de opportunitate ipſius habere dicta ſunt,non ſine diligenti perſcrutatiõe/quӕ uidentur mihi dicta eſſe:ideo diuinitus (ut digna ſunt) exqſitiõe/& exploratu perſcrutemur, ut quomodo uitę ab anima pficiſcantur,& (quomõ ipſe inquit) animam habere ſibi uirtutẽ inditam (qũ quidem etiam ipſa feratur) & quӕ habẽt eſſe corpora,& ea quӕ ſunt in pdicamento habere uerſari circa corpora:itẽ quomõ inquit quӕ fiunt à tota natura ab eadẽ haberi,quandoqdem idem non ſit eſſe ſm cauſam/& habẽs ſm genus ipſius habere? Itẽ magis dubito/quomõ totum mũdum ſm omnes uitas ac elemẽta/ac naturas intellectum ipſis participare inquit,ſiue generalia ſint hӕc,ſiue acqrenda obtineat ipſa. Nam primo ſm uitas/hӕc haberi nõ poſſunt,ſiqdem incorporeę ſunt uitę/& corpora ſint ea quӕ habẽtur. Deinde cũ qualibet partes uniuerſi/ſint cõnaturales,ergo non habentur ut ipſe ſtatuit:qđ ſi & quӕ in terra naſcũtur/& quӕ aliis animalibus elemẽta/ ſiue germia, ſiue ut partes uniuerſӕ cõſiderentur,ſiue ut germina,non dicentur haberi ab eadem. Item qũo cœlum ſphęras ſuas habet. Niſi eas ſub eo partes habeat,nam hę ſunt cõnaturales ei,& non acqſitę. Itẽ quomodo aĩal cõmune minora animalia in ſeipſo cõphendit,niſi uelut partes/& uelut germina/& producta habeat. Hoc modo itaq; aliquis inſtabit/& alia poſſet adducere,quӕ ſibi in prõptu eſſent. Sed exiſtimo dici poſſe/q; acquiſitũ eſſe oportet,certè ſeparatum eſſe à ſubſtantia illius qđ habetur,ſed nõ corpus eſſe,ſed corporale. Nam etiam Architas tale acqſitum/non dixit eẽ corpus,ſed corporale,quia hoc eſt acquiſitum/& ſeparatum,nam incorporea perfectè ſimul naſcuntur,itaq; corporalis uita/eſt ſeparata à ſubſtãtia animӕ,& acquiſita eſt hoc modo/ut non alteret ipſam,neq; efficiat unum aliquid cum ipſo: & ſic dicetur ab ipſa haberi,ſi uerò alteratiua aliqua uita ӕterna, effectiua totius ſubſtantię,hӕc certè non dicetur. Equidem uniuerſorũ partes,ceu cõnata nõ habebunt,ſed uelut acq̃ſita/& ſeparata & toti adiũcta,ſic meritò dicunt hẽri,nã ptes illorũ non ſic indiuiſibilr ſunt naturalr copulatę, ſicut in nobis, ſicut fœtus germina,neq; ſic abſtracta ſunt,ſicut ueſtimenta ſunt. Sed hӕc alias latius inquirenda ſunt.

¶ Finis Sex Principiorum ipſius Simplicii.

Incipiunt

INCIPIVNT POSTPRAEDICAMENTA

Ab eodem expoſita.

CVM ſermo de decem prędicamentis abſolutus ſit, Architas adiecit/ꝙ ſubſiſtentia aliorum prædicamẽtorum excepta ſubſtãtia/circa indiuiduum/& circa ſenſibile/& nõ circa uniuerſale/& intelligibile, cõſideratur. Scribit ergo hũc in modũ. Quoniã ſignificantia & ſignificata finem habent, quibus aliquãdo homo/utendo perfectam ſermonum coordinationem abſoluit, dictis adiiciat, ꝙ congruitatem horum oium nõ homo, ſed aliquis hõ recipit. Etenim quale neceſſarium/& rurſus quãtum/& ad aliquid aliter ſe habere, & ubi/& agere/& pati, poni & habere, & in loco eẽ: & quãdo aliquis homo recipit, ſed ipſe homo qui primã ſignificationem recipit, dico. ſ. qđ quid eſt/ſm ideam/neq; qualis eſt, neq; quãtus, nec quando, nec faciens aliquid/uel patiẽs, neq; poſitus, neq; habens aliquid, neq; eſt in loco/& quãdo, nam hæc omnia ſunt naturalis ſubſtãtiæ/& corporalis accidẽtia, ſed nõ intellectualis, imobilis/& impartibilis. Deinde pauca dicendo/de comparatione ſimplicium uocũ, quæ quidẽ Ariſto. in libro de interpͤtatione tractauit, & in fine diuiſionem generũ/tãquã in decẽ principiis, & definitis ſcientia ſubſtantiis, & ob id numero determinato, & toto numero/eas eſſe oſtẽdit. Ariſto. uerò poſtpͣdicamenta inquirit ea/quæ cõuenienter ſe habẽt ad ipſa, ut hoc modo ſcẽtiam magis collocamus. Hæc uerò ſunt ipſa oppoſita/prius & poſterius, ſimul ſpẽs motus/& æquocatio ipſius habere, ſed cõmuniter de ipſis primo ingrendum eſt: quare hæc apponũtur in calce prædicamentorũ, & quã opportunitatem habeant. quidam enim (ut Andronicus) aiunt hęc oppoſita eſſe pręter intentionem libri, ab aliquo conſcripta, qui hunc librum prædicamentorum inſcripſit/ante topica, qui certè non intelligunt quam prædicta ſint opportuna/non ſolum facultati de locis argumentorum, ſed etiam quantum conferant ſermoni/de prædicamentis. Proinde aliĩs (ut Porphyrio) placet hęc ſpeculata plurimum conferre/ad explanationẽ eorũ quę dicta ſunt, quia Ariſt. à principio accœpit ea noĩa/de quibus mentionẽ facturus erat in pͣdicamentis, quę non erant ſcđm cõmunes conceptus intellecta, ceu ęquoca, & uniuoca: ſed quæcũq; erant in cõmunibus conceptibus cõphenſa, & ampliori explicatione indigebant, poſt explicationẽ prędicamentorũ exquiſitius declarauit, ne interrũperet libri cõtinuationem, ſi horũ quæ dicenda ſuut/explicationẽ interpoſuiſſet. Sed qui hæc dicũt/aliquid uerè dicere uidentur, ſed totam cauſam non attingunt, nam multo ante (ut ait Iamblicus) hæc erant opportuna dicta. ſ. oppoſita, & reliqua quibus etiam uſus eſt, nam cum hæc opportuna fuiſſent/ad prædicamentorũ inuentionem, & confirmationẽ, etiam hęc rectè percipi non potuerũt/ſine adamuſſim ipſorum rationibus: ideo adiecit in calce diffinitiões eorũ/& non inordinatè, ſed ordinatè ipſa expoſuit: nam cùm in ſermone de ſubſtãtia/& de aliis pͣdicamentis inquiſiuiſſet, ſi ſuſciperent cõtrarietatem, & in ipſo pͣdicamento ad aliquid/ſi magnum paruo eſſet contrariũ, uel oppoſitum magis. Proinde cum de ipſis mentionẽ feciſſet, non tractauit quomodo cõtraria ab oppoſitis differunt, ideo conſequẽter poſtquàm abſoluit pͣdicamenta, facit ſermonẽ de oppoſitis, ut diſcernat quòd cõiter ineſt/uel non ineſt/oĩbus prędicamentis. Rurſum poſt ſubſtantiã/& quãtitatem/introducendo naturã ipſius ad aliqđ, oſtendit ꝙ partim quædã ſunt ſimul natura, & quædã ſunt priora ad alia poſteriora: ſicut ſcibile/& ſenſibile, priora ſunt ſcientia & ſenſu, itaq; neceſſarium eſt/poſt oppoſita naturã ipſius ſimul ac prioris/& poſterioris/declarare. Item cum deinceps diſſeruerit de ipſo facere/& pati, & hæc prædicamenta motũ contineant, neceſſario ad diſcernenda hęc/tradidit ſpecies motus, & tertium ordinẽ ipſis aſſignauit, ſicut habebũt etiam pͣdicamenta ordinẽ. Vltimo diſtinxit æquiuocationem ipſius habere, quia etiam ultimò de ipſo prædicamento mentionẽ fecit: igitur neceſſarium eſt etiam diiudicationẽ huius afferre/& diſtinguere ſeorſum ea quæ multipl'r dicuntur/ne confundamur ab ipſis: quare neceſſariũ fuit Ariſt. hæc theoremata aſſumere, & ordinẽ ipſorum iuxta ordinem prędicamentorũ diſponere. Verum hęc opportuna ſunt etiam toti dialecticę, & hõc uirtuti antiquorũ dignum eſt, qui iſtis uſi ſunt, tanquã his quæ ad multa conferunt. Sed qdem cõmuniter dicta ſint. Cęterum de oppoſitis initium oppoſitionẽ faciẽdo, Iãblicus q̃rit, unde ipſo primo intelleximus, eorũ traximus. Forſitan igitur/cõſiderãtes aĩalia/quorũ unũ alterũ ĩterficit/& plãtas, ſic ipſorum oppoſitionẽ cognouimus, aut fortè quia res cum ſimul non exiſtunt, q̃tenus nõ ſimul exiſtunt, ipſas cõtrarias exiſtimabimus. Sed pace Iamblici/neq; eò ꝙ unũ demit alterũ, neq; q̃a aliqua ſimul nõ ſunt, ob id oppoſitio introducitur. Nam oppoſita in quibuſdã ſimul exiſtũt, ſicut oppoſita quæ conſiderantur in pͣdicamento ad aliqđ. Item neq; eſt cõmune quoddam genus/oppo/

ſitorum,ſicut quibuſdam Peripateticis uidetur,ſed Ariſt.accipiendo unam uocem cõmunem oppoſitorum/& non ſcdm ſolam æquiuocationẽ oppugnantium, & eorũ quæ ſimul non concurrũt/ ordinauit,ſed etiam de quibuſdam q̃ ſimul ſunt,licet oppoſito modo inuicẽ ſimul ſint,ſicut quędã ad aliquid ſe habent,cõmunem uocẽ accipit.Nam quãdo dicimus dimidium ad duplum reſpicere/ tunc nulla habitudo oppoſita eſt,unde quãuis quædã contrarietas ibi non inſinuet,tamen ibi eſt differentia poſitionis ſemper/ ſm quędam ꝓprium modum oppoſitionis:quocirca neq; ſub uno genere reducuntur alia oppoſita/ quæ tripl̃r dicuntur.Item neq; illa quæ ſunt æquoca/ ad aliquid, ſed alia tria genera ſub unũ genus ordinant,quod uocatur genus eorũ/quę ſimul non ſunt,& pugnant adinuicem.nam ea quæ ſunt adinuicẽ/nullum cõmune genus habẽt,ſed ęquocè opponunt/ quæ cõmuniter opponi dicuntur:proinde & Ariſt.de oppoſitis inquit. Quot modis conſuetũ eſt opponi.Nam illud quot modis conſuetũ eſt opponi,dixit pro ęquoco.Verum quidam Peripateticorum/ipſum oppoſitũ dicebant genus eſſe,quia cõmunis diffinitio oppoſitorum/talis aſſignatur: oppoſita dicuntur/quæcũq; circa idem ſimul/& communiter ſignificatum eiuſdem rei,& ad idem extrinſecum inuenta,ſimul eſſe non poſſunt. Sed hoc quatuor ſpẽbus oppoſitionis/nõ ineſt. Nam contraria non poſſunt eadẽ ſimul/& ſm idem eſſe:neq; poteſt eſſe albũ , quatenus album/nigrum. Item aliqua oppoſita q̃ ſunt ad aliq̃d/ſimul eſſe non poſſunt,ad idem cõparata:nam fieri nõ poteſt, ut idem ad idem ſit magis & minus ſimul,neq; poteſt eſſe idem/ eiuſdẽ ſimul dominus, & ſeruus. Item neq; ſimul exiſtunt circa idẽ/ quæ ſe habent ſm habitum/& priuationẽ:nam fieri non poteſt/ ut idem oculus uiſum habeat,& cecitatẽ.Item affirmatio/cum negatione ſimul eſſe nõ poteſt:nam ſi uerum eſt,dies eſt,falſum eſt,dies non eſt:itaq; ſi oĩbus ſpeciebus oppoſitorũ/diffinitio competit, diuiſio eorum non erit uocis inſignificata,ſed generis in ſpecies:quandoqdem oppoſitum de ipſis non ęquiuocè/ſed uniuocè prædicetur.Ad hæc etiam Iamblicus ſic ait,ꝙ ſi diffinitio non eſſet æquiuoca/reuera eſſet cõmunis ratio,& cõmune omnibus oppoſitis/eſſet hoc nõ poſſe circa idem/& ad idem/ſimul exiſtere.Equidem Iamblicus inquit,aliter conſideratur in his quæ ad aliq̃d ipſum oppoſitum,& aliter in affirmatione/& negatiõe,& aliter in reliquis ſpeciebus oppoſitorum: quocirca ſermo uerus erat à principio,quo aſſerebatur oppoſita eſſe æquiuoca.Vnde ait/& peccauit Nicoſtratus,cum oppoſitionem fecerit ueluti unum quoddam genus oppoſitorum.Porphyrius uerò ipſe ponit oppoſitum potius eſſe genus,cuius opinionem ſequor/nullam probationem probabilẽ audiendo,quæ probet æquiuocationem:neq; ipſe intellexi aliquam,niſi quia Ariſt.dicit.De oppoſitis autem/quot modis conſuetum eſt opponi.Vnde etſi dixit quot modis/tamẽ ſi oppoſitum eẽt genus/hunc in modum rectè dici poſſet,nam ſiue tres/ſiue quatuor/haberet ſpecies,uerum eẽt dicere opponi dici tripliciter/uel quadrupl̃r/qđ idem eſt cum hoc,quot modis:nam uocem æquiuocam mox non ſignificat,qa dicitur multipliciter,ſed quia multipliciter ſolum dicitur,& non eſt,ęquocam uocem ſignificat.Sed hæc communiter de oppoſitis diſputata ſint.Sed iam tempus/ut proſequamur textum Ariſto.& eius expoſitionem faciamus.

INCIPIVNT POSTPRAEDICAMENTA ARIST.

DE *oppoſitis autem,quot modis conſueuit opponi/dicendum.Dicitur autem alterum alteri opponi/quadrupliciter.aut vt ad aliq̃d,aut vt cõtraria,aut vt priuatio/& habitus,aut vt affirmatio/ & negatio.Opponitur aũt vnũquodq; taliũ, ut typo dicere/ vt quidem quæ aliq̃d.uelut duplum dimidio.vt autem contraria, velut malum bono. vt autem quæ ſecundũ priuationem/& habitum,uelut cecitas & uiſus.ut aũt affirmatio/& negatio/ velut ſedet,non ſedet.Quæcunq; q̃dem igitur ut ad aliquid opponũtur, ipſa quod ſunt oppoſitorum dicũtur:uel quomodocũq; aliter ad ipſa.velut duplũ dimidii, ipſum quod eſt alterius dicitur.alicuius enim dicitur duplum & ſcientia ſcibili/ut ad aliq̃d opponitur.& dicitur ſcientia ipſum quod eſt ſcibilis.ſcibile autem ipſum/quod eſt ad oppoſitũ dicitur.ſ.ſciẽtiam:ſcibile enim aliquo ſcibile dicitur/ ſcilicet ſcientia.quæcũq; igitur ut ad aliq̃d opponuntur,ipſa quod ſunt oppoſitorũ dicuntur.vel quomodocũq; adinuicem.quæ autem ut cõtraria,ipſa quidem quod/ ſunt nequaquã adinuicem dicuntur. contraria uerò inuicem dicuntur. neq; enim bonum mali dicitur bonum. ſed cõtrarium.neq; album nigri album.ſed contrariũ.quare differunt hę oppoſitiones adinuicem.*

Vt in aliis primò diuiſionẽ per exempla afferens/uniuſcuiuſq; diffinitionẽ aſſignauit,ſic etiã hoc

 in loco

in loco/cum diuiſioné oppoſitorum q̄druplicíter ſactam tradat,& per exépla differentias ipſorum
oſtendat,his qui manifeſtè intelligunt , ſic tandé uniuſcuiuſq; diffinitioné affert,& ipſa ſuis diffini/
tionibus complectit. Verum uidetur Ariſto.hæc quæ de oppoſitis diſputat,ex Architę libro inſcri
pto de oppoſitis/hauſiſſe:qué Architas non coordinauit cū libro de generibus, ſed propriū tracta/
tum eſſe uoluit.Nam ipſe ſic tradit ipſorū diuiſioné,dicendo ꝙ oppoſita partim ſunt ſcdm conſue/
tudinem/& partim ſm naturā. Equidem hæc opponi inuicem dicuntur/quę ſunt contraria,uelut
bonum malo,& ſanū ęgro,& uerum falſo,contrariū eſt.Item quędā opponunt/ut habitus & priua
tio,ceu uita morti,uiſio cecitati , & ſcientia obliuioni,opponitur. Item quædā opponunt/uelut ad
aliquid aliqualiter ſe habentia,ceu duplū dimidio,princeps ſubdito,& dominus ſeruo, opponitur.
Item quædam/ut affirmatio & negatio opponunt,ceu hominé eſſe/opponitur huic non eſſe homi/
nem,& ſtudioſum eſſe/huic non eſſe ſtudioſum. Primam ergo aliarū oppoſitionū Ariſt.diffiniuit,
& ſtatuit eam eſſe/quę eſt ſm genus ad aliquid,quod qdem fecit ut exiſtimo,quia hęc oppoſitio cū
aliis aliquid proprium habet.ſ.inuicem ſimul eſſe,quæ ſic opponunt. Architas uerò tria poſuit ea/
quę ſunt ad aliquid oppoſita/tanquā ſcdm habitudinem ſubſiſtentia,& ſcripſit hęc de oppoſitione/
quæ eſt ad aliquid.Quę autem ad aliqd ſunt,ſimul neceſſe eſt fieri/& corrūpi Nam impoſſibile eſt
ut duplum ſit/& dimidium minimè, uel ecōtra/ut dimidiū ſit, & duplum minimè:ſimiliter etiam
quotieſcunq; fit duplum/ſimul etiam dimidium fit,& quotieſcūq; corrumpitur/duplum,unà etiā
corrumpit dimidium At ipſe Ariſto.diffinit ipſam oppoſitionem cōmunem/ipſorum ad aliquid
diffinitionem,dicédo quæcūq; ipſa ſint/aliorum oppoſitorū dicūtur eſſe,uel quomodocūq; aliter
ad alterum.Nam oportet adiungi/ꝓpter diuerſas aſſignationes ipſorum ad aliquid(ut in illis dixi/
mus)& admodum meritò id fit.Nam ad oppoſitionem/ſufficit iſta diffinitio,quandoqdem una ſi/
mul introducat,& planè efficiat unum cōtra aliud/inuicem ꝓdicari,unde aliqua alia examinatiōe/
& certitudine/nō eſt opus ad oſtendédum hoc.Porrò ſimul hac diffinitione utens,oſtédet ꝙ ad ali
quid nō opponunt eodem mō/ſicut alia oppoſita,nā ſingula inuicem dici contingit.Sed qūo ipſa
oppoſita quæ ſunt ad aliqd/ſi ſimul ſunt.& exiſtūt adinuicem,& cōuertuntur inter ſe, quādoqdé
oppoſita inuicé/& uiciſſim ſeſe tollant,& de medio demūt.Niſi qa fortè ꝓprium non eſt oppoſito/
rum/ut unū ſit corruptiuum alterius,ſed ꝓprium eis eſt,ut ſint circa idem/& ſm idé : quodquidé
ineſt ipſis ad aliqd,quādoquidé hæc non ſimul ſubſiſtūt/circa idem.Cū uerò dicit,ꝙ ipſa ſint alio
rum.ſ.oppoſitorum dici/uel quomodocūq; aliter ad ipſum,id pōt non ſolum ob caſus dici/quibus
unūquodq; ad aliqd aſſignatū erat,ſed etiam ꝓpter illa,quæ accipiunt/quorum aſſignatio fit. Non
enim omnia ſic dicūtur/ut hæc,qa ſunt/adinuicem dicant,ceu duplum dimidiū,& ſciētia:nā unū
quodq; horum/id qd eſt ad aliquid/dicit,etſi aſſignatio fiat illius ſm quēlibet caſum, etiam ſi non
fieret aſſignatio ſm caſum,ceu magnum & paruū ſunt ad aliqd oppoſita,& nō ſm caſum aſſignāt.
Item neq; eſt alterum alterius,ſed ſolū ad alterum dicitur,neq; ſcibile ſenſibile/& intelligibile/ſimi/
liter ſe habent,quādoquidem nō ſit aliquid aliud taliū illorum/ad quæ dicuntur,nā ſcibile nō eſt
alterius/ſed potius ecōuerſo,aliud eſt ipſius,nam ad ſciētiam dicit/non qa ſit ſciētia,ſed potius ecō/
uerſo,qa ſcientia eſt ipſius cauſa,Architas ſcripſit in his in quibus tradit differētias eorū/quæ ſunt
oppoſita,ſm aliquid. Et certè melius eſt uniuerſa illa uerba,hūc in modū tranſcribere. Eorū aiunt/
quæ ad aliqd alia inuicé conuertūtur/ex utriſq;,ut magis & minus,ac fraternum & ſimile,alia aūt
habent cōuerſionem/ſed nō ex ambabus partibus,nā ſciētia ſimul dicit cū ſcibile,& ſenſus cū ſenſi
bili,ſed tamé ecōuerſo ſcibile non dicetur ſciētiæ,& ſenſibile ſenſus,cuius rei cauſa eſt,quia qd iudi
catur/ſine iudicante eſſe pōt,uelut ſenſibile/ſine ſenſu,& ſcibile ſine ſcientia,ſed iudicās/ſine iudica/
to eſſe nō poteſt,uelut ſenſus ſiné ſenſibili/& ſciētia ſine ſcibili,ſed eorū quæ ex ambabus partibus
habēt conuerſionem,alia indifferēter inuicem cōuertuntur,ceu ſimile/& ęquale/& fraternū. Nam
hoc eſt ſimile huic,& hoc ecōuerſo huic etiā,hoc eſt æquale huic,& hoc eſt huic fraternum . Hæc
nāq; inuicem cōuertuntur/ex ambabus partibus,nō tamen indifferēter,hoc quidé eſt maius hoc;
& hoc minus illo,& iſte eſt huic pater,& iſte eſt huic filius. Cæterum ſciēdum eſt/ꝙ Ariſto.medie
tatem eorum quæ ſunt ad aliquid/non aſſignauit,ſed de ipſis Architas ſcripſit,dicendo. Quædam
ad aliquid ſuſcipiūt medietates,nam mediū inter dominum/& ſeruū/eſt liberū,& mediū inter ma
ius & minus/eſt æquale,& mediū inter latum/& anguſtum/eſt coaptatū.Sed Ariſto.huic medieta
ti/non aſſentit,quippè qui dixit oppoſitioné eorum quæ ſunt ad aliqd/differre ab oppoſitiōe quę
eſt ſm contrarietaté,per hoc.ſ.non ſuſcipere medietatem. Ité oppoſita ad aliqd/à cōtrariis differūt/
in mō prædicationis.Nam oppoſita ad aliqd/quia ſunt adinuicem,qūocunq; dicūtur, ſed cōtraria
licet opponātur,non tamen cōuertūtur ad alia.Nam.bonū dicit mali,nec ecōuerſo malū boni,ſed

ſolum ſunt inuicem cõtraria. Verum obſeruãdum eſt, ne ab his quæ ad aliquid ꝓficiſcamur in oppoſitionem cõtrariorum. nam quæ ad aliquid ſunt/nõ erant oppugnãtia inter ſe, neq; unum alterius uiciſſim deſtructiuum, ſed magis ſola diuerſitate poſitiua intercedẽte/ſimul exiſtit oppoſitio, nam ſciẽtia ad ſcibile habet oppoſitionem/ſm ipſm ad aliquid ſimul exiſtẽtem, ſed ad ignorantia habet oppoſitionem repugnãtem/& nõ potẽtem ſimul ordinari cum ſciẽtia. nã ſcientia nõ dicit̃ ignorantiæ, ſed ſcibilis ſciẽtia/& ignorãtiæ cõtrarium. Vnde oportet oppoſitionem eorum quæ ſunt ad aliquid intelligere/ꝙ ipſa ſit collectiua ſubiectorũ, cum quadam oppoſitione/quæ accipit differentiam ex his quæ inuicẽ dicuntur, & nõ ſunt eadem. Nam ob id contraria ſeſe mutuo expellũt, ſed q̃ ſunt ad aliquid oppoſita, colligũt diuerſitatem ex mutua inter ſe congruitate: quocirca q̃dã ſunt/q̃ magis inſinuant diuerſitatem, ceu duplũ ad dimidium, & q̃dam minus/ut ſcientia ad ſcibile, quędã uerò uniuerſal̃r ferè non inſinuant diuerſitatẽ, ut ea quæ ſunt inuicẽ ęqualia/itaq; quæcũq; oppoſitionem habẽt/ad aliqd dicũtur oppoſita, quatenus ſunt eorũ quæ ſunt ad aliquid, ceu maius hoc ipſum qđ dicitur/oppoſiti dicit̃, & idem eſt reſpectu huius maius, & reſpectu alterius minus, quocirca neq; talis oppoſitio, neq; repugnans eſt, rectum autẽ. ſ. uerberare ad ſupinũ. ſ. uerberari opponitur, ut ad aliqd. Vnde etiã Ariſto facere/& pati/ſuſcipere cõtraria aſſerendo/tradit ipſa non eſſe inter ſe cõtraria, ſed in utroq; illorũ oſtendit̃ contrarietatem eẽ, ceu cum aliqd album facit/uel nigrũ efficit, & cũ aliquid fit album/uel nigrũ. Verum Andronicus nõ ſolum oppoſita, ſed etiam contraria eſſe, facere & pati aſſeruit. Et hoc aiaduertendum eſt/ꝙ ea quæ ad aliqd inuicẽ dicũtur/hoc mõ ſunt oppoſita, ſed contraria, quatenus cõtraria i. contenta, ceu album/& nigrũ/inuicem non dicuntur. Eãdem ipſum contrarium (& nõ ea quæ cõtinentur ab ipſo) dicit̃ aliquid, ſed nõ quatenus cõtraria. Nam contraria ſeſe inuicẽ introducunt, & ſimul ſubſiſtunt in uniuerſo, & huius rei cã fortè eſt ipſa cõmunis exiſtentia cõtrarietatis/in cõtrariis. At Nicoſtratus/putat oſtẽdere ꝙ cõtraria adinuicem dicãtur, & argumẽtum efficit/non ab his quæ ſub cõtrario continentur, ſed ab ipſo cõtrario. Equidem in oĩbus ſcimus ꝙ aliud eſt uniquodq;, & aliud eſt quod ſub ipſo ordinatur/& participat ipſo: ſicut æquale eſt de numero eorũ quæ ſunt ad aliquid, ſed quæ cõtinentur ſub ipſo/quãta ſunt, in quibus eſt æquale. hic igit̃ etiam cõtraria ipſa ſimul ſunt ad aliquid, ſed ea quæ participãt contrariis/ſunt contraria ſub ipſis cõtrariis. Sed mirum eſt, quomodo cõtraria quatenus cõtraria/nõ ſunt cõtraria, ſed ad aliqd. nã ſi ſimul qa cõtraria ſunt/ineſt ipſis ad aliqd, mirũ nõ eſt, ſed ſi entia cõtraria/pœnitus nõ ſunt cõtraria, q̃tenus cõtraria ſunt, mirũ uidet̃. Niſi forſitã mirũ non eſt/ſi cõtraria inuicem ſimul exiſtũt/ſm cõmunem & unã ꝓprietatem, & ſm uim ſeparãdi/& oppugnãdi/efficiũt participantia eſſe oppoſita. nam ſegregatio/& oppoſitio/cum una ſit ad ſeipſam, eſt unica, ſed participantia oppoſitione/& ſegregatione/inter ſe ſunt ſeparata. Sed de his/hęc dicta ſint. Poſtremò adducens exẽpla affirmationis/& negationis/non totas ꝓpoſitiones, ſed terminos qui ſunt prædicata, poſuit, quia ſm ipſos propoſitiones ſpecificãtur/& determinantur, modo negatiua particula prædicato adiiciatur, ſed procedendum eſt ad ea quæ ſequuntur.

Quæcũq; autem contrariorũ talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, vel de quibus prædicari, neceſſarium ipſorum, alterũ ineſſe. horum nullũ eſt intermedium. quorum autem non neceſſariũ alterũ ineſſe, horum eſt aliqd intermedium ſemp, velut ęgritudo/& ſanitas/in corpore aĩalis nata eſt fieri. & neceſſarium alterum eorũ ineſſe/in corpore animalis, vel ęgritudinẽ/uel ſanitatem. & impar aũt & par/de numero prędicantur, & neceſſariũ alterum ineſſe numero, vel par/uel impar. & non eſt horum aliquod intermediũ. neq; ęgritudinis/& ſanitatis. neq; imparis/& paris. Quorum autem nõ neceſſarium alterum ineſſe. horũ eſt aliqd intermedium. velut nigrum/& albũ/in corpore animalis nata ſunt fieri, & non neceſſarium alterũ horum ineſſe corpori. non enim oẽ corpus album/vel nigrum eſt: vel prauum/& ſtudioſum. prędicatur qdem de homine & de aliis multis: non neceſſarium autem alterum ipſorũ ineſſe illis/de qbus prędicantur. non enim oĩa/uel praua/uel ſtudioſa ſunt. & eſt aliquod horum intermediũ, uelut albi qdem/& nigri/fuſcum/& vitellinũ, & quicũq; alii colores, praui autem/& ſtudioſi, quod neq; prauũ/neq; ſtudioſum. In quibuſdã qdem igitur nomina iacent intermediis, uelut albi/& nigri, & fuſcum & uitellinũ, & quicũq; alii tales colores. In qbuſdã aũt non eſt promptũ noĩe aſſignare/quod intermediũ. negatione autem utriuſq; extremorũ intermedium determinatur. puta quod neq; bonũ/neq; malum, & neq; iuſtum/neq; iniuſtum.

Poſtq̄ dixit de oppoſitis ad aliquid,nunc dicere ꝓponit de cõtrariis,quia utriuſq; oppoſitorum
ſunt contrariæ ſpecies.Equidem in habitu/& priuatione/dicitur eſſe alterũ,& in affirmatione & ne
gatione,& ratione & cõpoſitione totum eſt:meritò igitur ante alia contraria/hęc ꝓpoſuit.Vnde ag/
grediens ſermonem de contrariis/mox differentiã ipſorum contra ea quæ ſunt ad aliquid/tradidit.
Nam ipſa non eò ꝙ ſunt aliorum.ſ.oppoſitorum dicunẗ.Nam album/nõ dicitur ad nigrum.Item
differunt à reliquis oppoſitis (ſicut diximus) eò ꝙ ambæ ſpẽs ſint contrariæ.Porrò deinceps diffe/
rentias ipſorũ contrariorum tradendo,ait.Contrariorũ alia ſunt imediata, quorum alterũ neceſſa/
rio ineſt receptiuo/ut ſi ſanitas & egritudo,par & impar. Nam pariter impar/ impariter par quãuis
aliquo modo aliqua intermedia amborũ.ſ.imparis/& paris/uideanẗ eſſe,tamẽ ipſa ſunt ſpecie paria,
& imediata.Deinde Ariſto.tradit nullũ eſſe medium inter ſanitatem/& ægritudinem,& aſſerit me/
dietatem eſſe inter malitiã/& uirtutẽ,tanquã Philoſophus,quia medici cum circa ægritudines cor/
porum diligenter uerſentur, multa inter ſanitatẽ/& ægritudinem media conſiderata in latitudine
neutrius conſiſtentiæ (ſic ab ipſis appellatę) poſuerunt.Item ſunt quædã contraria/quarũ alterum
medium ex neceſſitate nõ eſt in receptiuo,ſicut albũ & nigrum,quæ habent fuſcũ/rubeum,& alios
colores intermedios.Sed mediorũ/uel eorum quę media habere poſſunt,alia ſunt quæ plura habẽt
media,quæ fortè plus diſtant natura adinuicẽ,ceu in albo/& nigro/dictũ eſt,nam multi ſunt in me
dio horum colores,quædã uerò unũ ſolum medium/ ob propinquitatẽ inter ſe habẽt,ceu tepidũ/
eſt ſolum mediũ/inter calidum/& frigidũ.Equidem contrariorũ quæ habent media/alia nominata
habent media,ceu liquet in his q̄ diximus,& quędam innominata/q̄ ſignificant extremorum nega/
tione.Nam inter bonũ & malum/non eſt medium nominatũ, ſed explicatur per negationem/cum
dicitur,neq; bonũ,neq; malum eſt,quãq̃ iuniores impoſuerint nomẽ hoc/indifferens.Item neq; me
dium inter iuſtum/& iniuſtũ/nominatum eſt,ſed negatione extremorũ noiatur/& patet, quia quæ
conſuetudini nota fuerunt,hęc etiam conſuetũ nomen ſortita ſunt:& quę ignota fuerũt,conſuetu/
dini innominata.Deinde quia ex cõtrariis/alia ſunt in ſubiecto,ut albũ & nigrum/nam hæc in cor/
pore recipiuntur/& alia de ſubiecto dicunẗ/ut par & impar, nam hæc dicunẗ de numero/tãquã de
ſuo ſubiecto,quia differentiæ ſunt/& differẽtiæ (ſicut oſtenderat in ſermone de ſubſtãtia) de ſubie/
ctis ſpeciebus dicunẗ. Vnde ea quibus dicit,in q̄bus nata ſunt fieri,ut ſignificaret ea contraria quæ
ſunt in ſubiecto,& quãdo dicit/uel de quibus ꝓ̄dicatur,inſinuauit ea q̄ prędicantur de ſubiecto,nã
quãuis numerus ſit ſemper in ſubiecto,tamẽ quãdo ſubiectũ non aſſumitur, tunc par & impar de
ipſo numero/ut de ſubiecto dicunẗ.Quod uerò ſanitas/& ęgritudo/nõ ſimilr̃ inſint corpori,& pari
& impar numero,ex eò patet/ꝙ ſanitas & ęgritudo idẽ corpori uiciſſim ĩſunt,ſed par & impar eidẽ
numero nequaquã inſunt.Verum conſiderandũ eſt, nũquid par & impar ſint numeri differentiæ/
uel ſpecies numeri,nam ſi diffinientes parẽ numerum/dicimus eum eſſe numerũ/per medium diui
ſum,itaq; ipſe numerus par/erit quædam ſpẽs numeri/cõpoſita ex genere/quod eſt numerus,& ali
qua differentia:quomodo igiẗ de numero dicitur/ut de ſubiecto? nam ſpecies non dicereẗ de gene/
re,tanquã de ſubiecto,quãdoq̄dem id quod dicitur de ſubiecto/illo ſit cõmunius/quod eſt de quo
dicitur.Niſi quia fortè non prædicaẗ par & impar,uelut ſpẽs,de numero/ut genus,ſed prædicatur
differentia quæ eſt diuiſio in duo,de numero pari/tanquã de ſpẽ,quã fortè parem uocauit/tãquàm
ſpecificatiuam ipſius numeri paris.Cæterum quia uerba Ariſto.iam explicata ſunt,uideamus mõ
quæ hoc in loco clariores expoſitores/dicendo, elaborarunt. Porrò Stoici qui ſummo ſtudio circa
logicem uerſati ſunt/& clari in ea facultate uidentur, nituntẗ in aliis/ atq; in contrariis,oſtendere ꝙ
Ariſto.omniũ occaſiones tradidit in uno libro,quẽ ĩſcripſit de oppſitis:in quo etiam multitudo du
bitationũ/difficilis admodũ eſt,quarum exiguã partẽ illi appoſuerit/& alia in ĩtroductione afferre,
non eſt conſentaneum.Vnde quę cõmuni cõſenſu Ariſt.& Stoici de his tractarũt, hæc dicẽda ſunt.
Proinde potius adducatur illa diffinitio contrariorũ antiqua/de qua ſuperius mentionẽ fecimus.ſ.
quòd contraria ea ſunt/quęcũq; in eodem genere plurimũ adinuicem differunt,quã diffinitionem
Ariſto.dixit in libro de oppoſitis/ipſam multiplr̃ examinandã,nam utrum differẽtiæ eſſent contra
ria conſiderauit,& nunq̄d differentia contrarietas eſſe poſſit,& nũquid oĩs diſtantia ſit ea/qua plu/
rimum aliqua differunt,& nunq̄d idem ſit hoc.ſ. plurimum remota/cum hoc plurimũ differẽtia.
Item conſiderauit quę ſit diſtantia,& q̃uo intelligendum ſit ipſum plurimũ diſtare:quę cũ abſurda
apparent/ſumendũ eſt hoc.ſ.cum genere,ut ſit diffinitio hæc,cũ oppoſita ſunt/quæ plurimũ diſtãt
in eodem genere:& adduxit in eodem libro/q̄ huic etiam abſurda accidunt,atq; ſi cõtrarietas eſt ip/
ſius diuerſitatis aliq̄d,atq; nũquid maximè diuerſa/ſiue contraria, ubi plura alia argumẽta/& dubi
tationes poſuit. Verum cum hac diffinitione in ſermone de quãto uſus fuiſſet, poſtquã notauit/ꝙ

eſſet antiqua diffinitio Stoici accipientes ipſam uſi ſunt ea, oſtendẽtes debilitatem eius, tamen nitebanẽ prorſus ſoluere/quę uidebãtur abſurda eſſe. Nicoſtratus uerò dánat eam, quia non ſolú in eodem genere ſunt, ſicut in colore album/& nigrum, & in ſapore dulce & amarum, ſed iuſtitia & iniuſtitia ſunt cõtraria genera, quádoquidem alia ſit uirtus/& alia malitia, quæ ſunt diuerſa genera. Atqui ipſa uirtus/& malitia/quodámodo in eodem genere ſunt. Nam habitus/& q̄litas eſt utriuſq; genus, & alio modo utręq; ſunt ex contrariis generibus. ná uirtutis genus/eſt bonú, & iniqtatis/malum, & bonum & malú/uidenẽ eſſe genera. Niſi fortè etiam hæc in qualitate/uelut in genere cõſtituta ſint. Verùtamẽ Ariſt. plerisq; in locis/uidetur bonú & malum/nõ uelut genera, ſed uelut ęquiuocas uoces, ponere. Vnde hæc eſt magna pars eorú quæ Ariſto. in ſermone de cõtrarietatibus/dubitauit. Portò dignú eſt/in oibus talibus quęſtionibus diſputare (ut conſuęuerunt antiq) quáuis aliqua eſt deſcriptio ſuſcepta ſit, tamẽ uſu recipiẽda eſt/quoniá non nocet eis, quorum gratia in uſu recipiútur, quocirca Ariſto. uolens in his quę diſputata ſunt de quáto/oſtẽdere inferius ad ſupius eſſe cõtrarium, uſus ſuit diffinitione/quá antiquiores aſſignarũt, ob cõtrarietatem quæ eſt in loco, ſed hic in doctrina de cõtrariis/non utitur ipſa táquá ſuperius dicta, & nõ exiſtẽte ſine ſuſpitione. his oibus modis Stoici uſi ſunt/& aliis diffinitionibus de cõtrariis q Ariſto. adamuſſim ſecuti ſunt, cum ille dederit occaſiões illis in libro de oppoſitis, quas tractauerũt in ſuis libris nam exiſtimauerunt etiá habitus eſſe cõtrarios, ſicut ipſe Ariſto. prudẽtiam/& imprudẽtiam, & p̃dicata/ceu prudẽter agere/& temere agere: ac medictates/ceu tẽperanter/uel intẽperanter. Verum ipſos q̄les/& aliq̃liter ſe habẽtes/non amplius eſſe cõtrarios exiſtimauerunt, ſed ſolú contrario modo ſe hr̃e, & hunc eſſe huic aliquo mõ contrarium, ſed mediate dicunt prudẽtem imprudẽti aduerſari. Vnde ſi aliqñ dicimus hunc eſſe cõtrarium huic, ad mediata facimus ſignificationẽ (ut aiunt) itaq; ꝓpriiſſimè in habitibus habitudinalibus, actionibus, & his cõſimilibus cõtrarietas cõſideratur, ſed ſecúdario p̃dicabilia/& ſecus poſita/ut cõtraria dicũtur aliquo modo illis. Item adducũt aliquo mõ inter contraria prudẽter/& imprudẽter, & uniuerſalr̃ in rebus contraria cõſiderantur, & prudentia imprudentiæ immediatè ſic contraria dicit̃, & non hæc huic. Cum igitur hæc ſit doctrina Stoicorum, uideamus quomõ ipſam ab Ariſto. traditione traxerũt, nam iſte in libro de oppoſitis/iuſtitiam iniuſtitiæ cõtrariam aſſerit, & negat iuſtum eſſe cõtrarium iniuſto, ſed contrario mõ diſponi, qđ ſi hęc ẽe contraria eſſe aſſerit, dupliciter dicet̃ contrarium: aut enim ſcđm ſe contraria dicuntur, ceu uirtus/& malitia, motus & ſtatus, aut erát cõtraria ſcđm participationem contrariorum/uelut qđ mouet̃ eſt cõtrarium ſtanti, & bonum malo, in quo libro etiam docuit, cur quales nõ dixit eſſe cõtrarios, nam cum ſm participationem quales ſunt differẽtes/non eodẽ modo dicetur participás/cum eo qđ participat, ſed potius illo participare, & hæc denominatiua eſſe/ſi fortè fuerit tale ab ipſis, ceu ab albedine album: cum igit̃ prudentia ſit cõtraria imprudentiæ, non itaq; participantes dicerent̃ contrarii, ſed participare contrariis. Qđ ſi quis hæc uocet contraria, inquit ꝙ iſte debet diſtinguere/dicendo ꝙ alia ſunt ſimpliciter cõtraria, & alia ſunt contraria participatione cõtrariorum. Et cum eſſet poſſibile idem dici ſcđm uocem ſimplicem, ceu prudẽtiam/& imprudẽtiam/& per diffinitionẽ, ceu prudẽtia eſt peritia bonorum/& malorum/ac neutrorú, & imprudentia ignorátia eorum, quęrunt utrum ſint ſolum cõtraria/ſcđm ſimplicia, uel ſcđm diffinitiões. Porrò Chryſippus inſtat, ne fortè appellatiua/& ſimplicia ſint ſolum cõtraria/& non diffinitiones. nam multa in his cõplectimur cum articulis/& cum cõiunctionibus, atq; aliis partibus expoſitiuis, quorú unumquodq; in rõnem contrariorum extrinſecus aſſumet̃. quocirca aiunt qui ſunt ex Chryſippi ſchola/prudentia imprudẽtię eſſe cõtraria, & minimè diffinitionem diffinitioni. Item faciẽtes relationẽ/obiiciunt diffinitiones ſcđm coniugationem. Sed hæc prius determinata ſunt ab Ariſt. exiſtimãti in cõpoſitum non eſſe cõtrarium diffinitioni cõtrarii, ceu prudẽtiam nõ eſſe cõtrarium huic diffinitioni imprudentiæ. ſ. ignorátiæ bonorum malorú, & neutrorum. Verú ſi opponeretur diffinitio diffinitiõi, ſecúdum coniugationem hæ dicerẽtur cõtrariæ, quia ſunt de cõtrariis rebus, & de his amplius contenderet̃/ꝙ ratio diffinitiua/ſit cõtraria rationi, ſi generi aliquid fuerit contrarium/uel differentiis/uel ambobus: ceu eſt boni diffinitio/quæ fortè eſt hæc. ſ. cõmenſuratio partium adinuicem, cui cõtrariú eſt in cõmenſuratio partiú adinuicem, & eſt cõtrarietas in genere: ſed alibi in differẽtiis, ceu album eſt color diſgregatiuus uiſus, & nigrum eſt color eiuſdẽ cõgregatiuus. Nam in his idem eſt genus/& ſcđm differẽtias eſt cõtrarietas. Diximus igitur, quomõ ratio rõni ſit cõtraria, & quomõ rationes ſignificátes ſubſtátiam/erũt contrariæ. Sed hęc ſatis hactenus ꝑducta ſint, & diſputata Sed cũ Ariſt. diſtinguat cõtraria in ipſa mediata/& ĩmediata, & dicat illa eſſe ĩmediata, quorú alterú ex neceſſitate ineſt/& ſucceſſiue, & uiciſſim ĩſunt ſubiecto, mõ nõ ſint cõnaturalia ei, ceu caliditas igni,

ſed

ſed talis ratio ſit,de accidentibus immediatis,quę contraria immediata ſunt,quorum alterum ex neceſſitate ineſt receptiuo,& mediata ſunt illa,quorum alterum non ex neceſſitate ineſt. Verum cum Ariſto.dicat media deſcribi/deſignariq́, per negationem extremorum,ei Nicoſtratus contradicit, qđ ſi negatio medium ſignificat,etiam nõ homo/& nõ equus/medietatem ſignificabit, inqt.igitur oportet apponi hoc,quę mediũ accipietur in eodẽ genere/in quo ſunt eius extrema. Sed pace Nicoſtrati/nõ aĩaduertit q̃ dicit:qa equus & hõ,neq; extrema ſunt,neq; cõtraria. At ſermo erat de extremis/& cõtrariis. Verum Ariſt.in libro de oppoſitis/quæſiuit nunqđ ſi aliquis abiecerit alterũ ex neceſſitate/alterũ accipit. Niſi fortè ſit aliqđ intermedium eorũ/uel non ſemp,nã uerã opinionem abiiciens/nõ neceſſariò recipit falſam:neq; is qui falſam abiecerit/ueram neceſſariò accipiet,ſed aliquando ex hac opinione deflectiť penitus ad nullã opinionem/uel in ſciẽtiam trãſmutatur. Eqdem inter opinionem uerã/uel falſam/nullũ eſt medium,nec ignorantia/neq; ſciẽtia,ſunt etiã aliæ differentiæ cõtrariorũ/quas ipſe inferius tãget. Verũ de his.ſ.mediatis & imediatis/maximè mẽtionem fecit,qa ex his affert diſcrimẽ/inter cõtraria/& oppoſita,nam ꝓpoſitũ nõ eſt pertractare ſingula oppoſita/q̃ ueniunt,ſed ſolũ principaliſſima,ut oſtẽdunť eorum differẽtię/iter ſe. Declarabit igiť,quatuor genera oppoſitorũ eſſe/quę inter ſe differunt,& iam declarauit quomõ differant à contrariis/ea q̃ ſunt ad aliqđ,& qualiter hęc ambo differũt ob aliis,ceu ſunt priuatio, & habitus/ubi ꝓpria ſingulorum ponendo,tunc omnẽ differentiã ad ea quæ ſunt oppoſita,ſcđm affirmationem/& negationẽ demõſtrabit. Poſtremò utile erit etiam dicta Architę afferre/de differentia contrariorũ/quę ſic ſe habent.

Diuiduntur aũt oppoſitiones/in diuerſas ſpẽs abinuicem, nam cõtrariorum alia ſunt imediata,alia uerò habent medium,nam inter ſanitatem/& morbum/nullum eſt medium,ſimiliter inter quietem/& motum,& inter uigilantem/& dormientem,ac rectum/& curuum,neq; aliam contrarietatem ponemus;ſed inter multum/& paucum/intermedium eſt menſuratũ/& mediocre,& inter uocem acutam/& grauem/conſona,& inter uelox/& tardum/æquè uelox,& inter maius/& minus/ęq̃le. Vnde uniuerſaľr inter maximè neceſſaria/neceſſarium eſt circa ſuſceptiuum,unam eſſe cõtrarietatem/quæ non ſuſcipiunt medium. Nam inter ſanitatem/& morbum/nullum eſt medium,quandoquidem neceſſarium ſit,ut omne animal ægrotet,uel ſanum ſit:neq; uigiliæ & ſomnus habent medium,quãdoquidem neceſſarium ſit,ut omne animal ſit,uel euigilans,uel dormiens:ſimiliter inter quietem/& motum non eſt medium,cum neceſſariũ ſit/ut omne animal/uel quieſcat,uel moueatur,quæ cum ſint neceſſaria/maximè nõ eſt neceſſarium/ut ambo,uel alterum ipſorum/ſit circa receptiuum ipſius,quando ſuſcipiunt medietatem.nam medium inter album & nigrum/eſt fuſcum,& neceſſarium non eſt/ut omne animal ſit nigrum/uel album:ſic etiã inter magnũ & paruũ/medium eſt æquale,& non eſt neceſſarium/ut omne animal/uel magnum/uel paruum ſit. & inter durum/& mole/medium eſt/qđ bene percipitur ſenſu tactus,uel non neceſſarium eſt/ut omne animal ſit durũ/uel mole. Itẽ cõtrariorũ ſunt adhuc tres differẽtiæ/qm̃ aliq̃ opponunť/ut bonũ malo, uel ſanitas ægritudini & aliq̃ opponunť/ut malũ malo, ceu auaritia ꝓdigalitati, & q̃dã/ut neutrũ alteri,uelut albũ nigro,& graue leui. Itẽ cõtrariorũ alia adueniunt in generibus generum, nam bonum eſt contrariũ malo,nam genus bonũ eſt uirtutum,& malũ iniquitatũ:& quędam adueniunt in generatione ſpecierũ:nam uirtus malitiæ eſt contraria/& genus. Equidẽ uirtus eſt prudentiæ/& temperantiæ,malitia aũt imprudentię/& intẽperantię eſt genus;& hæc ſunt contraria in ſpeciebus, nam fortitudo contraria eſt timiditati,& iuſtitia iniuſtitię:qđ ſi iuſtitia/& non iniuria ſunt ſpẽs uirtutis,& iniuria/& impunitas ſunt ſpecies malitiæ, igitur prima genera q̃ ſunt/etiam genera generũ nominamus. Verum ſuſcipiũt ẽt diuiſionẽ,quoniam quędã ſunt extrema ſpẽs/& ad ſenſum relata quę non ſolum ſunt genera,ſed etiam ſpẽs. Nam trigonũ eſt ortogoni ęquilateri/& ſcalenoni genus eſt,ſed boni ſpecies. Sed in his alia quoq; ſunt quæ Ariſto. aſſignationi cõueniunt. Verum ultima differentia/per quã aliqua ſunt contraria/ in generibus generum,& aliqua generibus ſpecierum,& aliqua in ſpeciebus,fortè ab ipſo Ariſto. in his prætermiſſa eſt, perinde ac non ſit huic negotio opportuna. Sed ſermo conuertendus eſt/ ad tertiam oppoſitionem eorum/ quæ eſt ſecundum habitum, & priuationem.

Priuatio aũt/& habitus,dr̃ qdẽ circa idẽ,ut viſio/& cecitas/circa oculũ.uniuerſaliter aũt dicere in quo natus eſt habitus fieri,circa hoc dr̃ utrũq; ipſorũ.priuari aũt tũc dicimus unũqđq;/ſuſceptiuorũ habitus,qñ i quo natus eſt exiſtere,et qñ natũ eſt hr̃e,nequaq̃ extiterit.edẽtulũ eni dicimus,nõ q̃ non habet dentes.& cecũ non quod non habet uiſum. ſed quod non habet/quando natum eſt habere. Quædam enim à natiuitate neq; dentes/neq; uiſum habent. ſed non dicũtur edentula,aut ceca/pri-

uatum autem eſſe,& habere habitũ,non eſt priuatio/& habitus.habitus qdem enim eſt uiſus,priuatio autem cecitas. habere autem uiſum/non eſt viſus.neq; cecum eſſe/cecitas.priuatio enim quædam cecitas eſt.cecũ autem eſſe/priuatum eſſe/non priuatio eſt.adhuc ſi eſſet idem cecitas/& cecum eſſe, prædicarentur vtiq; ambo de eodem. ſed cecus quidem dicitur homo. cecitas autem non dicitur homo:opponi autem & hæc uidentur/ priuatum eſſe/& uiſum habere: vt priuatio/& habitus.modus enim oppoſitionis idem. ſicut enim cecitas uiſui opponitur, ita & cecum eſſe/ei quod eſt uiſum habere, opponitur.

Adducit tertiam ſpeciem oppoſitorũ/ſcd̃m priuationem habitum/quę precedit naturaliter oppoſitionẽ/quæ eſt inter affirmationẽ/& negationem,quia hæc habet ſubſiſtẽtiam in rõnibus tantũ, illa uerò eſt in rebus. Priuatio itaq; multiplr̃ dicitur,primò illa eſt priuatio/quæ eſt omnino quędã abſentia/de qua non mentionẽ efficit,quæ qdẽ abſentia eſt eius/quod natũ eſt habere,& in quo natum eſt habere,& quando natũ eſt, & ubi natum eſt eſſe:quoniã nullus dicet parietem eſſe cecum, quoniã neq; penitus natus eſt uidere,ſed & quãdo aptum natũ eſt, quia catulos mõ genitos/nemo dicet eſſe cecos,quoniã nondum nati ſunt uidere,ſimiliter nemo pueros modo genitos,fatebit̃ eſſe edentulos,quia nõdum dentes habent. Cum ergo dicit/in quo hoc appoſitũ eſt/ut ꝓpriam particulam accipiamus/in qua fit habitus.Non enim ſi aliquis oculos in pedibus non habet,is dicet̃ eſſe oculis priuatus,ſed ſi quis in proprio loco non habuerit oculos. ſed ipſe breuiter compræhendit omnia/per hæc uerba,qd quidẽ aptum natum,& ſimul declarat particulã/non qua fit habitus/per hoc quod ait/in quo natum eſt. Item tẽpus/& locum/& alia/ſimul inſinuat, quãdo inquit.quando natum eſt exiſtere,nam cum fuerit congruũ habere.&c nequaquã habuerit, tunc in priuatione eſſe dicitur:quocirca nõnulli huic ſermoni de priuatiõe/addunt hoc q; etiam aptum natũ eſt.Nam eos dicimus ſine collo/qui ſunt breuis colli,quoniã non ſcd̃m naturam habent collum.Item in malum punicum/priuatum accinis,dicimus,quia minores accinos habet/quã conueniat naturæ. Vnde ea quæ ſm̃ naturam deficiunt/& debilia ſunt, eadem dicimus habere totalẽ priuationem. Item dixit Ariſto.q; habitus/& priuatio/non ſimplr̃ circa idem uerſantur, ſed per hanc particulã aliquid,circa idem inſinuat aliqd: ſed quomõ dicit circa,nã cõtraria circa idem ſunt,ſiqdem idem ſit ſuſceptiuũ cõtrariorũ,ſed cõtraria nõ ſemp circa idẽ ſubiectũ numero ſunt,nã alia ſunt alba,qa ps q̃dã eſt alba, uelut dentes,ubi nihil ꝓhibet/ut alia pars nigra,ceu pars circa pupillam,ſed hoc fieri non poteſt/in priuatione,quia in qua parte eſt habitus/in eadem eſt priuatio,& hoc meritò. Nam abſentia/ſolum eſt priuatio,& neceſſe eſt ibi eẽ abſentia alicuius/ ubi iam fuerat præſentia eiuſdẽ, ſed cum ſpẽs fuerint contrarię/nihil prohibet aliquãdo, ut in diuerſis numero ſubiectis exiſtẽtes/rationẽ contrarietis ſaluare.itaq; ex dictis patet,q; quę hoc modo opponunt̃/habent quãdam ſimilitudinem/& diſſimilitudinem cum cõtrariis.Nam contraria circa idem ſubiectũ fieri/nata ſunt,ceu circa idẽ ſanitas, & ægritudo uerſantur,quãdoquidẽ non circa inanimata,ſed circa animalia uerſentur.Eodẽ etiam modo priuatio,& habitus oppoſita ſe habẽt.Nam uiſus eſt circa animal/& minimè circa inanimata:igitur etiam cecitas erit circa animal/cum nemo diceret colũnam eẽ cecam.Vnde oppoſita ſcd̃m priuationem/& habitum/hoc ſimile habẽt cum contrariis,differunt tamen ab ipſis,ut diximus,qa contraria quãuis in eadem ſpecie ſint,non tamẽ ſemper ſunt in eadem parte ſpẽi,ſed quæ opponũtur ſm̃ priuationem/& habitum/etiam in eadem parte eſſe oportet.Deinceps oſtẽdit Ariſto.q; priuatum eſſe/uel priuationem habere/nõ eſt idem cum priuatione,ſimilr̃ neq; habere habitum/cum ipſo habitu,qđ quidem oſtendit/ex eò q; uiſus eſt habitus,& tamẽ non eſt habere uiſum. quare ẽt habere habitũ,nõ eſt habitus,ſimilr̃ quoq; cecum eſſe/non eſt cecitas,qđ qdem oſtendit/ex eò q; ſi idem eẽt,de quo alterum ꝑdicatur/etiam de eodẽ eſſet alterũ,ſed aliter fit.Nam homo dicit̃ cecus, ſed cecitas non dicit̃,& uiſum habere dicitur,ſed nõ dicitur eſſe uiſus.Verũ hæc argumẽta uident̃ inter ſe differre,qa primum oſtẽdit ꝓpoſitum ex ipſo eſſe,& ſm̃ ex ipſo ꝑdicari.Cum igitur oſtendiſſet priuationẽ non eſſe id qđ habet priuationem,meritò adiecit q; quãuis diuerſa ſint,ſicut habitus opponit̃ priuationi/ſic etiã habere habitũ/& priuatum eſſe,opponũtur,& eſt idẽ modus oppoſitionis,qa etiam hæc opponũtur ſm̃ relationem ad illa,& modus oppoſitionis qdem eſt in ꝑdicabilibus,ſicut etiã in habitu/& priuatione.Nam ſicut cecitas uiſui opponit̃,ita & cecum eſſe/opponitur ei qđ eſt uiſum hr̃e.Sed tot ſufficiũt ad explicationem uerborũ Ariſto. Cæterum/Iãblicus q̃dam aliquo mõ tradit/quæ uident̃ eſſe his difficiliora.Nam unum cõmune dogma/eſt ueterum/& iuniorum,q; ea quæ dicunt̃ ſm̃ priuationem/& habitum,nõ ſint contraria;quã q̃ antiqui habi/

tum

tum & priuationem/in genus oppoſitionis non collocauerint,ſicut Ariſt.fecit,qđ uerò res ſic ſe habeat,manifeſtum fit,ſi diuiſerimus quot modis dicatur habitus/& priuatio,de quibus ſignificatis oppoſitio ſm priuationem/& habitum fiet.Dicunt itaq;,ꝙ habitus uno mõ dicitur actus habẽtis, & eius qđ habetur.Nam habitus ueſtimẽti eſſe dicit,quãdo alter habet,& ipſm ueſtimentũ ab ipſo habente/habet:quo circa Plato etiã alicubi dixit habitum armorum/eſſe in habẽte arma:ſcđs uerò modus habitus/dicit quando habemus acqſitas qualitates/factas pmanentes/& naturales,ſiue ſint ſcđm artes,ſiue ſcđm ſciẽtias,quibus habiles dicunt/qui participãt ipſis,& ſcđm hoc habitus dicũtur/& perfectę uirtutes.Nam acceptio rationis/in his cõſideratur.Item habitus dicit naturalis præparatio/quãdo permanẽs fuerit:ſicut quãdo intelligimus corporales habitus animales,& uirtutes ex natura/uel malitia in qbuſdam,& naturalem potẽtiam/dicit ipſam dici habitum, & huic priuationem eſſe oppoſitã,quæ illius carẽtia.Sed quidam aiunt naturalem potẽtiam non accepi in oppoſitione habitus/& priuationis,ſed magis dicta oppoſitio/ſm primum ſignificatum/quæ penẽs habitus nominata eſt:nã tradunt etiam Cryſippum ſequẽtem Ariſto.ea appellare priuatiua,quęcũq; aduenientia naturã ipſius habere/nõ ſimpliciter tollunt,ſed quando tollunt illud qđ aptum natũ, & quãdo aptum natũ ineſſe uidebat,ſicut prius diximus,& ſic priuatio opponit habitui,qui dicitur ſm habere,& nõ ſolum q̃litatum priuationis,ſed etiã actionum,ceu cecitas eſt priuatio actionis/quæ eſt uidere,& claudicatio/eſt priuatio ipſius ambulationis.Item alio mõ dicit priuatio/abſentia eius/qđ poteſt haberi,& cõſideratur quatenus eſt illius qđ eſt in potentia,de qua Ariſto.mẽtionem in phyſicis fecit.Nam id qđ poteſt haberi,& qđ potentia eſt,nõdum exiſtens in actu/dicit eſſe in priuatione ſui eſſe.Sed Iãblicus ait.fortè non eſt accipienda oppoſitio priuationis/ſm aliqđ unum ſignificatum ipſius habitus,ſed ſm omnia ſignificata.Nam hoc mõ erit perfecta oppoſitio/omnium priuationũ/ad omnes habitus,& hoc mõ cõmuniter ad unamquãq; ſpẽm/erit oppoſita: ceu oppoſitio huius priuationis/ad hunc habitũ/ſm ſuum ꝓprium modũ:nampenitus ſi quis nõ habet/id qđ natum eſt habere,& quãdo natum eſt,is dicet eſſe in priuatione,cũ igitur multiplr dicatur eſſe habitus/etiã multipliciter nõ habitus/& priuatio erit.Eſt igitur priuatio alia/ꝑter naturalem,ſm quã dicimur eſſe apti nati,& quãdo apti nati:quã Chryſippus cõſuetudinẽ uocat,nã quæ carent tunica:& calciamentis/ac uirtute/nudam carẽtiam hæc ſignificãt,quę etiam inſinuant ſimul quãdam priuationem.Nam bouem/ſine tunica nõ dicemus,neq; cum ſumus nudi in balneo/dicemur eſſe ſine calciamẽtis,neq; aues dicimus eẽ ſine uirtute,neq; nos ſimul ſumus cũ eo/qđ eſt diẽ fieri,ſed oportet ut ſimul inſinuat.Item eſt aſſueti priuatio,quãdo aliquis aſſuetus eſt aliqd habere,nam quãdo fuerit aliquis aſſuefactus prãdere/ſm quãdam ordinatam horã,ſi ꝑterierit cõſuetudinem,& nõ in tẽpore determinato prandebit/non naturæ,ſed cõſuetudinis regulam delet,& priuat.Vnde ſunt q̃dam/quæ priuant his quæ natura inſunt,& q̃dam quæ ſm conſuetudinẽ priuantur his/in qbus apta nata/& conſueta/ſunt eſſe.Vnde ſępe priuatio inſinuat nõ carentiã cõſuetudinis,ſed cõuenictis,ceu quãdo dicimus,dormiẽtem nõ cenare,ubi inſinuamus ſimul ꝙ nõ opportune ſe habet,neq; ſm id qđ fuerit in cõſuetudie.Eſt item alio mõ priuatio eorũ/quę ęquiuocè dicuntur,nam quãdo aliquod genus nõ totum aptũ natum eſt eſſe/aliquid priuatum eſſe dicimus illud/quod non eſt aptum natum habere,ſicut plantas dicimus eſſe ſenſu priuatas,quia non ſunt natæ habere ſenſum. Itẽ illa priuata eſſe dicũtur,quãdo in eodem genere aliqua ſunt nata habere aliqd,& aliqua nõ ſunt nata habere.Vnde ea nõ ſunt nata habere,ſicut talpa in genere animalium/nõ eſt apta nata habere uiſum,& hoc magis aſſerimus in his quę per uiolẽtiam afferũtur. Verũ priuatio ꝓpriè dicitur in his/quæ ſunt nata habere aliqd,& non habet:aut quãdo nata ſunt habere,& quãdo conſueuerunt,& inſtituerũt habere,& tunc non poſſident:& hoc mõ priuatio eſt oppoſita habitui,& talis oppoſitio in his uocat ſm habitum/& priuationem.Architas uerò triplr priuationem diuidit/dicendo priuatio,& priuatum eẽ dicit tripliciter,aut qa nullo modo habet, ceu occũs non habet uiſum,& mutũ non habet uocem,& carens diſciplina/nõ habet ſciẽtiam.Itẽ priuatũ dicitur/qñ nõ bñ habet aliqd,ceu qui nõ habet bonum auditũ/difficulter audit,& caligans oculis/difficulter uidit,& tertio mõ/non habetur qualitas rei,ceu id qđ habet paruos pedes,& ꝙ exilem uocem habet.Prætera/ſciẽdum eſt,ꝙ aliquãdo nõ priuatiua noia ſignificãt priuationẽ,ceu inopia indicat pecuniarum priuationem,& cecus priuationem uiſus:aliquãdo uerò priuatiua nomina nõ ſignificant priuationem.Nam imortale/cum figurã dictionis habeat/nõ ſignificat priuationem,nõ enim in eo qđ aptum natum mori/utimur hoc nomine ĩmortale.Eqdem cõfuſio magna eſt,iuxta uoces priuatiuas,nam a/& ara in græco aliquãdo ſignificant negationes,ut aycos.i.ſine domo,quãdoq; autem copulãtur hæ particulæ cõtrariis/& cõtraria ſignificant,nam ſicut fortitudini timidi/

tas cōtraria eſt, ita etiam iuſtitia iniuſtitię cōtraria eſt, ſæpe etiam ſignificant malū, ut imprudens, uel qđ malam uocem habet. Itē negationes/ſignificātur per priuatiuas uoces, ſicut differentia indifferentiam, utile & inutile, & id genus: ſępe etiam numero plura ſignificant, ut negatio & priuatio/cōtrarietas ſignificatur ab his, ceu quādo dicit̃ ſine uoce, hæc qdem cū ſint diuerſa/cōtraria ſignificant, ut tēporis expers ſignificat, ſed aliquādo nullum priuatiuum inſinuat̃, ceu bonitati nequitia eſt cōtraria, & aliquando priuatio inſinuatur, ut malitia/& ſine malitia. Cū ergo magna ſit uocum enormitas/Chryſippus tractauit de ipſa/in his quæ dicūtur de priuatiuis. Sed Ariſt. ꝓpoſitum cōueniēs nō erat de his agere, ſed ſolū tractare de his/quæ ſm habitum/& priuationem, dicunt̃. Vnde ſi plura contraria/& negatiua/dicūtur priuatiuè, tamē oportet priuatiuas habituum oppoſitiones/ſm conueniētem modum accipere, oportet. Vnde accipiendus eſt habitus/in oppoſitione cum propria priuatione. Equidem talis habitus/& oppoſita ſibi priuatio/fit, circa idem ſubiectum, ſed non ſimul ſicut circa oculum cecitas, & circa quem etiam uiſus uerſatur.

Non eſt autem quod ſub affirmatione & negatione, affirmatio/& negatio. affirmatio quidē enim eſt oratio affirmatiua. negatio autē/oratio negatiua. Eorum autē quę ſub affirmatione & negatione/nulla eſt oratio, ſed res. dicuntur aūt/& hęc opponi inuicē, vt affirmatio/& negatio: etenī & in his modus oppoſitionis idem. ut enim utiq; affirmatio ad negationē opponitur, uelut ſedet/ad non ſedet. ita & quę ſub utroq; res opponitur/ ſcilicet ſediſſe/ei quod eſt non ſediſſe.

Cum oſtendiſſet ꝙ aliud eſt habitus, & aliud eſt habere habitū, & aliud eſt priuatio, & priuationem habere: & tamē id qđ habet habitum, & id qđ habet priuationem/ſub eadem oppoſitiōe/quæ eſt inter habitum & priuationem ponūtur, qđ quidem pſuadetur exemplo: nā res ꝑ affirmationē ſignificata/non eſt affirmatio, & res per negationem negata/nō eſt negatio: quādoqdem affirmatio & negatio ſint orationes, & ea quæ ab ipſis ſignificātur/non ſint orationes. Verum quāuis nō eadē ſint, tamē ſub eadem oppoſitione ponunt̃, quæ eſt affirmationis & negationis, ſimilr̃ etiā quæ hñt habitum/& priuationem ſub oppoſitione habitus/& priuationis ponūt, nam quādo Socratē ſedētem meditemur/qui eſt aīal rationale, ſic ipſam rem cōphendimus, & oratio quæ dicit Socrates ſedet, ex noīe & uerbo cōpoſita/alia eſt ab ipſa re: itaq; ſiue ꝓpoſitiones ſubſiſtūt in uocibus, ſiue in intellectibus, ſiue in ipſis cōceptibus incorporeis/differūt, tamen à corporibus q̃litate formatis. Vñ ut ꝓpoſitiones dicūt opponi, ut affirmatio/& negatio, ſic etiā & ipſa opponunt̃ ſm eundem modū/ſub ꝓpoſitionibus. Sed nullus dicet Socratem ſibimet opponi, aut nō fieri oppoſitionem de altero, ſed ſm actum eius, qđ eſt ſedere/& nō ſedere, quorum oppoſitio fit ſm oppoſitionē negationis: quia unum iſtorū ſignatorum/alterum uiciſſim tollit, huic etiā contradictio opponit̃, & ecōuerſo, quia orationes ſunt tales, ſicut res inuicem ſeſe tollunt, & fit ꝓportio ſm eūdem modum. ſ. ut res ſignificata/ad ſignificatum, ita oratio ſignificantis/ad ſignificantem, & econuerſo, & ſi ſignificata uocibus oppoſita/accipiamus. Equidem hæ ſunt rōnales conceptiones/quæ de Socrate ſedente/uel nō ſedente hūt, & hæc ſimilr̃ ſm affirmationem/& negationem/opponi dicūtur. Etenim hæc ſub affirmatione & negatione ſunt. Cæterum cū hactenus oſtendiſſet/quæ ſunt oppoſita ut habitus & priuatio, deinceps ſubiungit/quibus differat hæc oppoſitio ab oppoſitione ad aliquid, & primo declarādo/quō oppoſitio cōtrariorū differat ab his q̃ ſunt oppoſita, ut ad aliqđ/hæc ſubiungit.

Quod autem priuatio & habitus, non opponūtur ut ad aliquid/ manifeſtum. nō enim dicitur ipſum quod eſt oppoſiti. uiſus enim non dicitur cecitatis uiſus, neq; aliter ullo modo ad ipſum dicitur. Similiter autem & cecitas/non dicitur cecitas uiſus, ſed priuatio quidē uiſus/ cecitas dicitur. cecitas aūt/uiſus/non dicitur, neq; uiſus cecitatis, adhuc quæ ad aliquid omnia ad conuertentiam dicuntur: quare & cecitas ſiquidem eſſet ad aliquid/conuerteretur utiq;, & illud ad quod dicitur, ſed non conuertitur: non enim uiſus dicitur cecitatis uiſus.

Cū q̃tuor ſint oppōnes differētes adinuicē/ oēs dr̃iæ ſex hūt. Nā quotcūq; uir̃ differūt/eorū numerū oportet multiplicare/ primo ꝑ numerū ꝓximū unitati/& numeri/ſic facti accipe medietatē, & tot dicere dr̃ias eſſe hic. oppoſitio igit̃ eorū/quę eſt ad aliqđ/differt ab ea/q̃ eſt uelut ɔtrariorū, & ab ea/q̃ ē ut habitus/& ꝑuatio oppoſita, & ab ea q̃ eſt ut affirmatio/& negatio. Nā tres ab unoquoq; hūt habitudīes/cū tria ſint, atq; eſt habitudo: quocirca multiplicauimus numerū à pricipio ī ipſis/præter unitatem. Ruſus etiam contrariorū oppoſitio/differt à reliquis, quēadmodum habitus/&

priuatio/differt à reliquis duabus. Nam differentia iam accępta eſt/contra ea q̃ ſunt ad aliquid: fiũt igitur quinque differentiæ/& tandẽ ut habitus & priuatio/differt ab ea quæ ſm̃ affirmationẽ/& negationem dicitur. Nam differentiæ aliarum duarũ, oppoſitionũ iam acceptæ ſunt: ut nõ bis hę duę accipiantur/aliquãdo nobis inchoãtibus à primis aliq̃n à poſtremis, ob id medietatẽ numeri eorum quæ in methodo accipiunt/ex multiplicatione ꝓductũ accipere/nobis ꝓceptum eſt. Cum igitur ſm̃ talem ordinem/ſint ſex differentię factę, tamen Ariſto. iuxta ipſas non ꝓcedit, ſed primò oſtendit/ꝙ ea quę ſunt ad aliqd/differunt à contrariis (ut diximus) nũc autem oſtendit quomodo oppoſita ut habitus/& priuatio/differunt ab his quæ ſunt oppoſita/ut ad aliqd, & deinceps qũo habitus/& priuatio/differunt à contrariis. Deinde qũo affirmatio & negatio/opponunt, & differunt ab his quæ opponunt/ut contraria, & ab his quę opponunt/ut ad aliquid, atq; ab his q̃ opponunt/ut habitus/& priuatio: & ſic ſex tradit differentias/ſumendo initium à ſecundis modis/in quinque differentiis, & non à primis/ut nos fecimus. Nunc igitur oſtendit/quomõ quæ opponunt/ut habitus & priuatio/differunt ab his quæ ut ad aliqd opponũtur, & efficit probationem ex diffinitione ipſorũ ad aliquid, ſicut etiam prius fecit, quãdo ea quæ ſunt ad aliqd/ſeparauit à cõtrariis. Dicit igitur/ꝙ ea quę ſunt ad aliqd, ipſa ꝙ ſunt oppoſitorum dicũtur, ſed uiſio/cecitatis uiſus non dicitur: & hoc manifeſtum eſt, quandoquidẽ nec cecitas/eſt uiſus cecitas. nam habitus/& priuatio/utrũq; oculi eſt. Quod uerò cecitas non dicatur uiſus cecitas/ſm̃ ad aliquid/ſecundo argumento probat. Nam ſi cecitas ad uiſum/ut ad aliqd diceretur, qm̃ quæ ſunt ad aliquid/ad conuertentiã dicuntur, profectò diceretur etiam uiſus cecitatis uiſus, ſed nõ dicitur, ergo (ut diximus) differunt. Item quæ ſunt ad aliqd/ſunt ſimul natura, ſed habitus & priuatio ꝑter hoc/ꝙ unum nõ confert ad alterũ, uiciſſim etiam ſeſe auferunt. Sed cum dixiſſet, uiſus enim non eſt cecitatis uiſus, ſubiunxit/neq; ullo modo aliter ad ip̃m dicitur, quia ipſa contraria/q̃tenus talia/non dicebant eſſe oppoſitorũ. Equidem alterum ad alterũ aliter dicebatur/quã ipſa ad aliquid dicunt. Nam contrarium aliquid eidem dicitur, imo priuatio, quãuis non ſit, neq; dicatur ad habitum, tamẽ priuatio ipſius habitus dicitur, habitus uerò nullo modo dicitur ad priuationem. His itaq; oſtendit/ꝙ non ſolum nomine, ſed etiam re oppoſitio habitus & priuationis, & ea quæ ſunt oppoſita/ut ad aliquid differunt. In ſequentibus eãdem comparat/ad oppoſitionem contrariorum.

Quod autem neq; ut contraria opponũtur, quæ ſecundũ priuationem & habitum dicuntur, ex his palam. contrariorum q̃dem enim/quorum nullum eſt intermedium, neceſſariũ in quo nata ſunt fieri/vel de quibus prædicantur ipſorum alterum ineſſe ſemper. horum enim nullum erat intermedium, quorum alterũ neceſſariũ erat ſuſceptiuo ineſſe. uelut in ęgritudine/& ſanitate, & impari/& pari, quorum autem eſt intermediũ aliq̃d/nunq̃ neceſſe omni ineſſe alterum, neq; enim album, neq; nigrũ/neceſſe eſſe omne ſuſceptiuũ, neq; frigidum/aut calidũ. horum enim intermedium aliquid nihil prohibet exiſtere. adhuc autem/& horum erat aliq̃d intermedium: quorum non neceſſariũ erat alterum ineſſe ſuſceptiuo, niſi q̃bus natura vnum ineſt. vt igni calidũ eſſe. & niui album. in his itaq; determinatè neceſſarium alterum ineſſe, ſuſceptiuo. & non quodcũq; contingit, neq; enim contingit ignẽ frigidum eſſe, neq; niuem nigram. quare oĩ quidẽ nõ neceſſe ſuſceptiuo, alterũ ipſorũ ineſſe. ſed ſolum quibus natura vnum ineſt. & his determinatè unũ/& non quodcũq; contingit. In priuatione autẽ & habitu, neutrum dictorũ uerum. neq; enim ſemper ſuſceptiuo neceſſariũ alterum ipſorum ineſſe. q̃d enim nondum natum eſt habere uiſum, neq; cecum, neq; uiſum habens/dicitur. Quare non utiq; erũt hęc talium contrariorum. quorum nullũ eſt intermediũ. Sed neq; quorum eſt intermediũ aliquid. neceſſarium enim utiq; omni ſuſceptiuo alterũ ipſorum ineſſe. quando enim iam natũ eſt habere uiſum. tunc aut cecum/aut habens uiſum/dicetur. & horũ non determinatè alterum. ſed quodcũq; cõtingit. non enĩ neceſſariũ eſt, aut cecum, aut habẽs uiſum eſſe. ſed q̃dcũq; cõtingit. In contrariis autẽ quorũ eſt aliquid intermediũ. nequaq̃ neceſſarium erat oĩ alterum ineſſe, ſed quibuſdam, /& his determinatè vnũ/& nõ q̃dcũq; cõtigit. q̃re palã/q̃d ſcd̃m neutrũ modorũ, ut cõtraria opponunt, q̃ ſcd̃m priuationẽ/& habitũ opponunt. Adhuc ĩ cõtrariis q̃dẽ exiſtẽte ſuſceptiuo, poſſibile ĩuicẽ trãſmutationẽ fieri, niſi alicui vnũ inſit natura, uelut igni calidũ eẽ. etenĩ ſanũ põt ęgrotare, & albũ nigrũ fieri. & frigidũ calidũ, & ex ſtudioſo prauũ, & ex prauo ſtudioſum, poſſibile eſt fieri. prauus enim ad melio

ra exercitia ductus & rationes,& ſi aliqd modicum addat/ad melius eſſe.& ſiqdem ſemel paruum additionem accipiat,manifeſtum/qđ perfectè utiq; tranſmutabitur. ſi ualde multam additionẽ accipiat. ſemper enim facilius mobilis ad uirtutẽ fit.& ſi quãcunq; additionẽ accipit/á principio.quare & veriſimile ampliorem additionem ipſum accipere.& hoc ſemper factum,perfectè in cõtrarium habitum reſtituitur; niſi tempore prohibeatur. In priuatione autem/ & habitu, impoſſibile inuicem tranſmutationem fieri.ab habitu enim ad priuationem/fit tranſmutatio.à priuatione autem ad habitum impoſſibile:neq; enim cecus factus aliquis/iterum uidit, neq; caluus exiſtens/comatus factus eſt.neq; edentulus exiſtens/dentes protulit.

In his oſtendit oppoſita/ſcđm priuationem/& habitum/differre ab oppoſitis/ut cõtrariis,atq; ab immediatis/& mediatis:quorũ differentiam neceſſario prius accipit, ut ambo oſtendat differẽtiam contrariorum/ad alias oppoſitiones, & primò ſeparat oppoſitionẽ inter habitum/& priuationẽ ab immediatis contrariis,de qbus utroq; mõ mentionem fecit.ſ.de his quæ ſunt in ſubiecto,& de his quæ dicuntur de ſubiecto,quãdo dicit/in quibus nata ſunt fieri,uel de quibus pđicantur:& exempla de his quæ ſunt in ſubiecto attulit, ſanitatem/& ægritudinẽ/ quæ in corpore fiunt:& exẽpla de his quæ de ſubiecto dicunt/dedit,ipar/& impar de numero,uel (ut prius dixi)in duo media diuidi de pari numero dici:nam ſpẽs non dicuntur de generibus/tanquã de ſubiectis,ſed differentię de ſubiectis ſpeciebus pđicantur. Vnde oppoſita ſm priuationẽ/& habitũ/ab his contrariis utroq; mõ ſegregantur,quia horũ ſemper alterum receptiuo ineſſe oportet.Nam ſemp corpus/uel rectè ualet/uel ægrotat,& numerus in ſpẽbus/uel in duo diuidit/uel non diuidit, ſed priuatio/& habitus non ſic ſe habent,quãdoquidẽ neceſſe non ſit,ut ſemp alterum ſuſceptiuo inſit,quandoqdem non ſimpliciter opponebant,ſed quãdo nata idem ineſſe erunt.Nam catuli/quãdo nõdum nati ſunt/habere uiſum,neutrũ dicuntur,neq; uiſum habere,neq; ceci eſſe:ſimilr etiã pueri cum nondũ nati ſunt/habere dentes,neq; dentes habere/neq; edentuli eſſe dicuntur.ſed quàmprimũ nati fuerint habere/tunc dicentur uidere/uel ceci eſſe,& ii dicentur dentes habere/uel edentuli eſſe,differentia itaq; fit/penẽs ipſum ſemp/& ipſum aliquãdo. Nam imediata contraria principio/ mox habent diſtantiam; ſed priuatio/& habitus/non ſtatim habent diſtãtiã,ſed eo tẽpore/quo aliqua aliqd habere nata ſunt. Verum ſi aliqua mox principio habitũ habent,ceu cuncta animalia habent tactũ/quæ ſi cõtingit ut à pricipio priuata ſint ipſo/& priuationẽ in pricipio habeãt,tñ hoc mõ erit uerũ in oibus, ſed fortè in his q̃ à pricipio apta nata ſunt:ſed oia imediata ɔtraria à pricipio hr̃i apta nata ſunt.q̃re hoc erit diſcrimẽ/q; oia imediata cõtraria ſic ſe habeãt,ſed oppoſitorũ ſm priuationẽ/& habitũ,q̃dã à pricipio ſic ſe hñt,q̃dã uerò aliter,ſed i cõtrariis mediatis/nõ idẽ modus ẽt ſit oppoſitiõis horũ/& illorũ/ q̃ opponũtur ſm habitũ/& priuationẽ,qa mediatorũ contrariorũ,nũquã neceſſe eſt/ ut alterũ inſit receptiuo. Nam neceſſariũ non eſt/oẽ ſuſceptiuum/album/uel nigrũ eſſe, nam contingit flauũ eſſe. Item neq; calidũ/neq; frigidum/quandoquidẽ fieri poteſt ut ſit tepidũ,ſed in priuatione/& habitu, aliquando neceſſe eſt/ut alterum ſit.nam ubi primũ natum fuerit habere,tunc neceſſario uel priuatum eſt/uel habet habitũ,ſed cum mediatorũ contrariorum, quædam ſint/quorũ alterum per naturam ineſt/ut igni caliditas,hæc etiam differunt ab oppoſitis ſm habitum/& priuationem, quandoquidem in his determinatè alterũ inſit,uelut niui albedo/& ſemper ex neceſſitate cõſtat utrũq; ipſorum. Equidem in oppoſitis ſcđm habitum/& priuationem/nullũ determinatè & ſemp ineſt, ſed incertum eſt aliqđ illorum,nam nec uiſus/nec cecitas/determinatè euenit,differentia itaq; eſt inter oppoſita/ſcđm habitum/& priuationem,& contraria penẽs ipſum/ſemp & ipſum aliquãdo. Nã differunt ab ipſis imediatis cõtrariis,quia illorum alterum ſemper neceſſario ineſt ſuſceptiuo, ceu corpus/uel egrotat/uel rectè ualet,ſed oppoſitorum inter priuationem & habitum/ nõ ſemper ex neceſſitate alterũ ineſt/in omnibus ſic oppoſitis,licet in quibuſdam aliquãdo hoc fiat.Nam catulus neutrum habet.Item differunt ab imediatis cõtrariis,quia alterum illorũ/neq; ſuſceptiuo ineſt neceſſario,ſed horum oppoſitorũ/inter habitum/& priuationem/neceſſario eorum alterũ ineſt/quãdo natum eſt ineſſe,& quãdocunq; à principio aliqd ineſt,ſed in illis hoc fit/qbus unum ineſt p naturam.Item differũt hæc oppoſita/per quãdoq; & determinatè,nam in illis ſemper alterum omnino fit.ſed iſtorum/quorũdam aliquando alterum fit.Item illorũ alterũ determinatè ineſt,ſed in his non determinatè,ſed quodcũq; contingit.Cũ ergo dicat Ariſt.q; neceſſarium erat omni ineſſe alterum,uidet hoc qđ apponitur/quibuſdam obſcuritatẽ facere,hoc.ſ.omni,ſed non ſic ſe habet,ſed per illud planam diſtinctionem innit,quãdoquidem in quibuſdam neceſſarium ſit/ut unũ cõtra/

riorum inſit,quãdo unum cõtrariorum inſitum fuerit naturalr̃,quod quidem non oĩbus compe
tit.Sed quid dicẽdum eſt,ſi à natiuitate fieret uiſus in hominibus ſemp/nonne in his etiam erit ha
bitus/uel priuatio ſemp?& ſic ab imediatis cõtrariis/hæc oppoſita nõ differrẽt? Verum ſi quis di/
xerit/ꝙ ſic opponũtur ut contraria mediata/quę nõ apta nata ſunt ſcdm habitum/& priuationem/
opponunt̃,nam neutrum ex neceſſitate ineſt,ſed in his quæ apta nata ſunt,ceu ĩmediata/alterũ in/
eſt ex neceſſitate.Soluit igitur hãc/& huiuſmodi omnes alias dubitationes,apponẽdo alterũ ipſorũ
differẽtiam/& dicendo ꝙ cõtraria permutãtur inuicem in receptiuis:nã habitus/& priuatiões/trãſ/
mutari inuicem nõ poſſunt,nam cecitas ex uiſu fit,ſed ecõuerſo minimè.Vnde etiã Chryſippus/q̃
ſiuit an illi dicendi ſint ceci/qui dicũtur albugine ſuffuſi/& poſſunt ope medicinæ uidere ,ac etiam
hi in qbus palpebræ clauſæ ſunt,& tamẽ uirtus intus exiſtit/qui qdẽ aſſimilãtur eis qui clauſos ha
bent oculos,& ꝓhibentur uidere/ꝓpter qddam uelamen,quo ablato non ꝓhibent̃ uidere:quocir/
ca/neq; à priuatione in habitum/talis trãſmutatio fit.Vnde Ariſt.nunc accipit priuationẽ/qua qſq;
natus eſt cecus.Nam ex tali/regreſſus nõ eſt ad habitum:nam alia priuatio erat(de qua in phyſicis
mẽtionem fecit)quã aſſerit eſſe cauſam eorũ/quæ fiunt per accidẽs.ſ.eã priuationem dixit,quæ eſt
eſſentiæ abſentia/in prima materia earũ formarum/quæ in ipſa fieri poſſunt,ubi nihilominus cõſi
derat p̃ſentiam formarũ/ſcdm naturam exiſtẽtem materiæ generabiliũ:ſed hic priuatio in compoſi
tis iuxta diſpoſitionẽ ipſorum/p̃ter naturam accępta eſt.Item priuatio ſumẽda eſt ea/quæ ſcdm na
turam ineſt,nã oportet/talẽ eſſe diſtinctè à priuatione/ſcdm cõſuetudinem,quãdoquidem à priua/
tione ſcdm conſuetudinem/uelut à nuditate ad habitũ/regreſſus fiat,ceu ad ueſtimẽtũ/quo indui/
mur.Verum Ariſto.nũc mentionem nõ fecit de his/quæ penês cõſuetudinem ſunt priuatiões, ſcd
de his quæ ſunt naturales,& in ſimplr̃ orbatis.Equidẽ ait fieri trãſmutationẽ contrariorũ/inter ſe,
quando extiterit ſuſceptiuum,niſi & unum alicui inſit per naturã,ceu igni calidum.Eqdẽ exẽpla
de talibus accępit,partim conceſſa/& manifeſta,ut ſanitatẽ/& ęgritudinẽ,partim uerò dubia,ut ſtu
dioſum/& prauum:nã(ut ait)qdam putãt ſtudioſum fieri à prauo,ſed à ſtudioſo fieri/prauè negt,
de quibus alterum adhuc tractat dicendo,nam ſi prauus ad meliora exercitia ſeſe transferat/& paſ/
ſim/gradatimq; adoleſcet/in eo exercitio,tũc in fine maximè idoneus factus/trãſmutabit̃,& ita eua/
det in contrarium habitũ,niſi tẽpore impediat̃,uel tẽpus aſſumẽdo/uel ſi interea morief̃,uel oĩno
fiat ſenex.Nam talis/additionem pfectã non habebit,nã hoc in mõ id Ariſto.ꝓbauit.Sed Stoici ecõ
trario non cõcedunt id,nã aiunt uirtutẽ non eſſe amiſſibilẽ:itaq; aut Ariſto.accępit cõmunius ſtu
dioſum/qui nondũ pfectas uirtutes habet,ſed eũ qui ſcdm indolẽ/uel meditatiõem etiã perfectus
eſt,aut accępit ſtudioſum ſcdm ſolam rõnem;niſi fortè ſic moueri ad uirtutẽ dixerit,ut ſuperiori/
bus dixit ad magnam paſſionem,uel ægritudine corporali/cum obliuio fit,quia tum difficulter/ &
non facilè hæc accidũt,nam idem etiam in libris de moribus teſtat̃,uirtutem eſſe maximè perma/
nentem.Verum illud qđ omnibus accidit,hoc eſt.Nam ſi in contrariis cum fuerit receptiuum/põt
fieri trãſmutatio eorũ adinuicem,niſi unum inſit alicui per naturam,ſed cum habitu/& priuatiõe/
trãſmutatio fieri adinuicem nõ poſſit/patet aliam eſſe oppoſitionẽ cõtrariorum,& aliã ſcdm habi/
tum/ & priuationẽ.Item illud manifeſtum fit/ꝙ neq; cõtrariis ĩmediatis,neq; habentibus determi
natum unũ ſcdm naturam/ea quæ opponunt̃ ſcdm habitum/& priuationem,eadem ſunt. Sed his
prius ſumptis/facilè Nicoſtrati dubitationes diluere poſſumus,qui tradit hãc differẽtiam non eſſe
exactè aſſignatam,quãdoquidem neq; contraria inuicem ſemp trãſmutentur,qa ſtudioſus prauus
non fit,neq; eis priuatio eſt intrãſmutabilis/ad habitum,nam ex illuminato/& armato/& ĩduto/fiet
obſcurum/inerme/& nudum:& econuerſo/ex priuationibus habitus fiunt:itaq; abſurdum eſt hęc
ſegregare/per ea quæ ambobus cõiter ĩſunt,& hæc alteri tribuere/& alia reliquo.Sed ad hoc/facile
dicẽdũ ẽ,ꝙ rectè accępimus uirtutẽ amitti nõ poſſe.Nã Theophraſtus de trãſmutatiõe ipſius/ſuf/
ficiẽter demr̃auit,& Ariſt.uł̃ nõ humanũ eẽ/abiici nõ poſſe.Itẽ Stoici in melãcholia/& occaſiõibus,
& letargiis,atq; in pharmacis,ↄcedũt abiectionẽ fieri/cũ toto habitu rõnali,& ipſa uirtute/q̃ ↄtra ma
litiã nõ eſt ĩtroducta,ſed firmitate relaxata/in quã ueteres mediũ habitũ dicũt eſſe.Hæc itaq; ſic ſe
hñt.cęterũ abſurdũ eſt/ex priuatiõibus ſm cõſuetudinẽ/argumẽtari priuationẽ in habitũ tranſmu
tari (ut ait)nam quod nondũ prandet/& inermis eſt/ſm conſuetudinẽ in priuatione/facilè tranſmu
tatur ad habitus,quãdoquidem prandeat/& armatus fiat.Sed Ariſto.habitum & priuationem ac/
cępit/non in his quæ ſunt ex cõſuetudine, ſed in naturalibus,in qbus etiam propriè oppoſitio ſm
habitum/& priuationẽ dicitur:itaq; ſic dictis Ariſt.utimur aduerſus Nicoſtratum,nam in libro de
oppoſitis(ut inquit) aliæ ſunt priuationes eorum/quæ ſm naturam dicunt̃,& aliæ eorum/quæ in
conſuetudine fiunt , & aliæ prædicantiũ,& aliæ quorũdam aliorum. Equidem cecitas eſt priuatio

corũ/quæ natura inſint,& nuditas eorũ q̃ ſũt in cõſuetudie. Eqdẽ argẽti ꝑuatiões/eorũ q̃ in uſu/ueniũt. Sũt ẽt aliæ plures priuatiões,q̃rũ priuationũ/ad habitus nõ eſt regreſſus,& q̃dã ſunt q̃rũ eſt regreſſus. Cũ igiẽ multi ſint modi priuatiõis,& unus ſit priuatiõis ſm naturã q̃ eſt iter cõtraria ſm naturã;itaq; non oportebat ex aliis modis/rationẽ/& ſermonẽ Ariſt. refellere. Vñ cõpletũ ſermonẽ de priuationibus ex libro Ariſto.& Chryſippi,haurire poſſumus. Verum Iãblicus/etiam quædam ſcripſit/quæ ſic ſe habent. cũ multiplr ipſum habere dicatur(ut iam oſtendimus)priuatio extendiẽ ad omia ſignificata ipſius habere,ſed non amplius ad oĩa contraria. nã amiſſio/fortè priuatio eſt,q̃re priuatio huius mali/non fieret,quia neq; perditio mali/uel nociui fiet, ſed boni & utilis. Non enim qui ab ægritudine/uel paupertate liberatus eſt, dicetur priuatus eſſe ægritudine/uel pauptate;ſed magis qui ſanitate/uel diuitiis ſpoliatus eſt. Equidem boni cecitas eſt priuatio,nã uiſus eſt bonũ,& nuditas eſt priuatio indifferentis,quãdoquidẽ ueſtimentum ſit indifferens. Item neq; bonum/neq; malum,quia priuatio nulla eſt bonũ,ſed uel malũ/uel indifferens. Item bonorũ priuatio/fiet utiq; uel omnium/uel plurimorũ. Vnde Ariſto. non aſſerit eorũ bonorum eſſe & electionis priuationẽ, quę in anima ſunt, nam nullus dicit aliquẽ eſſe iuſtitia priuatum , & aſſerẽdo ꝙ nullus aſſequitur ſcientiam/ſubiunxit ab eadem cõceptione;itaq; priuationes fiunt magis diuitiarũ/ opinionis honoris,& talium/ac maximè eorum /q̃ uocant bona circa paſſiones,quocirca etiam miſericordia/& commiſeratio/pluribus priuationibus inſunt. Verum Ariſto oppoſitionẽ naturaliũ priuationum,nunc comparauit ad oppoſitionẽ contrariorũ. Sed hæc ſatis dicta ſint. Deinceps tranſit ad oppoſitionem contradictionis, aſſignando differentiã ipſius/ad alias oppoſitiones, & ſic dicit.

Quęcunq; autem/vt affirmatio & negatio opponũtur,manifeſtum/q̃d ſecundũ nullum dictorũ modorum opponũtur. In ſolis enim his/ſemper neceſſariũ. hoc q̃dem verum. hoc aũt falſum exiſtere. neq; enim in contrariis neceſſarium ſemper alterũ uerum eſſe, alterum aũt falſum. neq; in his quę ad aliquid,neq; in habitu/& priuatione,velut ſanitas/& ęgritudo contrariũ,& neutrum/ vel verum/ vel falſum eſt. Similiter autem & duplũ/& dimidium, vt ad aliq̃d opponũtur,& neutrum ipſorum eſt vel uerum/uel falſum,neq; etiam quę ſcd̃m priuationem/& habitũ/dicta velut uiſus/& cecitas. Totaliter igitur quę ſcd̃m nullam cõplexionem aliquod dictorum,neq; uerũ,neq; falſum eſt. omnia autem dicta/dicũtur ſine cõplexione. Quinimo maxime videbitur utiq; q̃d tale,accidere in cõtrariis dictis ſecundũ coplexionem. ęgrotare enim Socratem,ei quod eſt ſanũ eſſe Socratem/cõtrarium eſt. ſed non in his ſemper neceſſarium alterum q̃dem verum, alterum autem falſum eſſe. exiſtente q̃dem enim Socrate/erit hoc quidẽ verum. hoc autem falſum. non exiſtente aũt ambo falſa. neq; enim ęgrotare Socratem,neq; ſanum eſſe uerum eſt,ipſo Socrate nõ exiſtente/totaliter. In priuatione autem/ & habitu/non exiſtente totaliter,neutrũ uerum. exiſtente autem/non ſemper quidem alterũ uerum. alterum autem falſum. viſum enim habere Socratem/ei quod eſt cecũ eſſe/ opponiẽ,vt priuatio/& habitus.& exiſtente q̃dem/non neceſſarium alterũ uerum eſſe/vel falſum. quãdo enim nõdum natus eſt habere,ambo falſa. non exiſtente autem totaliter Socrate,& ſic falſa ambo,& uiſum habere ipm, & cecum eſſe ipſum. In affirmatione aũt/& negatione ſemper,ſiue ſit, ſiue non ſit. alterũ erit falſum alterum erit verũ. ęgrotare enim Socratem,& non ęgrotare/exiſtente ipſo/manifeſtũ. quod alterũ ipſorum uerum,alterũ autem falſum,& non exiſtente. Similiter ęgrotare quidẽ enim/non exiſtente falſum. non ęgrotare aũt/verum. Quare in ſolis his/erit vtiq; propriũ alterum ipſorũ ſemper uerum/vel falſum eſſe,quęcũq; ut affirmatio/& negatio/opponuntur.

Quod itaq; hæc inter oppoſita ſint,& ꝙ maximè opponanẽ/manifeſtũ eſt,nam inuicẽ ſeſe maximè deſtruunt,& ſimul eſſe nõ poſſit. Nam uniuerſalis negatiua/particulari affirmatiuę,& uniuerſalis affirmatiua/particulari negatiuę,opponitur. Verum Stoici putant ſola negatiua opponi affirmatiuis,& differentiã ipſorum/ad alios modos oppoſitionũ/plane traditur,eò ꝙ in ſola iſta oppoſitiõe ſecundum contradictionẽ altera propoſitionũ eſt uera,& altera eſt falſa. Vnde accipiũt ꝓpoſitiones quæ propriè opponũtur,ut in libro de interꝑtatione determinaẽ. ſed in aliis oppoſitis/hæc non diuiduntur. Nam contrariorũ non eſt unũ uerum/& alterũ falſum,neq; eorum q̃ adinuicem dicunẽ, neq; eorum quę ſunt ſcd̃m priuationem/& habitum,alterũ dicitur eſſe uerũ/& alterum falſum,q̃d quidem per exẽpla perſuadetur, ac etiam oſtẽſiuè ſic perſuaderi poteſt, nam q̃ tribus modis opponuntur,

nuntur,ſine complexione dicũtur,ſed quæ ſine complexione dicuntur,neq; uerum,neq; falſum ſi
gnificát:quádoquidem uerum/& falſum/ſemp in ꝓpoſitione ſint,& omnis ꝓpoſitio eſt oratio,&
oratio in cõplexione quorũdam uerſatur,& aliorum nullum ſm cõplexionem dicit̃,ſed ſimplicia
ſunt,uelut albũ/nigrum/duplum/dimidium/uiſus/cecitas,itaq; illi tres modi oppoſitionis,neq; ue/
rum,neq; falſum indicant. Deinde cum dixiſſet,neq; in cõtrariis ſemper alterum eſſe uerum , & al/
terum falſum/neceſſario,primo qdem non ita dixit,ꝙ nõ neceſſarium táquá contrariis diuidenti/
bus/uerum/& falſum ſm ſe,ſed dixit qđ quidem deinceps notauit,uidebitur/utiq; tale accidere.ſ.
uerum & falſum diuidere in cõtrariis dictis/ſm complexionem.Equidem talia ſunt/in quibus de
eodem cõtraria prędicantur,uelut Socratem ęgrotare/& Socratem ſanum eſſe.Nam ęgrotare/& ſa
num eſſe/ſunt mediata cõtraria,& hæc ſm res ſignificant,& ſunt ſolum dictiones/quæ ſi cõnectá/
tur oratio fit,& alia fit uera,& alia falſa,ſed fieri poteſt,ut hæc primò,neq; cõtraria dicant̃,ſed de eo
dem ꝑdicari contraria.Nam idem eſt cõtrariorum ſuſceptiuum.Si igitur eius qđ eſt Socraté ęgro
tare,& eius qđ eſt Socratem ſanũ eſſe,nihil eſt ſuſceptiuum,itaq; hóc nõ erunt contraria,& ſi aliqs
hæc cõtraria eſſe cõceſſerit,tunc neutrum ſic ſe habebit,ut alterum eorũ ſit uerum,& alterũ ſit fal
ſum,nã Socrate exiſtente/hoc erit uerum,& hoc falſum,nõ exiſtente auté/ambo erũt falſa.Nam id
qđ nõ eſt,neq; ęgrotare,neq; ſanũ eé/rectè dicet̃.Eqdem cõtradictio ſemp diuidit uerũ/uel falſum,
ſiue Socrates exiſtat,ſiue nõ exiſtat,ná de non exiſtente hæc negatio uera eſt.ſ.Socrates nõ ſanus,
& hæc Socrates nõ ęgrotat.ná ęgrotare nõ eſt idẽ ei qđ eſt ſanũ eé,ſicut neq; nõ uidere/nõ eſt idem
ei/qđ cecũ eé.Eqdẽ de pariete uerũ eſt dicere illũ nõ eé ſanũ,neq; uidere,ægrotare auté ipm/& cecũ
eé/falſum eſt.Hęc quoq; dicéda ſunt in habitibus,q hñt priuationẽ/ & habitũ/ſm cõplexionẽ,ná in
his uerum & falſum diuidi uidetur,non tamen uerè diuiditur,ſed non exiſtente/ambo ſunt falſa.ſ.
uidere,& cecum eſſe. Sed exiſtente/non eſt neceſſariũ alterum/quádo præſertim non fuerit aptum
natum ſuſcipere,ceu in pariete,uel nondũ aptum natum,ceu in catulo:ſed in cõtradictione/ſiue ali
quid exiſtat,ſiue nõ exiſtat,& aptũ natũ ſit/ſemp alterũ uerum,aut falſum eſt,ſicut prius diximus.
Hæc igitur diligenter oſtenſa ſunt.ſed quomodo de Socrate dicimus.inquit.quádo nõdum natus
eſt,habere uiſum/ꝙ ambo falſa ſunt,uidere.ſ.& cecum eé.Nam ſimul quádo genitus eſt Socrates/
natus eſt uidere/& confeſtim in ipſo eſt ut uerũ ſit hoc/aut falſum.Verũ reſpondẽt ad hoc,ꝙ Socra
te in exẽplo contrariorũ/& oppoſitorum/ſcđm affirmationem/& negationem,poſt ꝙ tranſit ad pri/
uationem/& ad habitũ,uerum pro catulo uſus fuit,ad qué etiam refert illam determinationem/de
his quæ à natiuitate neutrã habent diſpoſitionẽ, cupiens oſtẽdere/oĩa eodem exemplo, perinde ac
hoc magis ſcire faciat/quádo fuerit poſſibile.Proinde (ut conſueuit) exẽpla contẽnit. Item aiunt/ꝙ
fortè neq; homo à principio habet uiſum,ſicut habet tactũ,neq; ipſo utens/mox uidet/donec apiat
palpebras obſtetrix,& detegat:ſed ſm tactum/mox cum infans deuenerit in exterioré aerem/quem
ſecundum tactũ tanget,plorabit,quod ſi de hoc congruit dicere/ꝙ ſtatim quádo natus eſt ipſe/de
ipſo ambo falſa ſunt.manifeſtũ eſt igitur/ꝙ ſola diuidũt uera/uel falſa,quæcũq; ut affirmatio/& ne
gatio/opponuntur:qđ ſi hoc uerum eſt,differt ab aliis tribus ſpẽbus oppoſitorum:ſed Stoici affir/
mant/ꝙ nullum eorũ quæ ſcđm negationem dicũtur/alicui eſt contrarium.Nam eſſet hoc modo/
uirtuti contraria/non uirtus,& malitiæ contraria/nõ malitia,cũ ſub non uirtute malitia, & pleraq;
alia cadant.Eteni nõ uirtus/de equo/lapide,& de omnibus/in qbus non eſt uirtus/dicit̃, & ſub ipſa
non malitia/& non uirtute/atq; aliis omnibus/hæc cadẽt,erunt igitur omnia uni contraria/& eadẽ
uirtuti/& malitiæ contraria.Item ſic/nõ uirtus contraria eſt malitiæ,ſed non malitia etiá accidet ſtu
dioſis/& prauis/media cõtraria eſſe,qđ quidem abſurdum eſt,maximè ſi eadem forẽt/ac non erit al
terum duorum cõtrariorum/ſub quo omnia quæ cadũt/qualitatis erunt:ceu ſub uirtute/ & mali/
tia,ſed ſub ſuo qualitatis/& qualia tradũt,ceu ſub uirtute/& non malitia,nam ſub eiſdẽ qualitates/
& qualia/& actiones,& quodcũq; eſt,cadunt,ſed hoc non euidens eſt.Hoc igit̃ modo/à Stoicis de/
terminata ſunt cõtraria,& cõtradictione oppoſita.Deinceps Nicoſtratus dánat etiam hæc/peride,
ac non ſit ꝓprium eorum/quæ ſm contradictionem opponunt̃/diuidere uerum/& falſum/ná hoc
nõ ſolum neq; omnibus cõtradictoriis ineſt,non ſolum qdem ineſt,qa etiam orationibus quibus
periuria/atq; abiuraméta fiunt/ineſt ex neceſſitate/ut alterum ſit:ceu per Mineruam hæc feci,& ne
per Mineruam feci.Ité conuenit orationibus/quibus mirãda ꝓferuntur/ut bonus pirata,& oratio/
nibus exprobatiuis,ceu prauus eſt/& non prauus eſt,igit̃ non ſolis ineſt hoc cõtradictoriis , immo
neq; omnibus. Nam ꝓpoſitiones ad futurum tẽpus declinantes,neq; ueræ ſunt/neq; falſæ ob natu
ram cõtingentis,nam neq; erit claſis.Verum neq; non erit/cum utrũq; eſſe poſſit.Sed ad hæc dicẽt
reſpõderi poſſe,ꝙ cum quatuor ſint oppoſita/hoc eſt ꝓprium unius/qđ non aduerſus omnia , ſed

aduerſus tria/tradidit. Nam cum dixit quatuor unum diuidit/uerũ/& falſum/non ſcđm unam ui
cem aſſeruit,ſed hoc in ſolis oppoſitis fecit:ſed ſine his dicunť hæc ſoluta eſſe/implicationibus dif
finitionis/dignitatis definiẽtis dignitatem/quæ eſt de quolibet/aut uerum/aut falſum eſt. Nam oro͂
iurandi/nec uera nec falſa eſſe poteſt,ſed uerè iurare/uel periurare/ueriſimile in iuramẽtis. Equidẽ
in ipſis/neq; uerum dici/neq; falſum poteſt,quãuis de ueris/aut falſis/aliquis iurauerit. Item oratio
admirãdi abundat admiratione p̃ter dignitatem,& oro͂ uituperãdi/abundat ꝑmanentia, quæ neq;
uera eſt,neq; falſa,ſed ſimilis ueris/uel falſis. Sed de ſolutiones Stoicorum/ſint diligẽter iuſta ſoler/
tiam eorum traditæ. Verum latius ſermonẽ efficere oportet,nam oratio iurãdi per Mineruã, neq;
uerum,neq; falſum ſignificat,ſed ſemꝑ complexum ꝓpoſitionis/uerum uel falſum ſignificat, nã ſi
uera fuerit ꝓpoſitio,facit rectè iurare,ſed non uerum dicere:nam ꝓpoſitio iam uerum habet, ſed
coniũctum cum illa mẽtitur,& cogit periurare nõ mentiri Item oratio admirãdi/copulatur cũ ꝓ/
poſitione,ceu in illa/bonus pirata eſt:ſimiliter etiã oratio uituperãdi/ſe habet,cum ꝓpoſitiones ha
buerint uerum uel falſum. Sed de cõtradictionibus ſm futurum tẽpus/Stoici eadem ꝓbant,q̃ etiã
in aliis dixerũt,nam ſicut de p̃ſentibus/& p̃teritis oppoſita,ita etiam de futuris/& partes ipſorum ſe
habebunt,nam aut ipm̃ erit/uerum eſt,aut ipſum nõ erit,ſi oportet ꝓpoſitionẽ ueram / uel falſam
eſſe,nam determinanť ſm eadem futura,& ſi quidẽ erit craſtina claſſis/erit uerũ dicere,quia erit; ſi
autem nõ erit/certè falſum erit dicere,quia erit/uel non erit.ergo alterũ uerũ/uel falſum ſignificat.
Sed Peripatetici aiunt contradictionem in futurum/ueram uel falſam eſſe,ſed ꝙ utraq; pars earũ/
erat uera,& ꝙ utraq; ſit falſa/comp̃hendi non poteſt:& natura inſtabile eſt,nam nihil ꝓhibet cõtra
dictionem dici.ſ.uel erit/uel non erit/cum utraq; cõtineatur in ipſa,ceu erit/uel non erit determina
tè. At in p̃ſenti/& p̃terito tempore/iam eſt uera uel falſa,ſed quęcũq; de futuro enuntiãtur/nõ ſunt
iam uera/uel falſa,ſed erunt talia/uel talia. Hæc igitur ſufficiant/cõtra dicta Nicoſtrati. Cęterũ com
pleto ſermone Ariſto. de differentia oppoſitorum/utile erit etiã Architæ dicta de ipſis in libro de
oppoſitis cõſcribere,quæ fuerunt exemplaria,& origo dicẽdorum etiam maxime:quia neq; diuus
Iãblicus ex hoc libro ſuis libris inſeruit,& fortè hic liber/nõ peruenit ad ipſum,nam nõ p̃termiſiſ/
ſet ipſum,quippè qui librum Ariſto. de oppoſitis uiderat:ſic itaq; Architas inqt. Res itaq; inuicem
opponi dicunť/ſcđm legem & naturam,alia qdem ut cõtraria,uelut bonum/malo,& ſanũ/ægroto,
& uerum/falſo,q̃dam autem ut habitus priuationi,ceu uita/morti,& uiſus/cecitati,ac ſcientia/obli/
uioni:& quædã ut ad aliquid/aliquo mõ ſe habentia,ceu duplũ/dimidio,princeps/ſubdito,& dñs/
ſeruo,q̃dam uerò ut affirmatio/& negatio/ut hominem eſſe/ei qđ eſt non eſſe,& ſtudioſum eſſe/ei
quod eſt nõ eſſe:& cum expoſuiſſet ſic quatuor oppoſitiones,ſubiungit hæc de differẽtia ipſorũ.
Differunt autem hæc adinuicem/quia cõtraria quidem nõ neceſſario ſimul fiunt/neq; ſimul cor/
rumpunť:nam ſanitas ægritudini cõtraria/& quies/motui,ſed neq; ſanitas/cum ægritudine ſimul
exiſtit,neq; quies/motui,neq; etiam ſimul fit,neq; corrumpiť utrũlibet ipſorum,ſed habitus gene
rationis/& priuatio/differunt ab his,quia cõtraria trãſmutari inuicem nata ſunt,ceu ſanũ/in ægro/
tum,& ęgrum/in ſanum,& acutum/in graue,& graue/in acutũ,ſed priuatio/& habitus/aliter ſe ha/
bent,qa habitus mutať in priuationem,ſed priuatio/non in habitum,nam animal moriť,ſed mor/
tuum nõ reuertitur ad uitã,& uniuerſal̃r habitus eſt cõtinẽtia eius/qđ eſt ſcđm naturam,& priua/
tio eſt defectus eius/quod eſt ſcđm naturam:ſed ea quę ſunt ad aliqđ/neceſſarium eſt/ut ſimul fiãt/
& corrumpanť,nam fieri nõ poteſt/ut duplum ſit/& nõ dimidium,uel dimidium eſſe/& non du/
plum:& quãdoq; fit ſimul duplum/& dimidiũ,& quotiẽſcũq; corrumpiť duplum/ſimul etiã di/
midium corrumpiť. Eędem affirmatio/& negatio/ſunt magis ſpecies orationis/& magis ſignificati
ua ueri/uel falſi. Nam eſſe hoĩem/eſt uerum/quãdo extiterit,& falſum/quãdo nõ extiterit, eadẽ aũt
ratio fit etiam de ipſa negatione:nam ipſa uera/uel falſa fit/penês rem ſignificatam,uera quidẽ quã/
do extiterit,falſa autẽ/quãdo nõ extiterit. Item bono/& malo/aliqđ medium,quod neq; bonũ,neq;
malum eſt. Itẽ inter paucum & multũ/medium eſt/mediocre,& īter tardũ/& uelox/equè uelox,ſed
inter habitum/& priuationem/nullũ eſt medium:nam uitæ/& mortis,ac uiſionis & cecitatis nullũ
intermedium eſt:niſi aliquis dicat animal eſſe intermediũ uitæ/& mortis,quãdo nõdum factum
eſt,ſimil̃r etiam catulũ eſſe intermedium eius/qđ eſt cecum eẽ/& uidere,qui nõdum uidet,q ergo
ſic dixerit/per accidẽs aſſignabit medietatẽ,& nõ ſcđm ꝓprium terminũ contrarietatum, oppoſita
autem ad aliquid/ſuſcipiũt medietates,nam intermediũ domini/& ſerui/eſt liber,& intermedium
maioris & minoris/diciť eſſe æq̃le:& intermedium lati/& ſtricti,eſt coherens,& ſic aliorum cõtra/
riorum inuenietur aliquod medium/ nominatum/uel innominatum,ſed inter affirmationẽ & ne
gationem/ nullum medium eſt,ceu inter hominem eſſe/& non eſſe hominẽ,& eẽ muſicum/& nõ

muſicum,

muſicum,& uniuerſaliter neceſſe eſt ei qui de aliquo aliquid profert, de eodem affirmare/uel negare aliquid, affirmare quidem/quãdo ſignificat aliqd ineſſe, ut homini muſicũ ineẽ/& equo pugnantem eſſe: ſimilr̃ negare aliquid ei ineſſe quãdo nõ eſſe aliqd ſignificat, ceu non eſſe hominem/uel non eſſe equũ, uel quãdo non coexiſtit aliqd huic, uelut non eſſe hominẽ muſicum, uel nõ eſſe equum bellicoſum. Equidem inter affirmationẽ/& negationem/nullũ medium eſt. Hæc igitur etiã Architas de differentia oppoſitorũ adinuicem ſcripſit,& naturam ipſorũ ſimul etiã diligenter oſtẽdit, quæ etiam Ariſto. ſequutus eſt/in ſuis dictis, ut ex eis liquet. Poſtremò Ariſto. ſubiungit quãdam differentiam contrariorum/quã etiam Architas tradidit, poſt quam etiam aliam/quã contrariorum affert. Et ſic ſe habent ea quæ Ariſto. ſubiungit.

¶ *De contrarijs.*

COntrarium autem/eſt bono quidem, ex neceſſitate malum. hoc aũt palam inductionẽ in ſingulis. velut ſanitati/ægritudo. & iuſtitiæ/iniuſtitia. & fortitudini/timiditas. ſimiliter autem/& in alijs. malo autem/quãdoq; quidem bonum eſt contrarium. quãdoq; autem malum. defectui enim/qui eſt malum, cõtrarium eſt exceſſus/malus exiſtens. ſimiliter autem/& medietas contraria vtriq; exiſtens, bonum eſt. In paucis autem quod tale videbit/vtiq; aliquis. in pluribus autem/ſemper malo/bonum contrarium eſt.

Cum dixerit de contrariis, ſubiungit hæc quæ ſunt utilia ad uniuerſam p̄dicamentorum conſiderationem,& ad inuentionẽ locorum. Et ſunt hæc, ꝙ bono ſemper malum eſt cõtrarium,& malo aliquando bonum/& aliquãdo malum eſt contrariũ. Secundum quoq; eſt/ꝙ non neceſſe eſt ubiq; ut ſi alterum contrariorũ ſit/& alterũ ſemper ſit, quãdoquidem hæc non ſemper in indiuiduis fiãt. Tertium eſt/ꝙ contraria ſunt circa idẽ ſubiectũ, uel genere/uel ſpecie. Quartum eſt, ꝙ contraria uel in eodem genere ſunt, uel in contrariis generibus/uel ipſa genera ſunt, ſed horum primi modi. ſ. ꝙ bono malum ex neceſſitate ſit contrarium, per inductionẽ fidem fecit: nam per ſanitatem/& ęgritudinem/ac per iuſtitiã/& iniuſtitiam/uniuerſaliter ꝓbauit. Quod uerò malo quãdoq; bonum ſit cõtrarium,& quandoq; malũ, ex his quæ ſcd̄m defectum/& excellentiam ſe habent/medietatẽ ſyllogiſmo concluſit, nam defectui medietas cõtraria ſit/& exceſſius, ceu timiditati fortitudo/& audacia,& frigiditati corporis/ac incommẽſurationi complexio/cõmenſurata eſt, & calidior opponit̃, unde in libro de oppoſitis/adiecit iſtos modos contrarietatũ/& oppoſitionum/nec bonorũ/nec malorum ad ea quæ neq; bona/neq; mala ſunt: ſic dicendo album nigro/& dulce amaro/acutum graui/& motui/ſtatio, oppoſita ſunt. Sed quomodo unũ uni contrarium eſſe uidet̃, quãdoquidem nunc dicat duo eſſe contraria malo. ſ. bonum/& oppoſitum, malum, ut audacię/fortitudo/& timiditas: & bono duo mala uidentur cõtraria/ut fortitudini/audacia/& timiditas: & medietati/exceſſus/& defectus. Sed ad primũ dicendum eſt, ꝙ ſi ſcd̄m idem audaciæ unũq; opponeretur/ꝑfectò ſermo abſurdus eſſet, ſed ſi bonum opponit̃ malo/ut malo, & cõmenſuratum incõmenſurato (ut tale) tunc unum uni erit contrarium, ſimilr̃ etiam ſi exceſſus audacię/opponitur defectus timiditatis, nihil profectò erit inconueniens. Ad ſecundum quoq; dicendũ eſt, ꝙ unum eſt cõtrarium bono/ut bono,& illud eſt malum, ſimiliter etiam cõmenſurato/ut cõmenſurato/unũ eſt contrarium/incommenſuratum, quodquidem cõmuniter,& in exceſſu/ac defectu/conſiderat̃. Non enim exceſſus/& defectus (ut tales) opponuntur ad cõmenſuratum. Etenim & affectiones, quatenus ſunt diuiſibiles/quãtæ ſunt. Item Ariſto. inſinuat oppoſitionẽ/quæ eſt ſcd̄m aliud/& aliud/dicendo malo aliquãdo bonũ eſt contrarium, aliquãdo malũ. Non enim idem eſt hoc/cum illo bonũ/& malũ, ſed magis cum hoc dicto/partim bonum/& partim malũ: quare duo cõtraria extrema tãtum ſunt,& alterum extremum ſm quantitatem/& medium, ſcd̄m qualitatẽ/ut commenſuratũ incommenſurato, nam mediũ eſt quãtum/quod non extremo contrarium/ut quãtum, quandoqdem non plurimũ diſtant ſm quantũ, ſed media/ut unũ/ambo extrema contraria ſunt. Nam ut incõmenſuratum/ad commẽſuratũ,& ut malitia ad uirtutem, ſit. Hic quoq; Nicoſtratus rep̄hendit unum, quia contrariorũ diuiſio/imperfecta eſt, quãdoquidem nõ adiecerit/indifferens contrariũ eſſe/indifferenti, quod quidẽ in libro de oppoſitis/adiecit, dicendo/eſſe quẽdam modũ oppoſitionis/qui non eſt bonorũ/nec malorum/ad ea quæ nec bona, nec mala ſunt (ut diximus prius). Verũ indifferentia ipſa/non uocauit (ut exiſtimo) quia hoc nomen indifferentis/eſt nouũ/à Stoicis impoſitũ. Sed hic de illis mentionẽ non fecit, quia dubium erat/ne fortè non ſolum indifferens indifferenti, ſed etiam indifferens/malo opponeretur:

ſicut etiam artificiale mediũ/uidetur cõtrariũ eſſe/ei quod ſine arte malũ eſt:ac ſobrium eſſe/aduerſari ei/quod eſt ebrium fieri:iterũ bono/medium eſt contrariũ, ceu uti uino/quo aliquis ſobriæ uti poteſt:ſed hæc non eſt mutua acceptio.Nam in artificiale/mediũ eſt, ſiquidẽ etiam de pueris dicit. Item ſobrium eſſe/duplex eſt,alterũ bonum/& alterum mediũ:ceu quãdo ſignificat/non uinolentũ eſſe/& ebriũ fieri/eſt malum,& mediũ eſt:quando ſignificat uſum uini/& ſic media mediis/& bona malis/apponi conuenit:q̃ qdem cũ ſint/ac exacta inqſitione reliqſſet/abſurdũ fecit,ſed mentionẽ uniuerſaliter de ipſis faciẽdo/uel ingrendo/longiorẽ doctrinam feciſſet, quã par ſit introductioni.Item Nicoſtratus dãnat alterũ,quandoquidem ſummopere nitatur oſtendere/bonũ bono contrariũ eſſe. Nam nequit prudentẽ deambulationem/contrariam eſſe/imprudenti:& prudentẽ uoluptatem/aduerſari/prudenti/triſtitiæ,& alia huiuſmodi:quæ qdem/contrario modo dici uidentur. Atqui contraria non conferunt/atq; concurrunt ad unam intentionẽ,& unum finẽ ambo prudenter facientis/non inducunt,quod ſi in his prorſus eſt contrarietas,ceu non boni ad bonũ,tamen ut medii ad medium/erit contrarietas,quãdoquidem ambulatio (ut ambulatio) quieti,& uoluptas(ut uoluptas) non opponitur triſtitiæ. Sed quiſpiam quęret/cur malo,malũ/& mediũ medio opponit,& minimè bonum bono? Cui dicẽdum eſt,ꝙ bonũ eſt unum/& ſimplex,& malũ uarium:ut igitur ubiq; cõtingere/ſcd̃m unum fit/ſcd̃m iactum ad ſcopum,& non ſortiri:& non conſequi ſcd̃m multa fit,nam ſecundum exceſſum/& defectũ/illud fit. ſic etiam bonum/cum ſit unũ/ſibimet non aduerſatur,ſed malum cum ſit uarium/& multiplex/ ſibimet aduerſatur.mediũ quoq;/neq; ipm/ut medium cõtrarium fit,ſed ſuapte natura medium eſt, nam ſicut albũ nigro/ & dulce amaro/opponit, ſed malũ nõ ſcd̃m aliud,ſed ſcd̃m exceſſum/& defectum/quo incõmẽſurata/& mala aliqua ſunt, ſed quemadmodum duo uera/inuicem non opponunt,ſed duo falſa opponunt inter ſe,ceu omnis / & nullus/in unum cõtingenti,ſic & bonũ bono non repugnat,ſed malũ malis repugnat: quocirca adminiſtratio rei familiaris/& liberalitas/inter ſe nõ repugnãt,quãuis illa pecunias ſeruãdas eſſe iubeat, & alia paruiſacere. Verũtamen/ambę tempori inſeruientes/cũ copulantur in bonum:audacia uerò/ & timiditas/inter ſe pugnãt.Vnde hãc differẽtiam contrariorum Ariſto.ſequutus Architam,adiecit.Nam ille ſic in libro de oppoſitis ſcripſit,amplius ſunt tres differẽtiæ contrariorum. Nam quædam ut bonum malo opponũtur,ceu ſanitas ægritudini,q̃dam autem ut malum malo,ceu auaritia ꝓdigalitati,quædam uerò ut neutrum neutro,ceu albũ nigro,& graue leui:ubi ipſe uocat neutrum/qd̃ à iunioribus uocatur indifferẽs,ſicut etiam Ariſto.negationem extremorum ipſam,neq; malum,neq; bonũ uocauit,& inquit.in paucis uideri poſſe/mali ad malum cõtrarietatem, nam in illis ſolis/in qbus bonum,imediatè conſideratur/id fieri poteſt.Equidem malum in exceſſu/& defectu,atq; in eiſdem ipſis ambo,ceu unũ malo ad bonũ/opponitur.Sed q̃rendum exiſtimo,nunquid omne bonum/habens oppoſitum malum/cõſideretur in mediocritate,& omne malũ citra mediocritatem? Qd̃ ſi hoc conceditur.ergo non eſt in paucis oppoſitio mali/ad malum.nam incommenſuratio fit ſecundum excellentiam/& defectum,quæ inuicem opponuntur ut mala,uel ut plura, & hæc non ſic ſe habent.

Adbuc autem contrariorum/non neceſſarium, ſi alterum ſit,& reliquũ eſſe. ſanis quidẽ omnibus, ſanitas quidem erit. ęgritudo autem non. Similiter autẽ/& albis exiſtentibus omnibus, et albedo quidem erit. nigredo autem non. adbuc ſi Socratem ſanum eſſe, ei quod eſt Socratem ægrotare/ contrarium eſt. non contingit autem ſimul ambo eidem ineſſe, non utiq; continget altero contrariorum exiſtente, & reliquum eſſe. exiſtente enim eo quod eſt Socratem ſanum eſſe. non vtiq; erit boc/ quod eſt ægrotare Socratem.

Secũdam contemplationem de contrariis eſſe tradit,qua prius uſi ſuimus/tractantes differentiã contrariorum,contra ea quæ ſunt ad aliquid:quia in contrariis ſine complexione/ nõ neceſſarium eſt/ſi alterum ſit/& reliquum eſſe,nam ſi ſanitas eſt,non neceſſe eſt eſſe ægritudinem,ſed quæ ſunt ad aliquid/ſimul exiſtunt,& in contrariis quæ ſimul comp̃hendunt,hæc ſunt indiuidua, & quãdo dico Socratem ſanum eſſe/& Socratem ægrotare/in his non contingenter, ſed alterum neceſſario exiſtit. Vnde horum primum/ſcd̃m ſuppoſitionem Ariſto.ſcilicet omnes ſanos eſſe / & omnes albos eſſe,quibus ſignificat contraria ſic ſe habere,ut unum nõ pendeat ex altero,ſicut ſe habẽt ea/ quæ ſunt ad aliquid. Verum quicunq; principia contraria ponebant/hoc non cõcedebant, ſiue fuerint Heracliticí,nam ſi alterum contrariorum aſſumetur/omnia occulta euaderent/& perirent, ꝓpterq; Heraclitus accuſabat Homerum dicentem.

Vtinam ex diis/hominibusq́;/contentio periret.

Nam omnia perirent ait.& in ſequētibus hoc non oſtēdit.ſ.non ſimul contraria in mundo exiſtere,ſed oſtēdit,quia non ſimul Socrates poteſt ægrotare/& ſanus eſſe,quāq̃ nihil ꝓhibeat,ut alius ægrotet,& alius ſanus ſit:ſed ſi aliquis hunc ſermonem uoluerit conſonare præcedēti/ſic illum accipiet:nam ſi non contingit Socratem ſimul ſanum eſſe/& ægrotare,neq; aliquē alium ſimul ęgrotare/& ſanum eſſe.Si igitur ſcd̄m ſuppoſitionem oēs ſani fuerint,itaq; alicubi nō erit ęgritudo.Deinde cum dicit,circa idem numero contraria non fieri,quidam obiiciunt,uoluptatē/& triſtitiam ſimul fieri,dum bibūt dulce in uino,niſi primo id non fiat ſcd̄m idem,ſed tactus leditur/ & guſtus delectatur.Deinde ꝙ delectatio triſtitiæ ſimul ſit in ſitiēte/& bibēte/Plato oſtēdit dicendo. Si quid memini/ ꝙ non ſunt hæc bonum & malum,quādoqdem neq; contraria ſunt.Verum Iāblicus extēdendo ſermonē ad omnia contraria,quædam miſceri ait.ut album/& nigrū/in fuſco/& dulce/amarum/in abſynthio:& quædam eſſe immixta,ut ſanitatē,& ægritudinem,quāuis medici miſcēt hæc in quadam tertia conſiſtētia,neutra appellata.Item ait.cōtrariorum quæcūq; aliquod unum generant/aliud eſt ꝓductum/ubi aliud magis ęſt,quā generans,& alterum eſt minus/ut fuſcum:& alicubi eſt magis ambobus/tāquā ex maiori & minori compoſitū,& alicubi ambobus eſt minus, ceu illud qđ ex recto/& curuo cōſtat,nam recto minus eſt rectum,& curuo minus eſt curuum.

Palam autem/quod & circa idem , uel ſpecie , uel genere/ nata ſunt fieri contraria.ægritudo quidem enim/& ſanitas/ in corpore animalis/ nata ſunt fieri,albedo autem/& nigredo/ſimpliciter in corpore.iuſtitia autem/& iniuſtitia/in anima hominis.

Cum loquutus ſit de mediatis/& īmediatis contrariis/uſus etiam fuit hoc.ſ.in quo nata ſunt fieri,uel de qbus prædicari,proinde docet/quæ ſint illa in quibus nata ſunt fieri contraria,& cum tripliciter idē dicatur.ſ.idem genere,idē ſpecie,idē numero,dicit contraria fieri circa eadem genere/& ſpecie.Equidē quando accipimus corpus ſimpl'r/circa quod albedo/& nigredo/contraria ſunt, tūc idem genus accipimus:ſi uerò accipimus corpus animalis/in quo ægritudo/& ſanitas,tūc ſpēm accipimus/ut genera,& ſi qdem fuerint omnes naturæ eędem genere/erunt circa ipſas contraria,rationale/& irrationale:ſi uerò fuerint animæ humanæ eędem ſpecie/tunc erunt circa ipſas/uirtus & malitia:ſed circa idē numero contraria fieri,non ſubiūxit.Verum quidam hāc prudētiam determinatè,ceu illam Solonis/cōtrarium eſſe ſuę imprudētię/ſi fieret.Item aiūt huius ſanitatem/eiuſdem ægritudini cōtrariam eſſe,ſed non quāuis cuicūq;.Vnde Iāblicus ſequēdo inquit.non dici ſecundū demōſtrationem/hanc prudētiam huic imprudētiæ contrariam eſſe,ſed media contraria ſunt/prudentia/& imprudētia,& quāuis in aliquo indiuiduo cōtraria determinata dicerētur,tamē cōtraria eſſent/ſcd̄m relationem ad media:Nam cur magis huius prudētia/uel illius imprudētia/cōtraria? Verum fortè etiam in his eſt q̄dam oppoſitio/ſiquidem uirtutes & malitiæ/tribuant animabus ſanitates/& morbi tribuātur corporibus,ſed quomō Ariſto.non dixit circa idē numero/non fieri cōtraria?quādoquidem hoc eſſet ꝓprium ſubſtātiæ.ut cū una & eadem numero maneat/ contrariorum ſit ſuſceptiua?Niſi Ariſto.uelit nō qđ ſubiicitur cōtrariis/nō eē unum numerò,ſed fortè tāq̃ dictum in ſermonibus de ſubſtātiis/manifeſtat,non illud ṕtermiſit,uel ſi fortè cōtraria fiant in indiuiduis,tamen nō quatenus indiuidua/habēt contrarietatem.Non enim qa hæc prudētia/& hęc imprudentia,ſed quia prudētia/imprudentiæ,ſunt contraria,ſic habent contrarietatem,quo pacto dictum Iāblici/colligendum eſt,quia manifeſtum eſt/ꝙ circa idem genere,& idem ſpecie/non ſolum fiunt contraria,ſed etiam ſunt ſimul,& poſſunt in alio & alio conſiſtere,ſed circa idem numero nō poſſunt eſſe ſimul,ſed uiciſſim.

Neceſſarium autem/omnia contraria vel in eodē genere eſſe,vel in cōtrariis generibus.vel ipſa genera eſſe.album qdem enim/& nigrum/in eodem genere.color enim ipſorum genus.iuſtitia autē/& iniuſtitia/in contrariis generibus.illius qdem enim uirtus.huius autem malitia/genus.bonum aūt/& malum/non ſunt in genere. ſed ipſa quorūdam genera exiſtunt.

Tradit quartum Theorema/contrariorum,ꝙ omnia cōtraria/uel ſunt ſub eodem genere,ſicut album/& nigrum/ſub colore,uel ſub cōtrariis generibus,ſicut iuſtitia/& iniuſtitia,& uirtus & malitia/quæ ſunt genera:uel ipſa cōtraria ſunt genera,ſicut bonū/& malum/quæ ſunt genera,& nō in genere,cuius diuiſiōis Nicoſtratus tertiū mēbrū accipiēs,negat illud eē,qm̄quidē nō ſint aliq̃ cōtraria/q̃ ſint ſolū genera,& nō ſpēs alicuius/uel aliquorū.Eqdē bonū & malū/ſub q̄litate ordinanſ, &

ſub diſpoſitione,uel habitu.Itẽ omne cõtrariũ/ordinabiť ſub aliquo decẽ generum,& ſic,prius erit
ſub genere:& ſic temerè dictũ eſt/ꝙ ipſa ſint genera,uel ſunt extra decem p̄dicaméta,& ſi diuiſio in
decem generũ/imperfecta erit.Sed hanc dubitationem rectè inuẽtam/ Porphyrii ſectatores ſoluũt,
dicentes contrariorũ/alia eſſe æquiuoca,alia minimè,& quia q̃dam non æquiuoca/diuiſit in ea quę
ordinata ſunt ſub uno genere,& in ea quę ſub cõtrariis generibus ponunť,& quę æquocè dicunť/
non ſub uno genere exiſtunt,ſed de multis dicuntur,q̄a genera aſſimilanť analogis/& illis æquiuo/
cis in quibus unum eſt prius altero:adeo talia cõtraria aſſerit eſſe genera, & huiuſmodi ſunt bonũ
& malum,nam bonum eſt æquiuocum,quod cõpetit ſubſtãtię:ut deo/& q̃litati/ut uirtuti,& quan/
titati/ut cõmenſurato:& aliis p̄dicamentis.Sed qui ita aiunt/primo aſſerunt genus impropriè dici/
de æquiuoca uoce,deinde non admittunt bonum/& malũ eſſe qualitates: p̄inde alii coartant uer/
ba dicentis,nihil aliud ſignificare per hæc.ſ.bonum & malũ/non ſunt in genere,ſed ipſa quorũdam
exiſtunt genera,niſi quod bonũ & malum/non ſunt ſub contrariis generibus, ſed ipſa ſunt contra/
ria genera.Nam quãuis ſub qualitate ſint,tamen q̃le non eſt contrariũ/alteri generi.Atqui hęc ſolu
tio reuera execrãda eſt,nam hoc modo tertia differentia/ã prima non differret,ſiqdem bonũ/& ma
lum/ſunt contraria entia/ſub uno genere.Porrò Theophraſtus/hæc in ſuis topicis ſcripſit,quę lon
giorem ſermonẽ reddunt.Equidem cum cõtraria ſint principia contrariorũ/ liquet hęc non eſſe in
uno genere,ceu nec bonũ/& malum,nec motus eſt actio:itaq; exceſſus/& defectus/erunt contraria,
& forma/priuatio/principia: p̄inde ad hæc, Iamblicus inquit.ꝙ ſi decem genera rerum ſunt/& oĩa
contraria ſub ipſis,uel oĩa ſub uno genere,uel aliud ſub alio ordinabunť,uel multipl'r erunt contra
ria,cum unũquodq; ſub pluribus generibus ordinatum fuerit,uel ut inquit.neq; ſimiliter in uno
genere erunt contraria uocando genera p̄dicamenta, ſed dixit ꝙ non ſunt genera ipſorũ,ſed ut con
traria.Nam hæc ſunt principia contrariorũ/& ſub his alia ordinantur:qm̃ etiam ipſe arbitrať exceſ/
ſum/& defectũ ſub uno p̄dicaméto.ſ.ſub quanto ordinata eſſe, ſed ut contraria contrariorũ princi/
pia non uult ſub aliis contrariis ordinari.Niſi etiam prima contraria/ſint propria genera,& hæc nõ
ſunt in uno genere:nam exẽpla quibus utunť de ipſis,indicant an eis eẽ prius.& poſterius.Proinde
Iamblicus ait.Fortè Ariſt nunc ſequiť inſtitutionẽ Pithagoricum/de boni & mali fœlicitate, uocan
do contrari i principia/iuxta illorum genera:q̃re hanc tertiã contrariorum differentiã/præter ſuam
opinionem magis appoſuit.Sed aliquis conſiderabit,quomodo adhuc uera ſit illa contrariorũ diſ/
finitio/quæ dicit contraria eſſe illa/quæ plurimũ inter ſe diſtant ſub eodẽ genere,ſiquidem non ſo/
lum ſub eodem,ſed etiã ſub contrariis generibus ſunt (ut tertium mẽbrum/tanquã præter opinio/
nem appoſitum) pętermittã:niſi diffinitio contineat relationẽ ad unum,qual'cunq; & differentia
hic ſit accepta/ſm̃ proximum genus,quia hæc quidẽ ſub uno genere p̄ximo ſunt ordinata,ut albũ/
& nigrum/ſub colore,& quędã proximè ſub cõtrariis,ut iuſtitia & iniuſtitia/ſub uirtute/& malitia,
& per hęc ad unum,aut ad habitum,aut ad diſpoſitionẽ,aut ad ipſam qualitatẽ reducanť.Architas
uerò neq; hanc differentiã contrariorum p̄termittendo/exactius ipſa expoſuiſſe uidetur,ſic dicẽdo.
Item contrariorũ alia in generibus generum fiunt.Nam bonum eſt cõtrarium malo,& bonum eſt
genus uirtutũ/& malum eſt genus malitiarum:q̃dam etiã ſunt in generibus ſp̃erum. Nam uirtus
eſt contraria malitiæ/& uirtus eſt genus prudẽtiæ, & tẽperantię:& malitia eſt genus imprudẽtię/&
intẽperantiæ, quædã deniq; ſunt in ſp̃ebus. Nam fortitudo eſt contraria timiditati/& iuſtitia iniu/
ſtitiæ,cũ iuſtitia & fortitudo ſint ſp̃es uirtutis,ac iuſtitia/& tẽperantia/ipſius malitiæ. Vnde Archi/
tas/in his dixit,contrariorũ ea quę ſunt genera generum/non p̄hiberi,ut etiam ipſa ſub uno aliquo
genere reducanť:ut bonũ / & malum/ſub qualitate:& quædã eſſe genera ſpecierum,& quædã ſpe/
cies aſſeruit,& ipſe ſubiungit,ꝙ prima genera ſemp ſunt ſpecies,nam inquit.genera non ſolũ ſunt,
ſed etiam ſpecies.Sed quia ſermonẽ de cõtrariis/& oppoſitis/cõcluſimus quęſtiunculam hanc non
prætermittere utile erit.Nam Ariſto.ubiq; in his/& Architas,cum Ariſt.poſuerunt contrariorum
exempla,bonum/& malum/ſanitatem/& ęgritudinem,uerum/& falſum,iuſtitiã/& iniuſtitiã,uirtu
tem/& malitiam,ſtudioſum eſſe/& prauum,& exẽpla priuationis & habitus/poſuerunt uiſum/&
cecitatem.Exiſtimo igitur q̃rendum eſſe,ſi oporteat bonum/& malum,iuſtitiã/& iniuſtitiã,ſanita/
tem/& ægritudinẽ,ut contraria apponere,an uelut habitum/uel priuationẽ:nam ſi contraria ęquè
fortitudinis/& roboris ſunt,ac ſuapte natura ambo pricipalia ſunt:itaq; hæc mala iniuſtitia/ęgritu/
do,& talia/aduerſa magis ſunt,& remotiones ab eò qđ eſt ſcđm naturam/& adueniunt, p̄fectò am/
bo erunt principalia,uel æque fortia,uel ſm̃ naturam ſimiliter:nam ſi uniuerſal'r hæc ſunt præter
naturam,& non alia/ac infortunium ſignificans primò nullius eſſe finẽ/in ipſo ſolet.Deinde eligen/
tes iniuſtitiam/ſub apparẽtia boni,quod eſt in ipſa alliciunť,& hoc mõ in aduerſam fortunam inci/

dunt, quærentes id quod eſt per ſe ſufficiens/utile/& principale. Sed quis dubitat de ęgritudine/ꝙ nõ ſit diſpoſitio ꝑter naturam, quádoquidem medici hactenus ſic ipſam diffinierũt? ſi igitur id qđ eſt ſm naturam, & quod eſt ꝑter naturam/opponunt̃, non erit, ut cõtrariorum oppoſitio, nam illę ſm naturam/& ſpecies ambo ſunt, album/nigrum/calidum/& frigidum, ſed potius ut habitus magis/& priuationis oppoſitio, partim priuádo, & partim in priuatum eſſe cõſiſtit. nam ægrotare priuatio eſt, & mortuũ eſſe, & ophtalmiam pati, & cecum eſſe, ſed horum partim in priuando, & partim in priuatũ eſſe, cõſiſtunt. Cum igitur duplex ſit priuatio, iſti uiri illam ſolam priuationem uocant/quæ eſt in priuatũ eſſe/ꝓpter impotentiam, & quæ cõſiſtunt/in priuando ponunt: ut contraria/quia ipſis ineſt quædam uirtus. Item eò ꝙ aliquid habitus adhuc admixtũ eſt. Vnde Architas/cum hanc differẽtiam iu libro de oppoſitis nouerit, nõ ſolum hanc, ſed etiá aliam tertiá opponẽdi, ſic dicit. Priuatio autem/& priuatum eſſe/dicit̃ tripliciter, uel enim quádo nihil prorſus habet, ceu cecus/nihil uiſionis, & mutus nihil uocis, & expers diſciplinæ/nihil ſciẽtiæ habet: aut male habẽdo, ut ſurdus/qui male audit, & caligás oculis/qui male uidet, aut quádo habet aliqđ quale male, ceu qui habet tortos pedes, & qui habet prauam uocem. ſi ergo iſte non ob ægritudinẽ eſt caligás oculis, ſed ut in priuatum eſſe/cõſiſtet, & hæc erit tota diuiſio eius/qđ eſt priuatum eẽ. Itẽ contraria ꝓcedentia/& finem generationis ſuæ in ſeipſa emittentia, integre cõtraria fiunt: ceu morbus/& mors, quare ægritudo/& ophtalmia/nõ erunt cõtraria, ſed uniuerſalr̃ ambo cõtraria ſunt/opera naturæ: morbus uerò eſt priuatio/& abſentia/nõ ſolum eius qđ natum eſt haberi, ſed etiá eſt abſentia: nam priuatio in libro de phyſico auditu, erat dũtaxat formæ abſentia/nihil ꝑter naturá indicás, ſed magis diuerſitatem. Nam bouis materia/priuata/eſt forma apũ, & materia panis/forma carnis, ſed nũq̃ in his eſt ꝑter naturam, quẽadmodum in priuatione oppoſita: quare ubi eſt id qđ eſt pręter naturam. ibi etiá magis eſt priuatio, ſed nõ contrarium illud eſt appelládum, nam ſic nobis etiam aduerſus eos q ponũt pricipiũ eẽ mediũ/rõ fauet. Diceret igit̃ aliqs/qua de cauſa horũ diuinorũ hoíum/talis ſentẽtia ſit, & cur Iáblicus hoc ignorat/q multas/& bonas rationes adduxit, ad confirmandum hoc. ſ. ꝙ malum oportet exiſtimare ꝙ uerſetur in deſtructione exiſtẽtię, & in aduerſitate? Niſi fortè ſententiam Pithagoricorũ ſequuti ſint, qui duos ordines elementorum. ſ. deteriorem & meliorem/è regione uiciſſim reſpondentes/tanquá contrarios poſuere, in quibus bonum/& malum/ordinát. Verum ſi hæc q̃ diximus uera ſunt, adhuc quærendæ ſunt differẽtię, oppoſitionũ eius. ſ. illa/ſcilicet quæ eſt ut contrariorũ, & eius quæ eſt ut habitus/& priuationis, ubi illá eſſe non dicemus, quia cõtraria tranſmutantur inuicem, & quæ ſm habitũ & tranſmutationẽ/non tranſmutátur, ſiquidẽ (ut diximus) ægritudo/& ſanitas, iuſtitia, & iniuſtitia, bonũ & malum/inuicem tráſmutant̃, non uelut contraria/ſed uelut habitus/& priuatio/opponuntur, ſed dicemus ea quæ prius diximus, quòd contraria ſunt æquę potentia/& ambo principalia ſecundum naturam/& ſpecies, priuatio autem in potentia/præter exiſtentiam/& præter naturam, ac defectus formæ eſt. Sed iam procedendum eſt ad ea/quæ deinceps Ariſto. dicit.

¶ *Caput de priori.*

PRius alterum altero dicitur/quadrupliciter. Primò qdem/& principaliſſimè, ſecũdum tps. ſcđm qđ ſenius alterum altero, & antiquius dicimus: eò enim/quod tẽpore amplius ſit, & ſenius/& antiquius dicitur. Secundo aũt, quod non conuertitur ſcđm ipſius eſſe conſequentiã. uelut unum/duobus prius. duobus qdem enim exiſtẽtibus/cõſequitur mox unum eſſe. uno autẽ exiſtente/non neceſſariũ duo eſſe. quare non conuertitur ab vno cõmunia eſſendi, reliquum prius autẽ/uidetur eſſe qđ tale/à quo nõ conuertitur eſſendi conſequẽtia. Tertio aũt/ſcđm quẽdam ordinem/prius dicitur, ſicut in ſcientijs/& orationibus. In demõſtratiuis enim ſcientijs/exiſtit prius/& poſterius/ordine. elemẽta enim ſunt priora diagrãmatibus ordine. & in grãmatica/elemẽta ſunt priora ſyllabis, in ſermonibusq; eodem modo. ꝓhemium enim/narratione prius eſt ordine. Adbuc pręter dicta, quod melius/& honoratius/prius eſſe natura uidetur. cõſueuerunt autem multi/eos q magis ſunt in bonore/& magis diliguntur ab ipſis/priores apud ipſos dicere eſſe. eſt aũt utiq; ferè alieniſſimus modorũ iſte. Qui qdem igitur dicuntur modi prioris/ferè tot ſunt. videbitur autem utiq; præter prædictos alius eſſe prioris modus. conuertentium enim/ſecundum eſſendi cõſequentiã, quod cauſa qualitercũq; alteri ut ſit, prius meritò natura dicetur. quod aũt ſunt

quædam talia, palam.nam eſſe hominẽ, conuertitur ſecundũ eſſendi conſequentiam.ad uerã de ipſo orationem. Si enim eſt homo, uera eſt oratio, qua dicimus quia eſt homo.& cõuertitur. Nam ſi uera eſt oratio, qua dicimus quia eſt homo,eſt homo.eſt aũt oratio quidem, nequaq̃ cauſa eſſendi rem.res verò uidetur aliquo modo cauſa eſſendi uerã orationem.eò enim q̃d eſt res, uel non eſt,uera oratio, vel falſa dicitur.quare ſecundũ quinque modos, alterũ altero prius dicetur vtiq;.

Cum ſuperiori ſermone de ſubſtantia/Ariſto.uteretur hoc nomine prius,& in prędicaméto ad
aliquid diceret,ſcibile enim/ſcientia prius eſſe uidebitur,ob id igitur diuiſioné de ipſo priori multi
pliciter dicto facit,quáuis non oẽs modos eius afferat,quádoquidé ipſe alias adiecerit alios modos/
non paucos,& Straton in uno libro de priori/& poſteriori/multos modos poſuerit. Verũ cũ Ariſt.
putat eos exponendos eſſe/qui ꝓ introductione ſufficiunt, primũ modum prioris/& principaliſſi/
mum eũ eſſe inquit,qui ſm tépus/quatenus tépore eſt prius id quod magis ſenex/& antiquũ eſt,
ponentes hæc nomina honorabilia eſſe.Eqdem ꝓpriè dicit̃ ſenius/de animatis,& maximè de ho/
minibus/ quatenus dicimus Pithagoram Socrate ſeniorem eſſe/& uetuſtius de inanimatis/& re/
bus/magis dicit̃,ceu Troiana geſta/dicimus uetuſtiora eſſe rebus Perſicis:& hac rõne/priora,& cõ
ſtat ꝙ oportet quæ aſſumunt̃/comparare ad alterum.Nam ſi hoc nõ erit/inuenief aliquis ſeipſo ſe
nior/ſm iuuenilem ętaté,quia illa erat prior tépore.itaq; in his q̃rendum primò eſt,ſi prius eſt ęqui
uocũ,quo aliquid in ipſo principaliſſimũ ſit.Nam his quæ multipliciter dicunt̃/& ęquiuoca ſunt,
hoc eſt ꝓprium,& illud metaphori.è non cõtingit(ut diximus)in ſermone de æquocis. Nam indi
uidua ſubſtátia/ ꝓpriiſſimè & primò/& maximè dicta eſt,quocirca uniuocè de ipſa dicũtur/ ſecũdę
ſubſtátiæ.Dicẽdum eſt igitur/ꝙ in æquiuocis illud eſt aſſerendum/eſſe principaliſſimũ/quádo ali/
quid primũ poſitum fuerit,& aliud ab illo ꝑficiſcitur:ceu animal,ꝙ aíatum & pictum,quorũ ani/
matum eſt principaliſſimũ/& pictum ſm ſimilitudiné illius ſecũdarium,& ambo dicunt̃ ęquoca.
Secundo auté/q̃rendum eſt,cur ſignificatum prioris ſm tépus/principaliſſimũ eſt,niſi quia à prio
ri ſm tépus/alia priora dicta eſſe uidẽtur.Item hoc ſignificatum/quo ad cõſuetudinem/eſt notius,
cum prior ſit genitus,ut inqt Homerus.Scdm quoq; prioris modũ inqt eſſe illum/quo aliquid
nõ conuertit̃ ſm eſſendi illationem:ceu quádo aliqd ponitur cum alio,& ſequit̃ illud,ſed illo poſi
to/illud aliud nõ ſeqtur,ut duobus exiſtẽtibus/ſemp unum eſt,ſed ecõtra/uno exiſtẽte,nõ neceſſe
eſt duo eſſe:à quo igit̃ non ſequit̃ illatio/illud eſt prius,& quo poſito/ſequit̃ alterum,illud eſt po
ſterius.Verũ iuniores/tale prius cõſueuerunt appellare id q̃d ſimul infert̃,ſed nõ infert,& quod ſi
mul tollit aliud,ſed alio ſublato/ipm non tollitur,quæ qdem Ariſto.cõphendit in hoc mõ,dicẽs
quæ nõ conuertũtur ſm eſſendi illationem.Porrò dixit non cõuerti,q̃a non ſicut exiſtẽtibus duo
bus/eſt unũ,ita exiſtente uno/ſunt duo:itaq; unum duobus nõ æquiualet/ſm illationem,q̃a nõ ſe
quitur ex uno duo eſſe/ſicut ſeq̃batur/ꝙ poſitis duobus/erat unum,itaq; unum ad duo/eſt prius/
ſm ꝙ non cõuertitur ſm eſſendi illationem,hoc etiá modo oſtẽdit genus eſſe/natura prius ſpecie,
quia eo ſublato/tollitur ſpẽs,& poſito/non ſimul infert̃ talis ſpẽs.Nam ſublato aíali/homo de me/
dio demitur,ſed homine ſublato/nõ unà tollit̃ animal:& ſm eſſendi illationem,neq; homo ſimul
exiſtit,neq; ſimul infert̃ cum animali,ſicut animal/poſito homine infert̃.Sed cur nõ dixit genus eẽ
prius ſpecie & ſpẽm priorem eſſe indiuiduo/& cauſam effectu?niſi cõmunionem fecerit generi/&
ſpẽi/cõuenienté.Item cũ q̃dam cauſæ natura p̃cedát,effectus ſequunt̃,ut unum eſt cauſa duorum.
Tertius modus prioris eſt ille/quem ſm ordinem numerat/& ꝑſuadet ex demõſtratiuis ſciẽtiis/ut
in geometria,nam priora ſunt in ipſa/elemẽtorum diffinitiones/& dignitates/& ſuppõnes/& peti/
tiones/tãquá ordine p̃cedentes.Itẽ in grámatica/priora ſunt eleméta ſyllabis.ſimili quoq; ordie oſtẽ
ditur in oratiõe iudiciali/& deliberatiua.Nam ꝓhemia ſunt priora narrationibus,& narratiões ꝑ/
ſuaſionibus,& fortè hoc exemplum/propriè de priori ſm ordiné tradit̃.nam in aliis erát priora/ut
cauſa,hic uerò prohemium non eſt cauſa narratiõis,ſed ſolo ordine præcedit.Deinde ponit quar
tum modum prioris/ ſecundum quem melius/ & honorabilius/ prius eſſe imperio/& excellen/
tia dicimus , ceu diuina/priora mortalibus,& in ciuitatibus/atq; in amicis/præſtantiores dicuntur
priores,qué quidé modũ prioris.inqt.eſſe alieniſſimũ à ſignificatiõe ſm primum,nõ q̃a nõ ſint pri
ma uerè ſm naturá/q̃ ſunt meliora/& nobiliora,ſed q̃a in talibus/prius dici nõ admodũ aſſuetũ eſt.
Ná parentes/& doctores/quáuis ſint honoratiores,tñ hoc mõ non cõſueuimus dicere eos eſſe prio
res:neq; cognatum eſt nomé prioris,ſicut in aliis modis erat.Sed fortè non ꝓpter conſuetudinem/
dixit hunc modũ prioris/& poſterioris/eſſe alieniſſimũ. Nam in conſuetudine/ ſæpe dicimus illud

eſſe

eſſe prius, quod eſt honoratius, ſed quia prius & poſterius/in tali natura uult eſſe, ceu in tēpore, & in numero unū/& duo, & in oratione prohemium/& narratio, & deinceps ꝙ adducitur, uult ꝙ ponatur in his quæ adæquātur/& non in melioribus, nec deterioribus, quatenus talia, quāuis cauſæ ſint priores/& meliores, tamē non q̄tenus meliores/ſunt priores/& poſteriores, ſed quatenus in eadem natura aliquo modo exiſtentia/aliqua antecedunt, & aliqua ſequūtur. Præterea/dictis modis/adiungatur quintus modus prioris, ſm quem ea quæ uidentur ſimul exiſtere/& conuerti/ſm eſſendi illationem tamē illorū illud dicitur prius/qđ eſt cauſa alterius, ceu liquet in exēplo adducto. Nam res/ſunt cauſæ ut uera ſit oratio, ſed non oratio eſt cauſa rei, ſed ſit in his conſequētibus/ut in his quæ efficiunt, ſicur in exēplo liquet. Equidē patre exiſtente filius eſt/& econuerſo, & cauſa factiua eſt pr, aliquādo etiam cauſa eſt materialis/ut later. Nam ſimul ſunt aqua & terra, quādoquidē ſit lutum iſtud ex terra & aq̄, ſed aqua & terra eſt materialis cauſa/& mixtio cauſa formalis eius, itaq; Ariſto. quinque modos prioris expoſuit/ſcilicet ſm tempus, ſcđm naturam, ſecūdum ordinem ſm imperium, & ſm cauſam. Sed liquet/quoniam quot modis primum/ totidē etiam poſterius dicet. Vnde qui determinant primū poſitione, ceu primā colūnarum eſſe/q in oriente eſt/dixerint, hi habebunt primum ſm intellectum, tamē nulla ratio eſt/ꝙ ſit primū. Nam idē erit primū/& poſterius. Verum ſi aliquid natura primū redigetur ſub ordine, ſed illud primum intellectu eſt, ſicut finis, qa finem prius intelligimus, ſicut etiam ꝓtectionem ante parietes, & fundamenta/& foſſionē. Proinde hoc reducetur ſub poſteriori tēpore. Nam intellectus/p̄cedit tēpore ipſum fieri, & exiſtentia ipſius tempore/eſt poſterior. Item ſubſtantia/prior dicitur, nā priora ſubſtantia ſunt perfectiora, qđ quidē ſignificatum prioris/non uidet mihi prætermiſſe, ſicut Iāblicus ait, ſed in quarto modo cōprachendiſſe/in quo honoratius/& dignius/primū dicebatur, & in aliis prius dicit. Item partē i diffinitione rei/quā exiſtimo, ut materialem cauſam accipi/in quinto modo contineri dicimus, ut materia totū ſequitur/non tamen conuertitur ſcđm eſſendi illationē. Item dicit finem eſſe priorem/& notiorem ipſis ad finem, quāuis poſterior ſit natura. Item in metaphyſicis ſic prius & poſterius diuidit, & inquit. primum eſſe illud/quod eſt ſimpliciter: uel natura, uel ad aliquid, uel alicubi ꝓpinquius/principio alicuius determinato: ceu illud quod eſt ꝓpinquius alicui/ſm locum, uel natura alicui loco determinatū, ceu medio, uel extremo, uel quocūq;, & illud qđ eſt remotius eſt poſterius, ſed q̄ ſunt priora ſm tp̄s/ſunt priora, ea quę fuerūt his/quę ſunt remotiora ab ipſo nunc, & in futuris ea ſunt priora/q̄ ſunt ꝓpinqora: ſicut res Troianę priores fuerūt rebus Medorū/& res Nemeorū/fient priores rebus Pytiorū, quotiēs utimur ipſo nūc/ut principia. Itē q̄dam ſunt priora ſm modū. Nam qđ eſt prius/primo mouēti/eſt prius, ceu puer uiro. Itē principiū/aliud eſt ſimplr, & aliud ſm potētiā. Nā princeps imperio, & q̄tenus eſt potētior/eſt prior, ſed tale nō ſm electionē/uel eē, & ut ſit prius/& alterū ut mouēte illo/moueat & nō mouēte/nō moueat. Nam principiū eſt ipſa electio. Itē alio mō prius ſm ordinē/in quo cōtinent q̄cūq; ad unū determinatū diſtāt/ſm rationem, ceu ꝓpè aſſiſtēs/& tertio loco aſſiſtēs/ac ueluti, chorda acuti ſoni, & chorda ꝓpè grauioris ſoni. Etenim ubi eſt principale, ibi etiā eſt mediū/& principiū. Hoc igit mō/hęc priora dicunt. Itē alio prius dicit cognitione, tāq̄ ſimplr prius/quo aliud eſt prius ſm rōnē, & aliud ſm ſenſum. Nā uniuerſalia ſunt priora ſm rōnem, & ſingularia ſm ſenſum. Itē paſſiones priorū/dicunt priores paſſiōes, ceu rectitudo dicit prior planitie, qm̄ hęc eſt paſſio lineę, & hęc ſupficiei. Itē dicunt priora ſm naturā, & ſm ſubſtantiā/ea eſſe, q̄ poſſunt eē ſine aliis, ſed alia ſine illis eē nō poſſunt: quēadmodū etiā Plato uſus eſt, ſic etiā Ariſto. utit hic, itaq; patet ut illi modi prioris & poſterioris, quos ibi enumerauit, cōtinuātur in his q̄ dicunt in p̄dicamētis. ſ. in his qbus ſm tp̄s; ſm ordinē, & ſm imperiū. aliqd prius dicit: & illi etiā continent in extremis, quos priores ſm naturā/& cauſam. Vñ qnque modi hic traditi/ſic reducent ad prima generā, & primus modus prioris/ſm tēpus/ad p̄dicamentū qñ reducit: & modus prioris ſm naturā, & q̄tenus tollit/& nō tollit, atq; illi duo ſm imperiū, & ſm cauſam, ad p̄dicamentū ad aliqd redigunt, & ille modus prioris ſm ordinē, in p̄dicamento poſterioris/locat. Item patet ꝙ poſterius in eiſdē p̄dicamētis erit, in qbus etiā eſt prius. Proinde Straton Lāpſachenus/in libro de priori & poſteriori, multos modos enumerauit, quos puto reduci poſſe ad ea qnque/q̄ hic dicunt, tāquā partes illorū exiſtētes. Nam ſub tēpore ordinabitur illud prius/quo impfectū pfecto prius dicit; quocirca finis eſt in oībus ultimus, idē etiā ſub ordine, atq; ſub his ambobus/q dicunt eſſe prioris dignitatis, & naturę/illi. ſ. modi redigent, qbus prior ſciētia dicit, uel unitas dualitate/& multitudine, uel par/impari. Nam hæc non conuertuntur ſm eſſendi illationem, ſicut neq; ſcientia ipſorum, Item primum tēpore/& dignitate eſt/cuius opus eſt prius, uelut bonum/eſt prius malo, quādoquidem hoc ſit ſalutis, & hoc corruptionis; & prius ſit eſſe/quam corrumpi, tempore/& di

gnitate/& primum,nam tãquã id ſecũdum quod non ſit illatio eſſendi:quandoquidem poſſit eſſe
unum/altero non exiſtente,ut locus/corpore,& corpus/colore ſimiliter etiam ſi alterũ in altero na/
tum eſt fieri,ceu ſubſtãtia eſt prior quali/& quanto,ſic etiam illud quod eſt ſecũdum naturam/eſt
prius eo quod eſt ꝑter naturam:& lex/abrogatione legis,& habitus/priuatione.Item ſub priori di/
gnitate/& potentia/ordinabuntur,quæ ſunt propinqua honoratiori.Equidem/quãtum prius or/
dinabitur/quam quale,quia quãtum eſt par ſubſtantiæ,qualitas autem non:& ſecundum hoc par
ticipat generatione/& corruptione,ut tempus,& hoc non ut locus/& alterum ſeparabile, & alterũ
minimè.Nã anima/ſine ſenſu ea eſſe non poteſt,ſed ſine ſcientia/poteſt eſſe:& impartibile/eſt prius
partibili,nam principio eſt propinquius;quare & centrũ eſt prius circulo,& quo magis priori par
ticipat,ut perpetuum prius eſt bono/& corruptibile malo,& par dualitate/& ipar trinitate,etſi ali/
quid aliquod tempore manet,& aliud non manet,uelut corpus eſt prius motu/& tempore.Et ſub
prius ordine redigetur id quod eſt prius inter medio,& poſterius quod eſt inter medio/poſterius,
& ad modum eorum quæ conuertuntur,quorum unum præcedit alterum/ut cauſa, redigentur
elementum/& pars,quãdoquidem hęc ſint priora toto, ut finitum infinito,& ſi alterum utroq; eſt
prius.uelut æs ſtatua eſt prius/& poſterius.Nam quatenus materialis cauſa/eſt prius,& ſm formã/
eſt poſterius,& ipſe Straton/inſinuauit tempus/& locum,eſſe priora/& poſteriora inuicem.

¶ *De ſimul.*

*Simul autem dicũtur/ſimpliciter qdem/& propriiſſimè quorũ generatio in eodẽ tpe:
neutrum enim taliũ/prius aut poſterius eſt.ſimul aũt/ſecũdũ idem tẽpus/hęc dicunt.
Natura aũt ſimul dicuntur,quęcũq; conuertũtur qdem/ſcdm eſſendi conſequentiam.
nequaq̃ aũt cauſa eſſendi/alterũ alteri eſt.uelut in duplo/& dimidio,cõuertũtur eni hæc.duplo eni
exñte eſt dimidiũ,& dimidio exñte/duplũ eſt.neutrũ aũt/neutri cauſa eẽndi eſt.Et q̃ ex eodẽ genere
cõtradiuidunt/iuicẽ,ſimul natura dicũtur.cõtradiuidi aũt iuicẽ dicũtur,q̃ ſcdm eãdẽ diuiſionẽ:uelut
volatile greſſiuũ,& aquatile. hęc enim contradiuiduntur inuicẽ/ex eodẽ genere exiſtẽtia.aĩal enim
diuiditur in hęc.in uolatile/& greſſiuũ/& aquatile.& nihil horũ prius/aut poſterius,ſed ſimul na/
tura uidentur eſſe.Diuidetur aũt utiq;/& unũquodq; talium in ſpẽs iterum,uelut uolatile,& greſ/
ſiuum/& aquatile.quare illa ſunt ſimul natura/quæ cũq; ex eodem genere,ſcdm eandem diuiſionem
ſunt.genera autẽ/ſpeciebus ſemꝑ priora ſunt.non enim conuertuntur ſcdm eſſendi conſequẽtiam.
puta aquatili quidem exiſtẽte/ẽſt animal.aĩali autem exiſtente, nõ neceſſe,aquatile eſſe.Simul igitur
natura dicuntur.q̃cũq; conuertuntur quidem.ſecũdũ eſſendi conſequẽtiam.nullatenus aũt,alterum
alteri cauſa eſſendi eſt,& quæ ex eodem genere cõtradiuiſa inuicem. Simpliciter autem ſimul ſunt,
quorum generatio in eodem tempore.*

Quoniam in ſermone de ipſis ad aliqd/uſus fuit ipſo ſimul, meritò de ipſo differere ꝑponit,ſed
ipſum ſimul/poſt prius & poſterius ordinat,qa opponit̃ illis/qd quidem indicat negatione eorũ,
ideo prius etiam mõ ipſius ſimul totidẽ ferè modos illorũ/oppoſitos,& aliquo modo iuxta eundẽ
ordinem enumerauit.Nam primo ponit quõ finaliter/& ꝑpriiſſimè dicitur ſimul,& ea inquit eſſe
ſimul/quorũ generatio eſt in eodẽ tempore.Etenim ibi ẽt in aſſignatiõe modorũ prioris/ordinauit
id quod erat prius ſm tẽpus,primo loco/quatenus alterũ eſt ſenius,& antiquius altero. Verũ dicit
ſimpliciter/& ꝑpriè ipm ſimul dici/ quod eſt ſcdm tempus,tanquã uſui/& conſuetudini congruũ.
Pręterea ſm ſignificatũ ipſius ſimul ponit,qđ quidẽ ſecũdo/& quinto ſignificato prioris/ & poſte/
rioris meritò oppoſuit.Nã erat ſecũdũ ſignificatũ/quo aliquid nõ conuertit̃ ſm illationẽ conſequẽ/
tis,& hac rõne erat prius:& quintũ erat/q conuerteret̃/& eſſet conuerſio/ut cauſę ad effectũ.& hac
ratione ruſſus unũ prius erat/& alterũ poſterius, ſed iuxta ſcdm ſignificatũ ipſius ſimul/quatenus
conuertuntur/ea q̃ ſunt ſimul opponunt̃ primo mõ/& quatenus inuicẽ ſeſe adequãt/apponi quin
to,ubi cauſa ꝑcedit effectũ:ceu dimidiũ/& duplũ ſe habent, ꝑinde ſm hoc ſignificatũ ipſius ſimul/
relatiua ſimul dicebant̃. Nam duplũ/& dimidium/unũ infert alterũ uiciſſim,ac tollit,& neutrũ eſt
cauſa alterius. Tertium ipſius ſimul ſignificatũ tradit/dicendo,ſimul ea eſſe/quę ſub eodem genere
inuicem contradiuidũtur.Etenim ea contraria diuidi dicuntur/quæ ſcdm unam/ & eadem diuiſio
nem comparata,ſunt eiuſdẽ generis: præſertim quando generis plures diuiſiones fiunt,& hæ ſunt
ęqualis ordinis,ceu quãdo dicimus/corporũ alia eſſe calida,& alia frigida,& alia animata, & alia in/

animata:& uocant has condiuiſiones/quę poſterius fiunt:ceu,quãdo diuidimus animatum/in uo/latile/& terreſtre/& aquatile,& uocant hanc animalis ſubdiuiſionem. Vnde contraria diuiſio fit/ſm unam & eandem ſectionem eorum quę ſecantur;ut animatum/diuiditur cõtra animatum/ex eadẽ ſectione facta ſcilicet & contra uolatile/pedeſtre/& aquatile.& unũquodq; eorũ/rurſus in duas ſpecies diuiditur,& erunt illę ſimul natura/tanquã condiuiſę inter ſe ex eodẽ genere,nam nulla ipſorũ prior/uel poſterior eẽ conſideratᶩ,ſicut in aliis diuiſionibus/quæ ſcdm primam diuiſionem/priora erãt his/q̃ ſm priorẽ diuiſionẽ diuidebanᶩ,& ſimul tollebãtur hęc/& nõ tollebanᶩ/& iſerebãtur,ſed non inferebant: quod idem dictu eſt/quòd dicebatur.non contraria ſecũdi eſſendi illationem,nam ſi animal fuerit/non ſemper aquatile erit,etſi aquatile fuerit/ſemper erit animal:& animali quidem ſublato/tollitur aquatile,ſed non econtra. itaq; huic modo ipſius ſimul/ uidetur nullũ prius/& poſterius/oppoſitum aſſignari.Porrò dicit Iamblicus/hic oppõnt huic/quod fit ſcdm priorẽ/& poſteriorem/diuiſionem,ceu animatum,quod ex priori diuiſione acceptum/uolatili eſt prius,quod eſt ex ſecunda diuiſione.Nam neq; hæc cõuertuntur/ſecundum eſſendi illationem:quare hoc ſignificatum ipſius ſimul/ſecundo modo prioris & poſterioris/opponetur,in quo genere/& ſpecies ordinantur.Vnde Iamblicus cum animal diuidat/in rationale & irrationale,& ſubdiuidat irrationale in uolatile/terreſtre/& aquatile,rationale ponit eẽ prius uolatile,ſic etiam ait fieri in dignitatibus,ſed alii ſimplicia/& non ſimplicia diuidentes,fecerunt diuiſionem/in ipſum ſimul.Alii uerò diuiſerũt ipſum ſimul/in ſimplicia connexa,& coniugata,ſed non rectè;nam huius non ſimplicis/& ſimplicis/ſpecies/dicuntur eſſe oppoſitionis ſpecies,ſimiliter connexum/& cõiugatum/ex his & ſimplex, ſunt ſpecies oppoſitionis.Videtur quoq; (ut ait) & quædã ſimul eſſe ordine/quæ opponunᶩ prioribus/& poſterioribus ordine,ſicut ea quæ ſunt æqualis ordinis/& æqualis dignitatis, uel ea quæ contradiuiduntur/ex eodem genere,dici poſſunt ſimul natura/& ordine eſſe.Nam hæc/magis ordine ſunt ſimul/quam natura,ſiquidem ſimul exiſtant natura inuicem/& ſeſe demant,ſicut etiam fit in his/quæ ſunt ad aliquid,ſed aliter ſe habent eã,quorum unum contra aliud diuiditur ex eodem genere:ſed animaduertendum eſt,q ea quæ ſunt adequata inter ſe/ & æqualis honoris/non erunt ſimul ſecundum ordinem.Nam neq; prius/& poſterius/ſecũdum ordinem iuxta exceſſum/ & defectum dignitatis/uel honoris/dicebant eſſe prius/& poſterius,ſed magis in his quæ ſunt priora poſitione/ut prohemium prius narratione/ſecundum ordinem dicebatur,& id quod eſt æqualis dignitatis/& æqualis honoris/potius opponitur quarto modo prioris/& poſterioris: quid igiᶩ eſſe quatenus aliquid eſt dignius/& honoratius? Vnde hunc modum ipſius ſimul/tãquàm euidentem ab Ariſto. prætermiſſum eſſe/ueriſimile eſt.Vnde illa erunt ſimul ſecundum ordinẽ/quę eandem habent poſitionem,ut plura prohemia ſimul dicerentur præordinata eſſe/ante narrationem,& eſt quidem ordo in ipſis.Sed fortè hæc contradiuiſa eis quæ ſecundum ordinem ſunt/ prius & poſterius/opponuntur illa,ſcilicet quæ ſunt æqui ordinis,& eundem ordinem habent.Iãblicus uerò dicit/fortè proprium eſt ipſi ſimul/ut non tolleret ordinem.nam ordo eſt ſegregatorum.Cæterum inquit Iamblicus/quòd oportet in omni genere quaſdam ſpecies eſſe contra diuiſas/& ſimul eſſe natura,ceu uolatile/greſſibile/aquatile ſunt ſpecies animalis . Præterea/ſunt etiam ſimul/q̃ in eodẽ loco collocantur,ſicut prius & poſterius dicebatur ſm locum,nam quę in eodem loco/& in eodem uaſe ſimul ſunt/ſimul quoq; tempore,& ſimul loco dicimus,& aliquãdo unum ſimul pro alio accipitur proinde Homerus inquit,

Iam ſimul bellum domat/& peſtis achiuos,

Item ſimul poni dicemus locata in eodẽ loco,& tũc habitare ſimul habitantes/in eadẽ domo.Itẽ abutunᶩ ipſo ſimul/in his q̃ cõiter aliqd opanᶩ,ſicut dicimus ſimul cõuerſanᶩ.Sed fortè nullũ iſtorũ põt dici ꝓpriè ſimul.Niſi fortè extẽſiue,nã duo corpora in eodẽ loco eẽ/ac poni non poſſunt,ut propriè ſimul eſſe dicũtur,quocirca etiam Ariſto.ipſa prætermiſit.Item ait Iamblicus/ notandum eſſe/q ſimul ſcdm tempus,opponitur ei quod eſt prius/& poſterius/ſecũdum tẽpus,ſed in his quæ ſunt ſecundum locum/ſimul fit oppoſitio ad ea quæ ſunt ſeparata: & hoc dupliciter fit/alterum in alio/& alio loco,& alterum ſecundum unum/cui quod eſt cõmuniter opponitur, uelut ſi portaue rimus hoc cõmuniter,neq; ſecundum locum, neq; ſecũdum tempus,ſed ſcdm actum. Fortè etiam in mathematicis/prius & poſterius ſecundum locum determinaretur,prius quidem,eſſe/ſecũdum locum,dicendo ſic/Iamblicus aſſerit.Vnde determinatè ſecundũ locum/ principio quod eſt proximum/eſt prius,& qđ eſt remotius/eſt poſterius,& huic priori & poſteriori/q̃ ſunt ſimul ſecũdum locum opponuntur.Item eſt aliud ſimul/ſcdm locum/quod opponitur his quæ ſunt ſecũdum locum ſeparata.Vnde ſi aliquis dubitaret cur Ariſto hæc omnia non ſufficienter pertractauit,reſpõ/

debimus quod hic determinauit ea/quæ cõgruebant explanationi eorum/quæ prius acceperat,& ſuperflua prætermittendę/ne modũ introductionis excederet. Porrò ſtatim ea ſimul eſſe dixit/quę inuicem contra diuiſa/in eodem genere in illa habent relatione diuerſorum generũ/& non ſubalternatim poſitorum: & quia in ſubſtantiis/ una non eſt magis altera, nec diuerſa/atq; dicebatur in his quæ ſunt ad aliquid/ea conuerti/quę ſunt ſimul/modo unum non ſit cauſa alterius: ſicut dixit/ quando ſimul natura declarabat, ob id nunc per ſimul eſſe natura docuit, tanquã hoc ſit conueniens dictis; ſed de his hæc ſatis ſint.

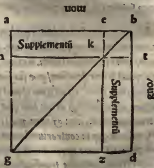
De motu.

MOtus autem/ ſunt ſpecies ſex, generatio, corruptio, augmẽtum, diminutio. alteratio, & quę ſecundum locum mutatio. Alij quidem igitur motus, manifeſtum/ qđ alteri ab inuicem ſunt. non enim eſt generatio corruptio. neq; augmẽtatio/ diminutio. neq; ſecũdum locum mutatio. Similiter autem/ & alij. In alteratione autem/ habet q̃ddam dubitationem. ne forte neceſſarium ſit qđ alteratur. ſecũdum aliquem reliquorum motuum alterari. hoc autem/ non eſt uerum. feré enim ſecũdum omnes paſſiones/ uel plurimas/ alterari accidit nobis. nullo aliorum motuum/ cõmunicante. neq; augeri neceſſarium, quod ſecũdũ paſſionem mouetur, neq; diminui. Similiter autem & in alijs. quare altera utiq; erit, pręter alios motus alteratio, ſi enim eſſet eadem oportebat quod alteratur/ confeſtim/ & augeri, vel minui: vel aliquẽ aliorum motuum/ aſſequi: ſed non neceſſe. Similiter autem/ & quod augmẽtatur, vel aliquo alio motu mouetur/ alterari oportebat. ſed ſunt aliqua quæ augmentata non alterantur. velut tetragonum/ gnomone circumpoſito, creuit quidem, non eſt autem alteratum. Similiter & in alijs talibus, quare alteri vtiq; erunt motus/ abinuicem.

Cum mentionem feciſſet de motu/in ſermone de quãtitate/& prædicaméta ipſius facere/& pati/ ita conuenirent cum motu, ut amborũ motus eſſe genus exiſtimaretur/à quouis Philoſopho: meritò igitur de motu diſſerit, & ſpecies eius diuidit/ideſt has mutationes. Nam motum latius dixit/ pro tranſmutatione. nam cum in ſermone de ſubſtantia indiuiduam ſubſtãtiam dixerit ſecũdum ſui tranſmutationem/ſuſcipere contraria, meritò tranſmutationem diuidit: & ſpecies cõmunioris tranſmutationis, dixit. Nam ipſi uidetur tranſmutatio eſſe genus/quam diuidit in quinto libro de naturali auditu/in generatione/& corruptione, & alias tranſmutationes quas motus uocat. ſ. augmentationem/diminutionem, alterationem, & ſcđm locum mutationem. Vnde quæ ſit ſubſtantia motus/& quę ſit diffinitio eius, & ſi habeat genus, aut non, & alia de ipſo theoremata in aliis diligẽter diſputata ſunt, quãdoquidem hæc ad naturalem facultatem attineant: proinde nunc quaſdam diuiſiones ipſius tradidit, ut conſueuit fieri in ipſis introductionibus/quæ cõſiderandę ſunt, procedentibus tantum ac diſputantibus de motu, ut non ſit ſermo de aliquo conceptu animi/ſed de naturali/& corporeo motu. quoniã igitur/id quod mouetur (ceu corpus) ab eo in quo prius erat exiit, & exeunt, quę nõnulla ſecundum ſubſtantiam/nõnulla uerò ſecundum quãtitatem, & quędã ſecũdum qualitatem, & quędam ſecundum locum: idcirco cum cõſideret ipſum tranſmutari cõmuniter, quatuor fiunt differentiæ, quarum quædam ſunt duplices, nam mutatio ſecundũ ſubſtantiam/ alia eſt generatio, & alia corruptio/ſimiliter ſecundũ quãtitatem, alia eſt augmentatio/& diminutio, ſed ſecundum qualitatem/una tantum nominatur, & dicitur alteratio ſecundũ qualitatem, & latio ſecundum locum: ſimiliter diuiditur in motum circularem, in rectum, & imixtum, proinde Nicoſtratus arguit cõtra Ariſto. quia in libro de naturali auditu/negat generationem/& corruptionem/ eſſe motus; ſed hic ipſas inter motus cõnumerat/ q̃uis facilè erat uidere ei primò/ꝙ ueriſimile erat quòd hic uteretur nomine motus cõmuniter/pro tranſmutatione, quandoquidem hic uſus ſit nomine/quod introductionis gratia cõſuetum erat; ſed in libro de naturali auditu/cum principalem ſermonem de ipſo faciat, quod ſibi placet approbat, ubi negat ea quæ generant/& corrumpuntur moueri, quia motus ſubſiſtentium eſt, ſed tranſmutari/cõpetit his/& illi, ob id ibi cõmunem tranſmutationem poſuit generationem/& corruptionem eſſe, quas non motus/ſed trãſmutationes eſſe determinauit. Item ſciendum, ꝙ Democritus ſtatuendo principia entium/ eſſe atomos, motum dũtaxat ſecundum locum eſſe aſſeruit. Nam ipſe etiam/quæ alterãtur moueri ſecundũ locum exiſtimabat. Verum hoc modo latere, quia nõ omnes partes transferunt, ſed quędam occulte nobis exi-

ſtentes,

ſtentes,quocirca ſola ſenſibilia concreta uidentur/ ſecundum locum moueri,trāſmutata de loco ad
locum,uel tota ſimul,uel partes eorum ſenſibiles/quæ ſucceſſiuè mouentur/inuicem tranſmutatę,
ceu partes ſi ſemicirculi/& ſphærę,quādo circa axem fit reuolutio. Sed Plato conſiderando multa/
& eorum quæ mouentur,quæ non ſecundū locum mouentur,ut quæ calefiunt/& dealbantur,in/
troduxit alterationem/tanquā aliam à tranſmutatione ſecundum locum,ubi fit ſecundū partem/ut
tranſpoſitionem,neq; ſecundum exitum/ & immutationem uniuerſorum.Sed Ariſto.adiecit mo/
tum ſecundum quantitatē,ut quidam uolūt/mixtum ex alteratione/& corruptione,ſed magis ſim
plex eſt,quia differt ab alteratione,ſicut quātitas differt à qualitate,differt etiam à corruptione,quia
non deſerit locum,ceu illa quæ ſerūtur,ſed uel aſſumit locum ampliorem/quam à principio id qđ
augetur,uel minorem ſi minuitur.Niſi aſſumptiones/uel diminutiones loci/fierent per accidēs,ſed
motus ſecundum quantitatem/principaliter conſiſtit. Plato uerò omnem differentiam ſecundum
formam/manente ſubiecto/ tanquā illud alterantem/& non aliud facientem/ alterationem uocauit;
ſub qua cadit augmentatio/& tranſmutatio/ſecundum qualitatem. Verum'fortè augumentatio/&
diminutio/ſunt motus medii/inter generationem/& corruptionem/& alterationem/nam quatenus
ſubſtantiæ appoſitio fit/& remotio,ſic augmentū/& decrementum/aſſimilantur generationi/& cor/
ruptioni,ſed quatenus eadē forma manente/tranſmutatio fit,ſic magis uidetur eſſe alteratio.Vnde
Plato cum Ariſto. nouit augumentationem/ & diminutionem/qui in decimo dialogo de legibus/
ſic ſcribit.Atqui coniuncta dēſataq; augentur/ diſiuncta/rarefactaq; minuūtur,quando prior ſin/
gulariter habitus permanet,quando uerò non permanet/propter utraq; corruptio ſequitur.Vnde
ipſe non ſolum ſex ſpecies naturalium motum,ſed octo fecit, apponendo diſgregationem/& cōgre
gationem corporum,quæ ſequitur motum ſm locum , & eſt alia/præter ipſum. Præterea taxat
Ariſto.Nicoſtratus/perinde ac non rectè oſtēderit diuerſam eſſe alterationem/ab augumentatione,
exemplo circumpoſitionis gnomonis/ad quadratum,quod quidem augumentatur/& nō altera/
tur,nam(ut inquit) duplices ſunt figuræ,aliæ corporales/& materiales,aliæ uerò mathematicæ/&
immateriales,quod ſi ipſe dicit de quadrato immateriali,uerum eſt/quòd neq; alteratur,neq; aug
mentatur,cum res mathematicæ ſiūt mutationis/& alterationis expertes,tāquàm exiſtentes extra
qualitatem/& materiam,ſed ſi de materiali quadrato dicitur,hoc quidem augetur/& alterat̃. Ve/
rum qui hæc dicit/non uidetur determinare ſecundum Ariſto.alterationem eſſe tranſmutationē/
ſecundum qualitatem/& augmentationem ſecundum quantam: ſed magis uidetur determinare
(ut prius diximus) quòd omnis alteratio/& tranſmutatio/appellanda eſt,quæ ſecundum formæ
manente ſubiecto/fit,quandoquidem iſte aſſerat,quia illud quod augetur/ſic mox alteretur: ſed
opus erat huic intelligere/quòd fieri poteſt/ut aliquid augeatur/manens in eadem forma,& in ea
dem qualitate,ſecundum magnitudinem ſola differentia facta,ceu quando forma Alexandri/ &
in pala annuli fieret,& in Atho,ſcilicet monte formaretur/imprimeretur/uè/in coloſum imago Ale
xandri:quocirca propria diceretur talis ex puero/uſq; ad ſenectutem idem permanere/ſola quali/
tate tranſmutante.Item forma manente/ac eadem manente magnitudine/nihil prohibet tranſmu/
tari ſecundum qualitatem/ſicut uinum immutatum/& degeneratum à qualitate ſua,mutatur ſe
cundum qualitatem,& idem manet/ſecundum quantitatem.Sed quid ſit gnomon , & quomodo
quadratum augeatur circūpoſitiōe gnomonis, ꝓpter
ignaros geometriæ/euidentius dicendum eſt,quadra
tum itaq; uocatur figura quæ habet quatuor latera,
& angulos æquales adinuicem,ceu a/b/g/d.cuius dia/
meter dicatur b/g/& accipiatur in a/b,quoduis pūctū,
ceu e/& per e/cuius a/g/h/d, paralella ducatur, ſcilicet
e/z/per k/quæ eſt communis ſectio diametri/& ductę
paralellæ,cuius a/b/g/d,paralellæ materiam ducantur
h/t/& cum ſint quatuor coſtæ quadrati/cōtinentes in
a/b/g/d/ſ/k/a/b/k,& k/g,& k/d,quadrata ſunt,quę autē
a/k/& k/d/ſupplementa dicuntur,ceu complentia totā
figuram/cum duobus quadratis,quæ principalem or
dinem habent/determinatum.Hæc igitur duo ſupple
menta,ſcilicet a/k. k/d/cum uno quouis quadrato gno
mon uocantur , & quia figura tertio elemēto aſſimila/

tur,ideo qui gnomonē efficit,etiam reliquum iudicat,nam ſi operatur id quod eſt ſimilis figu/

ræ totum quod à principio erat/reliquum facit,& ſi apponatur/euadit ſimilis figuræ cum toto/qđ erat à principio. Cum igitur quadratum relinquatur/ablato gnomone,patet etiam quòd ſi quadrato gnomon apponatur/quadratum totum fit,ubi manente qualitate/& quantitate tranſmutata,quadratum fit. Nam ex minori fit in maius,ſi itaq; quadratum non augendo/neq; minuendo/alterationem reciperet,patet quòd alia eſſent ſecundum augmentum/& diminutionem,& alia ſecũdum alterationem. Cæterum cum dixiſſet de aliis tranſmutationibus/quæ euidenter inter ſe differunt,dicit in alterationem eſſe dubitationem,ne fortè quod alteratur ſemper/cũ ipſa alterari fiat alius motus,ſicut quidam dicunt motum ſecundum locum fieri. ſed iſti ſequẽtes Democritũ/etiã de aliis motibus dubitant,neq; omnes ad relationem reducunt,quandoquidem dicant partiũ tranſitu/fieri alterationem,unde tranſmutatio partium/ſecundum locum fit,& alteratio toti conuenit, & non tranſmutatio ſecundum locum,ſimiliter quoq; fit in augmentatione. Equidem alia eſt partium latio,& alius eſt motus uniuerſi alterati/nũquàm tranſlati. ſi itaq; latio eſt quippiam aliud,& aliud eſt alteratio/& diminutio,profectò latio non erit eadem cum talibus motibus,ſed merito inquit eſſe dubitationem/de alteratione,quia alteratio conſequi alios motus ſolet. Nam cum aliqua augentur/& minuuntur,& aliqua fiunt/& corrumpuntur,quibuſdam alteratis/unumquodq; eorum fit,ſimiliter etiam quæ ſecundum locum mouentur,uel quieſcunt/calefiunt/infrigidantur/ & habent colorum differẽtias: ſi igitur aliquem motum/uel alios/ſemper ſequitur alteratio,& ſic erit motus/ſecundum ſe determinatus. Porrò quidem dicunt ſectatores Democriti,& poſteriores Epicuri ſectatores/atomos eſſe impaſſibiles/ & ſine qualitate,ſtatuentes qualitatum eſſe quaſdam figuras/& aliqualem ipſarum compoſitionem aduenientem,& quaſdam ſimplices,ut caliditates/& leuitates/& eas quæ ſecundum colores/& ſapores fiunt: quod ſi in quadam compoſitione atomorum/alteratio conſiſtit,profectò erit etiam in tranſmutatione ipſorum,& cum aliqualis compoſitio ipſorum/& tranſpoſitio/& ordo non aliũde quam ex latione/& ex motu locali eſt,quare alteratio eſt lationi eadem,uel ſequens ipſam/& ipſius aliquid. Item inquit,quòd ſi alteratio alicui aliorũ motuum eadem eſt/quòd oportet illud quod alteratur eo motu/ſemper moueri,cum quo eadẽ eſt alteratio. At uidemus multa/quæ alba fiunt,& calida ſecundũ alias qualitates tranſmutari/neq; augmentari/uel diminui,uel generari,uel corrumpi,neq; etiam ſecundum locum tranſmutari , ſimiliter uidetur/alio motu moueri,id quod augetur Equidem ſi idem quod augmentatur / mox alteraretur,id fieret in omnibus,ſed multa uidemus/quæ augentur/non alterari,ſicut quadratum creſcit/circũpoſitione gnomonis. Vnde apparet/quòd in augmentatione non ſimul pœnitus cum ea ſit alteratio,ſed in aliis motibus/difficilè eſt ut non ſimul ipſa exiſtat,nam quod mouetur ſecũdum locum/calefit,& caliditatem uarius color ſequitur Item quod fit/ & corrumpitur / quibuſdã alteratis mouetur/illis motibus,quocirca dubitatio maximè locum habet/in alteratione. Verum ſi alteratio ſimul exiſtit cum illis,tamen non eſt eadem illis,ſed alteratio alia eſt à latione (ut oſtendimus) ſiquidem etiam ſecundum illás qui eundem ponunt/ipſam cum illis dicunt lationem eẽ partium,& alterationem totius. Quod uerò differat alteratio ab augmentatione/ſufficienter ex augmẽtatione quadrati/oſtenſum eſt,& quòd alteratio eſt diuerſa à generatione/& corruptione. Etenim fit alterato ſubiecto,ſed generatio fit ex non ente/ad ens,& corruptio ex ente/ad non ens,quibus generatio/& corruptio/ab aliis motibus differunt/& uniuerſaliter differunt,quia quatuor prædicamenta,ſcilicet ſubſtantia/qualitas/quantitas/& ubi differunt.

Eſt autem ſimpliciter,motui quidem quies contraria. Singularibus autem/quę ſingulares,generationi quidem corruptio/contrarium. augmentationi autem/diminutio. mutationi autem/ſecundum locum/ quies ſecundum locum. maximè autem videtur opponi,& quę ad contrariũ locum tranſmutatio,velut ei quæ deorſum/quæ ſurſum,ei quæ ſurſum/quæ deorſum. Reliquo autem aſſignatorũ motuum/non facilè eſt aſſignare/quid quidem ſit contrarium. videtur enim nihil eſſe aliquid ipſi cõtrarium,niſi aliquis/& in hoc eam quæ ſecundum quale quietem opponat,ei quę ad contrarium/qualis tranſmutationi, ſicut & in ea quæ ſecundum locum tranſmutatio,eam quę ſecundum locum quietem, vel eam quę in contrarium locum tranſmutationem. eſt enim & alteratio tranſmutatio ſecundum quale. Quare opponetur ei qui ſecundum quale/motui,ea quæ ſecundum quale quies,vel quæ in contrarium qualitatis tranſmutatio. puta album fieri , ei quæ eſt nigrum fieri. alteratur enim in contraria,qualitatis tranſmutatione facta.

Vt

Vt quædam prædicamenta poſuit habere cõtraria, ita etiam motum ſuſceptiuum cõtrariorum ponit, & inquit quietem ſimpliciter eẽ motui contrariã, ubi quietem non uocat ſtationem, ſed motus negationem/ & priuationem, & ſingularibus motibus/ ſingulares motus oppoſitos eſſe inquit. Equidem generationi, corruptioni, & augumẽtationi/ diminutionem oppoſitam eſſe dicit, nam hę mutationes/ ſecundum coniugationes oppoſitas adductæ ſunt, ſed motus ſecundum locum/ unus eſſe uidetur, proinde dedit ei contrarium/ in quo erit cõtrarium ſecundũ locum, & quatenus ſunt termini contrarii, nam ſurſum & deorſum/ ſunt contraria, & hoc modo inuenietur in his motus cõtrarius, qui erit ad contrarium locum, ceu motus deorſum/ eſt contrarius motui ſurſum. Item reliquo motui/ ſcilicet alterationi/ quæ eſt motus ad qualitatem/ difficilè eſt (ut inquit) aſſignare cõtrarium: non ea de cauſa, quia non ſunt qualitates contrariæ/ & motus ſecundum ipſas, ſed quia non ſunt qualitates contrariæ/ & motus ſecundum ipſas, ſed quia non eſt conſuetum aſſignare motum contrarium, ſecundum hoc genus oppoſitionis. Item quia neq; motus ſecundum alterationem/ eſt ita euidens, ſicut motus ſecundum locum, & parum apparet ſcientibus: proinde ſecundum quandam proportionem/ uult transferre ea quæ dicuntur de motu locali/ ad motum in qualitate, & adiicere motui ſecundum qualitatem/ quietem contrariam/ in eodem quale transmutata: & transmutationem oſtendere/ ex quali cõtrario/ in aliud, ceu ex albo in nigrum, quam uocant denigrationem, & mutationem ex nigro in album, quã uocant dealbationem, Vnde motui/ ex albo in nigrum, quies/ quæ eſt in albo/ non eſt oppoſita, quandoquidẽ oportet obſtare ei motui/ aliquid econtrario, ſed non in ipſum obuiare. Iamblicus uerò inquit/ quietem intelligendam eſſe/ motus priuationem, quã abuſiuè contrariam uocauit: proinde quærunt quæ ſit quies illa/ quæ generationi/ & corruptioni/ oppoſita ſit, & reſpondent generationi quietem eſſe contrariam illam/ quę non eſt, in non eſſe, ſed in eò quod prius eſt, & corruptioni eam/ quæ eſt in eſſendo, ſimiliter augumentationi/ quies ſecundũ imperfectũ/ opponitur, & diminutioni ſecũdum perfectum. Verum Plotinus inſtat, q̃a quies/ & negatio ipſius moueri, quare/ neq; in aliquo genere eſt. Deinde quærit/ cur etiam motus non dicitur negatio ſtationis, & dicit, quia ibi motus eſt ferentis, & motus eſt opus/ & aliquid aliud operans, & uelut quoddam ſubiectum/ & agens fermè & corrũpens, ſed quies uniuſcuiuſq;/ nihil aliud eſt, præter ſe. Equidem ſolum ſignificat/ quòd motum/ non habet. Sed in ipſis intellectualibus/ non eſt idẽ modus, quia alterum non tollit alterum, ſed ambò motus/ & ſtatus/ ſimul ſunt. Boethus uerò oppoſitam quietem/ motui ſecundum qualitatem/ negat eſſe qualitati, ſimiliter negat quietẽ eſſe magnitudinem in motum/ ſecundum magnitudinem/ ac quietem ſecundum ſubſtantiam: quodquidem euidens eſſet/ ex ea quiete/ quæ eſt ſecundum locum, quãdoquidem non ſit conſentaneum/ ut quietem in loco/ appellemus locum. Item negationes motuum/ qui ſunt ſecũdum ſe/ negat quietes eſſe, ſed ſecundum habitudinem eſſe quietem/ & motum ad tempus/ & ad formam ſecundum quã contingit aliquid moueri/ uel quieſcere, nam (ut ait) tempus uidetur naturam habere/ ut ſemper fluat/ & ad altera tranſeat, quocirca tempus omni motui ſimul adeſt. Motus igitur/ ſimiliter ſe habet ad tempus/ & ad locum. ceu ſimiliter ſe habet in latione, ubi alterum/ & alterum ſemper ſuccedit. Sed quieſcentia (ut ait) econtrario modo ſe habent ad locum, & ad tempus. Equidem tempus/ nunquã idem eſt, ſed locus ſemper idem, quare hæc habitudo ad tempus/ & ad locum/ cũ uaria ſit, aliquando quies/ aliquando motus ſit, ſimiliter in aliis eandem habitudinem eſſe/ dicemus. Equidem quãdo fuerit eadem habitudo ſubiecti ad tempus, & motus ad magnitudinem ſe habebit, & erit cõtraria quies, hoc modo ſecundum magnitudinem, idem quoq; de alteratione dicendum eſt: quare inquit ex his manifeſtum eſſe/ quòd ipſa quies/ nec magnitudo, nec ſpecies, nec locus, ſed eſt habitudo ad unumquodq; eorum, & ad tempus: itaq; totidem ſunt modi quietis/ quot etiam motus. Nam ſecundum unumquodq;/ ipſius habitudo oſtenſa eſt, & contrarietas eſt in his quæ mouentur & quieſcunt. Hæc igitur Boethus ſecundum ſuam ſolertiam diſſerit. Sed fortè quies nec motus/ eſt habitudo ad tempus, quandoquidẽ tempus ſit numerus motus. Verum inquiſitione dignum eſſe exiſtimo, cur non opponimus ſtationem motui/ ut ſpecies ſpeciei? Nam apud Platonem/ motus & ſtatio/ ſunt inter genera entis, & ſicut motus eſt aliquid eorum generũ, quæ diximus, ſic eſſe oportet ſemper/ & ſtationem oppoſitam motus. Non enim fit ſolum ſubſtantia/ & corrũpitur, ſed etiam eſt, & hoc habet ſecundum quietem. Item non ſolum corpora ſcd̃m locum mouentur, ſed etiam ſtant, & hæc ſtatio/ non eſt motus negatio, quandoquidem non ſtet terra circa centrum/ ſecundum negationem motus, ſicut neq; cœlum ſecũdum negationem ſtationis/ mouetur circulo, nam & ſtatio habet operationẽ/ ſicut motus, & hoc patet, quia motus ipſe/ fit nulla ſtatione ſublata. Sed ſi fortè hæc quies/ quæ eſt negatio motus/ ponenda eſt in his quæ ui mouentur, ſicut in his quæ proiici/

untur uiolenter in aere,nam hic non eſt ſtatio,ſed etiam motus negatio/& quies,quocirca hanc ut priuationem motui aſſignauerimus/rectè faciemus,ſed illam quietem/ut cõtrariam ſpeciem/existimo opponendam eſſe motui,quæ eſt ante motum/& poſt motum. Sed fortè etiam eam quietẽ opponere debemus/quæ eſt in ipſo motu. Item non prætermittamus illud inquirere/cur tranſmutatione exiſtente/in rebus generabilibus/ ſecundum unumquodq; prædicamentum/ determinauerit circa ſolas quatuor tranſmutationes/ſcilicet circa ſubſtantiam/ quãtitatem/qualitatem/& ubi. Vnde quærendum eſt,nũquid fiat tranſmutatio/quando tranſmutamur,ex iuuentute in ſenectutem,& ex pueris efficimur ſenes,& quãdo ex inimicis euadimus amici,& ex ſiniſtris efficimur dextri,& ex inæqualibus æquales/quæ ſunt in prædicamento ad aliquid? Item tranſmutamur ſecundum facere/& pati/ut conſtat,& aliquo modo ad contraria ſemper tranſmutamur. Item ipſum prædicamentum poni/multas recipit tranſmutationes,cuius rei teſtis eſt lectus,quãdo maximè extẽditur. Item habentes annulum/uel armati/ſæpe tranſmutãtur,quia uel hæc deponunt,uel loco illorum aliqua ſuſcipiunt. Cum ergo ab inferiori loco ad ſuperiorem,& ab albo colore/ad nigrum per motũ tranſiuimus,& in prædictis trãſmutationibus/negamus eſſe ſpecies motus. Neq; enim aliquis dicet exiſtimo dictas tranſmutationes/reduci ad illas quatuor,quoniam hoc modo etiam ſex prædicamenta/ſub quatuor reducerẽtur,quod etiam maximè miror/quomodo ſecundum locum cõſiderantes motum/non etiam ſecundum tempus conſiderarunt? Niſi fortè qui motũ temporis poneret/cogeretur etiam tempus temporis dicere. Sed item Ariſto. in tertio phyſi. planè dicẽdo. Quare motus & tranſmutationis/totidem ſunt ſpecies, quo entis , & tamen in quinto libro/ & hic non decem/ſed quatuor ſpecies motus/enumerat. Fortè quia Ariſto. in quinto libro de naturali auditu/cauſas aſſignare proponit,quibus in aliis generibus negat eſſe motum/uel tranſmutationem, uerũtamen ad defenſionem horum/tentaui aliquid dicere in ſcholis,de illo negocio. Verum ne aliquis exiſtimet me arrogantem/& prauè tot immoderatè dicentem,ceu ad aues diuinas Iouis / ſecundum Pindarum,uolo etiam optimum diſcipulorum ipſius Theophraſtum/in medium afferre, qui meis ſententiis conſonet. Nam dicit in quintodecimo libro naturalium/ſic . De motu autem communem/& uniuerſalem ſermonem/non eſt difficilè aſſignare,& dicere quòd ſit quidam actus perfectus/ex potentia entis,aut tale genus ſecundum unumquodq; prædicamẽtum/quod etiam per ſenſum ferè uidetur. Sed hæc in magna conſuetudine Philoſophorum dubia,tum à nobis,tum etiã ab aliis/certiorem inquiſitionem poſtulent,quandoquidem neq; dubitationem fortè dignam adipiſcuntur. Demum Stoici exiſtimabant manere,quieſcere,quietare,immotum eſſe,fieri immobile / inter ſe conferre. Nam manere non dicebatur reſpectu unius temporis,ſed reſpectu præſentis & futuri, quandoquidem manere dicimus quod obtinet idem tempus/ſecundum habitum,nam hábitu refertum/manſiſſe dicimus. Itém aiunt nos uti ipſo manere/loco huius non manere,ceu ſi quis dicat abuſiue incorporea manere/pro non moueri,itaq; manere/eſt commune omnibus corporibus; ſed quieſcere. Fortè ut aiunt eſt animalium defectus,nam lapis non quieſcit,ſed animal. Poſtremò non moueri/& immobile fieri / de corporibus/ quæ ſunt nata moueri/dicuntur,loco iſtius/ non moueri.

De habere caput vltimum.

HAbere/ſecundum plures modos dicitur, vel ut habitũ/& diſpoſitionem. uel vt aliam aliquam qualitatem. dicimur enim ſcientiam habere,& uirtutem. vel ut quantum,puta quam contingit aliquis habens magnitudinem. dicitur enim tricubitalem magnitudinem habere,vel quadricubitalem,vel vt quæ circa corpus. puta veſtem/aut tunicã. vel vt in parte,puta in manu annulum. vel ut partem, puta manum aut pedem. vel vt in vaſe, puta modius frumentum,aut amphora vinum. vinum enim habere dicitur vas,modius autem/frumentũ. hæc igitur omnia habere/ut in uaſe dicuntur. vel ut poſſeſſionem. habere enim domum/ & agrum/ dicimur. dicimus autem & virum,mulierem habere/ & mulierem virum. videtur aũt alieniſſimus modus habendi eſſe/qui nunc dictus eſt . nihil enim aliud habere mulierem ſignificamus, quã quod cohabitat. fortè autem vtiq;/& alij aliqui apparebunt modi habendi. Qui autem conſueti ſunt dici, ferè omnes dinumerati ſunt.

Docet meritò ipſum habere,quia cum diſſeruiſſet de generibus/hoc genus breuiter tranſiuit,&

uſtimo loco poſuit ipſum, quia etiam in generibus/ ipſum habere ultimum ordinem/ aſſignauit.
Cum ergo Architas poſt quatuor prima prædicamenta habendi/ordinauerit iam, hoc diximus.
Dicit autem habere/eſſe æquiuocum,& octo modis dici.Nam quale ſecundum quodcunq;/ſiue ſe
cundum habitum,ſiue ſecundum diſpoſitionem,ſiue ſecundu figuram/uel colorem, uel qualé/
cunq; paſſionem/qualitatem habere dicitur,ſecundum quam quale eſt,& id quod eſt quantum/di
citur habere quantitaté/ceu quadricubitalem magnitudinem, & Iamblicus inqt ei/octo miniſtros
ſeruire/quos habet.Sed fortè hoc eſt ſignificatũ aïalis/ ut poſſeſſiõis, uñ dicimur etiam habere ea q̃
circa totum corpus aduenîunt,ut ueſtimentum/quanuis non ſit neceſſarium totum corpus circũ/
ueſtiri/licet ſemper maior eius pars ueſtiatur,& ſic de toto ueſtimento uerificatur. Item dicitur ha
beri/id quod in parte eſt,ſicut colli ornamentum,uel armillam/uel annulum.Item dicimur habere
partes/ut manus/& pedes, & quòd in uaſe reponitur. Nam habere dicitur modius frumentum,&
amphora uinum.Item dicimur habere agrum/& domum/& poſſeſſioné. Item cõſueuimus dicere
mulierem habere uirum,& uirũm mulierem,quanuis is modus ſit alieniſſimus,quia conuertitur,
nam non magis habet,quá habetur uir/uel mulier.Niſi ſignificet hoc habere/ſimul habitare. Nam
etiam Homerus ponit habere/pro habitare,dicendo.
Hi autem habebant profundam lacedemoniam/ideſt habitabant.

Item dicit, Illi autem habebant archadiam/ ideſt habitabát archadiam:ſed fortè inquit etiam alii
modi ipſius habere/inuenientur.Nam & ipſe in metaphyſicis/alios inquiſiuit,de quibus mentioné
fecit/in prædicamento habere.Sed quærendum eſt,quomodo diuiſionem ipſius habere/tanquàm
multipliciter dicti Ariſto.fecit,quoniam uidebitur ipſum habere/ non eſſe genus, ſi hoc uerum
eſſet.Item quærendum eſt/cur in finem hanc diuiſionem tradidit,& non in ordine generis. Verũ
quòd ipſum habere nunc non diuidatur/ut genus,manifeſtum eſt.Nam illius exempla adduxit/
ueſtitum & armatum,quod uerò hic eidem prædicamento ſubiiciantur hæc/uel ea quæ habent,
manifeſtum eſt.Nam qui habet qualitatem/qualis eſt,& qui habet quantitatem,quantus eſt.Item
ipſum habere/non ſine complexione eſt Nam in parte habere/uel partem habere/cum comple/
xione coniunctum eſt,& continet inanimata.Vnde non ſicut modius/& amphora/continet,ſed ꝓ/
priè habet/& non ſine complexione,ſicut dicitur armatum/& indutum eſt,& amictum eſt, quæ
quidem in tertio/& quarto modo,ſolum continentur.Quibus igitur habere conſuetum eſt aſſi/
gnari,& de quibus debent prædicari hæc/enumerauit,& non fecit diuiſionem generis/quod di/
citur habere. Niſi fortè nihil prohibeat/una græca uoce/dicere dealbatum eſſe ſimul,& nigrum fa
ctum eſſe,& alia huiuſmodi/quibus non adſunt nomina Fortè igitur eſt melius ea quæ diximus/
prius ad memoriam reuocare.ſ.q; prædicamentũ ipſius habendi,erit eorũ quæ circumponuntur
corpori aïalis/qđ habet dominiũ Nam hac ratione incorporea ſegregantur,& corporum diuiſibi/
lia/& diſtincta,quæ ſunt inanimatis circumpoſita Vnde meritò non in loco/ſed in fine/diuiſioné
fecit.Item (ut ait Iamblicus)non diuiſit ipſum habere/in genus & ſpecies,quia diuiſum ipſum ſi/
militer,ut facere/pati,& poni.Nam eſt ſpecies facere/& pati,modo animata/uel inanimata(ut talia)
agant/& patiantur,& horum alia ſint communia,& alia indiuidua/per ſingulas actiones & paſſio/
nes diuiſa,ſimiliter erit imponi(ut inquit Iamblicus).Nam ſi aliquod ut animatum uel inanima
tum ponitur,& ſecundum dictas differentias,itaq; habere eodem modo,ſicut illa diuidetur/ut ge
nus in ſpecies,quam diuiſionem inquit,neq; in illis,neq; in hoc fecit,ut nihil ſuperfluum diceret.
Sed cum hæc dicat Iamblicus,miror quomodo diuerſorum generum/& non inuicem ordinato/
rum,dico ſcilicet pati,poni,& habere/aſſerit eaſdem eſſe differentias,& ſpecies.Nam uniuerſali/ta/
lis diuiſio non eſt generum,ſed participantium,& nõ eorum quæ participant:itaq; melius eſt pro/
prias ipſius habere differentias tradere/in prædicamento proprio,perinde Ariſto. de ipſo genere
dicere propoſuerit. Cum dixit/eorum quæ habentur/alia ornatum præſtant, alia uerò ſunt de/
fenſiua,alia protegant,& quædam circa totum corpus,ut ueſtimétum,& quædam circa partem/ut
calceus atq; ut alia talia/in illis ait.Et non ex dictis ab ipſo diuiſionem collegimus,ſed quæ ſint diui
ſiones horum generum/ſecundum ſpecies quærere dignum eſt,ſed conſequenter quæ dicta ſunt à
Iamblico conſcribenda ſunt. Nam ait fortè habere ſecundum plures modos dicitur,ſed non ſigni/
ficat id quod multipliciter/& æquiuocè. Nam omnes modi/quos collegit,tanquàm ſub genere ip/
ſius habendi/ordinantur.unde ſicut in qualitate dixit.Eſt autem qualitas/de numero eorum quæ
multipliciter dicuntur,& tamen ipſam æquiuocam/non dixit, ſic etiam quaſdam differẽtias ipſius
habendi/ut generis explicat.Nam qualis/habet quale,& quantus/quantum. Verumtamen differẽ/

ter,& non eodem modo. Cum igitur uideret differẽtiam cum ipſo habere, exiſtimauit non oportere ipſum indeterminatam pertranſire, ubi ſimul oſtendit, quòd eſt genus, & de pluribus differẽtibus prædicetur. quãuis uidebatur eſſe ſimplex ſecundum eſſe, tamen tale exiſtens, non erit genus habentis. Nam ſub ipſo incorporea, neq; partes non continerentur. Nam album, & tricubitum, & pedes habens, eſt unum aliquid, cum his quæ habentur, ſed neq; filius, aut ager, apud inanimatum circumpoſitum obtinetur: quocirca eam Architas tradit ipſum habere, non ſignificare dominium quoddam eorum, quæ aduenîunt illis, ubi de ipſo habere, tanquã de genere differit. Sed quoniam etiam diuus Iãblicus, hactenus proceſſit, ſic etiam ipſe finem imponam huic libro. optando dari intellectum certiorem his, qui inſpiciunt hos ſermones: & hinc ſumam iter procedendi ad alias ſpeculationes, & ocium præſtabo his, qui uitæ actionibus indulgent.

Simplicii Commentarium, in decem Prædicamenta,
& ſex eiuſdem principia explicit.

SERIES CHARTARVM

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z & ɔ ꝝ A B.

Omnes Duerniones. B uero Ternus.

Venetijs apud Hieronymum Scotum.

1543.